

Комисия за разкриване на документите
и за обявяване на принадлежност на български граждани
към Държавна сигурност
и разузнавателните служби на Българската народна армия
(КРДОПБГДСРСБНА)

Държавна сигурност

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО
РАЗУЗНАВАНЕ
(1970 - 1989)

ДОКУМЕНТАЛЕН СБОРНИК

РАЗШИРЕН ВАРИАНТ

**НИВОТО НА КЛАСИФИКАЦИЯ
СЕ ПРЕМАХВА!**
КРДОПБГДСРСБНА
Дата.....20.....8
Правно основание: & 17 от ПЗР на ЗДРДОПБГДСРСБНА
Длъжност: секретар на КРДОПБГДСРСБНА

София, 2014

The Committee for Disclosing the Documents
and Announcing Affiliation of Bulgarian Citizens
to the State Security and the Intelligence Services
of the Bulgarian National Armed Forces
(CDDAABCSSIBNAF)

STATE SECURITY AND
THE CULTURAL AND HISTORICAL
INTELLIGENCE (1970-1989)

Documentary Volume

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

III. Факсимилета на документите

4. Обекти за агентурно проникване (ОАП)

IV. Справочен апарат:

© Комисия за разкриване на документите и за обявяване принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, 2014 г.

ISBN 978-954-2986-33-1

ВЪВЕДЕНИЕ

Сборникът „Държавна сигурност и културно-историческото разузнаване (1970-1989)“ е петнадесетото издание от документалната поредица „Из архивите на ДС“ на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия. Темата за дейността на специално създадения през 1972 г. XIV-и отдел към Първо главно управление на Държавна сигурност, занимаващ се с разузнавателна дейност в областта на културата и историята, на този етап е сравнително слабо застъпена в българската историография. Макар да е широко известно, че процесът на „културното отваряне“ на България пред света се случва през периода на 70-те и 80-те години на миналия век под ръководството на Людмила Живкова, все още е ограничен броят на задълбочените и изчерпателни изследвания, свързани с тайния механизъм на издирване, събиране и пренасяне у нас на български старини от чужбина, както и с преднамереното интерпретиране на важни за нашата история факти¹.

Без съмнение, включването в самостоятелен сборник на най-значимите документи от дейността XIV-и отдел към ПГУ на ДС, ще подпомогне в голяма степен изследователите, които проявяват интерес към темата и ще покаже мащаба, с който структурите на българските тайни служби са работили за налагане политиката на ЦК на БКП в областта на културата и историята.

Идеята за създаването на специален отдел към Държавна сигурност, който да бъде натоварен с разузнавателната дейност в сферата на културата и историята, се прокарва в редица документи още от началото на 70-те години, когато към ПГУ вече има сформирана група по разузнаване в тази област. Организационните форми, средствата и методите на работа на тази група са обект на обсъждане близо две години от ръководството на управлението и Ангел Солаков – министър на вътрешните работи в периода 1968-1971 г. и Ангел Цанев – министър на вътрешните работи в периода 1971-1973 г. Процесът на сформирание на отдела за културно-историческо разузнаване е значително ускорен от излязлото на 5 април 1972 г. Решение на Секретариата на ЦК на БКП №352, с което като основна партийна и държавна задача се определя грижата за издирване, опазване и стопанисване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни. По тази причина в сборника е включен и текстът на самото решение, което се съхранява във фонда на Централния държавен архив (*Вж. Документ №12*).

Пред новосъздадения към Първо главно управление на ДС отдел XIV „Културно-историческо разузнаване“ (КИР) със заповед на министъра на вътрешните работи за активизиране на агентурно-оперативната работа по културно-историческото разузнаване са начертани задачите и основните направления в разузнавателната дейност на отдела, а именно:

- придобиване² на ценни материали и документи за българската история и култура, съхранявани в чужди хранилища, неизвестни за българската история и такива, утвърждаващи истината по спорни въпроси, превърнали се в обект на фалшификации от страна на чужди историци;

¹ Доклад на проф. Евгения Калинова, Предпоставки и последици от културната политика на Людмила Живкова, подготвен за Международната научна конференция, в СУ „Св. Кл. Охридски“ на 19 октомври 2012 г.; Еленков, И. Културният фронт, С., ИИБМ, 2008; Христов, Хр. Тодор Живков. Биография, С., ИИБМ, 2009, с. 508-510; Операция „Маратон“, С., 2012; Вж. също и поддържания от него сайт www.dese.bg

² придобиване – оперативен термин, използван от ДС, когато става въпрос за снабдяване с информация, документи и материали по секретен път.

- провеждане на активни мероприятия за противопоставяне на опитите за изопачаването на българската история и култура;

- събиране на строго секретна информация за дейността на научни, културни и исторически институти, за архиви и библиотеки с цел проникване в тези обекти за решаване на специфични за културно-историческото разузнаване задачи.

Прави впечатление, че отдел XIV е една от най-късно сформирани структури в системата на Държавна сигурност – 1972 г. Този факт намира своето логично обяснение в това, че едва през 70-те години на XX век ръководството на БКП започва да използва политиката в областта на културата като мощно пропагандно средство за провеждане на мероприятия зад граница³. В резултат на налагането на това ново за партията и държавата направление в разузнаването, държавни и партийни институции не само са ангажирани с осъществяването на редица мероприятия в областта на културата и историята, но както се вижда от публикуваните в настоящия сборник документи, голяма част от научните, културните и др. институти са създадени като прикритие на разузнавателната, агентурно-оперативната и пропагандната дейност на отдел XIV. Прикривайки се зад позицията за популяризиране на българските културни и исторически постижения и българската гледна точка към историята на Балканския полуостров, всички тези институции са осъществявали дейността си под контрола на този специализиран отдел към ПГУ, предоставяйки на партийното ръководство исторически аргументи с цел повишаване международния престиж на България⁴.

За специалното място, което е отредено на културно-историческото разузнаване в структурата на Държавна сигурност, красноречиво говорят два факта. На първо място, отдел XIV със своите специфични цели и задачи няма аналог сред структурите на разузнаванията в Източния блок. В сборника е включен документ, с който се дава обяснение, че причината ПГУ да няма установено сътрудничество в областта на културно-историческото разузнаване с КГБ се дължи на липсата на такава структура в съветското разузнаване (*Вж. Документ №22*). Това обяснява защо работата на отдела е пряко контролирана не само от министъра на вътрешните работи, но и от официалния представител на КГБ в България – ген. Ив. Савченко. От документите, отчитащи дейността на отдел XIV, е видно, че всяка година са провеждани заседания, на които ръководството на отдела е докладвало за резултатите от своята агентурно-оперативна и разузнавателна дейност лично на министъра на вътрешните работи, както и на ген. Ив. Савченко (*Вж. Документ №9*). На второ място, издигането на политиката за издирване и опазване паметниците на културата и историята в чужбина до степен на основна партийна и държавна задача и създаването на отдел за културно-историческо разузнаване, чиито основни задачи са тясно свързани с реализирането на тази политика, съвпада с активното включване на Людмила Живкова в политиката – първоначално като зам.-председател на Комитета за изкуство и култура (КИК), а след това и като негов председател⁵. За изключително тясната връзка между отдел XIV на ПГУ и КИК, както и за силното влияние и контрола, осъществяван от неговото ръководство върху работата на отдела, говори фактът, че за всеки материал, документ или паметник на културата и историята, придобити по линия на КИР, е докладвано лично на Людмила Живкова, като към всеки един от тези доклади има приложена и експертна оценка за това, доколко ценен за българската култура и история е придобитият материал.

При подготовката на сборника са използвани преобладаващо архивни единици от фонд №9 на Националната разузнавателна служба (НРС), включващи документи, свързани със създаването на отдел „Културно-историческо разузнаване”, кадровите въпроси, основните

³ Христо Христов, Операция „Маратон“, С., 2012 г., с. 70.

⁴ Момчил Методиев, Машина за легитимност, С., 2012 г.

⁵ Христо Христов, цит. съч., С., 2012 г., с.72

задачи и направленията в неговата дейност. С цел допълване на информацията по някои от ключовите въпроси, свързани с дейността на отдел XIV, са включени и документи от фондове 1, 2, 4 и 7 на НРС, както и документи от архива на МВР – фонд 38. С цел да се очертае обхватът на цялостната дейност на XIV-и отдел на ПГУ в сборника са включени и документи от работните и от личните дела на част от обявените с решения на Комисията агенти на Държавна сигурност, пряко ангажирани с културно-историческото разузнаване. В повечето случаи те се явяват като експерти, които участват с професионална преценка за състоянието и значението на новооткритите извори.

В резултат на специфичната дейност на агентите „Кардам“, „Вълчанов“ и „Борислав“, България се сдобива с ценни копия на оригинални извори за своята средновековна история. Сред тях са писмата на папа Йоан VIII до княз Борис I (*Вж. Документ №88*), става известна „Историята на България“ от Петър Богдан Бакшев (*Вж. Документ №74*). Задача от първостепенна важност и значение е да се потърсят пътища за оповестяването им пред света и издигане мястото на българската средновековна цивилизация сред първите духовни стожери на православния свят в онези времена. Така например агент „Вълчанов“ предлага Мадридският препис на хрониката на Йоан Скилица да бъде публикуван с участието на испански специалисти - археографи (*Вж. Документи №53 и 58*). Много интересна сбирка от български средновековни текстове представлява „Козиница“. Документите всъщност са на българска земя още от годините на Първата световна война. С оглед на предпазване от дипломатически скандал и уронване престижа на България, учените търсят варианти за съвместна работа с френски учени, които да подпомогнат оповестяването ѝ пред науката (*Вж. Документ №71*).

При структурирането на подбраните документи е използван тематично-хронологичният подход. Сборникът включва три раздела:

I. Структура и основни документи, свързани с дейността на отдел XIV - „Културно-историческо разузнаване“

Документите в този раздел разкриват механизма на създаването на XIV-и отдел, неговата структура, щатното разписание, плановете и отчетите, свързани с дейността на КИР през различните години. Чрез тях може сравнително добре да се проследи как отделът организира работата си по издирване и придобиване на паметници на българската култура и история от чужбина. Дори само бегъл поглед върху тези документи показва, че основните направления в разузнавателната дейност на отдела, като обекти за проникване, формиране на важни за историята и културата на страната тези и тяхното доказване, са в пряка зависимост от пропагандните задачи на партийната и държавната политика към момента.

Основните методи в разузнавателната дейност на отдела са агентурно-оперативните мероприятия и вербовката на агенти. Те са ясно и конкретно формулирани в плановете на отдела. Резултатите от тяхното реализиране могат лесно да бъдат проследени в документите, включени във втория раздел на сборника:

II. Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия по линия на културно-историческото разузнаване

Към средата на 70-те години ръководството на отдел XIV констатира, че е необходимо да се преодолее стремежът на оперативните работници да възлагат на секретните сътрудници задачи само по придобиване на културно-исторически материали. Приоритет получава работата на отдела по разработката на чужди граждани с цел тяхната вербовка и използването им за реализиране на задачите по линия на КИР.

В този период се появяват и първите документи, свързани с планирането на агентурно-оперативната дейност на отдела по държави. Те се разпределят в две основни групи. Първата

група включва страните с т.нар. лека оперативна обстановка - арабските и някои азиатски страни, както и онези страни от Западна Европа и САЩ, в които почти всичко е описано и картотекирано, в архивохранилищата издирванията стават по установения ред за ползване от страна на научните работници, включително и на учени от социалистическия лагер, без да им се правят спънки. Втората група включва страните с трудна оперативна обстановка спрямо българското разузнаване като: Гърция, Турция, Югославия, Румъния и Ватикана. Това слага своя отпечатък, както върху характера на агентурно-оперативните мероприятия, подготвяни от отдела за всяка от посочените групи страни, така и върху тяхната оперативна сложност, върху техния брой, върху броя на обектите за проникване и т. н.

Включените към този раздел архивни документи разкриват разнородния характер на агентурно-оперативните мероприятия, разработвани от отдела. Сред тях са специалните мероприятия по привличане за сътрудничество на известни чуждестрани учени, които да публикуват зад граница изследвания, пропагандиращи предопределени тези по редица въпроси от българската история и култура. Широко се прилагат способите на външното разузнаване по компрометирането на югославски, гръцки, турски и румънски историци и по събирането на информация, която да подкрепя предварително формулираните и партийно одобрени пропагандни тези, свързани с определени факти от българската история по спорни за историческата наука въпроси. Само за 1978 г. по външно-разузнавателна линия са заложили около 150 агентурно-оперативни мероприятия. Като най-чувствителен въпрос се откроява т.нар. македонски въпрос. В сборника умишлено не проследяваме дейността на КИР по този въпрос, защото документите не са обект на настоящото издание.

Важен акцент в този раздел е поставен върху документите, свързани със създаването и дейността на научните и културните центрове като прикритие за разузнавателната дейност на отдел XIV - не само в България, но и на територията на чужди държави.

Едни от най-критичните за работата на КИР са направленията, свързани с проникването в обекти, недостъпни за българските изследователи, в които се съхраняват ценни за българската история и култура материали и съответно работата по придобиването им на всяка цена и с всички възможни средства. Поради тази причина, следващите два раздела от сборника са посветени именно на тези направления в културно-историческото разузнаване, а именно:

III. Материали, придобити по линия на КИР

Още в отчета за извършената разузнавателна дейност по линия на КИР за 1976 г. е направен важен извод, който ще доведе до значително ограничаване на страните с реален оперативен интерес за отдел XIV - отчитайки придобитите големи количества материали от различни архивохранилища, предимно в Западна Европа, САЩ и някои арабски страни. Решава се, че в общи линии придобиването на материали от тези архивохранилища е завършено. От средата на 70-те години разузнавателната и оперативната дейност на културно-историческото разузнаване се насочва към придобиване по секретен път на материали само от онези страни, където е невъзможно да се проникне по официален път, а именно - Турция, Югославия, Гърция, Ватикана и Румъния.

Сред документите, разкриващи дейността на отдел XIV, са няколко тома с доклади до Людмила Живкова и оценки на придобитите материали - османотурски документи, ръкописите от „Козиница“, документи за българската история от югославските архивохранилища, английски дипломатически документи, документи от тайния хитлеристки фонд, писмата на папа Йоан VIII до княз Борис I и стотици други документи. Това неминуемо поражда поредица от въпроси: къде са тези придобити от културно-историческото разузнаване материали сега и колко от тях са влезли в научна употреба? Проблемът с охраната и съхранението на придобитите материали е повдиган многократно

и може да се проследи в не една или две докладни записки на началника на отдел XIV до ръководството на ПГУ. Концепциите са сходни - придобитите материали по линия на КИР да бъдат предадени за съхранение или на Националния исторически музей, или на Главното управление на архивите, или да се изгради специален Център за културна и историческа информация. Поради липсата обаче на подходящо помещение за съхраняването на придобитите материали, ръководството на отдел XIV им отдели помещение, което е напълно непригодно за опазването на ценни исторически и културни находки.

Причината, която ни накара да включим в сборника тези документи, както и докладите до Людмила Живкова с приложените експертни оценки за стойността на придобитите материали, са няколко. В интервю пред журналиста Христо Христов, председателят на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на българските граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия Евтим Костадинов категорично заявява, че в Централизирания архив на Комисията не са предавани нито списъци на подобни ценности, нито други ценни документи или материали, придобити по линия на КИР⁶.

Каква е съдбата на тези материали, които не са пуснати в научно обръщение и които не са предадени на Националния исторически музей или на други институции, все още не е известно.

В редица документи изрично се забранява вкарването на някои от материалите в научно обръщение, поради опасения от разконспириране на агентите, участвали в операциите по придобиването им. В тази връзка е логичен и често задаваният въпрос: Какъв е смисълът на разузнавателната дейност по това направление, след като е било невъзможно оповестяването и използването на тези ценни документи от българската историческа наука и култура?

Последният раздел на документалния сборник включва документи, свързани с най-значимите разузнавателни операции на КИР:

IV. Обекти за агентурно проникване (ОАП)

Големият брой на набелязаните обекти за агентурно проникване налага към средата на 70-те години те да бъдат категоризирани по важност и силите на оперативните работници да бъдат съсредоточени върху определени архивохранилища, научни и културни институти, представляващи най-голям оперативен интерес за КИР. Сред разработките за агентурно проникване се открояват два обекта, които са изключително трудни от оперативна гледна точка за разузнаването – Ватиканската апостолическа библиотека и Секретният архив на Ватикана – ОАП „ОСТРОВА“ и манастирът „Св. Георги Зограф“ в Атон - ОАП „ЦИТАДЕЛА“. Тези два обекта са от най-затворените и почти недостъпни, както за българските изследователи, така и за разузнаването, места. Работата по „ОСТРОВА“ дълги години е била затруднена поради невъзможността да бъде открито подходящо лице с възможности за проникване в обекта - до момента, в който във Ватикана не са „маршрутирани“ двама многообещаващи български историци с цел придобиване на материали за българската средновековна история. Документи от делата и на двамата агенти са включени в сборника. Що се отнася до разработката „ЦИТАДЕЛА“ - проникването в манастира „Св. Георги Зограф“ намира отново своето обяснение в политиката на БКП към паметниците на българската история и култура в чужбина⁷.

В сборника се публикуват документи, свързани с една от най-широко обсъжданите в

⁶ Христо Христов, цит. съч., с. 237.

⁷ Христо Христов, цит. съч., с. 31.

българското общество операции на разузнаването - операция „МАРАТОН”, чиято цел е била присвояването на оригиналната „История славянобългарска” на Паисий Хилендарски с копие, изготвено в България. В сборника и в разширения електронен вариант на изданието са публикувани по-голямата част от документите, съдържащи всички подробности около отнемането на тази българска светиня, съхранявана в манастира, който в продължение на векове успява да опази непокътнати едни от най-ценните паметници на българската история и култура.

Специално внимание за културно-историческото разузнаване представляват ОАП „ПОГРЕБА“ (Архивът на вакъфите, регистрите и разрешенията в Анкара и в Одринския университет) и ОАП „ХАЗНАТА“ (Държавният архив в Истанбул), както и някои архиви на съседни балкански страни (*Вж. Документ №16*).

В дванадесети том от поредицата „Из архивите на ДС” – „Държавна сигурност – смяната на имената – Възродителният процес” са публикувани документи, които разкриват значението на определени научни тези, налагани не без участието на българските тайни служби, обслужващи целите на Възродителния процес чрез привлечено на научни работници от средите на османистите и тюрколозите в изпълнението на задачи, свързани с културно-историческото разузнаване⁸. Поради тази причина в настоящия сборник тези документи не са включени.

Настоящото книжно документално издание обхваща периода от 1970 до 1989 г., и представя сто и седем фотокопия на оригинални документи, съхранявани в Централизирания архив на Комисията, а в разширения му електронен вариант са добавени още документи, с което общият обем на публикуваните архивни единици, свързани с дейността на XIV-и отдел на Първо главно управление на Държавна сигурност „Културно-историческо разузнаване”, наброява двеста двадесет и два. В изпълнение на чл. 31, ал. 6 от Закона, когато в съдържанието на текстовете има информация, засягаща интересите на трети лица, то в публикуваните документи имената им са анонимизирани.

Справочният апарат на документалния сборник „Държавна сигурност и културно-историческото разузнаване (1970-1989)” включва списък на често срещаните съкращения в документите с цел поясняване имената на някои излезли вече от всекидневната езикова употреба наименования на научни институции и центрове, както и списък с всички по-важни агентурно-оперативни мероприятия, разработки и операции, проведени или планирани да бъдат проведени от отдел XIV на ПГУ-ДС.

КРДОПБГДСРСБНА

⁸ В: „Из архивите на ДС“ № 12 - Държавна сигурност - смяната на имената - Възродителният процес, т. I и II, С., 2013.

СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ

I. Структура и основни документи, свързани с дейността на отдел XIV при ПГУ - ДС – „Културно-историческо разузнаване“ (КИР).

1. Предложение до началника на ПГУ - ДС генерал-майор Д. Кьосев относно задачите, формите, методите, средствата и някои кадрови въпроси на групата по разузнаване в областта на културата и историята, София, 26 декември 1970 г.

Застъпват се идеите за формиране на специална група от оперативни работници в областта на културата и историята с оглед придобиване на документи и материали от българското минало, съхранявани в чуждестранни културни центрове.

2. Предложение на началника на ПГУ - ДС до ръководството на МВР относно създаването на отдел за културно-историческо разузнаване към Първо главно управление на ДС, София, 16 ноември 1971 г.

Специализиран разузнавателен отдел би подпомогнал работата на научните институти в страната, но с основни цели да издирва и доставя документи от другите държави, свързани с изследването на българската история. Предлага се визия за щата на бъдещото разузнавателно звено.

3. Обяснителна записка на началника на Първо главно управление на ДС относно разпределението на работата в отдела за културно-историческо разузнаване, София, 21 септември 1971 г.

В записката се разпределят функциите на оперативните работници по подпомагане работата на резидентурите и поддържането на връзки с различни научни и културни учреждения в страната и в чужбина.

4. Предложение от Ангел Цанев - министър на вътрешните работи до Секретариата на ЦК на БКП за приемане на решение по публичността на историческото и културното наследство на България, съхранявано в чужбина, София, 19 януари 1972 г.

Предлага на Секретариата на партията да вземе под внимание решение за временно прекратяване на излъчване на предавания и отпечатване на материали и съобщения за паметници и документи, свързани с историческото и културното минало на България, образци от които се съхраняват в капиталистическите страни.

5. Справка относно работата по създаване на отдел за „културно-историческо разузнаване“ /отдел XIV/ при ПГУ - ДС и сегашното му състояние, София, 9 май 1972 г.

В справката се прави обзор на първите стъпки в организацията по създаването на XIV отдел. Важен нюанс е подбирането на подходящи лица за оперативни работници из средите на изявени специалисти по история, езикознание, археология и изкуствознание. Съдържа констатацията, че учени с утвърдено име не бързат да се съгласяват да работят в услуга на разузнаването.

6. Мнение на началника на Второ главно управление на ДС по проектозаповедта за „Активизиране на агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване“, София, 19 май 1972 г.

Включва бележки и предложения по проектозаповедта, свързани с изготвяне на справки, подбор на подходящи агенти и др.

7. Справка на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС полк. Григоров относно оперативните разходи по линия на културно-историческото разузнаване за 1973 година, София, 31 май 1972 г.

Документът съдържа прогнозни изчисления на необходимите разходи във валута и български лева, които ще се използват за възнаграждение на агентите, закупуване на оперативна техника и ценности при провеждане на агентурно-оперативни мероприятия (АОМ), командировки в страната и в чужбина и др.

8. Заповед №I - 1170 на министъра на вътрешните работи за Активизиране агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване, София, 1 юни 1972 г.

Заповедта повелява изпълнението на решение №352 на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 г. да се възложи на новосъздадения XIV отдел към ПГУ - ДС.

9. Разпореждане №370 на Бюрото на Министерския съвет от 11 октомври 1975 г. за създаване на Документационен център със специализирана библиотека по балканистика към Института по балканистика при БАН.

Предвижда се създаване на Документационен център към Института по балканистика при БАН и на специализирана библиотека към него, където да се съсредоточават документални материали и литература по проблемите на историята на Югоизточна Европа.

10. Докладна записка от полковник Трайко Григоров - началник отдел XIV при ПГУ - ДС относно отпускането на 10 (десет) задгранични офицерски бройки на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 2 декември 1972 г.

Предвидените десет щата са изключително за оперативни работници на задгранична работа, които изпълняват задачите на отдела в десет от най-важните за културно-историческото разузнаване страни - Турция, Гърция, Югославия, Румъния, Италия, Франция, ГФР, Австрия, Англия и САЩ.

11. Щатно разпределение на отдел XIV - културно-историческо разузнаване, [б. д.]

Щатното разпределение на отдела е изложено като схема и включва 12 оперативни работници.

12. Концепция за организацията на работата в отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 14 май 1973 г.

В концепцията са очертани основните задачи пред отдела като една от точките включва проблема за изграждане на фондохранилище за съхраняването на материалите, придобити по агентурно-оперативен път.

13. Справка относно насоките на работа на отдел XIV, ПГУ-ДС, София, 25 юни 1973 г.

Направен е кратък анализ на работата на отдела от създаването му, посочват се по-важните резултати, по-съществените придобити документи и се поставят акцентите в

бъдещата дейност на отдела. Внимание се отделя на придобиването на културни и исторически ценности за българската история и провеждането на активни мероприятия за противопоставяне и създаване на прикрития за работа в големите западни изследователски центрове, библиотеки, архиви.

14. Отчетен доклад за извършената работа от отдел XIV, ПГУ-ДС през 1973 г., София, 28 ноември 1973 г.

Направен е преглед на оперативната обстановка в разузнаването от отдела страни, които са разделени на категории – с трудна, със сравнително лека и такива, които не създават спънки за достъпа на учени в техни архиви. Отчита се извършената дейност по вербовъчната работа и отделните разработки, най-интересните придобити документи и материали.

15. Протокол от проведено съвещание за разглеждане на работата на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 15 февруари 1974 г.

Съдържа отношението и препоръките на министъра на вътрешните работи и на членове от ръководството на министерството по извършената дейност и предстоящите задачи на отдела.

16. Предложение относно изучаване и придобиване помощни агенти от ВТУ „Кирил и Методий“ - град Велико Търново, София, 23 февруари 1974 г.

За изпълнение на задачите, стоящи пред отдел XIV, Окръжното управление на МВР - В. Търново предвижда провеждане на мероприятия с цел придобиване на агенти от средите на академичната общност.

17. Мнение на отдел VIII - ПГУ по отношение на информацията за работата на отдел XIV към ПГУ- ДС, София, 14 април 1975 г.

Мнението е изготвено във връзка със залегнали задачи за съвместна работа между XIV и VIII отдел на ПГУ, ДС. Има забележка по съгласуването на работата на XIV отдел с останалите отдели на ПГУ по въпросите на турското малцинство в България при подготовката и провеждането на операция „Хемус“.

18. Справка относно изпълнение на указанията, поставени от министъра на вътрешните работи във връзка с работата на отдела, София, 14 май 1975 г.

Министърът на вътрешните работи, след подробно запознаване с работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, дава указания да се работи по още три групи въпроси: издирване и придобиване на документи, отнасящи се до Търновската живописна и книжовна школа, предаването на придобитите материали и документи за работа и публикуване от наши изследователи и издаването на книги за българската история от чужди автори.

19. Решение №352 от 5 април 1972 г. на Секретариата на БКП за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина.

С цел да бъдат приведени в пълна известност българските паметници на културата, намиращи се на територията на чужди държави и да се осигурят условия за тяхното опазване Секретариатът на ЦК на БКП възлага на редица ведомства задачи по тяхното издирване и стопанисване.

20. Предложение на началника на XIV отдел при ПГУ - ДС подполковник Емил Александров относно организиране на система за реализиране на придобитите от отдел XIV, ПГУ - ДС материали, София, 28 ноември 1975 г.

Придобиването на голям брой ценни материали води до тяхното нарастване като фонд. Необходима е система за реализация на придобитите материали, която се взема от модела на действащата в отдел VII, ПГУ - ДС.

21. Отчет за резултатите от изпълнението на агентурно-оперативните мероприятия на отдел XIV, ПГУ-ДС, през 1975 г., София, 2 декември 1975 г.

Отчетени са резултатите от работата на отдела по основните агентурно-оперативни мероприятия и обекти за проникване, както и придобитите ценни материали. Посочват се и резултатите от работата по трите допълнителни групи въпроси, поставени от министъра на вътрешните работи – издирване и придобиване на документи, отнасящи се до Търновската живописна и книжовна школа, предаването на придобитите материали и документи за работа и публикуване от наши изследователи и издаването на книги за българската история от чужди автори.

22. Протокол №3 от проведена среща на ръководството на МВР 13 януари 1976 г. относно дейността и основните насоки в работата на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 20 януари 1976 г.
В документа се дискутират проблемите по провеждане на мероприятията „Хемус“, „Шумен“ и „Цитадела“.

23. Справка за резултатите и основните насоки на оперативната работа, извършена от отдел XIV, ПГУ-ДС, от създаването му до 1976 г., София, 21 януари 1976 г.

В систематизиран вид справката поднася информация за основните задачи, които са поставени за решаване пред отдела от създаването му през 1972 г. със Заповед №1170. Посочва се, че най-характерната черта в работата на отдела за изминалия период е подготовката и провеждането на редица важни АМ за защита на българските идеологически тези.

24. Справка относно организирането на оперативна картотека към отдел XIV, ПГУ-ДС, София, 1 октомври 1976 г.

В документа се изтъква целесъобразността за съставяне на картотека на контингента от лица, научни институти и организации на отдел XIV въз основа на няколко принципа: поименна, по страни, по проблемни кръгове и по институти и учреждения.

25. Справка на началника на отдел XIV относно ръководни документи за дейността на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 2 декември 1976 г.

В документа са изредени най-важните решения на БКП по работата на културно - историческото разузнаване: №352/ 5 април 1972 г. и №367/19 април 1975 г. и заповед №I - 1170 от 1 юни 1972 на министъра на вътрешните работи.

26. Отчет за резултатите от изпълнението на плана за агентурно-оперативни мероприятия на отдел XIV, ПГУ-ДС, през 1976 г., София, 21 януари 1977 г.

Направен е подробен отчет за проведените мероприятия по всички операции, по които отделът е работил зад граница. Като слабост е посочено, че големият брой на обектите за проучване не е позволило да се работи еднакво резултатно по тях.

27. Справка на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС, майор Емил Александров относно вербовъчната работа, извършена от отдел XIV, ПГУ - ДС през първото полугодие на 1977 год., София 11 август 1977 г.

Съгласно утвърден от ръководството на ПГУ - ДС план за работата на отдела през 1977 г. една от основните задачи е вербуването на агенти из средите на учени от Гърция, Турция и „капиталистическите“ държави. Отчетени са резултати по разработките.

28. Препис от решение №872 на Секретариата на ЦК на БКП от 11 септември 1977 г.

Според решението МВР, МВнР и Комитетът за изкуство и култура трябва да осъществяват по-тясна координация помежду си при съгласуване на работата по подпомагане на научно-пропагандните прояви за издигане на българската наука.

29. Целева план - програма на началника на ПГУ - ДС относно изпълнение на Решение №872 на Секретариата на ЦК на БКП от 11 септември 1977 година по линия на Министерството на вътрешните работи до 1980 година, София, 10 октомври 1977 г.

С целевата план-програма, на ПГУ се поставят задачи, с които се цели насочване оперативните усилия на разузнавателното управление към най-важните страни, райони и направления.

15

30. Препис от решение №1066 на Секретариата на ЦК на БКП от 4 ноември 1977 г., София, 8 ноември 1977 г.

Решението утвърждава програма на Комитета за култура и на БАН за ускорено публикуване на ценни книжовни образци в специално обособен корпус „Писмени паметници на българската история и култура“.

31. Перспективен план относно разстановката на кадрите на отдел XIV, ПГУ-ДС до 1982 г. София, 8 ноември 1977 г.

Документът съдържа подробно описание на кадровото състояние на отдела към 1977 г. Във връзка с изпълнение на решение №872 от 11 септември 1977 г. на Секретариата на ЦК на БКП за издирването и опазването на паметниците на културата се налага увеличение на щатните бройки към отдела с цел оперативно осигуряване и подпомагане работата на оперативните работници (ОР) в Центъра и на тези, които са на прикритие.

32. Справка на началника на XIV отдел, ПГУ-ДС относно координацията с подразделенията на МВР, София, 25 септември 1978 г.

Основно отделът съгласува агентурно-оперативните мероприятия с другите звена на Първо главно управление, подпомага се и от VI управление на ДС, и Второ главно управление. В работата по КИР се включват окръжните управление на МВР в градовете Велико Търново, Хасково, Благоевград и Габрово. Често в обсъждането на плановете и работата на отдела се търсят съветите на службите от СССР.

33. Докладна записка от полковник Георги Авджиев - началник на отдел XIV, ПГУ - ДС относно проведена среща с началника на VI управление на ДС, София, 25 септември 1978 г.

Главна цел на срещата е обсъждане на взаимодействието между отделите по изпълнението на решенията на ПБ на ЦК на БКП по издирване, придобиване и съхраняване на документи и паметници на културата и историята на България.

34. Справка на началника на XIV отдел, ПГУ - ДС относно сътрудничеството с ПГУ - КГБ и други ведомства, София, 8 ноември 1978 г.

В документа се пояснява, че към КГБ няма сходен на XIV отдел, ПГУ - ДС, затова сътрудничеството се проявява в осъществяване на АМ и операции, свързани с разузнаването. На подобен етап са и взаимодействията с българското РУ - МНО.

35. Указания на министъра на вътрешните работи за работата на отдела, дадени по време на заслушването на същия на 19 юли 1978 г., София, 27 ноември 1978 г.

По време на срещата министърът дава оценка на работата на отдел XIV и указания за бъдещите насоки в дейността му с акценти върху агентурата и секретните сътрудници (СС).

36. Информация относно годишен доклад на посолството на ФРГ за културната политика на България през 1978 година, София, 28 март 1979 г.

В годишния доклад на посолството на ФРГ в София се разглежда културната политика на България през 1978 г. Дава се оценка на сътрудничеството на двете държави в областта на културата, правят се препоръки за по-нататъшното развитие на културните отношения между ФРГ и НРБ.

37. Заповед №I - 453 на министъра на вътрешните работи Димитър Стоянов относно назначаване на комисия за МВР, София, 28 декември 1979 г.

Създава се Централна комисия за МВР - „1300 години България“ за организиране ознаменуването на юбилея на българската държава и координиране на цялостната дейност на министерството.

38. Предложение от генерал-майор Васил Коцев, началник на ПГУ-ДС, относно отпускане на допълнителни щатни бройки на културно-историческото разузнаване. София, 14 май 1980 г.

Генерал-майор В. Коцев прави предложение до министъра на вътрешните работи за отпускане на 5 щатни офицерски бройки за покриване на най-належащите в оперативно отношение направления.

39. Препис на Постановление №40 от 16 юли 1980 г. на Министерския съвет. София, 21 юли 1980 г.

Постановлението цели подобряване работата на институциите, които са пряко ангажирани с дейността по издирване и опазване на националното културно богатство. Предвижда поощряване на дарителството на ценни документи и предмети, оповестяване на частните колекции.

40. Отчет относно обучението и служебната квалификация на отдел XIV - ПГУ, ДС през учебната 1979/80 година, София, 8 август 1980 г.

В отчета се дава информация за проведени квалификационни курсове на оперативния състав на отдела.

41. Справка относно взаимодействието с унгарските органи на разузнаването по линия на отдел 14, София, 1980 г.

Обсъжда се възможност за сътрудничество с унгарското разузнаване по придобиване на документи за историята на средновековната българска държава, съхранявани в архивите на

Турция, Гърция и Ватикана.

42. Отчет за оперативната дейност на културно-историческото разузнаване през 1980 г., София, 20 ноември 1980 г.

Работата на отдела за 1980 г. е изцяло съсредоточена върху провеждането на агентурно-оперативни мероприятия в страни с много трудна и сложна обстановка като СФРЮ, Гърция, Турция, Румъния, Италия и др.

43. Тематичен план относно научни и публицистични материали за издаване зад граница през 1981-1983 г. по линия на културно-историческото разузнаване. София, 19 февруари 1981 г.

Направено е описание на мероприятията, които следва да бъдат реализирани през посочения период. За всяко от мероприятията е направено обобщение на дейностите, свързани с неговото изпълнение.

44. Докладна записка на началника на XIV отдел полковник Авджиев до началника на Първо главно управление - ДС относно съхраняването на значителен брой писмени и вещевени паметници на българската история в отдела, София, 26 февруари 1981 г.

По различни съображения придобитите ценности не могат да се предоставят за ползване от официални научни институции. Съхраняват се в стая 13 на XIII етаж на управлението при неблагоприятни за тях условия. Сигналът е за вземане на подходящи мерки за тяхното опазване.

45. План относно служебната квалификация на личния състав на отдел XIV - ПГУ, ДС през учебната 1980/81 г., София, 26 ноември 1980 г.

Включени са задачи за подготовката на кадрите на отдела по основните направления в работата на оперативния състав.

46. Правилник относно ползване на хранилището на отдел XIV, ПГУ - ДС /стая 13, етаж 13/ на материалите, съхранявани в него, София, 4 март 1981 г.

Регламентира се редът за съхраняване и ползване на ценните писмени и вещевени паметници на културата.

47. Докладна записка от зам.-началника на отдел XIV, ПГУ-ДС, относно имотите на Ефория Зограф и в частност на Германския манастир. София, 9 юли 1981 г.

Прави се предложение Германският манастир, който е един от имотите на манастира „Св. Георги Зограф“ в България, да бъде използван като база за оперативна подготовка на сътрудниците на отдел XIV, ПГУ-ДС.

48. План за разузнавателната дейност на културно-историческото разузнаване през 1982 г., София, 14 декември 1981 г.

В анализа се посочва, че във връзка с вражеска дейност по отношение на българската култура и история, отдел XIV съсредоточава усилията си за придобиване на ценна агентура с цел да проникне в най-важните обекти в разузнаваните страни. Предвидени са дългосрочни специални мероприятия за противодействие на опитите за фалшифициране и изопачаване на българската история.

49. Отчет за работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, през 1981 г., София, 28 декември 1981 г.
Посветена на честването на 1300 години от основаването на българската държава, 1981 година в отчета на XIV, ПГУ-ДС, е отбелязана като напрегната и натоварена с по-големи по мащаб мероприятия. През 1981 г. усилията на отдела са основно съсредоточени към обектите на територията на Гърция, Турция, Румъния, Ватикана, като са отчетени значителни успехи по вербовка на агентура.

50. Справка относно исканите попълнения в отдел XIV, ПГУ-ДС. София, 17 февруари 1982 г.

С оглед решаването на непосредствените задачи на културно-историческото разузнаване, отдел XIV на ПГУ се нуждае от попълнение в щата не само в централното управление, но и по прикрития, както в страната, така и зад граница по основните направления.

51. Докладна записка от ген. майор В. Коцев, началник на ПГУ-ДС до министъра на вътрешните работи относно проблемите, свързани със съхранението на ценните материали, придобити по линия на отдел XIV и културно-историческото разузнаване. София, 4 май 1982 г.
В докладната записка се посочва, че условията, при които се съхраняват ценните архивни документи, придобити по агентурен път зад граница, не отговарят на изискванията и съществува опасност от повреждането им. Във връзка с това се прави предложение ценните документи да бъдат предадени временно в поверителната секция на Главно управление на архивите (ГУА) до намирането на подходящо помещение в района на Управлението.

52. Указания на министъра на вътрешните работи във връзка с работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, София, 29 октомври 1982 г.

След запознаване с работата на отдел XIV за 1982 г., министърът дава препоръки дейността да се сведе до изпълнение на програмата от 1979 г., одобрена от Л. Живкова като основните направления в работата следва да останат Гърция, македонският въпрос, Турция, Ватикана.

53. Справка относно ползването на оперативни работници на обществени начала (ОРОН) в отдел XIV, ПГУ-ДС. София, 7 март 1983 г.

В справката се прави анализ на натрупания към момента опит в работата с ОРОН, като се посочва, че ползването им, когато подбора е правилен и съобразен с техните възможности, и са ръководени от опитни ОР, то работата с тях е полезна.

54. Отчет за работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, през 1984 година. София, 28 ноември 1984 г.
В отчета е направен обстоен анализ на международната обстановка и тези нейни аспекти, които са затруднили работата на културно-историческото разузнаване през отчетната година. Отчетена е работата по основните направления като Гърция, Турция, Ватикана, СФРЮ и др., както и най-важните обекти за проникване и операции, по които е работил отделът, така също и по-интересните материали, които са придобити.

55. Предложение относно пренасочване оперативната работа на отдел XIV, ПГУ-ДС, към Възродителния процес до 1990 г. София, 4 декември 1985 г.

Акцентът в документа е поставен върху особеното значение, което към настоящия момент пред държавата и партията стоят въпросите, свързани с Възродителния процес. Възстановяването на имената на българите с мюсюлманско вероизповедание е дълготраен

процес, свързан с консолидацията на българската нация, което налага работата на отдела до 1990 г. да бъде пренасочена по линия на Възродителния процес.

56. Справка относно механизма за изпращане на преподаватели в българските лекторати в чужбина и възможността за използването им за разузнавателна дейност, София, 4 януари 1986 г.

В документа се предлагат ефективни методи за подбор на подходящи лектори по български език в чужбина с оглед пълноценното им използване за разузнавателните цели от ДС.

57. Справка за нуждите на отдел XIV, ПГУ-ДС, от оперативни работници до 1990 г. София, 15 септември 1986 г.

В справката се посочва необходимостта от попълването на щата на отдела с ОР – историци, владеещи чужди езици.

II. Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия по линия на културно-историческото разузнаване.

58. Предложение от министъра на вътрешните работи до първия секретар на ЦК на БКП др. Тодор Живков относно създаване на Сдружение „За издирване и опазване на природните забележителности, исторически места и паметници“. София, 1970 г.

С този документ се предвижда Сдружението да бъде създадено като форма за прикритие и засилване на разузнавателната дейност, главно по направление Турция и Гърция. Целта на Сдружението е чрез издирване, популяризиране и опазване на исторически и природни паметници и забележителности да се изпълняват и оперативни задачи, поставени от ПГУ-ДС.

59. Докладна записка относно провеждане мероприятия за легендиране на Сдружението на любителите на природата и издирване исторически паметници от борбите на българския народ. София, 13 януари 1970 г.

В документа подробно се описват мероприятията, чрез които следва да се утвърди Сдружението като официална организация с патриотични, научни цели и задачи. За целта се предвижда към списъците на основателите му да бъдат привлечени видни общественици и научни дейци.

60. План за мероприятията по легендиране на Сдружението на любителите на природата и издирване исторически паметници от борбите на българския народ за периода от 01.02. до 30.06.1970 г. София, 3 февруари 1970 г.

Планът съдържа подробно разписани мероприятия с посочени срокове и отговорници по утвърждаването на официалния характер на Сдружението чрез: установяване на официални контакти със сродни институции; привличане за членове на дружеството на видни учени; да се дадат помещения на Сдружението, да се изградят филиали на Сдружението в други градове и т.н.

61. Доклад от началника на ПГУ-ДС до министъра на вътрешните работи относно дейностите, извършени по изграждането на Сдружението. София, 29 юни 1970 г.

В документа са изброени мероприятията, които са реализирани по изграждането и утвържда-

ването на официалния статут на Сдружението при спазването на принципите на секретността, тъй като основната му цел е прикритие за разузнавателната дейност на ДС.

62. План за работата на отдел XIV по линия на Дружеството за издирване и опазване на природни забележителности, исторически паметници и места. София, 21 юни 1971 г.
Планът поставя за решаване няколко основни групи задачи по легализирането на работата на дружеството: организационни и технически въпроси като приемане на устав, избор на Централен съвет; откриване на филиали в страната; друга група, свързана с използването на Дружеството за прикритие на културно-историческото разузнаване и придобиване на агентура.

63. Справка относно сдружението „Любители на природата и издирване на исторически паметници от борбите на българския народ“. София, 5 януари 1972 г.
Справката отразява направеното към 1972 г. за изграждането на Сдружението като форма на прикритие на разузнавателната дейност на ПГУ-ДС предимно по направление Гърция и Турция, привличане на видни български учени и обществени деятели и др.

64. Докладна записка до началника на ПГУ-ДС относно организиране на екскурзия до Югославия от името на Дружеството и Института по балканистика. София, 27 януари 1972 г.
В докладната записка се посочва, че повод за организирането на подобна екскурзия в СФРЮ през 1972 г. са честванията на 100-годишнината от рождението на Гоце Делчев.

65. Информация от „Александър“ относно Първия конгрес по тракология, София, 13 юли 1972 г.
Основна тема на конгреса, проведен в София от 5 до 10 юли 1972 г. е историята, езика, материалната култура и изкуството на траките, както и връзките им с други антични народи. Смята се, че научното събитие повдига международния авторитет на тракологията като наука.

66. Докладна записка на началника на XIV-и отдел относно български икони в Унгария, София, 9 ноември 1972 г.
В документа се подчертава, че в Унгария се съхраняват около 1000 икони - образци на православно изкуство. Освен българската страна, интерес проявяват и специалисти от Югославия. Спешно се налага в Унгария да бъдат изпратени български специалисти по реставрация и иконопис за оценка на материалите.

67. Сведение от „Венелин“ относно подготвителна работа, извършена през ноември 1972 г. за създаване на център или база под наименованието Асоциация за културно-исторически изследвания в Париж, София, 22 декември 1972 г.
Идеята за създаване на културно-информационен център на българите, живеещи в Париж, е отговор на търсенето да се създаде база за издирване и заснемане на документи и ценности за българската история във Франция, за обучение на български кадри във Франция, както и за разпространение на повече знания за България в чужбина.

68. Справка от началника на ПГУ-ДС относно необходимостта от цялостна регистрация на иконите в България, София, 11 януари 1973 г.

Съдържа констатацията, че иконите като паметници с историческа стойност не получават необходимата грижа от страна на държавата. Много от образците на християнската култура в България остават неизвестни и се съхраняват при лоши условия. Една цялостна регистрация на иконите в страната би дала възможност за тяхното опазване.

69. Справка на началника на ПГУ-ДС относно работата на Управлението по линия на културно-историческото разузнаване за периода - края на 1972 г. и началото на 1973 година, София, 12 януари 1973 г.

За посочения период са проведени и подготвени важни агентурни мероприятия по културно-историческото разузнаване в Кайро, САЩ, Австрия и Франция. Интересни обекти са османо-турските документи в Египет по българската история, придобиване на картините на Владимир Димитров - Майстора, както и други книжовни ценности.

70. Справка на началника на отдел XIV при ПГУ - ДС относно състоянието на работата и бъдещите задачи на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 23 май 1973 г.

В справката е отделено място за главните дейности, извършени от работата на отдела от основаването му през есента на 1971 г. Сред тях са спомагателната работа по създаването на Института по тракология и в организацията на Международен конгрес по тракология в София през 1972 г.

71. Докладна записка от майор Емил Александров - началник отдел XIV, ПГУ - ДС, относно подобряване работата на секцията по опазване на нашите исторически паметници в чужбина, София, 26 май 1973 г.

Според документа, на ул. „Ангел Кънчев“ №4, се помещава секцията по опазване на историческите паметници в чужбина. Тя се ръководи от специализирано звено към Комитета за изкуство и култура с предназначение да оценява и реализира придобитите от XIV отдел ценности. Предлага се оборудването на секцията със специализирана картотека.

72. Докладна записка от майор Александър Стрезов до началника на ПГУ - ДС относно организацията на проект с наименование „Изучаване на славянските култури“ за периода 1978 - 1980 г., София, 7 юни 1973 г.

В рамките на това мероприятие предлага в България да се създаде център на ЮНЕСКО по славистика, където да се събират и популяризират ръкописи, документи и ценности - образци на славянската духовна култура.

73. Справка относно придобити културно-исторически паметници и проведени мероприятия за подпомагане на българската културна политика зад граница, за периода от юли до октомври 1973 г., София 17 октомври 1973 г.

Подготвят се мероприятия за пропагандиране успехите на български музиканти, творци и артисти, работещи в чужди държави. Предвижда се разработване на програма за мероприятия зад граница с използване на чуждестранни учени за доказване на български историографски тези по спорни въпроси.

74. Докладна записка от „Венелин“ относно възможностите за работа на сс и ор на отдел XIV - ПГУ, ДС в Турция, София, 7 октомври 1973 г.

В документа се подчертава силното ограничение за чужди специалисти за работа в турските архиви. Проникването на български учени налага необходимостта от комплексна подго-

товка за съставяне на изгодни културни спогодби за научен обмен, с оглед улеснено използване на турските фондове.

75. Доклад относно Института по Балканистика при БАН, София, 15 юни 1974 г.

В документа са набелязани шест основни точки за разглеждане по състоянието и проблемите на института. Търсят се основно недостатъците в научната работа, отрицателните тенденции и явления сред научните кадри и примери за неизпълнение на поставените на Десети конгрес на БКП задачи за консолидиране на националните малцинства в България (цигани и турци) и борбата с историографските тези на съседните държави по македонския въпрос и помашкото население.

76. Справка относно Института по балканистика при БАН, София 16 юли 1974 г.

Подчертан е замисълът при създаването на Института като комплексен център по проблемите от историята, езикознанието и културата на балканските земи. Учените не се справят с оборването на чужди историографски идеи за националната история през XIX в. и не използват пълноценно връзките си с чуждестранни българисти в защита на собствени научни тези.

77. Предложение на началника на Първо главно управление, ДС относно издаване на книга на чужди езици под заглавие „Пет века под гнета на Корана и ятагана“, София, 7 октомври 1974 г.

Предлага се издаване на научно-популярна книга на чужди езици, от две части под работно заглавие „Пет века под гнета на Корана и ятагана“, за да се запознаят читатели от различни страни в света с историята на България по времето на турското владичество. Предложен за автор е доц. Петър Петров от Исторически факултет при Софийския университет. Документът има приложен проект за съдържание на изданието.

78. Предложение от началника на отдел XIV - майор Емил Александров относно някои кадрови и други промени в „Сдружение на любителите на природата и паметниците от борбите на българския народ“, София, 18 януари 1975 г.

Разглежда се „Сдружението“ като форма на допълнително прикритие за разузнавателна дейност и подпомагане на XIV отдел в дейността по съхранение и реализиране на придобитите по оперативен път материали от 1968 г. Появяват се редица трудности за съществуването на Сдружението като любопитството на хората и некачествената работа на отговорния за него нещатен оперативен работник (НОР). Майор Александров предлага привидно преустрояване на звеното, без реално то да бъде заличено.

79. Докладна записка от Петър Младенов - министър на външните работи, Димитър Стоянов - министър на вътрешните работи и Людмила Живкова - първи зам.- председател на Комитета за изкуство и култура и председател на Междуведомствената комисия за опазване на българските културно-исторически паметници в чужбина до Секретариата на ЦК на БКП относно по-нататъшното утвърждаване на България в чужбина, София, 1975 г.

Основен проблем, залегнал в документа, е изпълняване на партийните решения за осъществяване на крупни културни прояви в чужбина, за да се издигне образът на България. Предлагат схема на комплексни мероприятия на Комитета за изкуство и култура (КИК), МВНР и МВР, които предстои да се провеждат.

80. Схема на комплексните мероприятия, които ще бъдат проведени в близките няколко години за по-нататъшното утвърждаване в капиталистическите държави на нашата страна, в т. ч. на нейната сегашна и минала култура, София, 17 февруари 1975 г.

Схемата се състои от три раздела, като последният се отнася до Първо главно управление на ДС при МВР. Основни моменти са продължаването на работата по операции „Цитадела“ и „Хемус“.

81. Справка на началника на Първо главно у-ние относно проведените агентурно-оперативни мероприятия в изпълнение поставените от министъра на вътрешните работи задачи по издирване и придобиване на намиращите се в чужбина паметници на Търновската книжовна школа, София, 31 март 1975 г.

Описани са необходимите действия за сътрудничество на ПГУ - ДС и Окръжното управление на МВР - гр. Велико Търново по работа с обектите на разработки, секретни сътрудници и учени и изпращането им в различни места в страната и чужбина по придобиване на оригинали и копия от образци на Търновската книжовна школа.

82. Протокол от проведена на 27 май 1975 г. среща с министъра на вътрешните работи по разглеждане изпълнението на мероприятията по Схемата в отдел XIV, София, 5 юни 1975 г. Министърът задава указания по осъществяване на АМ „Шумен“ и „Хемус“, придобиване на материали за Търновската книжовна школа от църковните хранилища в Румъния. По повод честване на 100 години от Априлското въстание се поставя задачата да се потърсят учени от Югославия, които подкрепят тезите на българската историография по спорни за двете държави въпроси от миналото.

83. Информация на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС, подполковник Емил Александров относно изпълнението на плана за провеждане в капиталистическите страни на активни мероприятия и операции за по-нататъшното утвърждаване на българската култура, координацията и помощта на линейните отдели и резидентури, София, 27 юни 1977 г. Документът разкрива изпълнението на Комплексен план от февруари 1977 г. за провеждане на активни операции и мероприятия на отдела, съгласувани с VIII отдел при ПГУ - ДС и VI управление на ДС в чужбина за подпомагане честването на 1300 - годишнината на България. Описани са най-важните мероприятия и операции на отдела.

84. Проектоплан на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС, относно провеждане от отдел XIV, ПГУ - ДС, на допълнителни агентурно-оперативни мероприятия и операции през 1977 - 1980 година, София, 15 август 1977 г.

В документа са заложили сроковете за изпълнение на по-важните операции по КИР до 1980 г.

85. Докладна записка на полк. Христо Маринчев, зам.-началник на отдел в отдел XIV, относно резултатите от работата му в НИМ. София, 1 юли 1977 г.

Докладната записка съдържа информация за работата на полк. Маринчев по създаването на Секретен фонд“ към НИМ от придобитите по линия на XIV отдел, ПГУ-ДС материали, както и информация за конспиративната квартира на ул. „Ангел Кънчев“ №4, където са се помещавали „Сдружението на любителите на природата“ и фотолабораторията на НИМ, която е обработвала материали и на отдела.

86. Писмо от първия заместник-председател на Комитета за култура, Ал. Фол до завеждащите отдели „Наука и образование“ и „Кадри“ към ЦК на БКП относно Европейската фондация „Драган“, София, 18 октомври 1977 г.

Български учени са поканени да участват в симпозиум по тракийския език в седалището на фондацията в Рим. Институтът по тракология към БАН взема решение да не участва в симпозиума, поради дилетантския характер в изследванията на специалистите, работещи в „Драган“.

87. Справка на началника на отдел XIV, полковник Георги Авджиев относно използване възможностите за работа на Славянския комитет по линия на отдел XIV, ПГУ - ДС, София, 5 юни 1978 г.

Справката разглежда въпроса за установяване на връзки и издирване на лица от средите на българската емиграция за целите на отдела по линия на издирване и придобиване на архивни и ценни паметници на българската култура, съхранявани от потомци на българите, живущи зад граница.

88. Докладна записка на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС, полковник Георги Авджиев до началника на ПГУ - ДС относно придобиването и реализацията на документи и материали за историята на България, София, 27 ноември 1978 г.

Документът описва реда на предоставянето на ценностите за оценка и запознаването на председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура Людмила Живкова с тях. Засяга проблема по тяхното съхранение и опазване с оглед по-нататъшното им използване в науката.

89. Информация на министъра на вътрешните работи относно работата на органите на МВР за популяризиране в чужбина успехите на нашата страна в областта на културата, изкуството, историческата наука и за издирването, опазването и използването на паметници на българската история и култура, за противопоставяне на опитите за фалшифициране на българската история, София, 1978 г.

В документа са описани по-важните мероприятия, проведени до този момент от оперативните работници на културно-историческото разузнаване. Особено място се отделя на стремежа за противопоставяне на антибългарската дейност от страна на югославската историография.

90. План относно провеждането на агентурно-оперативни мероприятия до 1985 година от отдел XIV, ПГУ-ДС, във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава. София, 7 декември 1978 г.

Във връзка с честванията на 1300-годишнината от създаването на българската държава отдел XIV, ПГУ-ДС, с цел да се постигне максимален ефект от честването на юбилейната годишнина и за активното противопоставяне на опитите за фалшифициране на българската история, културно-историческото разузнаване подготвя провеждането на редица агентурно-оперативни мероприятия.

91. План на началника на XIV отдел при ПГУ - ДС относно работата на отдела и Окръжно управление на МВР - гр. Велико Търново, за периода 1979 - 1981 година, В. Търново, 13 април 1979 г.

Двете звена работят съвместно по издирване и придобиване на паметниците на Търновска-

та книжовна и живописна школа. В навечерието честването на 1300 години от създаването на българската държава се маркират допълнителни агентурно-оперативни мероприятия по сътрудничеството.

92. Справка на началника на ПГУ-ДС, генерал-майор Васил Коцев относно възможности за провеждане на мероприятия във връзка с юбилея „1300 години България“ в САЩ, София, 23 април 1979 г.

Посочени са позициите на българската държава по националния въпрос и благоприятния момент да се използва годишнината за привличане на българската емиграция в САЩ в защита на българската идея. Мероприятията по честването на юбилея в САЩ са от особена значимост, отколкото в която и да е друга страна.

93. Окръжно писмо на министър Стоянов №1 - 72 от 29 май 1979 г. до началниците на централните поделения, Софийско градско и окръжните управления на МВР, София, 29 май 1979 г.

Заповедта цели обезпечаване на 1300-годишнината от създаването на Българската държава от противобългарски прояви на задграничните идеологически, националистически и религиозни пропагандни бази. Усилията на органите на МВР в столицата и окръжните управления на министерството, с участието на Държавна сигурност са насочени към оказване на съдействие на Националната координационна комисия „1300 години България“, на културните ведомства и институции.

94. План на началника на Първо главно управление относно провеждане на агентурно-оперативни мероприятия на ПГУ-ДС, за утвърждаване в чужбина през 1979 - 1985 година делото на братята Кирил и Методий, София, 13 юни 1979 г.

Документът е изготвен с оглед изпълнение на задачи, поставени от Решение №127 на Секретариата на ЦК на БКП от 13 февруари 1979 г. за популяризиране и пропагандиране в страната и в чужбина просветната дейност на Солунските братя. Отдел XIV трябва да съдейства за изпълнението му като издирва и популяризира с оперативни средства ценни материали, свързани с живота и културното наследство на Св. Св. Кирил и Методий и техните ученици.

95. План за провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава по линия на разузнаването от Окръжно управление МВР - Благоевград, Благоевград, 18 юни 1979 г.

Начертани са мерки по подпомагане провеждането на операциите „Рожен“ и „Беласица“ на отдел XIV - ПГУ - ДС и придобиване на документални материали за българската история по македонския въпрос от Окръжно управление - Благоевград.

96. План на началника на ОУ - гр. Кюстендил за провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава до 1982 година от Окръжно управление на МВР - Кюстендил, по линия на разузнаването, Кюстендил, 19 юли 1979 г.

Набелязват се мерки по маршрутиране на агенти и доверени връзки до проучване на оперативно интересни обекти, свързани с изучаването на македонския въпрос и позицията на СФРЮ и скопските учени по същия.

97. Справка от полк. Христо Маринчев относно разузнавателните възможности на църковните общини зад граница, София, 29 октомври 1979 г.

Документът разглежда наличието и състоянието на църковните общини на Българската православна църква зад граница и нивото им на влияние сред българската емиграция. Католическите и протестантските мисии също са посочени като възможности на разузнаването по културна линия. Набелязани са осем насоки за достигане до средите на българските колонии в чужбина и привличането им сътрудници за културно-историческото разузнаване.

98. Предложение на началника на XIV отдел, ПГУ - ДС относно създаване на информационно звено по линия на отдел 14, ПГУ - ДС, София, 3 април 1980 г.

Създаването на информационно звено по линия на КИР би поело цялата работа на отдел XIV, но и на другите отдели към ПГУ, които го подпомагат. Може да се създаде към отдел 06 към 14 отдел. В резолюцията е уточнено, че звено по информационните задачи ще се създаде към 06 отдел, ПГУ - ДС.

99. Справка от началника на ПГУ - ДС, полковник Георги Авджиев относно основни информационни задачи на културно-историческото разузнаване, София, 4 април 1980 г.

Основните информационни задачи на КИР са насочени в страните Гърция, Турция, СФРЮ, Румъния, Австрия, САЩ, Египет, ФРГ, Белгия, Италия, Франция, Испания, арабския свят и други. Изброени са главните начини за въздействие, сред които са откриване и противодействие на планове, учени, научни тези, с които се цели уронване авторитета на българската наука и култура

100. Справка относно някои основни мероприятия, проведени от културно-историческото разузнаване през 1980 година, София, 1980 г.

Основните мерки се съсредоточават за противопоставяне на чужди историографски тези, уронващи официалните за българската наука позиции по празнуване на 1300 години от създаването на България, македонския въпрос и т. н. Описани са важни придобити материали за българската история.

101. Докладна записка на майор Измирлиев относно провеждане на мероприятие „Г“ на „Майкъл“ на 14 юни 1980 година, София, 1980 г.

В София гостува американски учен, който носи в себе си микрофилми на славянски ръкописи, заснети в други държави, малко преди визитата му в българската столица. Решено е да се проведе мероприятие „Г“ в стаята му, в негово отсъствие и оперативните работници да преснемат образците, които представляват научен интерес.

102. Справка на началника на XIV отдел към ПГУ - ДС полковник Г. Авджиев относно диверсии по отношение на нашата история през 1978-1980 год., София, 6 ноември 1980 г.

В документа са приведени цитати от публикувани съобщения, книги, статии на учени и журналисти в ГФР, СФРЮ, Румъния, Гърция, Англия, Италия и други, в които българската история е представена в неблагоприятна светлина. Преобладават сведения, взети от югославски вестници и книги.

103. План на началника на XIV отдел, ПГУ - ДС относно провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с Първия международен конгрес по българистика, София, 6 април 1981 г.

Конгресът се провежда от 23 май до 3 юни в София. Смята се за най-внушителното научно събитие, посветено на поредицата чествания по повод 1300 години от създаването на българската държава. Набелязани са мерки за работата на отдел XIV във връзка с протичането на Конгреса и установяването на контакти с чуждестранни гости и използването им за КИР.

104. План относно работата на ОУ на МВР - Велико Търново по линия на културно-историческото разузнаване за периода 1981 - 1982 г., В. Търново, 11 май 1981 г.

Управлението поема ангажименти по разузнавателна работа в румънска среда с цел издирване и придобиване на материали за българската история, съхранявани на север от р. Дунав.

105. Предложение на министъра на вътрешните работи до председателя на Комитета за култура относно създаване на Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение към Комитета за култура, София, 1 юли 1981 г.

С оглед избягване на опасността да се разконспирират и разкрият интересите зад граница излиза предложение за създаване на Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение с профилирана дейност по регистриране, съхраняване и изучаване на придобитите материали, подчинен на първия зам.-председател на Комитета за култура и на Ръководството на ПГУ - ДС.

106. Мероприятия относно използването на Македонската патриотична организация (МПО) за решаване на задачи на Културно-историческото разузнаване, София, 17 септември 1981 г.

В документа се приема, че МПО е една от най-масовите и силни сдружения на българската емиграция зад граница. Сътрудничеството с МПО се възприема като благоприятно за целите на културно-историческото разузнаване.

107. План, предложен от началника на XIV отдел, ПГУ - ДС относно провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с Четвъртия конгрес на българската култура, 25 - 27 май 1983 година, София, 13 май 1983 г.

Указани са основни задачи за отдела по подпомагане на Първи отдел и отдел 11 към VI управление на ДС в оперативното обезпечаване на Конгреса.

108. Докладна записка от началника на ПГУ-ДС до министъра на вътрешните работи относно състоянието на Центъра за балкански изследвания към Църковно-историческия и архивен институт - ЦИАИ. София, 19 декември 1983 г.

Центърът за балкански изследвания към ЦИАИ е учреден с Решение №85 от 25.01.1983 г. на Секретариата на ЦК на БКП. Мотивите за създаване на звеното са свързани с разширяване възможностите на културно-историческото разузнаване чрез използването му като прикритие за проникване във важни за отдела обекти, където се съхраняват ценни за историята на България и Балканите материали.

109. Справка, изготвена от началника на ПГУ-ДС генерал-майор В. Коцев относно изграждането на звено към Комитета за култура по линия на културно-историческото разузнаване. София, 15 октомври 1984 г.

В справката се поставя въпросът за изграждане на звено към Комитета за култура, което да регистрира, оценява и реализира придобитите от разузнаването документи и ценности.

110. Информация от началника на VI-то управление на ДС генерал-майор Антон Мусакков относно предстоящото ознаменуване на 1100-годишнината от смъртта на славянския просветител Методий. София, 8 февруари 1985 г.

Водещи културни и научни ведомства в НРБ разработват програма за отбелязване 1100 годишнината от смъртта на Методий. Набелязани са мерки за агентурно-оперативното обезпечаване на честванията с оглед противопоставяне на изопачаването на делото на солунските братя от страна на чужди историографи.

111. Информация относно изпълнението на плана на отдел XIV, ПГУ-ДС, за 1300-годишнината от създаването на българската държава. София, 29 декември 1987 г.

Отчетени са резултатите от работата на отдела по изпълнението на плана по основните направления като издирване, придобиване и реализация на паметници на българското културно-историческо наследство в чужбина, вербовка на лица с възможности за решаване на задачите на отдела, противодействие на антибългарската дейност зад граница.

112. Паметна бележка за проведено съвещание в Съвета за духовно развитие при Министерския съвет от началника на XIV отдел полковник Георги Авджиев, София, 20 януари 1988 г.

На срещата присъстват изявени учени от областта на българската медиавистика. Обсъжда се съдбата на сбирката „Козиница“.

III. Материали, придобити по линия на културно-историческото разузнаване.

113. Справка на зам.-началника на XIV отдел, ПГУ, ДС относно ръкописите от манастира „Козиница“ до гр. Кавала, в планина Кушница, днешна Гърция, София, 3 февруари 1972 г.
В документа се третира въпросът за публикуването на документите от „Козиница“ и опасността от възможен международен скандал при оповестяването им.

114. Рапорт от майор Иван Александров Иванов - зам.-началник на отдел XIV при ПГУ - ДС относно проведена среща с аг. „Борислав“, София, 9 март 1972 г.

На срещата е обсъдено предстоящо посещение на агента в манастира „Зограф“ и изследване на документи от Атон, в които е отразена ролята на българския елемент в тамошните манастири.

115. Доклад от проф. Иван Дуйчев до Венелин Коцев относно издаване на чужди източници за историята на българския народ. София, 13 март 1972 г.

В доклада си проф. Дуйчев прави анализ на направеното до момента за издирването, събирането и издаването на свидетелствата от чужд произход върху българското минало, като отбелязва, че на този етап липсва системност и пълнота при изпълнението на това важно дело. За по-добри резултати при работата по тази инициатива проф. Дуйчев прави предложение да се предвидят две поредици от публикации със съответната хронологическа и езикова систематизация.

116. Бележки на Васил Гюзелев върху фотокопия на гръцки ръкописи от Мадридската библиотека „Санто Лоренцо“ към Ел Ескориал“ /96 фотокопия/, София, 11 април 1972 г.
В изложението се отбелязва значението на Мадридската библиотека като една от известните в световен мащаб, разполагаща с голямо количество византийски извори. Описани са изготвените фотокопия на гръцки кодекси, в които се намират податки за българската средновековна история.

117. Сведение от СС „Борислав“ относно неизвестни досега ръкописи, София, 20 април 1972 г.

В сведението се коментира доклад на гръцки учен, изнесен на XIV Конгрес по византинистика от 6 до 14 септември 1971 г. в Букурещ. В него се говори за неизвестни дотогава документи от сбирката на манастира „Метеора“ в Гърция. Сред тях е житието на Св. Спиридон Нови (XII - XIII в.), оценено като важен извор за българската история.

118. Оценка от доц. В. Гюзелев относно Мадридския препис на Йоан Скилица и неговото значение като паметник за византийската и средновековната българска история, София, 21 август 1972 г.

Изтъква се значението на преписа на византийския хронист Йоан Скилица (XI - XII в.) като най-ценния ръкопис в Националната библиотека в Мадрид от XII - XIII в. За българската история документът е ценен с това, че съдържа 71 миниатюри, изобразяващи всекидневния живот на българите между 812 г. до 1041 г. Сътрудникът смята, че засега е успял да се сдобие с първото и единственото цялостно цветно фотокопие на ръкописа и има възможност за издаването му от български учен.

119. Оценка на СС „Вълчанов“ относно историческата стойност на хрониките на Флорио Бюстрон и Франческо Амади като извор за българската история, София, 18 септември 1972 г.
Документът показва библиографски известна на българските историци хроника от средата на XIV в. Написана е от киприот от френски произход, дописвана от венецианец, озаглавена „Хроника на о-в Кипър“ и съдържа данни за участието на българи - роби в защитата на острова от нападението на генуезците през 1373-1374 г.

120. Задачи на агент „Борислав“, София, 7 октомври 1972 г.

Във връзка с пребиваването на агента на специализация във Френския институт за византоложки проучвания са поставени задачи за издирване на нови извори за българската история и създаване на връзки с френски учени с цел привличането им на страната на българската наука.

121. Придобити материали и информации за български паметници на културата в чужбина. София, 15 декември 1972 г.

Справката включва информация за придобитите документи от Националната библиотека в Мадрид и от архиви в Барселона. Документите са предоставени на Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата, за научна реализация.

122. Оценка на получени материали от културно-исторически характер. София, 7 януари 1973 г.

В документа се дава оценка на преписи на документи от архивите на Топкапъ сарай в Цариград, които хвърлят светлина върху някои неизвестни до този момент събития непосредствено преди Априлското въстание. Дава се оценка и на придобити османотурски документи от египетски книгохранилища, касаещи историята на България.

123. Писмо от Людмила Живкова, първи зам.-председател на КИК до зам.-министъра на вътрешните работи, в което се дава оценка на придобитите откъси от средновековните хроники на Флорио Бюстрон и Франциско Амади. София 20, януари 1973 г.

Според оценката на специалистите, хрониките съдържат ценни сведения за живота на две хиляди българи, продадени в робство на о-в Кипър, където участват във войната между Кипърското кралство и Генуа.

124. Информация №62 относно репродукции на английски графични рисунки, направени при посещенията им в Османската империя по време на Кримската война. София, 19 април 1973 г.
Картините дават представа за облика на някои от българските градове от средата на XIX век.

125. Писмо до председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура в чужбина Л. Живкова с приложен списък от 23 исторически книги свързани с културното минало на българския народ. София, 23 май 1973 г.

Към писмото е приложен списък с кратки анотации и оценка на книгите, придобити по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС.

126. Сведение относно работата по историко-документални филми с участието на проф. Иван Дуйчев. София, 14 юни 1973 г.

В работата по заснемането на документалните филми за старините от Първата българска държава, за живота и дейността на българските книжовни школи през Средновековието, се предвижда участие на проф. Дуйчев като консултант.

127. Бележки на СС „Вълчанов“ относно възможностите и начина на издаването на Мадридския препис на Йоан Скилица в България или чужбина в близките години, София, 26 юни 1973 г.

Сътрудникът разказва за произхода и съдбата на Мадридския препис на хрониката на Скилица и значението му за историята на Византия и българските земи. Спира се на предходните опити на български историци да я издадат и трудностите, които са срещали и тепърва предстоят да се сблъскат. Предлага хрониката да се издаде фототипно чрез българо-испанско сътрудничество, с което основно да се заеме проф. Иван Дуйчев.

128. Справка относно придобитите от проф. Борис Христов Недков османотурски документи, касаещи историята на България. София, 27 юни 1973 г.

Документът съдържа информация за командировката на проф. Недков в Кайро с цел издирване на документи, касаещи историята на България, съхранявани в Египетските книгохранилища и ръкописни сбирки. Според мнението на проф. Недков, след турската, Каирската ръкописна сбирка е най-богатата на османски документи.

129. Донесение от агент „Борислав“ относно манастира Драгомирна, София, 12 октомври 1973 г.

В документа се разказва за създаването на манастира през XVII век и изграждането му на собствена библиотека, в която се пазят уникални ръкописи със среднобългарска и руско-българска редакция.

130. Писмо от Дирекцията за защита на авторското право до Комитета за изкуство и култура относно обмен на материали с историческа стойност между Комитета за печата – Дирекция за защита на авторското право и проф. Матей Матейч от Университета в Охайо. София, 22 ноември 1973 г.

На основание на постигнато споразумение между Комитета за печата и проф. М. Матейч, последният предоставя микрофилми от ръкописите на Хилендарската колекция.

131. Справка за ксероксовите копия от карти и обяснителни текстове в атласи, направени в архивохранилища в Испания. София, 21 юни 1973.

За всеки един от копираните атласи са дадени подробни данни относно автора, годната на съставяне и пояснителни бележки за българските градове, отбелязани в атласите.

132. Справка относно препис на старобългарска книга. София, 7 януари 1974 г.

Справката се отнася ръкописен препис на старобългарската книга „Книга нарицаемая Митарства“. Книгата е известна на българските изследователи, но тъй като става въпрос за ръкописен препис, тя е от особено значение и има стойност като исторически експонат, според оценката дадена от отдел XIV, ПГУ-ДС.

133. Писмо от зам.-министъра на вътрешните работи до председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура др. Л. Живкова с приложен списък на придобити по линия на XIV отдел материали. София, 8 януари 1974 г.

Документът дава кратка информация за придобитите книги и списания, издадени на турски език, съдържащи малко известни данни за историята на България през периода XV – XIX в.

134. Писмо до председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура др. Л. Живкова във връзка с документи, придобити от Националния архив на САЩ, по линия на отдел XIV. София, 19 март 1974 г.

Материалите представляват доклади, обзори и оценки на американски дипломати, мисионери за България, Югославия, Гърция и Турция от средата на миналия век до 1950 г.

135. Справка от Трендафил Кръстанов, специалист в Института по балканистика към БАН относно материали за католическата пропаганда в българските земи през втората половина на XIX и началото на XX век. София, 15 април 1974 г.

Разглежданите архивни материали хвърлят светлина върху идеята за подписване на уния с католическата църква през 1860 г. Приложен е списък на архивните материали за католическата пропаганда в България през втората половина на XIX век.

136. Писмо до председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура др. Л. Живкова относно документи за историята на България, придобити от Националния архив на САЩ. София, 16 април 1974 г.

Придобитите документи са част от архивните материали на немското Министерство на външните работи, които американците са изнесли от Германия в края на Втората световна война.

137. Предложение на началника на отдел XIV относно продължаване на командировката на аг. „Кардам“ в Париж и командироването му оттам в Рим, София, 25 април 1974 г.

Агентът заминава за осем дни в Париж във връзка с организирането на изложбата „Тракийско изкуство“ по линия на КИК. За да изпълни и задачи на отдел XIV командировката му се удължава, като се предвижда и престой в Рим.

138. Служебна бележка от проф. Иван Дуйчев относно пътуванията му до Света Гора. София 15 юли 1974 г.

Документът представлява кратка информация за направените две пътувания на проф. Иван Дуйчев до Света Гора през 1938 и 1943 г. От служебната бележка става ясно, че основната цел на пътуванията му е била издирване и преснимане на ценни за българската история документи.

139. Бележки от доц. Васил Гюзелев за пътуването в Северна Добруджа от 16 до 22 юли 1974 г., София, 24 - 25 юли 1974 г.

Документът е описание на обиколката на учения из Северна Добруджа. Описани са наблюденията му за историческите и археологическите паметници, които са създадени от българи или имат отношение към историята на България от Античността до Възраждането.

140. Писмо до председателя на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура Л. Живкова относно Каталог на ръкописите в Хилендарския манастир. София, 18 октомври 1974 г.

Документът съдържа оценка за научната стойност на ръкописите, които се съхраняват в Хилендарския манастир. Каталогът от своя страна съдържа данни за времето на съставянето на ръкописите, съдържанието им и какви са материалите – български, сръбски и др.

141. Отчет за служебна командировка в Италия на Аксиния Джурова - н.с. в Института за изкуствознание при БАН и Румяна Михнева – специалист-методист в Комитета за изкуство и култура. София 21 ноември 1974 г.

В периода на командировката си в Италия, А. Джурова и Р. Михнева са прегледали архива на Луиджи Марсили, където по информация на проф. Дуйчев се съдържат интересни материали за историята на България и балканските народи.

142. Предложение на началника на XIV отдел майор Емил Александров относно маршрутиране на агент „Вълчанов“ в Италия с цел проникване във Ватикана и архивите на библиотеките във Венеция и Генуа, София, 14 март 1975 г.

На агента са поставени задачи да разшири информацията за политиката на Ватикана спрямо България, създаване на връзки в средите на италианската наука, както и да придобие копия на извори за българската средновековна история, съхранявани в библиотеките на Ватикана, Генуа и Венеция.

143. Докладна записка от ст. лейтенант Павлин Димитров, инспектор в отдел XIV, ПГУ - ДС относно проведена среща с агент „Вълчанов“, София 11 май 1975 г.

Документът разкрива поставени за изпълнение задачи по придобиване на ценни паметници за българската история на агент „Вълчанов“ във връзка с командироването му в Австрия за откриването на изложба за българските ръкописи, съхранявани там.

144. Оценка за сбирката от 17-те старинни карти на Унгария и Балканския полуостров с Мала Азия от края на XVI до края на XVIII в. от различни западно-европейски съставители. София, 25 октомври 1975 г.

Сбирката представлява интерес като източник за изясняване на непроучения проблем по изобразяването на българските земи с развитието на картографията и попълване на рубриката „Булгарика“ на Народната библиотека.

145. Справка и оценка на Петър Коледаров относно копие от „Азбуката /Буквар/ на Иван Феодоров, София, 20 февруари 1976 г.

Копието е придобито от Кралската библиотека в Копенхаген, Дания, където се пази рядък екземпляр на първото издание на „Азбуката“ от 1574 г.

146. Писмо на министър Димитър Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени 21 ксерокопия на осmano-турски документи от XV-XVI век за Видинския санджак, София, 27 февруари 1976 г.

Наред с неизвестни дотогава регистри за Видинския санджак, към писмото са приложени книгата „История на българите“, Трабзун, от 1908 г. от анонимен автор на турски език и „Абдул Хамид II и султанската власт“ от 1920 г. Предложено е материалите да се предадат на Народна библиотека - Ориенталски отдел.

147. Писмо на министъра на вътрешните работи до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени осем касети филм на ръкописи от манастирите в Света гора, София, 5 април 1976 г.

Заснети са 22 ръкописа и фрагменти от документи за българската средновековна култура от манастира „Св. Г. Зограф“ и 19 ръкописа от манастира „Хилендар“. Сред заснетите материали са Драгановият миней (втората половина на XIII в.) и Зографският сборник (XI в.).

148. Справка от Петър Коледаров за българските ръкописи в Югославянска академия „Знатности и умйетности“ - Загреб, по описа, съставен от акад. Владимир Мошин - Vladimir Mošin, Cirilski rukopisi Jugoslavenske Akademije, Jazu, 1952, Дял II - Репродукции, София, 3 август 1976 г.

Авторът е причислил повечето от документите като „македонски“ и „сръбски“, въпреки българския им произход. В справката са описани само онези от тях, които са излезли изпод българска редакция.

149. Справка относно английски дипломатически документи, отнасящи се до историята на България, София, 5 август 1976 г.

Документите са придобити чрез резидентурата в Лондон от Архива на министерството на външните работи на Великобритания. Пристигат във вид на ксерокопия и датират от второто полугодие на 1880 г.

150. Справка относно старобългарски книжовни паметници от Британската библиотека, София, 5 август 1976 г.

Микрофилмирани са Четвероевангелие от втората половина на XIV на Търновската книжовна школа и Сборник от беседи и поучения по разказани евангелски текстове.

151. Предложение за преснимане архива на проф. Иван Дуйчев, София, 15 октомври 1976 г.
В плана за работа на отдел XIV за 1976 г. е предвидено да се преснеме целият архив на проф. Дуйчев посредством съдействието на оперативни работници. Подчертана е важността на колекцията за българската история. Приложен е опис на заснетите материали.

152. Справка относно ролки микрофилми - дубъл от английски дипломатически документи от серия „War Records“ на Foreign Office, 25 ноември 1976 г.

Документите осветляват дипломатическите отношения на България с Великобритания и съседните страни, основно през 1939 г.

153. Справка относно архива на Александър Екзарх, София, 26 ноември 1976 г.

Придобитите документи са свързани предимно с личния живот на видния възрожденец. Смята се, че допълват съществена част от фонд „Александър Екзарх“ в Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ и с набавянето им архивът се попълва от почти всички известни на науката материали за него.

154. Докладна записка от майор Тодор Костов Тодоров относно проведена среща със с. с. „Вълчанов“, София, 3 декември 1976 г.

На срещата се обсъжда въпросът за съставяне на научна група за работа в библиотеките на „Ватикана“, която да бъде оглавена от проф. Иван Дуйчев.

155. Агентурно сведение на агент „Богдан“ относно сбирката „Козиница“, София, 3 февруари 1977 г.

В документа се търси решение на проблема как да се намери начин за публикуването на ръкописите от Козиница. Според агента възможен изход е съвместна публикация с френски учени.

156. Справка относно реализацията на някои от придобитите произведения на изкуството и документи с културна и историческа стойност, София, 4 февруари 1977 г.

През 1976 г. българската култура е популяризирана широко на Запад чрез публикуване на документи за Априлското въстание и Руско-турската война (1877-1878). Фондът на Националната художествена галерия се обогатява чувствително с произведения на изкуството, но и с ценни икони, придобити по линия на КИР.

157. Писмо на министър Д. Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени 144 страници преводни материали от фонд RH 19 - VII на Западно-германския военен архив, София, 19 март 1977 г.
Материалите разкриват участието на Българската народна армия в I и II фаза на Втората световна война (1944-1945г.) по данните на немските армии „Е“.

158. Писмо на министър Д. Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова с приложени над 200 страници от тайния хитлеристки фонд RH - 31 - II, Федерален военен архив във Фрайбург, ФРГ, София, 22 април 1977 г.

Извлечените материали се отнасят до историята на военните отношения между България и Германия за периода от май 1941 г. до септември 1944 г.

159. Писмо на министър Д. Стоянов до председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за изкуство и култура - Людмила Живкова относно ксерокопия на преведени от немски език документи от Политическия архив в Бон, София, 1977 г.

Ксерографиран са шифрограми и телеграми на немското посолство в Токио, агентурни сведения и докладни записки на немските оперативни служби в Япония по повод разкриване дейността на д-р Рихард Зорге като съветски разузнавач.

160. Докладна записка на агент „Тервел“ относно документите за българската история през XIX век, съхранявани във Ватиканските архиви, София, 15 май 1977 г.

В докладната се изброяват архивите, където има документи за историята на България и коментар за добиване по официален път на някои от тях за публикуване.

161. Докладна записка на агент „Тервел“ относно заснетите материали във Ватиканските библиотеки и архиви, които представляват интерес за изследванията върху българската политическа и културна история, София, 15 май 1977 г.

Заснети са копия на важни сведения за историята на българските земи от античността до новото време, сред които са и преводи на изгубени ръкописи на архиепископ Петър Богдан Бакшев. Отбелязано е, че материалите са предадени за съхранение в българските институции.

162. Агентурно сведение на СС „Вълчанов“ относно работата на български специалисти във Ватиканската Апостолическа библиотека, Ватиканския таен архив на Конгрегацията, Архива за пропаганда на вярата и другите архиви на отделните католически ордени в Рим, София, 28 септември 1977 г.

При издирване и обнародване на ръкописи от архивите на Ватикана е важно документите да се издават в непрекъсната последователност и в кратки срокове. Предлага състав за работната група, ръководена от проф. Дуйчев и програма за дейността на специалистите, в която да се включат извори от IX до XVII в.

163. Докладна записка от капитан Рибаров относно проведена оперативна среща със с. с. „Вълчанов“, София, 29 септември 1977 г.

Обсъдени са пребиваването на сътрудника в Италия за двуседмичен семинар в Генуа по историята на италианските пристанища през средните векове, по време на който трябва да продължи работата по издирване и придобиване на документи за българската история. Повдига се въпросът за подбор на млади специалисти по палеография, които под ръководството на проф. Дуйчев да бъдат изпратени в обект „Острова“.

164. Справка относно ксерокопия от документи на Македонската политическа организация в САЩ, София, 20 юли 1978 г.

Документите се отнасят за дейността на ЦК на МПО за времето от 1942 - 1944 г. гр. Индианополис, САЩ.

165. Справка относно картотекирането на недвижими паметници на българското културно наследство в областта Банат и Трансилвания - СР Румъния, [б. д.]

Направени са 54 цветни и 25 черно-бели фотоснимки на образци на българското културно присъствие в областите Трансилвания и Банат, дн. Румъния. Допълват досиетата на недвижимите паметници на българската история и култура в Румъния.

166. Справка относно грамота на императрица Мария Терезия за банатските българи, София, 9 октомври 1980 г.

Научно съобщение за грамота (Указ) на Мария Терезия, в който са определени привилегии за банатските българи в рамките на Австро-Унгария.

167. Справка относно разузнавателната работа по турските архиви, София, 26 януари 1981 г.

В справката е отбелязано, че Турция е страна с трудна оперативна обстановка, което обяснява ангажиментите в тази страна на разузнаването. Набляга се на важното значение в бъдеще усилията на научните центрове по хуманитарни дисциплини в България да се съсредоточат основно в подготовката на специалисти - османисти.

168. Справка относно работата на разузнаването по придобиване на ценни ръкописи за българската история от архивохранилищата на арабските страни. София, 26 януари 1981 г.

Дейността по придобиване на ценни ръкописи по българската история, съхранявани в арабските страни се насочва предимно към хранилищата на Сирия и Египет. В подкрепа на това направление е богатият им фонд с извори за българската история през XIX век.

169. Анотация на някои османо-турски и други документи, придобити в отдел XIV, ПГУ - ДС, които могат да бъдат използвани за доказване асимилаторската политика на османските завоеватели, София, 1985 г.

Сред документите са османски регистри и законници за различни санджаци от XV - XVIII в., летописна книга за Католическата епископия в българските земи и други.

170. Справка на ст. лейтенант Пламен Атанасов относно извършено предаване на Националния исторически музей (НИМ) на придобитата от ФРГ колекция на Калоянов с висока филателна стойност, София, 8 януари 1986 г.

Справката отразява извършване на оценка и предаване за съхранение в НИМ на филателна колекция на стойност 1,5 милиона ДМ, придобита от ФРГ.

171. Мнение на проф. Петър Коледаров за ксерокопия на документи от Британския държавен архив, Лондон, отнасящи се до Балканските страни, вкл. и България, 149 машинописни страници двоен формат, София, 10 март 1986 г.

Документите са създадени от английското министерство на войната и обхващат политическата история на страните от Европейския Югоизток за времето от май 1939 г. до месец януари 1941 г. Разкриват ценни сведения за дипломацията на Великобритания и Франция към Гърция и Турция, в частност на България. Оценката е с приложен списък с анотации и сигнатурите на документите.

172. Справка на капитан Г. Илиев относно книгата „Румънски документи и преписки от XVI в.“, София, 4 май 1986 г.

Документът отразява придобиване на книга за славянските ръкописи от IX до XVIII в. в земите на Север от р. Дунав, която дори в Румъния е рядкост.

173. Справка за придобити документи от Солунския македонски архив, [б. д.]

Направени са копия на османски сиджиле, в които се съдържат данни за ислямизацията в българските земи. Според експертно мнение могат да са в услуга на Възродителния процес,

тъй като в много от ръкописите се срещат упоменавания на българския произход на сменените вярата си.

174. Оценка на колекция „Джевдет“, София, 27 април 1987 г.

От архива на Министерския съвет в Турция е придобит аотиран каталог на османски документи за историята на българските земи под османско владичество.

175. Справка относно документи за кърджалийски нападения, София, 27 април 1987 г.

От Топкапъ сарай са придобити шест свидетелства за нападенията на кърджалиите във врачанските села през XVIII в.

176. Оценка от Красимир Станчев за микрофилмите на славянски ръкописи от Полша, постъпили в Международния информационен център за балкански изследвания (СИ-БАЛ), София, 16 юли 1987 г.

В оценката се подчертава за крайно необходимо копирането на оповестените седем ръкописа за историята на България от XVI и XVIII в., съхранявани в сбирките на краковски библиотеки.

177. Оценка от Георги Марков относно документи по българския национален въпрос, съхранявани във виенските архиви, София, 7 ноември 1988 г.

Придобитите материали засягат историята на Първата световна война (1914-1918) и стремежа на българската държава към пълно национално обединение. Документите са подредени тематично в четири групи: Македонски въпрос, Добруджански въпрос, положение на мюсюлманите в България и политиката на турската държава спрямо арменския народ, политически оценки на български държавници и дипломати, родом от Македония.

178. Справка относно ценни документи и вещи, получени по линия на отдел XIV, ПГУ - ДС и предадени на различни организации и ведомства, София, 21 ноември 1989 г.

В документа е указано, че описаните материали са предоставяни на председателя на Междуведомствената комисия при Комитет за култура - Людмила Живкова, придружавани с оценки и протоколи, подписвани лично от министъра на вътрешните работи.

IV. Обекти за агентурно проникване (ОАП).

„КРЪСТ“/„ОСТРОВЪТ“

179. Сведение относно данни за българската история в петтомната история на Йосиф Симон Асеман. София, 1 март 1972 г.

В средата на XVIII век Йосиф Асеман е бил главен библиотекар при Ватиканската библиотека. Четири от петте тома на световната история на Асеман са посветени на българската история.

180. Сведение относно проникването на осв. „Симеонов“ до секретния архив на Ватикана и придобиването на ценни материали за средновековната история на България. София, 25 октомври 1972 г.

Сведението представлява интерес не само от гледна точка на материалите за средновековната българска история, които осв. „Симеонов“ успява да копира, но и поради факта, че дава много подробно описание на пропускателния режим във Ватикана и библиотеката и процедурите за проверка, през които преминава всеки, който е допуснат да чете в библиотеката.

181. Сведение /оценка/ относно придобитите писма на папа Йоан VIII до българския княз Борис I и други. София, 28 октомври 1972 г.

В документа неколкократно се подчертава, че придобитите копия на писмата на папа Йоан VIII до княз Борис I са от изключителна стойност за българските учени-медиевисти, поради факта, че опитите българската наука да се сдобие с тези писма по официален път не дава резултат.

182. Докладна записка относно по-нататъшния ход и утвърждаването на плана на операция „Островът“. София 12 януари 1974 г.

От докладната записка става ясно, че работата по задачите, заложи в проекто-плана на операцията започва още преди той да бъде утвърден официално. Първоначалното име на операцията по проникването в Библиотеката и Секретния архив на Ватикана е носела името „Кръст“ и едва по-късно е преименувана на „Островът“.

183. Проектоплан на операция „Кръст“. София, [б.д.]

В плана подробно е описана целта на операцията, основните задачи по линия на културно-историческото разузнаване, по които ще се работи, етапите през които се преминава и учените, с които ще бъде установен контакт. Посочени са институтите, в които се предвижда да се изпратят на специализация български млади специализанти.

184. План-предложение относно работата по „Островът“ – Ватиканската библиотека и архив. София, 22 април 1974 г.

Работата във Ватиканската библиотека и архив с цел придобиване на ценни документи за българската история е разделена на етапи. За постигане на целите се предвижда провеждане на редица мероприятия, най-важните сред които са внедряването на агентите „Вълчанов“ и „Кардам“, както и редица други съпътстващи ги мероприятия по установяване на контакти и популяризаторска работа в полза на България.

185. Докладна записка относно изпълнението на задачите по I етап на „Островът“. София, 1 юни 1974 г.

В документа се дава подробна информация за работата по „Островът“ – акцентира се върху успешното представяне на агент „Кардам“ като млад и перспективен изследовател. Дарени са български книги за Ватиканската библиотека, получено е и одобрение за квалификация на млад български учен в тамошното Палеографско училище и др.

186. Справка на началника на отдел XIV, ПГУ - ДС относно изпълнение на оперативни мероприятия от унгарските другари, съгласувани с тях, София, 22 октомври 1975 г.

Справката показва договорености с унгарските служби за получаване на списък за ръкописите за българската история, съхранявани във Ватиканската библиотека. Това се смята за особено важно предвид на поет по-рано ангажимент от страна на папа Павел VI към Тодор Живков за даване достъп на български учени в архивите на Ватикана.

187. План относно работата по проникването в обект „Островът“. София, 17 март 1977 г. Основната задача в плана по проникването в обект „Островът“ е необходимостта да се направи подбор, да се подготвят и изпратят специалисти за работа в „Островът“, както и създаване на връзки с известни учени, работещи във Ватикана с цел вербовката им.

188. Докладна записка от Панто Колев, „Културно наследство“ до зам.-министъра на външните работи Мария Захариева относно въпросите за изграждане на Български институт за научни изследвания във Ватикана. София, 2 ноември, 1981 г.

Секретариата на ЦК на БКП излиза с решение от 21 юни 1979 г. за създаване на български институт за научни изследвания във Ватикана. Целта на този институт е издирване, придобиване и научна реализация на материали за българската история, съхранявани във Ватиканските хранилища. В докладната записка е направен отчет на извършената работа, излезлите от печат публикации и каталози. Разработени са и няколко варианта за бъдещата дейност на института.

189. Предложение за отпускане на средства за заплащане на копие на неизвестен славянски ръкопис от Ватиканската библиотека. София 8 април 1982 г.

В „Островът“ СС „Сергиус“ открива неизвестен досега славянски ръкопис – „палимпсест“ от XII-XIII в., от изключително значение за изясняване отношението на Гръцката църква към делото на Кирил и Методий.

190. Докладна записка от подполк. Петър Шопов относно откриване на Български научен институт във Ватикана. София, 28 юни 1982 г.

Във връзка с усилията за придобиване на всички документи за българската история, намиращи се в Апостолическата библиотека във Ватикана, МВНР съвместно с ПГУ-ДС предприемат инициатива за създаването на Български научноизследователски институт със седалище във Ватикана.

191. Писмо от зам.- началника на окръжно управление – МВР гр. Пловдив за извеждане на подходящи лица за изпълнение задачи на ДС във Ватикана. София 24 септември 1983 г.

В писмото се третира въпроси, свързани с необходимостта да бъдат открити подходящи лица, които са вярващи или произхождат от семейства на вярващи, отговарят на условията за получаване на духовно образование или за такава специализация във Ватикана, с цел изпълняване на задачи на ДС.

192. Справка относно ОАП „Островът“. София, 14 март 1985 г.

В справката се дават подробни данни за обекта – Секретния архив на Ватиканската апостолическа библиотека, адрес, пропускателен режим, начин на работа в библиотеката и секретния архив, йерархическата структура и подчиненост. Посочва се чрез кои СС и ДВ е работено по ОАП „Островът“ и кои материали са придобити от там.

193. Докладна записка от майор Емил Александров, началник отдел XIV, ПГУ - ДС до началника на ПГУ - ДС относно утвърждаване на въпроси, по които иска да разговаря с унгарските другари при предстоящо посещение в Будапеща, София, 24 октомври 1974 г. Документът разкрива намерения за съгласувани действия с унгарското разузнаване за опазване и придобиване на ценности за българската история, съхранявани във Ватикана.

194. Докладна записка от майор Емил Александров, началник отдел XIV, ПГУ - ДС до началника на ПГУ - ДС относно разговорите с унгарски другари по време на командировката за съгласуване на някои въпроси на оперативната работа, София, 31 октомври 1974 г. Унгарските специални служби обещават да съдействат по въпросите на т. нар. „нова източна политика“ на дипломацията на Ватикана спрямо страните от социалистическия блок, да разкрият системата на картотекиране на ръкописите за България от секретните фондове, както и да подпомогнат културно-историческото разузнаване чрез съвместни операции в Института за Югоизточна Европа в Мюнхен с оглед настъплението в „капиталистическите“ държави.

„ЦИТАДЕЛА“

195. Постановление за откриване на активна разработка „Цитадела“ към отдел XIV, ПГУ-ДС. София, 7 януари 1972 г.

Манастирът „Св. Георги Зограф“ в Света Гора е важно просветно и книжовно българско средище, в чиято библиотека се съхраняват множество уникални ръкописи и книги, свързани с българската история. Разработката се разкрива с цел опазване на българския характер на манастира и ценните за българската история и култура ръкописи, икони и др.

196. План за агентурно-оперативни мероприятия по разработка „Цитадела“. София 10 януари 1972 г.

Задачите, заложи в плана за работата по „Цитадела“ са систематизирани в два раздела – агентурно-оперативни мероприятия, в които са залегнали въпросите по фотозаснемането на ценни ръкописи и книги, издирване на подходящи духовни лица, които да бъдат изпращани в „Цитадела“ по изпълнение на плана и т.н. Втората част третира мероприятия, които следва да бъдат проведени от държавни институции и обществени организации за извършване на реставраторска и други дейности.

197. Справка относно посещение на български научни работници в Атон-Гърция. София, 3 февруари 1972 г.

Справката дава кратка информация за състава на делегацията от научни работници, която ще посети манастира „Зограф“ и целта, с която ще бъдат изпратени там – а именно проучване на наличните в манастира ръкописи, не само славянобългарски, но и такива от гръцки и латински автори и заснемането им.

198. Предложение относно провеждане на мероприятия за изпращане монаси в Зографския манастир. София, 3 ноември 1972 г.

Във връзка с водената от десетилетия политика на гръцките правителства за обезбългаряване на манастира „Зограф“ и с цел запазване на българския характер на манастира, една от най-важните задачи, които е трябвало да бъдат осъществени е попълване на монашеското братство в манастира с млади и повече на брой български монаси. Във връзка с това на VI-то ДС е поставена задача за издирване на подходящи, честни и патриотично настроени българи за монаси в Зографския манастир.

199. Информация относно състоянието на Зографския манастир. София 23 януари 1974 г.

Документът представлява кратка историческа справка за зографския манастир от създаването му до наши дни, статут му, библиотеката и състоянието на монашеското братство.

200. План относно работата по разработка „ЦИТАДЕЛА“. София, 18 септември 1974 г.
Описва се положението в манастира и необходимостта да бъдат предприети мерки за укрепването на монашеското братство, тъй като към 1974 г. в него се намират само 5 български монаси, а игуменът е румънец. Планът за работата по „ЦИТАДЕЛА“ за 1974 г. е предимно посветен на проблемите на монашеското братство и намирането на начини и средства, както по църковна, така и по държавна линия за попълването му с нови монаси от България.

201. Докладна записка от полк. Христо Маринчев до началника на ПГУ-ДС, в която се поставя въпросът за Германския манастир. София, 12 април 1975 г.
Германският манастир е филиал на Зографската обител. В докладната записка се прави предложение да бъде използван Германският манастир като база за подготовка на монаси, които да бъдат изпращани в последствие в Зограф, както и за мероприятия на отдел „Кадри и подготовка“.

202. Справка относно проведени мероприятия по „Цитадела“ – Зографски манастир. София 19 май 1976 г.
През март 1976 г. двама специалисти-фотографи успяват да заснемат близо 60 000 страници от ръкописи, които представляват ценен извор на материал за средновековната българска история, направен е и цялостен преглед на намиращите се в хранилищата ръкописи. Освен заснемането на най-ценните документи, в „Цитадела“ са изпратени и няколко реставратори на икони за обработка на най-ценните повредени икони.

203. Докладна записка от полк. Хр. Маринчев до началника на отдел XIV, ПГУ-ДС, за работата извършена по реставрацията на икони в Зографския манастир. София, 12 юни 1976 г.
Документът представлява отчет за работата, извършена от с.с. „Русев“ по събирането и реставрирането на икони от Зографския манастир. Освен реставраторската работа е извършена и подготовка по организирано е ателие и хранилище за иконите.

204. Препис от Решение №35 на Политбюро на ЦК на БКП от 27 януари 1977 г. София, 31 януари 1978 г.
В решението са изброени мерките, които трябва да бъдат реализирани с цел създаването на подходящи условия за опазването на историко-културното богатство на манастира „Зограф“.

205. Докладна записка от полк. Христо Маринчев до началника на отдел XIV, ПГУ-ДС по въпроси, свързани с несъгласуваността на мероприятията по посещенията на различни делегации в Зографския манастир. София, 3 юни 1977 г.
Липсата на съгласуваност, познаване на гръцките закони и още по-лошо – неспазването им от страна на групи от различни учреждения, посещаващи Атон, според полк. Хр. Маринчев може да доведе до разрушаване на това, което е постигнато на този етап в манастира „Зограф“. Това налага установяване на строг ред, който да се спазва от всички учреждения.

206. План относно работата по разработка „Цитадела“. София, 28 август 1980 г.
АКДРОПБГДСРСБНА – Р, неархивирано литерно дело №8593 „Цитадела“, т. 9, л. 19-20 гръб.
Освен агентурно-оперативни, в плана се предвиждат и редица мероприятия от организационен характер, като оказване на материална помощ на монасите от Зографския манастир,

първична обработка на получените до този момент материали от обекта с цел да бъдат дадени на българските изследователи за научна работа и публикуване.

207. Паметна бележка за срещата на Л. Попов – зам.-министър, председател на Комитета по въпросите на БПЦ и на религиозните култове с посланика на Гърция А. Номикос. София, 21 декември 1980 г.

Срещата е осъществена по настояване на Петър Младенов – министър на външните работи на НРБ, с цел противопоставяне на новото посегателство от страна на гръцките власти към Зографския манастир. Става въпрос за решение, взето от губернатора на Света Гора за заличаване на наименованието „славянобългарски” от името на манастира „Св. Георги Зограф” и от печата му, а също така да се премахне от правилника на манастира текста, в който се казва, че книгата и протоколите се водят на български.

208. Предложение относно провеждане на операция за изнемване на оригинални документи от Зографския манастир. София 30 октомври 1981 г.

Зам.-началникът на ПГУ-ДС, генерал-майор Вл. Тодоров утвърждава провеждането на операция „МАРАТОН” за изнемване на документи и ценни исторически образци. Най-важният обект на операцията е оригиналът на „История славянобългарска”. Провеждането на операция „МАРАТОН” е предвидено да стане на два етапа.

209. Докладна записка от полк. Хр. Маринчев, зам.- началник на отдел XIV, ПГУ-ДС, за командировката му в Гърция. София 9 декември 1982 г.

Полк. Христо Маринчев дава подробен отчет за работата, извършена от него по разработка „ЦИТАДЕЛА” и подготовката за извършване на операция „МАРАТОН”. Обърнато е специално внимание на необходимостта от изпращане на още монаси в манастира, както и на проблема с лошото състояние на ръкописите и спешната нужда от изпращането на специалисти, които да ги обработят с химикали.

(с гърбове).

210. Програма относно провеждане на комплексни мероприятия за опазване на културните ценности в Света гора – Атон за периода 1982/87 г. [б. д.]

Програмата е изцяло насочена към изпълнението на задачи, свързани с консервационна, реставраторска и проучвателна дейност на избраните за тази цел няколко екипа. Предвижда се работата по реставриране и консервиране на различните видове документи (ръкописи, икони, стенописи и др.), и паметници, да се извършва на етапи, при спазването на принципа на приемственост в работата на различните екипи.

211. Отчет за командировката до Света гора на проф. к.и.н. Любен Прашков – ръководител катедра „Консервация и реставрация“ при ВИИИ „Н. Павлович“, ст.н.с. II ст. к.т.н. инж. Петър Митанов – Дирекция „Културно-историческо наследство“ – София и хонор. преподавател във ВИИИ „Н. Павлович“ и Михаил Енев – ст. преподавател във ВИИИ „Н. Павлович“. София, 10 май 1983 г.

Целта на командировката на тримата научни работници е да заснемат ценни за българската история документи, произведения на изкуството – икони, стенописи, съхранявани в манастирите „Хилендар“, „Ватопед“ и „Зограф“. В заключение се прави препоръка да бъдат изпращани повече специалисти, запознати с проблемите на реставрирането и консервирането на старините и да се сведат до минимум посещенията на неспециалисти – журналисти и любители.

212. План относно провеждане на операция „МАРАТОН“. София, 14 ноември 1983 г.

В плана се предвижда изготвеното копие на съхранявания в Зографски манастир оригинал на „История славянобългарска“ да бъде подменен от ОР Христо Маринчев при посещението му в Гърция. Планира се също така изнемването на още два много ценни документа – Драгановият миней и „Посланието на Патриарх Евтимий“.

213. Предложение относно маршрутиране на СС „Благов“ в Зографския манастир в Света гора. София 1 февруари 1984 г.

С изпращането на СС „Благов“ в Зографския манастир се цели да се укрепи монашеското братство и в един бъдещ момент да бъде избран за негов игумен. Предвижда се в началото на СС „Благов“ да бъдат поставени по-общи задачи като проучване на възможностите за приемане на нови послушници в манастира и др.

214. Рапорт от полк. Хр. Маринчев – зам.- началник на отдел XIV, ПГУ-ДС, относно изпращане на група реставратори в Зографския манастир. София, 8 август 1984 г.

Групата от реставратори, подготвяна за изпращане в Зографския манастир има за задача реставриране на икони, фотодокументирание на паметниците на културата.

215. Докладна записка от Петър Младенов – министър на външните работи до Политбюро на ЦК на БКП. София, 29 август 1984 г.

В докладната записка е поставен въпросът за отношението на гръцките власти към Зографския манастир с акцент върху факта, че в имената на манастирите „Хилендар“ и „Св. Пантелеймон“ стоят наименованията „сръбски“ и „руски“. Обръща се внимание на факта, че натискът, който се оказва от страна на гръцките власти върху монашеското братство се отразява пагубно за манастира.

216. Отчет за работата по опазване на българските културни паметници в Света гора – Атон през 1984 г. София, 30 октомври 1984 г.

В отчета се посочват резултатите от проведените мероприятия, както по укрепване на монашеското братство – към 9184 г. в Зографския манастир са изпратени още двама монаси, но и по отношение на организацията за опазване и реставриране на паметниците на културата. Обърнато е специално внимание на постъпките на българското правителство да се противопостави на исканията на гръцките власти за премахване на наименованието „славянобългарски“ от името и печата на манастира.

217. План относно провеждане на операция „МАРАТОН“. София, 4 декември 1984 г.

Планът е посветен на въпросите, свързани с организацията по замяна на оригинала на „История славянобългарска“ – пренасяне на копие и оригинала, обезпечаване сигурността на операцията, поименно са разписани задачите на всеки един от участниците в нея.

218. Писмо от Патриарх Максим до Вселенския патриарх относно искането на губернатора на Света гора за промяна в името и печата на Зографския манастир. [б.д.]

В писмото си Патриарх Максим изразява тревогата си от решението на комисията на Кинописа да бъдат направени промени във Вътрешния правилник на манастира „Зограф“ – а именно да отпадне наименованието „славянобългарски“ от името на манастира и от печата му.

219. Справка относно проведено обсъждане с ОР Бижев на проблемите по операция „МАРАТОН“. София, 30 август 1985 г.

Поради усложнената обстановка в Зографския манастир и подетата кампания от страна на гръцките власти за промяна на печата и името на манастира, както и поради отказа на виза за ОР Маринчев се отлага изпълнението на операция „МАРАТОН“ за по-късен етап.

220. Допълнение към плана за провеждане на операция „МАРАТОН“. София, 17 септември 1985 г.

Повод за изготвянето на допълнението към плана стават промените в оперативната обстановка, което води до прекратяване на операция „МАРАТОН“ до настъпване на по-благоприятен момент. Очаква се операцията да бъде подновена към края на месец септември.

221. Строго секретна грама от Солун. 20 декември 1985 г.

С грамата се съобщава за успешното приключване на операция „МАРАТОН“.

222. Справка относно изпълнение на операция „МАРАТОН“. София, 20 декември 1985 г.

Документът представлява подробен отчет за протичането на операция „МАРАТОН“ от момента на пристигането на участниците в операцията на 15 декември до 19 декември, когато напускат Света гора. Направено е подробно описание на начина, по който е извършена подмяната на оригинала на „История славянобългарска“.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Строго секретно
Екз. единствен

183
2

ДО НАЧАЛНИКА НА П Г У - ДС
генерал-майор Д. Кьосев
Т у к

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Задачите, формите, методите, средствата и някои кадрови въпроси на групата по разузнаване в областта на културата и историята.

Обстойната преценка на задачите и условията на работа на разузнаването разкриват необходимостта от активизиране и концентриране на разузнавателната дейност по отношение на тези научни институти, организации и групи, които по пряк или косвен път са свързани с разработването на културни и други научни въпроси, някои от които служат като база за изработване на политическите концепции на определени правителства. Особен интерес представляват за настоящата и в перспективи политика на НР България тези центрове в чужбина, където са съсредоточени основните документи, имащи пряко отношение към нашето минало и представляват ценен материал за идеологическото и патриотично възпитание на нашия народ. И в двата случая това представлява специфична дейност, пряко свързана със сферата на дейност на научните изследвания и търсения и предполага практическо използване на кадри от културните и интелектуални среди у нас, които да се включат активно за разкриване и решаване на въпроси, свързани както със задачите на ПГУ-МВР, така и в издирването, проучването и придобиването на особено ценни документи от българското минало.

184
9

2

Във връзка с това и с цел максимално облекчаване на работата в тази насока от страна на ръководството на ПГУ-МВР

П Р Е Д Л А Г А М:

I. Задачи и сфера на действие на групата по разузнаване в областта на културата и историята.

1. Придобиване на ценна документация от предметен и писмен характер, свързана с миналото на нашия народ.

– обект на разработка ще представляват институтите, архивите и центрoвете, където се намира интересувашата ни документация с цел разкриване, създаване на връзки и проникване.

2. Разкриване на основните елементи на ведомствени и правителствени политически замисли и концепции в периода на техния генезис.

– обект на разработка са научно-изследователските центрове и научно-изследователски групи зад граница, свързани с подготовката, обосновката и анализа на политическите концепции на своите правителства. Непосредствена задача е разкриването, изучаването и проникването в подобни центрове или научно-изследователски групи.

3. Разграничаване и разкриване на основните насоки на идеологическата диверсия в посочените центрове и нейното място в общата политическа линия на определена капиталистическа държава – обект на разузнаване, с оглед подпомагане усилията за издигане ролята и мястото на България на Балканите.

II. Форми, методи и средства за постигане на поставените задачи.

1. Основна форма на работа е създаване на група (отдел, отделение) от оперативни работници, които притежават необходимите качества, за да могат всеки по отделно на базата на строго законспирирани ядки да ръководят и обучават секретни сътрудници.

– допълнителна, помощна форма на работа е използването на "Сдружението за издирване и проучване на историческите

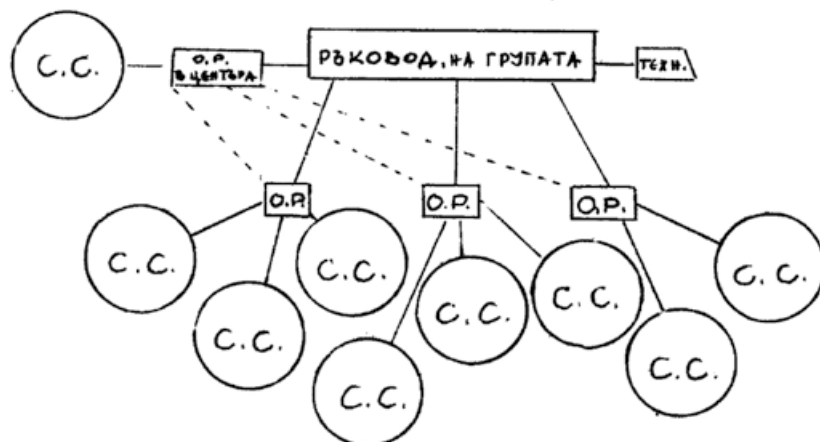

185
У

3

паметници, свързани с миналото на българския народ". В настоящия етап е необходимо да се изчака образуването на Института за българистика към БАН, създаден с решение на МС и обслужващ изключително интересите на Управление VI-ДС, отдел V. След формирането на посочения институт "Сдружението" би станало естествен негов филиал на доброволни начала, което ще ни помогне за прикритие и набиране на подходящи сътрудници.

ПРИМЕРНА СХЕМА НА ОРГАНИЗАЦИОННИТЕ ФОРМИ НА ГРУПАТА

2. Най-важен и основен принцип за работа на групата е принципа на конспирация, както вътре в страната, така и при изпълнение на задачи зад граница.

3. Основен метод за работа на групата се явява изпращането зад граница на подходящи лица (с.с., нещатни сътрудници) и ОР в кратковременни или по-продължителни командировки. Анализът и синтезът ще представляват в Центъра основен метод при обработката на постъпващите материали и информации.

4. Пряко свързани с основния метод на работа на групата са средствата, най-главно от които е привличането и използването на наши високо квалифицирани, тесни специалисти от научни работници, журналисти и обществени дейци, които ще поемат в основни линии работата по изпълнение на задачите зад граница. За целта е необходимо:

- в хода на работа на посочените категории да се извърши строга индивидуална преценка, с оглед подходящи с.с. да се

186
5

4

подготвят от водещите ОР за придобиване на най-необходимите познания в областта на разузнаването, така че да се изградят постепенно до нивото на нещатни сътрудници на ПГУ-ДС;

- да се предоставят на ръководство към групата тези с.с., които са доказали своите качества и са използвани по линия на ПГУ-МВР, VI управление, ВГУ-ДС и др. При принципно решение на въпроса сме готови да предоставим необходимия списък.

5. За успешно изпълнение на задачите на групата е необходимо да се осъществява тесен контакт и взаимодействие с отделите I, II, IV и VIII от ПГУ-ДС и отдел V - управление VI-ДС

III. Кадрови и технически въпроси.

1. За отпочване на работата на групата е необходимо в нейния състав по възможност първоначално да бъдат включени следните ОР и технически персонал:

1. полк. ГЕОРГИ КАСАБОВ, зам. нач., ОТДЕЛ IV, ПГУ-ДС.....
2. ст. л-т. ТОДОР РИБАРОВ, р-з V ст., ОТДЕЛ IV, ПГУ-ДС.....
3. кап. ПЕТЪР ЩЕРЕВ, р-з IV ст., ОТДЕЛ III, ПГУ-ДС.....
4. ст. л-т. СВЕТОЗАР ЦОНКОВ, р-з IV ст., ОТДЕЛ VIII, ПГУ-ДС.....
5. МАШИНОПИСЕЦ-КАРТОТЕКАР.....

Посочените ОР с изключение на ОР полк. Г. КАСАБОВ да се изведат на прикритие.

2. Особено важно и обезателно условие е да се предоставят на групата 2 (две) явочни квартири или стаи на различни места в града, оборудвани с техника за записване. Въпросните места ще бъдат използвани за провеждане на срещи и обучение на отделни с.с.

3. За групата са необходими две или три стаи в Центъра, които са необходими за ръководителя на групата, ОР в Центъра и машинописец-картотекар.

4. Да се предостави на групата, поне в първоначалния период на нейното изграждане превозно средство.

187
6

5. Ръководителят на групата да се командирова за няколко дни в Полша, СССР, Унгария и Чехословакия, където да се запознае с опита в това отношение на братските разведки.

При практическо оформяне на групата в срок от два месеца ще бъде представен първия годишен работен план.

лс. ху. 1970 г.
София

ПРЕДЛАГА: *Суюнкоз*

Отп. в 2 екз. ?

УТВЪРЖДАВАМ,
М-Р НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-полковник: _____
_____ 1971 година
С о ф и я

1048
✓
Строго секретно!
Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Създаване на отдел за културно-историческо разузнаване
1971 г.
2-472

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Създаването на отдел за културно-историческо разузнаване към Първо Главно управление - ДС.

В мащабите на голямата идеологическа борба, водеща се на международната арена, в последните години особено силно, настойчиво и остро редица научни, културни и други институти на капиталистическите страни започнаха активна дейност за ерозиране и подриване на социалистическата култура и изкуство, стремейки се и по този начин да водят борба срещу комунистическите идеи.

Други псевдонаучни институти усилено се занимават с фалшифициране историята на социалистическите страни, в това число и на нашата.

Заедно с политическите институти нашата културна

~~1719~~
8

- 2 -

общественост и научни институти водят непрекъснатата борба за повишаване както на политическата, така и на идеологическата и културна роля на НР България в района на Европа и в редица други страни.

Предстоящата реорганизация на КПКВЧ има за цел засилване борбата срещу буржоазното влияние в областта на културата, науката и изкуството, както и за по-организирана и настъпателна културна политика зад граница.

Със своите специфични форми, методи и средства на работа като орган на ДС разузнавателното управление, без да дублира работата на нашите културни и научни институти трябва да допринася за постигане на горните цели.

Гореизложеното налага създаването на отдел при ПГУ - ДС, на който да се поставят за изпълнение следните задачи:

1. Събиране на строго секретна и документална информация за дейността на научните, културни и исторически институти и организации в капиталистическите страни, работещи срещу социалистическите страни и НР България.
2. Издирване и доставяне на документи, свързани с нашето културно и историческо минало.
3. Провеждане на активни мероприятия с цел подпомагане

- 3 -

18.20
9

културната политика на Партията и Правителството зад граница. ✓

За решаването на тези задачи е необходимо да бъде утвърден следния щат:

- началник отдел	- 1 бр.
- зам.началник отдели	- 2 бр.
- оперативни работници в Центъра	- 7 бр.
- оперативни работници на прикритие в страната	-15 бр.
- оперативни работници на задгранична работа	-10 бр.
- технически сътрудници старшини	- 2 бр.
- машинописки	- 2 бр.
- шофьор старшина	- 1 бр.

Или ОБЩО: 40 бр.

От тях: - офицерски длъжности -35 бр.
/от които - 25 по действителния резерв с фонд работна заплата до 50%/

- сержантски длъжности	- 3 бр.
- волнонаемни	- 2 бр.

16. 9 1971 год.

С о ф и я

ПРЕДЛАГА,
НАЧАЛНИК ПГУ - ДС
ГЕН. ЛЕЙТЕНАНТ: [Signature]

СЪГЛАСЕН,
ЗАМ. М-Р НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ГЕНЕРАЛ-ПОЛКОВНИК: [Signature]

Строго секретно!

Екз. № _____

УКЛ
10

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

ОБЯСНИТЕЛНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: Разпределението на работата в отдела за културно-историческо разузнаване

Съобразно задачите и характера на работата на отдела за културно-историческо разузнаване, същата ще бъде разпределена по следния начин:

1. Началник отдел – ръководи цялостната работа на отдела в страната и зад граница.

2. Двама зам.началници отдели – подпомагат началника в организацията на разузнавателната работа на отдела.

Първият зам.началник отдел отговаря за работата на оперативните работници на прикритие в различните институти в страната и за 5 от разузнаваните страни, а така също замества началника на отдела.

Вторият зам.началник отдел отговаря за работата на работниците в управлението и за останалите 5 разузнавани страни.

Трима оперативни работници отговарят и подпомагат работата на резидентурите. Двама от тях по за 3 резидентури и 1 – за 4 резидентури. Същите ще извършват следната оперативна работа

- разработват текущите и перспективни планове по страни;
- обработват входящата и изходяща поща и грами до резидентурите; и информацията.

- водят дела по разработките, агентурата и секретните сътрудници;

- 2 -

20 22
11

- дават оценка на оперативните материали;
- разработват мероприятия за резидентурите;
- подреждат и съхраняват делата и др.;
- изучават подходящи лица и извършват вербовки на наши граждани за решаване задачи в страната или извеждане зад граница.

Останалите 4 работници ще работят по пребиваващите в страната чужденци, представляващи оперативен интерес за отдела:

- осъществяват контакт с други поделения на МВР и съгласуват мероприятията за разкриване допълнителни възможности за работа;
- поддържат връзка с различни културни учреждения с оглед използване техните възможности за изпълнение на разузнавателни задачи;
- извършват проверки по картотеки, проучват отделни, представляващи интерес лица и др.

Двама от тези работници ще работят по изучаване възможностите за разузнавателна работа по линия културните учреждения и ще поддържат контакти с Международния отдел на БАН, Института по философия при БАН, Института по култура при Комитета за култура и изкуство, БТА, София-прес и отдел "Култура и печат" при Министерството на външните работи.

Другите двама ще изучават възможностите за разузнавателна работа по линия на институти, работещи в областта на историята, като ще поддържат контакти с Института по история при БАН, Института по балканистика при БАН, Института по български език при БАН и Сдружението за издирване и запазване на природните забележителности и културни паметници и Славянския комитет.

21. 9. 1971 г.

София
Изпълн.: Р.Харалампиев
Нап. МИ/З екз.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ ДС
Ген.лейтенант

[Signature]
21. 9. 71г.

Изправен е оддел, воден от М. Берков, който е свързан с оддел. Пропаганда и агитация. Те са дали указания в духа на предложението на М. Берков, че се вземат мерки в оддел. ПА: смисъл, че не се вземат мерки в секретариата на ЦК.

11.3.76г.

X12

Секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

179
2

ДО
СЕКРЕТАРИАТА НА ЦЕНТРАЛНИЯ
КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

6634 15-11-76

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

от Ангел Цанев - министър на вътрешните работи

Другари,

На някои наши компетентни органи е възложено да използват своите средства и възможности за да издирват и доставят в страната образци или копия от най-ценните паметници и документи свързани с историческото и културното минало на България, които се съхраняват в чужбина.

В последно време обаче средствата за масова информация в нашата страна излъчват и печатат материали и съобщения, с които дават публичност на интереса ни към такива паметници и документи, въпреки че от някои от тях нашите компетентни органи още не са доставили в страната образци и копия. Това може да предизвика някои заинтересовани среди и лица в чужбина да вземат мерки, с които да се възпрепятствува нашият достъп до паметниците и документите или да фалшифицират интересуващите ни ръкописи, стенописи, икони и др.

Поради това моля Секретариатът на Централния комитет на Българската комунистическа партия, ако счете за целесъобразно, да приеме следното

Handwritten marks

РЕШЕНИЕ:

Счита за целесъобразно средствата за масова информация временно да прекратят излъчването на предавания и отпечатването на материали и съобщения за паметници и документи, свързани с историческото и културното минало на България, образци от които се съхраняват в капиталистическите държави.

№ 122/20-1-72г.

МИНИСТЪР:

Handwritten signature
1972

№ 1486-122-22

Строго секретно! ~~С~~

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Работата по създаване на отдел за "културно-историческо разузнаване" /отдел XIV/ при ПГУ-ДС и сегашното му състояние.

Съгласно указанията на др. Министър на вътрешните работи, от преди 6 месеца започна създаването на отдел за "културно-историческо разузнаване" /отдел XIV/ към Първо главно управление - ДС, със задачи:

1. Събиране на строго секретна и документална информация за дейността на научните, културни и исторически институти и организации в капиталистическите страни, работещи срещу социалистическите страни и НР България.

2. Издирване и доставяне на документи, свързани с нашето културно-историческо минало.

3. Провеждане на активни мероприятия с цел подпомагане културната политика на Партията и Правителството зад граница.

Съгласно разпореждане на ръководството на МВР отдела има следния щат:

- в отдела - 15 бройки /10 офицерски и 5 технически/;

- 2 -

69
82
18

- на прикритие - 15 бройки - офицери, с фонд работна заплата до 50%;

До сега са назначени и работят:

- в отдела: 1 началник отдел, 1 зам.началник отдел и 2 оперативни работници или всичко 4 офицерски бройки и 1 машинописка - общо 5;

- на прикритие: 3 оперативни работници;

Една от първите организационни задачи на отдела бе и си остава подбора и изучаването на подходящи лица за оперативни работници или за вербовка на агентура из средите на историци, езиковеди, археолози, изкуствоведи и др. Следва да се подчертае, че от досегашния опит такива подходящи научни работници, с вече утвърдено име, трудно се съгласяват да бъдат назначени за оперативни работници. Поради тази причина, както и поради забраната за назначаване нови оперативни работници ~~до 31.III.t.g.~~ и последвалото Постановление на Министерския съвет, в кадрово отношение отдела все още не е комплектуван в предвидения щат. В тази насока бяха издирени и някои оперативни работници от други поделения на Министерството, с добър агентурно-оперативен опит и подходящо образование /историци, езиковеди, археолози, изкуствоведи и др./, но срещаме сериозна съпротива от страна на ръководствата на съответните поделения, поради което не се получиха желаните резултати. Поради тази причина наложително е пряката намеса на ръководството на Министерството за да бъдат преназначени към отдела 10 подходящи оперативни работници от другите централни поделения на ДС / VI управление - ДС, IV управление-ДС, VII управление МВР и др./които ще бъдат назначени на подходящи прикрития. В това отношение следва да се има предвид и обстоятелството, че при срещата ни на 4 май т.г. с др. Людмила Живкова - Зам.председател на Комитета за изкуство и култура и Председател на Междуведомствената комисия за издирване, опазване и стопанисване паметниците на българската култура в чужбина, същата настоятелно постави въпроса да бъдат назначени няколко наши оперативни работници към Комитета за изкуство и култура и няколко такива към новосъздаваният се отдел при нея

68
33
11

за оперативно придвижване на задачите на въпросната Междуведомствена комисия.

Независимо от горепосочените трудности, още от самото начало отделът отпочна работа по изпълнение на поставените му задачи. Досега са вербовани 5 агенти, български граждани, възстановена е връзката с други двама, също български граждани и се ползват други 5 агенти, на ръководство към различни поделения на ДС. В резултат на горното отдела получи данни относно наличието и местонахождението на ценни исторически документи в чужбина, касаещи историческото и културно минало на нашият народ, а именно:

1. В Румъния - за оригинални ръкописи на Патриарх Ефтимии;
2. В Гърция :
  - а/ данни за лични писма на Симеон Велики до ^{Византия} ~~Гръцкия~~ император, намиращи се в библиотеката на манастира на остров Патмос;
  - б/ данни за ценни необработени материали, намиращи се в библиотеката на Зографския манастир;
  - в/ данни за ръкописи, намиращи се в библиотеката на манастира Владаоч край гр. Солун.
3. В Италия - данни за ценни и оригинални документи от пратеничествата на Борис I през IX век до Папа Николай, намиращи се в библиотеката на манастира Чивидале, Сев. Италия.
4. В Испания - данни за ценни оригинални документи, ограбени от Атонските манастири, намиращи се понастоящем в библиотеката на манастира - Ел-Ескориал, край Мадрид, както и други документи в архивите в Барселона.
5. В САЩ :
  - а/ данни за намиращи се ценни за българската култура и изкуство оригинални картини на ~~Владимир~~ Владимир Димитров - Майстора;

Из архивите на ДС

66

2/ данни за документи, съхранявани в личния архив на арх. Андрей в Ню-Йорк, касаещи историята на нашия народ.

По горните данни отдела заведе три разработки и провежда мероприятия за изясняването им и получаването на интересуващите ни документи или фотокопия от тях. Все в тази връзка бяха командировани един оперативен работник до Франция и двама агенти /"ГРИГОРОВ" - до Гърция и "ДИМОВ" - на два пъти до Румъния/. ~~Предстои намирането на~~ други двама агенти на ^{са в България} отдела до Испания с цел изясняване на обстановката по горните данни. Подготвя се също така изпращането на група научни работници до Зографския манастир, Гърция, в състава на която ще бъдат включени трима наши оперативни работници /от които един фотограф/ и трима агенти, със задача да изяснят всички подробности относно намиращите се в този манастир ценни исторически и културни паметници /ръкописи, стари книги, икони, стенописи и др./ и да фотокопират всички ценни ^{написани} ~~оригинали~~.

Заведена е една разработка на чужденец с цел вербовка и се провеждат редица други мероприятия от отдела за изпълнение на поставените му задачи.

По всички въпроси на работата си, отделът поддържа регулярна връзка с др. Людмила Живкова, Зам.председател на Комитета за изкуство и култура и Председател на новосъздадената Междуведомствена комисия за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници ~~и~~ културата в чужбина, съгласно решението на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 година.

Прилагаме една проекто-заповед относно изпълнението на горепосоченото решение на Секретариата на ЦК на БКП от страна на МВР, съгласно резолюцията на др. Министър на вътрешните работи от 14 април 1972 година.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Една проекто-заповед.

9 май 1972 г.

София

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ - ДС

Отп. 2 екз.
№-1453-17022
изп. Григоров -

Ген.лейтенант: [Signature]

4185
19. МАЙ 1972

13984 452

Строго секретно
Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М Н Е Н И Е

на II главно управление на ДС по проектозаповедта за "Активизиране на агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване"

По проектозаповедта имаме следните бележки и предложения:

Предлагаме да се прередактира абзац първи от точка 3, като се извади от него изразът "...връзки и контакт с чужденци". Такива агенти в управлението и в другите поделения на ДС има много, поради което считаме, че трябва да се имат предвид само тези, които имат възможности да изпълняват такива задачи".

Да се прередактира и втория абзац от същата точка:

Принципно не е правилно да се изпращат справки с установъчни и други характеристични данни, които могат да доведат до разшифровка на агентурата. Освен това в агентурния апарат на ДС винаги има движение и изменения - вербоват се и се изключват агенти, предават се на други поделения и пр. и ако се приеме такава практика за кратко време в този отдел на ПГУ ще се съсредоточат огромен брой справки за агенти на контраразузнаването, голяма част от които може би с течение на времето ще отпаднат.

Поради това предлагаме поделенията да се задължат да предлагат на I главно управление само подходящите агенти, като се посочват възможностите им да решават задачи по културно-историческото разузнаване. От друга страна подборането на такива агенти да става чрез личните контакти на Ръководството и оперативните работници от XIV отдел на ПГУ със съответните оперативни работници от другите поделения.

София, 19.V.1972 год.

Н-К НА II ГЛ. У-НИЕ НА ДС
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ:

37
146
8

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Оперативните разходи по линия на отдел XIV - ПГУ-ДС за 1973 година.

За изпълнение на стоящите пред отдел XIV - ПГУ-ДС задачи през 1973 г. ще бъдат необходими валутни разходи *23,400 \$*:

1. ЗА ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ НА АГЕНТУРА - 1200 \$
=====

Тези суми ще бъдат изпозлаувани за възнаграждение на агентите "ХЕКТОР", "ЗДРАВКО", "ГРИГОРОВ" и др. по конкретни поводи при изпълнение на поставени от нас задачи. Тук ще бъде включено и възнаграждението на НОР "МАРИНОВ".

2. ЗА ПОКУПКА НА ЦЕННОСТИ - 5000 \$
=====

В редица хранилища и частни колекции зад граница се съхраняват документи, материали, картини, представляващи ценност за историята и културата на нашия народ. За придобиване на тези ценности, отделът трябва да разполага с известна сума за уреждане на въпросите по закупуването на някои от тях. В тази насока вече се работи по "МАЙСТОРА". На някои резидентури сме дали указания да проучат възможностите за закупуване на цен-

70
148
10

- 2 -

ни документи, книги и други касаещи нашето историческо минало. Вече имаме известни резултати в това направление. Има възможност тази наша дейност да бъде разширена.

3. ЗА АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ
МЕРОПРИЯТИЯ — 6800 \$
=====

С цел проучване, фотокопиране и евентуално изземване на ценни образци, документи, ръкописи и др. намиращи се зад граница ще бъдат проведени мероприятия по разработка "ЦИТАДЕЛА", "НЕПОВЕДИМИЯТ", "МАЙСТОРА", "СЛАВОНИР" и др. Ще бъдат проведени мероприятия за агентурно проникване във Ватиканската библиотека, библиотеката в Барселона, Националната библиотека в Мадрид, Британския музей в Лондон, Националната библиотека в Париж, Библиотеката при манастира "Владатон" - Гърция и др. За целта ще бъдат използвани агентите "ХЕКТОР", "ГРИГОРОВ", "АЛЕКСАНДЪР", "ЗДРАВКО", "ГАЛИН", "МИЛЕНА", "БОРИСЛАВ" и др.

4. ЗАДГРАНИЧНИ КОМАНДИРОВКИ и стипендии — 5,500 | +
===== 3,600 | +
9,100 \$

С оглед изпълнение на стоящите пред отдела задачи ще бъдат маршрутирани оперативни работници и агенти до Гърция, Турция, Франция, Италия, Испания и др. с цел издирване и изземване - фотокопиране на ценни документи, ръкописи, картини и др.

Аг. "БОРИСЛАВ" ще бъде командирован за 1-2 год. на специализация в Института за разчитане на текстове в Париж. Ако не намерим българско ведомство да поеме разходите по командировката му ще бъде необходимо да се отделят оперативни средства

48
148
11

- 3 -

за неговата издръжка.

Ще бъдат маршрутирани о.р. АЛЕКСАНДЪР ФОЛ и КОСЬО КОСЕВ, а така също аг. "ХЕКТОР", "ГРИГОРОВ", "АЛЕКСАНДЪР", "КРУМОВ", "ЛАЗАРОВ" за изпълнение на конкретни задачи на отдела.

5. ОПЕРАТИВНА ТЕХНИКА - 1000 \$

За работа с агентурата зад граница предвиждаме закупуване на фотоапарат за заснемане на документи, минофони и др. техника, необходима за изпълнение на оперативни задачи.

6. ЛЕГАЛНИ ИЗТОЧНИЦИ: - 300 \$

За наводки и информация по проблемите на изворознанието, архивистиката и пр. необходимо е отделът да бъде абониран за Съветския бюлетин за международни, културни и исторически прояви в света; Италианското списание "Ориентале"; по едно френско и английско списание, третиращо проблемите, които ни интересуват; Исторически преглед - изд. на БАН; сп. "Археология" - изд. на БАН; сп. "Проблеми на изкуството" - изд. на ИИИ при БАН; сп. "Картийна галерия" - изд. на ИИИ при БАН.

I. НЕОБХОДИМИ СРЕДСТВА

в български лева - 12,100 лв.

Командировки в страната - 800 лв.

За командировки в страната по разработка "ЦИТАДЕЛА" за изучаване и евентуална вербовка на монаси - кандидати за за-

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 4 -

44
АЧУ
12

минаване на работа там и за следващи групи и единични кандидати ще бъдат необходими командировки до различни манастири в страната.

Командировки зад граница - 6,800 лв.

За продължаване на работата по "ЦИТАДЕЛА" ще бъде необходимо да се изпратят реставратори и други специалисти, включително и наши агенти - "ЛАЗАРОВ", "СЛАВОВ" и др.

За издирване и евентуално фотокопиране на ценни документи, касаещи нашата история ще бъдат командировани , аг. "МИЛЕНА", "ЗДРАВКО", "КРУМОВ", "ГРИГОРОВ" и др., съответно до Франция, Тунис, Турция, Италия, Зап.Германия и други.

Агентурно-оперативни мероприятия - 3300 лв.

За провеждане на различни агентурно-оперативни мероприятия, за поддържане на явки, за закупуване на подаръци и др. ще бъдат необходими средства.

Нещатен оперативен работник - 1200 лв.

За НОР "ВЕЛИНОВ", който работи в Дружеството за защита на природата ще бъде необходима сума за изплащане на ежемесечното му възнаграждение.

ИЗГОТВИЛ:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV-ПГУ-ДС:

Полковник: *[Signature]*

Отп. в 2 ека.

екз. № 1 - _____

екз. № 2 - _____

Изп. - 1460-17245

Нап. - Н. Миленова

София, 31 май 72 г.

УТВЪРЖАВАМ:

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПГУ - ЦС

Сит. Митов

София, 21. V. 1972 год.

Строго секретно!

Екз. №

З А Я В К А
за необходителните средства в ~~сметката~~ *целици договор* на ~~сметката~~ *от здружението* по линия на ~~резидентурата~~ *отдел XIV* при ПГУ-ЦС за 1973 г.

КРЕДИТНО-СРЕДНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРУЖЕНИЕТО

№ по ред	Наименование на разходите	Разходвано 1971 г.		Иска се за 1973 г.		По тримесечия във валутни лева				Забележка
		съответна валута	лева	вал. съответна валута	лев.	I	II	III	IV	
1.	а) Възнаграждение на агентурата	-	-	1,200	1296	200	400	400	200	
	б) За покупка на цигарести	-	-	5,000	5700	1000	1000	2,000	1000	
2.	За агентурно-оперативни мероприятия	-	-	6,800	7344	1000	1800	2000	2000	
3.	Задръжнични командировки	-	-	5,500	5940	1000	1500	2000	1000	
4.	Легални източници	-	-	300	324				300	
5.	Наем и поддръжане квартири	-	-	-	-					
6.	Оперативна техника	-	-	1000	1080	1000				
7.	Оперативни коли и поддръжане лични такси	-	-	-	-					
8.	Канцеларск. разходи	-	-	-	-					
9.	За заплати и стипендии	-	-	3,600	3888	900	900	900	900	
10.	За езикова подготовка	-	-	-	-					
	ВСИЧКО:			23,400	25,372	5,100	5,600	7,300	5,400	

21.V.1972

XIV-ПГУ-ЦС:

полк-Ситовров -

156

ЗАПОВЕД

НА МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Съдържание: **Активизиране агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване.**

№ Г-1170

София, 1. VI 1972 год.

В редица близки и по-далечни страни се намират ценни уникални паметници и документи, свързани с българската история и култура, с вековните борби на българския народ за свобода и независимост.

С решение № 352 от 5 април 1972 година Секретариатът на ЦК на БКП възложи на Комитета за изкуство и култура и неговите специализирани поделения, Министерството на външните работи и дипломатическите представителства на НР България в чужбина, Министерството на вътрешните работи, Българската академия на науките, Министерството на архитектурата и благоустройството, Министерството на строежите и строителните материали, Славиянския комитет и Комитета по въпросите на българската църква да считат като основна партийна и държавна задача грижата за издирване, опазване и стопанисване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни.

За изпълнението на тази важна и високо патриотична задача от страна на органите на Министерството на вътрешните работи

ЗА П О В Е Д В А М:

1. Изпълнението на решението на Секретариата на ЦК на БКП по линия на Министерството на вътрешните работи се възлага на Първо главно управление – ДС и новосъздадения към него отдел XIV /"Културно-историческо разузнаване"/.

42
21

На отдел XIV при ПГУ-ДС се поставят следните задачи:

а/ събиране на строго секретна и документална информация за дейността на научните, културните и историческите институти и организации в капиталистическите държави, които работят срещу НР България и социалистическите страни;

б/ издирване и доставяне на документи, свързани с нашето културно-историческо минало;

в/ провеждане на активни мероприятия за подпомагане културната политика на партията и правителството зад граница.

2. Всички поделения на МВР да използват своите средства и възможности и оказват съдействие и помощ на ПГУ-ДС за издирването, опазването и стопанисването на българските паметници на културата, намиращи се в чужбина.

Под паметници на българската култура се разбират: ценни старобългарски и други ръкописи, книги и документи, предмети на изкуството, стенописи, политически, географски и други карти на България от най-древни времена, стари гравюри, стари икони, стари снимки на селища на нашите земи, лични архиви на видни политически дейци, портрети и снимки на дейци от нашата история, както и други писмени и веществени предмети, свързани с историческото и културното минало на българския народ, които се намират на територията на други страни.

3. Под ръководството на началниците на оперативните поделения на МВР да се прецени кои агенти имат връзки и контакти с чужденци, достъп до големи библиотеки /държавни, манастирски частни /, държавни и частни архиви, книгохранилища, манастири, музеи и други учреждения в чужбина, където се съхраняват ценни исторически и културни паметници.

За агентите на ДС, които имат такива възможности, в срок от три месеца да се изпратят справки на Първо главно управление - ДС - отдел "Културно-историческо разузнаване", където да се водят на контрол.

В бъдеще за новобербованата агентура, имаща такива възможности, ръководствата на поделенията да изпращат справка на Първо главно управление - ДС - отдел "Културно-историческо разуз-

8

наване".

4. Всички информации, данни, сигнали и други материали по линия на културно-историческо разузнаване се изпращат на ПГУ-ДС - отдел XIV, с който да се съгласуват и мероприятията, провеждани по тази линия.

5. Препис от заповедта да се изпрати за изпълнение на самостоятелните оперативни подразделения на МВР, а на ЦК на МВР за сведение. Със заповедта да се запознаят началниците на подразделенията и техните заместници по ДС и началниците на отделения в оперативните подразделения по ДС.

МИНИСТЪР: (п) А. Цанков

Вх. н. 21/8-и 722 - екз. 000001 в

сектор заповеди 79722

24 I 782 *А. Цанков*

ADMINISTRATIE DE BUNA TRECERE
CNP 729 AT
Ел. № 16381 от 14.10.1975 г.

ПРУ АТБ
ПРЕПИС 23-115

НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Handwritten notes:
11.10.79
11.10.79

РАЗПОРЕЖДАНЕ

№ 370

8778

НА БЮРОТО НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
от 11 октомври 1975 година

ЗА създаване на Документационен център със специализирана библиотека по балканистика към Института по балканистика при БАН

**БЮРОТО НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
РАЗПОРЕДИ:**

1. Да се създаде от 1 октомври 1975 г. към Института по балканистика при Българската академия на науките Документационен център със специализирана библиотека по балканистика, който да извършва архивна библиотечна, библиографска и информационна дейност, свързана с историята, икономиката, политиката, държавното устройство и културната история на балканските страни и народи и с отношенията им със Средиземноморието от ранното Средновековие до наши дни.

Документационният център със специализираната библиотека по балканистика да изпълнява функциите на международно депо за възпроизводи от документи и за литература по проблемите на Балканите и Средиземноморието и да развива библиографско-справочна дейност за нуждите на чуждестранни институти и учени, съобразено с утвърдените решения и препоръки на ЮНЕСКО, Асоциацията за проучване на Югоизточна Европа и Международния съвет за архивите, както и на сключваните международни договори.

2. В специализираната библиотека към Документационния център да се съсредоточи библиотечната дейност в областта на балканистиката. Библиотеките към останалите научни институти в страната да

не създават и да не поддържат библиотечни фондове в това направление.

Централното управление на архивите към Министерството на информацията и съобщенията да осигурява за нуждите на Документационния център със специализирана библиотека по балканистика възпроизводи на архивни документи по представени негативи от Центъра за обработка и съхранение, както и възпроизводи на съществуващи и новопостапващи в управлението материали, свързани с дейността на центъра.

3. Документационният център със специализирана библиотека по балканистика да получава по един екземпляр от задължителния депозит на българската книжна продукция, свързана с проблемите на Балканите и отношенията им със Средиземноморието, както и да извършва пряк книгообмен с нуждестранни библиотеки, научни учреждения и др.

4. Българската академия на науките, въз основа на чл.6 от устава си, да одобри Правилник за дейността на Документационния център със специализирана библиотека по балканистика, съгласувано с Министерството на външните работи.

5. Документационният център със специализирана библиотека по балканистика да се създаде в рамките на утвърдените средства и численост на персонала за 1976 г. на Българската академия на науките.

Необходимите допълнителни средства и лятни бройки да се предвидят с плана за 1976 г. и седмата петилетка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Ст. Тодоров

ГЛ. СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Ст. Петров

Вярно,

ЗА Н-К НА ОТДЕЛ
ОБЩА КАНЦЕЛАРИЯ:

Шиков
/Ст. Шиков/

До
Българската академия на науките
Министерствата, ведомствата, комитетите
Държавните стопански объединения
ИК на окръжните народни съвети
НС на Сггечествения фронт
Комитета за телевизия и радио
Българската телеграфна агенция

4

Строго секретно!

Екз. № 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

112
82
5

До

ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ - ДС
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от полковник ТРАЙКО ГРИГОРОВ - началник
отдел XIV, при ПГУ - ДС

ОТНОСНО: Отпускането на 10 /десет/
задгранични офицерски бройки на
отдел XIV, ПГУ-ДС.

Другарю Началник,

В предложението на Началника на ПГУ-ДС до другаря
Министър на вътрешните работи от края на 1971 г. относно
създаването на отдел XIV при ПГУ-ДС /културно-историческо
разузнаване/ са предвидени в щата на отдела и 10 оператив-
ни работници на задгранична работа, които да работят из-
ключително по изпълнение задачите на отдела зад граница в
интересувашите ни 10 страни /Турция, Гърция, Югославия, Ру-
мъния, Италия, Франция, ГФР, Австрия, Англия и САЩ/.

113

По-късно, в края на м.април 1972 г., това предложение, подписано и от другаря зам.Министър М.СПАСОВ, бе върнато неутвърдено от другаря Министър с негова резолюция, че недавна по този въпрос е излязъл документ на ЦК /очевидно има се предвид Решение № 352/5 април 1972 г. на Секретариата на ЦК на БКП, относно мероприятията за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина/. Заедно с тези материали, върнати от другаря Министър, имаше и една чернова-проект за решение на Секретариата на ЦК на БКП относно увеличаването щата на МВР с 40 бройки /за отдел XIV, ПГУ-ДС/, от които зад граница 10 бройки, считано от 1 януари 1972 г., обаче и досега този въпрос за десетте задгранични бройки не е уреден по надлежния ред.

Предвид гореизложеното, считам за целесъобразно и необходимо да се изясни, чрез ръководството на МВР, как стои този въпрос и какво решение има по него - ще бъдат ли отпуснати тези задгранични щатни бройки на отдел XIV, ПГУ-ДС или неговите задачи зад граница ще се решават само чрез сегашните налични възможности на резидентурите на ПГУ-ДС.

При вторият вариант отдел XIV, ПГУ-ДС счита за целесъобразно да има правото да предлага на ръководството на управлението за изпращането на оперативни работници в интересувашите отдела страни съобразно задачите му.

Горното за сведение и на разпореждане.

Отп. в 2 екз.

екз. № 1 - *Акт. Дел. XII*
екз. № 2 - *Истор. музей - XII*
Исп. - 14156-17022
Нап. - Н. Миленова
София, 2.12.1972 г.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Полковник *Срештерев*

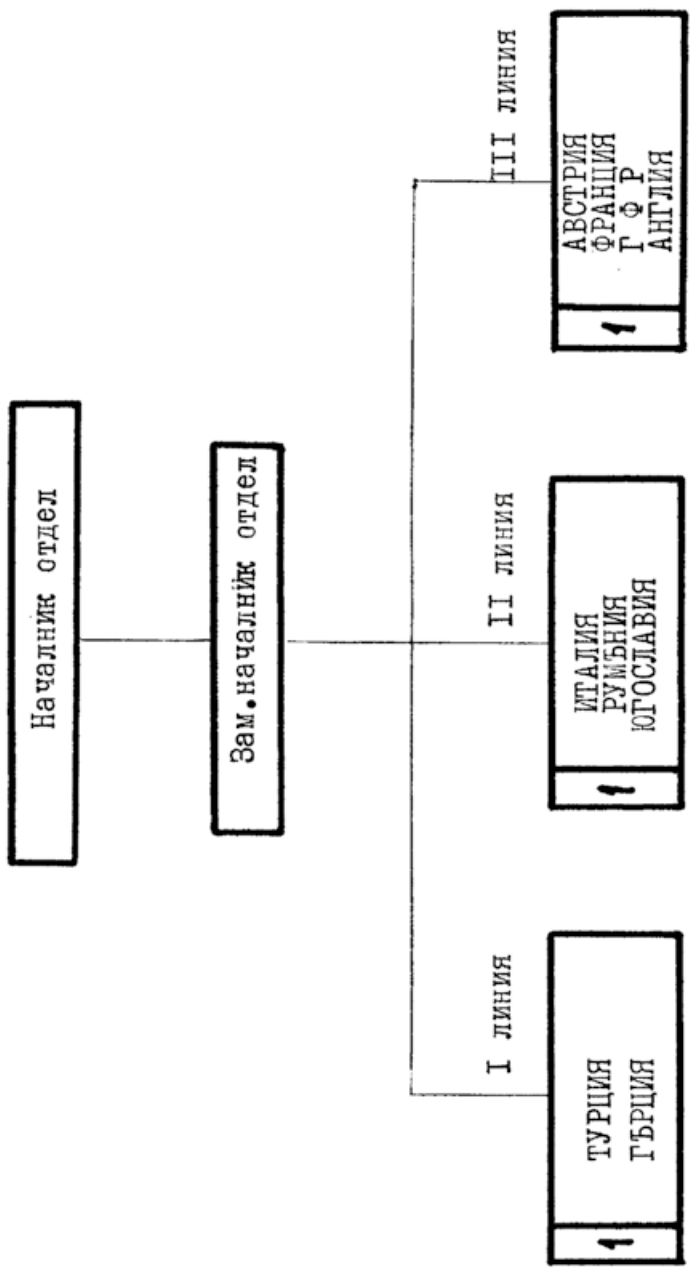
ОТДЕЛ XVI-ТИ

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ (КИР)

Строго секретно!

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

II

Щатно разпределение:
 В Центъра (отдела) - 5 о.р.
 На прикритие и зад граница - 7 о.р.
 ВСИЧКО: 12 о.р.

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

143
16

К О Н Ц Е П Ц И Я

за организацията на работата в отдел XIV,
ПГУ - ДС

I. ЗАДАЧИ И ФУНКЦИИ НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

Основните задачи на отдел XIV, ПГУ, които произтичат от решение № 352 на Секретариата на ЦК на БКП от 5.IV.1972 г. и са формулирани в заповед I-1170 на Министъра на Вътрешните работи се свеждат до издирване със свои средства и методи материални паметници на българската култура и история, които се намират в други страни, като с това се допринася за издигане значимостта на българската нация и държава, да провежда активни мероприятия за подпомагане културната политика на Партията и Правителството в чужбина. Наред с това да се изпълнява главната задача на ПГУ-ДС, придобиване на политическа информация за противника в чужбина.

За изпълнението на тези задачи, необходимо е в Центъра да функционира звено от оперативни работници, които да отговарят освен на изискванията на служители в ПГУ, да притежават много добра научна подготовка в областта на историята или културата. Работниците от това звено ще осъществяват дейност, свързана с вербовката, ръководството, обучението и възпитанието на агентурата, придобита на наша територия, ще поддържа връзки с резидентурите на ПГУ и ще ръководи работата на задграничните о.р. към откриване и придобиване на значими за нашата история документи и други паметници. Работниците на това звено ще поддържат връзка с нашите научни и културни институти и организации и изпратените на прикритие там о.р. на отдела. Чрез тези връзки ще се изучават нерешените проблеми пред българската история и култура, където е необходима ефикасната помощ на отдел XIV, ще използва възможностите на кадрите на тези институти чрез подходящо ръководство за изпълнение на нашите задачи.

Заедно с това оперативните работници на звеното в Центъра ще се подготвят с перспективен план за работа по линията в чужбина, като се използват подходящи прикрития.

Към звеното в Центъра трябва да функционира информационно-обслужващ сектор. В този сектор трябва да се събира и обработва информацията за новоустановени обекти и материали, представляващи интерес за отдел XIV, наводки за перспективни за нашата работа лица у нас и в чужбина. Тук ще се води картотека, организирана на съвременни информационни принципи, на обекти, материали и лица представляващи интерес за отдела.

Ще се обработва информацията, постъпваща от прикритията или граждански институти за интересувани обекти. Ще се води календар на международните и световни мероприятия в Културно-историческата област, които могат да бъдат използвани за решаване на някои въпроси на отдел XIV. В информационно-обслужващия сектор ще става първична обработка и съхранение на придобитите от оперативните работници документи, материали и други културно-исторически паметници и ценности. Работници от този сектор ще поддържат фондохранилището, което е необходимо да бъде изградено в сградата на ПГУ за съхранение на тези материали.

Работата между оперативните работници в звеното в Центъра трябва да бъде разпределена на линейния принцип - т.е. по страни, на базата на резидентурите на ПГУ-ДС. При това трябва да се акцентува на работата с балканските капиталистически страни- Турция и Гърция, някои западни капиталистически страни- Италия, Франция, Австрия, ГФР, САЩ, Англия, като се изхожда както от задачите на отдела, така и от задачите на ПГУ.

Основната част от работниците на отдел XIV трябва да бъдат изнесени на прикрития в учреждения, научни и културни институти, организации в съответствие с интересите и задачите, които трябва да решава отдела. С подходяща легенда те трябва ежедневно да "подхранват" звеното в Центъра с материали, информации, наводки, идеи по въпросите, които предстои да решава отдела. О.р. трябва да съумеят да използват всички възможности на прикритието за решаване на наши задачи като използване фирмата на прикритието за

121
18

наша дейност, чрез международни прояви да изучават контингента от лица от други страни, работещи в културно-историческата област, които биха се оказали подходящи за изпълнение на задачи на ПГУ. Оперативните работници от културно-историческото разузнаване трябва да помагат на кадрите от официалните ведомства и представителства по-цялостно и правилно да виждат собствените си проблеми и задачи. В наше лице те трябва да виждат фактори, които ще им помогнат в собствените изследвания и начинания.

Основната тежест и значение трябва да се отреди на работата в задграничните представителства, като прикрития, където след планова подготовка и интензивна и ефективна работа трябва да бъдат решени набелязаните предварително задачи по линия на отдел XIV. Наред с тези прикрития, трябва да се търсят нови възможности и форми за работа зад граница като организиране културни центрове и домове, дългосрочна специализация в научни институти, използване кореспондентските бюра или откриване на нови в зависимост от интересите, международните прояви като конгреси, конференции, симпозиуми.

За ефикасно организиране и планиране работата на о.р.в прикритията, необходимо е след съгласуване да бъдат уточнени обектите, които ще бъдат използвани за целите на отдел XIV, ПГУ-ДС. Най-подходящи прикрития, където трябва да работят постоянно кадри на отдел XIV са: Отдел "Културен" и отдел "Печат" на Министерство на външните работи, Института за опазване паметниците на културата и Научния институт за изкуство и култура към КИК, Комитета за приятелство и културни връзки с чужбина, някои специализирани институти на БАН като Института за балканистика, Института за история, Институт за литература, Археологически институт, Вългарски исторически архив, Старопечатния и Ориенталски отдел на Народна библиотека "Кирил и Методи", Комитета по печата, Агенция София-прес. Специално внимание трябва да се отдели за използване възможностите за работа по наша линия в някои международни организации с културно-исторически характер. Досега в тази насока почти нищо не е направено. В някои организации на

Из архивите на ДС

ЮНЕСКО се разработват проблеми от историята и културата на Югоизточна Европа и Балканите, там се събира ценна информация за исторически паметници, за които трудно бихме получили данни по директен път. Необходимо е да се разработят мероприятия за работа по наша линия в Асоциацията за изучаване на Югоизточна Европа към ЮНЕСКО. Международния съвет за паметниците и историческите места /ИКОМС/, също към ЮНЕСКО.

Нашата културна политика в чужбина до голяма степен се реализира от културните аташета на дипломатическите ни представителства. До организирането на културно-историческо разузнаване за културни аташета се изпращаха кадри на други ведомства. От ежегодната работа на отдел XIV се почувствува осезателно необходимостта културните аташета в страните, където има интереси и задачи отдела, да бъдат негови кадри.

II. Подбор и подготовка на кадрите за отдел XIV, ПГУ-ДС.

Изпълнението на задачите, поставени пред отдел XIV е в пряка зависимост от работата на оперативните работници в отдела. Всеки оперативен работник по линия на XIV отдел трябва да владее много добре една от специалностите, представляващи интерес за културно-историческото разузнаване /история, археология, архивистика, езиковедие, изкуствознание и т.н./, да ползува някои класически и съвременни езици, необходими в служебната работа.

Кадрите на отдел XIV трябва да се подбират из различни среди, работещи или се обучават в области, които имат близка връзка със задачите на културно-историческото разузнаване.

Една част от кадрите могат да се подберат от средните курсове на специалностите история, славянска филология, класическа филология, ориенталистика, журналистика, изкуствознание. Набелязаните кандидати в продължение на година-две трябва да усвоят допълнителна университетска специалност в зависимост от нуждите на XIV отдел. Например - студент II година, специалност - история, след като отговаря на изискванията за служител на ПГУ-ДС, по наша препоръка за две години може да изучи старогръцки език и да се специализира в изучаване на българското средновековие.

Една част от тези кандидати трябва да бъдат насочвани към научна работа в научните институти, защита на дисертации, като по този начин ще **съумеят** да си изградят издържана легенда в бъдещата работа като оперативни работници на ПГУ.

Всеки кандидат трябва да бъде готвен за работа в определена линия на отдел XIV, като това се съчетава с подходяща специализация в съответната страна. Спецификата на работата в отдел XIV налага да се предпазваме от ^{пре}квалификация на кадрите, от смяната на секторите за кратки периоди.

Като се изхожда от задачите, които стоят за решаване пред отдела, необходимо е в близките няколко години той да бъде попълнен с медиевисти - владеещи старогръцки и латински език, слависти - специалисти в старобългарския език, изкуствоведи и реставратори, ориенталисти - познаващи историята и културата на народите, влизачи в Османската империя, историци, специалисти в областта на Възраждането, археолози.

III. ИЗГРАЖДАНЕ НА ФОНДОХРАНИЛИЩЕ
ЗА НУЖДИТЕ НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

=====

Голяма част от материалите, които ще постъпват в отдел XIV, ПГУ-ДС ще бъдат придобити по агентурно-оперативен път. Материалите, придобити по този начин е необходимо да бъдат съхранявани за известен период в специално-оборудвано помещение от оперативни работници на отдела, тъй като ако бъдат предадени веднага на гражданските институти има опасност да се разкрият нашите източници.

Като се изхожда от постоянно нарастващите задачи пред отдела, което ще доведе до увеличаване броя и обема на придобитите документи, книги, картини и други културно-исторически паметници, необходимо е да бъде изградено в сградата на ПГУ фондохранилище, не по-малко от 25 кв.м. Към фондохранилището е необходимо да има малко ателие, където да се извършва първична

химическо-консервационна обработка на материалите, без да се изнасят навън. Това ще отговаря на спецификата на нашата работа, след като придобием интересувания ни паметник, тук да извършим неговата реставрация, консервация, опазване. Във фондохранилището на ПГУ-ДС ще се съхраняват по всяка вероятност следните материали: книги, дребни археологически паметници /златни, сребърни, бронзови предмети/ фрески, икони, карти, документи. Предвид на това трябва да бъде избрано северно помещение, по възможност с климатическа инсталация за поддържане на определена влажност и температура. На една от стените да се направят стелажи, както в библиотеките за съхранение на книгите и документите, които ще се поставят в папки. Археологическите паметници ще се съхраняват в дървени чекмеджета, като за целта ще бъде пригодена една от стените. Картите и фреските, след тяхното сваляне се поставят в калъфи и се нареждат вертикално. Иконите се завиват с велпапе, но предварително се консервират.

Друга част от придобитите материали могат да се съхраняват в съответни граждански институти като хранилището на Български държавен архив и Народната библиотека "Кирил и Методи", Археологически музеи, но за нашите материали е необходимо да се отделят специални каси, а за поддържането да отговарят о.р. на XIV отдел, които са на прикритие в тези институти. По този начин ще отпадне необходимостта от създаване на грамадно фондохранилище в ПГУ-ДС, а освен това ще бъдат по-подходящо "легалizирани" нашите материали.

ИЗГОТВИЛ:

Капитан _____

Отп. в _____ екз.

Изп.-1428-17531

Нап.-Н. ^ииленова

София, 14.5.1973 г.

Утвърждавам!
ССаф
30-7-73

137
52

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Насоките на работа на
отдел XIV, ПГУ-ДС,

Отдел XIV ПГУ-ДС е създаден през есента на 1971 г. През м. юни 1972 г. излезе заповед на Министъра на вътрешните работи, с която задачите на отдела бяха определени, както следва:

а/ да издирва със свои средства материали и документи, представляващи паметници на българската история и култура или свързани с историческото ни минало, и да събира информация за дейността по тях на научните, културните, историческите и други учреждения и организации, държавни, манастирски или частни библиотеки, книгохранилища, музеи, архиви в капиталистическите страни;

б/ да доставя образци или копия от материали и документи, които са паметници на българската история и култура или са свързани с тях;

в/ да провежда активни мероприятия за подпомагане културната политика на партията и правителството зад граница.

- 2 -

1-58
53

В продължение на около една година и половина, колкото е съществуването на отдел XIV, ПГУ-ДС, в работата му са постигнати следните по-важни резултати:

1. Посредством свои о.р. на прикритие и сътрудници, отделът проведе активно мероприятие за подпомагане организирането у нас на конгреса по тракология, с което бе парализирана инициативата на фондацията "ДРЪГАН", възглавявана от румънски богатеш за провеждане на конгреса в гр. Венеция.

2. Отделът съдействува и за създаване на Института по тракология и същевременно използва това за внедряването в него на свои о.р. и агенти, с цел провеждане от тази позиция на бъдещи мероприятия.

3. Досега в резултат на дейността на отдела бяха придобити следните по-съществени документи:

- 6 картини от ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ - МАЙСТОРА. Предстои гостуване в нашата страна на ДЖОН О'КРЕЙН - американски гражданин, купувал картините на МАЙСТОРА;
- 150 нотариални актове за българи-роби от XIV-XV век;
- една карта на нашите земи от XVIII век;
- 5 гравюри с изгледи от Варна, Русе и други наши градове от времето на Кримската война;
- Цветно копие на хрониката на Скилица, съхранявана в Испания;
- писмата на папа ЙОАН VIII до цар БОРИС, съхранявани във Ватикана;
- придобити бяха персийски текстове, отнасящи се за нашата история;

59
54

- от Франция получихме фотокопия от откъс от Павлиянско "Софроние" и откъс от българо-италиански речник, написани на павликянско наречие от XVII-XVIII век.

4. В края на м.август 1972 г.чрез комбинация бяха внедрени двама о.р. при проф. Иван Дуйчев с цел описване и преснемане на най-ценното от личния му архив, съхраняван в домът му.

Придобити са интересни документи, но се налага активизиране на работата, тъй като голяма част от притежаваните от проф. Дуйчев материали още не са преснимани.

5. Проф. Борис Недев бе командирован в Египет със задача да проучи в тамошните библиотеки има ли османотурски документи, касаещи нашата история. В продължение на няколко месеца проф. Недев откри голям брой ценни документи от нашата средновековна история.

6. Беше осъществена връзка /на наши о.р./ с М.Сорис Найденов - редактор на езуитското списание "Миси" издавано в Лион, Франция и разпространявано в целия свят и уредено същия да издаде нова книжка, посветена на нашата страна. Като се има предвид, че бащата на Найденов е българин, че самия той е с положително отношение към нашата страна и заема висок пост в езуитския орден, може да бъде използван и в бъдеще по наши задачи, като се работи и за вербовката му.

7. Създадена бе връзка от наш о.р. с личния съветник на папа ПАВЕЛ VI - монсиньор Раес, бивш шеф на Ватиканската библиотека, иезуит, с цел работа в иезуитския орден.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[signature]</i>	

- 4 -

r 60
55

8. Чрез наши о.р.бяха изучени и редица въпроси свързани с творчеството на нашите художници ПАСКЕН и ПАПАЗОВ, работили във Франция и утвърдени там като творци със световна известност. На базата на създадените връзки с лица, които са ги познавали или притежават техни картини, се откриват възможности за провеждане в бъдеще на наши мероприятия по придобиване на картини и материали от живота им, а също и за пропагандиране на нашата култура зад граница.

9. Проведени бяха успешни мероприятия за патриотично възпитание и привличане на _____, изключително надарен _____, който се учи и концертира във Франция. В резултат на това, връзката на детето с нашата страна се засили, последваха и негови произведения, свързани с борбите на нашия народ.

10. Уреден е въпроса за изпращане на наш агент в Института за текстове в Париж, който предстои да замине. Създадените добри връзки на наши о.р. и агенти с този Институт, правят възможно бъдещото ни трайно внедряване в него.

11. Отделът съдействува със свои средства за успешното организиране и провеждане на конференция в Париж, посветена на българо-френските отношения между двете световни войни. Създадените във връзка с това контакти с института на френския историк ЖОРЖ КАСТЕЛАН, могат да се използват и за бъдещи наши мероприятия.

12. С наши мероприятия подпомагаме "написването" на История на България от известния френски историк Ронсе

ИИ 61
56

Бернар. Историята всъщност ще бъде основно написана от наши автори, но ще бъде издадена от негово име.

13. Чрез наши о.р. бе проучен цялостно въпроса за създаване в Париж на Център за научни изследвания за България, в който да участвуват френски учени и се издава периодичен бюлетин. На базата на проучванията е направено по официална линия съответно предложение до ръководството на БАН.

14. Чрез наши о.р. и агенти са създадени перспективни връзки с Френския археологически институт в Истанбул, с генералния инспектор по старините в Гърция - МАРИНАТОС, със сина на генералния секретар на ЮНЕСКО и други. Уредено е и участието на наши о.р. и агенти в разкопки и експедиции в чужбина и у нас, чрез които се цели създаване на интересни връзки, от които да се получи информация и се използват за бъдещи мероприятия.

Придобитият досега опит в работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, показва, че последният може чрез агентурно-оперативни мероприятия, успешно да подпомага реализирането на нашата културна политика зад граница. Отделът е придобил или само проучил доста интересни документи върху българската средновековна и нова история. В същото време той е провел и някои активни мероприятия за подпомагане пропагандирането зад граница на успехите на нашата съвременна социалистическа култура и културните ни достижения в миналото. В тази област, обаче, дейността на отдел XIV, ПГУ-ДС е все още недостатъчна. Засега основните насоки на работа, а оттам и усилията на състава са съсредоточени върху издирването и придобиването на материали свързани с нашата

Джор
57

история, при това придобитите материали недостатъчно се използват за провеждане на активни мероприятия.

С цел бъдещото правилно насочване работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, преди всичко към провеждане на активни мероприятия за подпомагане провеждането на културната политика на социалистическа България зад граница, за културно-идеологическо настъпление срещу буржоазната идеология и изтъкване успехите на нашата социалистическа култура, целесъобразно е заповедта за отдела от м. юни 1971 г. да бъде изменена като задачите на същия се определят така:

Основно предназначение на отдел XIV, ПГУ-ДС, е със средствата на разузнаването да съдействува^{жк} реализирането на културната политика на партията и държавата зад граница. За целта на отдел XIV, ПГУ-ДС, се възлагат следните задачи:

а/ Да провежда активни мероприятия за пропагандиране в капиталистическите и развиващи се държави достиженията на българската социалистическа култура и културното ни наследство, с което да се съдействува за утвърждаване предимствата на социалистическата обществена система и за нашето идеологическо настъпление в тези страни.

б/ Да провежда активни мероприятия за противопоставяне на дейност на идеологическата диверсия на буржоазията, в областта на културата и по-специално, когато е насочена към отричане и изопачаване на нашите съвременни и минали културни достижения.

в/ Да издирва и придобива със свои средства паметници на средновековната и нова българска история и култура, които

44-64
58

- 7 -

да предоставя на заинтересованите институти и съдействува за тяхното публикуване, популяризиране и използване за подпомагане на културната ни политика зад граница.

г/ Да създава връзки и вербова капиталистически граждани, които да използва за изпълнение на горните задачи, както и на други такива, стоящи пред ПГУ-ДС, по страните на главното направление и по линия "А".

В изпълнение на тези задачи отделът трябва да проведе през следващите няколко години следните по-крупни мероприятия:

1. Подпомагане с наши средства създаването на задгранични бази и прикрития за работа в някои капиталистически страни като културно-исторически центрове с изследователски звена, пропагандни звена, библиотеки, културно-масова дейност, издания. Такива ще се изградят във Виена /където началото е поставено/, Париж /където въпроса до голяма степен е проучен/ и Рим. В тази насока Външно министерство и КИК - Междуведомствената комисия вече проектират изграждане на подобни центрове, а ние трябва да подпомогнем с наши средства изпълнението на задачата и използване след това центрове за наши мероприятия.

2. Съществена част от работата трябва да бъде провеждане на наши мероприятия за пропагандиране на българската социалистическа култура и на нашето културно наследство, чрез приобщаване на наши изтъкнати творчески личности, както и чрез подпомагането им да се наложат като такива.

3. Ще се разработват и наши активни мероприятия за противопоставяне и дискредитиране на капиталистически издания

444
СМ
551

насочени срещу социалистическата ни култура и нашето културно наследство. Ще работим в това отношение и за влияние върху изтъкнати културни дейци в чужбина, с цел настройването им в полза на социалистическа България.

4. Важен въпрос за отдела е и внедряването ни в големите центрове за изследване на ръкописи в Париж /Института за текстове и Института по славистика/, в Конгресната библиотека във Вашингтон, във Византоложкия център в Дъмбъртън Оакс, Ватиканската библиотека, Британския музей, в някои институти във Виена и Мюнхен. Внедряването ни в тези центрове трябва да стане чрез агентура от Единния център по история и Центъра по българистики.

5. Трябва да се внедрим също и в големите издателства на Запад, по-специално издателството Търнър, Лондон, в Грац, Мюнхен, Виена и др. Ще продължим линията на договорка с автори за издаване книги за нашата страна, като подходящите ще вербоваме. Сериозно внимание представлява създаването на културно-исторически периодични списания в големите европейски центрове.

6. Уместно е и внедряването ни в археологическите мисии в Атина и Истанбул на Франция, Италия и ГФР, а също и на Скандинавските страни, което можем да направим от позициите на Единния център по история. Ще работим и за организирането на съвместни българо-турски, българо-гръцки или балкански археологически разкопки у нас и в Балканските страни.

7. Реализацията на придобитите материали ще се осъществява както по официален път, така и когато това е неуместно,

Строго секретно!

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ОТЧЕТЕН ДОКЛАД

ОТНОСНО: Извършената работа от
отдел XIV, ПГУ-ДС през 1973 г.

I. ОПЕРАТИВНА ОБСТАНОВКА:

Оперативната обстановка в разузнаването от отдел XIV, ПГУ-ДС, страни може да се раздели на три категории:

1. Страни с трудна оперативна обстановка: Гърция, Турция, Румъния, Югославия и Ватикана, където сме затруднени при издирване на материали и паметници свързани с нашата история и култура.

През пролетта на 1973 г. в Турция бе издаден закон за архивохранилищата, забраняващ работата в тях на чужденци, които не са снабдени със специални пропуски. За някои е необходимо разрешение от Министър-председателя на Турция. Ограничения се въвеждат и за турските граждани.

Въпреки напредъка във взаимоотношенията на нашата страна с Гърция в политическата и икономическата област, по културна линия отношенията са на по-ниско ниво. Забелява се въздържане и ограничаване от страна на Гърция. Гръцките

органи протакат и саботират изпълнението на културната спогодба. Имаме случаи на отказ на наши учени да специализират в Гърция. Още по-отрицателно е отношението им по въпроса със Зографския манастир, както и по попълване на същия с нови монаси от България, а така също и по изпращане на наши специалисти за проучване и опазване всички български паметници. Целта на гръцките власти е да обезлюдят манастира, да заличат българския му характер. Освен това използват румънецът - игумен на манастира за противопоставяне на нашата църква на румънската, а оттам и на правителствата на двете страни.

В Румъния се пускат наши учени в техните книгохранилища. Специалистите, които посещават Румъния, предварително трябва да съобщят най-малко два месеца по-рано темата по която работят и какви материали ще ползват.

През отчетния период наша делегация посети Румъния и води преговори относно историческите и културни паметници, намиращи се на тяхна територия. Предстоящо е да се състои среща на българо-румънска комисия, която да започне работа по уточняване на взаимните претенции, набелязване на мерки за съхраняване на паметниците в двете страни.

В Югославия също се правят съответни спънки, като особено деликатен е македонският въпрос. Представителите на Сърбия са внимателни при контактите с наши учени,

3

- 3 -

във връзка с особената позиция на македонските учени.

Във Ватиканската библиотека има материали неизвестни на науката, отнасящи се до нашата история, но достъпът до секретните архиви за наши учени е закрит с изключение на 1-2, които също не се ползват с абсолютно доверие.

Необходимо е да се започне още по-активна работа за използване на чужденци, научни работници за издирване на документи, отнасящи се до българската история в Турция, Гърция, Румъния, Югославия и Ватикана.

2. Страни, в които почти всичко е описано и картотекирано, в архивохранилищата издирванията стават по установения ред за ползване от научни работници, включително и на наши учени, без да им се правят специални спънки. Това са западно-европейските страни и САЩ.

От досегашната работа може да се заключи, че в повечето случаи наши научни работници могат да бъдат изпращани със задачи за издирване на документи, касаещи българската история.

3. Страни със сравнително лека оперативна обстановка: арабските и някои азиатски страни, като Иран, Афганистан и други. В тези страни се намират много материали, отнасящи се до историята и културата на нашия народ. Интересно е да се отбележи, че в тези страни все още огромните писмени и други паметници не са описани и класифицирани достатъчно добре. Това обстоятелство дава възможност да се издирят и доставят не само фотокопия, но и оригинални документи.

Поради това необходимо е да се засили работата, като се използва недостатъчната заинтересованост на тези страни към съхраняваните в тях исторически паметници.

II. ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС.

Основни задачи, които стояха пред отдел XIV, ПГУ-ДС, през отчетния период бяха:

1. Подпомагане с наши средства културната политика на Партията и правителството зад граница;
2. Иадирване и придобиване на документи и други материали за нашата история и култура.

III. ВЕРВОВЪЧНА РАБОТА

През отчетния период са вербовани 12 нови агенти, 6 с.с. и е установен контакт с 14 нови оперативни връзки. Нововербованите агенти и с.с. и установените нови контакти са високо квалифицирани научни работници, които имат добри възможности за работа по задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС. Тези новопридобитите аген-тура е подходяща за решаване на задачи в страни с по-лека опе-ративна обстановка, а също и за наводки за чужденци. За страните с трудна оперативна обстановка е необходима вербовката на чуж-денци. Извършената досега вербовачна работа в това отношение е полезно начало за решаване по-нататък на задачата за вербовка на агенти-чужденци.

В отдела се водят 9 разработки, с цел вербовка на чужденци с възможности за изпълнение на задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС. Поддържат се и връзки с други 5 чужденци и се работи с цел прерастването им във вербовачни разработки.

- 5 -

Вербовачна разработка "СТУДЕНТА" се води на кипърски гражданин - научен работник, с добри възможности за наша работа. По разработката разполагаме с агентура, ползуваша се с доверие пред кандидата за вербовка

По разработка "МАЙКЪЛ", водеща се на американски гражданин получихме множество фотокопия на славянски ръкописи, старопечатни книги - съхранявани в Хилендарския манастир, Гърция. Работата по "МАЙКЪЛ" продължава и е договорено да ни предаде множество материали, за което има възможности, тъй като е тясно специализиран по интересувашите отдела славянски ръкописи.

По разработка "СЪСЕДКАТА" - югославска научна работничка, работим за вербовка на същата. "СЪСЕДКАТА" засне и ни предаде голямо количество османско-турски непубликувани документи. При последното си посещение в Турция, тя засне, по наши указания, интересуваш ни Тимарски регистър на Силистренския санджак. "СЪСЕДКАТА" изпълнява с успех наши задачи в Турция, където достъпът на наши учени в архивохранилищата е много ограничен.

"МОСЛИМ" - турски гражданин се разработва, с цел вербовка. В резултат на досегашната работа от него бяха придобити интересни каталози от архива на "Топкапъ" и преписи от оригинални турски документи.

Обект "ЧАГАТАЕВ" = египетски гражданин, научен работник, архивист-е във връзка с наш о.р., на когото е предстоящо заминаването за Кайро за една година. От досегашната

- 6 -

работа получихме някои интересувачи ни материали, направени са договорки с обекта да издаде научни материали и други публикации, които подкрепи наши научно-исторически тези. Създадените добри връзки между нашият о.р. и обект "ЧАГАТАЕВ" са добра предпоставка за активизиране на работата през следващата година.

По обект "НАДЕЖДА" - живуща в ГФР, работим с цел вербовка и използването ѝ по задачи на отдела. През отчетния период същата беше шателно изучена и предстои да се осъществи оперативен контакт.

През отчетния период, съгласно утвърден план, проведохме редица мероприятия по обект "ИЗДАТЕЛЯ" - френски гражданин, в резултат на което той започна работа по подготовка на специален брой за България от редактираното от него списание. Чрез "ИЗДАТЕЛЯ" предстои да осъществим връзка с лице от Ватикана, с цел проникване в тамошните архиви.

По обект "БЕРНАР" - френски гражданин, който е работил по история на международните отношения и цивилизация на Балканските страни, са получени няколко интересни информации и са създадени условия за по-нататъшна работа.

По обект "СЛАВОМИР" - италиански гражданин са придобити нови данни. Установен е личен контакт с него.

През отчетния период са създадени и оперативни връзки с лицата - чужди граждани "БЕВЕР" - швейцарец, "ВАСИЛ" - французин, "ХЕКИМ" - турчин и "МИЛИОНЕРКАТА" - американка, с възможности за изпълнение на наши задачи. През настоящата

- 7 -

година по тях са проведени мероприятия, които дават възможност през следващия отчетен период да прераснат във вербовачни разработки.

Работка "ЦИТАДЕЛА" - "Зографския манастир" се води с цел запазване на българския характер на този исторически паметник. През м. август т.г. в "ЦИТАДЕЛА" бе маршрутиран от Кипър агент "ХЕКТОР", който направи информация за сегашното състояние на обекта и ни предаде препис от някои български документи. Започната е работа по две лица, които се очаква да заминат в "Цитадела", за което са им разрешени визи. Работата по тях се води по отделен план.

IV. РАБОТА С НАЛИЧНАТА АГЕНТУРА:

Общият брой на агентите, на ръководство в отдела, през тази година достигна 24. През отчетния период 11 от тях бяха маршрутирани в различни западно-европейски и африкански страни, в резултат на което придобихме множество интересни материали - получили висока оценка от Междуведомствената комисия при КИК.

Разширени бяха разузнавателните възможности на агентите "МИЛЕНА", "СЕРГИОС" и други, чрез маршрутирането им до малко известни досега хранилища зад граница.

През отчетния период бе маршрутиран в Париж агент "БОРИСЛАВ" - научен работник, който ще изпълнява наши задачи, легендиран като специалист.

- 8 -

Подготвено е извеждането на постоянно местожителство на агент "УЛЯНОВ" - научен работник, който сключи брак с чужда гражданка. Същият ще бъде използван по задачи на отдела.

Агент "ДОКТОРА" откри и микрофилмира множество оригинални осmano-турски документи, неизвестни на науката, от египетските книгохранилища. Подготвяме отново извеждането му в Турция и Египет, с цел придобиване на нови документи.

В Гърция бе командирован агент "ВЕНЕЛИН" за изясняване позицията на гръцкоко правителство относно бъдещите им намерения по обект "ЦИТАДЕЛА". Същият изпълни задачата успешно.

В резултат на маршрутиране на агент "БАСИЛЕВ" до Кипър бяха придобити голямо количество фотокопия от ръкописи и книги отнасящи се за българската история.

V. ИНФОРМАЦИОННА РАБОТА:

По задачата за издирване и придобиване на документи и материали за нашата история и култура бяха хвърлени главните усилия на отдела и резултатите са обнадеждащи.

Придобити са 8 оригинални картини на ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ - МАЙСТОРА, които предадохме чрез Междуведомствената комитсия на Националната галерия. По този начин бе обогатена сбирката от творби на "МАЙСТОРА" от т.н. период на Цариград.

От египетски книгохранилище бяха придобити:

- Мензили - трактат от турския пътешественик и хронист от XVI век КЯТИВ ЧЕЛЕБИ /Хаджи Калфа/ относно пощенските станции в Румелия.

- 9 -

- Сборник закони с данни за почти всички български градове;

- Протоколи за преговорите във връзка със сключването на мира в Кючук Кайнаржа.

- Сборник Султански фермани;

- Документ отнасящ се за Васил Левски;

- Документ за събиране на българчета за еничерските корпуси, от който е видно, че са събирани не само малолетни деца, но и юноши.

Придобити бяха 36 географски карти, закупени от резидентурите в Ню Йорк, ГФР и други, които бяха оценени като ценен изворов материал в езиково, етнографско, политическо и други отношения.

От резидентурата във Франция получихме фотокопия от откъс от Павликянско "Софроние" и откъс от българо-италиански речник.

Продължаваме работата по придобиване на части от художественото наследство на нашите художници ПАСКЕН и ПАПАЗОВ; работили във Франция и скулптора АСЕН ПЕЙКОВ в Италия. По ПЕЙКОВ подготвяме наш сътрудник, който да посети Италия със задача по изясняване и евентуално придобиване на негови скулптори.

От резидентурата в ГФР бяха придобити 6 литографски репродукции на български селища от времето на Кримската война.

Работиме по придобиването на печата, с който е подпечатан Сан-Стефанският мирен договор.

От Гърция бяха получени ценна информация за местонахождението и сигнатури на стари карти, съхранявани в ГФР.

Изпратени бяха на Междуведомствената комисия ксерокопия от Архива на австрийското Министерство на външните работи и доклади на техния консул в гр.Серес през 1902-1904 г., а така също и ксерокопия от австрийския военен архив, в който се говори за ролята на българските земи по времето на Кримската война.

Предстоящо е реализирането на придобитите 8 ксерокопия на документи от 1461 г. за съзнана експедиция организирана от Неаполитанския крал, папата в Генуа и Миланския дук за поход в леванта и прогонване османците от Европа - неизвестни на науката. Придобити са две стихотворни творби на ЙОАН КУКУЗЕЛ - неизвестни досега.

Придобит е трактат на пловдивския митрополит КОНСТАНТИН ПАПТЕХНИС от XIII век.

Придобита е колекция от портулани и стари карти с изображения на нашите земи - 1439 до 1668 г.

Получен е трактат на ЙОАН БЪЛГАРСКИ от XIII век. Този български учен е предходник в науката на Нютон и Коперник. Виден средновековен учен, доскоро неизвестен на науката.

Придобити са фотокопия на гербове на българи живели в Унгария.

Придобити са 2615 страници от пет кирилски ръкописи от XV-XVII век от Унгария.

11

- 11 -

Придобити са 1809 страници от документи и материали за българското църковно строителство в Австро-Унгария през 1790-1844 г.

Получихме ксерокопие от грамота от 1841 г. с името на ФЕРДИНАНД ПЕДЧЕВИЧ - потомък на Г.Педчевич, канцлер на университетите във Виена и Грац и автор на исторически трудове за България, Сърбия и Востна от основаването им до падането под турска власт.

Придобити са от гръцките архивохранилища 1000 страници от няколко музикални ръкописи и два портрета на ЙОАН КУКУЗЕЛ от XV, XVI и XVII век.

Придобити са 23 географски, военни и етнографски карти на Балканския полуостров и Гърция от XVIII-XX век.

Добити са документи за СТАЙКО СТАЙКОПУЛОС, вероятно участник в гръцкото въстание през 1821-1828 г. - българин, също и препис от послание на Митхат паша до Бисмарк от м.януари 1877 г. и материали от Априлското въстание и политиката на Германия по източния въпрос.

Придобити бяха около 8000 страници от различни ръкописи и книги, отнасящи се до българската история.

От Испания и Франция получихме фотокопия от оригинали, неизвестни на науката, нотариални актове за продажба на българи-роби в Испания през XIV, XV век.

Работата по придобиване на информация по номенклатурата на отдела бе съчетана с придобиване на такава от поли-

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 12 -

тически характер. През отчетния период сме придобили 42 политически информации, повечето от които получиха добра оценка. Отделът полага усилия за разширяване възможностите на агентурата за придобиване на политическа информация по страните на главното направление и по линия "А". Наличната в отдела агентура има такива възможности и може да легендира добре интереса си.

V. ПРОВЕЖДАНЕ НА АКТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА НАШАТА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА ЗАД ГРАНИЦА:

Трябва да се констатира, че все още работата ни по активното подпомагане на културната политика на Партията и правителството зад граница, не е на необходимата висота. През отчетния период бе проучена обстановката в някои страни за провеждане на АМ. Набрани са материалите за реализиране на такива мероприятия.

Успешно бяха проведени мероприятия, чрез агент "КАМЕНОВ" за патриотичното възпитание и привличане на наш пианист , който учи във . През есента на 1973 г. той концертира у нас като изпълни произведение посветено на др.ТОДОР ЖИВКОВ.

През отчетния период бѹ изпратена 40-членна научна експедиция в Картаген, под егидата на ЮНЕСКО. Предстояше е завършането на експедицията.

Събрани са материали и е предстоящо провеждането на АМ, с цел защита от посегателствата на гръцките власти на "Цитаделата" и пресичане стремежа им да заличат българ-

ският характер на този исторически паметник.

13
32

През отчетния период бе изготвена обоснована справка за турското малцинство живущо в нашата страна и предложения за диференцирано отношение към различни етнически групи: казълбаша, гагаузи, татари и други, на базата на наши материали. Съвместно с други поделения ще продължим работата по реализация на тази идея, като ние осъществим по нея мероприятия зад граница.

Събрани са материали за публикации и пропагандиране дейността на видни учени по народност българи от епохата на Средновековието: Иван Кукузел, Иван Българин и други. Предстоящо е да се проведат мероприятия, чрез които да се отстои историческата истина, че тези видни средновековни учени, по народност българи, а не гърци и се популяризира това зад граница.

VI. ИЗВОДИ:

1. Поради това, че отделът не разполага със свои работници зад граница, все още не сме разгърнали достатъчно настъпателна работа в чужбина, особено за подпомагане на културната политика на нашата страна зад граница.

От досегашния опит се вижда, че някои оперативни работници работещи зад граница проявиха вкус и активност по задачите на отдел XIV, ПГУ-ДС. В резидентурите в Австрия, Швейцария и други, обаче, работата не е придвижена, макар че има възможности за изпълнение задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС. В кратко време трябва да се активизира работата във всички главни резидентури и особено по придобиване на агенти-чужденци.

2. Интересно е да се отбележи и факта, че някои наши учени недостатъчно привързани към нашата власт, посредством решаването на задачите по линия на отдела проявяват желание за работа с подчертан патриотизъм. Като пример може да се посочи агент "ДОКТОРА", който, въпреки полученото образование в Германия и неподчертаното положително отношение към нашата власт, след установяването на контакт с нас укрепна неговата привързаност към нашата социалистическа държава. Сега той се включва сам в решаване на задачи стоящи пред отдел XIV, ПГУ-ДС, като проявява дисциплина и инициативност.

За отбелязване е, че досега нямаме случай наш учен, кандидат за вербовка да откаже вербовката, или да не изпълнява задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС.

3. Все още недостатъчно се използват възможностите на наличната агентура за придобиване на политическа информация и за наводки - източници на политическа информация.

4. През следващите няколко години, отделът трябва да проведе мероприятия за по-активна работа по културно-исторически центрове, изследователски звена, пропагандни центрове, библиотеки, издания в главните западно-европейски страни и САЩ. В тази насока Външно министерство и КИК - Междуведомствена комисия вече проектират изграждане на подобни центрове, които ние трябва да подпомогнем с наши средства, като използваме тези центрове като наши прикрития.

- 15 -

5. Важен въпрос за отдела е внедряването ни в големите центрове за изследване на ръкописи. Институтът за текстове и институти по славистика - Париж, Конгресната библиотека - Вашингтон, Византоложкия център в Дъмбъртън Оакс; Ватиканската библиотека; Британският музей и др.

Много важно е внедряването и в големите издателства на Запад; на Търнър - Лондон, в Грац; Мюнхен; Виена и др.

6. За изпълнението на тези и други важни мероприятия, необходимо е работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, да се развие на по-широка основа, като се използват по-активно 15-те щатни бройки на прикритие. Преди всичко да се изведат подходящи о.р. на прикритие. Досегашният опит показва, че рядко научни работници предпочитат оперативната работа пред научната. /Исклучение в това отношение прави „Венецианец“, който с желание и разбиране работи по задачите на отдела/†

По-икономично и оперативно по-изгодно е за нас да вербоваме български граждани за наши агенти и сътрудници, научни работници, на които да възлагаме за изпълнение наши задачи, които те изпълняват с желание. Не е необходимо към командировките и другите разходи да прибавяме и щатни заплати, което е в ущърб на държавните интереси.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Майор Е. Алексанов

Отп. в 2 ека.

екз. № 1 - Рембесберг

екз. № 2 - Щад

Изп.-1434=17589

Нап.-Н.Миленова

София, 28.11.1973 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!
Екз. № _____

57
87
7

8778 v

ПРОТОКОЛ

№ _____

На 15 февруари 1974 г. от 10.30 ч. до 11.45 ч. се състоя разглеждане на работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, в присъствието на другарите: ДИМИТЪР СТОЯНОВ - Министър на вътрешните работи, ИВАН ТИХОНОВИЧ САВЧЕНКО - главен съветник, СТОЯН САВОВ - зам.Министър на вътрешните работи, ТИМОФЕЙ ВАСИЛИЕВИЧ МОРДВИНЦЕВ - зам.главен съветник, АЛЕКСЕЙ ВАСИЛИЕВИЧ КОСОЛАПОВ - съветник, ВАСИЛ КОЦЕВ - началник ПГУ-ДС, ВЛАДИМИР ТОДОРОВ - зам.началник ПГУ-ДС, ЕМИЛ АЛЕКСАНДРОВ - началник отдел XIV, ПГУ-ДС и ИВАН АЛЕКСАНДРОВ - зам.началник отдел XIV, ПГУ-ДС.

Др.ЕМИЛ АЛЕКСАНДРОВ направи доклад за работата на отдел XIV, ПГУ-ДС. По време на доклада и при разискванията бяха дадени следните указания и препоръки:

Др.Министър ДИМИТЪР СТОЯНОВ: - Вашата работа е много интересна и благородна. Идеята за създаването на отдела е много хубава. За в бъдеще с Вас ще разговаряме по-подробно за плана на отдела за 1974 г.

Една група въпроси от работата на отдела трябва да се концентрират по издирване на документи за историята на България през XII-XIX век. Трябва да съберем всичко онова, отнасящо се за Търновската книжовна и живописна школа от този период. Въпросните документи, в по-голямата си част, са извън пределите на България. Вие можете да направите много, като насочите вниманието си към книгохранилищата в Брашов, Браила, Краков, Кайро, Рим, Испания, Зограф и други. Заслужава внимание и периода от XVII-XIX век. В това направление трябва да бъде ясна стратегията ни. Какво ще търсим в Зограф, Испания, Рим и другаде. Хора ако трябва ще се дадат, средства - също.

Втора група въпроси: Всичко, каквото идва в България / документи и материали / трябва да попада в ръцете на специалисти и учреждения, които да ги използват в науката, а не като ДУЙЧЕВ да ги крият от науката. Нашите учени ГАНДЕВ, ДАНОВ, МУТАФЧИЕВ и други десетилетия са събирали научни материали и документи отнасящи се до нашата история. Отделът трябва да има поглед върху съдържанието и опазването за страната на тези материали. Имаме данни за опити за изнасяне на икони от България. Отделът трябва да обърне внимание на този въпрос и своевременно да сигнализира официалните инстанции.

Необходимо е да се огледа контингентът и се използват хора като КОЛЕДАРОВ и работещите в Института за паметниците на културата.

Друга група въпроси са, съгласно Решенията на Юлския и Февруарския пленум на ЦК на БКП, да съдействуваме с наши средства за пренасяне на нашата идеологическа работа на терито-

- 3 -

18.20
9

културната политика на Партията и Правителството зад граница. ✓

За решаването на тези задачи е необходимо да бъде утвърден следния щат:

- началник отдел	- 1 бр.
- зам.началник отдели	- 2 бр.
- оперативни работници в Центъра	- 7 бр.
- оперативни работници на прикритие в страната	-15 бр.
- оперативни работници на задгранична работа	-10 бр.
- технически сътрудници старшини	- 2 бр.
- машинописки	- 2 бр.
- шофьор старшина	- 1 бр.
<hr/>	
Или ОБЩО:	40 бр.

От тях: - офицерски длъжности -35 бр.
/от които - 25 по действителния резерв с фонд работна заплата до 50%/

- сержантски длъжности	- 3 бр.
- волнонаемни	- 2 бр.

16. 9 1971 год.

С о ф и я

ПРЕДЛАГА,
НАЧАЛНИК ПГУ - ДС
ГЕН. ЛЕЙТЕНАНТ: [Signature]

СЪГЛАСЕН,
ЗАМ.М-Р НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ГЕНЕРАЛ-ПОЛКОВНИК: [Signature]

- 4 -

22
40
10

работата за придобиване на документи за ЙОАН КУКУЗЕЛ,
ЙОАН БЪЛГАРИН, "ЧАГАТАЕВ", "МАЕСТРО" и други.

Др. главен съветник Ив. Т. САВЧЕНКО - Въпрос: Не се ли получава
понякога застъпване с работата на отдела с някои
наши официални учреждения? Втори въпрос - Достатъчно
ли използваваме българските учени за наводки в чуж-
дите архивохранилища, ползва ли се в това отношение и информа-
цията, която имат съветските учени? Отговорено бе, че в процеса
на работата отделът се изчиства от застъпване със задачи на
официални учреждения. Ние се стремим да работим там, където
официалните ни учреждения не се допускат. Нашите учени се
използват за наводки, а също и съветската информация.

Др. зам. Министър СТОЯН САВОВ - Отделът трябва да използва
форми на увличаване за научни изследвания, след което
да се преминава към получаване и на политическа ин-
формация, а така също и за влияние. Особено внимание
да се обърне за получаване информация и по линия "А".

Др. зам. главен съветник Т. В. МОРДВИНЦЕВ - Целесъобразно е да се
обърне особено внимание по въпроса за българо-мохаме-
даните. Да се издирят документи доказващи принадлежност
им към българската народност. Турция се стреми да
изработи позиция по въпроса, но аргументите им са слаби. Прав-
дата е на наша страна.

- 5 -

Др.началник ПГУ-ДС ВАСИЛ КОЦЕВ - Отделът работи активно. Връзката ни с агентура от научните среди дава почерк на отдела. Има и застъпване на проблеми на официални учреждения. Трябва да работим само там, където не можем да проникнем официално.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор Е.Александров

Отп.в 2 екз.

екз.№ 1 - _____

екз.№ 2 - _____

Изп.-145-17589

Нап.-Н.Миленова

София, 15.2.1974 г.

Строго секретно!

Екз. №

УТВЪРЖАВАМ
Н-К ОКРЪЖНО У-НИЕ МВР
по лковник [Signature]
В.Търновс, __.11.1974 г

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

СТНОСНО: изучаване и придобиване
помощни агенти от ВТУ "Кирил и
Методи" гр.В.Търновс.

За изпълнение на някои от задачите, стоящи пред
отдел XIV-ти ШУ ДС, възможности има Окръжно управление
МВР гр.В.Търновс.

На територията на Великотърновски окръг се намират
ценни уникални паметници и документи, свързани с българската
история и култура, с вековните борби на българския народ
за свобода и независимост.

Във връзка с решение № 352/5.11.1972 г на Секретария
та на ЦК на БКП и заповед № 1170/1972 г на др.министър на
МВР, за активизиране агентурно-оперативните работи на
органите на МВР по културно-историческото разузнаване, от

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

2004
2

ОР на сл. XI-то при Окръжно управление МЗР и ОР от отдел XII-ти ПГУ ДС, ще бъдат проведени мероприятия, с оглед решаване на следните задачи:

I. За получаване информация за научната дейност на някои преподаватели и студенти, които разрабстват въпроси от нашата история и биха могли да бъдат използвани за откриване и придобиване интересни данни и материали от значение за нашата историческа наука.

II. За оценка на придобити по раздела материали, с цел преценяване на тяхната научна стойност и вземане мнение за неисключивателната им реализация.

III. За използването на помощните агенти при маршрутиране в някои от интересувалите ни страни, за получаване на копия от материали представляващи интерес за ПГУ - ДС.

IV. За получаване наводки - български граждани и чужденци, представляващи интерес за работата по раздела.

V. За оказване влияние на научни работници - чужди граждани, които се занимават и с проблеми от нашата история, с цел възсъзване на наши марксистко-ленински позиции и издаване на научни публикации. (Някои от тези "публикации" могат да бъдат подготвени и от нашите помощни агенти и по оперативни съображения да бъдат издадени под редакцията на научни работници - чужди граждани).

Във връзка с изпълнението на тереносъсчителните задачи, предлагам да се изучат, с цел вербовка лицата:

1. _____ - кандидат на историческите науки, _____, член на БКП.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

230
3 /

2. -
член на БКП.
3. - кандидат на историческите науки, член на БКП.

Всички мероприятия и поставяне на ведечи на помощната агентура, ще се извършват съгласувано с отдел XIV-ти на ПГУ - ЦС.

гр.В.Търновс,
28.II.1974 г

ПРЕДЛАГА: *[Signature]*
(ст.лейтенант)

отпечатано в 2 екс.

екз. № 1-служба XI-та В.Търново
екз. № 2-отдел XIV ПГУ ЦС

изпъд.19920
н-ла ТР

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Секретно
Екз. № 1

496
42
40

8778 V

М Н Е Н И Е

на отдел VIII-ПГУ по отношение информацията за
работата на отдел XIV-ПГУ-ДС

Отдел VIII-ПГУ има следните бележки по предоставената
му информация за работата на отдел XIV-ПГУ.

По отношение на т.3, в която е указана задачата на
отдела за провеждане на активни мероприятия зад граница, би било
целесъобразно тази задача да бъде формулирана така: "Да провежда
мероприятия за подпомагане културната политика на Партията и
Правителството зад граница, в когато се налага провеждане на
активни мероприятия, същите да се осъществяват съгласно утвърде-
ния досега ред за провеждането им, като това се извършва от
VIII отдел при подпомагане и взаимодействие с XIV отдел и съот-
ветния линейен отдел. Правим тази бележка, за да не нарушим
основния принцип на активните мероприятия - същите да се провеж-
дат централизирано от специализирания орган на разузнаването -
VIII отдел ПГУ.

Считаме също, че по въпросите на турското малцинство
отдел XIV трябва да работи съгласувано с I отдел ПГУ, VI управле-
ние ДС, а когато става въпрос за провеждане на активни мероприя-
тия зад граница, VIII отдел ПГУ да поеме тяхната подготовка,
контрол, реализация и отчетене.

Горните бележки правим изхождайки от досегашната прак-
тика при провеждане на АМ и тази на съветските другари.

В заключение трябва да отбележим, че VIII отдел ПГУ
оценява като много добра помощта на XIV отдел в подготовката на
операция "Хемус", при която бяха използвани висококвалифицирани
научни работници, техни СС. Опитът от това сътрудничество в
провеждането на АМ показва, че XIV отдел може и в бъдеще да под-
помага VIII отдел в неговата дейност.

14. IV 1975 г.

Отп. в 2 екз.
Изпълнител:
087/17069

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ VIII-ПГУ
Полковник : *Г. Г. Г.*

Строго секретно!

Екз. № 2

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

206
43
35

2778 V

СПРАВКА

ОТНОСНО: Изпълнение на указанията, поставени от др. министър на 15.II. 1974 год. при разглеждане работата на отдел XIV.

На 15.II.1974 година работата на отдела бе разгледана от Ръководството на министерството. При разискванията бяха дадени следните указания и препоръки от др. министър:

Една група въпроси от работата на отдела да бъдат концентрирани по издирването на документи за историята на България през XII-XIV век, да се събере всичко онова, което се отнася за Търновската живописна и книжовна школа от този период; отделът да обърне внимание и сили и за издирване и придобиване на документални материали за нашата история от периода XVII-XIX век.

Втората група въпроси: Всички материали и документи, които се придобиват и идват в България, да попадат в ръцете на специалисти и учреждения, които да ги използват в науката; отделът да има поглед върху съдържанието и опазването за страната на тези материали.

Третата група въпроси: Съгласно решенията на Юлския и Февруарския пленум на ЦК на БКП, отдела да съдействува със сили и средства за пренасяне на нашата идеологическа работа

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 2 -

207
44
36

на територията на противника, като се организира издаването на книги с научна стойност от името на автори чужденци по предварително подготвен от нас текст; да се работи по разчленяването на турското население в България на различни тюркоезични групи: да се обърне особено внимание за издирване и фотокопиране на документи, съхранявани в румънски книгохранилища, тъй като съществува опасност те да бъдат унищожени.

В изпълнение на тези указания отдела е постигнал следните резултати:

Проведени са редица агентурно-оперативни мероприятия по издирване и придобиване на паметници на Търновската книжовна и живописна школа. Съвместно с Окръжно управление МВР В.Търново е разработен конкретен план за използване на наши С.С. и други възможности за проникване в архивите и манастирите на Гърция, Югославия и Румъния.

Предвид на трудностите, съществуващи и създавани от компетентните органи на тези страни за посещение на наши граждани в архивите и манастирите, съхраняващи български ръкописи и документи, бяха проведени мероприятия и създадена благоприятна обстановка за изпълване в Румъния възможностите на видния

Западногермански учен професор _____
_____. За случая има утвърдено предложение.

На територията на окръга се провеждат редица агентурно-оперативни мероприятия съгласно разработения план.

За подпомагане на групата за издирване на материалите на Търновската книжовна и живописна школа, отдел XIV посредством своите възможности в Междуведомствената комисия към КИК организира изпращането на група специалисти-духовни лица за работа в манастирите на Румъния.

208
45
37

Отделът придоби и редица интересни материали за периода XVI-XIX век от различни страни на Европа, САЩ и Азия.

93 броя ръкописни османотурски документи, единствени по рода си у нас, съдържащи ценни данни за нашата история.

Копия от всички ръкописи, съхранявани в Хилендарския манастир.

Копие от "История славянобългарская" по препис от 1762 година, правен в Русе;

Микрофилми за "История българских царей в кратце" от монах СИМЕОН.

Три материала съдържащи откъси от средновековната хроника за нашите земи;

5 броя материали за българската история от XVII-XVIII в. съхранявани във Ватиканската библиотека;

Колекция от 19 фотокопия на карти от XV-XVII век, ценни с изображенията на българските земи и селища в тях;

49 ксерокопия на документи за продажба на българи в робство по средиземноморските пазари в края на XIV и началото на XV век;

Ръкопис за набирание на българи-младежи за еничарските корпуси в Турция.

606 ксерокопия на документи за българските земи, политическите борби, въстания и освободителни начинания на българите след битката при Лепанто през 1571 година;

Две оригинални карти на балканските и български земи от XVII - XIX век;

"Голямата историческа енциклопедия" на МОРЕРИ от 1732, съдържаща богати данни за България.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>

- 4 -

209
46
38

Ксерокопие на "Похвално слово на Богородица" от Климент Охридски – непознат препис от XIV век.

Ксерокопие от непознат Сборник, писан през 1536 г. в Рилския манастир със сведения за книжовната му дейност.

2 ксерокопия от неизвестна хроника, писана през 1480 година със сведения за завладяването на Търново от турците;

Ксерокопие от неизвестен дамаскин, писан през XVII век с данни за българския книжовен език;

2 ксерокопия на летописна книга на Хилендарския манастир за живота на Тансий;

100 фотокадъра на хилендарски летописни книги разкриващи българския му характер;

Във връзка с реализацията на придобитите материали и използването им от нашата историческа наука отделът е привлечен към активно сътрудничество видни наши историци: Иван Бунчев, _____ и други.

Съгласно Решенията на Юлския и Февруарския пленум на ЦК на БКП, както и указанията на Ръководството на Министерството бяха проведени редица активни мероприятия за пренасяне идеологическата борба на територията на противника.

С наше мероприятие бе съдействувано за увеличаване с двама души българският контингент в обект "ЦИТАДЕЛАТА" Зор Рафски мансидур и по този начин осуетени опитите да се ликвидира българският характер на "ЦИТАДЕЛАТА". Бе внедрен добре подготвен наш агент "ХАДЖИЕВ". Създадени са благоприятни възможности за разширяване на нашето присъствие в обекта.

Бе проведено утвърденото от др. министър активно мероприятие "ХЕЛУС" за въвеждане на нашата шега по полагане, като бяха използвани възможностите на наши секретни сътрудници.

140
42
39

Успешното провеждане на първия етап от АМ създава благоприятни предпоставки за провеждането и на втория етап.

Проведено бе АМ "ИЗДАТЕЛСТВО" издаване Брой на сч "Миси" за България. Списание "Миси" е орган на католически ореден, което се разпространява във всички страни на света. Броят излезе с желаното от нас съдържание.

Изготвено е предложение за провеждане на АМ "ШУМЕН" - утвърждаване разнородния етнически състав на шурския население в нашата страна.

Разработени са и приети комплексни мероприятия съвместно с КИК и Министерство на външните работи, които ще бъдат проведени в близките няколко години за по-нататъшно утвърждаване в капиталистическите държави на нашата страна, в това число на нейната сегашна и минала култура.

Поддържа се връзка с Управление VI-ДС и се използват възможностите му да опазване на манастирите и другите култови паметници в нашата страна.

Използват се възможностите на "София-прес" като напоследък беше издадена книга, по подготвен от нас текст за Кирил и Методи, която ще бъде разпространена в Италия и по-специално посредством църквата "Сан Клементе".

По придобиването на материали от частните библиотеки на видни наши историци, както и опазването им бяха проведени агентурно-оперативни мероприятия, в резултат на които са преснети ценни материали от библиотеката ДУИЧЕВ и е запазена библиотеката на проф. АЛЕКСАНДЪР БУРМОВ

14.V.1975 г.

София

Нап. 3 екз.

- 1 - отдел "Анализ"
- 2 - АР
- 3 - чл. 17631
- 147 17631

НАЧАЛНИК ОУДЕЛ XII, ЦКУ-ДС

Майстор: _____

ЗА ИЗДИРВАНЕ, ОПАЗВАНЕ И СТОПАНИСВАНЕ
НА БЪЛГАРСКИТЕ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА
В ЧУЖБИНА

В редица близки и по-далечни страни се намират много ценни уникални паметници и документи, свързани с българската история и култура, с вековните борби на българския народ за свобода и независимост.

С цел да бъдат приведени в пълна известност българските паметници на културата, които се намират на територията на други страни и да се осигурят необходимите условия за тяхното опазване и стопанисване Секретариата на ЦК на БКП смята за целесъобразно:

1. Комитетът за изкуство и култура и неговите специализирани подразделения, Министерството на външните работи и посолствата на НР България в чужбина, Министерството на вътрешните работи, Българската академия на науките, Министерството на архитектурата и благоустройството, Министерството на строежите и строителните материали, Славянският комитет и Комитетът по въпросите на българската църква да считат като основна партийна и държавна задача грижата за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина.

Ръководствата на държавните и научните ведомства и институти в двумесечен срок да направят преценка за досегашната си работа по опазване на българските паметници на

- 2 -

културата в чужбина и набележат срочни и ефикасни мерки за нейното подобряване.

2. Към Комитета за изкуство и култура да се създаде междуведомствена комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина. В състава на междуведомствената комисия да се включат зам.министри /зам.председатели/ на Комитета за изкуство и култура, Министерството на външните работи, Министерството на вътрешните работи, Министерството на архитектурата и благоустройството, Комитета за наука, технически прогрес и висше образование, Министерството на строителството и строителните материали, Българската академия на науките, респективно на нейните институти за история, за изкуствознание, за литература, за балканистика, за археология и др., Националният институт за паметниците на културата, Съюза на българските архитекти, Народната библиотека "Кирил и Методий" и Комитета по въпросите на българската църква.

Комисията да се председателствува от заместник-председател на Комитета за изкуство и култура и да се наблюдава от Съвета за културна дейност в чужбина.

3. Основни задачи на междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина да бъдат:

Координиране дейността на държавните, научните и обществените институти и организации за най-пълното издирване, научно проучване и документиране на българските паметни-

- 3 -

ци на културата зад граница; уреждане правното състояние на тези паметници; активизиране дейността на българските посолства и други представителства в страните, в които има наши паметници на културата за полагане повече и по-системни грижи за тези паметници; осигуряване изпращането на добре подготвени кадри /специалисти към посолствата, монаси в манастирите и др./ в страните, в които има наши паметници на културата, с главна задача да работят за тяхното опазване и стопанисване; финансово и материално осигуряване на българските паметници в чужбина; създаване на по-големи възможности за отиване на наши учени, специалисти, общественици, представители на църквата и др. в страните, където има български паметници на културата за запознаването им с тях и за тяхното изучаване; осигуряване написването и отпечатването на научни и пропагандни трудове за нашите паметници на културата в чужбина, както и преиздаването на по-рано издадени, но изчерпани, печатни издания за тези паметници; издирване, регистриране и по възможност връщане в страната на някои изключително ценни художествени произведения и други паметници на българската култура, които се намират в САЩ, Италия, Франция, Англия и други страни; най-целесъобразно използване дейността и решенията на ЮНЕСКО, респективно на ИКОМОС, ИКОМ и други международни организации за защита и опазване на българските паметници на културата в чужбина.

В своята дейност междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина

- 4 -

използва различни специалисти /историци, архитекти, изкуство
веди, езиковеди, литературоведи, художници, археолози,
консерватори, реставратори и др./ за проучване, изясняване
и подработване на отделни въпроси.

4. Междуведомствената комисия за опазване на
българските паметници на културата в чужбина да се създаде
в едномесечен срок.

Възлага на всички министерства, комитети, обществе
ни организации, творчески съюзи, научни и други институти
да оказват всестранна помощ и съдействие на междуведомстве
ната комисия за опазване на българските паметници на култу
рата в чужбина в нейната високопатриотична и благородна
дейност.

5. Министерството на външните работи да оказва
пълно съдействие на Светия Синод за изпращане повече българ
ски монаси в Зографския манастир в Атон, за по-бързо
уреждане на някои социално-битови, културни и други нужди
на монасите от манастира.

6. Към отдел "Музеи и паметници на културата"
при Комитета за изкуство и култура да се създаде специален
сектор "Български паметници на културата в чужбина". За
целта Министерството на финансите и Министерството на
труда и социалните грижи да отпуснат необходимите щатни
бройки.

7. Комитетът за изкуство и култура да урежда
всички финансови въпроси, свързани с издирването и опазване-

- 5 -

то на българските паметници на културата в чужбина, в това число и валутните проблеми. За целта Министерството на финансите да предвижда необходимите средства и валута в бюджета на Комитета за изкуство и култура.

8. Възлага на отделите "Изкуство и култура", "Външна политика и международни връзки", "Наука и образование" и "Пропаганда и агитация" на ЦК на БКП да контролират и оказват помощ по изпълнението на настоящето решение.

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА БЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-лейтенант: _____
София, _____ 1975 г.

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Организиране на система за реализиране на придобитите от отдел XIV, ПГУ-ДС, материали

Една от основните задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС, е придобиването на пазени в поверителни и служебни архиви, институти, в частни колекции и други, в чужбина документи и материали за българската история и култура, уникални произведения на българското изкуство, старопечатни книги и карти, които не могат да се доставят по официален път. В изпълнение на тази задача, отделът разработи и осъществи редица агентурно-оперативни мероприятия, в резултат на които беше осигурено придобиването на голям брой документални

- 2 -

материали, някои от които са особено ценни. Значителното увеличаване на придобитите материали както по брой, така и по страници (сега годишно се придобиват не по-малко от 100 000 страници в оригинал или микрофилми), а също и нарастналите възможности на отдела налагат да се промени сегашната система за оценка и реализация.

Досегашната система не дава възможност за оптимално, бързо и точно реализиране на материалите. Освен това преминаването им през отдел VI, ПГУ-ДС, както става сега, води до излишно натоварване работата на този отдел, който няма отношение към тях и до неоправдано забавяне. Етапите на оценка и реализация са също недостатъчно отработени, което става предпоставка за субективно отношение при оценката и за личен подход при реализирането на придобитите документи. Това от своя страна води до незадоволително и ограничено, а в отделни случаи до крайно непълно оползотворяване на материалите. Липсва и достатъчна възможност за следене и контрол върху движението и местонахождението на материалите.

Това налага да се промени цялата система, която е въведена още при създаването на отдела и е отговаряла на изискванията на началния етап, когато той е имал много по-ограничени възможности, придобивал е далеч по-малко материали и е разполагал с ограничен кръг сътрудници.

- 3 -

При изграждането на новата система за реализация е целесъобразно да бъдат взети основните принципи на системата възприета в отдел VII, ПГУ-ДС. Въпреки различията между характера на материалите, които придобиват двата отдела и между консуматорите на тези материали, основните принципи са приложими, като се използват съобразно нуждите и възможностите на отдел XIV, ПГУ-ДС.

Системата на отдел VII, ПГУ-ДС, накратко е следната:

1. Материалите се получават от резидентурите в Центъра;
2. Със съпроводително писмо, в което се посочва степен на секретност, лица, които не бива да имат достъп до материалите и срок за оценка, материалите се изпращат в Центъра за приложна информация;
3. Оттам да се дават за оценка и внедряване;
4. Оценката се връща в Центъра за приложна информация и оттам в отдел VII, ПГУ-ДС.

Отчитането на придобитите материали става чрез специален строго секретен бюлетин, който се изпраща до др.ТОДОР ЖИВКОВ, до членове на Политбюро на ЦК на БКП и до ръководството на Министерство на вътрешните работи и на ПГУ-ДС. Особено секретните и ценни материали се движат по специален път.

127
78

- 4 -

За изграждане на система за реализиране на материалите на отдел XIV, ПГУ-ДС, по този принцип

П Р Е Д Л А Г А М:

Материалите от момента на придобиването им до момента на реализирането да се движат по следния път:

1. Материалите се получават с пощата от резидентурите или в Центъра – от специално маршрутирани сътрудници. При получаване на материала, оперативният работник, който го е получил от сътрудника, изготвя кратка първична оценка. Въз основа на тази оценка се попълва перфокарта, която след това се допълва с оценката на специалистите, с начините и сроковете за реализация, с местонахождението на материала и лицата, които са се запознали с него.

2. С изготвено по стандартен образец писмо, материалът се изпраща на Председателя на Междуведомствената комисия. В писмото се дава кратко описание на материала, степен на секретност, посочват се лицата, които не бива да имат достъп до материала, предложение за реализация, срок за оценка, срок за реализиране и особени препоръки.

3. Материалът заедно с писмото се предава на сътрудника в сектор "Културно наследство" при Главно управление за културни връзки с чужбина, където на ключовите места са наши о.р. и с.с., който го придвижва за оценка

- 5 -

съобразно условията в придружителното писмо. Писмото се връща в отдела за унищожение, а материалът се придвижва в зависимост от неговия характер и степен на секретност.

4. Материали, които не могат да се дават за оценка на Експертния съвет към сектор "Културно наследство", поради поверителният им характер, се изпращат в Националния исторически музей за оценка, фотокопиране, консервация и съхранение. Там се извършва и необходимата обработка, изследване, реставрация, изваждане на копия и т.н. и на други материали, за които това се налага.

5. С изключение на материалите, за които е преценено, че трябва да се публикуват след изтичането на определен срок, всички други се връщат в сектор "Културно наследство" откъдето се дават на лицата и институтите, които ще ги реализират. Секторът следи за хода на реализацията, освен когато се налага провеждането на секретни операции за реализация, които се изпълняват от отдел XIV, ПГУ-ДС.

В рамките на определения в придружителното писмо срок за оценка, оперативният работник от сектора предава в ПГУ-ДС данни за оценката на специалистите, срока за реализиране, както и за начините и лицата, които ще се натоварят с реализирането.

Оценката за материалите, които остават в Националния исторически музей на съхранение се дава от оперативния работник, който е на прикритие там.

198
81

- 6 -

6. Отчитането на придобитите материали става чрез бюлетин, който ще се изготвя периодично в отдел XIV, ПГУ-ДС и ще съдържа кратки данни за всеки материал, както и данни за неговата стойност и данни във връзка с реализирането - кой ще го реализира, в каква форма, срок.

ПРЕДЛАГА,
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник Е. Алексиев

129

СЪГЛАСЕН:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ПЛ.У-НИЕ - ДС,
Генерал-майор: _____

Отп. в 1 екз.
Изп. - 1419-19589
Нап. - НМ/28.XI.1975 г.
С о щ и я

Предлаганата начин е приемлив
Нови щастни бройки не са необходими
18/12
С. Сави

60
18

- 2 -

нимаващи се с разработка на въпроси от нашата национална история и с идеологическа диверсия в тази област.

С оглед нарастването значението на идеологическата борба в периода на мирното съвместно съществуване в отдела се разработиха и проведоха агентурно-оперативни мероприятия и по идеологическото настъпление на територията на противника.

Съгласно указанията на ръководството на Министерството от 15.II.1974 г., през отчетния период отдел XIV, ПГУ-ДС, е разработвал и провеждал агентурно-оперативни мероприятия още и по три групи въпроси:

а/ Издирване и придобиване на документи за историята на България през XII-XIV век и по-конкретно за онези от тях отнасящи се до Търновската живописна и книжовна школа, а също за придобиване на документи за развитието и историята на българската държава през периода XVII-XIX век.

б/ Всички материали и документи, които се придобиват по линия на отдела - да попадат в ръцете на специалисти и учреждения, които да ги използват в науката.

Отделът да има поглед върху съдържанието и опазването на представляващите исторически паметници документи и материали в страната.

в/ Отдел XIV, ПГУ-ДС, да съдействува със свои сили и средства за пренасяне на нашата идеологическа работа на територията на противника, като се организира издаването на книги с научна стойност от името на автори-чужденци по

- 3 -

предварително подготвен от нас текст.

Да се работи по разчленяването на турското население в България на различни тюркоезични групи.

Да се издирват и фотокопират документи, съхранявани в ручънски книгохранилища и учреждения, тъй като съществува опасност те да бъдат унищожени.

Агентурно-оперативни мероприятия са провеждани в страни с трудна оперативна обстановка - Турция, Гърция и Ватикана; страни с по-сложна оперативна обстановка - ГФР, Франция, Англия и САЩ и страни с по-лека за отдела оперативна обстановка - Австрия, Швейцария, Испания, Египет и някои азиатски страни като Иран, Афганистан и Арабските страни.

І. ПРОВЕДЕНИ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ
МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА
И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА НА ПАРТИЯТА И ПРАВИТЕЛ-
СТВОТО

А. СТРАНИ С ТРУДНА ОПЕРАТИВНА
ОБСТАНОВКА

Т У Р Ц И Я :

1. Започна провеждането, съгласно утвърдено предложение на АМ "ШУМЕН" по доказване в чужбина на разнородния произход и състав на турското население в България.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 4 -

62
20

2. Продължава резултатното изпълнение на АМ "ХЕМУС" относно доказване на нашата позиция за българската националност на полаците. АМ се изпълнява съвместно с отдел VIII, ПГУ-ДС.

3. Проведени са организационни агентурно-оперативни мероприятия чрез о.р. по секретния щат по изучаването и проникването в Одрински институт за балкански проучвания.

4. Със съдействието на отдела бе издадена книгата "Видин и Видинския санджак" от "Съседката" - _____, съставена на базата на неизвестни досега документи придобити в Турция.

Г Ъ Р Ц И Я :

1. По широко разгърнат план продължава провеждането на наши мероприятия за утвърждаване присъствието ни в обект "ЦИТАДЕЛА" - Зографски манастир, запазване на българския му характер, опазване на ръкописите и други, като за целта се използват създадените вече агентурно-оперативни възможности на отдела в този обект. За целта активно работи внедрения ~~ни~~ с.с. "ХАДЖИЕВ".

2. Чрез Националния исторически музей бе организирана база в клона на Зографски манастир - Германски манастир - за подготовка на монаси, които ще бъдат изпратени в Зограф. Това се използва за подготовката на наши

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>Лидия</i>	

- 5 -

63
21

с.с., които ще бъдат изпратени в "ЦИТАДЕЛА". На същите се извършва техническо, езиково и оперативно обучение.

К И П Ъ Р :

1. По наши указания и чрез използване на придобити от нас материали е написана от с.с. "ВАСИЛЕВ" _____ голяма статия "Патриотизмът на ЛЕОНТИ МАХЕРА", която е преведена на гръцки език и предстои да бъде публикувана в Кипърско прогресивно списание. В статията се третира въпроса за българо-кипърските средновековни връзки и участието на българите в кипърските национално-освободителни борби.

И Т А Л И Я :

1. Проведени са мероприятия, съвместно с отдел III, ПГУ-ДС, по обект Елджаров и католическите свещеници _____ и _____, в резултат на което е открита, по време на пребиваването в Рим на наша държавна делегация на най-високо равнище, наша експозиция в "Сант Клементе", където е гроба на Константин Кирил Философ и е открит барелеф на П.ПАРЧЕВИЧ в църквата "Сан Андрея дел Фрате".

2. Съвместно с отдел III, ПГУ-ДС и резидентурата е извършена организационна работа по написването и публикуването на книга за богомилите и разпространението на богомилството на Запад.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар :	<i>[Signature]</i>

- 6 -

84
22

Б. СТРАНИ СЪС СЛОЖНА ОПЕРАТИВНА
ОБСТАНОВКА:

Ф Р А Н Ц И Я:

1. Чрез с.с. "КАМЕНОВ" —
продължава по-нататъшното правилно насочване, възпитание
и използване на обект "МАЕСТРО" _____
с цел недопускане на буржоазно влияние върху него, в това
число и от някои връзки на майката - гъркиня по народност,
родена в България.

А Н Г Л И Я:

1. Разработен е и утвърден план за провеждане
на операция "Анкета", за разпространение в капиталистичес-
ките страни на издадената в Англия, чрез наше мероприятие,
книга за анкетата Карпеш, доказваща предимно бъл-
гарския характер и състав на населението в тракийските
и македонски земи.

2. Продължават да се провеждат оперативни ме-
роприятия по поддържането на връзката на с.с. "ТРИГОРОВ" -
_____ с _____
син на английския премиер с цел проучване възможността за
използуването му по наша линия.

?

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 7 -

С А Щ :

1. Бяха проведени агентурно-оперативни мероприятия по проф. Марин Тунчев, в резултат на което са постигнати следните успехи:

а/ През 1976 г. проф. Тунчев да преиздаде в САЩ своята книга "Справочник за България", предназначена за съветниците и специалистите от Държавния департамент. Преди това Справочникът ще бъде предаден за преглед и корекции на наши специалисти;

б/ Проф. Марин Тунчев ще осигури през 1976 г. издаването на еднотомна енциклопедия за България в обем около 800 стр. от авторитетно американско издателство. Материалите в Енциклопедията ще бъдат подготвени от български автори. Енциклопедията ще бъде разпространена от издателството както в библиотеките на страните, в които се говори английски, така и в редица други;

в/ Проф. Тунчев ще напише частта за България в подготвяна за издаване "История на Югоизточна Европа". Преди да предаде ръкописа, той ще бъде изпратен в България за съгласуване.

г/ Проф. Тунчев ще напише съвместно с наши специалисти частта за БКП в подготвяната за издаване "История на компартиите от Източна Европа /без КПСС/".

2. В резултат на проведени оперативни мероприятия са договорени:

а/ С Държавния университет на Охайо в гр. Колумбос - издаването на поредица български книги:

- Труд върху освобождението на България от турско робство; трудът ще бъде написан от професор доктор Адамс;

- Издаването на два труда на проф. Матев - подготвени от наши автори;

- Книга за българските народни танци и българско-английски речник от проф. Чарлз Мибел;

- Учебник по български език;

- Изследване за българския фолклор;

б/ Постигнато е споразумение с проф. Чарлз Шпакс - главен редактор на авторитетни научни списания по проблемите на източно-европейската и балканска тематика - системно да се отпечатват в тези списания трудове на български автори;

в/ Написването на "История на България" от проф. Джеймс Кларк. Договорени са два варианта: ПЪРВИ - той да напише материалите с помощта на български специалисти, като се публикуват от негово име и имената на нашите специалисти; ВТОРИ - публикацията да се осъществи само от негово име, като му се доставят материали и разработки по отделни глави;

- 9 -

г/ Университетският център за международни проучвания в Питсбург ще публикува по един специален брой годишно от сп. "Югоизточна Европа" за България;

- Брой през 1976 г. - посветен на Априлското въстание;

- През 1977 г. - на тракийската култура;

- 1978 г. - на съвременната българска култура;

- През 1979 г. - на съвременна България;

Всеки брой ще съдържа по 200 страници.

д/ През 1976 г. ще излезе нулевият брой на списанието Интернешънален гнърнал във български стил /Международно списание за българско проучване/. То ще съдържа 150-200 страници и ще има тираж 2000 броя и ще се разпрати безплатно на различни институти, библиотеки и специалисти от голям брой страни за популяризиране на изданието и за набиране на абонати.

е/ Институтът за международни проучвания ще издава годишно по 2-3 тематични сборника в обем около 100 стр., които ще съдържат студии върху историята и културата на България. Подборът и преводът ще се извършват от наша страна.

Същият институт ще започне от 1976 г. издаването на поредица от монографии в областта на философията, правото, социологията, икономиката и пр.

ж/ Ще бъде публикувана "История славянобългарская" от Паисий Хилендарски, под редакцията на проф. Филип Машко и Иван Дучев.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 10 -

И С П А Н И Я :

1. Постигната е договореност и са уточнени условията за участие на _____ - архивистка от Барселона, в съвместно документално издание с български специалисти - наши ОВ - за утвърждаване в Западна Европа истината за българския народ в хода на турското завоевание по материали от архивите в Барселона.

II. ИНФОРМАЦИОННА РАБОТА

Придобити са следните по-важни материали за нашата историческа наука:

Т У Р Ц И Я :

1. Чрез резидентурата са извети 6 чувала документи и материали на Българската екзархия в Истанбул, в които са отразени данни за българското население в Тракия и Македония.

Г Ъ Р Ц И Я :

1. От Атина аг. "МЕРКУРИИ" - _____ - кипърски гражданин, събра ценна информация и документация от Гръцката национална библиотека.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 11 -

Придобити са 7 на брой каталози и стари книги, възлизаци на 3160 страници.

От каталога на старопечатния отдел на гръцката Национална библиотека са извлечени данни за славянски ръкописи от X до XIV век. Предстоящо е на етапи да бъдат доставени ксерокопия на всички материали отнасящи се до историята на България.

2. С.С. "ЛАЗАРОВ" - _____, маршрутиран до Зографският манастир, достави от с.с. "ХАДЖИЕВ" манаха _____ 22 обработени филми /800 кадъра/, на които са заснети документи, съхранявани в библиотеката на манастира. Допълнително от Зограф са получени 40 филма /1500 кадъра/ на други материали и документи.

И Т А Л И Я:

1. Чрез обект Елзаров са придобити 81 филма на интересувани ни материали, съхранявани във Ватикана.

2. Придобити са ценни документи свързани с историята на българската държава през XIII и XIV век. Същите ще бъдат използвани от с.с. "ВЪЛЧАНОВ" за подготвяне на документална публикация за българско научно списание.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 12 -

ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ:

1. Придобити са от о.р. и с.с. "ПАВЕЛ" _____
_____ 3 исторически карти с изображение на българските земи в началото на XVII век

Ф Р А Н Ц И Я:

1. Чрез ДВ "ИРИНА" са придобити интересни материали от фотоархива на видния френски изкуствовед и византолог

А Н Г Л И Я:

1. От Архива на Министерство на външните работи в Лондон са получени 5000 кадъра микроплаки на документи свързани с нашата история от 1878 г. до ново време.

С А Щ :

1. Придобити са 1395 кадъра микрофилми от хилендарската сбирка и са установени богати находища на архивни материали в Колджвил и Минесота, които не са проучвани досега.

- 13 -

ЮГОСЛАВИЯ:

1. Придобито е фотокопие от монографията на професор СТ.ДУШАНИЧ - директор на църковния музей в Белград върху притежавания от него печат на Охридския архиепископ ЙОАН от 1118 г.

С.Р. РУМЪНИЯ:

1. Придобит е микрофилм от 511 кадъра, който обхваща архивът на Г.ПЕШАКОВ - български възрожденец, оспорван от румънците. Материалите са важни освен за утвърждаването на Г.ПЕШАКОВ като българин и за изясняване мястото на България в културните отношения на Балканите през XIX век.

АВСТРИЯ:

1. Материали /1800 листа/ от различни архиви в Австрия, включително и от военната канцелария на император ФРАНЦ ЙОСИФ, обхващащи периода 1876 до 1918 г., придобити от с.с."ПЛАМЕН".

Засягат се следните въпроси:

- положението на т.н. "източен въпрос" към началото на 1876 г.;
- доклади и донесения на австро-унгарските военни представители в руската главна квартира в Пордим за хода на

войната 1877/78 г., както и инструкции от Виена до тях;

- етнографски и демографски сведения за България към 1878 г.;

- Данни за Ал.БАТЕМБЕРГ;

- сведения за австро-унгарското разузнаване и оценки за стратегическото значение на българската жп мрежа към 1889 г.;

- данни за ФЕРДИНАНД, както и неговото дело като офицер от австро-унгарската армия;

- материали от Австрийския полицейски архив, обхващащи въпроси за бойните действия между руските и турски войски на българска територия;

- сведения за революционната дейност на българина СТЕФАН ДУНБОВ - участник в италианското национално-освободително движение;

- материали за политическата обстановка в Сърбия през 50-те години на миналия век;

- материали от Военния архив, по изключително интересни въпроси във връзка с участието на България в Първата световна война и много други.

2. От с.с. "ВЪЛЧАНОВ" е придобита сигнатура на старобългарските, славянските и на някои византийски ръкописи, съхранявани във Виенската национална библиотека, както и на редица карти и портолани, свързани с българските земи през Средновековието.

- 15 -

И С П А Н И Я:

1. Придобити са сигнатурите на фондове от Историческия архив в Мадрид, които съдържат материали, свързани с балканската и българската история.

2. Доставени са от с.с. "ЗДРАВКО" от Нотариалния архив и Архива на арагонската корона в Барселона 58 ксерокопия на документи за продажба на българи в робство по средиземноморските пазари в края на XIV и началото на XV век. Същите разкриват съдбата на българския народ по време на османското нашествие и показват отрицателната му роля в развитието на българската народност.

О А Р Е Г И П Е Т:

1. Оригинален ръкопис - "Сказание за Баязид" от антикварен магазин в Кайро.

2. Том османски ръкописи - 210 стр., от Каирската национална библиотека. В същия има рапорт от инспекцията на крепостта Дервент.

3. Докладна записка на валията на Босна до султана - оригинален ръкопис от 30 стр. Придобит от Каирската национална библиотека от о.р.

4. Османски ръкопис - оригинал-законник - "Закон за земята". Ръкописът е придобит от о.р. от Каирската национална библиотека и съдържа ценни данни за поземлената политика на Османската държава по нашите земи.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : *[Signature]*

- 16 -

5. Османски ръкопис - оригинал от XVI-XVII век -
Медицински трактат - 500 стр., придобит от антиквар в Кайро
от о.р.

6. "Законник" - ръкопис, 400 стр. - съдържа закон
за събиране на деца за попълване на еничерския корпус от те-
риторията на България.

7. Микрофилмирани ръкописи от 2 "законника" - 300 стр.,
придобити от Каирската национална библиотека - от о.р.

8. Каталог на сбирката на "Ибрахим Х илми" от
Каирската национална библиотека. Съдържа описание на много
ръкописи.

9. Три тома оригинални ръкописи.

III. АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНА РАБОТА ПО РАЗРАБОТКИТЕ

Т У Р Ц И Я:

1. Съвместно с отдел I, ПГУ-ДС, са активизирани
разработките на "Библиотекаря" _____ -
старши библиотекар в библиотеката "Баязит" и на "Книжаря" -
_____ - Института за старини
и събиране на печатни издания. Изпратеният от нас документ
на "Библиотекаря" е изиграл голямо значение: същият е изра-
зил готовност да помага с каквото разполага, а също да потър-
си материали за България в други хранилища и институти.

КРДОПБГДСРБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 17 -

2. Възобновена е работата по _____
и е проучен въпроса за изпращане на наш с.с.
във Вселенската патриаршия.

3. Активизира се работата по обект "КУРТ" _____
_____. Контактите с него продължават в наша полза.
Изготвен е и изпратен списък от материали, които резиденту-
рата ще иска на първо време от "КУРТ".

4. Изучена е оперативната обстановка и са прове-
дени организационни мероприятия с оглед активна работа през
1976 г. по отношение на:

а/ "ЯПАРОВ" _____ - антиквар в
Истанбул;

б/ "ЧАСТНИКЪТ" _____ - притежа-
тел на архив и библиотека, _____
та история в документи"; списанието "Турска-

в/ "ПОМОЩНИКЪТ" _____ -
антиквар, изкуствовед от Истанбул;

г/ "ХЕКИМ" _____ -
Института за история на медицината;

Г Ъ Р Ц И Я:

1. Успешно е продължена работата по опазване
българският характер на "ЦИТАДЕЛА" и на намиращите се там
ценни културно-исторически паметници;

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар :	<i>[Signature]</i>

- 18 -

2. Обезпечено е ръководството и изпълнението на задачите на изведения в "ЦИТАДЕЛА" с.с."ХАДЖИЕВ";

3. Изучени са и проверени възможностите на обект "МАЙКЪЛ" - американски учен - за преснемане в "ЦИТАДЕЛА" списъците на поклонниците и дарителите му, в които изрично е посочено, че са българи.

4. Проведени са успешни оперативни мероприятия по подготовения за работа в "ЦИТАДЕЛА" монашески състав на Германския манастир.

И Т А Л И Я:

1. Заздравени са връзките на с.с."ВЪЛЧАНОВ" с _____ на Ватикана с оглед бъдещата ни работа по този обект.

2. Изяснени са оперативните възможности на _____, връзка на _____ - изследовател на КУКУЗЕЛ за изпълнение на наши задачи.

3. Установен е контакт на о.р. от секретния щат с _____ в Болонския университет, чрез който ще се проведат мероприятия за придобиване на интересувачи ни материали.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 19 -

44

4. Постигната бе договореност с обект "МАРКИЗА-ТА" _____, комисия в състав: БОГОМИЛ РАЙНОВ, ДИМИТЪР ОСТОИЧ и ХРИСТО ИЗМИРЛИЕВ да посетят Италия и да извършат подбор на произведенията, които нашата страна ще закупи.

Ф Р А Н Ц И Я:

1. Постигнати са определени оперативни резултати по разработка "РОДСТВЕНИЦИ" семейство Воалари - Париж, наследници на АЛЕКСАНДЪР ЕКЗАРХ. Целта е придобиване на личния архив на АЛЕКСАНДЪР ЕКЗАРХ.

2. Изградени са перспективни взаимоотношения на о.р. с френския гражданин _____, по който е отпочнато провеждането на оперативни мероприятия от отдел VII, ПГУ-ДС.

ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ:

1. Постигнати са определени оперативни резултати по разработването на "ВЕРА" _____ библиотечарка във Франкфурт на Майн с цел вербовка.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар :	<i>[Signature]</i>

- 20 -

2. Проведени са целенасочени агентурно-оперативни мероприятия по обект "ХАНС" Връзките на о.р. с него са задълбочени и перспективни.

А Н Г Л И Я :

1. Съвместно с резидентурата в Лондон бяха проведени агентурно-оперативни мероприятия по големите английски историци Тойнби и Стивън Ръкслизи, последният гостува в страната и обеща да предаде редица ценни за нашата страна материали от личния си архив.

2. Чрез о.р. "ОРЛИНОВ" успешно се продължи оперативната връзка с английските граждани _____ и _____ - служители в Архива на Министерство на външните работи, в резултат на което чрез тях бяха получени интересни за нашата история материали.

3. Успешно беше продължена в наша полза връзката на с.с. "ГРИГОРОВ" с _____

С А Щ :

1. Бяха проведени успешни оперативни мероприятия по _____ - македонски преселник, в резултат на което е уредено неговото пребиваване в нашата страна.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6 от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>	

- 21 -

#9
32

2. Установи се оперативен контакт с
- американска българистка, аспирантка по старо-
българска литература с цел придобиване на интересувачи ни
материали от американски архиви.

3. Успешно се развиват контактите с "МАЙКЪЛ -
старши" - и "МАЙКЪЛ - младши" -
, установени с цел придобиване на материа-
ли чрез тях от Хилендар и Зорасо.

А В С Т Р И Я:

1. Проведоха се успешни агентурно-оперативни ме-
роприятия по - австрийски бълга-
рист, в резултат на които той даде съгласие да работи за
българската кауза.

Х О Л А Н Д И Я:

1. Бяха проведени успешни мероприятия от о.р.
по секретния щат "КРУМ" по отношение на
холандски гражданин, археолог, изучаван с цел вербовка.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6 от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 22 -

ОАР Е Г И П Е Т:

1. Успешно бяха поддържани оперативните контакти с "ЧАГАТАЕВ" "СПЕЦИАЛИСТА" - и "ДОЦЕНТА" -

в резултат на което разделът придоби ценни оригинални ръкописи от османския период.

IV. РАБОТА С НАЛИЧНАТА АГЕНТУРА:

Аг."СТУДЕНТА" - грък, вербован през 1974 г. Прове-
доха се мероприятия по укрепването му и разширяване на въз-
можностите му. Предаден на ръководство на резидентурата.

Аг."МЮСЛИМ" - турчин, чрез него бяха придобити ре-
дица османо-турски документи. Същият почина през м.октомври.

Аг."КАМЕЛИЯ" - Вербована във връзка с обект "ВЕБЕР",
интимна приятелка на същия. Работата с нея е в началото. Про-
веждат се мероприятия съвместно с отдел III, ПГУ-ДС и Окръжно
управление МВР - гр.Габрово, за активизиране и включването ѝ
по задачи на отдела.

Аг."МАРИАНА" - италианска гражданка, вербована та-
зи година. Проведени са мероприятия по нейното обучение, въз-
питание и укрепване.

V. РАБОТА СЪС СЕКРЕТНИТЕ СЪТРУДНИЦИ:

През отчетния период отделът имаше на ръководство
32 секретни сътрудници. От тях значителна част са работили

активно по разработки и задачи на отдела.

Заслужава да се отбележи работата на следните с.с.:

и - с.с. "ХАДЖИЕВ", "ЛАЗАРОВ", "ВАСИЛЕВ" и "АНГЕЛОВ" - по Гърция;

- с.с. "ИЗКУСТВОВЕДА", "ЗДРАВКО", "СЕРГИУС", "ВЪЛЧАНОВ" и "МАЙСТОРА" са използвани активно за работа по и в Италия;

- с.с. "МАРТА" и "КАЛОЯНОВ" - по Франция;

- с.с. "КРЕМЕНА" и "ПЛАМЕН" - по Австрия и ГФР;

- с.с. "ТРИГОРОВ" и "ДРАСОВ" - Англия;

- с.с. "ПАВЕЛ" и "ВАСИЛЕВ" - по САЩ.

От секретните сътрудници - "ДРАГОЕВ", "ГЪЛЪБОВ", "ОГНЯНОВ" и "ЕГОРОВ", са с възможности за работа по всички направления.

През отчетния период с различни оперативни средства са правени проверки на секретните сътрудници: "ПЕТРОВА", "ДРАСОВ", "ТРИГОРОВ", "ПЛАМЕН", "МАЙСТОРА" и други.

В резултат на тези проверки от сътрудническия апарат беше изключена "ПЕТРОВА" за противоестествени интимни връзки.

./..

ИЗВОДИ:

През отчетния период работата на отдела е насочвана и активизирана по изпълнение на поставените основни задачи. Проведени са и продължават действието си широко мащабни агентурно-оперативни мероприятия за подпомагане на партийната идеологическа политика зад граница. Разработени са основните въпроси и главните направления на работа на отдела, както и комплексни мероприятия, които ще се изпълняват съвместно с други ведомства през следващите няколко години. Уточнена е връзката между о.р. от отдела в Центъра и тези на прикритие в КИК, Министерство на външните работи и други ведомства. Усъвършенствувана е структурата и организацията на отдела с оглед постигане на максимални резултати в работата.

Наред с това през отчетния период не бяха решени ефективно някои въпроси като: реализацията на материалите; оперативната натовареност на всички о.р.; все още има проблеми по организацията на работата на о.р. на прикритие; недостатъчно отчетливо са отсейвани оперативните задачи от онези, които могат да се решат от официални позиции и ведомства и други.

По тези въпроси се вземат съответни мерки за оправянето им.

Отп. в 1 екз.
Изп. - 1427-17536
Нап. - НМ/2. XII. 1975 г.
С о ф и я

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Подполковник: Е. А. Мещеряков

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРОТОКОЛ

№ 3

Днес, 13 януари 1976 г., от 10.00 ч. бе проведена среща с др. Министър ДИМИТЪР СТОЯНОВ за разглеждане резултатите и плана за работа на отдел XIV, ПГУ-ДС, през 1976 г. На срещата присъствуваха: др. СТ. САВОВ - зам. Министър; др. В. КОЦЕВ - началник ПГУ-ДС; др. Л. ГОЦЕВ - зам. началник ПГУ-ДС; др. ЕМ. АЛЕКСАНДРОВ - началник отдел XIV, ПГУ-ДС и др. Т. КОСТОВ - зам. началник отдел XIV, ПГУ-ДС.

Преди започването на деловата част от срещата др. Министър разгледа експозицията на материали, придобити от отдела в периода м. септември - м. декември 1975 г. и даде висока оценка за резултатите от работата. Някои сполучливи обяснителни бележки по експозицията даде техническият сътрудник ЦВЕТАНА ЖИВКОВА.

След това се пристъпи към разглеждането на изготвените от отдела документи - за основните насоки на

192
2

работа и плана за агентурно-оперативни мероприятия през 1976 година.

Др. Министър изтъкна забраната на ТУРСКИТЕ власти за достъп на наши граждани до техни архиви и достъпа, който имат до тях унгарците. На тази основа подчерта, че можем да се договорим с унгарските другари, които да ни помогнат за придобиването на документи за нашата история. Ние ще им подготвим въпросите, от които се интересуваме, ще платим разходите, а те да организират група от специалисти, които да командироваат до ТУРСКИЯ.

Разпореди да се напише писмо в този дух до унгарските другари.

Подчерта, че можем също така да използваме чехите и поляците.

Във връзка с провеждането на АМ "ХЕМУС" се засегна въпросът и за състоянието в Института по БАНКАНИСТИКА, за много гърци и сърби в неговия личен състав, за ниското ниво на научната работа и за защитаване на тези, увреждащи нашите интереси.

Др. Министър разпореди да се изготви справка за кадровото състояние на Института, която да се докладва на др. Тодор Живков.

По АМ "ШУМЕН" др. Министър подчерта, че това е най-важния за нас въпрос. Разпореди да се разработи план,

съвместно с отдел I, у-ние VI - ДС. Без да се шуми, да се проведат мероприятия по проверка и извличане от архивите на РАЗГРАДСКИ, ШУМЕНСКИ, СИМИТРОВСКИ, КЪРДЖАЛИЙСКИ и ХАСКОВОЗСКИ окръзи на случаите, когато българи са били записани по-късно като ТУРЦИ. Да се включат в групите наши специалисти, които имат познания в тази област.

Да се събират също и библиографски материали по въпроса.

След като се съберат достатъчно документални данни, да се издаде книга, да се организира изложба и други мероприятия. Изложбата, в която да бъдат включени документалните и библиографски въпроси, да бъде показана първо на членовете на Политбюро, които да дадат своята оценка.

Др. Министър на няколко пъти подчерта, че по всички мероприятия в тази насока не следва да се говори много и да се запознават ограничен кръг хора.

По "ЦИТАДЕЛА", др. Министър и др. САВОВ изказаха мнение, че наред с придобиване на фотокопия от ценни ръкописи, следва да се мисли и да се планират мероприятия за придобиване на ценности и съкровища от хранилището на обекта. Др. САВОВ подчерта, че трябва да се работи, щото ключовете на хранилището да попаднат у наши с.с.

Др. Министър прояви интерес за местонахождението на Томичевия псалтир и разпореди да се изясни въпроса и да му се докладва.

144
4

По Научно-изследователския институт в Залц-Бург, който се създава като се използва наш обект "БИБЛИОТЕКАРЯ", др.Министър наблегна на това, че работата на института трябва добре да се регламентира. Разпореди да се изготви справка за института, която да докладва на др. Тодор Живков.

Обърна внимание, че със с.с."МИЛЕНА" трябва да се работи много настойчиво и упорито. Да се отнасяме към нея и семейството ѝ грижливо и да показваме, че ѝ вярваме.

По повод създаването на Международен документален център по балканистика у нас др.Министър изтъкна, че зам.директора на Центъра трябва да бъде наш работник, много добър историк, да владее чужди езици и да е оперативен. Следва да се търси такъв наш ОР.

Др.Министър отбеляза, че в разстояние на една година не сме информирали др. Тодор Живков за работата на отдела и разпореди в срок до 25.І.1976 г. да бъде изготвена кратка справка за най-важното от резултатите и насоките, която да му докладва.

В заключение др.Министър одобри заплануваните мероприятия и утвърди изготвените документи за дейността на отдел XIV, ПГУ-ДС.

Отп. в 2 екз.

екз. № 1 - Лит. дело 8741 г. VI.

екз. № 2 - _____

Изп. - 146-17634

Нап. - НМ/20.І.1976 г.

С о ф и я

22.І.76

ИЗГОТВИЛ ПРОТОКОЛА,

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Майор: _____

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Резултатите и основните насоки на оперативната работа на отдел XIV, ПГУ-ДС

С Решение № 352 от 5 април 1972 г. Секретариатът на ЦК на БКП възложи на редица наши ведомства, в т.ч. Комитета за изкуство и култура, Министерството на външните работи и Министерството на вътрешните работи да считат като основна партийна и държавна задача грижата за издирване, опазване и стопанисване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни.

В изпълнение на посоченото решение на Секретариата на ЦК на БКП, Министърът на вътрешните работи издаде заповед № 1170 от 1 юни 1972 г., с която се създава отдел XIV, ПГУ-ДС и се уточняват задачите му, както следва:

1. Да издирва със свои средства материали и документи, представляващи паметници на българската история и култура и намиращи се капиталистическите страни.

2. Да доставя образци или копия от тези материали и документи.

3. Да провежда активни мероприятия за подпомагане на културната политика на Партията и Правителството зад граница.

Практически работата започна в началото на 1972 г., като в началния период, наред с изпълнението на основните задачи, трябваше да се преодоляват някои трудности по комплектуването на отдела.

В резултат на работата на ОР от отдела, бяха постигнати добри резултати.

В периода до края на 1974 г. бяха придобити голямо количество ценни материали за нашата история и култура. Заслужава да се посочат материалите, отнасящи се до периода на Средновековната българска държава и особено преписката на цар Борис I с византийски императори и римския папа.

Придобити бяха също документи за периода на турското робство в нашите земи, карти на България от този период и други интересни материали.

Много материали бяха придобити за наши исторически личности като ЙОАН КУКУЗЕЛ, ЙОАН БЪЛГАРСКИ, Г. ПЕШАКОВ, Г. ПЕЯЧЕВИЧ и други, доказващи нивото на българската култура през Средновековието и по време на османското робство, по които бяха направени редица публикации и проведени други мероприятия.

През този период бяха придобити от САЩ много ценни картини на ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ - МАЙСТОРА, от неговия ра-

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 3 -

147

нен период, с което бе обогатена колекцията му в Националната художествена галерия.

Бяха положени усилия и в края на тази година придобихме ценни скулптури на българина АСЕН ПЕЙКОВ, работил в Италия и добил световна известност.

През този период бяха придобити също много материали за историята на България след Освобождението до 9.IX.1944 г., разкриващи главно ролята на империалистическите държави на Балканския полуостров, а така също и редица географски карти на България.

Бяха проведени и редица мероприятия, от които следва преди всичко да се изтъкне запазването на българския характер на обект "ЦИТАДЕЛА" - Зографски манастир и пресичане на опитите на Гърция за асимилирането му.

Чрез свои с.с.отдела взе участие в реализирането на АМ "ХЕМУС" - утвърждаване на нашата теза по ПОМАЦИТЕ, което се провежда от отдел VIII, ПГУ-ДС.

Бе организирано издаването на брой от списание "Мисси", посветен изцяло на България.

Бяха проведени мероприятия по възпитанието и опазването от буржоазно влияние на живеещия във Франция наш

През 1974 г. бе вербован агент "МЕРКУРИЙ" - чужд гражданин, който достави ценни каталози от Германия.

Най-важният резултат от този период бе утвърждаването на отдела и доказване необходимостта от неговото съществуване за доставяне на материали, които не могат да бъдат придобити по официален ред.

През м.февруари 1974 г. др.Министър, в присъствието на Главния съветник др.САВЧЕНКО, зам.Министъра др.СТ.САВОВ, зам.главния съветник др.МОРДВИНЦЕВ, съветника др.КОСОЛАПОВ, началника на ПГУ-ДС др.КОЦЕВ и зам.началаника на ПГУ-ДС другаря ВЛ.ТОДОРОВ, заслуша работата на отдела и даде положителна оценка на постигнатите резултати. Впоследствие дейността на отдела бе няколкократно разглеждана и др.Министър даде добра оценка.

В началото на 1975 г., като се взе предвид разширяването на въпросите и дейността по придобиването на документи за нашата история и култура, участието в нея на официални учреждения - КИК и МИД, както и за отграничаване работата на отдела и изпълнение само на разузнавателни задачи, бе изработена Схема на комплексните мероприятия за по-нататъшно утвърждаване на културата, сегашна и минала, на нашата страна в капиталистическите държави, в която бе определен раздел за мероприятията; които следва да провежда ПГУ-ДС.

Характерна черта в дейността на отдела през изминалата година бе стремежа да се активизира работата по провеждане на АМ за защита на наши идеологически тези.

Из архивите на ДС

149

Със свои сътрудници отдела взе участие в реализиране на следващите етапи от АМ "ХЕМУС".

Извършена е подготвителна работа по осъществяване на първия етап на АМ "ШУМЕН" - ЗА РАЗНОРОДНИЯ СЪСТАВ НА ТУРСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ЧУНАС. Подготвя се от чужд автор книга за влиянието на БОГОМИЛСКОТО движение в страните на ЗАПАДНА ЕВРОПА. По наши придобити материали бяха създадени от наш с.с. няколко документални филма, високо оценени от ръководството на Междуведомствената комисия. Продължи провеждането на успешни мероприятия по утвърждаването ни в "ЦИТАДЕЛА" и придобиването на фотокопия от ръкописите, съхранявани там. Чрез наши сътрудници и ОР бяха получени 150 филма със заснети ценни наши исторически паметници - ръкописи и други материали.

През м.май 1975 г. бе организирана база в Германския манастир за подготовка на монаси, наши с.с., за "ЦИТАДЕЛА". Подготовката се води от наши ОР.

През годината бяха успешно проведени, чрез наши с.с., мероприятия в САЩ и е договорено издаването на редица книги за историята и културата на България.

Успешно бе работено съвместно с Окръжно управление МВР - гр.Велико Търново и по придобиване от чужбина на паметници на Търновската книжовна - живописна школа като бяха постигнати определени резултати, които представляват основа за бъдещи мероприятия в тази насока.

Придобити бяха сигнатурите на всички старобългарски и славянски ръкописи от Националната библиотека във Виена. От "ОСТРОВА"-ВАТИКАНСКА БИБЛИОТЕКА бяха получени фотокопия и микрофилми на редица ценни ръкописи и други материали за историята на нашата страна за периода XIV-XVIII век.

От архивите във Австрия бяха придобити много и интересни документи за периода от Освобождението 1878 до 1918 г. и за ролята на Австро-Унгария във войните на Балканския полуостров.

През годината бе извършена вербовка на агент "МАРИАНА" - ИТАЛИАНСКА гражданка с възможности за работа по придобиване на политическа информация по задачите на отдела.

Продължи успешно работата по разработката на редица чужди граждани като "КНИЖАРЯ", "КЕТИБ", "БИБЛИОТЕКАРЯ", "КОРЕСПОНДЕНТ", "МАЙКЪЛ-младши", "САФО", "ВЕРА" и други с цел вербовката им.

Изводът за резултатите през тази година е, че отдела работи все по-задълбочено и по-широко по основните задачи.

Следва да се подчертае все още недостатъчно активната работа по провеждане на АМ по същество, които представляват реализация с разузнавателни средства на придобитите от нас материали.

Допускаха се слабости и в процеса на реализацията на материалите, придобити от наши ОР и с.с. Взети са обаче мерки и разработена система, която ще позволи по-пълното и целесъобразно използване на придобитите материали.

На основата на постигнатите досега резултати бяха съставени два документа: за основните насоки на работа на отдела, определящ стратегическата цел общо и по отделните страни и план за агентурно-оперативните мероприятия, които ще бъдат проведени от отдела през 1976 г.

Най-характерната черта в тези документи е обстоятелството, че ударението в работата се поставя на реализацията на материалите и преди всичко на провеждането на мероприятия на базата на придобитите материали, докато издирването и придобиването на материали за нашата история и култура минава на втори план.

Предвидени са редица мероприятия както за защита на наши исторически тези, така и за популяризиране на нашата история и култура в капиталистическите страни в Европа.

Поставя се задачата до края на годината да бъдат придобити фотокопия на всички ценни ръкописи от "ЦИТАДЕЛА" и да започне придобиването на някои ценности и съкровища.

Увеличава се работата по придобиване на материали чрез наши с.с. и от другите обекти на проникване в Европа и Близкия изток.

152
34

Стратегическата цел в тази насока е до 1981 г. да бъдат придобити от зад граница всички материали отнасящи се за нашата история и култура, за изпълнението на която отдела ще има голям дял.

Предвижда се да се работи поредица обекти, чужди граждани, за придобиването им като агенти и ОБ.

На 13.І.т.г. др.Министър наново заслуша работата на отдела, даде висока оценка на постигнатото през последните месеци на годината и утвърди основните задачи по всички страни, в които се набляга на провеждането на мероприятия за подпомагане на идеологическата работа на Партията зад граница след Февруарския пленум и особено след Заключителния акт, подписан в Хелзинки.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Подполковник: *Е. А. А.*

Отп. в 2 екз.
екз. № 1 - № 8771 г. VI - ср 145
екз. № 2 - униформата
Изп. - 149-17634
Нап. - НМ/21.І.1976 г.
С о ф и я

*Съставката е забавена
на др. Роберт Ник Вонкий кейт
се е замознал - не я!
9.3.76*

Из архивите на ДС

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

210
5.7.87 г.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Организирането на оперативна картотека към отдел XIV, Първо Главно управление – ДС

Специфичността на отдела и най-новите насоки за неговата работа налагат изучаването на голям брой чужди граждани, с оглед привличане на подходящи от тях за изпълнение на задачи на отдела и на институти и учреждения в капиталистическите страни, чрез възможностите на които ще се реализират мероприятия за влияние в идеологическата и културната област с цел подпомагане външната политика на ЦК на БКП и правителството на НРБ.

За решаване на тези задачи е целесъобразно да се организира картотека на контингента от лица, учреждения и организации на отдел XIV, ПГУ-ДС. Картотеката да бъде изградена на следните принципи:

I. ПОИМЕННА /ЛИЧНА/ КАРТОТЕКА:

1. Трите имена;
2. Дата и месторождение;
3. Адрес и телефон;

7 - 2 -

4. Адрес и телефон;
5. Проблеми, по които работи;
6. Публикации;
7. Научни степени;
8. Готовност за контакти; /отношението му към НРБ и други/;
9. Посещавал ли е НРБ и във връзка с какво?
10. Връзки в НРБ и други страни.

II. КАРТОТЕКА ПО СТРАНИ:

1. Имената на всички учени и специалисти по проблемите на българистиката, славистиката и балканистиката в съответната страна;

2. Тази картотека ще включи съдържанието на поименната картотека, но разделена вече по страни.

III. ПРОБЛЕМНА КАРТОТЕКА:

1. Тя ще включва профила на специалистите – история, култура и всички останали;

2. Проблемите в съответния профил;

3. Страни, в които се намират източниците за решаване на нашите задачи;

4. Установени контакти по линия на проблематиката;

5. Специализации в други страни по линия на проблематиката.

- 3 -

IV. ПО ИНСТИТУТИ И УЧРЕЖДЕНИЯ:

1. Институты, които разработват проблематиката на българистиката, славистиката и балканистиката;
2. Връзките на тези институти с институти-те в НРБ;
3. Български учени посещавали тези институти;
4. Чужди учени от съответните институти посещавали НРБ и техните връзки в нашата страна;
5. Проблематиката на институти и ведомствата, и необходимостта от контакти с НРБ за решаването й.
6. Възможностите за специализация на български учени в тези институти.

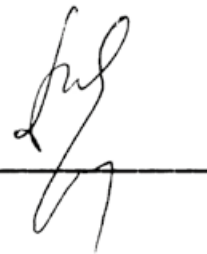
С оглед срочното организиране на картотеката, е необходимо да започне в Центъра изучаването на документацията на международните конгреси в България и чужбина, свързани с проблематиката на българистиката, славистиката и балканистиката, а резидентурите да приведат в известност контингента на учените от съответните области в своите страни.

Освен това, трябва да се проучат делата на отдела и всички архивни дела, свързани с обектите на проучване и обектите на проникване.

Отп. в 1 екз.
Изп. - 14 - 17/ЦЖ
Нап. - Н. Миленова - 231
София, 1.10.1976 г.

ИЗГОТВИЛ:

МАЙОР

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Ръководни документи
за дейността на отдел XIV,
ПГУ-ДС

1. Решение на Секретариата на ЦК на БКП
№ 352 от 5.IV.1972 г. за издирване, опазване и стопанисване на българските паметници на културата в чужбина.

2. Заповед на Министъра на вътрешните работи
№ I-1170 от 1.VI.1972 г. за активизиране агентурно-оперативната работа на органите на МВР по културно-историческото разузнаване.

3. Решение на Секретариата на ЦК на БКП
№ 367 от 19.IV.1975 г. за популяризиране в чужбина успехите на нашата страна в областта на културата, за издирването и опазването на паметници на българската култура зад граница.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник: [Signature]

Отп. в 1 екз.
Изп. - 1475-17634
Нап. - Н. Миленова
София, 2.XII.1976 г.

Строго секретно!

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

40
57

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 982, едв. 1
21.1.1977 г.

Син Мисир
1-11-77 г.

г 1403-22,

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО: Резултати от изпълнение-
то на плана за агентурно-оператив-
ни мероприятия на отдел XIV, ПГУ-ДС,
през 1976 година

През отчетния период отдел XIV, ПГУ-ДС, провеждаше агентурно-оперативни мероприятия за изпълнение на следните основни задачи:

1. Провеждане на активни мероприятия за подпомагане културната политика на Партията и държавата, за осъществяване идеологическото настъпление на територията на капиталистическите държави в сложната международна обстановка след Хелзинки, съвместно с отдел VIII, ПГУ-ДС.

2. Издирване с разузнавателни средства на материали и документи, които се намират в капиталистическите страни и представляват паметници на българската история и култура и доставяне на оригинали или копия от тях.

I. ПО ПРОВЕЖДАНЕ НА ОПЕРАЦИИ

През отчетния период отделът продължи работата по провеждане, съвместно с отдел VIII, ПГУ-ДС, на активни мероприятия за защита на наши исторически тези.

По операция "СТРУМА" бяха проведени всички мероприятия по издирване и уточняване адресите на лицата до които ще бъде разпространена, по написването им, както и по изясняване пощенския режим в Австрия, откъдето ще бъде осъществено мероприятието.

Работата по операция "ШУМЕН" бе придвижена значително. Написването на материала бе възложено на агент "ДОБРУДЖАНСКИ", на ръководство във ВГУ-ДС, който от своя страна, без наша намеса, е привлъкъл към работа нашите с.с. "ПЕТКОВ" и "МАРИНА". Завършването на материала е предвидено за края на м.Февруари т.г.

Участието на с.с."ПЕТКОВ" в операция "ХЕМУС" продължава успешно и той ще изпълни своята задача до края на м.януари т.г. В един от етапите на операция "ХЕМУС", взе участие и нашия о.р."КРУМ", който подготви тезиси за разработване на важен материал по наша историческа теза.

Изпълнението на мероприятията по операция "ПРЕСПА" се осъществява съгласно плана. На обектите "ПЕТРОВ" и "АПОЛИТИЧНИЯ" бяха възложени подготовката на превода и отпечатването на книгата. В отдела се подготвя разпространението ѝ, за което са извършени

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[signature]</i>	

- 3 -

46
56

всички необходими уточнения.

Чрез обект "КОРЕСПОНДЕНТ" бе успешно проведен първи етап от операция "МОНОГРАФИЯ" – разпространение на определението за ТРАКОЛОГИЯТА. На практика, почти всички учени, на брой 22, до които то бе разпространено, възприеха нашата позиция. Това беше демонстрирано от още повече учени на проведените ТРАЖИЙСКИ седмици през 1976 г.

Подготвени са за издаване, по наше искане, книгата на ФРЕЙСКИЯ историк – Роже Портал, "История на България" и книгата на кардинал Дийлие, "Духридската епархия".

Чрез с.с. "ЖАКЛИН", на ръководство в отдел IV, ПГУ-ДС, бяха предадени на западно-германския професор _____ материали за наши видни възрожденци, написани от наши позиции с цел включването им в подготвената в ФРГ "Голяма ГЕРМАНСКА енциклопедия".

Посредством с.с. "ВАСЕВ" бе договорено с ОБ "ШАШКО" и _____ издаването в САЩ на специално списание за България, както и редица представени им от нас материали за публикуване в славистични списания или сборници.

Мероприятие "ЕРЕТИЦИТЕ", представляващо етап от операция "СТРОИТЕЛИТЕ", бе неоправдано забавено както от агент "АКРОПОЛИС" и агент "БОНКА" на резидентурата в Рим, така и от нашия с.с. "ВЪЛЧАНОВ". Отделът не оказа навреме

45
57

достатъчен контрол по разработката на мероприятиято. Взетите мерки напоследък обаче създадоха предпоставки книгата да бъде подготвена на български език от с.с. "БОРИСЛАВ" до края на м.Февруари т.г.

Бе работено също и по мероприятие "РЕВОЛЮЦИОНЕРИТЕ", представляващо етап от операция "СТРОИТЕЛИТЕ" на обект "ФИНОКИ" на отдел III, ПГУ-ДС, бе разработена програма за дисертационна тема и уточнена от Георги Цешев от Института за история при БАН, при посещението му у нас през месец април 1976 г. Последното посещение на обекта в нашата страна обаче не бе използвано за работа по мероприятиято, поради заетостта му по задачи на отдел III, ПГУ-ДС.

Бе извършена подготвителната работа и по операция "АПЕТИТИТЕ". Чрез резидентурата в Истанбул бе набавена необходимата литература, а така също бе определен и агент "АТАНАС", на ръководство в Управление VI-ДС, за написването на материала. Предстоящо е изготвянето на предложение и план за операцията.

II. ПО ОБЕКТИТЕ ЗА ПРОНИКВАНЕ:

=====

През 1976 г. отделът е работил по 31 обекта за проникване в 14 страни (11 - Западна Европа; 1 - САЩ и 2-Близкия Изток).

Из архивите на ДС

173

Големият брой обекти за проникване изискваше много усилия и провеждане на многобройни мероприятия, главно чрез наши с.с., за успешно реализиране на поставените цели. От друга страна, това налагаше, и то бе извършено в отдела, категоризирането по важност на обектите за проникване, което допринесе за правилно насочване на силите и възможностите като цяло и на всеки о.р. поотделно.

Главно място по значение бе отделено на обектите в Гърция и особено на обект "ЦИТАДЕЛА", по който бе изготвен отделен план. Задачата поставена от ръководството на МВР бе: до края на 1976 година да бъдат придобити във вид на филми всички ръкописи намиращи се в обекта.

Оперативната обстановка благоприятстваше провеждането на разузнавателни мероприятия в обекта. В резултат на това, чрез резидентурата в Солун и командировки на наши о.р. от Центъра бе успешно продължена работата на с.с. "ХАДЖИЕВ" по придобиването на материалите. Бяха маршрутирани 4 оперативни групи, съставени от о.р. и с.с., които също имаха задачи при снимането на ръкописите и която бе успешно изпълнена. Освен това, нашият с.с. "РУСЕВ" успя да събере и картотекира 230 ценни икони.

Обстановката в обекта се усложни след като ГРЪЦКАТА страна предяви искане да заснеме всички ръкописи. Засега тези опити се осуетяват от нас, но е очевидно, че ще се наложи да се даде разрешение на ГРЪЦКИ учени да влязат в обекта и да заснемат ръкописите. В същото време, отделът подготвя група от спе-

45
59

Из архивите на ДС

циалисти, в които са включени нашите с.с. "БИБЛИОГРАФА", "ГЪЛЪБОВ", "РУСЕВ", "МИЛАДИНОВ" и други, със задача да присъства на заснемането на ръкописите от Гръцка страна; както и да им състави опис. С това на практика ще се завърши изпълнението на задачата за заснемане и описване на всички ръкописи в обект "ЦИТАДЕЛА".

Понастоящем въпросът за по-нататъшните действия в обект "ЦИТАДЕЛА" се обсъжда в Политбюро на ЦК на БКП, което ще излезне с решение. На основата на него, отделът ще разработи допълнителни мероприятия за работа до 1980 г.

През отчетния период се предвиждаше агент "МЕРКУРИЙ" да бъде маршрутиран в Германия, със задача да придобие от Националната библиотека материали за нашата история, но по обективни причини, мероприятието не бе проведено. Вместо това, бе подготвен и изведен за срок от 5 години в Германия с.с. "КОВАЧЕВ", който има задача да проникне и в Националната библиотека.

Мероприятието за маршрутиране на с.с. "ГЪЛЪБОВ" в Патрологическия институт в София не бе осъществено, поради невъзможността на с.с. да пътува зад граница, а и отделът не можа да осигури и изпращането на друг с.с.

През изминалия отчетен период оперативната обстановка в Турция за работа по линия на отдела остана тежка. Наши учени не се допускат до обектите за проникване. Поради тази причина в обект "ПАЯ-

175

ЦИТЕ" - Институт за югоизточна Европа в Одрик,
бе маршрутиран обект "КОРЕСПОНДЕНТ" - чужд гражданин,
който придоби ценна информация за дейността на Инсти-
тута. Същата бе предадена за ползване и на отдел Г-Ви,
ПГУ-ДС.

Предвид на това, че по обекта активно ра-
боти и отдел Г-Ви, ПГУ-ДС, бе договорено нашите
мероприятия в бъдеще да се провеждат след предвари-
телно съгласуване, като разработката се води от от-
дел Г-Ви, ПГУ-ДС.

По останалите обекти "ХАЗНАТА" и "ПОГРЕБА"
не бяха постигнати резултати, независимо, че се поло-
жиха много усилия от с.с. "ЯНЧЕВ", "МАРИНА" и о.р. ГЕОР-
ГИ КАРАМАНОВ. Незадоволителна бе работата на о.р. "ИГНА-
ТОВ" от резидентурата в Анкара с обект "КУРТ"
за проникване в "ПОГРЕБА", по когото не постъпиха ни-
какви материали.

През периода бяха проведени редица мероприятия
за внедряване в обектите за проникване в САЩ.

Чрез с.с. "ВАСЕВ" и "ПАВЕЛ" бяха придобити
редица данни за обект "ИНСТИТУТЪТ" - сведения за пла-
новете на участниците в него и за развитието на бълга-
ристката в САЩ.

=
Бе постигната договореност, чрез с.с. "ВАСЕВ"
с Конгресната библиотека, за изготвяне справка
за наличието на цялата българска възрожденска литерату-
ра в Американски библиотеки.

61
17

По данни от с.с. "ВАСЕВ" и "ВЕСЕЛИНОВ" в АМЕРИКАНСКИТЕ архивохранилища са съсредоточени почти всички исторически документи на повечето страни в света във вид на микрофилми, в т.ч. и на такива страни и обекти, които съхраняват ценни документи за нашата история.

През отчетния период работата по обектите за проникване в Франция не бе достатъчна и системна. Независимо от това бяха постигнати някои важни резултати. Чрез о.р. "КРУМ" и с.с. "ТЕРВЕЛ" бе договорено с Института за Славянски проучвания в Париж за създаване на Българска секция към Института за Текстове, в която ще бъдат внедрени наши с.с. за изучаване, обработка и вербовка на учени от гръцки произход.

В Националната библиотека и библиотеката в Мад бяха маршрутирани с.с. "КАЛОЯНОВ" и с.с. "ТЕРВЕЛ", които придобиха ценни за нашата история документи.

През изминалия период бяха постигнати определени успехи в обект "ЗАМЪКА" - Архив на МИД на Англия. От резидентурата в Лондон бе установен контакт с "РЕКОРДБОРА", работещ в обекта. В резултат на проведените мероприятия, в т.ч. и посещението му в нашата страна, връзката с него укрепна и се разви с перспектива по пълното му ангажиране за изпълнение на наши задачи. Чрез него бяха придобити интересни документи.

62

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 9 -

48
62

Бяха постигнати добри резултати по проникване в обект "ХАС" – Военен архив в Фрайбург - ФРГ. В обекта бе маршрутиран с.с. "ПЛАМЕН", който, благодарение на установените от него връзки с д-р Ф.ЩАЛ и професор М.МЕСЕРШМИДТ успя да придобие от секретния фонд на обекта много важни документи за дейността на германските специални служби у нас за периода 1939–1945 г.

С.с. "ПЛАМЕН" успя да проникне и в Политическия архив на МИД в Бон, от където също придоби ценни за нашата история документи.

Чрез с.с. "ПЛАМЕН" отделът придоби ценни материали от Австрийския военен архив и от Австрийския държавен архив, чрез своята връзка д-р _____ . Същият _____ е взет на разработка с цел вербовка.

Чрез о.р. "КРУМ" бяха подготвени условията за проникване на наши с.с. в обект "СЕМИНАРА" като се използват възможностите на обект "БИБЛИОТЕКАРЯ". През 1977 г. предстои маршрутирането в обекта на нашия с.с. "ДИМОВ".

Обстановката в обект "ОСТРОВА" бе благоприятна за наша работа и през изминалата година, в резултат както на посещенията на др. ЖИВКОВ през 1974 г., така и неотдавнашното посещение на външния министър на Ватикана, министър Кизароли. Това обаче не бе пълноценно използвано от отдела и не бяха проведени достатъчно мероприятия по проникването в обекта. Въпреки това обаче през м. ноември 1976 г. с.с. "ТЕР-

19
60

ВЕЛ" бе изведен и внедрен в обекта. Същият е бил добре приет и е спечелил доверието на своите преподаватели от ПАЛЕОГРАФСКАТА школа, която е към обекта.

В изпълнение на плана бе решено в обект "ОСТРОВА" да бъде изпратена група специалисти, съставена от наши с.с., начело с професор Ив. ДУЙЧЕВ, ползващ се с голямо доверие пред ръководството на обекта за придобиване на интересувашите ни материали. За целта ще бъде изработен отделен план.

През отчетния период резидентурата в КАЙРО успя, чрез обект "ГРАМАТИКОВ", да придобие от обект "КУРНИША" около 2000 страници микрофилмирани документи и ръкописи на османотурски език, които по оценката на специалистите са изключително ценни за нашата историческа наука, тъй като осветляват събития от периода XV-XVIII век.

В заключение на работата по обектите за проникване следва да се отбележи още:

1. Определеният през 1976 г. брой на обектите за проникване /31/ бе голям, което не позволи, при наличните възможности на отдела с агентура и с.с., да се работи еднакво резултатно по всички от тях.

2. Положително в работата на отдела бе степенуването на обектите за проникване по важност, което позволи съсредоточаване на усилията по няколко от тях, където бяха постигнати и добри резултати - "ЦИТАДЕЛА", "ХАС", "ПАЯЦИТЕ" и други

3. Насочеността в работата по обектите за проникване през 1976 г. бе главно от гледна точка на придобиването на материали. Задачата през 1977 година е - наред с намаляване на броя на обектите за проникване /същият бе сведен до 16/, вербовката на агенти в тях и използването им за провеждане на наши операции.

III. ПО РАБОТАТА НА РЕЗИДЕНТУРИТЕ:

=====

Работата на резидентурите в Западна Европа, САЩ и Балканските страни по линия на отдела бе крайно недостатъчна и през 1976 г. Изключение от тази оценка правят резидентурите в Лондон и Женева, които проявиха инициатива и постигнаха определени резултати чрез агент "ДЕЛОН" и обект "РЕКОРДЪОРА".

Важна задача по обработката и вербовка на агентура бе поставена на резидентурите в Истанбул, Анкара и Ню Йорк, но резултати не бяха получени. Резидентурата в Истанбул изпълни само задачата за набавяне на материали по операция "АПЕТИТИТЕ".

Слабо работиха и резидентурите в Париж, Виена и Рим, от които практически отделът не е получил никаква помощ по изпълнение на задачите.

Резидентурата в Бад работи добре по време на пребиваването на с.с. "ПЛАМЕН", като осъществяваше добро ръководство и взаимодействие с Центъра.

2A
65

- 12 -

Причините за незадоволителната работа на резидентурите по линия на отдела могат да се търсят в различни посоки, но най-важните от тях по наше мнение са:

1. Резидентите и оперативните работници, на които е възложено да работят по задачи на отдела не познават или слабо познават проблемите, които следва да се решават. Оттук и трудността за намиране на правилния път за изпълнение на мероприятията.

Отговорност за това носи отдела, който недостатъчно настойчиво поставя задачите, както и о.р. и резидентите, които заминават на задгранична работа.

2. Недооценка важноста на задачите на отдела от резидентурите, от което произтича и поставянето им на най-заден план и съответно неизпълнението им.

Недостатъчният контрол и взискателност от страна на отдела при неизпълнение на поставените на резидентурите задачи. Даваните годишни оценки за работата на резидентурите по линия на отдела бяха със значително занижен критерий /съображение, продиктувано от стремеж за поощряване/.

Новите и още по-сложни задачи, поставени от Ръководството за решаване пред отдела до 1980 г. не могат да бъдат решени без решаващата помощ на резидентурите, главно по обработката и вербовката на лица от научните и културни среди на Западна Европа.

IV. ПО РАБОТАТА С АГЕНТУРАТА И С.С.

=====

През отчетния период отдела е работил с двама агенти – МЕРКУРИЙ и МАРИАНА, както и със сътруднически апарат от 40 души.

Агент "МЕРКУРИЙ" не бе използван достатъчно, поради това, че възможностите му за пътуване в Германия не се осъществиха.

Агент "МАРИАНА" бе използвана главно по задачи на отдел III, ПГУ-ДС, като срещите с нея до м.юни 1976 г. се провеждаха с ОР от Центъра, след което бе предадена на ръководството на резидентурата.

Чрез агента бе изяснен режима на работа на обект "ОСТРОВА".

През годината няма вербована агентура.

Апаратът от секретни сътрудници, с които разполага отдела, през годината бе насочван за работа по главните задачи. За повишаване резултатността в работата със с.с. бяха съставени нови планове, които внесоха по-голяма целенасоченост и организираност при поставянето и изпълнението на задачите. В резултат на това с.с. се активизираха и постигнаха редица добри резултати.

Следва да се отбележи участието на с.с. "ПЕТКОВ", "ВАСЕВ", "ЯНЧЕВ" при разработване на наши операции "ХЕМУС", "ШУМЕН" и др., и публикации на книги по наша инициатива.

Бяха постигнати успехи и в използването на с.с. по даване на наводки и обработка на лица и наши

23
67

обекти - "ЗДРАВКО", "ВЪЛЧАНОВ", "ДРАСОВ", "ПЛАМЕН", "ВАСЕВ", с.с."ХАДЖИЕВ" и други.

Подобрена бе решително дисциплината при провеждането на срещи със с.с. като преди почти всяка среща се обсъждаха въпросите, които ще бъдат разисквани. Подобри се и взискателността и контрола към изпълнението на задачите от с.с.

Постигнатите през годината положителни резултати в работата поставят пред отдела задачата за решително преодоляване на слабости, които все още се допускат.

Необходимо е, изхождайки от напрегнатите планове за 1977 г., рязко да се повиши натовареността на нашите с.с. и особено за изпълнение на задачи по даване на наводки и обработка на лица, чужденци и представляващи интерес за отдела. Особено следва да се активизира използването на с.с. "АЛЕКСАНДЪР", "ИЛИЕВ", "ВЪЛЧАНОВ", "СЕРГИОС" и други, които разполагат с много големи възможности.

Следва да се преодолее от някои о.р. стремежа на с.с. да се възлагат задачи само по придобиване на материали, което вече не е главна дейност в работата на отдела.

Сериозна задача по работата със с.с. е вербовката на нови с.с. и възможности за наша работа и перспективни като учени. Това е особено важно, тъй като нямаме о.р. в резидентурите.

V. РАБОТА ПО РАЗРАБОТКИТЕ

=====

Отделено бе голямо внимание на работата по разработката на чужденци с цел вербовка. От общо 11 за отдела, 5 разработки бяха открити през 1976 г.

В работата по някои от тях като "РОБЪРТ", "БИБЛИОТЕКАРЯ", "КОРЕСПОНДЕНТ" и "РЕКОРДБОРА" бе постигнат голям напредък. Бяха проведени редица успешни мероприятия по тяхното ангажиране за изпълнение на наши задачи и получени добри резултати. Предстояща е вербовката на обект "РОБЪРТ", чрез когото ще решаваме задачи по обект "ИНСТИТУТЪТ" в САЩ.

Не бяха проведени, по вина на резидентурата в Анкара никакви мероприятия по разработка "КУРТ", независимо, че съществуваша възможности. Слабо бе работено и от резидентурата в САЩ по обект "ПРОФЕСОРА", работата с когото неоправдано се забавя.

През годината наши с.с.установиха 13 връзки с чужденци – учени историци, които имат възможности за изпълнение на задачи по линия на отдела. Отношенията с някои от тях като "ПАУЛ", "ЩАЙНЦ", "ЩАЛ", "ШАШКО" и други се задълбочиха и предстои откриването на разработки и активното им изучаване и ангажиране в наша работа.

Необходимо е да се отбележи, че почти всички разработки и създадени връзки са в резултат на дейността на наши о.р. от Центъра или с.с. у нас или по време на задгранични командировки.

25
69

- 16 -

Откритите разработки и създадени връзки са добра основа за решителен прелом във вербовъчната работа на отдела, за което е необходимо.

1. Да се подобри използването на възможности на нашите с.с., които имат авторитет сред чуждите учени.

2. Да се провеждат от Центъра по целенасочени мероприятия за обработката на обектите.

3. Да се задължат резидентурите по-активно да съдействуват на отдела при разработката на чужденци и сами да проявяват инициатива.

VI. ПО ПРИДОБИВАНЕТО НА МАТЕРИАЛИ ЗА НАШАТА ИСТОРИЯ И КУЛТУРА

=====

Отделът проведе редица агентурно-оперативни мероприятия – бяха маршрутирани много наши с.с., в резултат на което придобихме голямо количество и ценни за нашата история документи и материали.

През годината бяха придобити:

1. От "ЦИТАДЕЛА" – 120 000 кадъра микрофилми на славянски ръкописи от IX до XVIII век. Особено ценни са някои български ръкописи, които бяха представени на изложбата "Славянски ръкописи" и които, според специалистите представляват изключителни извори за нашата история и език.

2. "ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ" – на чипровеца Ив. Пеячевич, творил в Австро-Унгария. Историята е написана около 1760 година и хвърля много светлина върху някои

спорни в нашата история въпроси. Оценява се като особено ценна.

3. От книгохранилищата и архивите на Турция бяха придобити много материали, които хвърлят обилна светлина върху българската история през късното средновековие. На няколко пъти бяха получавани различни по обем и ценност материали:

- от Турция - 21 ксерокопия на османотурски. документиот XV-XVI век;

- книгите "История на българите" и "Абдул Хамид II и султанската власт".

4. От Египет бяха придобити изключително ценни оригинални османотурски ръкописи:

- "Сказание за Баязид", "Превземането на Камендже", "История на шейх юл Исляма" и други. На микрофилми получихме "История"-та на Кятиб Челеби, сборници от султански заповеди, сведения за събиране на християнски деца за еничарския корпус и други, общо около 800 страници;

- 3 микрофилма, съдържащи 1068 страници, сведения от икономически, политически и военен характер. Особен интерес представляват 2 писма подпечатани с личните печати на българи, между които и личния печат на Васил Левски.

5. От Федералния архив в гр.Кобленц в ГФР - фотокопия на 202 страници от тайните хитлеристки фондове NS-19 и P-63 за дейността на германското икономическо и политическо разузнаване в България; неизвестни

материали за настъпилата паника сред висшите хитлеристки кръгове след разкриване дейността на д-р Рихард Зорге; около 130 страници от делата на дружеството за Югоизточна Европа за България – общо около 4000 страници, които в момента се обработват и се оценяват като много важни.

6. Придобити са 20 оригинални старинни географски и исторически карти, а също и 10 фотокопия от подобни такива, изобразяващи българските земи в периода XVII–XVIII век.

7. От английското външно министерство – 4 архивни единици /около 53 документа/, в които е отразена ролята на Великите сили и отрицателното отношение на Англия към проблемите на България в следосвобожденския период.

8230 кадъра разкриват и проследяват външната политика на Англия и нейните съюзници на Балканския полуостров и по-специално в България, действията на двореца и българските буржоазни правителства преди и по време на II световна война.

8. От Конгрегацията за верска пропаганда в Рим са придобити 93 фиша описания на документи, съдържащи сведения за българската история през XVII век. Те показват активната католическа пропаганда в нашите земи и стремежът на нейните функционери да се противопоставят на традиционно силното православно и руско влияние у нас.

– От СФРЮ – 2 книги, 4 албума и 4 микрофилма, в които научния коментар е в духа на тенденциозните югославски исторически тези по някои спорни въпроси.

- 37 цветни диапозитиви на 15 икони - творби на средновековната темперна живопис от Македония. Две от тях са от църквата "Св.Климент" в Охрид. Независимо от тенденционното им датиране от страна на югославските изкуствоведи, които ги отнасят към т.н. "средновековно македонско изкуство", те са от райони, където във всички исторически етапи е преобладавало население с българско народностно съзнание.

Повечето от реализираните материали получиха много висока оценка от съответните органи. Много от тях бяха използвани за изготвяне на филми и написване на публикации, а други се използват понастоящем. За част от материалите, като се има предвид начина на придобиването им, е решено да не се ползват за определен срок от 3 до 5 години.

Отчитайки придобитите големи количества материали от различни архивохранилища предимно в Западна Европа и някои арабски страни, през последните години, в това число и 1976 година, в отдела бе направен изводът, че в общи линии придобиването на материалите от чужди архивохранилища е завършено. Като обекти за проникване и придобиване на материали за нашата история остават "ЦИТАДЕЛА", "ОСТРОВА", "ПОГРЕБА", "ХАЗНАТА", както и някои архиви на съседни балкански страни. Необходимостта от такова решение бе продиктувана и от обстоятелството, че задачите на отдела, поставени от Ръководството на МВР и ПГУ-ДС, изискват преди всичко провеждането на операции за по-нататъшно утвърждаване на българската история и култура, както и вербовката за тази цел на учени и чужденци.

VII. ОРГАНИЗАЦИОННО И КАДРОВО
СЪСТОЯНИЕ НА ОТДЕЛА

=====

През отчетния период в отдела са работили 12 о.р., технически секретар и машинописец. От общия брой 5 о.р. са на прикритие и 7 о.р. в Центъра. От тях през м.ноември и декември заминаха зад граница – 1 и на школа – 1. Понастоящем в Центъра има 5 о.р., от които 1 работи полудневно и в отдел IX, ПГУ-ДС, поради предстоящо заминаване на задгранична работа.

Един о.р. от отдела изучава чужд език с полудневно откъсване от работа.

Пред ръководството на отдела през годината стоеше остро въпроса с попълването и организационното укрепване на отдела. Тази необходимост нараства още повече от силно намаления напоследък състав и от сложните задачи, стоящи за изпълнение през 1977 г. и до 1980 г. Като се вземе предвид, че през следващите две-три години от отдела ще излязат и някои основни о.р. с голям оперативен стаж, попълването на отдела с опитни о.р. става повече от очевидно.

Ръководството на ПГУ-ДС, като изходи от нуждите, реши да удовлетвори някои от поставените от отдела искания. Предстои да бъдат назначени двама млади о.р. Нужно е обаче отдела да се попълни и с някои о.р. със задграничен опит.

Друг проблем, който следва да бъде решен е отпускане бройки на отдела в някои от резидентурите ни в Западна Европа, без решаването на които /както бе

изтъкнато в изложението на доклада, резидентурите слабо работят по линия на отдела/ няма да се изпълнят качествено поставените пред отдела задачи.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ЦСУ-ДС,
/ Подполковник: _____

Отп. в 1 екз.
Изп. -14-17634
Нап. -НМ/ 978
София, 21. I. 1977 г.

Да!
Митков
21. I. 77

190

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Вербовъчната работа извършена от отдел XIV, ПГУ-ДС през първото полугодие на 1977 год.

Съгласно утвърдения от Ръководството на ПГУ-ДС план за оперативната работа на отдел XIV, ПГУ-ДС през 1977 год. една от основните задачи е вербовката на агентура в развитите капиталистически страни, Гърция и Турция из средите на учени - историци, филолози, изкуствоведи, културни дейци, писатели, журналисти и други интелектуалци от идеологическия фронт, с възможности за провеждане на мероприятия чрез тях по утвърждаване на нашата култура и история, както и за придобиване на документи и материали.

В изпълнение на тази задача отделът води редица оперативни дела с цел вербовка като: "ДАСКАЛА"-Турция, "ХАНС"-ГФР, "КОРЕСПОНДЕНТ"-Холандия, "РОБЪРТ"-САЩ, "ЧАГАТАЕВ"-Египет, "НУБИЕШЪТ"-Судан и др.

Резултатите от работата на оперативния състав по разработките с цел вербовка е следният:

През м. юни, координирано с отдел I, ПГУ-ДС, отделът проведе оперативни мероприятия в Турция, в резултат на които,

64/59

о.р. Йорданов и Кънчев установиха контакт с обект "ДАСКАЛА", който работи в Националния архив в Истанбул. Проведените две срещи с него потвърдиха данните за възможностите на същия да изпълнява задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС, за което той даде съгласието си. Съгласувано с отдел I, ПГУ-ДС е разработен и представен за утвърждаване план от агентурно-оперативни мероприятия по установяване на агентурни отношения с него.

В края на м. юли и началото на август отдел XIV, ПГУ-ДС проведе оперативни мероприятия по обекта на разработка "ХАНС", в резултат на които той даде съгласието си да сътрудничи на българското разузнаване. Вербовката извърши о.р. Райчев. С него отдел XIV, ПГУ-ДС придоби за агент млад, надежден, прогресивен западногермански учен - българист, който смятаме да използваме активно за изпълнение задачи на отдела и ПГУ-ДС в Гърция. Утвърдени са от Ръководството на ПГУ-ДС начинът на връзка с него и ЦДЯ.

Извън плана на отдел XIV, ПГУ-ДС, по сигнал на Управление III-ДС, бе проведена от о.р. Йорданов разработката и извършена вербовката на обект "РАХИБ", капитан от Сирийската армия.

Много добре вървят разработките на три обекта: "КОРЕСПОНДЕНТ", "РОБЪРТ" и "ЧАГАТАЕВ".

Обект "КОРЕСПОНДЕНТ" е млад и способен учен от Холандия, който работи в областта на тракологията. Първите контакти с него са установени през 1974 год. по време на Филипополски седмици на тракийската култура и изкуство от о.р. "Крум". В процеса на развитието на отношенията обекта показва пълна подкрепа на нашата теза за траките и по наша задачи даде интересна информация. През следващите години от тогава "КОРЕСПОНДЕНТ" пое определени ангажменти за изпълнение на задачи интересували отдела, главно по

60

фондацията "ДРЪГАН" в Париж, интересувашите ни институти по тракология в Гимюрджина и Одрин.

Обект "РОБЪРТ" е специализант на САЩ по българистика. Разработката му се води от о.р. Измирлиев. Обектът изпълнява задачи на отдела. След завършване на проверовъчните оперативни мероприятия, което ще стане през третото тримесечие на тази година, ще се подходи към неговата вербовка. За същата има утвърден план.

Разработката на "ЧАГАТАЕВ" се води от о.р. Йорданов. По време на специализацията му в Кайро същият сполучливо проведе по-нататъшните етапи на контактите и издигна отношенията с обекта на ниво на доверителни такива, като създаде предпоставки за прерастването им в оперативни. С "ЧАГАТАЕВ" отдела ^и решава задачи по откриване и картотекиране на ценни ръкописи на територията на Египет, а също така придобиване на информация за интересувашите ни лица и обекти. С предстоящото ново отиване на о.р. Йорданов на работа в Кайро, възнамеряваме да извършим вербовката на "ЧАГАТАЕВ".

" 11 "август 1977 год.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

Подполковник:

Лично, строго поверително!
413 2 ПОДЪЯВИТЕЛ КРЪВИМА
София, 11 септември 1977 54

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ
БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
№ 1325 - 1

КРДОБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРОПОБГДСРСБНА

До
МВР - Г. УПРАВЛЕНИЕ ДС
66М 214/44
др. ...
Дж. № 10362 19-9-77

ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 872

НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП ОТ 11. IX. 1977 Г.

8721- мюл 78

Във връзка с по-нататъшното изпълнение на решение № 367 на Секретариата от 19 април 1975 г. сматта се за необходимо:

1. Министерството на външните работи, Комитетът за култура и Министерството на вътрешните работи да съществуват още по-тясна организационна, оперативна, експертна и финансова съгласуваност в насочване усилията им към най-важните страни и райони и към най-важните изследователски направления въз основа на целеви план-програми.

2. Българската академия на науките и трите института да дават всяка година експертна оценка за изследователските материали и документи и да организират тяхното използване, с оглед на научната защита на основните изследвания за историята на българския народ и за утвърждаване на съвременната българска социалистическа култура.

3. Министерството на финансите, чрез Министерството на външните работи, да осигурят годишно 120 000 въл. лева несоциалистическа валута, 20 000 лева социалистическа валута и 50 000 лева за финансирането на:

а/ целевите комплексни мероприятия на ДР Комисията за 1300 години българска държава (ДРК), като сумите се

53

отпускат след мотивирани предложения от министъра на външните работи и председателя на Комитета за култура.

6/ дейността на научноизследователските групи, издателската дейност и научно-пропагандните мероприятия за утвърждаване престижа на българската култура, изкуство и наука.

4. Министерството на Финансите, съгласувано с отдел "Кадри, партийни организации и командировки в чужбина" на ЦК на БКП, да увеличи задграничния щат на Министерството на външните работи с 10 щатни бройки за създаването на постоянно действащи научноизследователски групи по българистика в несоциалистическите страни.

5. Министерството на външните работи, Комитетът за култура и Българската академия на науките до 15 септември 1977 г. да създадат научноизследователска група по българистика във Виена в рамките на научния и културен комплекс "Витгенщайн".

6. Софийският градски народен съвет в едномесечен срок да предостави на ДРК и службите на Междуведомствената комисия необходимите помещения, осигуряващи нормални условия за работа.

7. Държавният комитет за планиране да задели три леки коли за ДРК и службите на Междуведомствената комисия, които да се закупят от Комитета за култура.

8. Министерството на външните работи, Комитетът за култура и Министерството на вътрешните работи всяка година да внасят информация в Политбюро на ЦК на БКП за постигнатите резултати.

Стефанковичев А. и др.
1 ИТЧ

Вярно с оригинала:

[Signature]
/Р. Енев/

М. В. Р.
ПЪР. О ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 16446 ш. № 2
40.10.1977 год.

Строго секретно!

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

УТВЪРЖДАВАМ:

МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-полковник _____
София _____ 1977 година

ЦЕЛЕВА ПЛАН - ПРОГРАМА

9 1403.22

ОТНОСНО: Изпълнение Решение № 872 на Секретариата на ЦК
на БКП от 11 септември 1977 година по линия на
Министерство на вътрешните работи до 1980 година

Единадесетият конгрес на БКП се проведе под не-
отразимото влияние на XXV конгрес на КПСС. Той показва пред
света, че БКП е всепризнат политически ръководител на на-
рода, че социализмът у нас се развива по пътя на неговата
зрялост. Като отчете плодотворните успехи на идеологичес-
кия фронт, Единадесетият конгрес в същото време постави
нови изисквания към него. Това бе продиктувано както от
задачите на строителството на развитото социалистическо
общество, така и от по-нататъшното изостряне на противо-
речията между двете световни системи и особено на идеоло-
гическата борба между тях.

Изострянето на борбата на идеологическия фронт, активизирането на антибългарската пропаганда, задълбочаването на разузнавателната дейност на противника в тази област, особено след Хелзинки, поставят пред МВР задачите за активно противодействие на врага при опитите му да ограби и използва за свои цели наши културно-исторически ценности и да бъде подпомогната културната и идеологическа политика на партията и правителството на Балканите и капиталистическите страни от Западна Европа, Азия, Африка, САЩ и Канада.

В изпълнение Решенията на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 година, Министерство на вътрешните работи постигна важни резултати. Взети са мерки за опазването на онези паметници в чужбина, които са застрашени. Придобити са голямо количество културно-исторически паметници и произведения на изкуството, свързани с България от много страни. Бяха организирани, включително с помощта на разузнаването големи мероприятия в чужбина за утвърждаване на съвременната ни и минала култура.

Решение № 872 на Секретариата на ЦК на БКП от 11 септември 1977 година, взето във връзка с по-нататъшното изпълнение на Решение на Секретариата на ЦК на БКП от 19 април 1975 година - за популяризиране успехите на нашата страна в областта на културата, за издирването и опазването на паметници на българската култура зад граница, изисква от МВР и неговото Разузнавателно у-ние, насочване оперативните усилия към най-важните страни, райони и направления.

- 3 -

За изпълнение Решение № 872 на Секретариата на ЦК на БКП, Министерството на вътрешните работи ще проведе до 1980 година, съобразно своите номенклатурни задачи, агентурно-оперативни мероприятия в следните

НАПРАВЛЕНИЯ:

I. Оперативно осигуряване и подпомагане културната и идеологическа политика на Партията и правителството в следните райони и страни:

1. Балканите: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния и Албания.
2. Западна Европа: Австрия, Италия /Ватикана/, ГФР, Франция, Великобритания, Испания и Швейцария.
3. Азия: Афганистан, Индия, Кипър, Сирия, Китай и Япония.
4. Африка: Египет, Тунис, Либия, Етиопия.
5. САЩ и Канада.

II. Противопоставяне нашите възгледи в областта на древната и съвременна наша култура и изкуство, и миналата и настояща история на България – на тези на противника за тях.

III. Издирване на културно-исторически паметници, свързани с нашата история и култура, опазването им, доставянето и предоставянето им на чужди и наши учени – за пропагандиране на истината за историческия процес, разгръщане се в границите на хилядолетната история на България.

./..

198
83

АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ ПО ПЪРВО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ НАСОЧИ КЪМ ПОСТИГАНЕТО НА СЛЕДНИТЕ ЦЕЛИ:

1. Разширяване възможностите за осигуряване на своевременна и достоверна информация на партийното и държавно ръководство относно плановете за идеологическа диверсия в областта на българската история и култура, намеренията и дейността на главните научни и културни институти и учреждения на противника по отношение на НРБ.

2. Създаване благоприятни условия в посочените райони за реализиране идеологическите и културни мероприятия на Партията и правителството в условията след Хелзинки и Белградската среща.

АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ ПО ВТОРО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ НАСОЧИ КЪМ ПОСТИГАНЕТО НА СЛЕДНИТЕ ЦЕЛИ:

1. Провеждане на активни мероприятия и операции за противопоставяне на ненаучните тези по отношение на нашата минала и настояща история и култура, прокаравани от учени на капиталистически страни под ръководството на специалните служби.

2. Провеждане на операции за правдиво отразяване на нашата история и култура на територията на противника.

ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ ПО ТРЕТО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ НАСОЧИ КЪМ ПОСТИГАНЕТО НА СЛЕДНИТЕ ЦЕЛИ:

1. Точно установяване на обектите, които разполагат с културно-исторически паметници на България, на територията на противника и придобиването им по оперативен път.

1/29

- 5 -

2. Пълноценно използване на придобитата документация и културно-исторически паметници за целите на нашата наука, идеология и култура, в условията на развитото социалистическо общество.

ЗА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ И РЕШАВАНЕТО НА ЗАДАЧИТЕ ПО ПЪРВО НАПРАВЛЕНИЕ ДА СЕ ПРОВЕДАТ ДО 1980 ГОДИНА СЛЕДНИТЕ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ:

1. Първо Главно управление-ДС, съвместно с ВГУ и Управление VI-ДС, да уточни обектите, в които е необходимо да се проникне до 1980 година:

- За осигуряване на партийното и държавно ръководство с необходимата информация за противника и неговите намерения в областта на провеждането на идеологически диверсии по отношение историята и културата на нашата страна;

- Които могат да се използват в изгодно за нас идеологическо и културно влияние, а също за подпомагане политиката на Партията и правителството в това направление.

За целта да се прегледа наличната информация в ПГУ-ДС, ВГУ и Управление VI-ДС и се изготвят справки и мотивирани предложения както за обектите, така и за нашите сили и възможности за работа по тях. Информацията да се изпрати на ПГУ-ДС.

На определените за проникване на това направление обекти, ПГУ-ДС да открие оперативни дела, воденето им да се степенува и се разработят оперативни планове за про-

120
У

никването и използването им от нас, които да обхващат периода до 1980 година и след това.

Срок: 30.VI.1978 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС;

Началник ВГУ и

Началник Управление VI-ДС

2. Да се подобрят разузнавателните позиции на ПГУ-ДС по линия на културно-историческо разузнаване в следните райони и страни:

Балканите: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния и Албания;

Западна Европа: Австрия, Италия /Ватикана/, ГФР, Франция, Испания и Швейцария;

Азия: Сирия, Афганистан, Индия, Кипър, Китай и Япония;

Африка: Египет, Тунис, Либия и Етиопия;
САЩ и Канада.

За целта да се заделят ОР за работа по линия на културно-историческо разузнаване в следните страни: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния, Египет, Сирия, Австрия и ГФР.

Срок: 30.XII.1980 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС

3. Първо Главно управление-ДС чрез своите резидентури и в Центъра, ВГУ, Управление VI-ДС и окръжните управления на МВР да определят всички лица от контингента на художествено-творческата и научна интелигенция, които могат да се използват по първо направление за събиране

- 7 -

10
76

на номенклатурна информация за противника.

Набелязаните лица да се изпратят на ПГУ-ДС, което съвместно със съответното поделение да разработят, утвърдят и проведат целенасочени агентурно-оперативни мероприятия по използването им.

Срок: 30.XII.1978 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС;

Началник ВГУ;

Началник У-ние VI-ДС и

Началници на окръжните
управления на МВР

4. В определените райони и страни да се маршрутират и изведат сътрудници за изучаване дейността и разкриване плановете на обектите за проникване по това направление, даване наводки, събиране на информация за противника, оказване на влияние върху лица и обекти в изгодна за страната ни насока.

Подходящите за тази цел сътрудници и агенти да се предават на ръководство на ПГУ-ДС, когато се извеждат за повече от два месеца; когато е за по-малко време, работата да се съгласува с ПГУ-ДС.

Срок: 30.XI.1980 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС;

Началник ВГУ;

Началник У-ние VI-ДС и

Началници на окръжните
управления на МВР

./..

~~78~~

**ЗА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛА-
НУВАНИТЕ ЗАДАЧИ ПО ВТОРО НАПРАВЛЕНИЕ**

1. Първо Главно управление-ДС да допълни утвърдения план за провеждане на операции в капиталистическите страни за по-нататъшното утвърждаване на българската култура с разработки и агентурно-оперативни мероприятия по следните въпроси:

- Противопоставяне на ненаучните тези за: Кирил и Методий /които не били свързани с миналото на нашия народ/; Климент Охридски /не бил български книжовник, а книжовник на "македонската нация"/; писателят Презвитер Козма /не принадлежал на старобългарската литература/; Константин Преславски /не бил първият старобългарски поет, а просто "Константин нови"/; Черноризец Храбър /не бил българин, а западен славянин/; Фалшифицирането на въстанието на Асеновци /представяно, че е ръководено от власи/; Второто българско царство било "влашко царство"/. Доказване на нашите тези;

- Създаване на отдели от българска историческа, политическа и художествена литература в библиотеки на капиталистически страни, издаване на броеве от списания, посветени на нашата страна;

- Обезвреждане на антибългаристи издали книги против България;

- Популяризиране на историци, издали книги застъпващи наши тези;

- Развитие на българистиката в света.

Срок: 30.XI.1980 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС

12/8
28

ЗА ПОСТИГАНЕТО ЦЕЛИТЕ И РЕШАВАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ ПО ТРЕТО НАПРАВЛЕНИЕ ЩЕ СЕ ПРОВЕДАТ СЛЕДНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ:

1. Първо Главно управление-ДС, съвместно с другите поделения на МВР да уточни обектите в страните с трудна агентурно-оперативна обстановка, които притежават интересни за нашата история и култура материали; за същите да се разработят конкретни агентурно-оперативни планове по придобиването на тези материали.

Срок: 30.XII.1980 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС

2. Първо Главно управление-ДС да развие своята дейност зад граница за издирване и доставяне на образци или копия от документи, материали и литература за:

- Разселването на траките в Античния свят и ролята им в културата на древна Гърция, древна Италия и на цялото Средиземноморие;

- Разселването на прабългарите и ролята им в историята на Монголия, Китай, други азиатски страни и на Балканския полуостров;

- Ролята на Първата българска държава в Европа като трета сила на континента заедно с Византия и с Франкската империя и ролята на българската култура от това време за славянството до X век;

- Ролята на българския книжовен език, на Търновската книжовна и живописна школа, на българската философска мисъл и на българските еретически учения до XIV век в развитието на европейската култура през Възраждането;

24
89

- 10 -

- Ролята и съдбата на българския народ в европейската история в навечерието на отоманското робство и през него - за спасяването на другите народи от Европа от нашествието;

- Ролята на българския народ за обединяване на балканските народи на социална основа срещу поробителя през XVIII-XIX век за развитието на идеите за общобалканско разбирателство;

- Ролята на българския народ и особено на БКП, начело с Георги Димитров, за развитието на работническите и комунистически движения на Балканите, за световна антифашистка борба, за утвърждаване принципите на интернационализма;

- Ролята на руския народ и на СССР през съответните периоди от нашата история и особено след 1878г. като безпрецедентен пример на дружба между два народа, две страни, две партии.

Срок: 30.XI.1980 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС

3. Придобитите от ПГУ-ДС културно-исторически паметници да се предоставят на наши с.с. и ОВ историци, а също на подходящи за нашите цели агенти, учени или приятели на България от капиталистическите страни, отстояващи наши тези за написване на монографии, статии, сценарий на филми и други материали, утвърждаващи името на социалистическа България.

За целта да се изготвят списъци на тези лица, които ще се ползват и същият се утвърди от Началник Пър-

- 11 -

105
80

во Главно управление - ДС.

Срок: 30.XI.1980 г.

Отг.: Началник ПГУ-ДС

4. Към отдел I, Управление VI-ДС, да се създаде отделение за профилактична работа и опазване на културно-историческите паметници на територията на цялата страна.

Срок: 30.XII.1977 г.

Отг.: Началник У-ние VI-ДС.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор: _____

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-лейтенант: _____

Отп. в 1 екз.

Изп.-14-17536

Нап.-НМ-10436

София, 10.10.1977 г.

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ
БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

№ 1615

МЗР - ПОДЛЕЖИ НА ВРЪЩАНЕ - 27/15
Вх. № *ЛМ* Др. *Симон Бонев*

ПОДЛЕЖИ НА ВРЪЩАНЕ
София, 4 НОЕМВРИ 1977 г.

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
Вх. № *13311* ТАР. АТ *14*
от *8.11* 19 *77* г.

ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 1066

НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП ОТ 4 НОЕМВРИ 1977 Г.

Утвърждава програма на Комитета за култура и Българска академия на науките за ускорено публикуване на ценни книжовни паметници в Копрус "Писмени паметници на българската история и култура".

Възлага на всички министерства, ведомства, институти и организации да оказват пълно съдействие и помощ на Междуведомствената комисия за паметниците на културата, която контролира и осъществява цялостното решаване на въпросите, свързани с издирването, проучването и издаването на български паметници у нас и в чужбина.

Министерството на финансите да обезпечава програмата с необходимите средства в лева, а също така по първо и второ направление.

Изпълнението на програмата да започне от 1980 г. в чест на 1300-годишнината от създаването на българската държава.

Задължава отделите "Наука и образование", "Изкуство и култура" и "Пропаганда и агитация" на ЦК на БКП да контролират изпълнението на програмата.

Вярно с оригинала:

[Signature]
/Р.Енев/

10)
Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЕРСПЕКТИВЕН
УПРАВЛЕНИЕ - ДС
гр. София

Per. № 18057, с. № 2
8 XI 1977 год.

ПЕРСПЕКТИВЕН ПЛАН

208
ОТНОСНО: Разстановката на кадрите на отдел XIV, ПГУ-ДС,
до 1982 година

I. Кадрово състояние на отдел XIV, ПГУ-ДС, към 1 ноември 1977 година:

1. Утвърдени щатни бройки на отдела в Центъра,
включително ръководството на отдела – 7 броя.
2. Щатни бройки на ОР на прикритие – 12 броя.
От тях са заети 5 броя, включително 1 бр. по секретния щат.
3. Отделът не разполага със задгранични брой-
ки.
2. Технически бройки в Центъра – 2 бройки.

II. Предложение за кадрово развитие на отдела до 1982 година.

Решение № 872 от 11 септември 1977 година
на Секретариата на ЦК на БКП, взето във връзка с по-ната-
тъжното изпълнение на Решение на Секретариата на ЦК на
БКП от 19 април 1975 година – за популяризиране успехите

на нашата страна в областта на културата, за издирването и опазването на паметници на българската култура – изисква от отдел XIV, ПГУ-ДС, насочване оперативните усилия към най-важните страни, райони и направления. Изпълнението на това Решение на Секретариата на ЦК на БКП налага ОР в Центъра да бъдат толкова, колкото са ОР на прикритие, с оглед да се извършва ротация. Увеличението се налага и поради разрастването на работата на отдела, пред когото са поставени три задачи за решаване:

I. Оперативно осигуряване и подпомагане културната и идеологическа политика на Партията и правителството в определени страни в следните райони:

1. Балканите;
2. Западна Европа;
3. Азия;
4. Африка;
5. САЩ и Канада;

II. Противопоставяне нашите възгледи в областта на древната и съвременна наша култура и изкуство, и миналата и настоящата история на България – на тезите на противника.

III. Издирване на културно-исторически паметници, свързани с нашата история и култура, опазването им, доставянето и предоставянето им на чужди и наши учени – за пропагандиране на истината за историческия процес, разгръщан се в границите на хилядолетната история на България.

За пълното решаване на тези задачи е целесъобразно до 1982 година за отдел XIV, ПГУ-ДС, да се заделят 9 зад

гранични щатни бройки, които да бъдат по следните страни: Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния, Египет, Сирия, Австрия и ГФР. Тези бройки да се заделят постепенно.

Досега за отдела се утвърдиха като полезни следните прикрития: Министерство на външните работи – отдела "Културна дейност и комитет по църковните въпроси"; Комитета за култура – Главна дирекция за международна културна дейност.

За отдела се очертават като перспективни прикритията: Славянски комитет; БАН; Комитета за Балканско разбирателство. В тези учреждения обаче отделът няма ОР.

За да има относително твърдо съотношение на кадрите в Центъра – прикрития – резидентури, т.е. съотношение 1:1:1, отделът трябва да разполага с щатните бройки при създаването му, които са 10 на брой и да се попълва регулярно с кадри и от специалностите архитекти, журналисти и изкуствоведи.

III. Фактическа разстановка на кадрите на отдел XIV, ПГУ-ДС, до 1982 г. включително:

Строго секретно!

220
23

М. В. Р.
ПЪР. О ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Рег. № 18639, екс. № 1
25. IX 19 78 год.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Координацията с подразделенията на МВР

211

В дейността на отдел XIV, ПГУ-ДС, координацията на оперативната работа с линейните отдели на ПГУ-ДС и другите подразделения на МВР заема съществено място.

В рамките на ПГУ-ДС, отдел XIV, ПГУ-ДС, съгласува с линейните отдели годишният план и отделни агентурно-оперативни мероприятия, които се провеждат съвместно през годината; съгласуват се не само плановите задачи, но и възникналите извънредно въпроси, задачи и оперативни мероприятия. Особено полезна е и дава резултати координацията на работата ни с отдел I, II, III, VII, VIII, IX и XI, ПГУ-ДС, с някои от които се водят успешно вербовъчни разработки, извежда се агентура и се провеждат операции.

Отделът решава някои свои задачи като използва възможността на ВГУ-ДС и Упавление VI-ДС. Тук по-добре координираме работата с ВГУ-ДС и малко по-сложно с Управление VI - ДС, където по-трудно се решават въпросите по използването на тяхната агентура за решаването на наши задачи.

Добре се осъществява сътрудничеството и координацията на оперативната ни работа с някои окръжни управления на

- 2 -

МВР: Велико Търново, Хасково, Благоевград и Габрово. То се изразява във воденето на съвместни разработки и провеждане-то на операции. Посредник в сътрудничеството ни с окръжните управления обаче се явява отдел XI, ПГУ-ДС.

Съветските другари са вземали участие в обсъждане работата и задачите на отдела при др. Министър. Необходимо е нашите планове и отделни по-важни агентурно-оперативни мероприятия, особено по главния противник да се координират със съветските другари.

Поради спецификата на задачите на отдела контактуваме с ръководството на сектор "Културно наследство" към Министерство на външните работи и СИБАЛ /Международен документационен център по балканистика/ По лицата, с които те работят зад граница и плановете им вземаме оперативно отношение, а чрез нас и другите отдели на ПГУ-ДС.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Полковник: Г. Авджиев

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 - отдел "КАП" и ИД
Екз. № 2 - към делегацията и пр. 05, 28
Изп. - 14-17536 13.12.78г.
Нап. - 419-Н. Миленова
София, 25.9.1978 г.

Строго секретно! ²³²
50

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

Рег. № 12375, вкл. № 21
19 год.

ДО
ДРУГАРЯ ЗАМ.НАЧАЛНИК ПГУ-ДС
генерал-майор Вл. ТОДОРОВ
Т У К

дч. 6.

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от полковник ГЕОРГИ АВДЖИЕВ -
началник отдел XIV-ПГУ-ДС

ДРУГАРИ ГЕНЕРАЛ,

На 20 юни 1978 година по мое искане проведох среща в управление VI-ДС, респективно със зам.началника на управлението др. ИВАН АЛЕКСАНДРОВ и началника на Първи отдел при същото др. Найден Петров.

Целта на срещата бе обсъждането на възможности за взаимодействие между двете подразделения в работата по изпълнението на решенията на ПБ на ЦК на БКП по издирването, придобиването и опазването на документи и други вещественни доказателства представляващи интерес за историята на Българската държава.

Дълга да отбележа, че другарите АЛЕКСАНДРОВ и ПЕТРОВ се отнесоха с пълно разбиране към въпроса за взаимодействието по тази линия и изразиха готовност да оказват всякаква помощ в кръга на техните възможности. По тяхна преценка досегашното взаимодействие по тази линия е било твърде сграничено, поради което не са изпъл-

содсе

зувани наличните възможности за съвместна работа.

В резултат на проведените разговори освен решаването на някои конкретни въпроси свързани с наши искания, бяха приети следните основни идеи за засилване на взаимодействието:

1. До края на 1978 г. да бъдат подготвени и обсъдени конклетни мероприятия за изработването на съвместен план за работа между ШГУ-ДС и Управление VI-ДС по линия на културно историческото разузнаване.

2. С цел най-ефективното използване на сътрудническия апарат на двете подразделения по тази линия да бъде направена съвместна преценка на възможностите на този апарат и в зависимост това да се реши преминаване на дадени секретни сътрудници от едно в друго подразделение.

3. Засилване контактите на ниво на ръководството на отделите и на ниво на оперативните работници с цел по-пълно използване на наличните възможности със сътрудническия апарат, за придобиването на нови СС, както и подобряване на взаимодействието за вербовка на чужди граждани, посещаващи нашата страна или учащи се с възможности по наша линия.

Считам, че резултатите от срещата са положителни. Те са в духа на мерките набелязани на партийното събрание в отдела свързано с решенията на Националната партийна конференция.

Срещата показва, че контактите с Управление VI-ДС са не само полезни, но и необходими и те трябва да станат задължение на целия оперативен състав на отдела.

Възможностите на Управление VI-ДС по линия на отдел XIV-ШГУ-ДС далеч не са изчерпани и ползвайки се от разбирането и от

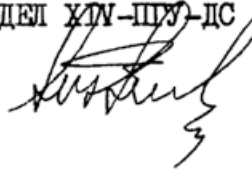
- 3 -

235
52

готовността на другарите там е необходимо да се набележат мероприятия и се пристъпи към конкретно взаимодействие.

Отп. в 1 екз.
Изп. XIV-11239
Нап. ЦС-17-168
21.VI-1978 г.
С о ф и я

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV-ЦУ-ДС
ПОЛКОВНИК:

Из архивите на ДС

215

ДС И КУЛТУРНО-
ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ

34

Из архивите на

Строго секретно!

230
55

ПЪРВО СЪОБЩАВАНЕ
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № **21179**, сер. № **1**
— 9.11.1978 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

27.11.1978

216

А. Василев
М. Ж. Жу

1. По сътрудничеството с ПГУ-КГБ

Поради характера на работата на отдел XIV, ПГУ-ДС, и поради това, че в ПГУ-КГБ няма подобен отдел или служба, не са разработвани конкретни планове за взаимодействие.

Помощта, която е оказвана на отдела досега от страна на КГБ се изразявала в изучаването и проверката на отделни лица и обекти, представляващи оперативен интерес за нас.

Считаме, че в бъдеще взаимодействието на отдел XIV ПГУ-ДС с ПГУ-КГБ, следва да намери отражение в провеждането на някои операции и активни мероприятия свързани с идеологическата диверсия на врага насочена към засилване на напрежението на Балканите, чрез фалшифициране на исторически факти и истини.

2. По взаимодействието и сътрудничеството с РУ-ГШ-МНО

Съществени съвместни мероприятия с РУ-МНО отдел XIV ПГУ-ДС, не е провеждал по съображенията, посочени в точка първа.

231

- 2 -

Считаме, че в бъдеще взаимодействието може да бъде разширено като се предвидят и проведат мероприятия, отнасящи се за престижа на БНА.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ ~~КАТ~~, ПУЗ-ДС,
Полковник: *[Signature]*
/Г.Авджиев/

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 - адресата - КАТ - *КА*
Екз. № 2 - ~~към~~ *доля* *указ. с пр. об. от В.12.78г.*
Изп.-14 - 17536
Нап.-492- Н.Миленова
София, 8.11.1978 год.

Из архивите на ДС

217

Строго секретно! 90

М.В.Р.
ПЪРВО УПРАВЛЕНИЕ
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Реш. № 22378 от 19 юли 1978 г. У К А З А Н И Я

на др. Министър на вътрешните работи за работата на отдела дадени по време на заслушването на същия на 19 юли 1978 год.

На 19 юли 1978 година бе проведено заслушване на отдел XIV-ПГУ за изпълнението на плана за работа през първото 6-месичие на 1978 год.

На заслушването присъствуваха освен др. Министър и другарите В. Коцев, началник ПГУ, др. Горинов - зам. началник ПГУ, др. Емил Александров - зам. председател на КК и др. М. Коларов - помощник на др. министър.

На заслушването докладва началника на отдела полковник Г. Авджиев.

След заслушването бяха дадени следните по-главни насоки за бъдещата работа направени в изказването на др. Министър:

1. Дава се положителна оценка за работата на отдел XIV.
2. Работата на отдела трябва да бъде най-тясно свързана с Националната комисия за 1300 годишнитата.
3. Да се изясни кои задачи ще решаваме с наши агентурно-оперативни средства и кои по официална линия. По този въпрос трябва да има взаимно допълване.
4. Дава се по-открита насока за работа по линия на Югославия. Тук следва да се изяснят кои са спорните въпроси и по тях да се отговаря.
5. Засилване на контактите с нашите специалисти в областта в която работим в това число и с тези в провинцията. Да се разширява гамата на сътрудниците по определени въпроси.
6. Да се работи по-смело с доверени лица без обезателно да ги водим като С.С. Историците да се ангажират и по изпълнението на отделни задачи.
7. Да се изучават непрекъснато проблемите на нашата история от оперативния състав за да бъдем равностойни събеседници със специалистите.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>Сидя</i>

-2-

8. Най-тясна координация с другите отдели при ПГУ и използване на наличната при тях агентура за наши задачи. По инициатива на отдел XIV -ти да се заложат мероприятия за изпълнение чрез агентура на другите отдели.

9. По въпросите на тракологията да се използват данните за II и III век - Използуване на

Бутово, Павликени-там са фактите.

-Института по тракология.

Това, което имаме да се издаде и да му се даде ход за публикуване в чужбина-академични издания:

Велизар Велков

Янка Николова

Димитър Димитров

10. По Търновската книжовна школа-от двата сборника да се извлекат най-добрите части и по списъци да се разпратят в чужбина по библиотеки и други.

11. Правилна е идеята за издаването на чужди /турски и югославси автори/ у нас, които стоят на наши или близки до нашите позиции по турското малцинство и македонското.

Да се видят възможностите за издаване на материали за Митхад паша.

12. Да се дава гласност на дисертации на наши и чужди учени за Втората българска държава като се свърже с 1300 годишнината.

Килифаревският манастир и Търновската школа -Тесдосий Търновски.

13. Да се разработят допълнителни план-мероприятия за 1300 годишнината-срещ спетмеври-октомври 1978 г.

Отп. в 1 екз.

Изп. и нап. -14-17239

Съфия, 27.11.1978 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО ПОВЕРИТЕЛНО!

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Рег. №. *147*... Екз. №. *1*..
.... *28.03*... 1979 г.

ДО
ПЪРВИЯ СЕКРЕТАР НА ЦК
НА БКП И ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ДЪРЖАВНИЯ СЪВЕТ
ДР. Т. ЖИВКОВ

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Годишен доклад на посолството на ФРГ за
културната политика на България през 1978 г.

Министерството на вътрешните работи разполага с
годишния доклад на посолството на ФРГ в София до Мини-
стерството на външните работи в Бон, в който се раз-
глежда културната политика на България през 1978 г.
Докладът е придружен от писмо, съдържащо обща оценка
за развитието на културните отношения между ФРГ и НРБ.

Следва пълният текст на писмото и на годишния
доклад от 22 стр.

МИНИСТЪР:

/Д. Стоянов/

Превод от немски език

Посолство на
Федерална република Германия
София
Ки 600.50
докладен № 165/79

София, 01.03.1979 г.
Ахенбах-Майнгаст

До
Външно министерство
5300 Бон
реферат 610

Относно: културно-политическия годишен доклад
1978 г.

Във връзка с: указ от 02.01.1978 г. – 600.600.50

Приложение: културно-политическия годишен доклад
с приложение

(с копие за 214 и 631 реферати)

В приложението изпращаме годишния доклад за политиката в областта на културата за 1978 г.

Обща оценка

1. През 1978 г. нашите отношения с България в областта на културата имаха различно развитие.

В областта на сътрудничеството между висшите учебни заведения и научните институти (споразумението за сътрудничество между университетите в Хамбург и София, съвместната дейност на БАН с Немското изследователско дружество

ство, големият интерес към стипендиите на Немската академична обменна служба (ДААД) и на фондацията "Александър фон Хумболд), развитието на сътрудничеството ни е радостно. В положителния баланс могат да се посочат и разширяващото се сътрудничество на Комитета за наука и технически прогрес с дружеството "Карл Дуисберг", използването от българска страна на курсовете за преводачи, говорещи немски и преподаватели по немски език в Гьоте-институт, седмицата във висши учебни заведения и симпозиума по българистика на Дружеството за Югоизточна Европа, обмен на посещения за обмяна на опит на различни специалисти (архитекти, научни работници от Института за опазване на паметниците на културата, млади скулптори), които по покана на Института за отношения с чужбина и Комитета за култура се проведоха в двете страни. Даренията от книги и уреди се посрещат с удоволствие от българска страна. Противно на това ФРГ през 1978 г. не бе представена в България с нито едно представително мероприятие в областта на нагледно-илюстративните форми.

След провалилата се през 1977 г. поради Берлинския проблем изложба "Графика и дизайн" последва неосъществяването на концертното турне на "Гехингер кантора" по време-програмни причини и отказът на Гьоте-институт за турне на вече уговорените концерти на Вюртенбергския камерен оркестър в различни български провинциални градове. В противовес на това България имаше значителни прояви във ФРГ с голямата си изложба на икони в Мюнхен и едно турне на Софийската народна опера.

Причините за слабото културно представяне на ФРГ в България през последните години са многостранни и не винаги забележими. Като най-важни биха могли да се посочат вероятно слабият интерес от страна на представителните български органи към културни прояви на ФРГ в България, като немската култура и език по тяхно мнение достатъчно и относително без проблеми се разпространявали в България от ГДР; съобразяването с политическата линия на СССР и ГДР, откъдето произлиза и нарастващата чувствителност към всички въпроси, засягащи Берлин; малкото предложения от наша страна за действително представителни културни мероприятия.

Усилията на Комитета за култура за осъществяването на изложба на Римско-германския музей като насрещна на изложбата "Тракийско златно съкровище", която ще бъде показана през 1979 г. във ФРГ, след което би се приветствувала и една изложба на Мюнхенската Пинакотека, показват, че ние също бихме се сблъскали със също такъв голям интерес, както това стана напоследък с англичаните с Кралската им изложба и турнира по гимнастика и с австрийците със Сбирката им от гравюри от виенската Албертина.

2. В един момент, благоприятно повлиян от размяната на посещения на високо ниво (посещението на министъра на външните работи Петър Младенов през юли 1978 г. и запланираното посещение в България на федералния канцлер през май 1979 г.), ние можахме да приключим преговорите за филмова седмица на ФРГ през април 1979 г. и за Изложба на книгата на "Борсовият съюз" (с едно задоволително разрешение на въпросите около Берлин) през есента на тази

година. В процес на разговори са и преговорите за изложбата на Римско-германския музей, за участие в "Софийски музикални седмици" чрез Гехингер-кантора и за културни дни на ФРГ в България. Засега не е сигурно дали културните дни на ФРГ ще се реализират в такава форма, каквато сме предвидили ние, тъй като подобни мероприятия в България досега са се организирали по линия на културния обмен с източноевропейските им партньори (в 1978 г. със СССР, Куба и ЧССР).

Посолството активно ще изучи какъв може да бъде приносът на ФРГ към чествването през 1981 г. на 1300-годишнината от създаването на българската държава, като би могло да изрази готовност за изложби на документи и ръкописи, отразяващи отношенията между България и средновековната германска държава.

Подпис: Егерс

7

Превод от немски език

Годишен доклад за културната
политика на България през 1978 г.

1. Обща културно-политическа ситуация в страната

Народна република България е комунистическа държава, тясно свързана със Съветския съюз, и е със строго организирано управление на цялостния културен живот. Отговорните за културния живот държавни органи, институции и обществени групи са обединени от т.нар. комплекс за култура и изкуство, културна дейност и средства за масова информация. Той се ръководи от Комитета за култура, чийто председател е много активната Людмила Живкова – дъщеря на председателя на Държавния съвет. Културното творчество се радва на интензивно държавно поощрение, което същевременно е свързано със строгото управление от страна на партията и държавата, които разглеждат културата като особено важен инструмент за идеологическо въздействие на населението.

Прилежна посредственост цари в обширна част от официално поощряваните културни изяви. Както Съюзът на

дейците на културата, така и отговорните в партията и държавата изказват съжаление за това състояние, но на това се реагира само с нови апели за запазване на доктринерската партийна линия. На международно ниво са музикалната култура, особено певческото изкуство, и българските филмови дейци – напоследък и в областта на игралните филми (през 1978 г. "Сребърната мечка" в Берлин).

Интензивни грижи се полагат и за националното културно наследство. Изложбите "Български икони" и "Изкуството на траките" (едната показана през 1978 г., а другата ще бъде във ФРГ през 1979 г.) бяха показани в почти всички големи западни и източни столици. Периодически във вестниците и списанията на страната се публикуват статии за културата на траките и за разкопки на тракийски селища. Това е израз главно на големите всеобщи усилия на държавата и партията да се подчертава историческият континюитет на българската нация и да се претендира за тракийското културно наследство. В тази връзка са също и интензивните приготовления за чествуването през 1981 г. на 1300-годишнината от основаването на Първата българска държава.

2. Културните взаимоотношения между ФРГ и България

а/ Наука, висши учебни заведения (целева област 68 641-1)

Състояние

България е много заинтересована от научен обмен, особено в областта на естествените и техническите науки,

с немски висши заведения и други институти на немския научен живот. Българският капацитет за изпращане на стипендианти във ФРГ (фондация "Ал. фон Хумболд", дружеството "Карл Дуисберг", Немската академична обменна служба, "Гьоте-институт") превишава отчасти предлаганите от нас възможности. Същото се отнася и за даренията от книги и научна апаратура. Между университетите в Хамбург и София беше подписано споразумение, което предвижда засилване на обмена на научни работници и сътрудничеството между двата университета.

Сътрудничеството между немските организации и посолството с компетентните български служби, особено с Комитета за наука и технически прогрес и БАН, са тесни и добри. Това пролича отново през есента на 1978 г., когато посолството със съдействието на дружеството "Карл Дуисберг" и българския Комитет за наука и технически прогрес можа успешно да проведе за втори път среща на бивши български стипендианти под формата на семинар.

Препоръки

Тъй като възможностите за индивидуална грижа и работа с бившите стипендианти тук, както и в другите източноевропейски страни са ограничени, усилията ни в работата с бившите стипендианти трябва да се насочат към официалните срещи с тях, дарения на книги и научна апаратура и абонаменти за вестници и списания. Среща с бившите стипендианти на Немската академична обменна служба е запланирана за май 1979 г.

Трябва да се действа за такава среща и с бившите стипендианти на фондацията "Ал. фон Хумболд".

б/ Изкуство, изложби, културна програма (целева област 68 651-3)

- Изложби

Състояние:

От гледна точка на тукашните засилени информационни потребности, изложбите се явяват добър инструмент за достигане до широката публика.

През 1978 г. не бе показвана изложба от ФРГ. Към предложената за 1978 г. или за по-късно изложба "фотографията в науката и техниката" от българска страна не се проявява голям интерес между другото и поради това, че в нея не се вижда съпоставима и насрещна изложба спрямо българските изложби във ФРГ ("Български икони" и "Тракийско златно съкровище").

Ето защо българите се стремят много към реализирането на една изложба на Римско-германския музей през 1980 г. Едновременно с това има интерес за създаване на контакти между Мюнхенската Пинакотека и българската Национална галерия, които могат да доведат до размяна на изложби както през 1978 г. с виенската Албертина. Председателката на Комитета за култура Людмила Живкова разговаря с посланика Щюкер върху възможностите за принос на ФРГ към чествуването през 1981 г. на 1300-годишнината от създаването на българската държава чрез предоставяне на изложба на ръкописи и документи, които са свързани със средновековната българска история.

Препоръка:

Би могла да се реализира изложбата на Римско-германския музей през 1980 г., която да бъде и основно мероприятие в планираните дни на културата на ФРГ. Да се

M

приемат контактите между Българската национална галерия и мюнхенската Пинакотека. Да се направи нещо за чествването на 1300-годишнината от създаването на българската държава. В по-далечна перспектива, ако нашата позиция в сектора на изложбите се консолидира, да се планира една по-голяма изложба на съвременно изкуство.

б/ Стипендии в областта на изкуството, лекции и семинари. Състояние.

Предложенията за стипендии в областта на изкуството и средствата за масова информация се приемат от българите резервирано, тъй като тези области се смятат за важни в идеологическо отношение. Съществуват интереси към стипендиите по музика на Немската академична обменна служба, към мероприятията на Дружеството за Югоизточна Европа (седмица във висшите учебни заведения и симпозиуми по българистика) и към групови пътувания на специалисти, организирани от Института за международни отношения (служители по опазване и охрана на паметниците, архитекти, млади скулптори и германисти). Едновременно с това са заинтересовани от контакти в областта на археологията и библиотечното дело.

Препоръка:

Дейността на Института за международни отношения и на Института за Югоизточна Европа, чийто директор по деловите въпроси д-р Шьонфелд посети през 1978 г. България, трябва да се поощрява и по-нататък, така че тези институти да осъществяват по директен път проекти, които при други западни държави залягат в двугодишните програми за сътрудничество.

в/ Музика

Състояние

В една музикална страна като България особено за съжаление е това, че много рядко се представят музикални ансамбли от ФРГ. През 1978 г. се състояха само представления на отделни артисти в София (проф. Детлеф Краус) и в Пловдив (проф. Волфганг Мармер), и то на комерсиална основа.

Концертът на Гехингер-кантора се провали по време и програмни причини. Вече уговорените концерти на Вюртенбергския камерен оркестър трябваше да се откажат, когато "Гьоте-институт" ни съобщи, че отказва турнето на оркестъра в Югоизточна Европа.

Състоя се гастролен концерт на Монтеверди-хор по повод подписването на споразумението между университетите в Хамбург и София. Желаното широко представяне и успех не се постигнаха поради това, че Софийският университет като организатор на концерта го счете като вътрешно мероприятие на университета и не бяха допуснати странични участници.

От средствата на малкия фонд за културни нужди бе финансирана през януари 1979 г. една музикална вечер на дуо Зелхайм в резиденцията на посолството. Концертът бе част от програмата по представленията на Гьоте-институт за Югоизточна Европа. Посолството предвижда за в бъдеще едно засилено сътрудничество с Гьоте-институт в тази област.

Предложенията на реферата по музика на централата на Гьоте-институт в Мюнхен за по-пълни музикални про-

екти за 1979 г. не намериха интерес в държавната българска агенция "София-концерт", която не се отличава с готовност към рискове, експериментиране или със склонност към авангардизма.

В бъдеще трябва да се обмислят проектите, към които "София-концерт" проявява интерес, и да се поощряват. В противен случай по финансови причини (напр. заплащането във валута) те биха се провалили. Едно внимателно сондиране в това направление като че ли е наложително.

Препоръка:

В планираните през 1980 г. културни дни или в една програма за изложба на Римско-германския музей трябва да вземе участие и голям немски музикален ансамбъл (опера, оркестър, балет).

Използването на проектите на реферата за Югоизточна Европа на Гьоте-институт от посолството трябва да се поощрява от Външно министерство и при това да се увеличи от средствата на министерството фондът за малки културни мероприятия, или да се уговори с Гьоте-институт поемането на финансирането на тези проекти, като се има пред вид и София.

Трябва да се провери доколко музикални проекти, към които "София-концерт" проявява интерес, могат в ограничени рамки да се поощрят с финансови дотации.

г/ Театър

Състояние

Широко разпространеното ползване на немски език би осигурило на един добър театрален ансамбъл от ФРГ оживен интерес в продължение на много вечери, както това по-

казаха представленията на Виенския Бург театър с постановката на "Ифигения в Таврида".

Досега обаче липсват предложения от наша страна.

Препоръка:

В случай, че не се планира участие на наш театър в културните дни през 1980 г., трябва да се обмисли дали да не се представят гостуващи театри в България, напр. на този от Майхайм (това е предложение на КК) в отговор на български гастроли във ФРГ.

3. Средства за масова информация и литература
(целева област 68 641-4)

а/ Литература

Състояние

Може да се каже, че в България съществува голям интерес към наши книги. През 1978 г. бяха предадени дарения от книги на двата института по германистика на Софийския университет и на други български научни институти.

През 1978 г. български преводачи взеха участие в курса на Гьоте-институт в Гьотинген за литературни преводи от славянски говорещите страни на Източна Европа.

В ежегодния Международен софийски панаир на книгата бяха представени и изложители от ФРГ с колекции предимно на научно-техническа литература. Предвижда се през есента на 1979 г. да се уреди в София голяма изложба на "Панаири и изложби" на финансовото обединение на немските книгоиздатели, за което в предварителни разговори с българското Външно министерство се изясниха условията за участие и на издателства от Берлин.

Препоръка:

Трябва да се засили снабдяването на посолството с неполитическа литература за даване като подаръци. Трябва да укрепва традицията да се канят преводачи от България. Бихме приветствували инициативата немски преводачи да посещават България.

б/ ФилмиСъстояние

За разлика от американските и френските филми, филми от ФРГ много рядко се появяват по българските кина, за последен път имаме през 1977 г. филма "Загубената чест на Катарина Блум".

През април 1979 г. за първи път ще се проведе филмова седмица на ФРГ в София, докато седмици на българския филм се провеждат в различни градове на ФРГ.

От 1975 г. България взема редовно участие във филмовия фестивал в Берлин и през 1978 г. спечели "Сребърната мечка" за филма "Авантаж". В началото на 1979 г. България заедно с другите източноевропейски страни напусна фестивала в знак на протест срещу прожектирането на американския филм "Ловецът на елени", който уж обидил Виетнам.

Не е ясно дали българският филм "Бумеранг" покъсно ще вземе участие в Берлин.

Съществуват добри контакти между Съюза на българските филмови дейци и представители на западногерманския фестивал за късометражни филми в Оберхаузен, където български филми редовно участвуват и са печелили награди.

Ръководителят на филмовият фестивал Волфганг Руф посети в началото на 1979 г. България. За 1979 г. посолството отново ще се опита да покани български филмови критици в Оберхаузен.

Препоръка:

Областта на киното от гледна точка на широкото масово въздействие и като културна дейност заслужава особен интерес. В програмата за културните дни през 1980 г. трябва да се предвиди и една филмова седмица с участието на филмови дейци от ФРГ. За предвидените в бъдеще филмови седмици би могло да се помисли и за филмови серии на отделни режисьори, напр. филмите на Вернер Херцог.

в/ Радио и телевизия

Състояние

Връзките на посолството с българското радио са по-слаби, отколкото с телевизията, с която съществуват регулярни контакти. Генералният директор на БТ и зет на Тодор Живков Иван Славков по покана на Службата за печат и информация към Федералното правителство прие да направи едно информационно пътуване през 1979 г. във ФРГ, което се предвижда да се състои, щом като се подпише отдавна разработваният договор между БТ и Баварското радио (с представителство на АРД).

Съществува интерес от българска страна към едно по възможност безплатно използване на филмови и архивни материали. Имаме и отделни прожекции на филми на "Призма" на Интернационалес по телевизията.

Препоръка:

И за в бъдеще трябва да се обръща особено внимание

17

на телевизията и особено на това да се засилят опитите за покани на нейни представители за информационни пътувания във ФРГ.

4. Обществени групи (целева област 68 641-5)

Съществуват добри взаимоотношения между Съюза на българските архитекти и Националния институт по опазване на паметниците. След като през 1977 г. група български архитекти и служители от Института по опазване на паметниците по покана на Института за международни отношения посети ФРГ, последва посещение на група немски архитекти и служители по опазване на паметниците в България по покана на българския Комитет за култура.

Представителката на Института за международни отношения Едит Цофман също взе участие в това пътуване. През 1978 г. ФРГ посетиха и 15 млади скулптори и германисти по покана на Института за международни отношения. През 1979 г. са представени покани на този институт до български архитекти по градуостройство и по опазване на паметниците.

Спортните контакти съществуват само в рамките на международни състезания (например Международните студентски игри, гимнастика за жени, участието на "Херта" и футболно дружество Кьолн в мачове за купи в България). За отчетния период имаме общо 17 пътувания на немски спортни групи в България, докато 587 български спортисти са взели участие в 33 спортни мероприятия във ФРГ. През 1977 г. президентът на Немския спортен съюз Вили Вайер подписа в София спортен календар за спортен обмен между ФРГ и България.

В областта на младежкия туризъм, който от българска страна се развива от младежкото бюро "Орбита", има-ме едностранчиво и бавно развитие. По данни на посолството много младежки групи от ФРГ посещават България, докато най-много една българска група годишно посещава ФРГ.

Контакти между профсъюзите се осъществиха през 1978 г. на средно ниво, когато имахме информационно посещение на делегация от ИГ Метал под ръководството на члена на профсъюзното ръководство Урсула Идлер по покана на председателя на българските профсъюзи в машиностроенето.

По данни на посолството не съществуват контакти между градове и общини.

5. Немски културни центрове (целева област 68 641-7)

Състояние

В България няма културен център на ФРГ. Само социалистическите страни разполагат със солидно изградени културни центрове. От западните страни само френското и американското посолство имат малки библиотеки. В двете читални са поставени вестници и списания.

Препоръка:

Трябва да се помисли в чакалните на посолството или във визовата служба, дотолкова доколкото тя има по-удобни помещения за това, да се организира една представителна библиотека за книги джобен формат. Там могат да се оставят и някои вестници и списания. Тя ще бъде използвана от временно пребиваващи в София немци, техници, търговци, туристи, студенти и работници, които по известни причини рядко намират по павилионите на РЕП западни вестници; от

немски или български граждани с немски произход, които живеят в България и по този начин ще укрепваме връзките им с немската култура; от интересувачи се българи, на които ние при запитване ще можем да предоставяме информационни възможности.

6. Централна програма (целева област 68 641-9)

Не съществуват българо-немски културни дружества. Със свои средства посолството организира през зимното полугодие веднъж месечно филмови вечери, които се ползват с голяма популярност.

Ние сме единственото западно посолство, на чиито филмови вечери идват по-голям брой българи.

7. Немски училища (целева област 68 645-2)

В България няма никакви училища на ФРГ. Френското, британското и американското посолство поддържат съвместно по едно училище с френски и английски език.

8. Сътрудничество в областта на учебните заведения

Сътрудничеството в тази област се очертава предимно в специализацията на учители по немски език (Гьотев институт). През 1978 г. 12 български учители по немски и германисти получиха стипендии за специализация. Както в предишните години, така и в тази редовно предлаганото участие на стипендианти от училищата остана без реакция. Сътрудник на Министерството на образованието предаде през

1978 г. както през 1977 г. книги по преподаване на немски език. В осем немскоговорящи училища в страната преподават 30 учители от ГДР.

9. Немски език

Състояние:

Немският език е широко разпространен не само сред старото поколение. В България има 8 немски гимназии, 13 руски, 6 английски, 5 френски и отскоро една, в която се преподават древните и класически езици. В останалите общообразователни училища 30% от българските ученици изучават немски език. При това след руския и френския, немският език е най-силно представен.

ГДР разглежда преподаването на немски език в училищата и двете катедри по германистика в университетите в София и Търново, в които работи по един доцент от ГДР, като свой монопол. Въпреки това, съществуват контакти между посолството и двете катедри, които регулярно се поддържат чрез дарения на книги.

Препоръка:

Засега едва ли могат да се открият възможности за пресичане монопола на ГДР в тази област. Въпреки това е необходимо да се продължават непрекъснати контакти и заинтересованост особено с висшите учебни заведения, напр. чрез дарения от книги.

10. Програма за гостувания

Досега България не е взела участие в програмата за гостувания във ФРГ. През 1976 г. пропадна едно вече под-

готвено пътуване на български археолози поради отказа на българското Външно министерство да бъде включен Берлин като място за посещение. През 1979 г. ще поканим ръководители на държавната и университетската библиотека.

III. Културните взаимоотношения на България с други страни

1. Културните взаимоотношения на България с ФРГ, СССР и ГДР.

България се стреми особено много към интензивно културно представяне в социалистическите страни, където поддържа и културно-информационни центрове. Особено широки са взаимоотношенията с ГДР и Съветския съюз. Освен това България се стреми също към разширяване на културната си дейност с третия свят (Мексико, Индия) и със западните държави (в началото на 1979 г. пътуването на Людмила Живкова в Япония). Особено наблягат в областите на музиката и изложбите (българското народно изкуство, иконите, изкуството на траките).

В културната си политика спрямо ФРГ, както и към другите западни държави, България се ръководи от два принципа: културното самопредставяне и финансовата печалба. Благодарение на това, че България използва различните степени и необединените инстанции в немския културен живот, постига успехи в своите цели.

През 1978 г. с изложбите си "Български икони" в Мюнхен и представленията на Софийската опера в Лудвигсхафен и Визбаден, България постигна значително представяне. За 1979 г. са планирани изложби в Мюнхен и Кьолн на тра-

22

кийското златно съкровище. Балансът на насрещните наши културни мероприятия е много неблагоприятен.

2. Културната политика на СССР и ГДР спрямо България и усилията на ФРГ в културната област в сравнение с нея.

На първо място е Съветският съюз, с когото България има особено тесен и активен културен обмен (пълна телевизионна програма един ден през седмицата от Москва, руски книги във всички книжарници, руският език вече е задължителен за всеки ученик от 3-ти клас, голям нов културен център, шефство между градове, стипендии и мн. др.). Особено внимание бе обърнато през 1978 г. на седмицата на съветската култура в София и почти всички български провинциални градове.

ЧССР и Куба също бяха представени в цяла България с културни дни и по същото време се проведеха дни на културата или на българския театър в Съветския съюз, Полша, ЧССР и Румъния.

ГДР отстои доста в културната си политика спрямо България от СССР, но от своя страна винаги е имала по-силни културни ангажменти, отколкото другите социалистически страни.

Причините за това са традиционните тесни взаимоотношения между България и Германия в миналото и стабилното положение на немския език в България. Освен това след войната ГДР успешно разви културни взаимоотношения с България и дълго време гледаше на разпространението на немската култура като на свой монопол.

Възможностите за културно-политическа работа в България за западните държави са ограничени. Докато другите западни държави можаха да отбележат една развиваща се дейност, през последните години полето за културна дейност на ФРГ в областта на нагледно демонстративните прояви бе значително малко, поради съобразяването на България със Съветския съюз и особено с ГДР. Берлинската проблематика, отсъствието на двегодишна културна програма и дребните предложения от наша страна влияят понижаващо на нашето културно представяне в България. Отношенията с висшите учебни заведения и в науката обаче се развиват задоволително. В редицата от западни държави с оглед на художественото представяне на ФРГ, тя се нарежда едва след Франция, Австрия, Англия, САЩ и Италия.

В периода 1979–1980 г. предвиждаме интензифициране на нашата културна дейност: филмова седмица и голяма изложба на книгата през 1979 г., изложба на Римско-германския музей, участие в Софийските музикални седмици и по възможност дни на културата на ФРГ през 1980 г.

3. Многостранната културна политика на България.

От 1956 г. България е член на ЮНЕСКО. Нейните позиции по политическите въпроси на организацията са в пълно съгласие с тези на Съветския съюз. Извън тези рамки обаче България прави усилия към профилиране чрез активно сътрудничество. Основен момент са грижите и разпространението на славянската култура и на балканистиката. В развиващите се страни България се представя от някои експерти на ЮНЕСКО. Ежегодно в България се провеждат седмици и симпозиуми на ЮНЕСКО.

За различни археологически разкопки България получава финансова помощ от ЮНЕСКО. През юли 1979 г. в София ще се проведе 18 конгрес на Международния театрален институт на ЮНЕСКО.

Ще се проведат и голям брой празници и конгреси с международно участие.

ЗАПОВЕД

№ 1094 29 12 79

НА МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Съдържание: Назначаване на комисия за МВР - "1300 години България".

№ Т-453

1979 г.

*Др. Г. Аврамов
Съставител на
с. 1094
на у. и др.
методически
заповед
д. 1*

За организиране ознаменуването на 1300-годишнината от основаването на българската държава и за координиране на цялостната дейност на Министерството на вътрешните работи във връзка с това знаменателно за нашата страна събитие,

ЗА П О В Е Д В А М:

1. НАЗНАЧАВАМ Централна комисия за МВР - "1300 години България" в състав: председател - генерал-майор Ангел Карпов, първи зам.-министър на вътрешните работи, заместник-председател - полковник Христо Шомов, оперативен координатор - полковник Симеон Цанов и членове:

- подполковник Христо Ценов - секретар на Партийния комитет при МВР;
- капитан Кольо Ангелов - секретар на РК на ДКМС при МВР;
- подполковник Ганка Ганчева - началник на Централния дом на културата при МВР;
- полковник Иван Йосифов - под. 72000 - МВР;
- генерал-майор Стою Сандалски - под. 72200 - МВР;
- полковник Георги Авджиев - под. 72900 - МВР;

- полковник Иван Донковски – под.72800 – МВР;
- генерал-майор Борис Беров – под.72700 – МВР;
- полковник Иван Александров – под.72400 – МВР;
- генерал-майор Ради Славов – под.56300 – МВР;
- полковник Добри Панчев – управление "Кадри"-МВР;
- полковник Любомир Пулейков – ВСШ "Г.Димитров"-МВР
- генерал-майор Михаил Ралев – ДНМ;
- полковник Тодор Тодоров – управление КАТ при МВР;
- полковник Димитър Димитров – Софийското градско управление на МВР;
- полковник Иван Пенчев – зам.-началник на управление "Тил"-МВР;
- полковник Димитър Гемов – управление "Противопожарна охрана" при МВР;
- полковник Георги Вълков – зам.-главен редактор на вестник "Антени";
- полковник Христо Георгиев – главен редактор на вестник "Народен страж";
- полковник Иван Паунов – главен редактор на списание "Огнеборец";
- полковник Петър Генчев – главен редактор на вестник "Граничар";
- майор Снежана Трендафилова – отдел "Затвори"-МВР.

С оглед оперативното водене на дейността на Министерството на вътрешните работи по ознаменуване 1300-годишнината, определям оперативно бюро, в което да влязат пред-

седателят и заместник-председателят на комисията, оперативният координатор, както и генерал-майор Славов, генерал-майор Сандалски, генерал-майор Ралев и подполковник Ценов.

2. Началниците на централните поделения и окръжните управления на МВР, съгласувано с учреденските партийни комитети, да назначат комисии, които на основата на решението на ЦК на БКП, указанията на Националната координационна комисия "1300 години България" и утвърдената от ръководството на министерството програма за ознаменуване 13-вековния юбилей да изготвят свои програми и годишни планове и до 30 януари 1980 г. да ги представят на председателя на комисията.

Членовете на Централната комисия, назначени с тази заповед, да бъдат и председатели на комисиите в поделенията си. В останалите поделения за председатели на комисиите да се назначат подходящи служебни ръководители или членове на учреденските партийни комитети и партийните бюра.

В състава на комисиите в поделенията да се включат и представители на комсомолските, профсъюзните, спортните и туристическите организации.

Координационните комисии в поделенията на МВР да бъдат изградени до 15 януари 1980 г.

3. Централната комисия за Министерството на вътрешните работи да оказва помощ и упражнява контрол на

поделенията за своевременното изпълнение на набелязаните мероприятия за подготовката и ознаменуването на 1300-годишния юбилей и периодически изисква отчети.

4. Централната комисия да прави оценка и анализ на работата на комисиите при поделенията на МВР и периодично да информира ръководството на министерството за хода на подготовката.

Препис от заповедта да се изпрати на ПК при МВР, председателя на комисията, началниците на централните поделения, УГВ и окръжните управления на МВР за изпълнение.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПРЕДПРИЕТИЕ
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
г. София
Рег. № **8098**, сиз. №
14.5.80 19   год.

УТВЪРЖДАВАМ:

МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-полковник:
/Д. Стоянов/
София, _____ 1980 година

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Отпускане допълнителни щатни бройки на културно-историческо разузнаване

С Решение № 352 от 5 април 1972 година Секретариата на ЦК на БКП възложи на разузнаването да счита като основна партийна и държавна задача грижата за издирване, придобиване и опазване на българските исторически и културни паметници, които се намират зад граница, на територията на други страни и да събира информация за дейността по тях. Наред с това дейността на този фронт наложи, разузнаването да разшири значително своята работа за активно противодействие на противника при опитите му да ограби и фалшифицира нашата история, да изопачи историческата градивна роля на БКП в национален и международен мащаб.

Особеностите на историческото и национално-културно развитие на България и съвременните социални, обществени и международни процеси на Балканите обуславят трайни и високоотговорни дейности на културно-историческо разузнаване.

Като се има предвид, че антибългарската дейност в областта на историята и културата ще се засилва, необходимо е решително да се подобри работата за придобиване на своевременна и точна информация за плановете и намеренията на нашите противници в тази област.

На базата на информацията трябва да се разработват и провеждат целенасочени мероприятия за противопоставяне на антибългарската дейност.

Изискванията налагат също решително засилване на вербовъчната работа в отдел 14, ПГУ-ДС, както и усъвършенстване и разнообразяване на формите и методите на неговата агентурно-оперативна дейност.

При сегашния състав на отдела от 7 /седем/ офицерски щатни бройки, включително неговото ръководство, остават оперативно необезпечени важни направления, като САЩ, Гърция, ГФР, Югославия, Италия, Франция, Испания и други страни, в които съществуват важни обекти за проникване.

Освен това, поради липсата на информационно звено, значителна част от постъпващата информация по тази линия остава необработена и не достига до съответните наши ръководни партийни и държавни органи.

За срочно и качествено решаване на тези задачи е необходимо отдел 14, ПГУ-ДС, да бъде кадрово укрепен, предвид на което,

ПРЕДЛАГАМ:

Да бъдат отпуснати от щата на МВР за отдел 14, ПГУ-ДС, 5 щатни офицерски бройки за Центъра, за покриване на най-належащите в оперативно отношение направления.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У НИЕ-ДС,
Генерал-майор:

[Signature]
/В. Коцев/

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-лейтенант:

[Signature]
/Ст. Савов/

Отп. в 1 екз.

Изп. -14-8313

Нап. -163-Н. Миленова

София, 14 май 1980 г.

14.5.80

12900

ПРЕПИС -
ИЗВЛЕЧЕНИЕ

148
156

НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

МИНИСТЕРСТВО на ВЪТР. РАБОТИ
ПРЕДСЕДНИК 72000
Вх. № 9535 от 21.07.80 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 40

от 16 юли 1980 г.

ЗА подобряване работата по разкриване и опазване на националните културни ценности

През последните години Комитетът за култура, Българската академия на науките, Министерството на народната просвета, Главното управление на архивите при Министерския съвет и други институти развиват извънредно полезна дейност по разкриване и опазване на културните ценности в страната. Разкрити са и са документирани и проучени хиляди археологически, архитектурни, художествени, писмени, документални и ръкописни паметници на културата, значителна част от които са реставрирани. В музеите се съхраняват няколко милиона експоната.

За да се подобри работата по издирването и опазването на националното културно богатство и използването му за комунистическото възпитание на народа, за да се запази от разпиляване и да се съхрани за поколенията културното наследство, оставено от забележителни дейци на науката, изкуството и културата, за да се осигурят по-добри условия за създаване на лични сбирки и колекции от произведения на изкуството, за да се създадат стимули и да се насърчат гражданите да извършват завещания и правят дарения на движими и недвижими културни и материални ценности на държавата, обществените организации, творческите съюзи и културните институти,

**МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ
ПОСТАНОВИ:**

Чл.1. Комитетът за култура, Министерството на народната просвета, Главното управление на архивите при Министерския съвет, научните и другите заинтересовани институти да разширят и задълбочат

148
158

работата по издирването, изучаването и опазването на паметниците на културата и другите културни ценности с цел да се увеличава постоянно нашето национално културно богатство, като се използва за нуждите на науката, образованието и културата, за патриотичното, интернационалното и естетическото възпитание на народа, за издигане престижа на страната ни.

Чл.2./1/ Министерствата, другите ведомства, народните съвети, стопанските и другите организации да приведат в известност притежаваното от тях културно богатство - картини, скулптури, литературни, музикални и други произведения на изкуството, писмени документални и ръкописни паметници на културата - за установяване на неговото съдържание и състояние. Специализираните органи на Комитета за култура и на народните съвети да им оказват съдействие за научното тълкуване, ползуване и съхранение на културните ценности.

/2/ Предлага на Светия синод и на другите религиозни общности, на църквите и на манастирите да приведат в известност притежаваните от тях икони и други културни ценности и да вземат специални мерки за правилното им съхранение. Препоръчва особено ценните за националната ни култура паметници да се предават за съхранение в музеите или художествените галерии със съгласието на църквите, манастирите и другите религиозни общности, които си запазват собствеността.

Чл.3. Комитетът за култура и Министерството на народната просвета, със съдействието на обществените организации и творческите съюзи, да организират разяснителна работа сред трудещите се и особено сред младежта и да стимулират създаването на лични сбирки и колекции на културни ценности - скулптури, монети, пощенски марки и други.

Чл.4. Комитетът за култура, народните съвети и стопанските организации, със съдействието на обществените организации и творческите съюзи, да популяризират традицията на нашия народ за дарителство. Да се поощряват гражданите да подаряват или завещават културни ценности - картини, библиотеки, сгради, други движими и недвижими имущества и средства - в полза на държавните и обществените органи и организации. Дарените да вземат необходимите мерки за точното изпълнение на волята на дарителите.

Чл.5./1/ Държавните и обществените органи и организации, получили дарения или завещания на културни ценности, да отбелязват към тях по траен начин името на дарителя и други данни за неговия живот и дейност.

/2/ Средствата за масова информация широко да разгласяват дарения и завещания, направени в полза на държавни и обществени организации, като съобщават имената на дарителите и имуществовата, които са дарили или завещали, и популяризират родолюбивите им постъпки.

148
153

Чл.6. Комитетът за култура, Министерството на народната просвета, Държавният комитет за наука и технически прогрес, Българската академия на науките, Главното управление на архивите при Министерския съвет, научните и творческите съюзи при смърт на видни дейци на културата, науката и изкуството да вземат необходимите мерки, за да се запазят от унищожаване и разпиляване останените от тях културни ценности.

Чл.7. Комитетът за култура, творческите съюзи и другите обществени организации да предлагат по установения ред за награждаване с морални и материални награди и други поощрения наши и чужди граждани, допринесли за увеличаване културното богатство на страната чрез дарение или завещание в полза на държавата и обществените организации.

.....

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Ст. Тодоров**

**ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Ив. Шпатов**

Вярно,

**НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛ
ОБЩА КАНЦЕЛАРИЯ:**

[Handwritten signature]
/Ив. Шолев/

До
Министерствата и другите ведомства
Изпълнителните комитети на окръжните народни съвети и на Столичния народен съвет
Централния съвет на Българските професионални съюзи
Централния комитет на ДКМС
Националния съвет на Отечествения фронт

СТРОГО СЕКРЕТНО !

ЗБ
10

М.П.П.
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Рег. № 13461, екз. № 2
8. 8. 80 год.

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО: Обучението и служебната квалификация на личния състав на отдел 14, ПГУ-ДС, през учебната 1979/1980 год.

Новите тенденции в развитието на международната обстановка налагат нови, по-високи изисквания към дейността на всеки разузнавач.

Това задължава да се усъвършенствуват формите и методите на обучение и квалификация на служителите от културно-историческо разузнаване.

Разработеният тематичен план за обучение и квалификация на състава на отдел 14, ПГУ-ДС, утвърден от Ръководството на Управлението на 9.10.1980 година беше съобразен с горните изисквания.

На базата на 44 часа учебно време бяха включени разнообразни теми и практически мероприятия от интерес за оперативния състав на културно-историческо разузнаване, като:

- Изучаване, с цел проникване в обекти на културно-историческо разузнаване и създаване връзки в него;
- Организиране и провеждане на занятия по ТО, "Среща с агент", "Вербовка на обект" (пред телевизионна установка);
- Работа с агентурния апарат;
- Активни мероприятия (операции) на културно-историческо разузнаване, планиране и задействуване;

-Използуване на вражеската емиграция и българската колония за решаване задачи на културно-историческо разузнаване и др

Тези групи от теми се организираха и проведоха в светлината на решенията на XI конгрес, Юлския пленум и Националната партийна конференция, заповедите, указанията и инструкциите на ръководството на ПГУ-ДС и ръководството на МВР.

През отчетния период всички запланувани занятия бяха проведени, като се използваха както о.р. на отдела, така и опита на други оперативни отдели. Много интересни и полезни се оказаха

лекциите на др.Станков (VIII отдел) за активните мероприятия и на др.Румен Топков (IV отдел) за използването на вражеската емиграция по линия на културно-историческо разузнаване.

Ценен опит във вербовката на обект (пред телевизионна обстановка) се обмени със отдел XVII (др.Велко Кръстев) и др.

Практическите занятия,подготвени от др.Павлин Димитров и Атанас Атанасов минаха много добре,а подготвената документация по тях предизвикаха оправдан интерес.

Интересни лекции изнесоха другарите:Иван Иванов (по проникването в обект на отдел 14,ПУ-ДС) и Георги Авджиев (събиране информация на "тъмно").

Няма отсъствия от занятията по неуважителни причини.

Известно подценяване се прояви по отношение на проведените занятия с противогаз.

Голяма роля в повишаване на познанията и квалификацията на оперативния състав на отдела изиграха изнесените беседи от отговорни работници на ЦК на БКП и МВР.

Наред със заниманията по утвърдения тематичен план оперативния състав на отдел 14,ПУ-ДС се занимава и по лични планове за служебна и идейно-политическа подготовка,контролът обаче по изпълнението им не беше ефективен.

Оперативния състав на отдела показва добри резултати на проведените стрелби.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПУ-ДС

Полковник:

/Г.Авджиев/

Нап. в два екз.

Екз. 1- Ми

Екз. 2- КБ

Изп. 14-8314

София, 8.8.1980 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО !

24

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 16010, екз. № _____
26.9.80 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС
Генерал-майор:

Вл.Тодоров/
София, 30.9 1980 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Служебната квалификация на личния състав на отдел 14,
ПУУ-ДС, през учебната 1980/1981 година

1) Водене на разработка с цел вербовка на обект на
културно-историческо разузнаване, организация на работата по раз-
работката, документация, реализация. Лекция—2 часа и тренировка с
противогаз.

Срок: 8 октомври 1980 година

Отг.: Зам.началник отдел 14, ПУУ-ДС

2) Изготвяне на оперативна документация и провеждане
на тайникова операция с малък контейнер от о.р. Ат.Атанасов.
Практическо занятие—4 часа.

Срок: 22 октомври 1980 година

Отг.: о.р. Ат.Атанасов

3) Църквите на българската емиграция и МПО /Македонска
патриотична организация / зад граница и тяхното използване от
културно-историческо разузнаване. Лекция и практическо занятие
с противогаз—2 часа.

Срок: 5 ноември 1980 година

Отг.: о.р. Хр.Маринчев

4) Изготвяне на оперативна документация и провеждане
на тайникова операция с голям контейнер от о.р. Вл.Кънчев. Практи-
ческо занятие—4 часа.

Срок: 19 ноември 1980 година

Отг.: о.р. Вл.Кънчев

УМ 5) Идеологическите диверсии и фалшификации на българската история от противника и задачите на културно-историческо разузнаване. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 3 декември 1980 година

Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

УМ 6) Откриване на разработка и проникване в обект на отдел 14, ПГУ-ДС. Изработване на съответстваща документация от о.р. Пламен Атанасов. Доклад и обсъждане-3 часа. Тренировка с противогаз.

Срок: 17 декември 1980 година

Отг.: о.р. Пл. Атанасов

УМ 7) Вражеските центрове и юбилея "1300" и задачите на културно-историческо разузнаване. Информация-2 часа.

Срок: 8 януари 1981 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

УМ 8) Вербовка на обект по линия на културно-историческо разузнаване от о.р. Хр. Измирлиев ("обект"-о.р. Ат. Атанасов). Практическо занятие пред телевизионна установка-3 часа.

Срок: 22 януари 1981 година

Отг.: о.р. Хр. Измирлиев

о.р. Ат. Атанасов

УМ 9) Външно наблюдение и поведението на разузнавача. Лекция-2 часа и тренировка с противогаз.

Срок: 5 февруари 1981 година

Отг.: о.р. Ив. Ненчев, РШ, ПГУ-ДС

УМ 10) Юбилея "1300" и използването му за решаване на задачи на културно-историческо разузнаване. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 19 февруари 1981 година

Отг.: о.р. Румен Спасов

Т. Радаров

УМ 11) Използуване на техническите средства в разузнавателната работа. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 5 март 1980 година

Отг.: Началник отдел 12, ПГУ-ДС

Wm 12) Активни мероприятия на разузнаването.
Лекция-2 часа.

Срок: 5 март 1981 година
Отг.: Зам. началник отдел 8, ПГУ-ДС

Wm 13) Организиране и провеждане на моментална среща с "агент" (о.р. Ив. Иванов) от о.р. Йордан Йорданов.

Срок: 19 март 1981 година
Отг.: о.р. Йордан Йорданов

Wm 14) Задачи, обекти и интереси на културно-историческо разузнаване в Турция. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 9 април 1981 година
Отг.: о.р. Ив. Иванов

Wm 15) Подстави на противника и борбата на разузнаването против тях. Лекция-2 часа.

Срок: 23 април 1981 година
Отг.: о.р. Йорд. Йорданов

16) Центрове на българистиката зад граница и възможностите за използването им от културно-историческо разузнаване. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 7 май 1981 година
Отг.: о.р. Петър Шерев

Wm 17) "Македонския въпрос" и скопската политика.

Срок: 21 май 1981 година
Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

Wm 19) Отчет за резултатите от служебния курс.

Срок: 4 юни 1980 година
Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

Отп. в един екз.
Екз. 1-КД _____
Изп. 14-8314
Нап. 8314
София, 26.09.1980 година

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС
Полковник: *[Signature]*
/Г. Авджиев/
София, 20 IX 1980 година

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Взаимодействието с унгарските органи на разузнаването по линия на отдел 14

Поради това, че България е на кръстопътя между Европа и Азия и 500 години е била под османско господство, голяма част от документите, свързани с нейната дългогодишна история, са ограбени и се намират на територията на други страни.

В тази връзка, ако могат с техни възможности, да ни окажат помощ за издирването и по-конкретно за придобиването на важни исторически документи за нашия народ и държава, за периода на Средновековието.

Особен интерес представляват за нас закритите архиви в Турция, Гърция и Ватикана. В това отношение можем да ги улесним, като посочим по-коркретни данни – каталози, сигнатури и други.

От своя страна, ако унгарските другари желаят, ние бихме могли да окажем помощ по придобиване на документи свързани с тяхната история.

_____ 1980 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО !

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 19570, екз. № 1
21.11.80 19 вод.

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО: Оперативната дейност на културно-историческо
разузнаване през 1980 година

I. ОЦЕНКА НА АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНАТА ОБСТАНОВКА:

Културно-историческо разузнаване проведе агентурно-оперативните мероприятия, произтичащи от утвърдения от Ръководството на ПГУ-ДС план за дейност на отдела през 1980 година, в страни с много трудна и сложна оперативна обстановка. Такива бяха и остават и за следващата планова година: СФРЮ, Турция, Гърция, СР Румъния, САЩ, ГФР, Италия и др.

Югославските историци, подкрепяни от партийното и държавно ръководство на СФРЮ, предявяват категорични претенции към българския народ и българската земя от Македония. Целта е да се завоюва с това световното обществено мнение и по този начин да се реализират териториалните претенции към "Пиринска Македония". Заедно с това, в името на вътрешни интереси, силно се провокират отношенията между българския и югославските народи, между СФРЮ и НРБ.

Румънските учени, поощрявани също от партийното и държавно ръководство, не само издигат, но и утвърждават с всички възможни средства своята основна теза за изключителен приоритет на румънските държавно-строителни приноси от 30-та година преди н.е. до наши дни. Тази теза дебело бе подчертана и прокарана на XV световен конгрес на историците в Букурещ през м. август. С това румънците пряко засягат интересите на българската общност, нация, територия и държава през вековете в цяла Северна България и Добруджа-древни български земи.

Турция и Гърция също издигат претенциозно своите "национални" исторически претенции по отношение на България и българския народ.

Американските стратегически служби определиха областта на историята, културата, идеологията като главен фронт, фронт "от вътре", чрез който може да се разреши изходът от борбата между двете световни системи в полза на империализма. В рамките на тази стратегия особено внимание се обръща на развитието на славистиката и българистиката, на балканистиката, предвид централното място, което заема НР България в този район. Особено важен аспект на оперативната обстановка в САЩ е изключителното засилване на югославски, гръцки и румънски институти с прикритие "научни", "културни" и пр., които търсят изява както сред емиграцията, така и сред американската научна общественост чрез антибългаризма.

В документалните центрове на Италия се съхраняват огромно количество от ценни за нашата история документи. Достъпът до това богатство, особено във Ватикана, е почти невъзможен за българските учени.

II. ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ:

Горната агентурно-оперативна обстановка определи основните задачи на отдела:

1) Разкриване на плановете и намеренията на противника за провеждане на антибългарска дейност в областта на историята и културата на българския народ и във връзка с 1300-годишнината от създаването на българската държава и стремежът те да се използват за създаване на напрежение на Балканите;

2) Активно да се противодействува на подривната идеологическо-диверсионна дейност на врага за ограбване на нашите исторически и културни ценности, както и за утвърждаване зад граница на историческата истина за България и българския народ;

3) Подбиране, изучаване и вербовка на агентура и ДВ из средите на научната и творческа интелигенция зад граница, занимаващи се с проблеми на българската история, за решаване на информационни и практически задачи на културно-историческо разузнаване и ШГУ-ДС;

4) Оперативно подпомагане на идеологическата и културна политика на партията и правителството зад граница;

5) Издирване и придобиване на паметници на българската история и култура от чужбина и предоставянето им на наши агенти, секретни сътрудници и ДВ за пропагандиране и отстояване на историческата правда за българската държава, нация, териториален обхват, революции и културно-исторически принос на българите в световната цивилизация през вековете.

III. ОБЕКТИ ЗА ПРОНИКВАНЕ:

През отчетния период обектите за агентурно проникване по линия на културно-историческо разузнаване бяха 10. Създадени са добри предпоставки и е проникнато в 7 обекта. Не е проникнато в 3-това са обектите в СФРЮ и СР Румъния.

Трябва да се отбележи, че там където резидентурите се включват с наличните си сили по обектите на отдел 14, ПУ-ДС, там се постигат конкретни резултати. Такъв е случая с резидентурите в Турция, Сирия, САЩ и др. И обратно, където резидентурите избягват задачите по проникването в обектите на културно-историческо разузнаване, какъвто е случая в СФРЮ и СР Румъния, там не са постигнати резултати.

От Центъра бяха положени усилия да се постигне известен напредък в работата по проникването в обектите в последните страни, чрез маршрутирането на секретни сътрудници, но резултатите, предвид сложността на агентурно-оперативната обстановка, са частични.

По проникването бяха използвани секретните сътрудници: "ВИНГОВ" и "СЕРГИУС" на ръководство в отдела; "ПЕТРОВ" и "ЮЛИАН" (В. Търново); "БЪЧВАРОВ" (Силистра); "ТАСЕВ" (Благоевград); "ЖИВКО" (Кюстендил).

IV. РАЗШИРЯВАНЕ НА АГЕНТУРНИТЕ ПОЗИЦИИ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ:

а) Работа с агентурния апарат:

Отдел 14, ПУ-ДС има на ръководство, общо с нововербованите, 9 агента и 23 секретни сътрудници. С 2 агента връзката е прекъсната: с "ХАЙНЦ" връзката не е възстановена по вина на о.р. Петър Щерев и Христо Измирлиев (по случая ръководството на отдела е излезло с конкретни предложения пред Ръководството на ПУ-ДС); издирен е подходящ агент за маршрутиране в Турция, за възстановяване на връзката с агент "ДЕВРИМ" - предстои неговата подготовка.

С агентите и секретните сътрудници е работено по утвърдени от ръководството на отдела и Ръководството на ПУ-ДС планове за тяхното обучение, възпитание и проверка.

Ръководството на агент "БАХАР" се осъществява правилно от резидентурата в Делхи. Чрез агента бяха проведени ефективни мероприятия срещу югославските фалшификации на нашата история и АМ на отдел VIII, ПУ-ДС.

Продължава успешно работата на "ХАДЖИЕВ" в обект ЦИТАДЕЛА

Отдела възстанови работата с агент "МЕРКУРИЙ" на ръководство в резидентурата в Кипър; агента се явява на ЩЯ, но резидентурата не уведомява отдела.

Активно се използва агент "ДОБРИЯНОВ" по изпълнение както на наши задачи, така и такива на отдел III, ПГУ-ДС.

Проведени бяха две срещи с агент "МИРОСЛАВА", съгласно утвърдения план, но се появиха моменти на нечестност и увъртания. Въпросите окончателно ще се изяснят при идването и в страната през януари 1981 година.

б) Придобита нова агентура:

По план има 1 вербовка на агент по линия на Гърция. Извършени са 2 вербовки: на обект "БЛАГОЕВ", българин и "РОБЪРТ" - американски гражданин, живущ в САЩ. Вербовките са извършени от о.р. Христо Маринчев и Христо Измирлиев.

Заплануваните вербовки на 3-ма секретни сътрудници за работа по Ватикана не са извършени от о.р. Павлин Димитров по субективни причини.

Вербовани са обаче 3-ма секретни сътрудници "ЛАУРА" и "АНТОН" от о.р. Станимиров и "СЕТА" от Йордан Йорданов.

в) Проверка на агентурата:

Заплануваната проверка на агент "БАХАР" не бе извършена от резидентурата в Делхи. По уверенията на о.р. Ромов, същата ще бъде извършена през м. декември 1980 година с предварително обработени вещества.

С изключение на 5 сътрудника на ръководство в отдела, на 3-ма от които поради доказана честност, се провежда непрекъснатата проверка с "М-Вихрен", на тези които са маршрутирани и с "М-Пирин", а на някои при създаване на благоприятни ситуации - проверка и чрез комбинация.

г) Работа по делата от оперативния отчет с цел вербовка:

В отдела са запланувани за откриване 4 разработки; открити 5.

Проведоха се оперативни мероприятия по привличането към сътрудничество в провеждане на специални мероприятия на индийски гражданин. Открито е ДОП "БАРОН". Налице са перспективни възможности за използването му против румънците и югославяните, и създаване на постоянна печатна база на културно-историческо разузнаване.

В началото на годината бе открито ДОР "КАРОВ" - с цел вербовка до края на годината. Делото е открито по предложение на резидентурата в Дамаск. Поради несистемното изучаване на обекта от о.р.

Карпов, вербовката няма да се извърши тази година. Перспективите за реализирането на обекта се очертават през първото тримесечие на 1981 година.

За перспективно решаване на въпросите по проникването в нашите обекти в Турция бяха открити ДОП "ПОМАКОВ" - югославски гражданин (от Центъра) и ДОП "ЛОРД" - американски гражданин (от резидентурата).

С цел вербовка и проникване в обектите на културно-историческо разузнаване в СФРЮ, съвместно с Окръжно управление на МВР - гр. Кюстендил е открито ДОП "СЕКРЕТАРЯ" на лице югославски гражданин.

Предстои до края на годината да бъде открито ДОП "ЗЕКИ" на турски гражданин, с когото о.р. Караколев от резидентурата активно работи.

V. РАБОТА В ЦЕНТЪРА:

По план отдел 14, ПГУ-ДС, използвайки наличните свои сили и възможности трябваше да проведе 35 агентурно-оперативни мероприятия. Изпълнението е следното:

По СФРЮ: Открита е групова разработка на югославски и други учени, които активно се използват за антибългарска пропаганда;

За решаване задачи по изучаване на агентурно-оперативната обстановка в обектите за проникване, съвместно с окръжните управления гр. Благоевград и Кюстендил бяха запланувани да се маршрутират 10 секретни сътрудници и доверителни връзки. Маршрутирани са 6. Придобита е интересна информация за дейността на обектите и лица, представляващи интерес за нас.

Заплануваните мероприятия по отделните лица се проведоха, но обект "ОХРИДСКИ" не посети нашата страна, поради това че не бе пуснат от югославските власти на територията на Благоевград.

Съвместно с Окръжно управление гр. Кюстендил се проведоха мероприятия по 2 лица, едното не досети нашата страна, поради недопускане от югославските власти; на другото е открито ДОП.

Турция: Отдела проведе агентурно-оперативните мероприятия по Семинара по османска палеография в Анкара, но той бе отложен за 1981 година.

Всички останали мероприятия бяха проведени с изключение на мероприятието за изпращането на 2 кандидат-студенти в Анкарския университет, което поради трудности създавани от турска страна-

не бе осъществено.

Гърция: Подбрани бяха и са дадени документите за изпращането на 3 нови монаси, които да попълнят братството на обект "ЦИТАДЕЛА".

Проведени са необходимите мероприятия по разработката на обект "СТАВРЕВ". Осъществени са 2 срещи, при които обекта даде информация за обстановката в нашия обект.

Разработена е дългосрочна план-програма по обект "ХИЛЕНДАР".

СР Румъния: Заплануваните мероприятия са изпълнени:

Съвместно с Окръжно управление-гр. Велико Търново са маршрутирани до Букурещ, Банат, Тулча и др. градове секретните сътрудници: "ЯВОРОВ", "ЮЛИАН", "ВИНГОВ" и "ПЕТРОВ"; Разработен е план за използването по линия на културно-историческо разузнаване на секретен сътрудник "ДИМОВ"-на ръководство в отдел 17, ПГУ-ДС.

Със съгласието и участието на управление 06-ДС бе маршрутиран секретен сътрудник "ВЕСЕЛИНОВ".

Съединени щати:

Набелязаните мероприятия са изпълнени с изключение на 1-не бе изведен поради липса на възможност в Университета на Щата Конектикът секретен сътрудник "ПАВЕЛ".

Сирия: Заплануваните 3 задачи са изпълнени.

Не бе изпълнена задачата за разширяване на агентурните възможности, чрез установяване на оперативен контакт на о.р. Карпов с обект "ДОЦЕНТА", пребиваващ в Ирак, по причини от обективно естество.

Италия: Беше маршрутиран секретен сътрудник "БОРИСЛАВ"; същият не изпълни възложените му задачи.

Заплануваните вербовки, както бе подчертано по-горе, не се извършиха по вина на о.р. Павлин Димитров.

По други страни от заплануваните 13 агентурно-оперативни мероприятия не са изпълнени 3:

-Не е възстановена връзката с агент "ХАЙНЦ";

-Във връзка с реализирането на мероприятие "ХЫШОВЕ -7"-¹⁹⁷⁰⁻¹⁹⁷¹ не са придобити данни и създаде база за оперативен подход към лица, представляващи интерес за културно-историческо разузнаване (по вина на о.р. Христо Измирлиев)

-Резидентурата в Женева, която ръководи "ДЕЛОН": бяха запланувани негови публикации за Макгахан, Освобождението на България и Алтек, които не са реализирани.

VI. СПЕЦИАЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ:

По непълни данни противникът е провел през 1980 година в областта на историята 10 мероприятия; от тях 8 са на СФРЮ и 2 на

СР Румъния. Това са мероприятия, които са насочени непосредствено срещу нас и са ни известни.

Културно-историческо разузнаване е запланувало през отчетния период провеждането на 18 специални мероприятия насочени на първо място срещу СФРЮ, срещу нейната антибългарска дейност и срещу тази дейност на СР Румъния, Турция и Гърция. От заплануваните мероприятия по различни, повечето субективни причини на о.р. Атанас Атанасов, Христо Измирлиев и др. не са проведени 7 мероприятия. Те са: 2 срещу антибългарската дейност на СФРЮ (о.р. Атанасов); 2 от територията на САЩ, но срещу СФРЮ (о.р. Измирлиев и резидентурата); 1-Турция (о.р. Иванов); 1-от територията на Италия (о.р. Павлин Димитров); 1-СР Румъния (о.р. Атанас Атанасов)

Завърши първият етап на провежданото в продължение на три години наше крупно мероприятие "МАЯК" от територията на Швейцария. Излезлите досега 12 книги (около 1600 стр.) съдържат огромен брой оригинални документи, които по безспорен начин потвърждават принадлежността на Македония и народа в нея към България и българите и машинациите на великите сили след Първата световна война за създаване чрез "македонския въпрос" раздори и интриги на Балканите.

Интересът към това мероприятие от страна на учените-историци е голям. Такъв е проявен и от дипломати на СФРЮ и Гърция, и други страни. По оперативни съображения следващите етапи на мероприятието ще започнат след изтичане на известен период от време.

В Индия беше проведено оперативно мероприятие "НЕЙБЪР" за компрометиране на югославската политика и аспирации към Македония. Ефектът беше такъв, че югославските дипломати протестираха пред Министерство на външните работи на Индия, което от своя страна, отговори в защита на България. От друга страна в СФРЮ се появиха публикации, с които стремежът бе да се неутрализира силата на нашето мероприятие.

От територията на Сирия и други арабски страни се проведе мероприятие "ИЗТОК" за правилното осветяване на световната културна и научна общественост за градивната и реалистична политика на Георги Димитров и Българската комунистическа партия на Балканите. Това оперативно мероприятие допринесе за разобличаване в този регион на двуличната политика на СФРЮ.

В отговор на "Стружките вечери на поезията", културно-

историческо разузнаване организира и проведе, при участието на отдел VIII, ПУ-ДС, целенасочена кампания обхващаща Гърция, Индия, Сирия, Йордания, Португалия и други страни за разобличаване опита на СФРЮ да денационализира и присвои Никола Вапцаров. Тази кампания показва същевременно на света несъмнената българска принадлежност на Вапцаров и неговия подвиг извършен в името на Българската комунистическа партия и България, както и чистия български характер на неговото безсмъртно творчество.

Разработени са по "РОЖЕН" и се провеждат широкомащабни мероприятия за насочване в наша полза на Македонската патриотична организация (МПО) със седалище в САЩ и подразделения в други страни, както и за придобиването на документални материали на тази организация. С тази цел се работи по обектите Гаджев, Анастасов, Илчев и други дейци на МПО.

Във връзка с антибългарската насоченост на дейността на румънската траколожка фондация "ДРЪГАН", която има и пряко отношение към юбилея 1300 години България, беше проведено мероприятие "ХЪШОВЕ-3" за нейното компрометиране и дискредитиране на Траколожкия конгрес във Виена, състоял се през м. март 1980 год. Фондацията беше изолирана. Приеха се нашите тези. В резултат на това сега известни световни познавачи на българската история считат дейността на "ДРЪГАН" несериозна и не се отзовават на поканите и да участвуват в провежданите от нея мероприятия. Нейната дейност продължава да се следи от нас.

Културно-историческо разузнаване проведе разгърнати агентурно оперативни мероприятия "ХЪШОВЕ-6" по XV световен конгрес на историците в Букурещ с основна цел: свеждане до минимум на антибългарската насоченост на същия и верно представяне пред световната научна общественост на историческия процес по нашите земи през вековете.

Столетия наред историята на българския народ е свързана с източните патриаршии, с източната православна църква, ръководена от Цариградската вселенска патриаршия. Със средствата на разузнаването бе организирано и проведено мероприятие "ЛЕРИН" - българо-гръцка среща на богословите историци в София с основна насоченост: въздействие за възстановяване на историческата правда за ролята на източните патриаршии в съдбата на българите и създаване на предпоставки за придобиване на историческа документация за тях.

Проведе се частично мероприятие "БУЛАИР" - противопоставяне на антибългарските тези на турските учени и на Одринския институт за исторически изследвания.

VII. ПРИДОБИВАНЕ НА МАТЕРИАЛИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ:

Разгърнати действия разузнаването проведе за издирването и придобиването на важни оригинални документи и ксерокопия от тях, свързани с нашето историческо минало, ~~не~~ недостъпни за нашите учени, както и за опазването на паметниците на българската история и култура в чужбина.

Получените материали обхващат периода XIV–XX век и са от държавни архивни учреждения и частни сбирки в Турция, Гърция, СР Румъния, САЩ, Англия, Египет, Сирия, Тунис и др. страни. Те са разнородни по характер и тематика и са написани на османотурски, гръцки, латински, румънски, арабски, немски и други езици.

Общо са придобити от разузнаването 211 900 микрофилмови кадъра на документи, 4 485 ксерокопия, 600 фища анотирани документи и 6 оригинала.

Най-важните от тях са:

–Кадастрален регистър на Софийски санджак от 1444 година. Според административното деление на Османската империя и вилаета Румели Софийски санджак обхваща селищата: на запад–до Ниш и Пирот, на изток–до Златица, на юг и югозапад–до Кюстендил и Скопие, на север–до Враца.

Кадастралния регистър отразява броя и наименованията на всички селища и махали в санджака, броя и националността на населението във всеки селище, категорията на собствеността, доходите и движението на населението в санджака. Тези данни правят кадастралния регистър изключително ценен исторически материал. Регистъра съдържа 542 страници.

–Кадастрален регистър на Силистренски санджак от 1641 година.

В рамките на Силистренски санджак са влизали териториите на днешните българска и румънска Добруджа, Браила, Килия, Хърсово и Текиргьол. Регистър съдържа 1150 страници.

–Кадастрален регистър на Чирменски санджак, изчезнал към началото на XVII век.

Той е обхващал териториите на южното черноморие, хасковско и кърджалийско. Съдържа 200 страници.

–Славянски ръкопис от Вселенската патриаршия от XIV век, 210 микрофилмови кадъра.

–Атлас на Османската империя от 1842 година.

Атласа съдържа карти на диспозицията на войските при основните битки по време на падането ни под турско-робство. Това го прави особено ценен за нашата историческа наука.

-Копие на единствения непубликуван досега сборник от вестника "ЗАВРА", който Митхад паша е издавал в Багдад, преди назначаването му за губернатор на вилаета Румили.

-600 броя анотирани сигнатури на неизвестни досега, ценни за нашата и балканската история документи от различни хранилища в Турция.

Тези анотации дават възможност точно и без разход на време и средства да се придобиват интересуващите ни документи.

-Описание на похода на султан Осман II (1618-1622 г.).

Близо четири години Осман II провежда поход по наши земи, двата бряга на река Дунав и Румъния. Описанието на похода му съдържа обилни данни за нашите земи, крайдунавските градове и "румънска" Добруджа. Оригиналът е от 200 страници и е единствен.

-Доклад на Мисията на лазаристите за дейността и (1839-1939 год.), 235 стр., ксерокопия.

-Шест документа за Врачански санджак, фотокопия.

-Славянски ръкопис от Румъния от XIV век, 7 микрофилма, 225 страници.

-Летописна книга на българската католическа епископия в Букурещ, 9 микрофилма, 324 страници.

-Дарствена грамота на императрица Мария Терезия за признаването и даването на граждански права на банатските българи от XVIII век, оригинал.

-Албум с 60 цветни и 30 чернобели снимки-документирани български културно-исторически паметници на територията на град Винга, СР Румъния.

-Славянски ръкописи и други материали от Зографския манастир-13 140 микрофилмови кадъра.

Чрез използвано от културно-историческо разузнаване прикритие (СИБАЛ) са придобити 223 микрофилма с 172 288 кадъра на документи, свързани с историята на България и отношенията и с балканските страни.

Те са както следва:

-Франция	- 21 филма	- 15 111 кадъра;
-САЩ	- 56 филма	- 42 000 кадъра;
-ГФР	- 141 филма	- 110 000 кадъра;
-Белгия	- 5 филма	- 6 175 кадъра;

Албанска колекция от:

- Англия	- 11 ролки	- 8 713 кадъра;
- ГФР	- -	- 1 479 кадъра.

Анализът на работата по линия на КИР през 1980 година показва, че е постигнат напредък.

В резултат на по-правилното насочване на вербовъчната работа са постигнати добри резултати по важни за отдела направления.

Заведените вербовъчни разработки също показват по-добра целенасоченост и правилно виждане на проблемите.

Специалните мероприятия на отдела, освен че са нарастнали количествено, бележат по-голяма ефективност и резултатност. По-нататъшното им провеждане чрез по-конкретна съгласуване с другите отдели и по-специално с отдел 08, ПГУ-ДС, ще засили още повече техния ефект.

В работата по придобиването на ценни документи за историята на нашата държава и народ през отчетния период е постигнат значителен напредък като е завишен критерия за секретните документи.

Подобрение се констатира и в участието в мероприятията на Културно-историческото разузнаване от страна на линейните отдели и някои резидентури.

Положително се разви взаимодействието с другите поделения на ДС и някои Окръжни управление на МВР. В резултат на това има частично подобряване на работата по проникването в някои важни обекти за проникване по линия на КИР.

Все още обаче:

- Не е достатъчно в количествено отношение агентурния апарат на отдела зад граница. Нужно е в това отношение решително подобряване на работата като се обърне внимание на вербовката на чужденци в трети страни.

В това отношение далеч не са използвани възможностите на резидентурите. В същата насока е необходимо да се засили работата и по перспективните разработки.

- Не е постигнато максимално разширяване и подновяване на сътрудническия апарат на отдела, който да бъде в състояние да изпълнява трайни задачи.

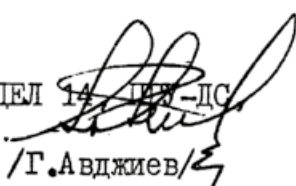
- Недостатъчна е информацията свързана с антибългарската дейност зад граница в областта на историята и културата и

във връзка с 1300-годишния юбилей. Набелязаните неотдавна организационни мерки в тази насока ще допринесат за решаването на тази задача.

Слабите страни в работата на Културно-историческо разузнаване през 1980 година ще се имат предвид при подготовката на плана за 1981 година.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ЦС

Полковник:

/Г.Авджиев/

Отп. в 1. екз.

Изп. - 14-8314

Нап. - 8314 -

София, 20.11.1980 г.

283-76

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М.В.Р.
УПРАВЛЕНИЕТО
НА СЪВЕЩАНИЕТО
2975
19.2.81

Т Е М А Т И Ч Е Н П Л А Н

271

ОТНОСНО: Научни и публицистични материали за издаване зад граница през 1981–1983 година по линия на Културно-историческо разузнаване

I. МЕРОПРИЯТИЕ "ВАТЕРЛО"

1. Ще бъде осигурено публикуването зад граница на тема: "Името "Македония" в историческата география". Материалът е разработен от ст.н.с. П. Коледаров;

2. Влияние на българската култура за запазване на славянския облик на сърбите и за образуването на тяхната държавност /от средата на IX век/. Сърбия под българска власт през X век /П. Ангелов/.

II. МЕРОПРИЯТИЕ "СТРАЦИН"

1. Бойните действия на Българската народна армия през Отечествената война 1944–1945 година, отразени в сводките и

дневника на главното командване на вермахта и оперативната документация на група армии "Е" и "Ф" /Ст.Нойков/;

2. Нелегалната дейност на БКП и развитието на военно-политическата обстановка в България през периода 1941-1944 година, според разузнавателните сводки на Гестапо и абвера и други немско-фашистки архивни полицейски документи /Ст.Нойков/;

III. МЕРОПРИЯТИЕ "БУМЕРАНГ"

=====

1. Историческата истина за България и скопските историци Александър Матковски, Орде Ивановски, Александър Апостолов и Иван Христов за нея /П.Коледаров/;

2. Княжество България и Македония в очите на скопския историк Кръсте Битоски – факти и спекулации /М.Куманов/.

IV. МЕРОПРИЯТИЕ "СЛИВНИЦА"

=====

1. Историческата правда в романа на скопския писател Драган Ташковски "Македонското царство на цар Самуил" /Ч.Добрев/.

V . МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-1"

=====

1. Българската материална и духовна култура в румънските земи през вековете /Ив.Божилов/;

2. Приносът на Средновековна България в създаването и укрепването на първите румънски държави /Б.Соколова/.

3. Историята на една регионална българска духовна култура /банатските българи/. /К.Телбизов/;
4. Асеновци-генеалогия и прософография /В.Велков/.

VI. МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-2"

=====

1. Тюрките в България /Е.Боев/;
2. Алианите в Североизточна България /М.Пенков/.

VII. МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-2"

=====

1. Българското участие в национално-освободителните борби на гръцкия народ. Начало на Българското възраждане в Македония като най-застрашена област от денационализаторските опити на Фанар /Тр.Кръстанов/.
2. Кирил и Методий – етническа принадлежност и народностен произход /К.Мечев/.

НАУЧНИ СТАТИИ И СЪОБЩЕНИЯ

=====

1. Митхад паша за турците в България /С.Димитров/;
2. Към въпроса за превземането на Одрин през 1913 година и пленяването на Шукри паша. /Ст.Нойков/;
3. Българославянската писменост и нейното общочовешко значение /П.Коледаров/;
4. Сръбско-българската война 1885 година и Балканската война 1912-1913 година през погледа на чужди наблюдатели и в оценките на германския и австро-унгарския Генерален щаб /Ст.Нойков/;

5. Влияние на българската държавност и култура
/Ресавската българска школа, ролята на царица Елена и на
придружилите я българи в сръбския двор/ /Ст.Кожухаров/.

Отп. в 1 екз.

Изп.-8313-14

Нап.-69-Н.Миленова

София, 19.2.1981 г.

7
~~СТРОГО СЕКРЕТНО!~~

9X
63

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 3300, скз. № 1
26.2.81 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
НАЧАЛНИКА НА
ПЪРВО ГЛАВНО У—НИЕ—ДС,
Генерал—майор В. КОЦЕВ

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

В отдел 14, ПГУ—ДС, се съхраняват значителен брой писмени и веществени паметници на българската история и култура, които по различни съображения не могат да бъдат предоставени за ползуване от официални институти и учреждения. Такива са няколко ценни художествени картини, една пишеща машина на ВМРО, оригинал на грамота на Мария Тереза за банатските българи и голям брой микрофилми с ценни за нашата история сведения.

Тези материали се намират в стая 13 на етаж XIII в дървени шкафове при крайно неблагоприятни условия. Съществува реална опасност от похабяването им и лишаване от възможността за тяхно използване.

Поради това, че на този етап не съществува възможност за преместването на тези материали и вещи в специално за целта помещение, предлагам да разпоредите за следните временни мерки:

1. Да бъде даден един железен двукрилен шкаф, в който ще бъдат пазени най-ценните материали;

2. Наличните дървени шкафове да бъдат ремонтирани с оглед да могат да се заключват;

3. С оглед противопожарното осигуряване на помещението да бъде предоставено подходящо носимо пожарогасително средство.

4. Със същата цел към наличната чешма в помещението да бъде зачислен подходящ маркуч.

5. На прозорците на помещението да бъдат поставени предпазващи светлината черни пердета.

6. При първа възможност да бъде осигурено подходящо помещение за съхраняването на материалите.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ВГУ-ДС,

Полковник: *[Signature]*

/Г.Авджиев/

Отп. в 1 екз.

Изп. - 14-8313

Нап. - 80-Н. Миленова

София, 26.2.1981 г.

Срещено!
Ср. К. Лазаров
за прозори, за прозорци и прозорци
ремонти за прозорци и прозорци
въпроси срок - 7 дни.
27.02.1981г.

СТРОГО СЕКРЕТНО !

ЗБ
10

М.П.П.
ГОРНО ПЛАННО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Рег. № 13461, екз. № 2
8. 8. 80 год.

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО: Обучението и служебната квалификация на личния състав на отдел 14, ПГУ-ДС, през учебната 1979/1980 год.

Новите тенденции в развитието на международната обстановка налагат нови, по-високи изисквания към дейността на всеки разузнавач.

Това задължава да се усъвършенствуват формите и методите на обучение и квалификация на служителите от културно-историческо разузнаване.

Разработеният тематичен план за обучение и квалификация на състава на отдел 14, ПГУ-ДС, утвърден от Ръководството на Управлението на 9.10.1980 година беше съобразен с горните изисквания.

На базата на 44 часа учебно време бяха включени разнообразни теми и практически мероприятия от интерес за оперативния състав на културно-историческо разузнаване, като:

- Изучаване, с цел проникване в обекти на културно-историческо разузнаване и създаване връзки в него;
- Организиране и провеждане на занятия по ТО, "Среща с агент", "Вербовка на обект" (пред телевизионна установка);
- Работа с агентурния апарат;
- Активни мероприятия (операции) на културно-историческо разузнаване, планиране и задействуване;

-Използуване на вражеската емиграция и българската колония за решаване задачи на културно-историческо разузнаване и др.

Тези групи от теми се организираха и проведоха в светлината на решенията на XI конгрес, Юлския пленум и Националната партийна конференция, заповедите, указанията и инструкциите на ръководството на ПГУ-ДС и ръководството на МВР.

През отчетния период всички запланувани занятия бяха проведени, като се използваха както о.р. на отдела, така и опита на други оперативни отдели. Много интересни и полезни се оказаха

лекциите на др.Станков (VIII отдел) за активните мероприятия и на др.Румен Топков (IV отдел) за използването на вражеската емиграция по линия на културно-историческо разузнаване.

Ценен опит във вербовката на обект (пред телевизионна обстановка) се обмени със отдел XVII (др.Велко Кръстев) и др.

Практическите занятия,подготвени от др.Павлин Димитров и Атанас Атанасов минаха много добре,а подготвената документация по тях предизвикаха оправдан интерес.

Интересни лекции изнесоха другарите:Иван Иванов (по проникването в обект на отдел 14,ПУ-ДС) и Георги Авджиев (събиране информация на "тъмно").

Няма отсъствия от занятията по неуважителни причини.

Известно подценяване се прояви по отношение на проведените занятия с противогаз.

Голяма роля в повишаване на познанията и квалификацията на оперативния състав на отдела изиграха изнесените беседи от отговорни работници на ЦК на БКП и МВР.

Наред със заниманията по утвърдения тематичен план оперативния състав на отдел 14,ПУ-ДС се занимава и по лични планове за служебна и идейно-политическа подготовка,контролът обаче по изпълнението им не беше ефективен.

Оперативния състав на отдела показва добри резултати на проведените стрелби.

Нап.в два екз.

Екз. 1- Ми

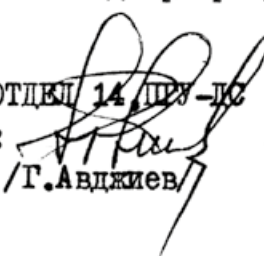
Екз. 2- КХ

Изп. 14-8314

София,8.8.1980 год.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПУ-ДС

Полковник:

/Г.Авджиев/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО !

УД

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № **16010**, екз. № _____
26. 9. 80 год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У—НИЕ—ДС
Генерал-майор:
Вл. Тодоров/
София, *30. 9.* 1980 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Служебната квалификация на личния състав на отдел 14,
ПГУ—ДС, през учебната 1980/1981 година

mm 1) Водене на разработка с цел вербовка на обект на
културно-историческо разузнаване, организация на работата по раз-
работката, документация, реализация. Лекция—2 часа и тренировка с
противогаз.

Срок: 8 октомври 1980 година

Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ—ДС

mm 2) Изготвяне на оперативна документация и провеждане
на тайникова операция с малък контейнер от о. р. Ат. Атанасов.
Практическо занятие—4 часа.

Срок: 22 октомври 1980 година

Отг.: о. р. Ат. Атанасов

mm 3) Църквите на българската емиграция и МПО /Македонска
патриотична организация / зад граница и тяхното използване от
културно-историческо разузнаване. Лекция и практическо занятие
с противогаз—2 часа.

Срок: 5 ноември 1980 година

Отг.: о. р. Хр. Маринчев

mm 4) Изготвяне на оперативна документация и провеждане
на тайникова операция с голям контейнер от о. р. Вл. Кънчев. Практи-
ческо занятие—4 часа.

Срок: 19 ноември 1980 година

Отг.: о. р. Вл. Кънчев

УМ 5) Идеологическите диверсии и фалшификации на българската история от противника и задачите на културно-историческо разузнаване. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 3 декември 1980 година

Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

УМ 6) Откриване на разработка и проникване в обект на отдел 14, ПГУ-ДС. Изработване на съответствуваща документация от о.р. Пламен Атанасов. Доклад и обсъждане-3 часа. Тренировка с противогаз.

Срок: 17 декември 1980 година

Отг.: о.р. Пл. Атанасов

УМ 7) Вражеските центрове и юбилея "1300" и задачите на културно-историческо разузнаване. Информация-2 часа.

Срок: 8 януари 1981 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

УМ 8) Вербовка на обект по линия на културно-историческо разузнаване от о.р. Хр. Измирлиев ("обект"-о.р. Ат. Атанасов). Практическо занятие пред телевизионна установка-3 часа.

Срок: 22 януари 1981 година

Отг.: о.р. Хр. Измирлиев

о.р. Ат. Атанасов

УМ 9) Външно наблюдение и поведението на разузнавача. Лекция -2 часа и тренировка с противогаз.

Срок: 5 февруари 1981 година

Отг.: о.р. Ив. Ненчев, РШ, ПГУ-ДС

УМ 10) Юбилея "1300" и използването му за решаване на задачи на културно-историческо разузнаване. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 19 февруари 1981 година

Отг.: о.р. Румен Спасов

Т. Радаров

УМ 11) Използуване на техническите средства в разузнавателната работа. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 5 март 1980 година

Отг.: Началник отдел 12, ПГУ-ДС

WM 12) Активни мероприятия на разузнаването.
Лекция-2 часа.

Срок: 5 март 1981 година
Отг.: Зам. началник отдел 8, ПГУ-ДС

WM 13) Организиране и провеждане на моментална среща с "агент" (о.р. Ив. Иванов) от о.р. Йордан Йорданов.

Срок: 19 март 1981 година
Отг.: о.р. Йордан Йорданов

WM 14) Задачи, обекти и интереси на културно-историческо разузнаване в Турция. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 9 април 1981 година
Отг.: о.р. Ив. Иванов

WM 15) Подстави на противника и борбата на разузнаването против тях. Лекция-2 часа.

Срок: 23 април 1981 година
Отг.: о.р. Йорд. Йорданов

16) Центрове на българистиката зад граница и възможностите за използването им от културно-историческо разузнаване. Лекция и тренировка с противогаз-2 часа.

Срок: 7 май 1981 година
Отг.: о.р. Петър Щерев

WM 17) "Македонския въпрос" и скопската политика.

Срок: 21 май 1981 година
Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

WM 19) Отчет за резултатите от служебния курс.

Срок: 4 юни 1980 година
Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

Отп. в един екз.

Екз. 1-КД _____

Изп. 14-8314

Нап. 8314

София, 26.09.1980 година

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС

Полковник: *[Signature]*
/Г. Авджиев/

София, 26 IX 1980 година

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

49
12

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 3709, екз. №
5, 3, 81⁹ год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У—НИЕ—ДС,
Генерал-майор: ~~_____~~
/Вл. Тодоров/
София, 4. III 1981 година

П Р А В И Л Н И К

ОТНОСНО: Ползуването на хранилището на отдел 14, ПГУ—ДС,
/стая № 13, етаж 13/ на материалите, съхранявани
в него

Поради липса на подходящо помещение за съхраняване на специалните материали — придобити писмени и веществени паметници на историята и културата от отдел 14, ПГУ—ДС, намиращи се временно на негова територия, същите се съхраняват в стая 13 на етаж 13, в наличните каси и дървени шкафи.

Редът за съхраняването и ползуването на тези материали е следния:

1. При постъпването на придобити писмени и веществени материали същите веднага се записват в специална за целта книга от техническия сътрудник на отдела.

След предаването и записването на материалите ползуването им става само с разрешение на началника на отдела

или неговия заместник, като ползувалият материала се подписва в специална за целта книга с посочване на дата и година, и точно ползуваните материали /страници, копия, брой, екземпляри и пр./.

Изнасянето на ценни исторически вещи от помещението става с разрешение на началника на отдела или неговия заместник, и в присъствието на най-малко двама служители.

2. Връщането на материалите след ползуване се удостоверява с подпис на техническия сътрудник;

3. Касите и шкафовете, в които се пазят материалите се запечатват с пластелин и личен печат на отговарящия за тях технически сътрудник;

4. В отделна книга се вписват получените за оперативно ползуване книги и други официални източници и тяхното ползуване става само срещу подпис и с разрешение на началника или неговия заместник;

5. Забранява се ползуването на хранилището за служебен кабинет. Оперативните работници на прикритие използват за работа дървената стая /стая № 19/;

6. Когато отговарящия за материалите служител отсъства, се замества от специалист-машинописец;

7. Абсолютно се забранява пушенето в хранилището, ползуването на нагревателни уреди и други каквито и да било запалителни вещества;

8. С оглед предпазването на материалите от увреждане, радиатора в помещението се изключва.

Помещението се проветрява най-малко един път дневно за регулиране на температурата;

В помещението задължително се осигурява пожарогасител.

9. В определени случаи помещението може да бъде използвано за провеждане на партийни събрания и служебни съвещания при строго спазване на изискванията в точка 6.

10. След изтичане на работното време помещението се заключва и запечатва по подходящ начин от техническия сътрудник или заместващия го.

Влизането в помещението в извънработно време става само с разрешение на началника на отдела или неговия заместник и в присъствието на отговорника на помещението или един оперативен работник, като се отбелязва в специална тетрадка или протокол.

11. Отговорният технически сътрудник се грижи за правилното съхраняване на материалите, за спазване на установения ред и прави предложения за подобряване на работата в тази насока;

12. Специалното помещение се включва в сигналната система при дежурния на ПГУ-ДС;

13. Влизането на външни лица в помещението е абсолютно забранено;

14. Почистването на помещението се извършва в присъствието на отговарящия за него.

Отп. в 2 екз.

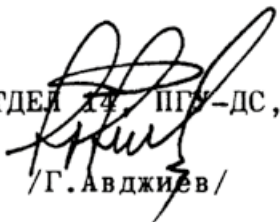
Изп.-14-8313

Нап.-84-Н.Миленова
София, 3.3.1981 г.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник:

/Г.Авджиєв/

57

1120

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС

гр. София

Рег. № 11516, екз. № →
09. 07. 1981/9 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
НАЧАЛНИКА НА
ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник Г. Авджиев

Г. Авджиев е от Коел
Задържа се на дванадесет
Дружарю на дванадесет
М. В. Р.

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ДРУЖАРИ НАЧАЛНИК,

По линия на прикритието ръководя стопанската дейност, поддържане имотите на Ефория Зограф. Един от тях е сградите в Германския манастир. Част от помещенията са фондохранилища на Националния исторически музей. На разположение на Ефорията са 10 стаи с по две легла. Същите могат да бъдат предоставени на отдел 14, ПГУ-ДС, за оперативни нужди, без да се плаща наем, като се осигури заплащане на бивш ОР месечно възнаграждение, който да поддържа стаите и да посреща гостите на отдела.

За тези стаи имат искания от Славянския комитет и други организации.

Считам, че е целесъобразно да се организира база на отдел 14, ПГУ-ДС, която да се използва за оперативна подготовка на маршрутирания сътруднически апарат и провеждане

СТРОГО СЕКРЕТНО !

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 21096, екз. № 1
31. 12. 1981 год.

УТВЪРЖДАВАМ:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС

Генерал-лейтенант: / В. Колев /

София, 4. 1. 1981 година

*Би трябвало в инак
да осигури само основните
цели при това, а конкретната
дейност по администрация и обхва-
та се и свързва с конкрет-
ните планове и др.*

II II

ОТНОСНО: Разузнавателната дейност на Културно-историческо
разузнаване през 1982 година

През 1982 година българският народ ще навлезе в етапа
на решително изпълнение на решенията на XII конгрес на Българска-
та комунистическа партия. За органите на разузнаването решенията
на Конгреса, конкретизирани в доклада на другаря Министър пред
Националното съвещание по МВР, ще бъдат ръководно начало.

Задачите, които разузнаването ще решава през 1982 година
се обуславят от сложната международна обстановка, създадена по ви-
на на Съединените щати.

Подготовката и провеждането на знаменателните за нашия
народ, държава и Партия годишнини през 1981 година показаха, че
враговете на НРБ разгръщат целенасочена антибългарска дейност, с
която се стремяха не само да омаловажат и дискредитират тези съби-
тия, но и да фалшифицират истините свързани с тях, с БКП и НРБ.

При изготвянето на настоящата обсервация и

В разгърналата се в широки размери идеологическа и психологическа война на империалистическите сили и някои балкански страни срещу НР България, поради особеното и място на Балканите и като най-верен съюзник на СССР, проблемите на българската история заемат важно място в подривните планове на вражеските специални служби; интересът им към нашата история, култура, българистика е продиктуван от борбата, която те водят срещу марксизма-ленинизма, срещу постиженията на реалния социализъм и от омразата им към тях.

Анализът на досегашната вражеска дейност по отношение на българската история и култура очертава следните най-главни нейни насоки:

- Срещу ръководната роля на Българската комунистическа партия в укрепването на социалистическата държава и в строителството на развитото социалистическо общество;
- Унищожаване или укриване на културно-исторически паметници, свързани непосредствено с миналото на българския народ и държава;
- Спекулации, фалшификации и изопачавания на цели периоди от страта и по-нова история.

Против тези насоки на вражеска дейност срещу НР България и в съответствие с политическите задачи, които партията ще решава зад граница в идеологическата и културна област, отдел 14, ПУ-ДС следва да насочи своите усилия за решаване през 1982 година на следните основни задачи:

- 1) Придобиване на секретна и достоверна информация за плановете и намеренията на противника за фалшификации в областта на българската история и култура, за неговите стремежи да използва проблемите на българската история за изостряне на международната обстановка и междудържавните отношения на Балканите и опи-

тите за постепенно раздалечаване на НРБ от СССР;

Придобиване на секретна документална информация неизвестна на нашата историческа наука;

2) Провеждане на оперативни мероприятия за придобиване на ценна агентура с възможности за проникване в най-важните обекти за агентурно проникване в разузнаваните страни;

3) Разработване на дългосрочни специални мероприятия за още по-активно противодействие на опитите на определени среди зад граница да фалшифицират, изопачават и обсебват историята на българската държава и народ, и на БКП, за опазване на наши културно-исторически паметници в чужбина.

За решаването на основните задачи отдел 14, ПГУ-ДС ще проведе през 1982 година следните агентурно-оперативни

МЕРОПРИЯТИЯ ПО ЛИНИИ:

ТУРЦИЯ

А. Агентурно-оперативна обстановка:

Турция е активен член на НАТО. В исторически аспект тя е вековен враг на България; по време на османското робство в Турция са съсредоточени всички ограбени от България културно-исторически ценности и такива, свързани с национално-освободителните борби, които българският народ е водил. Цялата огромна документация отнасяща се до нашата история от падането на България под робство, концентрирана в турските документални центрове, остава недостъпна за нашите историци и няма изгледи в близко бъдеще обстановката да се промени.

Стратегическите тези на турски учени за едносъставността на турския народ целят да приобщават турците в България към "роди-

ната майка" като по този начин създават затруднения на партийното и държавно ръководство на НРБ.

Във връзка с това Културно-историческо разузнаване следва да решава следните основни задачи по отношение на Турция:

а) Придобиване на документални материали за нашата история от документационните центрове на Турция;

б) Противопоставяне на ненаучните тези на турските учени с агентурно-оперативни средства.

Б.Обекти за проникване:

1) "ХАЗНАТА"-Държавен архив в Истанбул

По линия на Културно-историческо разузнаване в резидентурата в Истанбул ще отговаря П.Павлов, в Анкара:Сл.Славов, в Центъра: Йордан Йорданов.

По обектите за проникване имат възможности за работа агент "ОСМАНИСТ" и обект "ЗЕКИ".

В.Разузнавателна работа на резидентурите:

ИСТАНБУЛ:

1) На базата на установените чрез СИБАЛ контакти с учени от Истанбул да продължи изучаването на подходящи учени за изпълнение на задачите на отдел 14, ПГУ-ДС и се открие разработка с цел вербовка.

Срок:30.12.1982 година

Отг.:Резидента

АНКАРА:

1) Да продължи работата с агент "ОСМАНИСТ" по оперативния план за използването му по задачи на Културно-историческо разузнаване.

Срок:30.12.1982 година

Отг.:Резидента

Г. Специални мероприятия:

1) Да се изготви предложение за реализиране на мероприятия "БУЛАИР-2" от специалния план, утвърден от другаря Министър: публикуване на материал за турското население в България, разработен от агент "ГОРАНОВ" на ръководство в Управление 06-ДС.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

Д. Разузнавателна дейност от територията на нашата страна:

1) Като се използват оперативните възможности на отдел 14, ПГУ-ДС в СИБАЛ и БАН да се придобиват наводки и изучават оперативно турски учени с цел откриване на 1 разработка с цел вербовка.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

2) Да се даде гласност чрез публикуване на следните документи, придобити от разузнаването:

- Документи относно погроми на кърджалии във Врачанско от 1679 година.

- Дневник на Асад паша командващ войските на Турция във войната с Дибич (1827-1828 г.). Отразени са редица сражения по Дунав, Шумен, Странджа.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

ГЪРЦИЯ

Политическите промени в Гърция създават по-благоприятни условия за развитие на международните отношения между България и Гърция. Независимо от това антибългарската дейност в Гърция в исторически план ще продължи и в бъдеще. Недостъпни за българските историци остават древни огнища на нашата история и култура като Зограф и Хилендар. Неизвестна е обстановката в такива български в миналото центрове като Солун, Драма, Кавала, Серес и др.

Предвид на това задачите на Културно-историческо разузнаване ще бъдат:

а) Агентурно проникване в Зограф и Хилендар и придобиване на най-важното документално богатство за нашата история, намиращо се в тези обекти;

б) Провеждане на специални мероприятия, чрез които да се дискредитират гръцките претенции върху българските земи и народа живеещ в тях.

А. Обекти за проникване:

1) "ЦИТАДЕЛА" - Зографския манастир

По линия на Културно-историческо разузнаване в резиденттурата в Солун ще отговаря М. Петров; в Центъра: о. р. Христо Маринчев.

По обектите за проникване ще се работи с агент "МЕРКУРИЙ" и секретните сътрудници: "БЛАГОЕВ", "ХАДЖИЕВ", "РУСЕВ".

Б. Разузнавателна работа на резидентурите:СОЛУН:

1) По отделно разработена операция "МАРАТОН" да се органи-

зира изземване на оригинала на "История славянобългарская" и подмянето и с копие, както и изземване на златните ценности в Зограф и другите ценни документи.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Резидента

о.р. Христо Маринчев

2) Да се поеме на ръководство секретен сътрудник "БЛАГОЕВ", който ще бъде внедрен в обекта на проникване "ЦИТАДЕЛА".

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Резидента

АТИНА:

1) Да се изучи от официални източници и с оперативни такива агентурно-оперативната обстановка в редакцията на върлото антибългарско списание "Македонски зум" и се изпрати справка в Центъра.

Срок: 30.8.1982 година

Отг.: Резидента

В. Усъвършенствуване работата с наличната агентура:

1) Да се разработят подробни оперативни задачи за работа по обектите за проникване на територията на Гърция на агент "МЕРКУРИЙ". Да се усъвършенства връзката с него.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: о.р. Христо Маринчев

Г. Специални мероприятия:

1) Да се подготви публикация за българския характер на Зографския манастир през вековете, която да има комплексен

характер и богатата документация и публикува зад граница.

Срок:30.12.1982 година

Отг.:о.р.Христо Маринчев

Д.Разузнавателна дейност от територията на нашата страна:

1)Да се проведат оперативни мероприятия за внедряване на секретен сътрудник "БЛАГОЕВ" в обект "ЦИТАДЕЛА".

Срок:30.6.1982 година

Отг.:о.р.Христо Маринчев

2)Да се документират недвижимите паметници на българската история и култура в "ЦИТАДЕЛА",чрез секретен сътрудник "РУСЕВ".

Срок:30.12.1982 година

Отг.:о.р.Христо Маринчев

3)Да се проведат оперативни мероприятия по изучаване на монасите,предлагани за работа в "ЦИТАДЕЛА",с оглед привличане към сътрудничество на подходящи от тях.

Срок:30.12.1982 година

Отг.:о.р.Христо Маринчев

С Ф Р ЮГОСЛАВИЯ

Агентурно-оперативната обстановка за Културно-историческо разузнаване в СФРЮ е изключително сложна и динамична. Югославските историци, подкрепяни от партийното и държавно ръководство, издигат занамето на македонизма като открита проява на великосръбския шовинизъм. Подложени са на асимилация и унищожение не само българския народ и българското съзнание в Македония, но и всички културно-исторически паметници имащи български характер на територията на тази наша земя.

Във връзка с това Културно-историческо разузнаване има за задачи:

а) Да съдействува за запазване на остатъците от българско съзнание в Македония;

б) Отчасти да спаси културно-историческото наследство на българите в Македония, като организира негласното им документиране;

в) Противопоставяне на вулгарните фалшификации и изопачавания на нашата история и историята на Българската комунистическа партия.

А. Обекти за проникване:

1) Института по национална история в Скопие;

2) Института по история в Белград;

По задачите на Културно-историческо разузнаване в резидентурата ще отговаря: РЕЗИДЕНТА; в Центъра:

Б. Разузнавателна работа на резидентурата:

1) Резидентурата в Белград да мобилизира силите си за изучаване на агентурно-оперативната обстановка в Института за

национална история в Скопие и Института по история в Белград и изпрати справка по тях в Центъра.

Срок: 30.7.1982 година

Отг.: Резидента

2) Резидентурата да използва наличните си агентурни възможности и тези на секретни сътрудници за придобиването на неизвестни за нашата история документи от Института за Национална история в Скопие и Института за история в Белград.

Центъра, във връзка с горното, да изпрати ориентировка-задание.

Срок за заданието: 30.1.1982 година

Отг.: о.р. _____

Срок за задачата на резидентурата: 30.10.

Отг.: Резидента

3) Резидентурата в Белград да работи системно и изпрати в Центъра биографични справки за най-върлите антибългаристи в областта на историята и Центъра вземе оперативно отношение по тях. Активните антибългаристи да бъдат определени от отдел 14, ПГУ-ДС, който и да изпрати списък на резидентурата.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. _____

Резидента

В. Разузнавателна работа от територията на нашата страна:

1) Да се проведат оперативни мероприятия по обект "МОНАХ", които да доведат отношенията му с о.р. до доверителни. ДОП "МОНАХ" да прерастне в разработка с цел вербовка.

С обекта да се решат следните оперативни задачи:

а) Да се поставят конкретни задачи по придобиването на

ръкописи от Атон, Хилендар и манастирите в СФРЮ;

Придобиването и получаването им да бъде извършено на територията на трети страни.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

б) Обект "МОНАХ" да се използва за придобиване на ръкописи от хранилището на османски регистри в Скопие и преди всичко кадастрални регистри на етническия състав на населението в Македония от 15 до 19 век.

Срок: 30.9.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

2) Да бъде постепенно привлечен за изпълнение на задачи на Културно-историческо разузнаване обект "ПОМАКОВ" като делото прерастне в разработка с цел вербовка.

За целта:

а) Обекта да бъде използван за обработка и издаване на придобити от нас османотурски документи и преди всичко такива относно Босненското въстание през 1809 година.

Срок: 30.6.1982 година

б) Обекта да бъде включен в разработка на СИБАЛ с цел уреждане на срещи, консултации и разширени разговори по проблемите на придобиване на документи за историята на България от хранилищата на СФРЮ.

Да се изготви предложение за по-нататъшната работа с обекта

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

3) Съвместно с Окръжно управление на МВР-гр. Благоевград да се маршрутира агент "ВИХРЕН" до Скопие за изучаване на обекта

за агентурно проникване, по разработен за целта план.

За решаване на задачи в тази насока да бъде маршрутиран и ДВ "ВАНЧЕВ".

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. Димитър Кутрев

о.р. Цветан Станимиров

Г. Специални мероприятия:

1) Да се проведат предвидените агентурно-оперативни мероприятия по операция "РОЖЕН"-издирване и изкупуване архива на Иван Михайлов и ВМРО.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПУ-ДС

2) Да се проведат оперативни мероприятия по операция "РОЖЕН-І"-ангажиране на д-р Гаджев по написване "История на Македония" застъпваща българските тези.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПУ-ДС

3) Съгласно утвърден от Ръководството на МВР специален план, да се даде гласност на придобити от Културно-историческо разузнаване материали, отразяващи противоречията между България и Австроунгария през 1915-1917 год. в Македония и Албания.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: Зам.началник отдел 14, ПУ-ДС

С Р У М Ъ Н И Я

В областта на историята в Румъния се издигат претенции, засягащи пряко интересите на нашата нация и държава през вековете в Северна България и Добруджа. В румънската историческа наука се разработват ненаучно теми, които неверно разглеждат историческия процес и взаимоотношенията между Румънската комунистическа партия и българската комунистическа партия в миналото.

на безпрецедентно унищожение са подложени културно-исторически паметници, свързани с историята на България и национално-революционните ни борби.

Пред Културно-историческо разузнаване стоят важните задачи:

а) Да се документират подложените на унищожение културно-исторически паметници;

б) Да се доставят за нашата историческа наука важни документи от българската история, и

в) Да се противопоставим с оперативни средства на тяхните много вредни за нашата история ненаучни тези.

В резидентурата в Букурещ по линия на Културно-историческо разузнаване ще отговаря о.р. РЕЗИДЕНТА; в Центъра о.р. Пламен Атанасов.

Ж. Разузнавателна работа на резидентурата:

1) Резидентурата да изучи агентурно-оперативната обстановка в манастира "ДРАГОМИРКА", включително от официални източници, и изпрати справка в Центъра, с оглед организиране на оперативни мероприятия по придобиване на ксерокопия (или оригинали) от "Колекция Студион" - 8 тома преписи на най-значими творби на патриарх Евтимий.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Резидента

2) Резидентурата да следи и редовно информира Центъра за антибългарските прояви, които се подготвят в Румъния и да предлага контрамероприятия в тази насока.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: Резидента

Б. Разузнавателна дейност от територията на нашата страна:

1) Чрез наличния сътруднически апарат на ръководство в отдел 14, ПГУ-ДС и Окръжно управление на МВР-гр. В. Търново да се събере информация относно манастира "ДРАГОМИРКА" в Молдова с оглед организиране на оперативни мероприятия по проникване в него.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

2) Да се организира оперативна група от секретни сътрудници и доверителни лица, която да се маршрутира с помощта на Комитета за култура в Румъния за документирание на недвижими наши културно-исторически паметници.

В тази насока да се изучат и използват възможностите и на Окръжно управление на МВР-гр. В. Търново.

Срок: 30.9.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

3) Съвместно с отдел 11, ПГУ-ДС и Окръжните управления на МВР във В. Търново, Силистра и Толбухин да се издирят и маршрутират до Букурещ, Тулча, Банат и други градове в Румъния подходящи секретни сътрудници за изучаване на оперативната обстановка, личния състав, фондове и придобиване на документи от обектите на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

4) Съвместно с отдел 17, ПГУ-ДС и Окръжно управление на МВР-гр.В.Търново да се направи анализ на изпълнението на задачите на изведения в Букурещ секретен сътрудник "ДИМОВ" по линия на Културно-историческо разузнаване и му се възложат нови такива.

Срок: 30.8.1982 година

Отг.: о.р. А.Атанасчев

о.р. Пламен Атанасов

В. Специални мероприятия:

1) Да се проведат мероприятия по задействуване на операция "ХЪШОВЕ -4" от специалния план, утвърден от Ръководството на МВР, за противопоставяне на фалшификациите на румънското историческо списание "ДЕКАРОМАНИЯ"; издавано във Фрайбург-ГФР.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Петър Щерев

2) Да се проведат организационни мероприятия по задействуване на мероприятие "ХЪШОВЕ-8" от специалния план, утвърден от Ръководството на МВР, за противопоставяне на антинаучната теза на румънските учени за Константин Преславски.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

СЪЕДИНЕНИ ЩАТИ

Агентурно-оперативната обстановка в САЩ по линия на Културно-историческо разузнаване е сложна и противоречива. Американските специални служби следят отблизо дейността на нашите официални представители и на българските граждани временно пребиваващи в САЩ.

Независимо от това на територията на САЩ могат успешно да се провеждат мероприятия по линия на Културно-историческо разузнаване.

Здачите на Културно-историческо разузнаване в резидентурите ще се изпълняват от о.р. РЕЗИДЕНТА и _____; в Центъра от о.р. Христо Измирлиев и о.р. Петър Щерев.

А. Разузнавателна дейност на резидентурата:НЮ ЙОРК:

1) Резидентурата да придобие данни за американските специалисти работещи в областта на българистиката и предложи тяхното използване за решаване на задачи на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Резидента

2) Резидентурата да предложи мероприятия за използване на "ИДЕОЛОГА" с цел придобиване на информация по линия на Културно-историческо разузнаване за пропагандиране на българската кауза.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: Резидента

ВАШИНГТОН:

1) Да се проучат възможностите за изпращане на наши научни работници – секретни сътрудници на отдела – за работа в американските научни учреждения в обсега на резидентурата.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Резидента

2) Резидентурата да участва активно за решаването на задачите по "РОЖЕН-I".

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: Резидента

Б. Усъвършенствуване работата с наличната агентура:

1) Съвместно с резидентурата да се преценят реалните възможности на агент "РОБЪРТ" за изпълнение на задачи на Културно-историческо разузнаване и се предложи подходящ начин на връзка с него.

Срок: 30.9.1982 година

Отг.: о.р. Христо Измирлиев

Резидента

В. Вербовъчна дейност:

1) Да бъде открита разработка с цел вербовка на Чарлз Грибъл – професор в Университета в Охайо – за провеждането на специални мероприятия на отдела от територията на САЩ.

Срок: 30.7.1982 година

Отг.: о.р. Петър Щерев

Г. Разузнавателна дейност от територията на нашата страна:

1) Да се използва активно секретен сътрудник "ВАСЕВ" за

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

обвързване на _____ с изпълнение на наши задачи.

За целта да бъде разработен конкретен оперативен план.

Срок:30.3.1982 година

Отг.:о.р.Христо Измирлиев

2)Да се изучат лицата определени за изпращане като лектори в САЩ и вземе оперативно отношение към тези,които са подходящи.

Срок:30.4.1982 година

Отг.:о.р.Христо Измирлиев

3)Да се изготви анализ на състоянието на работата по САЩ и се набележат конкретни мерки за подобряване на работата по направлението.

Срок:30.6.1982 година

Отг.:о.р.Христо Измирлиев

о.р.Петър Щерев

4)Да се набележат мероприятия за работа по временно пребиваващите в нашата страна американски специалисти съвместно с Управление 06-ДС и ВГУ.

На базата на придобитите данни да бъде открито 1 (едно) ДОП и 1 (едно) ДОР.

Срок:30.6.1982 година

Отг.:о.р.Христо Измирлиев

О.р.Петър Щерев

Д.Специални мероприятия:

1)Като се използват възможностите на да се издаде книга,застъпваща важни наши българистични тези.

Срок:30.12.1982 година

Отг.:о.р.Петър Щерев

2) Да се проведат оперативни мероприятия за привличане на американския журналист Чарлз Сојър за написване на книга, отнасяща се до историята на България.

Срок: 30.9.1982 година

Отг.: о.р. Христо Измирлиев

Резидента

И Т А Л И Я

Агентурно-оперативната обстановка в Италия по линия на Културно-историческо разузнаване няма съществени изменения.

Във Ватикана се съхраняват изключително ценни за нашата история документи. Придобиването на това изключително документално богатство е първостепенна задача.

В резидентурата по задачите на Културно-историческо разузнаване ще работи о.р. РЕЗИДЕНТА; в Центъра о.р. Павлин Димитров.

А.Обекти за проникване:

1)"ОСТРОВА"-Секретния архив на Ватиканската библиотека.

Възможности за работа по обекта за проникване има секретен сътрудник "СЕРГИУС".

Б.Разузнавателна работа:

1)Чрез наличните възможности резидентурата непрекъснато да изучава оперативната работа в обекта за проникване и създава връзки с цел проникването в него и за придобиване на съхраняваните там материали за българската история.

Резидентурата да изпрати справка в Центъра за обстановката в обекта.

Срок:30.12.1982 година

Отг.:Резидента

2)Съвместно с резидентурата да продължи оперативната работа по ДОП "ТРАЯН" и се вземе окончателно отношение за откриване на разработка с цел вербовка.

Срок:30.11.1982 година

Отг. :о.р.Павлин Димитров

3) Да бъдат проведени мероприятия за разширяване ефекта на мероприятие "ЕРЕТИЦИТЕ" и се излезе с предложение в тази насока съвместно с резидентурата.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: о.р. Павлин Димитров

Резидента

4) Да се изведе в Италия за срок от една година секретен сътрудник "ДРАГОМИР" със задача: създаване на връзки в обект "ОСТРОВА" и цялостното изучаване на оперативната обстановка в обекта, както и за придобиване на документални материали за нашата история.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. Павлин Димитров

5) Да се следи и правилно насочва работата на секретен сътрудник "СЕРГИУС" в Рим с оглед максималното му използване по изпълнение на възложените му задачи.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: Резидента

о.р. Павлин Димитров

А Н Г Л И Я

Като велика сила в миналото, в Англия са съсредоточени много документални материали отнасящи се до нашата история. Достъпът до тях обаче на нашите историци е абсолютно ограничен, а за редица документи съществува забрана за ползуването им.

Във връзка с това пред Културно-историческо разузнаване стои задачата за агентурно проникване в някои от важните документални центрове на Англия и се доставят най-важните за нашата историческа наука документи.

А. Обекти за проникване:

1) Централен английски архив (Пъблик Рекърд Офис)

В резидентурата по линия на Културно-историческо разузнаване ще работи о.р. РЕЗИДЕНТА; в Центъра о.р. Пламен Атанасов.

По обекта за проникване имат възможности за работа секретните сътрудници "ВЪЛЧЕВ", "РУМЕН" на ръководство в отдел 14, ПГУ-ДС и "БЕСЕЛИНОВ" на ръководство в Управление 06-ДС.

Б. Разузнавателна работа на резидентурата:

1) С наличните възможности на резидентурата да се изучи обстановката в обекта за проникване и започне придобиването на документи, съхранявани в него, свързани с нашата история и с историята на другите балкански страни.

Съображенията си резидентурата да изпрати в Центъра, както и справка за агентурно-оперативната обстановка в него.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Резидента

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

23

23

2) Резидентурата да продължи контактите и изучаването на _____ и изпрати биографични и други данни за него в Центъра, с оглед използването им.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: Резидента

3) Резидентурата да продължи работата по използването на английския журналист Терънс Малейли "РЪСКИН" за публикуване на материали, свързани с нашата история и строителството на развито социалистическо общество.

В процеса на работата с него да се изясни възможността за откриване на ДОП и се излезе с предложение пред Центъра.

Срок: 30.8.1982 година

Отг.: Резидента

о.р. Пламен Атанасов

В. Разузнавателна работа от територията на нашата страна:

1) Да се проведат оперативни мероприятия по завършване на подготовката и извеждането за работа в обекта за агентурно проникване на секретните сътрудници "ВЪЛЧЕВ" и "РУМЕН".

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

2) Да се установят чрез БАН плановите командировки на наши историци в Англия, същите се изучат и по подходящите от тях за наша работа се вземе оперативно отношение.

Срок: 30.3.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

3) Като се използват възможностите на СИБАЛ да се проведат агентурно-оперативни мероприятия по изучаването и обвързва-

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

24

29

нето на с наши задачи. На същия да се открие ДОП.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

4) Отдел 14, ПГУ-ДС като използва възможностите на сътрудническия апарат и възможностите на резидентурата да изучи условията и подготви за провеждане през 1983 година на специално мероприятие на Културно-историческо разузнаване в Англия.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

Резидента

И С П А Н И Я

1) Резидентурата да продължи провеждането на мероприятия по изучаването и използването на испанския журналист Суазе за придобиване на документи за българската история от испански архиви, както и за публикации за историческата истина за нашата държава.

На лицето да бъде открито ДОП.

Срок: 30.9.1982 година

Отг.: Резидента

2) Резидентурата да издири и предложи подходящо лице от средите на научната испанска интелигенция, което да бъде използвано за придобиване на документи за българската история, съхранявани в архивите на Испания и Турция.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: Резидента

3) Да се издири и маршрутира подходящ секретен сътрудник до Мадрид с цел изучаване на агентурно-оперативната обстановка по линия на Културно-историческо разузнаване и издирване на документи, съхранявани в испанските архиви, свързани с нашата история и историята на другите балкански страни.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

4) Съвместно с отдел 04, ПГУ-ДС да се изучат възможностите за придобиване на документални материали свързани с нашата история, които са притежание на наследници на бившия царски двор.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

Ф Р А Н Ц И Я

1) Да се изготви справка за Международния съвет на архивите в Париж и вземе оперативно отношение по възможностите за използването му по задачи на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

Резидента

2) Да се издирят и изучат подходящи лица в нашата страна, които да се предложат да участвуват в мероприятията на Международния съвет на архивите за установяване на контакти, даване на водки и изучаване на възможностите за използване на обекта за наши цели.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

Х О Л А Н Д И Я

1) Резидентурата, като използва своите възможности, да започне изучаването на подходящи лица от средата на научната интелигенция с цел използването им за придобиване на документи за българската история от архиви на Холандия и други страни като Италия, Турция, Гърция и Югославия, както и за провеждането на специални мероприятия утвърждаващи историческата правда за България.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Резидента в Брюксел

2) "МИЛЕВ" да предложи откриването на ДОП с цел вербовка на научен работник, занимаващ се с проблемите на българската история.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Резидента

3) Да се изяснят възможностите за продължаване на контакта с обект "НОБЕЛ" от Швеция, с оглед изпълнение на задачи на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

4) Като се използват наличните оперативни възможности да се изучат въпросите на нашата историография, свързани с холандските документални центрове.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: о.р. Пламен Атанасов

Ш В Е Й Ц А Р И Я

1) Чрез наличните агентурни възможности резидентурата да продължи работата по реализация на следващите етапи на операция "МАЯК".

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: Резидента

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

2) Да се изяснят възможностите на агент "ДЕЛОН" за изкупуване архива на Иван Михайлов.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Резидента

3) Чрез наличните оперативни възможности резидентурата да издири и изучи агентурно-оперативната обстановка около архива на Късеиванов и изпрати справка в Центъра.

От своя страна Центъра да изпрати на резидентурата ориентировка-задание.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Резидента

о.р. Пламен Атанасов

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>	

29

29

Б Е Л Г И Я

1) Резидентурата, като използва възможностите на секретен сътрудник "СТЕЛА", изведена на дългосрочна работа в страната на пребиваването да извърши:

а) Да отпочне изучаването на лица от средата на научната интелигенция, подходящи за работа по линия на отдел 14, ПГУ-ДС и изпрати справка за двама (2) от тях;

б) Чрез секретен сътрудник "СТЕЛА" да придобият документални материали от архивите и библиотеките на Белгия;

в) Да продължи изучаването на _____ с цел неговото използване по задачи на Културно-историческо разузнаване по МПО.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Резидента

о.р. Пламен Атанасов

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

30

40

А В С Т Р И Я

1) Да се открие ДОП с цел вербовка на постоянно живуща в Австрия, занимаваща се с проблемите на българската история и култура и с връзки в научните и творчески среди във Виена.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС

СИРИЯ

Работата по задачите на Културно-историческо разузнаване в резидентурата в Сирия ще се провежда на базата на утвърденото задание на о.р.Владимир Кънчев.

А.Разузнавателна работа на резидентурата:

1)Ще се изучат архивните учреждения в Ливан и Йордания и се изпратят справки с предложения за работа по тях.

Срок:30.8.1982 година

Отг.:о.р.Владимир Кънчев

2)Ще бъде изучен контингента от сирийски,ливански и Йордански историци и специалисти и се предложи откриването на два (2) ДОП.

Срок:30.10.1982 година

Отг.:о.р.Владимир Кънчев

3)Да се изяснят възможностите за създаване на печатна база на отдел 14,ШГУ-ДС в региона:

а)Да се проучат и преценят оперативно досега създадените условия и предпоставки за печатна база на Културно-историческо разузнаване в Сирия и изготви предложение пред Центъра;

б)Да се проучи обстановката и възможностите за създаване на печатна база на Културно-историческо разузнаване в Ливан и Йордания и се излезе с предложение пред Центъра.

Срок:30.12.1982 година

Отг.:о.р.Владимир Кънчев

4) Да продължи провеждането на специално мероприятие "ИЗТОК" и се разшири неговия обхват на действие извън Сирия.

Тематично да бъдат заложени материали свързани с историята на БКП и 100-годишнината от рождението на Георги Димитров.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Владимир Кънчев

Б. Разузнавателна работа от територията на нашата страна:

1) Да се установят и изучават с цел разработка лица от контингента сирийски и ливански студенти и специализанти с възможности да решават задачи на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.11.1982 година

Отг.: о.р. Георги Савов

И Н Д И ЯА. Работа с агентурата:

1) С цел разширяване разузнавателните възможности на агент "БАХАР" да се проверят и анализират получените данни за новата месторабота на агента и изготви справка за възможностите му.

Срок: 30.5.1982 година

Отг.: Резидента

о.р.Йордан Йорданов

2) Агент "БАРОН":

а) Да се проведат мероприятия по неговото укрепване, ангажиране, по-пълноценното използване по задачи на разузнаването и за проверката му;

б) Да бъде отработен сигурен начин на връзка с агента, съобразен с изискванията на агентурно-оперативната работа.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: Резидента

о.р.Йордан Йорданов

Б. Специални мероприятия:

1) Да продължи и се разшири обсега на СМ "ЛАВИНА" в САЩ, Канада, Англия, Франция, Австрия, ГФР, Гърция, Турция, Израел и Австралия, като се публикуват материали за нашата история под чуждо име.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р.Йордан Йорданов

Резидента

2) Да продължи изучаването на възможностите, съобразно решението на ЦК на БКП, за издаването на "Македонски изследвания в списание "МОЗАЙК"

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р.Йордан Йорданов

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>

34

Я П О Н И Я

Агентурно-оперативната обстановка по линия на Културно-историческо разузнаване в Япония е благоприятна за провеждане на оперативни мероприятия изгодни за идеологическата и културна политика на БКП. Има данни, че в Япония югославяните провеждат мероприятия против нашето влияние в този регион. Това налага активизиране на нашата работа в Япония като: се привлекат японски учени за популяризиране на наши тези по редица въпроси на нашата история и се проведат специални мероприятия, с които да се ангажира научното мнение в Япония и се измести югославското присъствие.

За тази цел:

1) Като се използват възможностите на секретните сътрудници "СЕТА" и "ГОРАНОВ" ще продължи работата по изучаването на следните японски учени: и

По тях ще се вземе оперативно отношение и излезе с предложение.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

2) Да се изяснят възможностите и подготви специално мероприятие за провеждане като се използва и

Мероприятието ще има за цел популяризиране на нашите тези за Кирилометодиевото дело и някои проблеми на българския език.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

35

35

3) Да се изучи и открие ДОП на _____, японка, асистент по балканска история в Токийския университет.

Срок: 15.4.1982 година

Отг.: о.р. Петър Щерев

4) В зависимост от постъпилите данни за лицата да бъде открито едно (1) ДОП.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: о.р. Йордан Йорданов

Из архивите на ДС

321

МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ ОРГАНИЗАЦИЯТА, МЕТОДИТЕ И
СРЕДСТВАТА НА ДЕЙНОСТ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО
РАЗУЗНАВАНЕ

1) Да бъде внесено предложение в Ръководството на ПГУ-ДС за вземане решение за изграждане на информационно направление на Културно-историческо разузнаване в отдел 06, ПГУ-ДС и направление в отдел 08, ПГУ-ДС за активни мероприятия по линия на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

2) Да бъдат направени съответни постъпки за изграждане на информационно-реализационно звено по линия на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.3.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

3) Съвместно с партийното ръководство и ППО да се направи оценка и набележат допълнителни мероприятия за по-нататъшното подобряване на работата по: усъвършенствуване на оперативната дейност по агентурата, разработките, придобиването на документи за нашата история, документиране на наши недвижими културно-исторически паметници зад граница, съхраняването и реализирането на придобитата документация.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

4) Да се направи анализ на работата по функциониращите планове за специални мероприятия до 1985 година на Културно-историческо разузнаване по СФРЮ, 1300-годишнината от създаването на

на българската държава, Кирилометодиевото дело, документирането на недвижимите паметници на българската история в Румъния, Хилендар и Тематичния план за издаване на научни публикации зад граница и се излезе с предложение пред Ръководството на МЕР за по-нататъшна работа по тях.

Срок: 30.10.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

Да бъде внесено ново предложение в ръководството на МЕР и ПГУ-ДС за разглеждане и решаване на въпроса за изпращане зад граница на оперативни работници по линия на Културно-историческо разузнаване.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

6) Да се разгледа състоянието на работата по прикритията на Културно-историческо разузнаване с цел преценка на целесъобразността от съществуващите прикрития и разкриването на нови такива.

Срок: 30.2.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

7) С оглед разширяването на работата на Културно-историческо разузнаване и предвидените кадрови попълнение да се реши въпроса с работните помещения.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

8) Да се завърши кадровото попълнение на отдел 14, ПГУ-ДС с подходящи оперативни работници.

Срок: 30.6.1982 година

Отг.: Началник отдел "Кадри", ПГУ-ДС

Н.к. отдел XII

Из архивите на ДС

РЕКАПИТУЛАЦИЯ:

- I. ОБЕКТИ ЗА ПРОНИКВАНЕ: 6
- II. ЛИЦА ЗА ВЕРБОВКА: 2
- III. РАЗРАБОТКИ С ЦЕЛ ВЕРБОВКА: 5
- IV. ДЕЛА ЗА ОПЕРАТИВНА ПРОВЕРКА: 7
- V. СПЕЦИАЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ: 12

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ДГУ-ДС
 Полковник: *[Signature]*
 /Г.Авджиев/
 София, 18 XII 1981 година

СЪГЛАСЕН:
 ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.УПРАВЛЕНИЕ-ДС
 Генерал-майор: *[Signature]*
 /Вл.Тодоров/
 София, 12-1 1981 година

Нап.в един екз.
 Изг.14-8314
 Нап.8314
 София, 14.12.1981 година

Размножено в 3 екз.
 Изпратен по списък
 към оригинала
 София, 12 XII 82

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 20831, екз. №
28. 12. 1981 19 ____ год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

О Т Ч Е Т

ОТНОСНО: Работата на отдел 14, ПГУ—ДС, през 1981 година

Решаването на задачите по линия на културно—историческото разузнаване през 1981 година съвпадна със забележителни годишнини за българския народ: 1300 години от основаването на българската държава; 90 години от основаването на БКП; 25 години от Априлския пленум и 70—тия рожден ден на др. Т. Живков.

През 1981 година бе проведен XII конгрес на БКП, на който бяха начертани перспективите за развитието на нашата страна през Осмата петилетка и за периода до 1990 година. Тези решения станаха ръководна програма за цялостното развитие на НР България.

През 1981 година планът на Културно—историческо разузнаване беше много напрегнат, с повече на брой и по-обхватни по мащаби мероприятия. Мотивите за това бяха кулминацията на чествуването на 1300—годишния юбилей на българската държава и произтичащите от него задачи, поставени от

109

Секретариата на ЦК на БКП, от ръководството на МВР и на ПГУ-ДС. Пред КИР стоеше задачата решително да подобри своята работа по придобиването на агентура, способна да решава неговите специфични мероприятия, да информира Партията и правителството за намеренията и действията на врага, насочени срещу НРБ във връзка с юбилея, придобиване на особено ценни за нашата историческа наука документи и провеждането на повече и с необходимия ефект специални мероприятия за решително противопоставяне на грубите фалшификации, които се вършат в тази насока.

На Културно-историческо разузнаване бе възложено осигуряването на благоприятна обстановка за провеждането на дейността на БКП и правителството на НРБ зад граница; свързани с 1300-годишния юбилей.

При тази постановка през отчетната 1981 година пред КИР стояха за решаване следните основни задачи:

1. Разкриване на плановете и намеренията на противника за провеждане на диверсии в областта на българската история и култура, свързана с чествването на 1300-годишнината от създаването на българската държава;

2. С агентурно-оперативни средства провеждане на целенасочени мероприятия за противопоставяне на подривната дейност в областта на историята и културата и за утвърждаването на историческите истини за формирането на българската нация и национално съзнание, за развитието на културата и изкуството ни през вековете;

3. Издирване и придобиване на важни документи свързани с нашата история, които по най-категоричен начин опровергават фалшификациите и опитите да се ограбва нашата история и култура.

Тези задачи КИР трябваше да решава при сложна агентурно-оперативна обстановка. С изострянето на международните отношения по вина на САЩ се влоши и обстановката за работа в страните, в които КИР има да решава важни задачи.

Антибългаризма и македонизма като най-ярка изява на велико-сръбския шовинизъм през този период на юбилейни дни се издигна на ниво на държавна политика в СФРЮ.

В Гърция, Румъния и Турция макар и в по-различен аспект антибългарската дейност заемаше важно място в определянето на политиката на тези страни към НРБ.

В Натовските страни като САЩ, Италия и Англия, където стоят за решаване важни задачи по линия на КИР, се засилваха ограниченията във важни обекти за проникване на КИР.

При тази сложна международна обстановка и на фона на особените задачи във връзка с 1300-годишнината, като изхождаше от решенията на XII конгрес на БКП и по-специално от изводите на Националното съвещание на МВР във връзка с изпълнение на Решенията на конгреса през 1981 година, отдел14, ПГУ-ДС, реши следните по-значими задачи:

ПО ОБЕКТИТЕ ЗА ПРОНИКВАНЕ

През отчетния период отдела насочи своите усилия за проникване в най-важните обекти по линия на КИР с предимство на територията на Турция, Гърция, Румъния, Ватикана, Англия и някои други държави.

✓ Особено внимание бе отделено на обектите за проникване на територията на Турция, където е съсредоточен огромен архивен фонд свързан с нашето историческо минало.

✓ В резултат на усилията бяха постигнати добри резултати в работата по ОАП. Вербован е агент с възможности за работа в архивите в Турция. От агента са получени документи от особена важност за нашата държава, които съдържат данни, както за истини свързани с османското робство, така и за етническата цялост на българската народност.

Създадени са добри предпоставки за още по-резултатна работа по проникването в турските архиви.

✓ Постигнати са положителни резултати по обектите за проникване по линия на Гърция. Придобити са нови ценни документи от Зограф в резултат на правилната и целенасочена работа с наличната агентура в обекта. През тази година бяха създадени предпоставки и предстои извеждането на нова агентура по това направление, която ще ни позволи да проведем важна операция по пренасянето у нас на важни ценности с историческа и материална стойност.

✓ В работата за проникване в ОАП в Италия са проведени мероприятия за извеждане на сътрудници и вербовка на агентура с възможности за работа по секретния архив на Ватикана. По изпълнението на тази задача бе изведен СС "СЕРГИУС" и открита вербовъчна разработка на италиански гражданин.

✓ От позициите на СИБАЛ бяха придобити материали и бе изучена обстановката в ОАП в Англия "Пъблик рекърд офис". Създадени са възможности за по-разгърнати действия в тази насока

✓ Не бяха постигнати особени резултати по ОАП в Румъния и СФРЮ. Обстановката в тези страни, които много острожно се

отнасят към обектите, където съществуват изворови материали за нашия народ и държава е извънредно трудна. Осторожността се проявява не само по отношение на българските граждани, но и по отношение на чужденците, които проявяват интерес към архиви или паметници, свързани с нашата страна. За преодоляване на тези трудности се търсят нови форми. Разработени са мероприятия за документиране на българските паметници на румънска територия.

Незадоволителни резултати в работата обаче в тази насока се дължат и на обстоятелството, че почти през цялата 1981 година по това направление липсваше оперативен работник.

Незадоволителна е работата и на резидентурите в тези страни. С реализиране на очакваното кадрово изпълнение през 1982 година ще бъдат създадени реални възможности за подобряване на работата в тези страни.

✓ Анализът на досегашната работа по обектите за проникване показва, че е необходимо да бъдат насочени усилията към по-малко на брой, но най-важни ОАП по линия на КИР.

ПО РАБОТАТА С АГЕНТУРАТА

=====

1. РАБОТА С НАЛИЧНАТА АГЕНТУРА

През 1981 година отдел 14, ПГУ-ДС, работи с 6 задгранични агенти. Този агентурен апарат обаче не бе на нивото да отговори на съвременните изисквания на разузнаването по

линия на историята и културата, както по брой, така и по възможности.

АГЕНТ "РОБЕРТ" – САЩ – Срещите с агента бяха провеждани редовно. Правилно е осъществявано и неговото ръководство от страна на ОР от резидентурата в Ню Йорк. Пребиваването на "РОБЕРТ" в нашата страна по време на конгреса по българистика бе целенасочено използвано за неговото укрепване и насочване към интересуващите ни задачи. Все още обаче реалните резултати от неговата работа не са на нивото на нуждите на КИР. Необходимо е за по-нататъшната работа с "РОБЕРТ" да се разработи по-цялостна концепция, в която да се отразят реалните му възможности за решаване на наши задачи. Необходимо е също да се отработи подходящ начин за връзка с агента.

АГЕНТ "ХАЙНЦ" – ГФР – С агента не е осъществявана редовна връзка и не са постигнати конкретни резултати в работата му. Мероприятията с него се предвиждат бавно главно по вина на оперативните работници, които работят с него. Агентът не е укрепнал и проявява предпазливост. Съществува стремеж за дезангажиране. В работата с него е необходимо също да се очертаят по-трайни, но реални насоки за работа, да се проведат мероприятия за укрепването му, активизирането му и за осигуряване на по-сигурна и трайна връзка.

АГЕНТ "МЕРКУРИ" – Кипър – Пребиваването на агента в нашата страна беше използвано за неговото обучение и проверка. Изведен е в Кипър с перспектива в началото на 1982гс да отиде на работа в Гърция. Възложени са му задачи по

линия на КИР на територията на Гърция. Пребиваването му в Янинския университет за около една година ще укрепи позициите му като специалист в резултат на което се очаква да се разширят и възможностите му за решаване на по-значими наши задачи.

АГЕНТ "ХАДЖИЕВ" – Гърция – Работи на територията на Зограф и се използва преди всичко за придобиване на важни документи там за нашата история. Досега агентът е дал много добра работа в тази насока. Ръководството е осъществявано правилно от др.Маринчев. Агент "ХАДЖИЕВ" ще бъде използван за реализацията на операция "МАРАТОН".

АГЕНТ "ДЕВРИМ" – Турция – С агента не е осъществена трайна връзка и засега липсват точни сведения за възможностите му за решаване на наши задачи. През годината бе изпратен агент-маршрутник който установи контакт с "ДЕВРИМ" и бяха изяснени някои обстоятелства по устройването му след изселването. Впоследствие обаче агентът отново не се яви на ПДЯ. Предстои да се направи преценка на работата с него.

АГЕНТ "БАХАР" – Индия – Използван е по-активно за влияние по линия на КИР, за провеждането на АМ по линия на отдел 08, ПГУ-ДС, както и за публикации свързани с посещения на наши държавни и политически дейци в Индия. Предстои преценка на възможностите му след смяната на местоработата.

./..

✓2. ПО ПРИДОБИВАНЕТО НА НОВА АГЕНТУРА

В изпълнение на Решенията на XII конгрес на БКП и направените в тази връзка изводи на националното съвещание на МВР, работата по придобиване на нова агентура с възможности за решаване на задачите на КИР, бе значително подобрена. През 1981 година в отдел 14, ПГУ-ДС, бяха реализирани 3 вербовки на чужди граждани.

АГЕНТ "ОСМАНИСТ" – С много добри възможности по най-важните обекти за проникване на територията на Турция. Положителното в работата с агента е неговото ангажиране в процеса на конкретно изпълнение на задачи свързани с получаването на документална информация, получила висока оценка. Това даде възможност за извършването и на някои проверки на агента. Сега предстои работа по неговото укрепване и възпитание, отработването на сигурна и системна връзка и по-нататъшна проверка.

АГЕНТ "БАРОН" – индийски гражданин със значителни възможности за решаване на задачи на КИР в областта на специалните мероприятия. И при него положителното в работата по вербовката беше ангажирането му с наши задачи още в процеса на разработката. Има разработен план за използването на "БАРОН" за един по-продължителен период, което ще ни позволи да решаваме значителна част от мероприятията за влияние и за противопоставяне на фалшификациите и грубите изопачавания на нашето близко и по-далечно минало.

✓ АГЕНТ "КОРЕСПОНДЕНТ" – холандски гражданин. Вербовката бе извършена чрез постепенното му увеличаване на базата на научните му интереси и материална заинтересованост.

С агента бяха решени предварително задачи на КИР, свързани с публикации за влияние, както и за разобличаване на антибългарски прояви в областта на тракологията.

Предстои нововербования агент да бъде увеличан още по-активно в изпълнение на задачи от този характер, да се провеждат мероприятия за идейното му превъзпитаване и утвърждаване като специалист в областта на тракологията, разглеждана от наши, исторически правилни позиции. Ще бъде отработен по-добър начин на връзка с него.

✓ Постигнатите положителни резултати във вербовъчната работа се дължат на по-добрата целенасочена дейност на отдела

✓ При отчитането на работата по придобиването на нова агентура през изтеклата година следва да се посочи, че това се е осъществявало от позициите на наши официални институти и учреждения. Предимството в тези случаи се състои в това, че то крие по-малки рискове при евентуални провали, приема се сравнително по-лесно. В същото време обаче следва да се има предвид, че с такава агентура трябва да се работи много по-внимателно, с много повече усилия за нейното възпитание и насочване към изпълнение на задачи пряко свързани с нашата работа. Стремешът в тези случаи следва да бъде към постепенно преминаване на тези отношения в напълно агентурни и секретни.

✓ Досегашният опит в тази насока по линия на КИР показва също, че лицата чужди граждани, вербовани за работа по задачи на КИР обикновено са с възможности за решаване на задачи и на ВПР. Това налага извода, че би следвало по-актив-

но да вземат участие при изучаването и вербовката на тези лица и линейните отдели. Би следвало КИР също да проявява по-голяма инициатива за взаимодействие с тях.

✓ Независимо от положителните резултати във вербовъчната работа през 1981 година, ние не считаме, че е решен въпроса с агентурата. Съществува разбирането, че в бъдеще е необходимо да се работи още по-активно за решаването на тези задачи. Необходимо е да се набележат мерки за участието в тази дейност на целия оперативен състав в отдела.

Незадоволителна е работата на някои резидентури по подаването за наводки за лица и предложения за разработки по КИР. В това отношение би следвало да подобрят своята работа резидентурите в Атина, Белград, Лондон, Вашингтон, Рим и други.

3. РАБОТАТА СЪС СЪТРУДНИЧЕСКИЯ АПАРАТ

В отдел 14, ПГУ-ДС, са на ръководство 26 секретни сътрудници. През годината има подобрене и в работата по придобиването на нови секретни сътрудници главно из средите на по-младите специалисти. През 1981 година в отдела са вербовани ⁶8 нови секретни сътрудници. Трима от нововербованите са изведени зад граница за по-продължително оседание и със задачи в обектите за проникване. Счита се, че тази по-нова и по-млада струя от секретни сътрудници в отдела ще допринесе за по-пълно и целенасочено решаване на неговите задачи.

Анализът на работата по придобиването на нови СС показва, че не всички ОР на отдела са участвували в тази дейност. Не проявилите достатъчна инициатива в тази насока ОР бяха правилно критикувани в отчетния доклад и събранието на ППО.

Взети са мерки от служебното и партийно ръководство за преодоляване на тази слабост и са набелязани конкретни мероприятия.

Общата констатация е, че ръководството на сътрудническия апарат е осъществяван правилно и целенасочено, съобразено със задачите на КИР. Необходима е обаче проверка на делата на целия сътруднически апарат и "прочистването" му от онези СС, които поради различни причини са изгубили своите възможности за решаване на нашите задачи. Следва решително да се подобри организацията на работа с този апарат, особено при участието му в международните прояви у нас и в чужбина. Общо организацията на работа с този апарат се нуждае от подобрене на всички нива.

В отдела се водят 4 вербовъчни разработки на чужди граждани: "ПОМАКОВ", "МОНАХА", "СТУДЕНТА", "ПРОФЕСОРА".

Разработваните лица са с възможности за работа в обектите за проникване на отдела или за провеждането на специални мероприятия за влияние. Работата по тях се води съгласно изискванията и целенасочено. Трябва да се посочи обаче че броя на вербовъчните разработки е малък и не отговаря на завишените изисквания в работата на КИР. Независимо от завендените 5 ДОП, които се очаква през 1982 година да прерастнат в ДОР, необходимо е цялостната работа в тази насока да получи много по-ускорено развитие. Необходимо е всички ОР от отдела

да водят перспективни вербовъчни разработки. В тази насока следва да засилят работата си ОР на прикритие.

Като се изхожда от трудната агентурно-оперативна обстановка в някои страни като Турция, Гърция, Румъния и СФРЮ, необходимо е да се активизира работата по откриването на разработки от трети страни. От особена важност в тази насока е и помощта на линейните отдели и резидентурите.

В словото на др. Живков на Националното съвещание на МВР на 1 юли 1981 година бяха посочени основните имащи директивно значение показатели за разузнавателната работа. От тези указания ясно се виждат какви трябва да бъдат критериите в агентурно-оперативната работа и по-специално във вербовъчната работа. Тези указания следва да бъдат наша главна задача през следващата година.

В това отношение положителна роля изиграха заслушванията, които направи служебното и партийно ръководство на всички ОР в отдела.

Закриването на две вербовъчни разработки през годината - "ЛОРД" и "КАРОВ", показва, от една страна, че подбора на лицата следва да става много прецизно и от друга - че тези дела трябва да се водят по-системно, по-експедитивно, за да не се изпускат подходящите моменти за реализация.

РАБОТА ПО СПЕЦИАЛНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ

Специалните мероприятия, които отдел 14, ПГУ-ДС, провежда са важно направление в неговата разузнавателна

дейност. Тяхното успешно провеждане води до трайни ефекти свързани с утвърждаване на исторически истини свързани с развитието и съществуването на нашата народност, държава и комунистическа партия.

Специалните мероприятия разобличават фалшификаторите на историята и опитите им да ограбват наши национални герои и цели наши исторически периоди. Мероприятията спомогнаха за утвърждаване на политиката на БКП и за по-успешното провеждане на нейната дейност зад граница, свързана с юбилейната 1300-годишнина.

✓ Във връзка с годишнината противникът хвърли големи сили да противодействува на мероприятията на БКП и нашата държава в тази насока.

На тези негови действия Културно-историческото разузнаване противопостави историческата правда за България и БКП чрез провеждането на специални мероприятия.

Съгласно утвърдения от Ръководството план през отчетния период са проведени 8 специални мероприятия, с които Културно-историческо разузнаване трябваше да се противопостави активно на върлия антибългаризъм.

1. Главните постигнати резултати са:

Получи по-нататъшно развитие АМ "МАЯК", с което продължи да се утвърждава истината по "македонския въпрос".

Продължава операция "РОЖЕН" и "РОЖЕН-І", с които се цели придобиване на архива на Иван Михайлов, ВМРО и МПО, както и противопоставяне на югославските тези за Македония.

Проведе се специално мероприятие за утвърждаване българския характер на Зографския манастир и делото на Кирил и Методи.

121

Специалното мероприятие проведено на територията на Италия от агент "БОНКА" популяризира и утвърди богомилското движение, като крупно българско антифеодално движение от историческо значение.

В Сирия бяха проведени следващите етапи на операция "ИЗТОК", с която се утвърди в този регион делото на Георги Димитров и се популяризираха успехите на съвременна социалистическа България.

От територията на Индия бяха проведени две широко-машабни специални мероприятия "НЕЙБЪР" и "ЛАВИНА":

С "НЕЙБЪР" бяха издадени и разпространени по света следните материали:

- Материали за работата на XII конгрес на БКП;
- Студия за резултатите от работата на XII конгрес на БКП и неговите решения";
- Поредица от материали във връзка с посещението на Людмила Живкова и др. Петър Младенов;
- Материали посветени на 70-годишнината от рождението на др. Т. Живков.

С "ЛАВИНА" се разпространиха материали противопоставящи се на антибългаризма и водените от нашите противници антибългарски кампании:

- "Четиво за Македония";
- "Борбите на балканите срещу турците";
- "България - тринадесет века съществуване";
- "Зограф - славянобългарски манастир";
- "Кратка история на България";

– "Солунските братя".

Тези материали бяха разпространени в САЩ, Канада, Англия, Гърция, ФРГ, Австрия, Франция, Турция, Израел и други.

По оперативен път се публикуваха специални материали в Испания, Англия, ГФР и други страни.

От заплануваните 11 специални мероприятия не бяха реализирани 3. Причините за неизпълнението на тези задачи са на първо място не отчитане на реалните сили и възможности при планирането и липсата на оперативен работник, който да отговаря по направлението. Допуснатите слабости в тази насока ще бъдат взети предвид при планирането на задачите за 1982 година.

ПРИДОБИВАНЕ НА МАТЕРИАЛИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

Много активни действия през юбилейната 1981 година разузнаването проведе за издирването и придобиването на важни документи за нашата история, които са недостъпни за нашите учени, както и за подготвяне на условия за документирание на недвижими културно-исторически паметници на българската история и култура в чужбина.

Получените материали обхващат цялата XIII-вековна история на България и са от Турция, Гърция, САЩ, Англия, Франция и други страни.

Общо са придобити от Културно-историческото разузнаване и неговото прикритие СИБАЛ – 99 840 микрофилмови кадъра

на документи, 450 цветни микрофилмови кадъра на много ценни документи, 3 720 страници на документи.

170 Тези документални материали *отвешава на следните пожелания* за нашата история *и др.*

- 840 стр. анотации на уникални документи за историята на България и Балканите от средата на XV век до средата на XVIII век;

- 800 страници Кадастрален регистър на Софийски канджак от 1451 година, уникален по информацията, която дава за стопанския живот, етническият състав и асимилаторската политика на Османската империя на територията на този санджак;

- 1680 страници Кадастрален регистър на български земи от XVII век с много ценна информация за икономическия живот, стопанската дейност и етническият състав на българите;

- 250 страници документи относно кюрдите от XIX век. Като се има предвид абсолютната забрана на турските власти на тези документи дори и за местните учени да ползват каквито и да са материали за кюрдите на придобитите по този въпрос материали от Турция трябва да се даде най-висока оценка;

- 300 страници разработка по етнография на България от XIX век;

- 300 филма /10 800 кадъра/ документални материали за България от манастира Зограф;

- 100 филма /3,600 кадъра/ на славянски ръкописи от Средните векове от манастира "Зограф";

- 450 цветни филмови кадъра документиране на детайли от архитектура, стенописи, дърворезба и славянски ръкописи от манастира "Зограф";

- 27 ролки /30 871 микрофилмови кадъра/ на документи

за Османската империя с ценни данни за българската история от Националния архив на Франция;

- 40 ролки /28 489 кадъра/ дипломатически документи на Външно министерство на Фашистка Германия, пленени от американците с важни данни за България и балканските страни, взети от Националния архив на САЩ във Вашингтон;

- 35 ролки /25 235 кадъра/ материали за България за периода след 9 септември 1944 година от Националния архив на Англия;

Анализът на работата на Културно-историческо разузнаване през юбилейната 1981 година като цяло показва, че е постигнат значителен напредък в оперативната работа по проникването в обектите на агентурно проникване, във вербовката на ценна агентура, годна да решава разузнавателни въпроси на отдел 14, ПГУ-ДС, в провеждането на специални мероприятия за защита на интересите на нашата държава и партия в областта на историята и за решително противопоставяне на фалшификаторите на историческата истина за България и против антибългаризма. Важни успехи са постигнати и по придобиването на ценни документални материали за нашата история от недостъпни за нашите историци чужди архивохранилища.

Намерени са правилни пътища за проникване в обектите, от изключителна важност за Културно-историческо разузнаване, които при активна помощ на резидентурите могат да доведат до сериозни постижения.

По-правилно и задълбочено е насочвана оперативната работа по разширяване агентурните позиции на Културно-историческо разузнаване, което е довело до резултатност във вербовъчната работа.

По-целенасочено, с правилно виждане на проблемите, са водени и се водят в бъдеще делата на оперативните разработки с цел вербовка.

Специалните мероприятия, провеждани от отдела през тази година, са количествено повече, с по-голяма резултатност и ефективност. При по-активно участие на другите отдели на ПГУ-ДС и съгласуваност тези мероприятия биха разширили значително своя ефект.

Целенасочено и активно е водена разузнавателната работа от територията на нашата страна. Повишено е участието в оперативните мероприятия на Културно-историческото разузнаване на линейните отдели на ПГУ-ДС и болшинството резидентури. Положително се разви взаимодействието с други подразделения на ДС и някои окръжни управления на МВР.

От всичко това произтича изводът, че Културно-историческо разузнаване е извършило през 1981 година много полезна работа в подкрепа на културната и идеологическа политика на Партията зад граница. Постигнатите резултати показват, че съществуват още по-широки перспективи за разузнавателна дейност на това направление.

За да отговори на високите критерии на разузнавателната работа, на изискванията на XII конгрес на БКП и в духа на словото на др.Т.Живков пред Националното съвещание на МВР, през 1982 година и през следващите години усилията на КИР следва да бъдат насочени към:

1. Решително подобряване на работата по вербовката на агентура, годна да решава задачите за придобиване на секретни документи, съдържащи сведения за намеренията на про-

тивника да използва историята и културата в негова полза и във вреда на социалистическата общност. Агентура с възможности за придобиване на ценни, неизвестни за нашата историческа наука документи, доказващи по безспорен начин исторически истини, свързани с нашата държава и народ, агентура с възможности за провеждането на специални мероприятия за влияние, е решително противопоставяне на фалшификациите на историята.

✓ 2. Провеждане на мероприятия, свързани с организацията на работата, управлението на дейността на отдела и контрола по изпълнението на задачите, което да доведе до решително издигане на по-високо ниво агентурно-оперативната работа на отдела.

В тази връзка да се организира изпращането на повече ОР за работа зад граница по линия на КИР.

✓ 3. Да се проведат мероприятия за усъвършенствуване стила и метода на работа на ниво на оперативните работници и на ниво ръководството на отдела в тясно взаимодействие с партийното ръководство и ППО.

✓ Да се набележат мерки за подобряване на взаимодействието с другите отдели в ПГУ-ДС, с цел общо подобряване разузъвателната дейност на КИР.

✓ 4. Да се организира по-обстойно изучаване нуждите на КИР в областта на неговата структура, направления, нови звена, нови форми на дейност и пр., с оглед усъвършенствуване на неговия механизъм.

В тази връзка е необходимо да получи решение въпроса с реализацията на придобитите материали чрез изграждането на съответно звено за реализация и информация.

Необходимо е да намери своето решение въпроса за обработка и оценка на придобитата информация в областта на историята и културата и изграждането на направление по КИР в отдел 08, ПГУ-ДС.

С решаването на тези задачи ще може да се преосмисли и получи по-голяма целенасоченост работата на КИР в обстановката на постепенното отзвучаване на изминалата юбилейна 1981 година и бъдещите насоки на разузнавателната дейност в това направление.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник:

Г. Авджиев
/Г. Авджиев/

Отп. в 1 екз.

Изп. - 14-8313

Нап. - 522-Н. Миленова

София, 28.12.1981 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Рег. № **2851**, екз. № **2**
18. 02. 19849 год.

С П Р А В К А

345

ОТНОСНО: Исканите попълнения в отдел 14, ПГУ—ДС

С оглед решаването на непосредствените задачи на културно—историческото разузнаване, както и за решаването на задачите в по—далечна перспектива, отдел 14, ПГУ—ДС се нуждае от следното попълнение:

І. ПОПЪЛНЕНИЕ ПО НАЛИЧНИЯ ЩАТ

А. В ЦЕНТЪРА

1. Оперативен работник за направлението по СФРЮ и Румъния. Историк, със западен и сърбохърватски език.
2. Оперативен работник по направление Гърция и Кипър със западен и гръцки език — историк.
3. Оперативен работник по направление Италия и Испания, с италиански /испански/ език, изучавал латински — истори

4. Оперативен работник със западен език и японски, филолог; за направление Далечен изток.

5. Оперативен работник с немски език, историк или литератор, за направление ГФР, Австрия и Швейцария.

Б. ПО ПРИКРИТИЯ

1. Оперативен работник на прикритие в Центъра по българистика, със западен език, литератор.

2. Двама оперативни работници на прикритие в Комитета за култура – ръководител на Информационно-реализационно звено и сътрудник.

3. Оперативен работник на прикритие в СИБАЛ, със западен език, архивист или историк.

4. Оперативен работник на прикритие в Института за балганистика към БАН, историк, със западен и турски или гръцки език.

II. ПОПЪЛНЕНИЕ НА ОТДЕЛА В ПЕРСПЕКТИВА ДО 1987 ГОДИНА С ДОПЪЛНИТЕЛЕН Щ А Т

1, Оперативен работник с английски език за изпращане на работа в САЩ, литератор или журналист.

2. Оперативен работник със сърбохърватски език – историк, за изпращане на работа в СФРЮ.

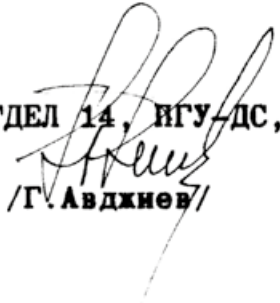
3. Оперативен работник с гръцки език – историк, за изпращане на работа в Гърция.

4. Оперативен работник, историк, с италиански език и латински, за работа в Италия.

5. Оперативен работник, историк, с румънски език, за работа в Румъния.

6. Оперативен работник с английски език за работа в Културния център в Делхи, литератор или журналист.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ИГУ-ДС,
Полковник:
/Г. Авджиев/

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 - качки

Екз. № 2 - качки

Изп. - 14-8313

Нап. - 44-Н. Миленова

София, 17.2.1982 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

Рег. № 7516, екз. №
13. 05. 1949 год.

До
ДРУГАРЯ МИНИСТЪР
НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-полковник Д. СТОЯНОВ

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от генерал-лейтенант ВАСИЛ КОЦЕВ –
Началник Първо главно у-ние-ДС

ДРУГАРЮ МИНИСТЪР,

В ПГУ-ДС, респективно отдел 14, се съхраняват значителен брой ценни архивни документи свързани с нашето историческо минало, придобити по агентурен път зад граница. Материалите са във вид на микрофилми, ксерокопия и оригинали.

Условията при които се съхраняват тези документи не отговарят на съответните изисквания и съществува опасност от похабяването им. Подходящи помещения за тази цел в района на Управлението не съществуват.

Във връзка с това и поради забавяне създаването на планираното информационно-реализационно звено към Комитета за култура,

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6 от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>

2

П Р Е Д Л А Г А М:

Наличните архивни документи да бъдат предадени временно в поверителната секция на Главно управление на архивите при Министерския съвет. До решаването на въпроса със звеното материалите там да бъдат под контрол на служителката от отдел 14, ПГУ-ДС, старшина , която понастоящем се грижи за тях, като бъде изведена на прикритие в ГУА.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-Н-Е-ДС,
Генерал-лейтенант: *[Signature]*
София, 4.5. /В. Коцев/
1982 година

СЪГЛАСЕН: *[Signature]*

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТР.РАБОТИ,
Генерал-лейтенант:
София, 4/5 /Ст.Савов/
1982 година

Отп. в 1 екз.
Изп.-14-8313
Нап.-140-Н.Миленова
София, 4.5.1982 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

~~40~~
~~155~~

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 17815, екз. №
1. 11. 1982 год.

У К Л А З А Н И Я

на др. МИНИСТЪР, дадени при обсъждане
работата на отдела за 1982 година

На 28.10.1982 година др. Министър изслуша подробна информация за работата на отдел 14, ПГУ—ДС, през 1982 година и някои проблеми по решаване задачите на отдела.

Другари Министър счита направената констатация, че наличната агентура е недостатъчна за решаване отговорните задачи на отдела и в това отношение трябва да се положат усилия за подобряване на работата и придобиване на качествена агентура.

На този въпрос др. Министър се спря по-подробно при разглеждане на работата по отделните ѝ направления, обекти за проникване и СМ.

Т У Р Ц И Я:

=====

Констатирано бе, че направеното по проникването в обектите за проникване е много, придобити са ценни материали, но работата трябва да се разширява, като се засили работата по вербовка на нова агентура с възможности да придобива ценни ръкописи.

Изрично бе подчертано, че трябва да се направи всичко възможно за опазване на наличната агентура.

Другаря Министър обърна специално внимание на СМ "Щумен" – доказване нееднородния етнически състав на турското малцинство в България. Заяви, че мероприятието е много важно и върху провеждането му трябва да се обърне особено внимание. Разпореди да мине на контрол в ръководството на управлението.

Другаря Министър даде указания да се търсят чужди автори, които да публикуват материали по въпроса, да се търсят пътища за широка научна и агентурна работа по утвърждаването на нашите тези.

Във връзка с това др. Министър нареди да се организира среща със СС "ГОРАНОВ", на която последния да развие няколко аспекта от третирания въпрос, които да се разработят като основни направления на работата по етническото разделение на турското малцинство у нас.

Отново разпореди да бъде държан в течение по изпълнението на мероприятието.

Разпореди въпросът да се води на отчет в ръководството на ПГУ-ДС и да бъде държан в течение.

Г Ъ Р Ц И Я:

=====

Другаря Министър обърна внимание на работата по Атон. Във връзка с подобряване на работата по придобиване на ценности и укрепване на българското присъствие даде указания в следните направления:

– Да се търсят, вербуват и внедряват монаси, които да работят продължително време 4–5 години, като им се гарантира облагодетелстващи ги условия;

4/2
15/1

– Да се търсят пътища за укрепване на българското присъствие, като за целта се работи за подобряване на битовите условия и подмяната на игумена. За целта да се използват възможностите на КК, Комитета по култовете и вероизповеданията, Св.Синод и др.

Обстановката в момента благоприятствува за тези мероприятия и това трябва да се използва най-рационално.

В А Т И К А Н А:

Работата по Ватикана е водена със сътрудници и това не е достатъчно. Преди всичко трябва да се търсят сътрудници, които да останат в страната дълго време. Например да се търсят млади хора, които да завършат там и останат дълго време.

Др.Министър разпореди до 2–3 месеца да му се докладва какво е направено по изучаване на католиците в България и какви възможности се разкриват за тяхното използване.

ИСПАНИЯ И ДРУГИ СТРАНИ

Др.Министър се спря по-подробно върху работата по Испания.Наложително е да се започне настойчива работа по изучаване на архивохранилищата и придобиване на ценни ръкописи за ранното средновековие. За целта да се подготвят и командироваат сътрудници и се работи за придобиване на агентура.

С М

По отношение на СМ другаря Министър даде указания да се работи на по-широк фронт, да се интензифицира работата

4 158

при чувствително завишаване на научния потенциал в работата.

В заключение др. Министър направи следните изводи и препоръки:

1. Десет години от създаването на отдела не са много, но не са и малко, особено като се има предвид, че работата, която е възложена на отдела е от голямо значение за нашата страна.

Основните направления в работата трябва да останат – Турция, Гърция, македонския въпрос, турско малцинство у нас, Ватикана. Независимо къде се разкриват възможности за придобиване на документи, това придобиване трябва да бъде подчинено на основната задача – защита на нашите национални интереси. Изпълнявайки решенията на XII конгрес ние сме длъжни да укрепваме сигурността на нашата страна, да защитаваме нашите национални интереси.

В това отношение трябва да се попълни кадрово отдела, още повече, че по този въпрос вече е говорено, така че отдела да не се чувства като бедния роднина, защото той изпълнява много важни задачи, които се поставят директно от ЦК.

2. Практическата страна в работата трябва да се сведе до изпълнение на програмата от 1979 година, утвърдена^И от др. Л. Живкова.

В това отношение да се развият инициатива, да се разкриват нови възможности, които ще доведат до реализирането на тази програма.

3. Оценява извършеното досега като значително, не малко погледнато реално, трябва да се работи по-интензивно, да се привличат повече сили и се заилва научния потенциал.

– Да се разработят отделно и детайлно проблемите по Атон, Ватикана, Турция и Испания и му се представят за обсъждане.

4. По въпроса за кадровото попълнение да се вземат спешни мерки, но и отдела да има грижа и предложи хора, с които е в контакт измежду младите научни работници.

Др. Министър отново се спря върху важността на задачите които отдела изпълнява, значението и оценката, които ЦК е дал и препоръката на Политбюро работата да продължава на по-широка основа.

Отново обърна внимание по въпроса за кадровото попълнение на отдела, но паралелно с това да се работи с по-голям размах, с повече широта и повече настойчивост за решаване задачите.

Да не се забравя, че работата е много сериозна и отговорна.

В процеса на обсъждането др. Министър обърна внимание и по следните въпроси:

- Да се изготви филм върху придобитите материали;
- Да се помисли за работници на отдела в резидентурите, където имаме интереси;
- За ръководител на звеното в КК да се търси млад инициативен работник;
- Да се засили дейността по публикациите на материали, за което средства ще бъдат предоставени. В това отношение да се уреди въпроса за печатна база със съдействието на ОР Ж. Кабадаиев;
- Да се популяризира тезата за българския произход на Митхад паша, след като вече и турските историци признават това;
- Да се търсят турски и други документи за турската експанция от XIV век.

Отп. в 2 екз.

Екз. 1 - _____

Екз. 2 - _____

Изп. - 14-8317

Нап. - 351-Иленова, 29.10.82г.

19
СТРОГО СЕКРЕТНО!

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ - ДС
гр. София

Рег. № **3988**, екз. № _____

~~23. 03. 1983~~ год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

355

ОТНОСНО: Ползуването на ОРОН в отдел 14, ПГУ-ДС

Понастоящем отдел 14, ПГУ-ДС, ползува 3 оперативни работници на обществени начала, двама от които са бивши оперативни работници.

Като се изхожда от натрупания досега опит в тази насока може да се посочи, че ползуването на оперативни работници на обществени начала е полезно и целесъобразно, когато подбора им е правилен, съобразен с техните възможности и задачите, които има да решава направлението.

Досега в отдел 14, ПГУ-ДС особено активно и резултатно се използва ОРОН, бивш ОР на ПГУ-ДС. С негово съдействие е разкрито и се води дело на ДЛ с възможности за решаване на задачите по РИК.

Другият ОРОН е на прикритие, млад служител, който под ръководството на опитен наш ОР успешно навлиза в оперативната работа с перспективи за назначаването му на цятна работа.

Ценна помощ при решаването на задачите на РИК
оказва ОРОН /бивш ОР/, ~~на работа в сектор на Комитета~~
за култура, който ни дава възможност да имаме поглед
върху движението на наши и чужди граждани, представля-
ващи оперативен интерес.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС,
Полковник:
Г. Авджиев /

Отп. в 1 екз.

Изп.-14-8313

Нап.-66-Миленова

София, 7.3.1983 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 20815, кат. №
28. 11. 1984 год.

О Т Ч Е Т

за работата на отдел 14, ПГУ-ДС, през
1984 година

Усложнената по вина на САЩ международна обстановка през 1984 година даде своето отражение върху разузнавателната работа и по линия на историята и културата. Проблемите свързани с тези процеси продължават да бъдат активно използвани в международните отношения от капиталистическите държави и техните разузнавателни служби. С тях се цели оронване престижа на НР България и Българската комунистическа партия, представяне в лъжлива светлина на нейната политика в международните отношения.

През отчетния период се засили антибългарската пропаганда в СФРЮ. С още по-голяма настървеност югославските пропагандни органи и отявлени антибългаристи се стремят да представят политиката на БКП и НРБ в извратен вид. Продължават опитите за груби фалшификации и за пристояване на наши национални герои, проявяват се териториални претенции свързани с т.н. "Македонски въпрос".

Достъп до най-важните за нас архивохранилища на територията на Турция, Гърция, Румъния, Италия, Ватикана и други западни страни се затрудни още повече в резултат на антибългарските и антисоциалистически провокации.

Като отчиташе неблагоприятната обстановка през отчетния период отдел 14, ПГУ-ДС, насочи своите усилия за решаване на следните основни задачи:

1. Издирване, придобиване и доставяне за нашата историческа наука на неизвестни за нея документи, правилно осветляващи нашата история, които да бъдат използвани за противопоставяне на опитите за фалшификации и преднамерени изопачавания в тази насока.

2. Придобиване на информация и разкриване на плановете на противника за използване въпросите на историята и културата за дейност срещу нашата страна.

3. Провеждане на целенасочени мероприятия за утвърждаване на историческите истини за нашата държава и провежданата от БКП и НРБ културна политика зад граница.

По указания на ръководството на ПГУ-ДС приоритетно усилията през тази година бяха насочени за придобиването на ценни исторически документи.

Резултатите от изпълнението на залегналите в плана за 1984 година задачи са следните:

./..

ПО ЛИНИЯ НА ТУРЦИЯ
=====

1. ПО ОБЕКТИТЕ ЗА АГЕНТУРНО ПРОНИКВАНЕ:

През отчетния период ОАП по линия на РИК бяха три: "ХАЗНАТА", "ПОГРЕБА" и "ГРОБНИЦАТА". За проникване в тях бяха използвани агент "ОСМАНИСТ", агент "БОРИСЛАВ", агент "ТУХЛАРОВ", обект "ЗЕКИ" и "ПОМАКОВ". Няма внедрена в тях нова агентура през този период. Открити са 4 ДОП на лица с възможности за работа по обектите.

До м.ноември 1984 година по линията са получени в Центъра 1875 страници от документ в оригинали и ксерокопия.

2. ПО АГЕНТУРАТА И РАЗРАБОТКИТЕ:

Получи по-нататъшно развитие работата с аг. "ОСМАНИСТ" Чрез него бяха придобити нови ценни за нашата история документи. Внесено беше одобрение по поддържане на връзката с агента. Дадена е ориентация за придобиването на по-малко на брой, но ценни за нашата историческа наука документи.

Необходимо е тези насоки в работата с агента да бъдат доразвити и усъвършенствувани.

Работата с агент "ТУХЛАРОВ" беше насочена преди всичко към реализирането на мероприятие по операцията "ШУМЕН". В тази връзка бе издадена книгата "България и турско-българските отношения", която като цяло получи положителна оценка от наши специалисти.

Необходимо е да се посочи обаче, че при изпълнение на тази задача бяха допуснати грешки от субективен характер, които доведоха до някои нежелателни недоразумения у нас.

Пак по субективни причини от агента не бяха получени през този период обещаните от него документи свързани с нашата история. Необходимо е по работата с "ТУХЛАРОВ" да бъдат направени изводи и се определи по-нататъшното наше отношение към него.

Работата по обекта на ДОР "ЗЕКИ" получи положително развитие, макар не в очакваната степен. Трудностите в работата с него имат преди всичко обективен характер /поддържане на контакта/. В резултат на усилията на Центъра и на оперативния работник в резидентурата "ЗЕКИ" ни предаде за пръв път документи представляващи интерес. Провеждат се мероприятията през следващата година с обекта да бъдат изградени агентурни отношения.

Съгласно плана продължиха контактите с обект "ИРИН-КОВА" с цел използването ѝ по операция "ШУМЕН". Планираните публикации обаче не можах да бъдат осъществени, поради забавяне на материала от Управление 06-ДС.

Планираното изучаване на лице от екипа на аг. "ОСМАНИСТ" с цел откриване на ДОИ не бе осъществено, поради това, че по мнение на резидентурата, това не е целесъобразно. Може да увреди отношенията ни с агента, с което Центъра се съгласи.

Във връзка с изпълнението на задачите за работа по Турция от трети страни бяха открити извънпланово 2 ДОИ на територията на Англия и Румъния, които са с възможности за придобиване на документи и за провеждането на СМ.

По решаването на тази задача, през отчетния период бе използван и обект "ПОМАКОВ". Необходимо е през следващата година по обекта да бъде взето окончателно решение по работата с него.

През 1984 година от Турция са придобити общо 1875стр. /оригинални и ксерокопия/ от документи свързани с нашата история.

През отчетния период работата по Турция е водена сравнително целенасочено, системно и с перспектива за разширяване. Необходимо е да се подобрява планирането на задачите по отделните обекти, като се съобразяват с реалните възможности. Трудната обстановка в страната изисква да се работи много по-прецизно, по-настойчиво и с ускорени темпове.

Ограничения брой агенти, които сега се използват за работа налага ускорено изучаване и вербовка на лицата, подходящи за изпълнение на задачите.

./..

ПО ЛИНИЯ НА ГЪРЦИЯ

=====

През годината усилията по линия на Гърция бяха насочени главно в две направления:

а/ Опазване на българските паметници на културата на територията на Света Гора и придобиването на ценни документи от този обект, като за целта бъдат вербовани и изведени подходящи секретни сътрудници;

б/ Изучаване и вербовка на лица от гръцки произход с възможности по задачите на КИР.

В изпълнение на тези задачи са постигнати следните резултати:

В Света Гора бяха изпратени четири групи специалисти реставратори – общо 12 души, които извършиха значителна работа по опазването и документирането на паметниците на нашата култура. В групите участваха 2 наши СС и 1 ОРОН.

За подобряването на монашеския състав в обект "ЦИТАДЕЛА" са изучени общо 7 лица, някои от които ще бъдат оформени като секретни сътрудници, след получаването на визи за Гърция.

През отчетния период е работено по 4 лица от гръцки произход. Открито е 1 ДОР /"Корчан"/.

Придобити са по линия на Гърция 1500 кадъра от архивен фонд и 69 стр.ксерокопия на османски документи. Не бе изпълнена задачата за прерастване на ДОП "СТОИЛ" в ДОР, поради трудности в контактите с обекта. Създадени са по-благоприятни условия за работа по лицето чрез резидентурата в Атина през следващата година.

Трѣбва да се посочи, че през отчетния период бяха получени сравнително по-малко документи от обект "ЦИТАДЕЛА" главно поради заболяването на СС "ХАДЖИЕВ". Във връзка с това е необходимо срочно да се проведат мероприятия за извеждането на подходящи СС, които да поемат изпълнението на тази задача.

Планираната операция "МАРАТОН" за изземване на важни оригинали от "ЦИТАДЕЛА" ще бъде проведена през месец декември т.г.

./..

ПО ЛИНИЯ НА ИТАЛИЯ

=====

Агентурно-оперативната работа по линия на Италия беше насочена преди всичко към проникване в обект "ОСТРОВА" и други италиански архиви с оглед придобиването на интересувачи ни документи.

В резултат на проведените мероприятия са придобити общо 1150 кадъра и ксерокопия на важни за българската история документи и материали. Те съдържат данни за българската съпротива срещу османския завоевател, за българския характер на Македония, за в.Търново през Средновековието и други. Придобити са също 4 старопечатни книги от XVII век с данни за българските земи и Дубровник.

С оглед разширяване на възможностите за работа по обект "ОСТРОВА" през годината бяха изучени над 200 лица от католишки произход по някои от които е отпочната работа.

За разширяване на агентурните позиции през отчетния период е открит ДОР "ДИМАНА", от която са придобити значително количество материали. Работата по разработката се води от Центъра^И чрез СС "ДРАГОМИР" с перспектива за прерастване на отношения в агентурни през първото тримесечие на 1985 година.

Открит е ДОП "ОКТАВИАН" с възможности по "ОСТРОВА" от територията на Канада.

Извършена е вербовка на СС "КОНСТАНТИН", който бъде изведен в Италия за по-продължителен период.

По направлението няма неизпълнени мероприятия от плана.

Въпреки общото подобряване на работата по тази линия и постигнатите положителни резултати, необходимо е още по-настойчиво и с ускорени темпове да се работи за придобиването на ценни документи от италианските и на Ватикана архиви. Трудната обстановка в Италия ни задължава още повече да насочим своите усилия към придобиването на агентура в трети страни.

Работата по вербовката на подходящи лица от средите на католическия контингент у нас следва също да се ускори и доведе докрай.

./..

ПО ЛИНИЯ НА СФРЮ

=====

През годината на вниманието на направлението беше ОАП "ФАЛШИФИКАТОРИ" като център на антибългаризма. Неговата дейност бе наблюдавана чрез СС и ДЛ от територията на нашата страна и на територията на СФРЮ. На края на първото полугодие бе изготвена информационна справка, която ни дава възможност по-правилно да насочваме дейността си през следващата година.

Продължи работата по обекта на ДОР "ПОМАКОВ". Бяха проведени срещи с него и той изпълни някои наши задачи. Планираната вербовка на обекта не може да бъде завършена, тъй като се налага допълнителното му изучаване и проверка.

Обект на ДОР "МОНАХ" бе снет от плана, поради неговата внезапна смърт.

Проведени бяха мероприятия по обект на ДОП "САВА", като от позициите на СИБАЛ отношенията с него получиха развитие до степен доверителни. Работата с този обект се води с цел неговото неутрализиране и за получаването на интересувачи ни документи. Може да се посочи, че тези цели до голяма степен са постигнати и трябва да се разширяват.

За работа по линия на СФРЮ бе открито ДОП "ДАСКАЛА" – австрийски гражданин, отношенията с който се развиват положително.

За издирване на подходящи лица за работа бяха реализирани командировки в няколко окръга на страната. Предстои обработка на получените данни и отпочване на работа по някои от лицата.

През тази година резидентурата в Белград изпрати няколко информации свързани с антибългарски прояви в СФРЮ, които спомогнаха за правилно ориентиране на работата за

противодействие. Данни по тези въпроси от резидентурата постъпват обаче епизодично, което не позволява придобиването на цялостна представа за антибългарската дейност. Освен това в повечето случаи се регистрират станалите събития без предварителната информация за тяхна подготовка.

Досегашният опит по линия на СФРЮ показва, че решаването на задачите е много трудно и без активната помощ на резидентурата не може да се очаква решително подобряване на работата. Отново възниква въпроса за наличието на ОР, който пряко да следи задачите по линията в резидентурата.

Активната дейност на югославските официални и секретни служби насочени срещу нашата страна налагат засилване на мероприятията за противопоставяне на тази дейност. За изпълнението на тази задача обаче следва да се ангажират повече сили на разузнаването в Центъра и зад граница.

ПО ЛИНИЯ НА РУМЪНИЯ

През отчетния период не настъпиха промени в агентурно-оперативната обстановка в Румъния. Ревнивото пазене от румънска страна на архивите, които съдържат документи свързани с нашата страна продължава. Успоредно се засилват опитите на румънски учени и институти да изопачават историческите истини и да се стремят да фалшифицират цели исторически периоди.

Независимо от посочените трудности през отчетния период бяха постигнати някои положителни резултати, които показват, че съществуват възможности за работа по тази линия. Използувайки прикритието на СИБАЛ бе открито ДОП "БАЧУ" и бяха получени някои интересни документи. Очертават се добри възможности и в бъдеще.

Чрез СС "БЕЛА" се получиха няколко наводки из средите на младите румънски учени по които работата ще продължи. Чрез същия СС бяха придобити 8 тома документи представляващи антикварна рядкост, както и редица статии от редки румънски списания, които дават информация за славянските ръкописи в манастирите Нямц и Путна, които са забранени за използване.

Опита с прикритието на СИБАЛ показва, че могат да бъдат използвани и други подобни прикрития за решаване на задачите по това направление. Необходимо е работата по направлението да се проявява по-голяма активност и изобразителност при строго спазване на секретността.

ПО ЛИНИЯ НА НЯКОИ ЕВРОПЕЙСКИ
И ДРУГИ СТРАНИ

=====

През отчетния период обект на агентурно-оперативната работа бяха архивните институти в някои от европейските страни като Франция, Англия, Испания, ГФР, Белгия и други.

За изпълнението на задачите по тези страни бяха извършени 2 вербовки "АНТО" – Испания и "КОМИТАТА" – Белгия. Те ще спомогнат за разширяване работата за придобиване на документи и провеждането на мероприятия за влияние.

Чрез агент "ВЪЛЧЕВ" на територията на Англия бяха придобити документи и каталожни номера, които ще ни улеснят в бъдещата работа.

Положителни са резултатите от работата по придобиването на филателната колекция на КАЛОЯНОВ.

Придобита бе на територията на Западен Берлин непубликуваната кореспонденция на Бекерле, свързана с опазването на евреите у нас.

През отчетния период по-активно бе използван за получаването на документи от австрийския архив агент "СИВКОВ".

Получиха по-нататъшно развитие отношенията с обекта на ДОР "ЧИЧИКОВ" и са в ход мероприятията за неговото ангажиране за изпълнение на наши мероприятия за влияние в САЩ.

По мероприятие "РОЖЕН" бе открита 1 разработка на лице от средите на МПО, което ще ни позволи в бъдеще не само да следим състоянието на тази организация, но и да влияем върху нейната дейност в положителна за нас насока.

Не получи развитие работата по мероприятие "МАЯК", поради настъпили изменения в обстановката около агент "ДЕЛОН". Предвижда се активизиране на работата по него през следващата година.

През отчетния период активно бе използван за влияние агент "ТРАКИЕЦ". Особено полезна бе неговата работа по време на Четвъртия международен конгрес по тракология, състоял се в Амстердам. Конгресът показва сериозните успехи на нашата научна политика в областта на тракологията. Той спомогна за интернационализирането на тракологията и за елиминиране на опитите за фалшификации в тази област.

В същото време провеждането на конгреса по време на 40-годишния юбилей на социалистическата революция у нас и участието на Министър-председателя на Холандия придоби особено политическо значение.

В И Н Д И Я продължи работата по специалното мероприятие "ЛАВИНА". Излязоха допълнителни броеве от списанието "Балкански изследвания" и бяха подготвени материали за следващите броеве. Напоследък обаче работата по мероприятиято се затрудни в резултат на неизяснени действия от поведението на агент "БАРОН". Предстои вземането на принципно решение по този въпрос.

Не са използвани пълноценно възможностите на агент "БАХАР", главно по вина на резидентурата. Като незадоволителна бе оценена информационната работа на ОР КОЗЛОВ.

По линията бяха открити 2 ДОП, работата по които е в началната си фаза.

ПО ЛИНИЯ НА АРАБСКИТЕ СТРАНИ – получи се развитие на връзката с агент "ОТКРИВАТЕЛ", който предаде неизвестни за нас исторически документи. Уточнени бяха неговите възможности за работа и връзката с него в бъдеще.

Активизирана беше работата и с агент "ХАЯН" на територията на Тунис в процеса на което бяха изяснени неговите по-конкретни възможности.

В резултат на конкретните мерки и мероприятия през отчетния период получи много положително развитие работата с агент "КАМЕЛИЯ" предадена на ръководство в отдел 03, ПГУ-ДС.

Открит е ДОП "МИРА" на територията на Австрия с възможности за работа по РИК и ДОП "ИЛЬОВ" на територията на Белгия.

През отчетния период не са изпълнени следните по-значими мероприятия:

Не е реализирана вербовката по линия на Турция на обект "ЗЕКИ", поради възникнали затруднения за поддържане на контактите с него. По задачата се провеждат допълнителни мероприятия за изпълнение.

– Не получи развитие работата по ДОР "БЕДНИЯ" по линия на Япония. Съществуват някои обективни причини, но основната причина е от субективен характер. По изясняване на случая се работи;

– Не бяха изяснени докрай възможностите за работа по планираните две лица от направлението за Румъния. Една част от вината за това е в резидентурата и друга – в Центъра.

Изпълнението на задачите в отдел 14, ПГУ-ДС, през 1984 година е осъществявано от 13 оперативни работници, от които 8 в Центъра; 4 – на прикрития; 1 – зад граница и 3 ОРОН. Вакантните бройки в Центъра са 4 /четири/.

През отчетния период са планирани 2 вербовки и са изпълнени – 2. Планирани са 3 ДОР, а изпълнени – 4. Вместо планираните 3 ДОП, са открити общо – 11. Работено е по 5 ОАП. Придобити са общо 4644 копия на документи.

Анализът на агентурно-оперативната работа в отдел 14, ПГУ-ДС, през 1984 година показва следните тенденции.

Постигнато е по-активното участие на целия оперативен състав в решаването на разузнавателните задачи. В резултат на това е изпълнен плана по вербовката, по откриването на вербовъчните разработки, а вместо планираните 3 ДОП, са открити общо 11 ДОП, които обхващат всички направления. Без това да се взема за единствен и решаващ показател откриването на делата сочи по-голямо натоварване от миналата година на оперативния състав, и активизиране на работата по вербовъчния процес.

В резултат на проведените служебни и партийни мероприятия може да се посочи по-добра работа на всички оперативни работници през годината.

Работено е по-целенасочено по придобиването на агентура, провеждани са мероприятия за подобряване на връзката с нея, за създаване на по-голяма сигурност в агентурно-оперативните мероприятия.

Положителна е тенденцията за съсредоточаване на усилията към най-важните ОАП.

Постигнати са положителни резултати по спазване на дисциплината.

Подобрена е координацията и взаимодействието с другите направления в управлението, с централните поделения на ДС и Окръжните управления.

През годината по-активно и по-резултатно са използвани съществуващите прикрития.

Придобити са нови ценни документи свързани с нашата история, които обогатяват нашия Национален исторически фонд.

Като се изхожда обаче от сложната международна обстановка и високите изисквания към разузнаването на сегашния етап следва да се посочи, че съществуват значителни слабости в нашата работа.

Въпреки положителните тенденции не е постигнато максимално натоварване на някои оперативни работници в Центъра, по прикрития и зад граница. Все още има ОР, които се задоволяват с минимални резултати, не са заживели с проблемите на тревожното време, в което работим, не е преодоляно среднечеството в работата. Резултатите по изпълнението на залегналите в плана основни и отговорни задачи недовлетворяват.

Недостатъчно по количество са придобитите документи, които могат да бъдат използвани в защита на националните интереси. Наличната агентура, която разполага с възможности за решаване на тази задача е недостатъчна. В същото време малък е броя на перспективни разработки, на които може да се разчита за добри и близки резултати.

Постъпилата информация за плановете и намеренията на противника в областта на историята и културата е крайно ограничена и недостатъчна. В повечето случаи тя регистрира станалите събития.

Провежданите специални мероприятия за утвърждаване на историческата истина не са достатъчни и не отговарят на силата и степента на антибългарската дейност, която се провежда зад граница.

Ако трябва активно да се противопоставяме на тази дейност следва задачите на отдела в това направление да стоят поне наравно със задачите за придобиването на документите.

Положителното и активно отношение към този въпрос отново изисква решаването на някои организационни въпроси на културно-историческото разузнаване. Кадровото му попълнение, изпращане на работници в някои резидентури, завишаване изискванията към резидентурите, изграждането на планираното реализационно звено и други.

Като се изхожда от нерешените задачи и проблеми, считаме че усилията през следващата година трябва да се насочат към тяхното преодоляване с всички сили и възможности.

Това означава служебното и партийно ръководство на отдела да постигнат пълното осъзнаване от целия състав на сериозността на обстановката и задачите на разузнаването, което да доведе до постигането на желания прелом в резултатите от работата.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник:

/Г. Авджиев/

Отп. в 1 екз.

Изп. - 14-8313

Нап. - 136-Н. Миленова

София, 28.11.1984 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪР О ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София

Рег. № 19998, екз. № 1
4.12.1985 год.

УТВЪРЖДАВАМ:

МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Генерал-полковник:

/Д. Стоянов/

София, 13/01... 1985 година

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Пренасочване оперативната работа на отдел 14, ПГУ-ДС към възродителния процес до 1990 година

От създаването си досега отдел 14, ПГУ-ДС, проведе широка и многостранна оперативна дейност по придобиване на изворови материали за нашата история и за популяризиране на историческата истина за България и на културната политика на БКП и НР България, за засилването и укрепването на позициите на нашата държава и народност в исторически и културен аспект.

В резултат на проведените агентурно-оперативни мероприятия по линия на Културно-историческо разузнаване сега в нашата страна се намират значително количество ценни документи и други материали осветяващи важни периоди от историческото развитие на държавата и народа ни.

Настъпилите обаче напоследък сериозни изменения на агентурно-оперативната обстановка във вътрешен и международен план за нашата страна, налагат пренасочване на работата на Културно-историческото разузнаване с лице към неотложните исторически задачи.

С особена острота сега пред нашата партия и правителство стоят въпросите, свързани с възродителния процес у нас.

Отчитайки историческата значимост на това жизнено важно мероприятие за нашата страна управляващите кръгове в Турция и реакционните кръгове на Запад предприеха яростна антибългарска кампания. Като се стремят да разпалват до крайност турския национализъм тези среди полагат усилия за дестабилизиране на обстановката в НР България.

Тъй като възстановяването на имената на българите с мюсюлманско вероизповедание е дълготраен процес, свързан с бъдещето и консолидацията на нашата социалистическа нация

П Р Е Д Л А Г А М Е:

За периода ~~90~~ 1990 година отдел 14, ПГУ-ДС, да пренасочи своята оперативна дейност в следните основни насоки:

1. Издирване и придобиване по оперативен път на документи и материали за формирането и развитието на българската народност и държава през вековете, като главното бъде насочено към документите от османското владичество, свързани с възродителния процес.

От предварителните проучвания бе установено, че най-много документи за трагичните събития на потурчването

и помохамеданчването на българите в хода на турското завоевание на българските земи и епохата на робството се съхраняват в Турция, Гърция, Югославия, Румъния, Ватикана, страните на Западна Европа и САЩ.

2. Провеждане на специални мероприятия за противодействие на основните ненаучни схващания за българското културно-историческо развитие през епохата на Османското робство и възродителния процес и за утвърждаване на истината за тях.

3. Подбор и вербовка на подходяща агентура с възможности за решаването на задачите по издирването и придобиването на ценни документи свързани и подпомагащи възродителния процес, както и за провеждането на специалните мероприятия в тази насока.

АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ:

ПО ТУРЦИЯ:

Исторически, в турските архивохранилища са се съсредоточили изключително ценни документи, свързани с възродителния процес у нас.

Във връзка с това:

1. Да се засили работата по издирването и придобиването на документи от ОАП "ХАЗНАТА" .. *Централен Директивен Архив* - Истанбул; "ГРОБНИЦАТА" - *Архив на Съфичзаде с дати патриаршия* - Истанбул; "ПОГРЕБА" - *Архив на Валдовите, регистри* .. *те .. и продрешените* ..... - Анкара и Одринския университет.

В "ХАЗНАТА" се намира фонда от персийски и турски ръкописи с данни по възродителния процес; като изходно начало за работа може да послужи обработката на издадените от РЕФИК турски документи за положението на българския народ. *ИЗ*

Работата по "ГРОБНИЦАТА" да продължи на базата на придобития опис.

Срок: 30.12.1990 г.

Отг.: Началник отдел 14 и

Началник отдел 01, ПГУ-ДС.

2. В бъдещата работа с агентите "ОСМАНИСТ" и "БОРИ-СОВ" и обектите на разработка "ЗЕКИ" и "ПОМАКОВ" усилията да се насочат изключително към придобиването на документи по възродителния процес.

Работата в това отношение ще се води в тясно взаимодействие с отдел 01, ПГУ-ДС.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: началник отдел 01,

началник отдел 14 - ПГУ-ДС

3. Като се изхожда от усилията на турските управляващи среди да използват арабските страни Ирак, Сирия, Ливан, Кувейт, Египет, Йемен, Либия, Алжир, Мароко, Тунис и други за прокаране на техните националистически тенденции, да се насочат усилията за издирването и вербоването на подходящи агенти от тези арабски страни с възможности за проникване в закритите фондове на турските архивохранилища.

За решаването на тази задача да се включи активно съответния линейно-териториален отдел, с чието съдействие ще се решават тези задачи. Да се поставят задачи на резидентурите в тази насока, което да се заложи в техните задания.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 09 и

началник отдел 14, ПГУ-ДС,

5. Като се има предвид, че турските власти се отнасят по-положително към унгарските специалисти в областта на османистиката, да се направи необходимото за искане на съдействието на унгарските органи за сигурност за изпращането на тяхна агентура или ДВ за работа в турските архиви за придобиване на материали, подпомагащи възродителния процес в нашата страна.

Срок: 30.12.1986 година

Отг.: началник отдел 14, ПГУ-ДС

6. С оглед на по-целенасочени действия на резидентурите във вербовъчната работа по линия на Турция по отдел 14 ПГУ-ДС, да бъдат издирени и изучени съществуващите двустранни споразумения на Турция с други държави в областта на историята и архивното дело.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 01 и

Началник отдел 14, ПГУ-ДС.

7. На базата на наличните данни, намиращи се в Справочника със сведения за основните учреждения в света, занимаващи се с проблемите на Турция и обучаващи османисти да се отпочне работа за издирването на подходящи лица за вербовка с цел проникването в турските архивохранилища.

Срок: 30.12.1990 г.

Отг.: началници отделите

8. Анализът на някои отбрани трудове по Турция, представляващи интерес за нашата история показва, че са налице османски документи с голямо значение за нас по възродителния процес: в Молдавска ССР /гр.Кишинев/ и Бесарабия; в Украинска ССР /Киев и Одеса/; Азербайджанска ССР /Баку/; Арменската ССР /Ереван и Ленинон/; в Москва и Ленинград;

Грузинската ССР /Тбилиси/ и районните центрове на Аджарската автономна област /Батуми и Поти/.

Да се направи запитване и да се поиска съдействие чрез съветските другари за използването на тези хранилища от наши научни работници, специалисти в тази област за подготовката на научни сборници и други документи, имащи отношение към възродителния процес.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

ПО ГЪРЦИЯ:

Поради сложилите се исторически събития по време на Османското робство на територията на Гърция се намират също голямо количество документи, които представляват определен интерес за нашата страна включително и по възродителния процес.

Във връзка с това основните усилия по тази линия ще бъдат насочени:

1. Ще бъдат преразгледани задачите по ОАП "НАСЛЕДСТВО" и "ЦИТАДЕЛА" в светлината на новите изисквания и задачи. В обект "НАСЛЕДСТВО" се съхраняват микрофилми на материалите от някои основни гръцки хранилища; работили са секретни сътрудници на отдела и те ще бъдат отново използвани като бъдат пренасочени към изпълнение на задачите, свързани с възродителния процес.

Срок: 30.12.1986 г.

2. Ще започне работата по фондовете турски документи в библиотеката "ГЕНАДИОН" в Атина; Държавния архив в Атина; Държавният архив на Македония в Солун.

Като изходно начало могат да послужат хрониките на византийските хронисти "ФРАНДЗЕС и ДУКА за началните помохамеданчвания и потурчвания. По тях са работили наши СС и СС на други поделения, които отново ще бъдат насочени към работа в този обект по задачите свързани с възродителния процес.

Срок: 30.12.1986 г.

3. Ще бъде засилена и пренасочена работата по архивоохранилищата в Светогорските манастири, в които отдела има изведена агентура. Ще бъдат завербовани нови СС от средите на духовенството с оглед извеждането им за работа в тези обекти по възродителния процес.

Срок: 30.12.1988 г.

4. Съвместно с отдел 02, ПГУ-ДС, ще се издирят гръцки учени, които съвместно с наши СС да публикуват документи и материали, подкрепящи възродителния процес.

Срок: 30.12.1990 г.

Отг.: Началник отдел 02 и
Началник отдел 14, ПГУ-ДС

5. Да се вземе мнението на наши видни юристи международници относно възможността да се открие Козинишката сбирка от документи за чужди учени в сегашния момент, с оглед използването и за провеждане на мероприятия във връзка с възродителния процес.

Срок: 30.12.1987 г.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

ПО ЮГОСЛАВИЯ:

Според наличните данни фондове турски документи има в Университетската библиотека в Белград, Библиотеката и архива при САНУ; Държавен архив на СР Сърбия; Градски архив – Сараево; Държавен архив в Дубровник; Университетската библиотека – Скопие /4000 ръкописа/; Исторически архив на Македония в Скопие /съхранява изключително ценни за нашата история синджили, една част пренесени от Битоля/; Архив на Института за национална история – Скопие; Библиотеката в Загреб и Библиотеката в Сараево.

1. Със съдействието на отдел 17, ПГУ–ДС, и резидентурата в Белград да се насочат оперативните усилия към придобиване на данни за югославски османисти, работещи в посочените архиви за придобиване на документи от османския период в подкрепа на възродителния процес, за въстанията през средата на XIX век в Нишко, Пиротско и Видинско.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 17 и

Началник отдел 14, ПГУ–ДС

2. Със съдействието на отдел 17, ПГУ–ДС и резидентурата в Белград да се обсъди и активизира работата с

за използването им по придобиване на документи по възродителния процес от църквата в Сремски Карловац, Архива на Патриаршията и в манастирите; Държавния архив на Сърбия; Градския музей в Нови сад и архива на МВНР.

Срок: 30.12.1987 г.

Отг.: Началник отдел 17,

Началник отдел 14, ПГУ–ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6 от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>

9

3. Съвместно с ВГУ-ДС, да се използват възможностите на обекта на ДОР "ПОМАКОВ" за придобиване на документи по възродителния процес от Македония.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

4. С помощта на Управление 06-ДС, да се възстанови контакта с _____ и се работи за придобиване османски документи, свързани с възродителния процес от архивите в Турция и СФРЮ.

Срок: 30.12.1987 г.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

ПО РУМЪНИЯ:

---

1. Да се активизира работата с агент "БАЧУ" по издирването на старобългарски ръкописи в румънските манастири и архиви, както и по материали от османския период, свързани с възродителния процес.

Работата с "БАЧУ" да се води в тясно взаимодействие с отдел 17, ПГУ-ДС.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

2. Чрез СС "БЕЛА" да продължи работата по придобиване материали от Банат за българите преселници, които могат да се използват в подкрепа на възродителния процес. "БЕЛА" да се насочи по издирване на материали от османския период и се придобиват данни за румънски османисти, които могат да се използват за придобиване на интересувачи ни документи.

Срок: 30.12.1987 г.

Отг.: Началници отдели 17 и 14

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

10

3. Да се започне издирвателска оперативна дейност по установяването на румънския учен *[Name]*, публикувал турски документ от 1555 година, имащи отношение към възродителния процес.

Срок: 30.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 17 и

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

4. Да се използват възможностите на наличната агентура и СС за работа по фондовете туркика в Държавния архив, Националната библиотека и в Библиотеката на Румънската академия на науките за издирване документи и материали за подпомагане на възродителния процес в нашата страна.

Срок: 30.12.1990 година

Отг.: Началник отдел 17 и

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

ЗАПАДНА ЕВРОПА

АНГЛИЯ

1. Да се започне целенасочена работа по Архива на Форин Офис по придобиване на документи от значение за възродителния процес. Чрез откриването на местосъхранението на донесенията на английския консул в Битоля Калварт от 1867/68 година; английският консул в Кюстенджа-Добруджа от 1871 г.; доклада на английския вицеконсул в Бургас - Чарлз Брофи от 1875 г.; писмата на английския епископ в Йерусалим - Томас Смит от 1876 година, в които се говори за издевателствата на турците над българите; да установи и фонда в който се

съхраняват интересуващите ни материали и да работим за тяхното придобиване.

Срок: 30.12.1990 г.

Отг.: Началник отдел 14 и

Началник отдел 03, ПГУ-ДС

ФРАНЦИЯ

1. Да продължи проникването в Ориенталския отдел на Парижката национална библиотека и на Кедорсе за придобиване на документи и материали, подпомагащи възродителния процес в България, главно докладите на Френския консул в Браила от 1876 година за турските насилия над българското население в Добруджа.

Срок: 30.12.1990 г.

Отг.: Началник отдел 14 и

Началник отдел 03, ПГУ-ДС,

Г Ф Р

1. Като се използват възможностите на наши СС и СИБАЛ да започне работа по отдел туркика на Баварския държавен архив в Мюнхен за решаване задачите по възродителния процес.

Срок: 30.12.1990 г.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

АВСТРИЯ

1. Използвайки възможностите на агент "СИВКОВ" и бившия СС "ПЛАМЕН" да започне работа по отдел Туркика на Австрийския държавен архив, където се съхраняват хрониката

на турския хронист Саедедин от XIV век за заробванията по това време; пътеписа на австрийския пътешественик Бузбег от 1553 година със сведения за отвлечани в робство българи

Срок: 30.12 1990 г

Отг : Началник отдел 14

2 Ще се подготви и маршрутира наш СС за работа в "Хаус унд Шаадсархив" – Виена за придобиване на материали за Нишкото въстание от 1841 година, които да се използват по възродителния процес.

Срок: 30.12 1990 г

Отг : Началник отдел 14, ПГУ-ДС

ШВЕЦИЯ

1 Ще се вербова подходящ наш учен от тези, които поддържат научни контакти с Университета в Упсала – университет, където се създава световно научно мнение по въпросите на историята и ще се използва за влияние и провеждане на мероприятия, подпомагащи възродителния процес

Срок: 30.12.1986 г

Отг : Началник отдел 14

ИСПАНИЯ

1. Чрез агент "АНТО" ще започне системно издирване на документи от испанските архиви, разкриващи началния етап от ислямизацията на част от българското население. Ще се положат усилия за придобиване доклада на Якобо де Промонторио де Кампас от 1475 г.

Срок: 30.12 1986 г.

2. Като се използват нашите агентурни възможности в Испания и традиционните връзки на испански учени с арабските

страни ще се издирват османисти и подходящи лица от арабските страни за вербовка и използване по провеждане на мероприятия в подкрепа на възродителния процес.

Срок: 30.12.1987 г.

Отг.: Началник отдел 03 и
Началник отдел 14, ПГУ-ДС

САЩ и КАНАДА

1. Да започне активна оперативна работа по проникване в ориенталските отдели на Конгресната библиотека във Вашингтон, Университетската библиотека в Охайо и по следвизантийския отдел на Дъмбартин Оакс с оглед изпълнение на задачите по възродителния процес.

Срок: 30.12.1987 г.

Отг.: Началник отдел 10 и
Началник отдел 14, ПГУ-ДС

2. Чрез СС "СЛАВЯНСКИ" и ДВ "ПРИЛЕПСКИ" и други възможности да се осъществят публикации във в-к "МАКЕДОНСКА ТРИБУНА" на наши материали в защита на възродителния процес и т.н. "македонски въпрос".

Срок: 30.12.1990 г.

Отг.: Началник отдел 10 и
Началник отдел 14, ПГУ-ДС

3. Като се използват наши контакти с дейци на МПО да започне издирването на материали от архиви на САЩ и Канада по т.н. "македонски въпрос" и османски документи, които да се използват в подкрепа на възродителния процес.

Отг.: началник отдел 14, ПГУ-ДС

СПЕЦИАЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ

Възвръщането на турцизираните българи към българската именна традиция е изключително важен акт на нашата партия и държава, който определя сега и ще определя занапред по най-категоричен начин бъдещето на възстановилите българските си емана граждани в родината им България и тяхното пълно приобщаване към българската нация.

Турция, турските учени-антибългаристи, турската наука, ще се опитва с всички средства да защитава тезата си, че "турците в България са част от турската нация".

Световното обществено мнение се интересува: какви са основанията за възстановяването на българските имена, как реагира на това населението възстановило имената си, спокойно ли е в страната ни?

Турската страна с всички сили ще се стреми да заблуждава света и световното обществено мнение по тези въпроси, ще се стреми непрекъснато да ги дезинформира.

Показването на историческата истина за потурченото българско население в миналото като част от историята на българския народ е отговорът, който светът ще очаква. С тази задача, наред с българските учени и там, където това е невъзможно, следва по оперативен път, чрез специални мероприятия, да се заеме отдел 14, ПГУ-ДС.

Целесъобразно е да се възложи на отдел 14, ПГУ-ДС, в сътрудничество и с възможностите на линейно-териториалните отдели да събере материали, да разработи, подготви ^{с възможностите} и на ПГУ-ДС и на други подразделения на МВР, да проведе специални мероприятия по следните насоки, въпроси и обекти:

1. СМ по ислямизирането на част от българския народ и от балканските народи по жестокостите на турците над българското население по време на българските въстания.

Срок: 30.12.1988 г.

2. Компрометиращо СМ по подривната дейност на турците в България с цел използване на свои националистически цели помохамеданченото българско население.

Срок: 30.12.1990 г.

-Разселването на турцизираното българско население и на турцизираното население от Балканите в Анадола и Югоизточна Тракия, където е подложено на асимилиране.

Срок: 30.12.1990 г.

- Метежът на Сенклер;

Срок: 30.12.1990 г.

3. СМ по самопризнанията на видни турски държавници по отношение на българите /Мидхат паша и др./

Срок: 30.12.1988 г.

4. СМ чрез нашите възможности в Църковния историко-архивен институт: организиране международна научна конференция на тема: "Османският феодализъм в българските земи. Етнически, религиозни и социални проблеми". Цел: чрез издирени от специалистите в съответните страни документи и съобщенията, които ще направят - да се посочат дълбоките исторически корени на възродителния процес.

Срок: 30.12.1989 г.

5. СМ чрез възможностите на СС "БОЯН" - подготвяне на сериен документален филм, въз основа на исторически и археологически доказателства, съвместно с кинематографисти от Западна Европа или САЩ, по възможност и СССР /Армения/, за историческата съдба на българските мюсюлмани.

Срок: 30.12.1990 г.

В подготовката на специалните мероприятия активно да участвува отдел 08, ПГУ-ДС.

Успешното изпълнение на предлаганите мероприятия по възродителния процес изисква предварителното решаване на някои въпроси от организационен характер.

ОПЕРАТИВНО-ОРГАНИЗАЦИОННИ МЕРОПРИЯТИЯ

1. Да бъде направен основен преглед и преценка на делата на наличния сътруднически апарат в отдела за разкриване на неговите възможности за решаване на задачите по възродителния процес.

В същата насока, по указание на Ръководството на ПГУ-ДС, да бъдат преценени възможностите и на сътруднически апарат на ръководство в другите ЛТО на ПГУ-ДС.

Срок: 31.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 14 и
началниците на отделите

2. С оглед да се улесни работата по ЛТО по решаване на задачите по възродителния процес да се изготвят справки по страни за основните научни институти, занимаващи се с изследвания на Турция и съхраняващи документи, представляващи интерес за нашата история.

Срок: 30.06.1986 г.

Отг.: Началник отдел 14,
началници ЛТО

3. Да се пренасочи и активизира работата по линия на духовенството като провежданите мероприятия с международно участие по тази линия се насочат към подбор и вербовка

на лица с възможности за придобиването на ценни документи от църковни и манастирски хранилища.

Особено внимание да се обърне на манастирите в Света гора.

Срок: 31.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 14 и
Началник отдел 02, ПГУ-ДС

4. Да се изготви списък и се картотекират османистите и центровете по османистика в света с оглед провеждане на целенасочени мероприятия по тях.

В тази връзка да се заведат на отчет чуждите автори, които активно подкрепят Турция в антибългарската й кампания по възродителния процес.

Срок: 31.12.1987 г.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

5. За решаване на задачите по възродителния процес да се използват активно мероприятията по 110-годишнината от Априлското въстание и Руско-турската война, 300-годишнината от Чипровското въстание и 100-годишнината от основаването на Софийския университет.

Работата по тези мероприятия ще се води по отделен план.

Срок: съгласно мероприятията

Отг.: Началник отдел 14 и
Началник отдел 11, ПГУ-ДС

6. Да бъде изучен основно контингента от студенти и специализанти от други страни, които се обучават в нашите учебни заведения с цел издирването, изучаването и вербовка

на подходящите от тях за решаване на задачи по възродителния процес.

Срок: 31.12.1986 г.

Отг.: Началник отдел 11 и
Началник отдел 14, ПГУ-ДС

НЯКОИ ОРГАНИЗАЦИОННИ-КАДРОВИ
МЕРОПРИЯТИЯ

=====

1. В съкратени срокове да бъде решен въпроса с кадровото окомплектоване на отдела с оглед решаването на поставените задачи. Понастоящем в отдел 14, ПГУ-ДС, има 5 /пет/ вакантни бройки в Центъра и 3 - по прикритие.

Отг.: Началник отдел "Кадри" и
Началник отдел 14, ПГУ-ДС

2. За да се осигури по-целенасочено и резултатно решаване на задачите свързани с възродителния процес по линия на РИК да бъдат изпратени зад граница в някои резидентури оперативни работници от отдел 14, ПГУ-ДС, или други отдели, с необходимата подготовка по тази линия. Особено е наложително изпращането на ОР в Турция, Гърция, Югославия, Румъния и Италия - Ватикана. Там, където щата по прикрития не позволява това, изпращането на наши работници да бъде на пълен фонд на ПГУ-ДС.

За работа в тази насока може да се използва възможността и за изпращане на ОР като стажанти в отделните страни.

Срок: 31.12.1987 г.

Отг.: Началник отдел 14,
Началник отдел "Кадри",
Началници отдели ЛТО, 01,
02.03 и 17

3. Да продължи използването на възможностите на СИБАЛ по възродителния процес, като се прецени целесъобразността и от назначаването на един ОР на прикритие в тази организация.

Отг.: Началник отдел 14, ПГУ-ДС

4. От особена важност е въпроса за използването на придобитите документи по възродителния процес, както и тези свързани общо с националния ни въпрос. Това налага ускоряване изграждането на съответно звено, което да се заеме с решаването на този проблем. Необходимо е на базата на изготвеното предложение да се реши изграждането на звеното за реализация на придобитите материали.

В процеса на изпълнението на предлаганите мероприятия съобразно необходимостта, те могат да бъдат допълвани или изменени с оглед конкретните условия и обстановка.

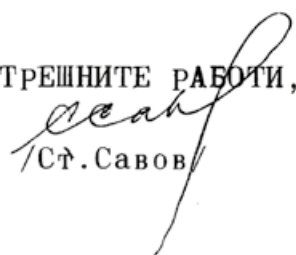
ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,

Генерал-лейтенант:
/В. Коцев/

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,

Генерал-лейтенант:
/Ст. Савов/

Отп. в 1 екз.

Изп. -1466-8313/8314
Нап. -1197-Н. Миленова
София, 04.12.1985 г.

Из архивите на

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

38
88

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Reg. № 172, екз. №
04.01.1986 год.

*Др. Квезев,
Знакопознаваче!
Може би е целесъобразно
да открием дали ректорите
на отк. ез. са да осъзна
голямата роля на
чужбините*

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Механизма за изпращане на преподаватели в българските лекторати в чужбина и възможността за ползуването им за разузнавателна дейност

В настоящия момент Министерството на народната просвета разполага с 50 преподавателски места в чужбина, 30 от които са в страни, представляващи интерес за разузнаването.

Значението на дейността на преподавателите е повече от очебийно — от една страна те подготвят бъдещи българисти в съответната страна, а от друга — с научната си и политическа подготовка защитават каузата на социализма и политиката на БКП пред една преди всичко младежка аудитория, а и не само младежка. От тази си позиция те имат добра възможност да изучават и обработват както своите слушатели, така и лица от преподавателския състав, да събират информация, а при много добра оперативна подготовка да вършат вербовъчна дейност

Горните обстоятелства налагат по-планомерно, системно и по-рационално използване на преподавателите за решаване на разузнавателни задачи. В това отношение, обаче следва да се преразгледат и решат някои въпроси, свързани с подбора и подготовката на кандидатите за лекторатите ни в чужбина, да се прекрати практиката някои

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

13
85
2.-

от тях да заминават, въпреки мнението на органите на ДС за нецелесъобразността на кандидатурата им.

Без да проследяваме цялостния механизъм на предлагане и "авансиране" на един или друг кандидат, на базата на досегашния опит практически, Разузнавателното управление се уведомява в навечерието на заминаването на кандидатите. До този момент Министерството на народната просвета и други висшестоящи инстанции са определили кандидатурата и при опит тя да бъде анулирана от ПГУ, въпросът рефлексира единствено в органите на ДС. От този начин на подбор произлизат и следните неудачи:

- предлагат се лица с големи протекции, към които е трудно да подходят органите на ДС

- предлаганите секретни сътрудници на контраразузнавателните ни подразделения за задгранична работа обещават да работят по наши задачи, без да знаят техния характер. След това измислят предлози и практически престават да сътрудничат.

- тези от сътрудниците, които имат желание за работа, нямат необходимата подготовка по изпълнение на разузнавателните задачи. Често водещите ги у нас ОР искат от ПГУ задачите, за да им ги възлагат.

- има случаи на заминаване на задгранична работа на кандидатите, чиито документи са задържани от ДС. Такъв е случаят с б.а.

и съпругът ѝ, които са заминали с намесата на кабинета на зам. Министъра на Вътрешните работи др. Ангел Карлов, за Белгия, където съпругата щяла да преподава български език.

Подобен е случаят с _____ - преподавател във ВПИ - Шумен, за която ОУправление - МВР е било против замина-

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

14
96
З.-

ването ѝ в Белгия, се е установила на работа в ЧССР. Нейният съпруг бил от фашистки произход с остри антипартийни изказвания. Прилагаме справки.

След положените големи усилия на отдел 04, ПГУ-ДС да изведе свой секретен сътрудник, който е бил утвърден задграничен преподавател за лектората в Италия, е трябвало да отстъпят. На неговото място е заминал . Неофициално се твърди, че зад кандидатурата на стояла П. Бабукова – зам. Министър на МНП. Впоследствие е бил привлечен към сътрудничество от друг отдел на ПГУ-ДС.

По мнението на ОУ-МВР гр. В. Търново, ст. асистент от ВТУ не бил подходящ за лектор в Румъния, но заминал.

При подробно изучаване материалите по заминаване на преподавателите зад граница, вероятно ще се намерят още не малко случаи на неправилен подбор или неправилно използвани методи за уреждане на командировките им.

С оглед предотвратяване за в бъдеще на подобни действия и за рационалното използване на преподавателите в българските лекторати в чужбина в решаването на разузнавателни задачи, ръководството на ПГУ-ДС счита, че трябва да се направи следното:

1. Министерството на народната просвета да обявява най-малко една година по-рано предстоящата смяна в страни, представляваща интерес за разузнаването. Свободните места да се обявяват чрез ОНСС при ЦК на БКП.
2. Решаващо мнение за заминаване зад граница на лекторите да има ПГУ-ДС с оглед на задачите, които има да изпълнява в съответ-

15
91
4.-

ната страна.

3. Там където обстоятелствата разрешават да се изпратят и ОР в лекторатите, особено такива ОР, които имат солидни прикрития - университети, БАН, журналисти и др. Стаж могат да преминават в Центъра по Българистика.

4. Секретните сътрудни^{ци} на контраразузнавателните подразделения, които са утвърдени от отдел НСС при ЦК на БКП, да преминават задължителна подготовка по разузнавателна дейност и задължително се предават на връзка в ПГУ-ДС. / Както е заповедта на др. Министър/

5. ПГУ-ДС и МВР да имат право, съгласувано с МНП да предлагат за отзоваване преподаватели, които са обещали и след това не искат да изпълняват поставените им задачи.

Отп. в 2 екз.

№ 1 -

№ 2 -

Изп. 03-8495

Нап. РМ-03-12

04.01.1986 год.

С О Ф И Я

ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София

Рег. № 15471 екз. № 2
15.09.1986 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Нуждите на отдел 14, ПГУ-ДС, за оперативни работници до 1990 година

1. ЕДИН ОР — историк — османист; с турски и османски език;
2. ЕДИН ОР — историк; с италиански език;
3. ЕДИН ОР — историк; с гръцки език;
4. ЕДИН ОР — историк с немски език;
5. ЕДИН ОР — журналист; с английски и френски език.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник:

Т. Авджиев
/Т. Авджиев/

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 — отдел "Кадри"—ПГУ
Екз. № 2 — към дело, отдел 14,
Изп.—1466-8313
Нап.—112-Н.Миленова
София, 15.09.1986 г.

Строго секретно! 49
Екз. единствен

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

ДО
ПЪРВИЯТ СЕКРЕТАР НА ЦК НА БКП
И ПРЕДСЕДАТЕЛ НА МС НА НР БЪЛГАРИЯ
Другаря ТОДОР ЖИВКОВ

Т У К

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Създаване на Сдружение
"ЗА ИЗДИРВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОД-
НИТЕ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ИСТОРИЧЕСКИ
МЕСТА И ПАМЕТНИЦИ".

Другарю ЖИВКОВ,

Като форма за прикритие и засилване на разузнавател-
ната дейност, главно за страните Турция и Гърция, целесъобраз-
но е изграждане на Сдружение "ЗА ИЗДИРВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА
ПРИРОДНИТЕ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ИСТОРИЧЕСКИ МЕСТА И ПАМЕТНИЦИ".

Сдружението ще си постави за цел чрез издирване,
популяризиране и опазване на природните забележителности и
исторически паметници и места в нас и чужбина да съдейства
за повишаване на националната гордост на гражданите на
НР България и за извършване на известна оперативна работа
от Първо главно управление ДС.

В дейността си Сдружението ще се ръководи от указа-
нията на ЦК на БКП, на ръководството на МВР и ще работи в
най-тясна връзка с ЦК на ДКМС, Националния съвет на ОФ,

Комитета за изкуство и култура, и др. организации имащи отношение по този въпрос.

Числящият състав на Сдружението ще наброява не повече от 500 члена. За членове на Сдружението ще се приемат историци-географи и любители на природните забележителности, исторически места и паметници. Седалището на Сдружението предлагаме да бъде в София с клонове в Пловдив, Смолян, Велико Търново, Шумен и Бургас.

Цялостната работа на Сдружението ще се постави на обществени начала.

За да се даде по-голяма общественост на Сдружението и да не буди съмнение, че то е орган на МВР, за председател предлагаме да бъде избран членът на Секретариата на ЦК на БКП и Първи заместник на Националния съвет на ОФ Д-р Владимир Бонев.

Дейността на Сдружението да се финансира от членски внос, дарения и субсидия от Министерството на финансите. В законът за паметниците на културата и музеите има записан текст, който задължава Министерството на финансите да осигурява кредити за проучване и запазване на паметниците на културата.

От Министерството на Вътрешните работи официално не се предвиждат средства, с оглед да не се разконспирира Сдружението.

Изхождайки от гореизложеното,

П Р Е Д Л А Г А М:

1. Да се утвърди изграждането на Сдружението "ЗА ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ И МЕСТА".

2. За председател на Сдружението да бъде избран членът на Секретариата на ЦК на БКП и Първи зам.председател на Националния съвет на ОФ Д-р Владимир Бонев.

51

3.-

3. Министерството на финансите на основание на закона за паметниците за културата и музеите, за дейността на Сдружението ежегодно да отпуска субсидия от 60,000 лева.

_____ 1970 година
С о ф и я

ПРЕДЛАГА:
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал полковник _____

И з а р х и в и т е н а Д С

401

194200

*Романов
Андреев
3-та група при 1-ва дивизия*

Строго секретно! ³ⁱ

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
НАЧАЛНИКА НА ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ ДС
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: провеждане мероприятия за
легендиране на Сдружението на любите-
лите на природата и издирване истори-
чески паметници от борбите на българ-
ския народ

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

Като прикритие за разузнавателна дейност Сдружението на
любителите на природата и издирване на исторически паметници от
борбите на българския народ следва да проведе някои мероприятия
за утвърждаването му като официална организация с патриотични,
научни и др. цели и задачи.

1-ва група при 1-ва дивизия

На първо място, за съществуването на сдружението ще
следва да бъдат уведомени: Националният комитет на Отечествения
фронт, Института за балканистика, БАН, и др. При уведомяване на
тези институти ще следва да им се поиска тяхното съдействие при
изпълнение на целите и задачите залегнали в устава на сдружението.

Второ. Още с основаването като официално сдружение при-
ходите и разходите му подлежат на финансов контрол. Поради това
задължени сме да водим необходимите книжа: инвентарна, касова,
квитанционна и др. На основание изискванията на законите и раз-
порежданията, сдружението ще работи с разчетна сметка, така както
всички сдружения и предприятия работят с такава. Следователно,
наличното имущество и суми трябва да бъдат показани и оформени
или като помощи и дарения от някои официални ведомства, или от-
пуснати ни от някое ведомство (като Националния съвет на ОФ).

Трето Трето. Към списъците на основателите на сдружението ще следва да бъдат привлечени като действителни членове честни, проверени лица с високо обществено положение, учени, академици и др., като например, академик ДАКИ ЙОРДАНОВ; проф. НИКОЛА ТОДОРОВ - ръководител на Института по балканистика и др. примерно 7-8 души.

За успешното легендиране на сдружението ще следва да бъдат издавани членски книжки. Необходимо е да се обсъди предварително и въпроса за плащане на членски внос и др. подобни.

Четвърто Четвърто. Провеждане на среща с журналисти, които в подходяща форма ще информират обществото с подходящи информации и съобщения. За целта ще следва да се свържем с Председателя на Съюза на журналистите и Секретар на ЦК на БКП др.Г.БОКОВ.

Пето Пето. Да се установят наличните институти и сдружения с близки на дейността на сдружението цели и задачи. За целта да се свържем с Националната библиотека и Библиографския институт (чрез VI-то управление), които биха ни улеснили в изпълнението на това мероприятие за снабдяване с подходяща литература на български и чужди езици.

Шесто. Да се изясни чрез резидентурите в някои капиталистически страни, като Гърция, Турция, Австрия, Италия, ГФР, Белгия, Франция и др., както и чрез Министерството на външните работи от културните аташета в някои социалистически страни, като Чехословакия, Румъния, Югославия, Полша с цел установяване, има ли в тия страни подобни сдружения, за да може да се взаимства тяхната официална дейност и по-нататък да се установяват контакти, обмена на опит и др.

Седмо Седмо. Да се създадат условия за контакт чрез посещения в интересувашите ни страни, поради това и в устава ще трябва да залегне задача, освен издирването на някои исторически паметници, но и тяхното поддържане и опазване, като за целта се установи контакт с Института по издирване и реставрация на паметниците към К-та за наука и изкуство.

Осмо Осмо. Да се издирят и установят налични филми в Българската кинотека, които представляват интерес за сдружението и ще

бъдат ползувани от членове на сдружението, а също така и предоставяни за гледане от чуждестранни гости, които ще каним в бъдеще от капиталистически и други страни.

Да се отпочне подготовка за посрещане на гости от чужбина, като издирим и картотекираме чужди паметници в нашата страна, като например, в Шумен - за Лайош Кошут; и др.

Девето. За успешното провеждане на дейността на сдружението ще трябва да издирим бивши преподаватели историци, археолози, географи, ботаници и др., а също така и някои видни колекционери (нумизматици), филателисти и др.). Заедно с тези хора и членове на дружеството ще бъдат запланувани екскурзии до исторически места и паметници, като Търново, Преслав, Плиска, Мадара, Плевен, крайморските градове и др.

При провеждане на екскурзиите могат да бъдат използвани журналисти и оператори от телевизията, които ще заснемат екскурзиите. С това ще се популяризира дейността на сдружението и легализира неговата дейност.

Десето. Да се определи отговорно лице от управлението, което ще ръководи непосредствено сдружението, ще дава указания и разпореждания на персонала при същото - секретар, деловодство и др.

Всичко в помещението и канцелариите на сдружението трябва да потвърждава изключително официалния характер на неговата дейност. За това всички документи по афиширане дейността, както и приходо-разходни документи, писма и пр. трябва да показват, че това е сдружение основано с патриотична и научна цел, а членовете с тяхната дейност, освен популяризиране на дружеството, да спомогат изцяло за легендирането му.

13. 1970 г.
София

ИЗГОТВИЛ

Полковник: Илиян

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Л А Н

За мероприятията по легендиране на Сдружението Любители на природата и издирване исторически паметници от борбите на българския народ за периода от 1.II. до 30.VI.1970 г.

1. Да се установи контакт и поиска съдействие при изпълнение целите и задачите на сдружението ни със следните места и лица:

а) с НС на Отечествения фронт – др.ВЛ.БОНЕВ

Срок: 28.II.

Изпълнители: Полейков, Романов

б) с Музея на революционното движение – др.СТОЯН СТОИМЕНОВ като се покани същия и за член на сдружението ни.

Срок: 28.II.

Изпълнители: Романов, Зафиров

в) с Института по балканистика – проф.НИКОЛАЙ ТОДОРОВ, като се покани и за член на сдружението ни.

Срок: 28.II.

Изпълнител: Къосев

г) с Комитета за изкуство и култура – др.КИСЪОВ, началник отдел паметници и музеи, като се покани и за член на сдружението ни.

Срок: 15.III.

Изпъл.: Полейков, Зафиров

д) с ГК на БКП – секретаря по пропагандата – др.БОРИС МАНОВ и чрез него да се свържем със СГНС и др.

Срок: 20.III.

Изпъл.: Романов, Зафиров

е) с Института по издирване, реставрация и опазване на историческите паметници – др. _____, като се

погани и за член на сдружението ни.

Срок: 30.IV.

Изпъл.: *Андреев, Зафиров*

ж) с НС на БТС - др. _____

Срок: 30.III.

Изпъл.: *Андреев, Зафиров*

з) с агенция "СОФИЯ ПРЕС" - др. _____, като се поканят писмено някои млади журналисти за членове на сдружението ни.

Срок: 30.III.

Изпъл.: П.Венков
Полейков

и) със Софийския университет - катедрите по история, археология и география - др. др. *проф. Колев*, _____, като се потърсят и привлекат за членове на сдружението ни някои асистенти и студенти, работещи в областта на дейността на сдружението ни.

Срок: 15.IV.

Изпъл.: Зафиров

к) със Съюза на българските писатели - др. ДЖАГАРОВ, като се привлекат за членове на сдружението и някои писатели пишещи на исторически теми.

Срок: 15.IV.

Изпъл.: П.Венков

2. Да се свържем с някои по-известни наши мемуаристи като: МИТКА ГРЪБЧЕВА, ЖЕЛЯЗКО КОЛЕВ, СЛАВЧО РАДОМИРСКИ и др., като ги поканим да станат и членове на сдружението ни. За библиотеката на сдружението можем да поискаме издадените от тях книги, с автографи.

Срок: 30.IV.

Изпъл.: Полейков, Зафиров

3. Да се издирят и привлекат за членове на сдружението някои пенсионери-историци, археолози и географи, както и някои по-известни колекционери - нумизматици, филателисти и др.

Срок: 30.IV.

Изпъл.: Андреев, Романов

4. Да се изготви и изпрати циркулярно писмо до местата и лицата, с които сме предварително говорили, като официално се поиска съдействие и се отправя покана за членуване в сдружението ни.

Срок: 28.II.

Изпъл.: Зафиров

5. Да изготви проект за членска карта на сдружението, като след одобряването ѝ се отпечати в 300.- екземпляра.

Срок представяне проекта: 20.II.

Срок на отпечатване чл.карти -
30.IV. Изпъл.: Зафиров

6. Да се заведат и водят съобразно законните разпоредения необходимите книги и книжа: инвентарна, касова, квитанционна и др.

Срок:

Изпъл.: Стайков, Зафиров

7. Посредством Националната библиотека и Библиографския институт да се издирят сдружения и др. с дейност подобна на нашето сдружение съществували в нас и в чужбина, както и техните издания.

Срок: 30.III.

Изпъл.: Зафиров

8. Да се издирят и установят наличните филми в Българската кинотека, представляващи интерес на сдружението и възможността при нужда да ги използваме - проектираме.

Срок: 30.V.

Изпъл.: П.Венков

9. Да се организира библиотека към сдружението ни, като постепенно се набавят необходимите ни книги (като библиотека "Бешино огнище" и др.), списания, карти и др. които да бъдат на разположение на членовете на сдружението и пр.

Срок: 30.V.

Изпъл.: Зафиров

10. Да се издирят и картотекират наличните чужди паметници на територията на България, като се нанесат и върху карта, което ще ни улесни в контакта със сродни сдружения на нашето в чужбина.

Срок: 30.VI.

Изпъл.: Зафиров

11. Подобна картотека ще трябва да водим и постоянно да попълваме и за българските исторически паметници, намиращи се в чужбина, с годишни дати за чествания и пр.

Срок: 30.VI.

Изпъл.: деловодителя

12. Да се изготви писмо (грама) до _____ в страните: Турция, Гърция, Югославия, Албания, Италия, Австрия, ГФР, Франция, Белгия, Кипър и Либия, с което се поиска да проучат и ни уведомят има ли подобни сдружения на нашето, какво представляват-устава, цели, задачи, издания и пр., с цел установяване на връзки с някои от тях.

Подобна информация трябва да се поиска и от културните ни аташета в Румъния, Унгария, Чехословакия.

Срок: 10.III.

Изпъл.: Андреев

13. Да се организират една-две екскурзии за членовете на дружеството до наши исторически паметници - отначало във вътрешността на страната (примерно до Плиска, Преслав, Мадара, Шумен, В.Търново и др. във връзка с 1300 годишнината от създаването на българската държава и във връзка с други годишнини, а покъсно и в чужбина. Да се поканят компетентни водачи, като се вземе и оператор от телевизията, който да заснеме екскурзията и се излъчи по телевизията. Могат и дописки да излезат във вестниците.

Срок: 30.V.

Изпъл.: Зафиров, Р.Димитров

Подобни екскурзии следва да се организират и до исторически места от съпротивата на нашия народ срещу фашизма и то съвместно с Музея на революционното движение в София.

14. Другарите Д.СТАНКОВ и ИЛ.КРЪСТЕВ да възложат на работници от техните отдели, които да извършват проверка по картотеките и пр. на лицата, които ще им се дават поименно.

15. Да се изгради на първо време филиал на сдружението в гр.Смолян, където има вече и база сдружението.

Срок: 30.III.

Изпъл.: Романов

Впоследствие могат да се изградят подобни филиали и във Варна, В.Търново и Шумен.

30 1970 г.
С о ф и я

ИЗГОТВИЛИ:

(Романов)

(Зафиров)

Лично строго секретно!

75

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

*Съгласен
14.11.77*

ДРУГАРЮ МИНИСТЪР,

Приложено представям Ви проекто-предложение до Първия секретар на ЦК на БКП и Председател на МС на НР България др. Т. Живков, относно решаването на някои въпроси за работата на Сдружението "ЗА ИЗДИРВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ И МЕСТА".

След Вашето съгласие за изграждане на Сдружението, до сега е извършена следната дейност:

Проучени са известен брой лица, главно историци, които възнамеряваме да използваме в бъдещата работа на Сдружението.

Осигурено и обзаведено е помещението на Сдружението
Събрана е известна литература с историческа и географска тематика.

В момента се изгражда малка хижа на Сдружението в района на курорта "Пампорово" - Родопите.

За да се придаде още по-голяма организираност и обществен характер на Сдружението, следва да се поставят пред другарите Тодор Живков ~~и др.~~ за разрешаване на следните въпроси:

Да се вземе тяхното съгласие Д-р Владимир Бонев да оглави Сдружението, същия е дал съгласие при положение, че се уведоми др. Тодор Живков. Да се реши въпроса за финансиране на Сдружението. С оглед запазване секретността на същото, предлагаме да се финансира от Министерството на финансите на основание на закона за паметниците на културата и музеите.

Налага се да се направи известна корекция на наименованието на Сдружението. Вместо Сдружение на "ЛЮБИТЕЛИТЕ НА ПРИРОДАТА И ИЗДИРВАНЕ НА ИСТОРИЧЕСКИТЕ ПАМЕТНИЦИ ОТ БОРБАТА НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД" да се наименова Сдружение

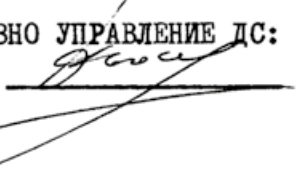
46

2.-

"ЗА ИЗДИРВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ И МЕСТА".

Съображението за това изменение е, че наименованието "ЛЮБИТЕЛИТЕ НА ПРИРОДАТА" до известна степен по съдържание се дублира с дейността на Българския туристически съюз. Има опасност от туристическите среди да се повдигне въпроса, защо при наличието на Български туристически съюз се изгражда ново Сдружение "ЛЮБИТЕЛИ НА ПРИРОДАТА".

29.6 1970 година
С о щ и я

Н-К ПЪРВО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ ДС:
Генерал майор

Из архивите на ДС

411

УТВЪРЖДАВАМ:
Н-К ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС
Генерал-майор:
София, 22.11 1974 год.

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

Из архивите на

П Л А Н

За работата на отдел XIV и РИК по линия на
"Дружеството за издирване и опазване на
природни забележителности, исторически
паметници и места"

I. ОСНОВНИ ЗАДАЧИ

1. Решаване на организационни и технически въпроси, от които зависи нормалното функциониране на дружеството.
2. Създаване възможности за използване на Дружеството за прикритие на наши ОР и агентура, за решаване на разузнавателни задачи.
3. Установяване на български организации, учреждения, институти и ведомства, които се занимават с издирване, опазване, реставриране, поддържане и популяризиране на исторически паметници, места, природни забележителности и изучаване какво представляват, с цел установяване обективните възможности при тях за решаване на разузнавателни задачи чрез Дружеството или под негово име.
4. Установяване на всички български граждани, които работят в горните ведомства или са свързани по някакъв начин с тях, и разполагат с разузнавателни възможности като специалисти и владеещи чужди езици, с цел привличане в Дружеството и използването им от нас.

на Нешо
БТ-Х

5. Изясняване международната дейност на нашата страна по линия на въпросите, попадащи в сферата на дейността на Дружеството:

- а) международни организации;
- б) сродни организации и ведомства - държавни и обществени в капиталистическите и развиващите се страни;
- в) наши международни контакти по тази линия, от кого най-много се осъществяват тук и зад граница и в какво се състоят;
- г) установяване на чужденците от капиталистическите и развиващите се страни, които контактуват с наши граждани, с цел подбор на подходящите за оперативен подход.

6. Придобиване на агентура измежду осъществяващите международни контакти български граждани, които под прикритието на Дружеството да бъдат натоварени с решаването на следните наши задачи:

- а) събиране на различни видове информация за Турция, Гърция, САЩ, НАТО и по отношение на арабските страни;
- б) издирване и изземване на научно-историческа документация, свързана с миналото на България и историята на БКП;
- в) издирване и изучаване, с цел вербовка, на интересувани чужди граждани;
- г) решаване на задачи от характер на контраидеологическа диверсия;
- д) подпомагане провеждането на АМ и ОМ.

II. МЕРОПРИЯТИЯ ЗА РЕШАВАНЕТО НА ОСНОВНИТЕ ЗАДАЧИ

За решаване на ПЪРВАТА основна задача - по осигуряване нормалното функциониране на Дружеството ще бъдат проведени следните организационни и технически мероприятия:

1. Ще бъдат назначени:

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

62

Като Нюр
[Signature]
с.к.н.н.

а) отговорен секретар на Дружеството: _____
 _____, който да движи цялата текуща оперативна

работа;

б) технически секретар: _____
 _____, който да движи цялата техническа работа.

Срок: _____
 Отг.: _____

2. Ще бъде организирано провеждането на Учредително събрание:

- а) за приемане на Устава;
  - б) за избор на Централен съвет;
  - в) за приемане на организационната структура;
  - г) за избор на секции и секционни ръководители;
  - д) за определяне на размера на членския внос.
- Срок: _____
 Отг.: _____

3. Ще бъде организирано провеждането на заседание на ЦС:

- а) за приемане на план за работата на Дружеството;
  - б) за приемане на бюджета и финансовия план на Дружеството;
  - в) за избор на Бюро и конструиране.
- Срок: _____
 Отг.: _____

4. Да се определи за какви български и чуждестранни периодични издания е целесъобразно да се абонира Дружеството, с оглед:

- а) да бъдат ползувани;
  - б) да се популяризира неговото съществуване.
- Срок: _____
 Отг.: _____

./.

5. Да се напечатат бланки за водене на кореспонденция на български и латиница (френски, английски и руски).

6. Ще бъде направено необходимото за уреждане на въпроса за легализация субсидирането на Дружеството.

Срок: _____
Отг.: _____

7. Ще бъдат изготвени членски карти и уредени въпросите свързани с тях, които да дават следните привилегии:

а) посещение на всички музеи, исторически места, изложби и други безплатно, което да се уреди с Министерство на финансите;

б) почиване срещу заплащане в обектите, собственост на Дружеството;

в) посещение на хижите на БТС с намаление, като членове на БТС.

Срок: _____
Отг.: _____

8. Организиране на отчетност:

а) оперативно;

б) финансово.

Срок: _____
Отг.: _____

За решаване на ВТОРАТА основна задача - по създаване на възможности за използване на Дружеството за прикритие ще бъдат проведени следните мероприятия:

1. Ще се проведе среща на Началника на Първо главно управление-ДС с ограничен кръг от отговорни лица, работещи в областта на историческите науки и висшето образование, където ще се съобщи за организирането на Дружеството, с цел ангажирането на тези лица за оказване на научна и организационна помощ. За целта да се изготви план за провеждане на срещата - приложение № 1.

Срок: _____
Отг.: _____

./.

2. Да се състави Бюро на Дружеството, което да бъде в състав от девет души и да спомага за разширяване на организационните и научни възможности на Дружеството. Съставът на Бюрото да се предложи за избиране на Учредителното събрание - приложение № 2.

Срок: _____

Отг.: _____

3. В помощ на Бюрото и за осъществяване на пряката научна дейност на Дружеството да се изградят следните секции:

- секция по издирване на историческа документация, паметници и места,

Ръководител: _____

- секция по обозначаване и опазване на природните забележителности,

Ръководител: _____

- секция по организиране на издателската дейност на Дружеството,

Ръководител: _____

- секция по поддържане и развитие на международните връзки,

Ръководител: _____

- секция по организационните въпроси и екскурзионната дейност на Дружеството,

Ръководители: _____
_____

Срок: _____

Отг.: _____

4. Ръководителите на секции ще представят годишни планове и ще се отчитат за научната си дейност периодически пред Бюрото на Дружеството или неговия Председател.

5. Съставът на секциите ще се определя и контролира от Бюрото на Дружеството, като за целта членовете ще бъдат подбрани с оглед на оперативните и научни задачи. Основни източници на кадри

65

ще представляват:

а) ведомствата, организациите и дружествата, развиващи сходна на научните интереси на Дружеството дейност;

б) научните кръжоци в СУ и други висши учебни заведения в София, Търново, Плевен, Бургас, Свищов, Габрово, Варна и др.;

в) подходящи о.р., служители в Първо управление-ДС

6. Предприемане на необходимите мерки по специален план за популяризиране и масовизиране на Дружеството.

Срок: _____

Отг.: _____

7. Постепенно създаване на филиали на Дружеството в градовете, където има исторически места и природни забележителности, а също така и университети, като: Търново, Враца, Плевен, Бургас, Свищов, Габрово, Варна и др.

Отг.: _____

8. Установяване на контакти със сходни на Дружеството организации първоначално в социалистическите страни, а по-късно и в капиталистическите страни, с цел обмяна на публикации, материали и посещения на взаимна изгодна основа.

Отг.: _____

9. Ще бъдат изучени възможностите за влизане (членуване) на Дружеството в някои международни организации.

Срок: _____

Отг.: _____

10. Ще се изучат възможностите за командировки на наши специалисти - научни работници в Гърция, Турция, ОАР, Италия, Алжир и др., които позовавайки се на Дружеството да потърсят официални контакти със свои колеги в тези страни.

Срок: _____

Отг.: _____

./.

Из архивите на ДС

417

- 7 -

*интереси
от Г.Т. р/конт 66*

11. Ще бъдат проучени възможностите за покана в нашата страна от името на Дружеството на някои видни специалисти от капиталистическите и развиващите се страни.

Срок: _____

Отг.: _____

12. Да се оповести официално създаването на Дружеството в наши периодични издания, излизачи на български и чужди езици.

Срок: _____

Отг.: _____

За решаване на ТРЕТАТА основна задача - по установяване на сродните ведомства, с цел използването им за решаване на наши задачи, ще бъдат проведени следните мероприятия:

1. Ще бъде възложена задача на СС "Петрова" по предварително изготвен въпросник.

Срок: _____

Отг.: _____

2. Ще бъде възложена задача на СС "Васко" по предварително изготвен въпросник.

Срок: _____

Отг.: _____

3. От Управление VI-ДС ще бъдат взети интересуващите ни данни, с които те разполагат.

Срок: _____

Отг.: _____

За решаване на ЧЕТВЪРТАТА основна задача - по установяване на разполагащите с разузнавателни възможности и знаещи чужди езици лица в интересуващите ни ведомства ще бъде извършено следното:

1. По предварително изготвен въпросник ще помолим др. Павел Матов да изиска с писмо от всички институти нужните ни данни.

Срок: _____

Отг.: _____

./.

2. С помощта на Управление VI-ДС ще установим кои от посочените лица по първични признаци са пригодни за наша работа, с цел изучаването им за вербовка.

Срок: _____
Отг.: _____

За решаване на ПЕТАТА основна задача - по изясняване на международната дейност на нашата страна в сферата на задачите на Дружеството ще се извърши следното:

1. С помощта на Управление VI-ДС ще бъдат взети международните календари на интересуващите ни ведомства.

Срок: _____
Отг.: _____

2. Чрез СС "Васко" ще бъдат установени международните организации и сходните държавни и обществени такива в интересуващите ни капиталистически и развиващи се страни.

Срок: _____
Отг.: _____

3. Ще бъдат установени и изучени служителите към интересуващите ни ведомства, които се занимават с уреждане международните им връзки - с командировките зад граница и с посрещане на гостуващите им чужденци и установена оперативна връзка с подходящите от тях.

За решаване на ШЕСТАТА основна задача - по придобиване на агентура измежду осъществяващите международни контакти български граждани да се осъществят следните мероприятия:

1. Ще бъдат насочени някои наши СС, за които има основание да станат членове на Дружеството.

Срок: _____
Отг.: _____

2. Ще бъдат изучени и вербовани най-подходящите от служителите в интересуващите ни ведомства и членове на Дружеството, които осъществяват контакти с чужденци тук и зад граница.

Срок: _____

Отг.: _____

3. Ще бъдат разработени разузнавателни задачи на подходящата агентура на други поделения, която контактува с чужденци по тази линия.

Срок: _____

Отг.: _____

4. С подходящите отговорни служители от горните ведомства, директори, професори, доценти и др., ползващи чужди езици и имащи контакт с чужденци тук и зад граница, ще бъдат създадени оперативни отношения за решаване на разузнавателни задачи.

Срок: _____

Отг.: _____

5. Ще бъдат установени нашите граждани, на които предстои изпращането на дългосрочно оседание в интересуващите ни страни като специализанти, студенти и специалисти по линия на задачите на Дружеството, с цел подбор на подходящите от тях за вербовка.

21 II 1971 г.
С о ф и я

Отп. в 3 екз.
№ 1-
№ 2-
№ 3-
Изп.: 34/17028
Нап.: ВЦ
si-v 1971 г.

ПРЕДЛАГАТ:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС
Полковник: Ковачев
РЪКОВОДИТЕЛ ГРУПА РИК
Ст.лейт.: Суюнчев

СЪГЛАСЕН:
ЗАМ. НАЧАЛНИК ПГУ-ДС
Полковник: _____

420

*Преводна на
изв. за сов. дружество
4 III 82*

107

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Сдружението "Любители на природата и издирване на исторически паметници от борбите на българския народ".

С цел да създаде свое прикритие, което да използва за изпълнение на разузнавателните си задачи, ПГУ-ДС създаде Сдружението "Любители на природата и издирване на исторически паметници от борбите на българския народ", като официална обществена организация, неизползувана досега от нашите органи и непрокоментирана като такава.

Съгласно устава на Сдружението, неговата дейност ще се състои в издирване, опазване и популяризиране на природни забележителности, на исторически и културни паметници на българския народ в страната и в чужбина, в създаване на официални контакти и връзки със сродни на него организации в чужбина, размяна на делегации и гостувания с представители на такива, чрез което ще се създадат предпоставки и форми за изпращане в чужбина на наши оперативни работници и агентура под прикритието на Сдружението, за поканване от името на Сдружението на интересувачи ни чужденци като гости у нас и пр.

Така, на 5 март 1969 г. бе създадено въпросното Сдружение като обществена организация, със седалище София, регистрирано с протоколно определение от 13 март 1969 г. на отделение фирмено при Софийския народен съд и признато като юридическа личност, с ръководство и членове-учредители, само служители на ПГУ-ДС.

Идеята на ПГУ-ДС е да бъдат привлечени в това Сдружение постепенно редица наши научни и обществени деятели, имащи професионални интереси и изяви в тези области, в които се простира дейността на Сдружението, и известни като такива деятели у нас

- 2 -

и в чужбина, за да може чрез тях да стане фактическото изграждане, изявяване и утвърждаване на Сдружението като действителна такава обществена организация.

Предвижда се също така основната издръжка на Сдружението да се дава от ПГУ-ДС, като ^{за} камуфлаж ще бъде уредено получаването и на други по-дребни суми под формата на помощи, субсидии и дарения от страна на други наши обществени и държавни организации, като НС на ОФ, БАН, Комитета за изкуство и култура, ДКМС, Български туристически съюз и др.

Беше открита текуща банкова сметка на Сдружението, чрез която, от името на Сдружението е вече изградена Иланинска туристическа база в Пампорово - Родопите, с цел последната да се използва в бъдеще за подготовка на агентура на ПГУ-ДС и за други агентурно-оперативни мероприятия.

Освен това вече е уредена и обзаведена подходяща канцелария на Сдружението в София, състояща се от тристаен самостоятелен апартамент на ул. "Ангел Кънчев" № 4.

Също така през лятото на 1971 г. бе проведена консултативна среща-разговор с някои известни и изтъкнати в страната и чужбина наши умени - историци, общественици и др., с оглед изграждането на ново ръководство на Сдружението из средите именно на такива лица, чрез което да се създаде действителен живот на същото като обществена организация. Предстои в близко време да се проведе ново такова съвещание от ръководството на ПГУ-ДС с наши научни и обществени дейци, с цел да бъде цялостно уточнено новото ръководство на Сдружението и да се внесе пълна яснота по отношение характера на бъдещата дейност и изяви на същото у нас и в чужбина.

Сега се работи главно за подбирането и привличането на подходящ актив от научни и обществени деятели, с интереси и известност по въпросите, предмет на Сдружението, чрез които да се положат основите на истинската и практическа дейност на същото като действителна обществена организация, която ПГУ-ДС

ще използва като свое прикритие за изпълнение на разузнавателни задачи, особено по отношение на Турция и Гърция, както и в други страни съобразно интересите му, а именно - от името на Сдружението да извежда зад граница свои оперативни работници и агентура в интересувани ни страни и обекти, да поканва на гости у нас интересувани ни чужденци, както и за други наши агентурно-оперативни мероприятия.

Отп. в 2 ека.

екз. № 1 - _____

екз. № 2 - към дело

Изп. - XIV-1/17022

Нап. - Миленова

5 януари 1972 г.

С о ф и я

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV - ПГУ-ДС:

Полковник: Григорев

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

Строго секретно!

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
НАЧАЛНИК
ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ - ДС
др. Д. КЪОСЕВ
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от капитан СВЕТОЗАР ВАСИЛЕВ ЦОНКОВ -
при отдел XIV - ПГУ - ДС

ОТНОСНО: Организиране на екскурзия
до ЮГОСЛАВИЯ.

Другарю Началник,

Съобразно Вашето нареждане за проучване стойността на екскураията до СФРЮ, организирана от името на "Дружеството" и съвместно с Института за Балканистика долагам следното:

Стойността на едно легло в стая за двама души е около 110-130 нови ДМАРА, което представлява 10-12 лв. За пребиваване на 14 души в срок от една седмица се събира сумата от 1176 лв. и като се прибавят разходите по горивото на колата нейната окончателна стойност ще е около 1600 лв.

При това положение и като имам предвид становището на проф. Н. ПИДОРОВ считам, че в настоящия момент средствата не оправдават целите на екскурзията, както и евентуалната информация, която би се събрала. Важна пречка за това е сезонът, поради което не бихме могли да включим в пътуването

- 2 -

най-ценните, от наша гледна точка, хора.

Въз основа на горното

П Р Е Д Л А Г А М:

1. Екскурзията да се отложи за м.март, като ПГУ-ДС поеме от 50% до 75% кварталните разходи;

2. Повод за организиране на подобни екскурзии и пътувания в СФРЮ през тази година имаме през цялото време във връзка с чествуванията на 100-годишнината от рождението на Гоце Делчев.

Отп. в 1 екз.

Исп. - XIV- /17254

Написала - Миленова

27 януари 1972 г.

С о ф и я

ИЗГОТВИЛ:

Капитан: Симеонов

- Съгласен
 - През м. февруари т.г. сряда да се уреди и оформи новото р-во на "Дружеството", в присъствието и на др. Убосел
 - Екскурзията през м. март т.г. ще бъде по-важна проява на Дружеството. Без да се занимават с нас по-голяма част от политическите и класовите разходи трудно ще вървят тези мероприятия -

27.1.72 -

Срничков -

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!

Екз. № _____

[Handwritten signature]
[Handwritten number 290]
[Handwritten initials]

СЪОБЩАВА; аг. "АЛЕКСАНДЪР"

ПРИЕЛ:

на 13.7.1972 г.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Първият конгрес по тра-
кология.

Г. ОСНОВНИ ДАННИ. УЧАСТНИЦИ.
=====

Първият конгрес по тракология се проведе в София от 5-10 юли 1972 г. Конгресът се състоеше от две части: теоретическа /заседанията на 5 до 8 юли вкл./ и екскурция, която допълваше първата част, тъй като делегатите имаха възможност да се запознаят с материалите, за които се говори.

В Конгреса бяха дали заявка за участие около 180 души от 24 страни. Присъствуваха около 130 чужденци /заедно

97
29A
12

- 2 -

с членовете на Асоциацията, която проведе своите заседания по време на конгреса/ и около 140 българи. Изнесени бяха 130 доклада, направени бяха около 250 изказвания. Почти половината от докладите бяха изнесени от български делегати.

Основна тема на конгреса: Траките - тяхната история, език, материална култура, изкуство и връзките им с другите антични народи. Така поставената тема на широка основа изключи по начало локалния характер на конгреса и му даде възможност да разгъне своята работа на широка основа. Това привлече не само балканските учени, които фактически най-много се интересуват от тези проблеми, но и много учени от други страни, както показва и списъкът на страните, взели участие: /според списъка на участниците/: Албания /дойдоха в последния ден и не са изнасяли доклади/; Австрия, Великобритания, България, ГДР, ГФР, Гърция, Италия, Румъния, САЩ, СССР, Турция, Унгария, Франция, Холандия, Норвегия, Чехословакия, Швеция, Югославия. В последния момент се отказаха делегатите от Бразилия, Белгия, Мексико, Полша, Сирия. Преобладаващата част от тези делегати, които не дойдоха се извиниха, че имат уважителни причини и изказваха съжаление, че не могат да участвуват в конгреса. Само за съвсем малка част - около 20 души не знаем причините, заради които не са дошли. Най-многочислени бяха румънците - 25 човека, което е и естествено, като не се забравя, че те най-активно се занимават с тракийските проблеми. При това тяхната делегация е била и най-внимателно подготвяна, /по моите лични наблюдения/ отпаднали са тези учени, които

биха имали конфликтни ситуации с наши учени / за да не възникват излишни спорове/; изключили са също така и съвсем млади хора, които сега въстъпват в науката, за да изпратят само учени, които могат активно да участвуват в работата. Делегацията е била подготвяна от Академията за социални и политически науки. В състава на делегациите на балканските страни влизаха техните най-изтъкнати учени. Ние бяхме поканили всички тези хора на наши разноски, и те всички дойдоха /от Турция - проф. АКУРГАЛ, проф. МАНЗЕЛ, проф. ЕРЗЕН/ от Гърция - акад. МАРИНАТОС, проф. ДАСКАЛАКИС/, /от Югославия - проф. БАРИШИЧ, проф. ГАРАШАНИН/, /от Румъния - акад. КОНДУРАКИ, проф. ВЕРЧУ/. От другите страни бих посочил: проф. СИЛВИО ФЕРИ, проф. ФОРНИ /Италия/, проф. МИЛОЙЧИЧ /ГФР/, проф. ГРИФИТ /Англия/, проф. ЕРИХ /САЩ/. Всичко това веднага даде един много сериозен облик на конгреса и издигна неговия авторитет. Към конгреса има голям интерес от различни среди, изявен още преди той да се състои. Има писма, с които се моли да се изпратят материалите на конгреса на отделни западноевропейски институти. Здостойропа Гезелшафт - Мюнхен, поиска веднага да се направи подробна статия за провеждането и характера на конгреса, която те ще напечатат в техните Миттайлунген.

Ние очакваме, че сега ще се появяват такива статии и от самите участници, които те ще публикуват в техни издания.

II. ХАРАКТЕР НА КОНГРЕСА. РЕЗУЛТАТИ.

=====

Създаването на един нов конгрес, оформянето на определена концепция за такъв конгрес на базата на нова идея при

28
285
14

- 4 -

съществуването на огромен брой конгреси по историческа тематика, и неговото налагане по-нататък е изключително трудна работа. Трябва веднага да се отбележи, че конгресът по тракология се утвърди като един много важен перспективен форум, като една научна форма, която може да обедини много учени от различни страни, на първо място от балканските земи. В това отношение нашият замисъл попадна точно в целта: идеята бе възприета и то като идея на българската наука, по който въпрос всички бяха на единно становище/ това пролича от изказванията на пленарните заседания на ръководителите на делегациите/. Това намери израз в официалното обявяване на II конгрес по тракология в Букурещ през 1976 г., в идеята на проф. АКУРГАЛ да организира конференция за фригите в Турция, в идеята на проф. МАРИНАТОС да намери някаква форма за подобна конференция за трако-гръцки отношения. Бих искал да добавя и факта, че веднага след като ние обявихме конгреса, Албания обяви конгрес за илирите, който ще се състои през септември т.г., а като едно от основните теми на предстоящия III балкански конгрес, който ще се състои в Румъния през 1974 г. е обявена същата основна тема като нашата, само че вместо "траки" те са предложили "даки".

Налагането на нашия конгрес до голяма степен се дължи и на ясните концепции, които ние поставихме, на умелото комбинирание на теоретическата и визуалната част, на факта, че успяхме да подготвим сериозни печатни материали, които трябваше да утвърдят приоритета на нашата наука в различните дисциплини на тракологията. Целият наш план: с изложбата на най-ценните материали от тракийското изкуство, с разработването на програмата /която бе тематично насочена и внимателно комбинирани

2/15
20/15

участващите/, с организацията на отделни изложби в с.Саранци, Казанлък, Стара Загора /конкретно в с.Малка Верея/, Нова Загора, Пловдив, с печатните материали, които ние издадохме и то навреме - всичко това бе осъществено точно и можа да даде и съответния резултат.

Първият конгрес по тракология утвърди тракологията като комплексна дисциплина в международен аспект, утвърди приоритета на българската наука в разработването на тези въпроси. Силно впечатление направи фактът, че българските доклади поставяха проблемите на много широка основа, без елементи на тракийски шовинизъм /с някои малки изключения - докладът на проф.АТ.МИЛЧЕВ, който възбуди и известна реакция от страна на гръцки учен/. Това високо издигна авторитета на българските учени и придаде силна доказателствена сила на нашите тези.

На тази именно основа ние завоквахме голям международен авторитет в областта на древнознанието, което беше засилено и укрепено от добрата организация на самия конгрес. Ние имаме особено сериозни позитивни резултати в утвърждаването на резултатите от нашите праисторически проучвания. В резултат на големите разкопки през последните години е натрупан голям фактически материал. Той бе изложен /в основната си част/ и сам по себе си имаше огромно доказателствено въздействие. На нашия конгрес присъствуваха най-големите европейски специалисти и авторитети /напр.проф.Милойчич от ГФР, проф.ГАРАШАНИН - от СФРЮ, проф.ШАКЕРМАЙЕР - от Австрия/. Всички те заявиха, че не са познавали досега тези резултати, признаваха нашите ре-

94
295
16

- 6 -

зултати/ проф.МИЛОЙЧИЧ на проф.М.ГАРАШАНИН: "Милутине, те са прави!/ и изявяваха голямото си желание да посетят нашата страна за по-дълъг период от време и се запознаят с нашите резултати. Те обаче ни критикуваха, че не публикуваме тези резултати и че сами не умеем да изтъкнем нашите огромни постижения.

Конгресът можа да даде в научно отношение една точна преценка за временното състояние на проучванията, помогна ни да видим и ние самите, къде сме слаби и да засилим нашата работа в съответна насока. Едно от най-големите постижения е и създаването на Институт по тракология, което също направи впечатление за големите задачи, които сме си поставили да решаваме през следващите десетилетия.

Всеобщо бе убеждението на всички участващи, че конгресът мина на високо научно ниво. Това намери особен израз в заседанията на Асоциацията за изучаване на Югоизточна Европа, в които участвуват учени от повечето европейски страни. Докато по останалите въпроси е имало много сериозни разногласия и спорове по научни и научно-методологически въпроси, то при оценката на конгреса по тракология единодушието е било категорично, т.е. нашите резултати, нашата концепция, нашите идеи в тази област са обединили всички присъстващи. Би трябвало да се добави и фактът, че всеобщо е било недоволството, че точно в момента на най-интересната част - на научната екскурзия/е насрочено и заседанието, и че виновникът за това е

99
296
17

- 7 -

акад. КОНДУРАКИ, който по този начин не е дал възможност на участниците в това съвещание да участвуват в запознаването с конкретните постижения на българската археология.

13.7.1972 г.
С о ф и я

"АЛЕКСАНДЪР"

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV-ПГУ-ДС:

Полковник: Ермиваров

Отп. в 2 екз.
екз. № 1 - _____
екз. № 2 - _____
Иап. - 14106-17022
Нап. - Н. Милонова
София, 15 юли 72 г.

Превие - Каптура II, за информация -
15. VII. 72 Ермиваров

432

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: Български икони в
Унгария.

Понастоящем в Унгарската Народна република, по различни музеи и църкви, има около 1000 икони от славянски и православен произход. През този месец /октомври 1972 г./ предстои подписване на унгаро-югославско споразумение, според което 400 от наличните 1000 икони ще бъдат взети и реставрирани от югославски специалисти в Белград и Нови сад. Почти една година в УНР е бил на командировка през 1971 г. на няколко пъти югославски специалист по иконите, който е обиколил страната и е описал всичко, което "е свързано с югославската история". Като следствие на това посещение и идващото споразумение. Унгарската страна отива с охота да го подпише, тъй като ѝ липсват специалисти по иконите, да не говориме за средствата, необходими за реставриране. По големина на колекциите в страната, иконите са разпределени, както следва:

1. Колекция в Сент Ендре /болшинството икони са в ръцете на сръбската църква в гр.Сент Ендре/;

2. Колекция в Будапещенския музей "Урармüvészeti múzeum";

3. Колекция в селището /Рацкеве/ Raczköve, около Сент Ендре;

- 2 -

51

4. Колекция към гръцкоизточните 1900-клетя църкви в градовете Сегед, Мишколц, Дебрецен, Джр.

На 7 октомври 1972 г. направих посещение в музея към сръбската черква в Сент Ендре. Изложената там колекция на икони, ръкописи и други предмети включва редица предмети и икони от български произход, като са обозначени с надписите: "Сръбска, намерена в Балкана". От уредничката на музея разбрах, че намиращите се в лошо състояние икони ще "заминат на реставрация" в началото на ноември, с което в същност тя потвърди казаното от зам. главния реставратор на Музея за изящни изкуства в Будапеща.

С оглед на гореизложеното предлагам по спешност да бъдат изпратени в УНР специалисти по иконите, които да заснемат и опишат намиращите се все още тук български икони, поради опасността, че при реставрирането, иконите от български произход да не станат от сръбски такъв.

Освен това, предлагам на съответно /високо/ равнище да се поиска от унгарските власти /разбира се, по подходящ начин /изпращаните за реставрация в Югославия икони да бъдат прегледани /описани/ от наши специалисти, като всяка една българска /или от български характер/ икона да остане на място и се предложи нейната реставрация да стане не в СФРЮ, а в НР България.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ:

Григорев

9 ноември 1972 г.
С о ф и я

Дан

Това е "Велика в"

Срещна подпом. бл. 11
10.12.72 г.

29

Относно създаване на асоциация за културно-
исторически изследвания в България.

Подготвителната работа, извършена през ноември 72 г. в Париж, показва, че имаме всички възможности да образуваме център или база ~~в Париж~~ под наименованието /типично за френската юридическа практика/ Асоциация за културно-исторически /или историко-литературни/ изследвания. Тъй като участието на българската страна няма да бъде официално, нито пък ще бъде подсказано в наименованието на Асоциацията, учредяването ѝ не ще предизвика искане за реципрочитет, т. е. за създаване на френски институт или център в София.

Подготвителната работа включва:

- осигуряване на първоначален валутен фонд на Асоциацията, събран с всички пожертвувания от българи, живущи в чужбина и главно във Франция и в САЩ. Този фонд може да бъде между 20 000 и 50 000 долара. Неговото увеличаване зависи от някои договори между български търговски представители или утвърдени от наши търговски предприятия лица с американския милионер Хенд, съпруг на Весела Хенд /или Хент ?/, която сега за сега изглежда ~~главният~~ главният ни вносител във фонда.

- осигуряване на документален и библиографски фонд, който понастоящем е пренасян по частни библиотеки и архиви /Иковски, Жерар и др./, но който може да се събере ако Асоциацията привлече под подходяща форма споменатите лица; този фонд ще бъде изцяло заснет.

- осигуряване на някои помещения, в които сега за сега може да се започне работа, докато не се купи и обзаведе нещо по-значително

- осигуряване на юридическата обосновка с проекто-статут.

- осигуряване на принципното съгласие на Иковски и на Жерар, а така също и формалното съгласие на директорите на Института за текстове и на Института за славянски изследвания да приемат наши специални за работа в Париж.

Създаването на Асоциацията няма да предизвика особен интерес у френските специални служби, защото в Париж никнат подобни сдружения на всички чуждестранни колонии.

Целта на Асоциацията като база на РИК в Париж ще бъде:

- да създаде подходяща форма за търсене и заснемане на документи и ръкописи във Франция и в други страни

- да създаде удобни легенди за работа на наши сътрудници в Париж и за вербовка на агенти

- да създаде възможности за работа сред висши френски културни дейци и то такива, които са свързани с политическите кръгове /типична симбиоза за Франция/

- да създаде възможност за работа сред българската колония, емигрантите и лица свързани с тях

- да предостави легенди и форми за организиране на активни научно-политически и културно-пропагандни мероприятия, с които да се спечелят идейни привърженици на НРБ по научна и културно-историческа линия

Велика в

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДЛ
18

До

ДРУГАРЯ ЗАМ.МИНИСТЪР
НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ-
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ Д. КЪОСЕВ
Т У К

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Необходимостта от цялост-
на регистрация на иконите в България.

През последните няколко години към българските икони се проявява голям интерес както у нас, така и в чужбина. Това народно богатство, обаче, не е документирано и регистрирано, пръснато е из цялата страна и е изложено на различни опасности. Много ценни в художествено отношение икони са неизвестни на науката, други се съхраняват при лоши условия и са обречени на безвъзвратно изчезване, ако не бъдат взети ефикасни мерки за опазването им.

Досега по линия на музеите е направена една частична регистрация на намиращите се в техните райони икони. Иконите в много от отдалечените райони, църкви, манастири и параклиси, и особено у частните лица не са регистрирани. Частичната регистрация не дава възможност да се фиксират и сигнализируют кражди на икони. Така например, по дело № 777/1972 г. на Софийския Градски съд, само 12 от откраднатите от

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 2 -

152
18

около 100 икони, на стойност 50000 лева, са били регистрирани в Държавния музеен фонд, но и тяхното изчезване е установено едва след залавянето на престъпника.

Според нас, при една цялостна регистрация всяка икона трябва да бъде точно описана по сюжет, материал, размери, състояние, датировка и фотография на лицевата и обратната ѝ страна. Със съдействието на Дирекцията на народната милиция би могло да се потърси способ за подходящо маркиране на иконите, което при опит за изнасяне на някои от тях извън пределите на страната да сигнализира съответния контролно-пропускателен пункт.

При регистрацията трябва да участвуват специалисти-историк, изкуствовед, реставратор, фотограф. На иконата трябва да бъде поставен знак за регистрация /№ - номер, печат/.

Един екземпляр от документите с данните за иконите трябва да остава при лицето, което ги съхранява и е задължено материално да отговаря за тях. Друг екземпляр трябва да бъде изпращан в Окръжния музей, който ще проверява периодично какви грижи се полагат за състоянието на иконите.

В Комитета за изкуство и култура трябва да се съхраняват всички материали от цялостната регистрация на иконите в страната.

Напоследък църквата, като използва положението си на собственик на по-голяма част от иконите, започна да ги събира и регистрира, но тя няма необходимите специалисти и не ще може да се справи с тази задача, дори ще затрудни провеждането на ефикасни мероприятия за регистрация и съхранение на иконите.

- 3 -

433
20

Цялостната, пълна регистрация на иконите в България трябва да се извърши под ръководството на Комитета за изкуство и култура - отдел "Музеи", със съдействието на съответните Институти, като се сформират групи от по 3-4 специалисти, които да започнат работа по окръзи. В началото мероприятиято може да се проведе експериментално в един-два окръга. В работата по регистрацията на иконите могат да бъдат ангажирани и студенти - историци, изкуствоведи и други, организирани от Научно-експедиционния клуб под непосредственото ръководство на Комитета за изкуство и култура и опитни специалисти.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС:

Генерал-майор СкалОтп. в 2 ека.

екз. № 1 - _____

екз. № 2 - _____

Изп.-143-17531

Нап.-Н.Миленова

София, 11.І.1973 г.

*Док. Делов. Крайин
мат*

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

*125
10*

До

ДРУГАРЯ ЗАМ.МИНИСТЪР
НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ Д.КЪОСЕВ
Т У К

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Работата на ПГУ-ДС по линия на културно-историческото разузнаване за периода - края на 1972 г. и началото на 1973 година.

През периода, обхващащ края на 1972 г. и началото на 1973 г. бяха проведени и подготвени за осъществяване следните по-съществени мероприятия по линия на културно-историческото разузнаване:

Утвърден бе списък на оперативните работници в 14 резидентури, които ще изпълняват задачи по линия на културно-историческото разузнаване. На тези работници в най-главните резидентури вече са възложени конкретни задачи от XIV отдел при ПГУ-ДС. В процесоме на уреждането на въпроса за задачите и на работниците в останалите резидентури.

На резидентурата в Кайро бе наредено да окаже необходимото съдействие на проф.БОРИС НЕДКОВ, който е командирован в Египет със задача да открие и изучи намиращите се в тамошните

книго и архивохранилища османотурски документи, касаещи историята на България. Целта ни е да помогнем за придобиването на ценни документи, които проф. НЕДКОВ е открил досега или ще открие до края на престоя си в Египет. Той не е в състояние сам да придобие толкова материали. Със същата цел работи и изпратен от нас агент. На резидентурата е наредено също редовно да ни уведомява за хода на работата по придобиването на материалите.

Задачата е осъществима, като се има предвид интересът, който професор НЕДКОВ проявява към откриването на материали от този род. Досега той е открил в Египетската национална библиотека 130 ръкописа, съдържащи непубликувани никъде сведения за нашата страна, по-ценните от които са:

- "Мензили" - трактат на известния турски пътешественик и хронист от XVI век КЯТИБ ЧЕЛЕБИ /хаджи Калфа/ относно пощенските станции в Румелия;

- "Сборник закони" - с данни за почти всички български градове по време на османотурското владичество, за тогавашното административно деление и население на България и други;

- "Протоколи" - с данни за водени преговори във връзка със сключването на мира в Кюкк Кайнарджа и със споразумението при Крагуевац и

- "Сборник Султански фермани".

В САЩ издирихме ДЖОН КРЕЙН, бивш меценат на ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ - МАЙСТОРА през 20-те години. КРЕЙН издири в Рим шест творби на МАЙСТОРА от "Цариградския период" на неговата

127
12

- 3 -

дейност /три маслени картини и три графики/ и ги подари на нашата страна. С това се подсилва фондът на българската Национална художествена галерия, която досега разполагаше с 10 акварела на МАЙСТОРА от същия период.

Получените картини с малки изключения са в добро състояние. В САЩ са открити още един "Автопортрет" и една картина /"Цигански мотиви"/ на МАЙСТОРА. Работи се за тяхното придобиване и пренасяне в България.

Работим за спечелване съпругата на КРЕЙН, която е историчка, за работа по задачи на XIV отдел, по-специално за издирване на ръкописи и архиви в САЩ и други западни страни. Във връзка с това сме поканили КРЕЙН и съпругата му да гостуват в България. По време на престоя им тук ще организираме интервю с КРЕЙН, който ще разкаже спомени за МАЙСТОРА. Едновременно с това ще подготвим и почвата за по-нататъшно издирване от него на произведения на МАЙСТОРА в чужбина.

От Австрия, чрез командироването на аг. "ГРИГОРОВ", който има добри лични връзки с отговорни лица, работещи в архива на Министерството на външните работи, архива на Министерството на вътрешните работи и секретната секция на Военния архив на тази страна, придобихме някои интересни фотокопия и създадохме възможност за повторно изпращане на нашия агент в Австрия. От посочените архиви бихме могли да получим материали и досиета за редица български революционни дейци - Г. Акимитров, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Кирков, Петко Напетов, Иван Винаров и други от БКП, Александър Стамболийски, Райко Даскалов и други от ВЗНС, Гоце Делчев, Яне Сандански и други от МВРО-лява, а така също и данни за историята и ролята на българските земи от Кримската

война до края на Първата световна война.

Използваме връзките на аг. "Григоров" за преодоляване на едно сериозно препятствие: достъпът до интересувашите ни документи в архивите става с личното разрешение на австрийския президент КРАЙСКИ.

По агентурен път беше проникнато в секретната секция на Ватиканската библиотека и по установения в нея вътрешен порядък бе придобито фотокопие на писмата на папа ЙОАН VIII до българския княз БОРИС I. Досега страната ни не е разполагала с такива материали. Те представляват изключителна ценност за нашата историческа наука. Ще ги изпратим на Междуправителствената комисия при КИЖ за научна реализация.

От Националната библиотека в Париж по наши указания бяха придобити материали от турски източници, касаещи българската история. Материалите бяха използвани в телевизионния документален филм "Левски и времето", чието пускане по телевизията е предстоящо.

От Франция получихме и фотокопия от няколко страници - откъс от Павликианското "Софроние" и откъс от Българо-италиански речник, написан на павликенското наречие от XVII-XVIII век. Предстоящо е получаването на научна оценка на тези материали, след което ще бъдат изпратени на Междуправителствената комисия.

Във Френската национална библиотека, аг. "ДРАГОЕВ" засне фотокопия на 5 картографски материала от периода XIV - XVIII век, които имат значение за нашата история.

A29
11

Обект "МЮСЛИМ" от Истанбул, който има достъп до архивни хранилища и може да разчита османотурски документи, ни изпрати няколко пакета с книги на турски език, някои от които представляват стойност за българската история. "МЮСЛИМ" започна да работи по поставени му от нас задачи.

На аг. "КАМЕНОВА" бяха поставени задачи да установи контакт със служителя във Вселенската патриаршия в Истанбул ДИМИТЪР РАЙЧАНОВСКИ, за когото бяха постъпили сведения, че има интереси към историята и културата на България. Агентът се свързва с РАЙЧАНОВСКИ и установи, че той работи в библиотеката на Патриаршията, където се съхраняват много представляващи за нас интерес документи, че наскоро му предстои специализация в Италия, че желае да се опознае с нашата страна, защото се чувствувал българин и пр.

През този период изпратихме на унгарските другари списък с интересуващите ни въпроси, по които има документи в турските архиви. Целта ни е да използваме по-големите възможности на унгарските специалисти за установяване на контакти и за изпращане на специалисти-османисти да работят в турските архиви.

Получени бяха данни за готовност от страна на наследниците на ГЕОРГИ МАМАРЧЕВ, живеещи в Рим и Лондон, да окажат материална помощ за откриване на къща-музей на името на този наш възрожденец.

Получихме сведения, че във Венецианските архиви има документи за търговия с българи-роби.

- 6 -

130
15

Чрез аг. "СЕРГИОС" получихме фотокопия на два интересни каталога - каталог на Славянските библии /от Областната библиотека в гр.Шутгард/ и каталог на Славянските ръкописи /от Баварската библиотека в гр.Мюнхен/.

През посочения период стана достояние на нашата страна една древноегипетска огърлица донесена в България от покойния митрополит АНДРЕЙ ВЕЛИЧКИ, бивш глава на българската православна църква в САЩ. Засега тя се съхранява в касата на др.МИХАИЛ КЮЧЮКОВ. Считаме, че е необходима намесата на КИК, за да бъде поставена огърлицата на място, където ще бъде достъпна за широк кръг ценители на предмети на културата и изкуството.

Изяснено бе, че някои от намиращите се във Франция картини на нашия сънародник ГЕОРГИ ПАПАЗОВ, представляват ценност и вече се работи за доставянето на някои от тях /3-4/ в Националната художествена галерия.

Изготвено бе предложение за предотвратяване по-нататъшното разпродаване от СЛАВА БУРМОВА на ценни за нашата история материали, които тя е наследила от съпруга си - професор БУРМОВ. За нея бе получен сигнал, че продава такива материали на чужденци. Проведоха се съвместни мероприятия със Софийско градско управление на МВР за изучаване на сигнала и вземане на мерки.

Започната бе практическа работа по изучаването на условията за създаване на многосериен научно-исторически документален филм за славянската или българската култура. Ще направим усилия филмът да бъде финансиран от ЮНЕСКО. С това ще преследваме целта да бъде популяризирана нашата култура, да се

Уни възстановен!
18/6.73 ССФ

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Състоянието на работата и бъдещите задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС.

I. Отдел XIV, ПГУ-ДС, е създаден през есента на 1971 г. През м. юни 1972 г. излезе заповед на др. Министър, с която се конкретизираха задачите му и се уредиха взаимоотношенията му с останалите поделения на МВР.

В продължение на една година и половина, колкото е времето на съществуването на отдела, той е изградил едно ядро от о.р. в Управлението и по прикрития, и е започнал изпълнението на задачите. Отделът, обаче, не е окончателно формиран. Не са попълнени всички ваканции на о.р. на прикритията, нямаме никакви о.р. зад граница, има нужда от подсилване с о.р. в Управлението.

II. Резултати от досегашната работа.

① Още веднага след създаването на отдела, посредством свои о.р. на прикритие и сътрудници, проведе активно мероприятие за организиране у нас на конгреса по тракология, с което бе парализирана инициативата на фондацията "ДРЪГАН", възглавявана от румънски богаташ за провеждане на конгреса в гр. Венеция. Уреждайки провеждането на конгреса, който е първи по рода си в нашата страна, ние създадохме възможност да се повлияе от наши позиции на неговата работа и бъдещите подобни конгреси. Утвърди се и научно-обоснованото положение, че нашата страна е център на трекийската култура, която логично трябва да бъде и домакин на първия конгрес по тракология.

② Отделът съдейства и за създаване на Института по тракология и същевременно използва това за внедряването в

него на свои о.р. и агенти, с цел провеждане от тази позиция на бъдещи мероприятия.

Да! 3. Досега в резултат на дейността на отдела бяха придобити следните по-съществени документи:

- 6 картини от ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ - МАЙСТОРА. Предстои гостуване в нашата страна на ДЖОН О'КРЕЙН - американски гражданин, купувал картините на МАЙСТОРА;
- 150 нотариални актове за българи-роби от XIV-XV век;
- Една карта на нашите земи от XVIII век;
- 5 гравюри с изгледи от Варна, Русе и други наши градове от времето на Кримската война;
- Цветно копие на хрониката на Скилица, съхранявана в Испания;
- Писмата на папа ЙОАН VIII до цар БОРИС, съхраняван във Ватикана;
- Придобити бяха персийски текстове, отнасящи се за нашата история;
- От Франция получихме фотокопия от откъс от Павликианско "Софроние" и откъс от българо-италиански речник, написани на павликианско наречие от XVII-XVIII век.

Неправили сме предложение, след съответно проучване, за цялостно регистриране на иконите в България.

Да! 4. В края на м. август 1972 г. чрез комбинация бяха внедрени двама о.р. при проф. Иван Дуйчев с цел описване и преснемане на най-ценното от личния му архив, съхраняван в дома му

В процеса на работата бяха преснети няколко старинни книги и няколко ръкописни документи, известни на нашата наука и публикувани. Работата с проф. Дуйчев върви много трудно и бавно, като причините са изцяло у него, въпреки нашите усилия. Досега той не е предал нищо ценно от неговия архив и по всичко личи, че няма да ни даде нещо ценно. Сам е споменал, че работата според него е към края си. Необходимо е да се приключи с тази комбинация, тъй като резултатите не са задоволителни, а протакането носи риск от разконспириране и се обмисли друг начин за придобиване на ръкописите и документите, които проф. Дуйчев съхранява в дома си.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 3 -

112
27

Дс 5. Проф. Недков бе командирован в Египет със задача да проучи в тамошните библиотеки има ли османотурски документи, касаещи нашата история. В продължение на няколко месеца проф. Недков откри голям брой ценни документи, касаещи българската история. По-важни от тях са:

- Мензили - трактът от турския пътешественик и хронист от XVI в. КЯТИВ ЧЕЛЕБИ /ХАДЖИ КАЛФА/ относно пошенските станции в Румелия;
- Сборник закони с данни за почти всички български градове;
- Протоколи - за преговорите във връзка със сключването на мира в Кючук Кайнарджи;
- Сборник, султански фермани;
- Документ отнасящ се до ВАСИЛ ЛЕВСКИ и други;

Дс 6. Вече осъществена връзка с Илорие Найденов - редактор на езуитското списание "Миси" издавано в Лион и разпространявано в целия свят и уредено същия да издаде нова книжка, посветена на нашата страна. Като се има предвид, че бащата на Найденов е българин, че самия той вположително отношение към нашата страна, аеема висок пост в езуитския орден и може да бъде използван и в бъдеще по наши задачи, целесъобразно е да се работи за вербовката му. Предстои посещение на Найденов в нашата страна, при което, съгласно подробен план, ще проведем мероприятия в тази насока.

7. Създадена бе връзка от наш о.р. с личния съветник на папа ПАВЕЛ VI - монсиньор Раес, бивш шеф на Ватиканската библиотека, иезуит, с цел работа в иезуитския орден.

? 8. Изучени бяха и редица въпроси свързани с творчеството на нашите художници ПАСКЕН ^(Англичанин) и ПАПАЗОВ, работили във Франция и утвърдени там като творци със световна известност. На базата на изучаването и създадените връзки с лица, които са ги познавали или притежават техни картини, е създадена възможност за провеждане в бъдеще на мероприятия по придобиване на техни картини и материали от живота им, а също и на мероприятия за пропагандиране на нашата култура зад граница.

Дс 9. Проведени бяха успешни мероприятия за патриотично възпитание и привличане на _____, изключително надарен пианист и композитор - _____, който се учи и концертира

във Франция. В резултат на това, връзката на детето с нашата страна се засили, последваха и негови произведения, свързани с борбите на нашия народ.

Фокусиран
за да се
месорни
нашия

10. Уреден е въпроса за изпращане на наш агент в Института за текстове в Париж, който предстои да замине. Създадените добри връзки на наши о.р. и агенти с този Институт, правят възможно бъдещото ни трайно внедряване в него.

11. Отделът съдействува със свои средства за успешното организиране и провеждане на конференция в Париж, посветена на българо-френските отношения между двете световни войни. Създадените във връзка с това контакти с института на френския историк ЖОРЖ КАСТЕЛАН, могат да се използват и за бъдещи наши мероприятия.

✓ 12. С наше съдействие се урежда "написване" на История на България от известния френски историк Рансе Портал. Историята всъщност ще бъде основно написана от наши автори, но ще бъде издадена от негово име.

✓ 13. Проучен бе въпроса за организиране на обществени начала на наш културно-научен център в Париж. — Кр. Хлебар

8. Създадена бе връзка с Френския археологически институт в Истанбул, специално с директора му ЕМИЛ ЛАРОШ и уреден въпроса той да приеме за продължителен срок на работа наш агент.

15. Уреден бе въпроса за провеждане на итало-български разкопки в с.Арчар, съвместно с Волонския университет, финансирани от ОНС, Видин. Целим да ги използваваме за вербовка на италианци, които да използваваме по Гърция и Албания.

✓ 16. Започнати бяха разкопки в Ямбол, извършвани от международна експедиция, за целта се строи модерна база. Те ще създадат възможности за контакти със съответни лица от Турция и Гърция и вербовка на някои от тях.

✓ 17. Създадена е връзка с генералния инспектор на старините в Гърция и съветник на ПАПАДОПОЛОС Маринатос. Последният прие през 1972 г. голяма група български учени.

18. Уреден бе въпроса за наша експедиция в Картаген - Тунис, която предстои да се реализира чрез нашия Научно-експедиционен клуб. В експедицията ще участвуват 40 души, тя ще трае

два месеца, ще бъде под егидата на ЮНЕСКО и ще ни създаде възможност за интересни контакти и мероприятия. Експедицията бе уредена по инициатива на отдела и с решаващото съдействие на негови о.р. и сътрудници.

19. Създадени са лични връзки на наши о.р. с генералния директор на ЮНЕСКО - РЕНЕ МАЙО, метресата му и нейния син - ШОВО, което ще използваме за влияние върху първия.

III. КАДРОВО РАЗВИТИЕ НА ОТДЕЛА

Понастоящем в отдела се назначени в Центъра - 10 о.р. /колкото е щата ни/, както следва: началник, зем.началник и 8 о.р. по линии, които обхващат основните страни, където работим. Към тях трябва да се прибавят една секретарка, занимаваща се и с картотеката и една машинописка. От споменатите 8 о.р. - 4 знаят турски език, един - италиански и един - английски език.

По щат отделът има 15 бройки на прикритие, от които заети са 7, съответно: 1 в Комитета за изкуство и култура, 1 в редакцията на в-к "Поглед", 1 в КПКВЧ, 1 в Института "Иван Вачев" и 2-научни работници.

Има предложение отделът да разполага с 10 задгранични бройки, но досега въпросът не е уреден.

С оглед на правилното насочване на работата на отдела, целесъобразно е да съсредоточим главното си внимание в провеждане на мероприятия по следните центрове: Виена, Париж, Рим, Вашингтон, Лондон, Атина, Истанбул, Мюнхен, където ще бъде основното направление на нашата работа. На второ място, като спомогателно направление трябва да се определят: Бенелюкс, Мадрид, Кайро.

С оглед на горното ПРЕДЛАГАМЕ в Центъра структурата на отдела да бъде, както следва:

145
30

- 6 -

- началник;
- двама зам.началници /съгласно шата/;
- 5 о.р. по страните от основното направление, като се привлекат допълнително работници с немски, френски и гръцки език;
- 2 о.р. за работи по спомагателното направление, като се привлекат работници със знание на арабски, испански и сърбохърватски език;
- секретарка и машинистка;

2 При това положение отдела ще бъде в рамките на шата - 10 о.р. и 2 технически персонал. За попълване на шатните бройки трябва да се назначат 2 о.р. на мястото на заминаващите на школа в СССР, които от 1 яни т.г. прекъснаха работи в отдела и започнаха езикови курсове.

За техническото оборудване на отдела в Центъра е необходимо да ни се възстанови леката кола без шофьор, като ни се даде още една с шофьор, а също така да ни се закупи един апарат за размножаване на писмени материали.

На покрития предлагаме следните места:

- Комитет за изкуство и култура - 1 съществуващо и още 2-ма в секцията по опазване на нашите исторически паметници на културата зад граница;
- Комитет по печата - 1;
- ЮНЕСКО - 1;
- Външно министерство - отдел "Културна дейност" - 1;
- Единният център по история - 2 /съществуващо/;
- Народна библиотека - 1;
- Славянски комитет - 1;
- Центърът по българистика БАН - 1;
- КПКВЧ - 1;
- Съюз на художниците - 1;
- Комитета за радио и телевизия - 1;
- Съюз на журналистите - 1;

финансов

1 - ЮНЕСКО - 1;

2 - Единният център по история - 2 /съществуващо/;

1 - Народна библиотека - 1;

1 - Славянски комитет - 1;

1 - Центърът по българистика БАН - 1;

1 - КПКВЧ - 1;

1 - Съюз на художниците - 1;

1 - Комитета за радио и телевизия - 1;

1 - Съюз на журналистите - 1;

1 - Поощр

7

Х-ти

451

40
31

- 7 -

Зад граница засега ще работим чрез о.р. на други раздели. След като ни се дадат 10-те бройки, целесъобразно е да бъдат разпределени така:

- а/ 8 бройки в страните на основното направление;
- Виена - с прикритие на работа в българското читалище, като завеждащ културно-масова работа или библиотекар;
  - Париж - в ЮНЕСКО, като кореспондент или научен работник;
  - Рим - като научен работник, лектор по български език или в Посолството;
  - Вашингтон - в Посолството;
  - Лондон - в Посолството;
  - Атина или Солун - в Посолството или консулството;
  - Истанбул - научен работник или в консулството;
  - Мюнхен или Вон - научен работник, лектор по български език или в Посолството;
- б/ 2 бройки в страните по спомагателното направление, както следва:
- Мадрид - като научен работник;
  - Кайро - като експерт на ЮНЕСКО;

IV. БЪДЕЩИ ЗАДАЧИ НА ОТДЕЛА ЗА
ПЕРИОДА 1973-1976 г.

=====

В унисон със заповедта за работа на отдела усилията ни ще се насочат към издирване и придобиване на документи за нашата история и култура и провеждане на активни мерприятия за подпомагане на нашата културна

ИЧ
32

политика зад граница, което предполага трайно внедряване с агентура и о.р. в Културно-научните центрове в капиталистическите страни занимаващи се с български проблеми, подпомагане създаването на центрове по такива въпроси с изгодна за нас ориентация, издирване, придобиване и публикуване на документи от нашето културно-историческо наследство, мероприятия за утвърждаване и популяризиране зад граница на наши културни достижения и на дейци на изкуството и други.

Отделът ще провежда и активни мероприятия за противопоставяне на мероприятията на противника, за противопоставяне на нашата културна политика и пропагандна работа.

правил!

В процеса на изпълнение на задачите ще използваме агентурата и връзките си за придобиване на политическа информация по страните на главното направление и по линия "А". В това отношение има благоприятни възможности, тъй като агентурата ни ще легендира работата си по придобиване на политическа информация с официалните си научни и културни интереси.

По-съществените мероприятия или комплекс от мероприятия, които отделът трябва да проведе през следващите няколко години са следните:

1. Създаване на задгранични бази и прикрития за работа в някои капиталистически страни като културно-исторически центрове с изследователски звена, пропагандни звена, библиотеки, културно-масова дейност, издания. Такива ще се изграждат във Виена /където началото е поставено/, Париж /където въпроса до голяма степен е проучен/ и Рим. В тази насока Външно министерство и КИК - Междуведомствената комисия вече проектират изградяване на подобни центрове, а ние трябва да подпомогнем с наши средства изпълнението на задачите и използване след това центровете за наши мероприятия.

Важен въпрос за отдела е и внедряването ни в големите центрове за изследване на ръкописи в Париж /Института за текстове и Института по славистика/, в Конгресната библиотека във Вашингтон, във Византоложкия център в Дъмбъртън Оакс, Ватиканската библиотека, Британския музей, в някои институти във Виена и Мюнхен. Внедряването

ни в тези центрове трябва да стане чрез агентура от Единния център по история.

Трябва да се внедрим също и в големите издателства на Запад, по-специално издателството Търнър, Лондон, в Грац, Мюнхен, Виена и др. Ще продължим линията за договорка с автори за издаване книги за нашата страна, като подходящите ще вербовваме. Сериозно внимание представлява създаването на културно-исторически периодични списания в големите европейски центрове.

Уместно е и внедряването ни в археологическите мисии в Атина и Истанбул на Франция, Италия и ГФР, а също и на Скандинавските страни, което можем да направим от позициите на Единния център по история. Ще работим и за организирането на съвместни българо-турски, българо-гръцки или балкански археологически разкопки у нас и в Балканските страни.

Съществена част от работата трябва да бъде провеждане на наши мероприятия за пропагандиране на българската социалистическа култура и на нашето културно наследство, чрез приобщаване на наши изтъкнати творчески личности, които и чрез подпомагането им да се наложат кето такива.

Ще се разработват и наши активни мероприятия за противопоставяне и дискредитиране на капиталистически издания насочени срещу социалистическата ни култура и нашето културно наследство. Ще работим в това отношение и за влияние върху изтъкнати културни дейци в чужбина, с цел настройването им в полза на социалистическа България.

Реализацията на придобитите материали ще се осъществява както по официален път, така и когато това е неуместно, чрез наши оперативни мероприятия, за публикуване, пропагандиране, разпространение на материала, заинтриговане на съответни лица, размяна на материали и разкриване на фалшификати на противника и въобще решаване чрез него на определени задачи за подпомагане на нашата културна политическа и идеологическа работа зад граница.

Отп. в 2 ека.
ека. № 1 - _____
ека. № 2 - _____
Изп. - 141 - Ем. Александров
Нап. - Н. Миленова
София, 23.5.1973 г.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор *Е. Александров*

7I

Вижте ^{офица}
на ^{VII-ми} ~~отдел~~
за ~~картобелката~~
18/6 *саф*

Строго секретно!
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

180
38

До
ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ - ДС
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от майор ЕМИЛ АЛЕКСАНДРОВ - начал-
ник отдел XIV, ПГУ-ДС

ОТНОСНО: Подобряване работата на
секцията по опазване на нашите ис-
торически паметници в чужбина

Другарю Началник,

На ул. "Ангел Кънчев" № 4, II етаж в един тристаен
апартамент се помещава секцията по опазване на нашите историчес-
ки паметници в чужбина. Официално тя е предадена към отдел "Опаз-
ване на паметниците" на Комитета за изкуство и култура, а също
и към Междуведомствената комисия по опазване на паметниците, на
която секция подготвя материалите за заседанията. Фактически,
по състав и задачи секцията е служба на Управлението, респектив-
но отдел XIV. Нейното предназначение е да организира оценката
и реализацията на придобитите по наш път материали. Тази секция
е най-пряката функционална връзка между нашия отдел XIV и Между-
ведомствената комисия по опазване на паметниците. С оглед на всич-
ко това, нейната работа е от важно значение за правилното и цялостно
оценяване и реализация на придобиваните от нас материали. В същото

181
33

време като се има в предвид, че ние сме поели отговорността пред ръководството на Междуведомствената комисия да организираме работата във въпросната секция, качеството на изпълнение на задачите от същата е въпрос на престиж за службата ни.

Като имам в предвид гореизложеното и след като се запознах с работата на секцията и посетих същата, предлагем следното за подобряване на нейната работа:

1. Спешно да се попълни състава на секцията с предвижданата наша служителка Райна Минчева, като се назначи и още един о.р. на отдел XIV ПГУ, за предпочитане новоназначен такъв, завършил история или сродна дисциплина. Последният всъщност ще заеме мястото на напусналия СЛАВИ РИЗОВ. При това положение ние ще имаме в секцията трима о.р. - ГЕОРГИ ВЕЛЕВ и Райна Минчева и този, който ще заеме мястото на РИЗОВ. Освен нашите о.р. в секцията работи и Шанета Заравчева, която е служителка на КИК. Целесъобразно е да потърсим и по-подходящ о.р. на мястото на ВЕЛЕВ, тъй като последния е доста разконспириран и без достатъчна подготовка.

Шанета Заравчева

2. С помощта на нашия Технически отдел и отдел VI, да се оборудва към секцията модерна картотека и фотолаборатория с цел картотекиране, фотографирание и съхраняване по жакетната система /използвана сега от отдел VI/ на материалите. В помещението на секцията ще се съхраняват фотографирани само тези материали, които са несекретни, т.е. "за служебно ползване". Секретните материали трябва да бъдат съхранявани в сградата на Управлението. Наред с това на секцията трябва да бъдат дадени и две огнеупорни каси, които ще получим от отдел "Тил", за съхраняване на нефотографирани материали /с изключение на секретните, които ще съхраняваме също в управлението/.

Защо
Тил?

Защо
каси?
Тил.

Организирането на картотеката ми бе внушено доста категорично от ръководството на Междуведомствената комисия с добавката, че ние сме служба с опит в това направление и можем да направим нещо модерно.

За изграждане на перфокартотеката ще са необходими около 1000 лева, а за жакетната техника трябва да се предвиди, по възможност една от следващите години, закупуване на апарата, струващ около 25,000 долара.

Много
сериозно
предупреждение

3. Наложително е да се направи ремонт на апартамента, в който се помещава секцията и се организира доброто му поддържане и почистване. В тази насока, моля, да бъдат дадени съответни указания на нашия Административен отдел. Апартаментът е добър, запазен и с хубава мебелировка. Има, обаче, нужда от боядисване, оправяне на някои инсталации и други, за което няма да се разходват много средства, около 800 лева.

Са! | Както е известно във въпросния наш апартамент се помещава и "Сдружението на любителите на природата и историческите паметници", което е наше прикритие. На главния вход и входа на апартамента има табела на сдружението, но табела на секцията липсва, а такава трябва да се постави. В противен случай хората, които я посещават по работа, остават най-малкото в недоумение.

4. Отделът ще вземе мерки за активизиране работата на нашите о.р. в секцията. На тях ще бъде възложена задачата не само качествено да подработват материалите на Междуведомствената комисия, но и цялостно да отговарят за организиране оценката и реализацията на придобиваните от нас и по официален път материали /паметници на културата, документи, картини и др./ Засега работата им се ограничава в оценка /и то не винаги като се търси такава от най-компетентни специалисти/ на материалите. Не се обмислят и предлагат оперативни комбинации, активни мероприятия и други подобни, чрез използване на придобитите материали, целта на които да е доказване и популяризиране на наши тези и влияние върху определени среди в чужбина в желана от нас насока. Именно по такъв начин ще можем с наши методи и средства активно да подпомагаме културната ни политика зад граница, докато в противен случай бихме свели предназначението на отдела само до събиране на материали, които да се трупат в хранилищата.

, НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор Е.Александров

Отп. в 1 ека.
Изп.-143-Ем.Александров
Нап.-Н.Миленова
София, 26.5.1973 г.

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

До

ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ - ДС
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от майор АЛЕКСАНДЪР СТРЕЗОВ

Другаря Началник,

Предстои да се дадат предложения на НР България за бъдещата програма на ЮНЕСКО /1975-1976 г./. В плановете на Организацията е предвидено проектът "Изучаване на славянските култури" да продължи до края на 1978 г., като може да се очаква той да бъде продължен до края на 1980 г. В рамките на този проект може да се предложи от името на НР България, в нашата страна да се създаде център на ЮНЕСКО по славистика. Предимството от създаването на такъв център е, че ЮНЕСКО ще се вземе със събирането на документи, ръкописи, информации и други по славянските култури, които ще се съхраняват в нашата страна, а освен това има и голямо политическо значение. Трябва да се има предвид, че създаването на такъв център у нас ще изисква значителни средства - за помещение, мебелировка, оборудване, персонал и др.

34
40

За точната сума на необходимите средства може да се говори само след като се направи конкретно предложение от Института, който е компетентен по тези въпроси - евентуално БАН.

На съвещанието на националните комисии на социалистическите страни, състояло се в Берлин от 28 май до 1 юни т.г., се е разисквал въпросът за предложенията на социалистическите страни по бъдещата програма и шестгодишния план на ЮНЕСКО. Представителите на СССР са изготвили вече своите предложения и се е стигнало до договорката останалите социалистически страни да подкрепят тези предложения. Пореди това е необходимо да се съгласува въпросът за създаване на Център по славистика у нас, със светските другари и с останалите славянски страни.

Ако не се постигне съгласие за такова предложение за програмата за 1975-1976 г., необходимо е то да бъде включено в предложенията на шестгодишния план на ЮНЕСКО /1975-1980 г./

Във връзка с това предлагам следната последователност на нашите действия по този въпрос:

1. Да се изиска от БАН да състави проекто-предложение за такъв център, което да се съгласува с НИК, Междуведомствената комисия и Националната комисия за ЮНЕСКО, след което да се иска одобрението на ЦК.

Срок: 31 юли 1973 г.

2. Да се съгласува проекто-предложението със съответните институти и национални комисии на СССР и останалите славянски страни, като се поиска тяхната подкрепа за този проект.

Срок: 15 септември 1973 г.

Из архивите на ДС

459

- 3 -

3. Краен срок за изпращане на предложенията - 25 септември 1973 г.

Необходимо е, освен това, чрез нашето постоянно представителство при ЮНЕСКО и делегацията за сесиите на Изпълнителния съвет, да се осигури необходимата подкрепа за този център в Секретариата на ЮНЕСКО. С проекта за изучаване на славянските култури се занимава съветски гражданин - В.ТЮРИН, отговорник за проекта в Секретариата на ЮНЕСКО.

_____ 1973 г.

Майор _____

Отп. в 2 ека.

ека.№ 1 - _____

ека.№ 2 - _____

Иап.-14-17-ЕА

Нап.-Н.Миленова

София, 7.6.1973 г.

Срещно РЕКРЕДИО
37

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРИДОВИТИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ
ПАМЕТНИЦИ И ПРОВЕДЕНИ МЕРСПРИЯТИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ
НА НАШАТА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА ЗАД ГРАНИЦА, ЗА ПЕРИО-
ДА ОТ ЮЛИ ДО ОКТОМВРИ 1973 г.

I. ПРИДОВИТИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ
ПАМЕТНИЦИ

=====

1. Чрез маршрутирано от нас лице в Кипър са придобити около 2000 стр.фотокопия на документи за нашата страна: за заселили се там българи, избягали от турския гнет, за участие на българи в Национално-освободителните борби на кипърския народ и във войните на Кипър с Венеция, за стотици български наименования на местности и местни предмети в Кипър, за продажба на българи-роби, както и за други материали за нашата страна, които за първи път се срещат и имат отношение към нашата история. Закупени са и пет тома книга от XV-XVI век, отнасящи се до историята на Кипър, в които се засягат косвено борбите на българския народ по време на Османското робство. Открити са и множество други старопечатни книги, в които има обилен материал за България от X век насам, сигнатурите им ще бъдат ползувани за бъдеща работа по тях.

Чрез придобиването на горните материали в Кипър бяха разкрити интересни за нас хранилища на документи и създадени връзки с кипърски учени. Ще разработим нови мероприятия за използването им, с цел получаване и на други наши исторически

- 2 -

паметници и засилване на културната ни пропаганда в Кипър. Има добри предпоставки за създаване на наш културен център в Никосия и оказване влияние върху културното развитие на Кипър.

2. Съгласно поставени задачи наш гражданин придоби 1809 стр.фотокопия на документи и материали за българското църковно строителство в пределите на Австро-Унгария, за периода:1790-1844 г. Материалите са придобити в Унгария. Целесъобразно е да се разработят по официална линия мероприятия за опазване на нашите материални паметници на културата в Унгарската народна република.

Същото лице придоби в Унгария и 2651 стр.фотокопия от документи за нашата страна, съставляващи пет кирилски ръкописа и четири миниатюри с художествена стойност от XV-XVII век. Ръкописите са важни за проследяване миграцията на наши просветни дейци по време на Отоманското робство и за развитието на българския книжовен език.

3. Маршрутирано от нас в Гърция лице, придоби 1500 стр. фотокопия на няколко музикални ръкописа и портрети на големия средновековен композитор - българин **ЙОАН КУКУЗЕЛ**, наречен "Моцарт на Средновековието" и признат за един от най-важните източници на средновековната култура.

Придобити са, от същото лице и голямо количество средновековни карти на България и Балканския полуостров и печатни материали от XIX век за етнографското състояние на нашите и съседни земи.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 3 -

4. В резултат на проведени мероприятия, са придобити от американския гражданин _____, фотокопия на всички славянски документи, съхранявани в Хилендерския манастир на п-ов Атон, което съставлява няколко хиляди страници.

5. Маршрутирано от нас лице в Мадрид придоби интересувачи ни фотокопия и документи, както и миниатюри за нашата страна.

6. От ГФР е придобита ценна средновековна карта на нашата и съседните страни.

7. Маршрутирано от нас в ГФР лице придоби няколко стотин страници фотокопия от кореспонденция от бившия български княз АЛЕКСАНДЪР БАТЕНБЕРГ.

8. Придобити са от изпратен от нас учен в Румъния, фотоматериали на двореца на Омуртаг на Дунава - румънска територия. Дворецът е изучаван от румънски учен и датира за покъсен период и то като паметник на византийската култура. На базата на получените материали, нашият учен подготвя публикация, която доказва българския характер на паметниците. 128

Гореизброените документи се обработват и първично оценяват, след което по установения ред ще бъдат изпратени на Междуведомствената комисия.

./..

КРДОПБГДСРБНА	1
чл. 31, ал. 6 от ЗДРДОПБГДСРБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 4 -

40

II. ПРОВЕДЕНИ МЕРОПРИЯТИЯ,
КОИТО ЦЕЛЯТ ПРИДОВИВАНЕТО НА НОВИ КУЛТУРНО-
ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ

=====

1. Провежда се серия от мероприятия, съвместно с Комитета за изкуство и култура и Министерство на външните работи за опазване и придобиване изключително ценните да нас културно-исторически паметници, съхранявани в Зографския манастир и за запазването на българския характер на манастира. Усилията ни са насочени към изполаване на създадената обстановка след освобождаване на румънския игумен за избиране на български такъв. Разработва се цялостна програма за работата на манастира, която включва задачи на всички заинтересовани у нас ведомства.

2. По време на гостуването в нашата страна през м.август т.г. на египетския учен-ориеенталист Ел Терази бе договорено между него от една страна и проф. Б. Нединов и неговия асистент Йордан Йорданов / /, последният да бъде изпратен в Кайро-за една-две години, за набирание на интересувачи ни документи, а след него да заминат за по няколко месеца със същата цел проф. Нединов и Марина Михайлова, наши научни работници-ориеенталисти.

3. По време на пребиваването у нас по покана на българската национална комисия за ЮНЕСКО в началото на м.октомври т.г. на иранския професор САДУЛЛАХ РЕЗА ПАХЛАВИ, братовчед на шаха, с него проведеха среща проф. Б. Нединов и

неговия асистент. Веше договорено иранският професор да уреди пребиваването на проф. Недков в Техеран за няколко месеца през 1974 г. за придобиване на интересувачи ни османски и персийски документи от тамошните библиотеки и хранилища, до които ще му бъде осигурен достъп.

4. Установена е връзка с швейцарския учен Валтер Хоффер, написал книга за Лайпцигския процес и притежаващ неизвестни досега документи за Г.Димитров. Урежда се посещението на Хоффер у нас и придобиване или публикуване на документите му за Димитров.

5. Установена е връзка и отправена покана за посещение у нас на дъщерята на гражданка на ГФР, която притежава ценна кореспонденция с Г.Димитров. Работи се за придобиване на тези документи, като немската гражданка е обещала да ни ги предаде в оригинал или поне във фотокопия при посещението си у нас.

6. Подготвя се изпращането за 6 месеца на наш учен в Мадрид за придобиване на свързани със страната ни исторически паметници, каквито има в голямо количество в испанските хранилища.

7. Издирен е внукът на Граф Игнатиев, живеещ в ГФР и притежаващ оригиналния печат, с който е подпечатан Санстефанския мирен договор. Същият разполага и с други интересувачи ни документи. Предстои да се свържем с него и направим необходимото за придобиване на тези материали.

Из архивите на ДС

465

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 6 -

42

8. Установена е договореност с югославска гражданка - научен работник, за доставяне от последната на интересувани културно-исторически паметници от турски хранилища, където не се допускат български граждани. Чрез нея са придобити фотокопия на документи за Бидинско от XV и XVI век, които ще се оформят и издадат у нас в три тома. Подготвя се командироването на същата с наши средства до Турция, за няколко месеца, за придобиване на документи.

III. МЕРОПРИЯТИЯ ЗА
ПОДПОМАГАНЕ С НАШИ СРЕДСТВА НА КУЛТУРНАТА
НИ ПОЛИТИКА ЗАД ГРАНИЦА

=====

1. Съгласно отделен план бяха проведени мероприятия за възпитание в патриотичен дух на талантливия композитор и пианист - _____, който се учи във Франция. За целта беше използван главно Саща му с когото сме в доверена връзка. В резултат на това напоследък насочи по-определено творчеството си към българска национална и революционна тематика, засилени бяха връзките му с нашата страна и патриотичните му чувства. Напоследък спечели във Франция два международни конкурса за композиция, което беше добре отразено в нашата и френска преса. На 29 октомври 1973 г. ще се състои първият му концерт у нас със Софийската филхармония.

2. Провеждат се мероприятия за укрепване на връзките ни с един от най-големите световни пианисти АЛЕКСИ ВАЙСЕНБЕРГ - българин, живеещ във Франция. Договорено е ВАЙСЕНБЕРГ да изнесе концерт в Посолството ни в Париж за отговорни политически и културни дейци, който ще бъде посветен на 30-годишнината на социалистическа България. Договорено е също ВАЙСЕНБЕРГ да участва в концерт на български състав в Париж и уреди гостуването у нас при благоприятни финансови условия на диригента КАРАЯН, с който е приятел, а също да финансира международен конкурс на името на ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ, за което вече е дал встъпителна вноска

3. Чрез наша връзка - българин, редактор на католическо списание, издавано във Франция и разпространявано в целия свят, бе уредено отпечатването на книжка посветена на географията, историята и съвременните успехи на нашия народ, като материалите са изготвени от български учени и журналисти, в изгодна за нас трактовка.

4. Подготвят се мероприятия за подпомагане с наши средства пропагандиране творчеството на големия наш скулптор АСЕН ПЕЙКОВ - починал наскоро в Италия, както и за придобиване на негови произведения и архиви. За целта ще използваме връзките на наше доверено лице със семейството на ПЕЙКОВ.

5. Чрез наша гражданка подготвяме мероприятие за пропагандиране на българския произход и певческа формация на известния наш певец - БОРИС ХРИСТОВ, за придобиване на музикалната му библиотека, която ще подари на нашата консерватория и за финансиране на културен строеж у нас.

6. На базата на документални материали, с които разполагаме ще се предложи създаването на телевизионен документален филм

за участието на българи в национално-освободителните войни на кипърския народ, като се уреди закупуването на филма в Кипър и други страни.

7. На основата на разполагаемите от нас материали за големия средновековен български композитор и реформатор - ЙОАН КУКУЗЕЛ ще разработим план с мероприятие за пропагандиране зад граница на творчеството му.

8. Подготвя се започването на работата по създаването на многосериен телевизионен филм за историята на нашия народ на базата на документи. Работата по филма ще се използва за придобиване на нови културно-исторически паметници, а сериите му трябва да бъдат разпространявани и в чужбина.

9. Ще се предложи създаването на българо-френски телевизионен филм за творчеството на починалия в 1930 г. художник ЖУЛ ПАСКЕН - българин, работил във Франция, един от най-големите художници на XX век, като се използват придобити от нас материали за него.

10. Договорено е с египетския учен Ел Терази да напише историко-географска книга за България, по предоставени му от нас материали, която ще издаде в Египет, на арабски език, а евентуално и на персийски език. Същият подготвя, пак на основата на придадени му от нас книги и плочи, две предавания по египетската телевизия за фолклорните традиции на България.

IV. МЕРОПРИЯТИЯ ПО ИЗПОЛЗУВАНЕ
НА НАШИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ ИДЕО-
ЛОГИЧЕСКАТА ДИВЕРСИЯ НА ПРОТИВНИКА
=====

1. На базата на наши документи ще се разработи програма за мероприятия зад граница и с използване на чуждестранни учени за доказване българския произход на помаците и на разнородния състав на "турското население" у нас. По този начин ще се противопоставим на идеологическата диверсия на реакционните сили в чужбина, насочена към използване наличието на мюсюлманско население у нас, за борба срещу социалистическия строй в България.

17.10.1973 г.

София

Еркен
ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

относно: възможностите за работа на сс и ор на отдел XIV-ПРГДС
в Турция

Възможностите за работа в турските архиви /Истанбул и Анкара/ са извънредно ограничени. Според източника Ерзен там по принцип трудно се допускат чужденци, тъй като "османската история до сега се е писала от чужденци, а сега трябва да се пише от турци". Освен това, пак според него, огромното мнозинство от архивите не са сигнирани и подредени, което означава на практика пълен хаос, невъзможност да се открие онова, което се търси; тази работа сега се извършвала тежко.

По този въпрос източникът Алън Хол, секретар на Английската археологическа мисия в Анкара /Тахран джадеси 21-Каваклъдере, Анкара/ е още по-скептичен. Той твърди, че допускането дори на англичани е силно ограничено и то на открити археологически обекти. Проучването на всеки нов кандидат за участник в чуждестранната мисия трае с месеци и завършва с оформянето на едно огромно досие, голямата част от което се събирало в страната от "сътрудниците на турските посолства". Отиването на българи-археолози е възможно единствено в рамките на културната спогодба между двете страни на разменни начала и то ако проф. Екрем Акургал е съгласен. Особено значение имало и становището на близкия приятел на Акургал Хикмет Гърчай, генерален инспектор на старините в Турция /Ески Есерлер ве Мхзелер Генел Мхджрю/, който обаче, бил "анадолийски турчин", много прост и консервативен, с реакционни възгледи. Що се отнася до работа на историци в архивите източникът Хол направо се съмнява, че такова нещо би било осъществимо.

Според източника ми проф. Пиер Амандри, директор на Френската археологическа мисия в Атина, с когото бе разискван този въпрос на чисто научна основа, с "турците човек трудно ще се разбере". Амандри възкликва: "че всички работят тук с огромни ~~п~~ подкупи и бакшиши - правете го и вие!" И допълва: "Щом като не сте американци".

Проникването в турските архиви е комплексно мероприятие, което изисква подготовка. Като подготовка за такова проникване смятам за целесъобразно следното:

- да се използва Археологическият институт-София, който да отправи официална покана до и чрез проф. Е. Акургал до турската страна за участие на 1 млад турски археолог в разкопките на тракийския град Кабиле край Ямбол през 74 г. Тази покана да се оформи в рамките на културната спогодба

- в замяна да се иска, пак в рамките на спогодбата, участието на 1 млад български археолог в разкопки на турска територия. От изключително значение е да се поиска и постигне този археолог да участва в разкопките на Одринския институт за юго-източно европейски изследвания, извършвани в Енос на устието на Марица и ръководени от проф. А. Ерзен. Участието в разкопките на Одринския институт би позволило да се събере информация за османитите от Института, които работят в Истанбул и обработват архиви със значение за историята на днешните български земи /юго-източна или турска Тракия/. Ако това не е възможно да се иска като алтернатива участието на нашия археолог да бъде осигурено в Германската или в Австрийската археологически мисии, тъй като техните седалища са в Истанбул и там най-лесно ще приемат нашия представител.

- междувременно трябва да се постави като първостепенна

Из архивите на ДС

- 3 -

задача да се издири османист-чужденец и то най-добре американец, който може да бъде привлечен дори под флага на чужда организация /пример Мюнхенския институт за юго-източно европейски изследвания/ или от емигрантска организация в САЩ и Канада. При разкриването на сериозни научни перспективи в тази неизследвана област, с обещана подкрепа за научна реклама и със средства, които ще му се доставят под флага на организацията, този подходящ млад учен би имал всички интерес да започне работа в турските архиви.

- междувременно е необходимо да се идентифицират във всяко отношение османистите от Одринския институт, за да се види какъв е евентуалният подход към тях. Подобна задача може да бъде изпълнена и в България от нашите османисти.

Тези задачи могат да бъдат изпълнени до края на 74 г., за да можем да осъществим първото сериозно проникване през 75 г. без особени рискове. Още от сега е необходимо да се уточнят евентуалните кандидати-млади археолози, които ще бъдат представени на турската страна за избор на участник в разкопки с разчет, че продължително време те ще бъдат проучвани в България.

7.10.73.

ВЕЖЕЛИН

Строго секретно
Екз.единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ВЪПРОСИ ПО ИНСТИТУТА ЗА БАЛКАНИСТИКА

ПРИ БАН

1. Отрицателни явления, тенденции и процеси в Института като цяло, отнасящи се до основното направление на неговата работа и изпълнението на задачите, поставени от БКП пред него. Неправилно планиране, дребнотемие, разработки на излишни, вече разработени теми, какви актуални проблеми не се разработват и др. Примери за идейни и други грешки в научната продукция на съгрудници от института, плагиатства и др.

2. Как института изпълнява поставената от Десетия конгрес на БКП задача за сплотяване и консолидиране на националните малцинства у нас /гурци, цигани/, както и за даване отпор на фалшификациите с нашето историческо минало от учени от Югославия, Гърция, Турция и Румъния по г.н. македонски въпрос и за българите с мохамеданска вяра и др.

3. Недостатъци, свързани с кадровата политика на института. Да се искат конкретни примери за неправилен кадрови подбор на научни работници, аспиранти и специалисти, които нямат необходимите научни и идеологически качества и подготовка за специфичната работа в института. Доколко назначаването на научни работници и специалисти от небългарски националности влияе отрицателно върху разработването на научните проблеми и отстояване на българската кауза в историческата наука. Системата на работа с аспирантите и резервните кадри има ли примери на семейственост и ходатайства при назначаването им.

4. Конкретни примери на научни кадри, проявяващи политическа нестабилност, нелоялност и такива, които със своята

- 2 -

дейност и прояви пряко или косвено оказват отрицателно влияние върху работата на института.

5. Прояви, явления и тенденции, породени от недостатъци в Международната дейност на института /командировки, които се извършват нецелесъобразно и не дават резултати/, работата с чуждестранните специалисти и примери за такива от тях, които със своята дейност и след заминаването си провеждат идеологическа и научна дейност, засягаща интересите на нашата страна и наука.

6. Конкретни примери за институти, центрове и лица в чужбина, които провеждат научна и идеологическа дейност, използвайки проблеми, свързани с научната компетенция на института срещу нашата страна и наука. Преки впечатления и данни, свързани с дейността на институти, занимаващи се с въпросите на белкенистиката в капиталистическите и балканските страни и такива, служещи за прикритие на противника. Възможности за използване на учени от чужбина за защита на нашите научни интереси.

Отп. в 1 екз.

Доразмн. в 14 екз.

№1 - ВГУ

№2 - ПГУ

№3 - РУ МНО

№4 - №14-по списък

Изп. Петков

София, 15.VI.74г./неп.З.С.

Строго секретно!

Екз. № _____

16700 2/11/87
КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Института по балканистика
при ВАН.

Създаването на Института по балканистика при ВАН отговаря на една потребност. Той е замислен и създаден като комплексно научно звено на историческа, филологическа и културно-историческа основа за разработване на проблематика от миналото и най-новата история на Югоизточна Европа и преди всичко на балканските страни.

Кадровото попълнение на Института по балканистика до голяма степен се състои от югославски и гръцки емигранти. Така например в Института работят югославските емигранти: ВРАНКО ДЖОРДЖЕВИЧ, който преследва безпринципно ЕЛЕНА СТАТЕЛОВА - българка, много добър специалист; КРЪСТО МАНЧЕВ - царибродчанин, минаващ за "честен" човек, но първобитен в концепциите си. Двамата държат много на ЮГОСЛАВИЯ. Тук също работят ТРЕНДАФИЛ ЦАРИДИС и АФРОДИТА АЛЕКСИЕВА, които от своя страна държат пък за ГЪРЦИЯ.

В Института има и специалисти, които работят по българска тематика и само отчасти се занимават с обща балканска история или с връзките на БЪЛГАРИЯ с другите балкански страни, като дори и в тази насока се пропускат съществени теми.

Въпросът за създаването и приемствеността на славянобългарската култура например, недооценяван от предишните поколения български учени, възпитани в ЗАПАДНА ЕВРОПА, е недостатъчно разработван.

Учителят на ПЕТЪР ВЕРОН, ГЕОРГИ С. РАКОВСКИ, ВОТЪО ПЕТКОВ

и други български възрожденци - РАЙНО ПОПОВИЧ, който с учениците си създава цяла книжовна школа на говоримия български език още през 1837 год. се смята за грък, а училището на ЕМАНУИЛ ВАСКИДОВИЧ, което сам в летописната книга нарича "славянобългарско", нашите учени наричат "елинско" и техният авторитет е причина редица издателства да не приемат за публикуване документален материал открит от млади научни работници, изясняващ българския характер на това училище.

През 1835 год. КОНСТАНТИН ФОТИНОВ преподавал по взаимната метода на 200 свои ученика в СМЕРНА учейки ги да тълкуват катехизиса от гръцки на български с втори предмет "славянобългарско правописание". Но според досегашните изследвания на наши специалисти училището на ФОТИНОВ е гръцко или смесено.

Българският поет ГЕОРГИ ПЕШАКОВ от ВИДИН е пример за приемственост между старобългарската и новобългарската култура, но някои от неговите творби са все още неизвестни за нашата наука, а румънски учен в изследване по тези проблеми пише, че ПЕШАКОВ е наричан "славяно-румънски поет и философ-просветител".

От Института по балканистика не се изследват и редица други проблеми като тези за проектите и дейността за създаване на автономно българско княжество в ДОВРУДЖА през 1830 год., за живота и делото на ЙОАН КУКУЗЕЛ, за живота на гръцкия съвременник на ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ - КОЗМА ЕТОЛИЙСКИ, наричан от гърците "първият борец по македонския въпрос", за ЦАРИГРАДСКАТА ПАТРИАРШИЯ и фенерското духовенство и др.

В тази връзка би могло да се каже още, че напоследък съветски историци като КОЧОВЕЕВ например, с мъка убеждават българските учени балканисти, че в нашите земи е имало революционна идеология още от ПАИСИЙ, а не както се твърди - от втората половина на XIX век.

Така се е получило, защото във връзка с редица теми се прави лична политика. Тройка в състав: НИКОЛАЙ ТОДОРОВ, ЙОРДАН ЗАИМОВ и ВАСИЛКА ТЪПКОВА решават всички въпроси. В тази връзка се сочи като пример провеждането на Конгрес по ономастика и историческа география две явно несъвместими области.

При планировката на темите отсъства необходимостта. Кой каквото желае - предлагал.

При подготвянето на дългосрочния план за бъдещата дейност на Института по балканистика се определят само ограничен брой

проблеми за разработване. Това от една страна се смята за правилно, но то крие опасности - или да бъдат оставени без внимание други също важни проблеми, или да не може бързо да се отговори на актуално възникнали сложни въпроси за разрешаване. Необходима е по-голяма гъвкавост и динамичност вътре в самите звена и във връзките между тях. Наложително е изграждането на наши квалифицирани специалисти, профилирани конкретно по проблемите на съответните балкански страни, а не да се прибегва до услугите на емигранти или изобщо на хора от чужд произход, което създава възможност да се влияе от тези, застъпвани от историографите на други страни.

Слабост е и неизползуването на всички възможности на учени от чужбина за защита на наши научни интереси. Основното задължение на Института би трябвало да бъде предоставянето на различните специализанти българисти на най-доброто от нашата и чуждестранна книжнина, за да не утвърждават те, базирайки се на остарели изследвания, погрешни мнения. Така не би се стигнало до доклад на специализирания у нас американски българист ФИЛИП ПАШКО със заглавие "ГЪРЦИЯ И ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА ОСНОВА НА ВЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ", в който той обобщил остарели схващания на български историци и представи неща от нашата история в неверна светлина или до "пропуски" на историка от ГФР ЕМАНУИЛ ТУРЧИНСКИ при разглеждане на просвещението на ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА да твърди, че в ВЪЛГАРИЯ до 1835 год. нямало училища.

Но и това е обяснимо, след като в последните изследвания на българската наука подобни неща се представят почти в същата светлина. За пример се сочи дисертацията на АФРОДИТА В. АЛЕКСИЕВА. След защитата тя отговорила на свои колеги опоненти: "Няма какво да спорим. Академиците /ВЛ. ГЕОРГИЕВ/ си казаха думата".

Редица специализанти българисти заявяват, че не разполагат с достатъчно български материали, за да продължават да разработват само български въпроси. Това ги принуждава да се занимават с други въпроси. Така се е получило при ТОМАС МАЙНИГЕР, ФИЛИП ПАШКО и др.

Отп. в два екз.

екз. № 1 - адресанта

екз. № 2 - КД

Исп. 1443 -17536

Нап. ЦГ/ 16.VII.1974 год.

С о ф и я

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ВЪТР. РАБОТИ,
Ген. лейтенант _____
София, _____ 1974 г.

Строго секретно!
Екз. единствен

918
89

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Издаване на книга на чужди езици под заглавие "Пет века под гнета на корана и ятагана".

В последните няколко десетилетия буржоазни учени и най-вече турските историографи се опитват да прикрият нечуваната ислямизация и асимилация упражнявана от турската империя, по време на петвековното робство на поробеното българско население. С право се счита, че това е най-тежкия период в българската история.

За жестоката феодална експлоатация, за политическото и народностно безправие, за съзнателно и системно провеждана политика на дискриминация и асимилация са запазени хиляди наши и чужди документи.

214
45

- 2 -

В тези документи е видно, че българския народ не е наблюдавал безучастно и безропотно нерадостната си съдба, а е водил жестока борба за самосъхранение, за опазване на народността си. Тази борба е имала различни форми, преминавайки в национално-освободително движение.

Борбите на българския народ през отоманското робство са отразени в многобройни художествени произведения и в научни документални публикации. Предстоящи са и нови публикации в това отношение. Всички те, с малки изключения, са издадени на български език и са достъпни за българския читател. Малко са публикациите на чужди езици, което би спомогнало за запознаване на много народи с героичната борба на нашия народ. Липсата на такива публикации може да бъде запълнена като се подготви издаването на западен език книга с документи и научен коментар отразяващи борбите на българския народ през петвековното отоманско робство.

Подходящи за тази цел се явяват събраните досега документи от доцент Петър Петров. Със същия е обсъден този въпрос и той е съгласен да направи подбор на най-характерни документи и издадена една книга - първата част на която ще представлява научно-популярно изложение, а втората - приложение от най-характерни документи. Книгата ще помогне на чуждестранния читател да се запознае с борбите на българския народ и насилствената ислямизация, с което ще се даде отпор на турските управляващи среди да предявяват претенции към българите с мохамеданска вяра.

245
26

- 3 -

Въз основа на изложеното,

ПРЕДЛАГАМ:

Да се разреши чрез Комитета за изкуство и култура - Главно управление за културни връзки с чужбина, да се издаде една книга на западен език по приложения проект, подготвянето на която да се възложи на доцент Петър Христов Петров от Софийския университет.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ - ДС,
Генерал-майор _____

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ:
Генерал-майор _____

Отп. в 1 екз.
Изп. - 1453-17527
Нап. - Н. Миленова
София, 7.X.1974 г.

216
У7

ПРОЕКТ ЗА СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД

I. ИСЛЯМИЗАЦИЯТА - ПОЛИТИКА И ПРАКТИКА В ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ

1. Османската империя - ислямска военно-феодална държава: държавна уредба и администрация, данъчно неравноправие, политически произволи и насилия, религиозна дискриминация, законодателство и съдебна практика.
2. Политиката на Османската империя за масово разпространение на исляма: тюркска колонизация в българските земи, избиване и изселване на българи, вътрешни преселвания, кръвен данък /еничерство/, робски институт.
3. Разпространение на исляма - методи и форми: ислямизацията като ежедневна практика, участието на висши длъжностни лица, служебно облагодетелствуване, ислямизации на жени чрез женитби и на домашна прислуга, опрощаване наказанията на приелите исляма, грижи на властта за приелите исляма, преследване за вероотстъпничество, поддържане религиозния фанатизъм на масите и др.

II. ИСЛЯМИЗАЦИИ ПО РАЙОНИ

1. Разпространение на исляма в Тракия
2. Разпространение на исляма в Родопите
3. Разпространение на исляма в Западна България и Македония
4. Разпространение на исляма в Северна България

III. СЪПРОТИВА ПРОТИВ ПОЛИТИКАТА НА ИСЛЯМИЗАЦИЯ

1. Създаване на обществено мнение против ислямизацията
2. Съпротива против кръвния данък
3. Лична съпротива
4. Невъоръжен обществен отпор
5. Въоръжен отпор

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ОПИС НА ДОКУМЕНТИТЕ

РЕГИСТЪР НА ДОКУМЕНТИТЕ

СЪКРАЩЕНИЯ: АВПР, ф. СПБ - Архив внешней политики России, фонд Санкт-Петербург; НБКМ, Ор отд. - Народна библиотека "Кирил и Методий" в София, Ориенталски отдел; ПСН - По следите на насието, София, 1972 г.; ...

55. Турски тимарски регистър от края на XV в. /между 1497 и 1502г. Отразва първите помохамеданчвания в Западните Родопи, Неврокопско и Беломорието. От изброените 52 села напълно мохамеданско е само с. Бук, но и в него от посочените 100 домакинства 33 са наскоро помохамеданчени /всичките носят типичното презиме Абдулах, т.е. "раба божи"/, което навежда на мисълта, че и част от останалите мохамедани са второ или трето поколение на също такива ислямизирани християни. Населението на останалите села е българско християнско - през XIX в. повечето от жителите на тези села са българи мохамедани, а някои и турци. Броят на мохамеданите в регистъра е много малък и в повечето случаи те носят все още бащините си български презимена, което показва недавното им ислямизиране. Такива мохамедани с български презимена са например: в с. Зърнево - Шехабедин, син на Вълко; в с. Папрат - Хамза, син на Богдан; в с. Грамада - Хадър, син на Грозде; в с. Елешница - Али, син на Рад, Хамза, син на Рад /третият брат Пено, син на Рад, все още бил християнин/; в с. Тодорин - Нусух, син на Бойо; в с. Раяново - Карагъоз, син на Добри; в с. Мешели - Муса, син на Станко; в с. Шугово - Барак, син на Янко; в с. Петрово - Карагъоз, син на Стано, вдовицата Стана Ахмед; в с. Витово - Карагъоз, син на Дешман и брат му Искендер; в с. Лъкавица - Караджа, син на Стано; в с. Теплян - Бехадър, син на Георго, Елиас, син на Тодор, Юсуф, син на Георго, Елиас, син на Момчил; в с. Брезница - Мехмед, син на Станчо, Курт, син на Велко, Ширмерд, син на Райко, Карагъоз, син на Рачо, Хасан, син на Торн; в с. Скребатно - Али, син на Милко; в с. Белотинци - Юсуф, син на Георги; в с. Междурек - Илиас, син на Стайко и брат му Али, Мехмед, син на Димо, Балабан, син на Тодор; в с. Лелова - Хамза, син на

218
19
2.

Михо, Хъзър, син на Михо, Ахмед, син на Михне, Мурад, син на Стайко, Ахмед, син на Стайко, Хамза, син на Стамат, Юсуф, шивач, син на Йорго, Халил, син на Стамат, Ахмед, син на Йорго, Хюсеин, син на Стан; в с. Шавенци - Ахмаджа помохамеданчения, Насух, син на Петри, Шахин, син на Стайко и неговия син Мустафа; в с. Лелово - Али, син на Димо и неговия син Ахмед, Искендер, син на Димо; в с. Междурек - Хамза, син на Радослав, Али, син на Михо, /ПСН, с. 168 - 197/.

107. Закон за земята от 1609 г. В него е включен специален "Закон за приелите исляма", според който: "От този, който е приел чести-тия ислям, се взема данък бенак, испенч не се взема" /ПСН, с. 22/.

705. Изложение на лясковския учител Павел Калянджи до руския император от 14 август 1859 г. В раздел 6 "Насила потурчени", като извест-ва за отвлечането и помохамеданчването на две девойки от с. Добри дял, Търновско, съобщава, че за първите осем месеца на 1859 г. "са потурчени в Търново 10 момчета, 15 момичета, 20 жени, а в Русе 18 момичета, 11 момчета, 9 жени, без да знае някой от християните" и че подобни неща стават "по цяла България" /АВПР, ф. СПб, Главний архив, У-А₂/.

1215. Писмо № 803 от 7 октомври 1903 г. на българския търгов-ски агент в Солун до българския дипломатически агент в Цариград. Съобща-ва, че Демир бей, собственик на чифлика в с. Луковец, Воденско, "заявил на селяните, че занапред в селото можел да остане само онзи, който се по-турчи; който не се потурчи трябва да напусне селото и чифлика". Поради от-каз били изселени осем семейства, на останалите селяни бил даден нов срок, през който или трябвало да се потурчат, или да напуснат селото". /ПСН, с. 485/.

УТВЪРЖДАВАМ:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ПЛ. УЧИЩЕ-П.,
Генерал-майор [Signature]
София, В 3 1975 г.

Гр. Ж. Иванов има
жилни сафети Венетов

[Signature]

Строго секретно!

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар: [Signature]

Из архивите на

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Някои кадрови и други
промени в ГРУЖЕНИЕ НА ЛЮБИТЕЛИТЕ НА ПРИРОДАТА
и ПАМЕТНИЦИТЕ ОТ БОРБИТЕ НА БЕЛГАРСКИЯ НАРОД.

През 1968 г., по инициатива на ПГУ-ДС, с оглед създаване на допълнителни прикрития за разузнавателна дейност, бе създадено ГРУЖЕНИЕ НА ЛЮБИТЕЛИТЕ НА ПРИРОДАТА И ПАМЕТНИЦИТЕ ОТ БОРБИТЕ НА БЕЛГАРСКИЯ НАРОД.

Помещенията се намират на ул. "А. КЪНЗЕРЪ", № 4, II етаж. Обзавеждането е извършено със средства главно на МВР, а част от него е закупено със средства на КИЖ.

Същото оправда до известен период своето съществуване и се явяваше добро прикритие на ПГУ-ДС по линия на отдел XIV, където се осъществяваше дейността по съхранение и реализация на придобитите по разузнавателен път материали.

Наред с няколкото наши оперативни работници, в ГРУЖЕНИЕТО бе назначен на работа и НОР _____. Същият, обаче, не се използва за изпълнение на служебни задачи. На НОР _____, с оглед да бъде отстранен от ГРУЖЕНИЕТО, му бе предложена друга работа, но същия

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар :	<i>[Signature]</i>

- 2 -

204
80

отказа да я заеме под предлог, че е неподходяща за него.

От друга страна в работата на ЕДРУЖЕНИЕТО се явиха и други затруднения. Започнаха да го посещават много възрастни хора – пенсионери, които изявяваха желание да помагат на обществени начала на ЕДРУЖЕНИЕТО. По този начин се създаде опасността да се постави под съмнение от външни лица реалното съществуване на ЕДРУЖЕНИЕТО и разкриването му като прикритие.

Предвид на гореизложеното и с оглед на запазване статута на ЕДРУЖЕНИЕТО и неговото бъдещо използване

П Р Е Д Л А Г А М:

1. НОР _____ да бъде устроен на друга работа, която да го лиши от достъп до помещенията на ЕДРУЖЕНИЕТО.
2. В случай, че това се окаже невъзможно, то да бъде решено той да не посещава ЕДРУЖЕНИЕТО.
3. Да се свали табелата на ЕДРУЖЕНИЕТО, с оглед прекъсване достъпа на външни лица, без обаче да се ликвидира _____ като юридическо лице, с оглед неговото използване отново в бъдеще.
4. В помещенията на ЕДРУЖЕНИЕТО да остане само сектор "Културно наследство" към КИК, който се явява прикритие на отдел XIV. Това ще осигури изолирането на

205
81

- 3 -

сектора и по-доброто съхраняване на придобитите от отдела материали и поверителната картотека на КИК за местонахождението на българските културно-исторически паметници в чужбина.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор Е.Александров

СЪГЛАСЕН,

ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Подполковник _____

Отп.в 1 екз.

Изп.-14~~4~~-17634

Нап.-Н.Миленова

София, 18.1.1975 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

*Решение № 367
от 19.11.73 г. на Септас
за да се види на БИП.
18.11.73/24.11.73 - време на псу и
записки от Септас*

63 219
Строго секретно
от особена важност

88778
Др. Гочев
15/5
До
СЕКРЕТАРИАТА
на ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от

ПЕТЪР МЛАДЕНОВ - министър на външните работи,
ДИМИТЪР СТОЯНОВ - министър на вътрешните работи,
ЛИДМИЛА ЖИВКОВА - първи зам.председател на Коми-
тета за изкуство и култура и председател на Меж-
дуведомствената комисия за опазване на български-
те културно-исторически паметници в чужбина

Юлският /1973 г. и Февруарският /1974 г./ пленуми на Българската комунистическа партия подчертаха значението в съвременния етап на идеологическата борба в международен мащаб и посочиха задачите на Партията и държавата за нейното изнасяне на територията на капиталистическите държави. Успехите постигнати в досегашната дейност за пропагандиране постиженията на нашата страна във всички области както в ерата на социализма, така и в близкото и по-далечно минало, създават възможности за начертаване на нови задачи за по-нататъш-

ното утвърждаване на България в чужбина. По такъв начин ще се съдействува за постигането на общата цел на страните от световната социалистическа система, начело със СССР – да се даде отпор на разпространението на буржоазната идеология и се спечели идеологическата борба с капитализма в международен мащаб.

По-нататъшното утвърждаване успехите на нашата страна, на нейната сегашна и минала култура е задача на редица партийни и държавни органи, които сега преустройват и активизират своята работа в съответствие с решенията на Партията в новосъздадената международна обстановка. То би се подпомогнало съществено от провеждането комплексни мероприятия на Комитета за изкуство и култура, Министерството на външните работи и Министерството на вътрешните работи. Тези три ведомства са в състояние да поемат реализирането на особено крупни прояви в културната област в капиталистическите държави, които съчетани с други по-малки, да утвърдят решително в близките няколко години културните и други достижения на нашия народ в днешно време и на традициите от дълговековната ни история.

Комитетът за изкуство и култура, посредством изградената към него Междуведомствена комисия за опазване на българските паметници на културата и новосъздаденото звено за културни връзки с чужбина има възможност да организира в капиталистическите държави крупни изложби, публикации, телевизионни предавания, кинофилми, издирване и популяризиране

221
65
43

- 3 -

на недвижими и движими паметници на българската култура, привличане и използване на чуждестранни изследователи и културни дейци и друга подобна дейност, чрез която да подобри съществено мнението на световната общественост и специалистите в чужбина в полза на колосалните постижения на българската култура.

Министерството на външните работи може да съдействува за решаване на споменатите задачи чрез изграждане на няколко центрове за разпространение на българската култура в капиталистическите държави /Виена, Бейрут, Торонто/, използване възможностите на ЮНЕСКО и други международни организации, мероприятия за опазване и популяризиране на Зографския манастир и свързаните с историята на нашата страна места в Истанбул, Рим и други, издания на книги и списания за България и т.н.

Министерство на вътрешните работи ще окаже съдействие със средствата на разузнаването за работата в тази насока, като проведе свои мероприятия и окаже помощ за изпълнение тези на Комитета за изкуство и култура и Министерството на външните работи, съгласно отделен план.

Към настоящото се прилага цялостно разработена схема на комплексните мероприятия, които могат да проведат трите споменати ведомства.

За изпълнение на същите, по предварителни изчисления за една-две години ще са нужни общо допълнителни средства в размер на около 500 хиляди валутни лева, както

- 4 -

702
66
44

и около 200 хиляди лева. Тези средства ще оправдаят разходването си с големия политически, а също така и икономически ефект от разработените мероприятия.

Молим, Централният комитет на Българската комунистическа партия да разреши провеждането на набелязаните мероприятия, които да възложи на Комитета за изкуство и култура, Министерство на външните работи и Министерство на вътрешните работи. За финансовото им обезпечаване, молим, Министерството на финансите да отпусне на тези три ведомства посочените средства във валута и български лева.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Схема на комплексните мероприятия на Комитета за изкуство и култура, Министерство на външните работи и Министерство на вътрешните работи.

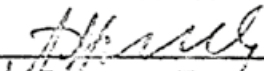
МИНИСТЪР НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ:

_____
/Петър Младенов/

МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ:

_____
/Димитър Стоянов/

ПЪРВИ ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КАК:

_____
/Людмила Живкова/

_____ 1975 г.

С о щ и я

Строго секретно!

Екз. № 2

223
62
45

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

8778 V

С Х Е М А

на комплексните мероприятия, които ще бъдат проведени в близките няколко години за по-нататъшно утвърждаване в капиталистическите държави на нашата страна, в т.ч. на нейната сегашна и минала култура

Р А З Д Е Л I

МЕРОПРИЯТИЯ, КОИТО ЩЕ БЪДАТ ПРОВЕДЕНИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА

1. Комплектуване и показване в големите капиталистически държави на следните наши изложби:

а/ "Българско средновековно изкуство и култура"- да се представи като продължение на Тракийската изложба;

б/ "Старобългарски ръкописи, печатни книги, миниатюри и щампи";

в/ "Българска етнографска изложба";

224
68
46

- 2 -

г/ "Български икони" -- начало м. февруари 1976 г.
в Париж;

д/ "Изложба на съвременната българска живопис";

е/ " Историческата роля на Русия, а след това на СССР за балканските държави -- съставена от български документи и експонати, която ще се съгласува със съветските другари. Еwentуално може да се организира по линия на научни институти или обществени организации, ако западните държави не се склонни да я приемат по държавна линия;

ж/ "Изложба на богомилството в България" -- съставена от ръкописи, образи и макеги, съчетана с ползуване на филми;

През 1975 г. да бъдат комплектувани поне две от тези изложби, които да се изпратят в началото на 1976 г., а останалите да се комплектуват и изпратят през 1976 г. и 1977 г.

2. Пълно картотекиране и активна работа за привличане и използване с оглед пропагандиране успехите на нашата страна, на следните категории лица, живеещи в капиталистическите държави:

а/ учени-българисти и студенти-българисти;

б/ българи в капиталистическите страни, които там са политически или културни фигури;

в/ лица, които притежават архиви за България;

г/ лица, които са роднини на наши дейци от Македония;

225
69
42

- 3 -

3. Разработване на тематичен план за публикации на книги на чужди езици по въпросите на нашата история и съвременност, които ще се издават по следните два начина:

а/ от чуждестранни учени, по подготвени от нас текстове - през 1975 г. да започне издаването на пет такива книги, което да се договори със съответните чуждестранни автори;

б/ от български учени - на чужди езици. През 1975 г. да започне издаването на 10 такива книги. За осигуряване на постоянен приток от подобни публикации към Междуправителствената комисия да се оформи група от 15 автори.

4. Изградяване във Франция, Австрия, ГФР, Англия и Италия на постоянно действащи групи от наши българисти, историци или изкуствоведи на базата на сменяващи се специализанти, които по разработени планове да изнасят цикли от лекции, да организират културно-исторически семинари, публикуват статии и поддържат контакти с местни учени.

5. Междуправителствената комисия да приеме документ за очертаване зоната на разпространение на българската цивилизация в исторически аспект, в границите на която съществуват понастоящем нейни исторически и културни паметници, както и програма за тяхното опазване и пропагандиране.

6. Да се изучат всички манастири в чужбина, където се съхраняват документи за България и се вземат мерки за опазването им и за придобиване на копия от тях.

- 4 -

7. Да се формират групи от специалисти, които да се командироваат в чужбина за закупуване на ценни произведения на изкуството от български или небългарски произход с оглед увеличаване на фонда на нашите музеи и галерии.

8. Да се разработят цялостни диференцирани програми за работа в близките години по отделните страни с оглед опазване на българските културно-исторически паметници и пронагандиране на миналата и настоящата българска култура.

9. В рамките на мероприятията по чествването на 100-годишнината от Априлското въстание и Освобождението на България от османско иго да се разработят сценарии за възпроизвеждане в чужбина на важни моменти от борбата на нашия народ. Пример: организиране на литургия в Истанбул, която да повтара литургията, на която е обявена независимостта на българската църква, или: възпроизвеждане в Гърция на моменти от дейността на българи участвували в борбата за освобождението на Гърция или съвместните борби на нашите два народа. Мероприятията да бъдат подходящи за приемането им от съответната друга страна и същевременно да са достатъчно изразителни.

10. Да се създават и поддържат контакти с лица, които са членове на Нобеловия комитет в Швеция и се лансира българска кандидатура за лауреат на награда по литература, съгласно отделно разработен план.

11. Да се предложи създаването у нас на международен музикален конкурс на името на ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ с цел

114
71
49

утвърждаването на последния като голям композитор на нашата съвременност. За финансирането на конкурса да се използва и изградения от пианиста АЛЕКСИС ВАЙСЕНБЕРГ фонд от средства /в лева и в западна валута/ и в рамките на същия да се учреди и награда на името на ВАЙСЕНБЕРГ като ученик на ВЛАДИГЕРОВ.

12. Организиране у нас на изложба от творби на световно известния български скулптор АСЕН ПЕЙКОВ с цел пропагандиране на българския му произход и придобиване за нашата страна на негови произведения. По време на изложбата да се покани съпругата му, като се предложи и преименуване на негово име на улица в родния му град Севлиево.

13. Изземване на материалите за грандиозния старобългарски речник на новозеландския учен ТОМАС ЛАЙСЕТ, издаване на речника у нас и поканване на автора му.

14. Изпращане на група учени, които да издирят интересувачи ни материали в библиотеките и архивите на наши официални представителства в чужбина.

15. Да се формира група /БОЖИДАР РАЙКОВ, КОДОВ, БОНК АНГЕЛОВ, МАНЬО СТОЯНОВ, ДУЙЧЕВ, БЕШЕВЛИЕВ/ за описване и привеждане в известност на всички намиращи се у нас документи, включително тези за историята на други страни /например везтите гръцки документи от манастира "Козиница"/, които да се използват за евентуални замени.

16. Използуване на работата на нашата експедиционна група в Картаген за придобиване на интересувачи ни паметници на територията на Тунис, главно чрез използване на ориен-

талистите ни - ВЕНЕДИКОВА и други.

17. Поканване на учени от СФРЮ, Албания и Гърция за разкопките в Арчар и на учени от Гърция и Турция за разкопките в Кабиле с цел установяване на по-добри контакти с тях и използването им.

18. Основно изучаване на влиянието на Търновската книжовна школа в съседните страни, особено Румъния и приваждане в известност, евентуално придобиване на намиращите се там нейни паметници.

19. Създаване на школа при професор ИВАН ДУЛЧЕВ за обучение на млади палеографи и при ПЕТЪР КОЛЕЦАРОВ - за специалисти по историческа картография.

20. Създаване с наша помощ на българска секция в Института за текстове в Париж.

21. Активизиране на връзките с Католическо-европейския научен институт в Манхен с цел използването му за пропагандиране историята на нашата страна.

22. Да се създаде игрален филм за големия български средновековен композитор ИОАН КУКУЗЕЛ с цел популяризиране на неговото дело.

следва ...

229
83
51

- 7 -

РАЗДЕЛ II

МЯРОПРИЯТИЯ, КОИТО ЩЕ БЪДАТ ИЗПЪЛНИ ОТ МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

1. Да се изградят три центъра за разпространение на българска култура:

а/ във Виена - за Западна Европа, на базата на съществуващия Български културен дом, който да активизира значително работата си, чрез финансово подпомагане от България, което да се предостави като помощ на живеещите там българи;

б/ в Ливан - за Арабските страни, като се използва благосклонното отношение на ливанските власти за създаването на такъв център;

в/ в Торонто - за Северна и Южна Америка;

2. Да се разработи план за използване възможностите на ЮНЕСКО и по-специално за публикации в оп. "Курьер" - орган на ЮНЕСКО, за издаване албум на славянските паметници и филм за славянските паметници на Балканите, за стипендии и т.н.

3. Създаване в България на Библиотечен център за литература и архиви на балканските страни, след което да се предложи в ЮНЕСКО, той да бъде обявен за Световен библиотечен център за историята и културата на балканските страни.

4. Да се създаде фонд за стипендии на млади българи-чужденци, както и за формиране на екипи измежду най-добрите от тях, които да се използват като преводачи, изследователи на български проблеми, лектори и т.н.

5. Уреждане изпращането в Зографския манастир на още трима български монаси. Развитие на Германския манастир, като средище за подпомагане на Зограф, в т.ч. и чрез изпращане на монаси, на технически средства и за връзката му с България.

6. Уреждане на наша експозиция за делото на Кирил и Методи в църквата "Сан Клементе" в Рим, където е гроба на Кирил, както и други мероприятия за културното ни проникване в същата, а в перспектива и за закупуването ѝ.

7. Проверка на възможностите за финансиране на наш сънародник в Канада, който разполага със собствена радиостанция с цел използването ѝ за наша пропаганда.

8. Съгласно отделен план, провеждане на комплексни мероприятия на т.н. "българска група" в САЩ, съставена от българи /историци, изкуствоведи, литератори и т.н./, както и за изработване на становище за отношението ни към нея и заемането от същата научни позиции в полза на нашата страна по някои спорни проблеми на историята на Балканите.

9. Проверка на възможностите за издаване, съвместно с Бонгерс от ГФР, на списание "Изток-Запад" за показване в

734
75
53

капиталистическите държави на културата на социалистическите страни.

10. Издаване във Франция на френско научно списание за историята и културата на България, без да се разкрива нашата роля в него, а само да се подпомага "при поискване" с научни и публицистични материали.

11. Да се използва професор ИВАН ГЪЛБОВ за създаване от него на Български научен институт в Залцбург, Австрия. Финансирането на Института ще става от Министерството на външните работи с легенда, че се подпомага от богати българи в чужбина.

12. Да се проведат комплекси от мероприятия за запазване на българските недвижими и движими паметници в Истанбул, да се използват всички възможности за поставяне на паметни плочи и популяризиране по друг начин делото на българските възрожденци.

13. Да се активизират връзките на българските представителства в Турция, както и на нашите учени с лица, работещи във Вселенската патриаршия с цел използването им за получаване на ръкописи и архиви за историята ни.

14. Да се съдействува за активизиране на връзките на Института по балканистика с Института за балкански проучвания в Солун с цел създаване на по-широки възможности за ра-

232
76
54

- 10 -

бота на наши учени в гръцки хранилища, манастири и други,
където да придобиват копия от ръкописи за нашата история.

17.11 1975 г.
С о ф и я

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

178
6

СПРАВКА

ОТНОСНО: Проведените агентурно-оперативни мероприятия в изпълнение поставените от др. Министър задачи по издирване и придобиване на намиращите се в чужбина паметници на Търновската книжовна и живописна школа.

Като столица на българската държава през периода от 1185 до 1393 год. Велико Търново представлява най-главното средище на книжовна и художествена дейност в българските земи по това време. Много от неговите книжовни и художествени произведения са унищожени или разнесени по чужди страни. Достатък до тези български културни паметници в много случаи е сериозно затруднен, а някои от тях все още са с неизвестни местонахождения. Определени трудности се срещат при работата на наши научни работници в архивите и манастирите на Герция, Ваславия и Ручкия, където по принцип наши

граждани не се допускат.

Горезложеното налага провеждане и на агентурно-оперативни мероприятия за издирване и придобиване на паметниците на Търновската книжовна и живописна школа. Тази задача бе поставена от др. Министър пред отдел XIV, ПГУ-ДС. В изпълнение на същата съвместно с Окръжно управление МВР - Велико Търново се работи в следната насока:

Отдел XIV, ПГУ-ДС и Окръжно управление МВР - гр. Велико Търново изготвиха и работят по съвместен план. Изпълнението му периодически се обсъжда от ръководството на Окръжно управление МВР - Велико Търново и на отдел XIV, ПГУ-ДС. Основните моменти от плана са:

1. Изучаване, с цел поставяне на задачи "под чужд флаг" или евентуална вербовка на чужденец, който да има определени научни интереси и възможности за работа в архивите и манастирите на Гърция, Югославия и Русия. Придобиването на документи за нашето историческо минало от другите социалистически страни не представлява трудност и се извършва по официален път - например започна придобиването на такива материали от гр. Краков - Полша.

2. Използват се командировки и се маршрутират наши научни работници за придобиване на културни паметници или получаване на данни за тяхното местонахождение.

С добри възможности за работа по Търновската книжовна и живописна школа са обект "АРХИВАРИЯТ" - проф. Иван Дуйчев, "ТРИГОРОВ" - проф. Христо Данев, "ДРАСОВ" - Петър Коледаров, "МАРТА" - доц. Венета Панова, обект "БИБЛИОТЕКАРА" - проф. Иван Трайков - постоянен преподавател по български език в Университета в

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 3 -

120
8

Закубурз, професор Николай Тодоров и други наши научни работници, на които се поставят задачи.

3. Под ръководството на др.полковник РАДУЛ МИНЧЕВ началник ~~Окръжно~~ управление МВР - гр.Велико Търново, на територията на окръга се провеждат редица мероприятия съгласно плана. По-важните от тях са:

- чрез с.с."КАЛОЯНОВ"

при Великотърновския

университет се работи за насочване на перспективни студенти към разработване на проблеми за периода XII-XIV век от нашето историческо минало. По наши указания "КАЛОЯНОВ" изгради кръжок "1300 години българска държава" участниците, в който получават задачи и за издирване на културни паметници на територията на окръга;

- използват се възможностите на _____ от Окръжния музей гр.Велико Търново, който е маршрутиран и в Англия, с.с."ИЕТРОВ" - Владимир Попов от Института по тракология, _____ от Института за паметници на културата и др;

- изучени са участниците в научно-изследователската група по проблемите на Търновската книжовна школа. Другаря полковник РАДУЛ МИНЧЕВ, полковник ПАЧИКОВ и ст.лейт.АТАНАСЧЕВ са установили контакт с доцент _____ и доцент _____ от Великотърновския университет "Кирил и Методи", които са приели да работят по привличане на научни кадри и студенти и ползуването им за установяване местонахождението на изворови документи и за разработване на проблеми по Търновската книжовна школа;

- 4 -

187
09

- чрез оперативния състав по линия на ДС и ръководената от него агентура ще се проведат контраразузнавателни мероприятия по издирване на материали свързани с нашето историческо минало притежание на частни лица или неправилно съхранявани в манастирите на територията на окръга.

За подпомагане на групата за издирване на материали на Търновската книжовна и живописна школа и други официални институти Окръжно управление МВР - В.Търново ще търси съдействието на окръжния народен съвет чрез др.полк.РАДУЛ МИНЧЕВ. Освен това чрез майор ЕМИЛ АЛЕКСАНДРОВ се организира посредством Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина изпращането на група специалисти - духовни лица, за да работят по тези ръкописи в манастира на Рувийския _____, а също и чрез използване на българи - живущи в Рувийския _____, които имат информация за ръкописите.

31 март 1975 год.

София

Нап. 3 екс.

№ 1413-17595

Нап.ИВ.

НАЧАЛНИК ПЪРВО Гл.У-НИЕ - ДС

Генерал-майор: _____

Строго секретно!

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

244
58

ПРОТОКОЛ

8778 j

ОТНОСНО: Среца с др. Министър по
разглеждане изпълнението на меро-
приятията по Схемата в отдел XIV.

На 27 май т.г. бе проведена среща с др. Министър, на
която бе даден отчет за изпълнението на мероприятията по
Схемата на която присъствуваха др. САБОВ – зам. министър,
др. В. КОЦЕВ, началник ПГУ-ДС, др. Л. ГОЦЕВ, зам. началник ПГУ,
др. Е. Александров, началник отдел XIV и о.р. ТОДОР КОСТОВ.

Във връзка с писмения и устен отчет на др. АЛЕКСАНДРС
др. Министър даде следните указания и бележки:

1. По осъществяване на заплануваните АМ:

АМ "ШУМЕН" – в много общини на Разградски окръг
има регистри, в които фигурират случаи когато българи са
записвани като турци. Да се положат усилия за придобиване
на такива данни и материали, снимки, документация и други
които да бъдат публикувани.

АМ "ХЕМУС" – да се изясни въпроса за броя на пома-
ците в Турция, които по някои данни са много. Да се потърсят
учени и чрез тях да се види възможността за изясняване на
проблема. Например чрез Н. ТОДОРОВ, който ще ходи в Турция.

58
81
59

2. По придобиване материали за Търновската книжовна и живописна школа.

Др. Министър изтъкна, че този въпрос е изключително важен за нас и следва да се положат всички усилия за придобиване на повече материали.

Освен от хранилищата на СССР, което е въпрос на официално договаряне, много материали вероятно има и в редица румънски градове – Браила, Банат, Брашов и други. Особено внимание да се отдели на Австрия. Да се вземат мерки за активизиране на резидентурата, като се определи подходящ оперативен работник, който да работи по задачите на отдел XIV

Не е направено достатъчно и по издирване на скривалища в нашите манастири, където вероятно са скрити част от паметниците.

За нас въпроса за паметниците на Търновската школа стои открит.

3. По повод на данните за подготвяни от югославянски учени, по предварителна програма, мероприятия и материали срещу България и предстоящото чествуване на 100-годишнината от Априлското въстание у нас, др. Министър разпореди да се обсъди с резидентурата и се постави задача за издирване на югославски учени, които се отнасят обективно към нашата историческа теза.

4. Бе препоръчано да не се афишира нашата съвместна дейност с проф. Дуричев и проф. Толбобов в Австрия, тъй като това са лица известни и компрометирани в миналото.

5. Др. Министър препоръча отдела да се запознае с книгата на Б. ЦВЕТКОВА за чуждите пътешественици из балканските

24
82
60

земи, която може да бъде повод за нови идеи, търсения и задачи по осъществяване на политиката на партията в областта на историята и културата.

6. Др.ГОЦЕВ постави въпроса за трудностите при реализацията на материалите.

Др.Министър препоръча да се обсъди въпроса за своевременната реализация, като се създаде система и орган /експертен съвет/ за обработка и оценка на материалите. Препоръчано бе да се изготви правилник в рамките на Междуведомствената комисия, който да регламентира всички въпроси по реализацията и злоупотребата с придобитите материали.

7. Др.Министър прояви интерес към структурата на отдела, както и към това дава ли КИК, като прикритие на отдела, възможности на отдела. На въпроса бе отговорено от др.др.КОЦЕВ и Е.АЛЕКСАНДРОВ.

В заключение др.Министър подчерта, че е сложено едно добро начало. От това начало обаче възникват много проблеми и направления в работата, които следва да се решават комплексно, като пълно се ангажират усилията на оперативните работници в отдела.

Нап.1 екз.

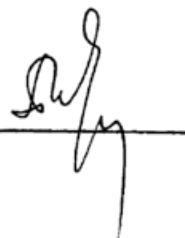
№ 1425-17634

Нап.ЙВ./5.VI.75г.

С о ф и я

ИЗГОТВИЛ,

капитан:

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

МАРТИ
ПЕТР
УН.
Реш. № 9403 от 11.1
13.11.1988 г. г.к.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Изпълнението на плана за провеждане в капиталистическите страни на активни мероприятия и операции за по-нататъшно утвърждаване на българската култура, координацията и помощта на линейните отдели и резидентури

Събитията в последно време дават нови доказателства за това, че империалистическата реакция все по-усилено се стреми да противодействува на процеса за намаляване на международното напрежение. Стремейки се да спре, ако се удаде, и да върне назад този процес, тя се опитва да сплоти своите сили и да организира с всички средства – политически, идеологически, военни и икономически, координирано и планомерно настъпление против политиката на СССР и другите социалистически страни – за разведряване. По своите мащаби и характер, това настъпление сега може да се сравнява с онези провокационни кампании от периода на "студената война".

Изострянето на борбата на идеологическият фронт и тенденцията за по-нататъшното ѝ задълбочаване е исторически факт на нашето съвремие.

Активизирането на империалистическата пропаганда и разузнаване, насочени срещу НРБ, особено след подписването на Заключителния акт в Хелзинки, поставиха като главна задача на отдел XIV, ПГУ-ДС, провеждането на мероприятия, които да подпомогнат със средствата на разузнаването културната политика на БКП и Правителството в капиталистическите страни. Това е особено необходимо и в навечерието на честването на 1300-годишнината от основаването на Българската държава.

Изхождайки от посочената обстановка, отдел XIV, ПГУ-ДС, съгласувано с отделите VIII, I, III и IV, ПГУ-ДС, както и с ВГУ и Управление VI-ДС, разработи и др. Министър на вътрешните работи утвърди през м. февруари 1977 година. Комплексен план за провеждане на операции в капиталистическите страни за по-нататъшно утвърждаване в тях на българската култура.

С провеждането на заплануваните операции, отдел XIV, ПГУ-ДС, в тясно взаимодействие с другите отдели на ПГУ-ДС, и посочените поделения на нашето министерство, се очертава да постигне следните цели:

- утвърждаване и пропагандиране в чужбина успехите на социалистическата ни култура и особено тези след Априлския пленум;

- изтъкване успехите на съвременна България като кулминация на 1300-годишното ѝ развитие и показване значението на социалистическия строй за това развитие;

- 3 -

- противодействие на ненаучните тези на турските институти за произхода на турците в България и утвърждаване на нашето становище;

- противодействие на неправилните теоретични възгледи по т.н. "македонски въпрос";

- противодействие на гръцките и други схващания за омаловажаване и изопачаване на моменти от историята на България, особено за периода VII-XIV век, за произхода и ролята на тракийската цивилизация и други.

За успешното осъществяване на горните цели в Комплексния план са разработени и включени агентурно-оперативни мероприятия по следните насоки:

1- Операции за написване от чужди учени-агенти и оперативни връзки на ПГУ-ДС, и с.с., по наши материали, на книги и друга научна продукция и негласното им разпространение;

2. Негласно издаване и разпространение на книги от автори, издавани в миналото, в които се защищават наши исторически тези;

3. Провеждане чрез агенти и с.с. на ПГУ-ДС, на оперативни мероприятия по утвърждаване на София и България като център на културата на Балканите;

4. Операции по утвърждаване сред учените в света на наши тези и определения по конкретни клонове на историята;

5. Оперативни мероприятия за изготвяне на съвместни продукции на филми с чужди кинодейци и историци

34

по наши материали с цел разпространението им в капиталистическите страни.

Утвърденият от др. Министър Комплексен план обхваща провеждането по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС, главно на 4 активни мероприятия, съвместно с отдел VIII, ПГУ-ДС, и 15 операции, като общо те обхващат повече от 45 агентурно-оперативни мероприятия. От посочените операции в една са включени сили и възможности на отдел III, ПГУ-ДС, една с такава на отдел IV, ПГУ-ДС, и по една с ВГУ и Управление VI - ДС. Посоченият брой активни мероприятия и операции са многостепенни и дългосрочни и ще се реализират до 1980 г. От себе си те представляват форма за изнасяне борбата по наши, от национално значение, идеологически и културни въпроси на територията на противника главно в Западна Европа и САЩ.

Включените в плана активни мероприятия "ХЕМУС" - за утвърждаване българският характер на помаците, "ШУМЕН" - опровергаване на турската теза за произхода на турското население у нас и "АПЕТИТИТЕ" - елемент на АМ на отдел VIII, ПГУ-ДС - "доказване" претенциите на Турци към Додеканезите и косвена защита на нашата теза - се провеждат от отдел VIII, ПГУ-ДС. Отдел XIV, ПГУ-ДС, участва в тях главно с консултанти и разработката на някои материали. Отделът активно участва в АМ "ШУМЕН". Провеждането му има за цел да утвърди сред световната научна общественост нашата теза за нееднородния етнически състав на турското малцинство у нас. Написването на един капитален труд е възложено на с.с. "ДОБРУДЖАНСКИ", на ръководство във ВГУ-ДС. Чрез резидентурите в Париз,

Из архивите на ДС

511

- 5 -

Бон и други бе получена част от необходимата литература, но остава да се получава още. Задачи на тези резидентури са поставени преди два месеца, но отговора се забавя и е напомнено чрез ръководството на ПГУ-ДС. Независимо от това, към края на м.август с.с."ДОБРУДЖАНСКИ" ще предаде ръкописът за първо прочитане и оценка. Заедно с това отделът ще започне подготовка още от сега за отпечатването на този труд у нас, а също и издаването му в чужбина, особено в Йорк и Франция, където туркологията е най-силно развита.

Успешно се провеждат:

Утвърдената от др.Министър операция "СТРУМА"-разпространение на публикувана от Фондация "Карнет" книга за защита на нашата теза за българският характер на населението в някои райони на Гърция, Турция и Югославия. Организационните мероприятия са завършени. Книгата е изпратена до пункта за разпространение. Адресите са готови.

"ПИЛОН" - издаване поредица книги от чужди автори, доказващи българският характер на македонската култура. Френският историк Рене Торшан е написал и изпратил за сверка ръкописът на "История на България", а кардинал Юйлие подготвя за издаване книгата "Охридската епархия". Методическите въпроси са възложени и се движат от нашия с.с."ВАСЕВ".

"СТРОИТЕЛИТЕ" е пет етапна операция, която ще се реализира до 1980 година. С провеждането ѝ се цели да бъде утвърдена градивната роля на българите в периода X-

XIX век. Първият етап – със срок 31.XII.1977 година обхваща написването и разпространението, чрез агент "БОНКА" – на ръководство в резидентурата в Рим, книга за влиянието на богомилството в Западна Европа. Досега са написани три части от книгата и не е готова четвъртата. Вторият етап обхваща 4 мероприятия свързани с изготвянето и разпространението чрез "ЕТНОГРАФЪТ" – на ръководство в резидентурата в Рим, документален филм за богомилското движение и неговото влияние в Европа и цикъл от материали и негласното им разпространение за противодействие на гръцките спекулации по просветното дело в България през XIX век. От "РЕДАКТОРЪТ", "СЛОВЕНЕЦЪТ", "СЛАВИСТЪТ", "ПЛАМЕН" и "ЖАКЛИН", се подготвят съответните материали. Сценарият на филма е готов и е разпространен сред най-добрите специалисти по въпроса за мнение. "РЕДАКТОРЪТ" е изпратил коректурата на статията и се очаква излизането ѝ от печат. "СЛОВЕНЕЦЪТ" е събрал необходимия материал за Васкидович – утвърждаващ принадлежността му към българската, а не към гръцката култура – и е започнал написването ѝ. "СЛАВИСТЪТ" е почти завършил статията, утвърждаваща Георги Пешаков – родоначалник на българската социална поезия – като българин, а не като влахо-славянин; на последната среща "СЛАВИСТЪТ" обаче е пожелал тя да бъде около 20 машинописни страници и да не се бърза с публикуването ѝ, тъй като следващите книжки на списанието ще бъдат посветени на славистичния конгрес, който ще се проведе през 1978 година. В коя точно книжка ще се публикува набелязаният и готов материал "СЛАВИСТЪТ" ще съобщи при идването му в България през есента, тази година. Задачата

- 7 -

на с.с. "ПЛАМЕН" и "ЖАКЛИН" - да включат в подготвяната енциклопедия на Тюфр статии от наши позиции за историческите личности на България: Иван Кукучел, Климент Охридски, братя Миладинови и Георги Пешаков - националният произход на които се оспорва от учени на Турция и Югославия - са поставени. Резултатите ще бъдат известни през м.юли, когато отдел IV, ПГУ-ДС, ще има връзка с "ЖАКЛИН". Третият, четвъртият и петият етапи от тази операция включват последователно оперативни мероприятия зад граница през 1978-1980 година по: развитието на културата в българските земи през Средновековието; приносът на българите в национално-освободителните борби на други народи и историческите корени на нашата съвременност. Много от мероприятията от тези етапи на операция "СТРОИТЕЛИТЕ", независимо от това, че ще се провеждат през следващите години, са задвижени. Но в процеса на реализацията, в някои от мероприятията включени в третия и четвърти етапи се проявяват особености. Такива например: чрез с.с. "БИБЛИОГРАФА" и обект "АРХИОГРАФЪТ" се организира да се публикува в СФОРЮ и Турция статия за Шърновската школа XII-XIV век като книжовен център на Балканите. Статията трябва да излезе до месец август 1978 година. По сведения на "БИБЛИОГРАФА", в "АРХИОГРАФЪТ" се забелязват вече колебания по отношение научните му схващания и може да се очаква - независимо от обещанията, че той не е "най-добре" разположен към нашата страна, поради което трябва да се реши бързо дали мероприятието да се реализира чрез него или ще се търсят други пътища.

Особености има и при една друга операция, която се провежда със съдействието на отдел III, ПГУ-ДС. Чрез с.с. "ТОДОРОВ" и агент "ФИНОКИ" – на ръководство в отдел II: ПГУ-ДС, до месец март 1978 година, трябва да се напише и разпространи в Италия, Франция и Австрия книга за участието на Българи в освободителното движение на Гарибалди през втората половина на XIX век. Работата бе подета добре. Устроена бе среща на с.с. "ТОДОРОВ" на ръководство в Управление VI-ДС, с "ФИНОКИ". "ТОДОРОВ" е издал такава книга на Български език, така че въпросът се заключава само до нейното обогатяване и трансформиране в приемлив за чуждия читател вид. Усложненията в резидентурата в Рим и срещата на "ФИНОКИ" на територията на трета страна обаче доведе до замразяването на работата. На следващата среща с "ФИНОКИ" е договорено с отдел III, ПГУ-ДС, да се разисква този въпрос и ще се вземат мерки за придвижване на работата напред.

Все в тази насока приносът на Българите в национално-освободителните борби на други народи – по-утвърдено предложение се провежда операция в Кипър. С нея се цели да се утвърдят българо-кипърските исторически връзки. Същността ѝ се състои в това: с.с. на отдела "ВАСИЛЕВ", по наши указания и ръководство, направи превод на иръци на част /270 стр./ от старата Кипърска хроника, издадена от БАН, в която се описват кипърските национално-освободителни борби през Средните векове, в които са участвували и много българи. Агент "МЕРКУРИЙ" изготви обширна статия /70 стр./ за Хрониката и нашето издание и беше дадена за публикуване в Кипърско

- 9 -

историческо списание. Сега продължава превода и на останалите две части.

Отделът, с възможностите на някои прикрития, продължава да провежда следващите етапи на операция "МОНОГРАФИЯ" – утвърждаване нашата теза за траките и тракологията като наука. Обект "КОРЕСПОНДЕНТ" действа изключително под ръководството на о.р. на секретния щат "КРУМ". "КОРЕСПОНДЕНТЪТ" не само разшири кръгът на учените в света, до които изпрати нашето определение за тракологията като наука, но и уреди провеждането на III-ти конгрес по тракология във Виена, а IV – през 1978 година в Амстердам. Това е от наша полза, тъй като във Виена и Амстердам имаме връзки с учени, които застъпват наши научни становища. "КОРЕСПОНДЕНТЪТ" е подготвил материал /по наши указания/ с който се слага началото за дискредитиране на дейността на руманската траколожка фондация "Драган" в Париз, която се стреми да се противопоставя на нашите становища за траките.

Утвърдените от др. Министър оперативни мероприятия за провеждане в САЩ имат за цел да направят достойние на културните и научни среди в тази страна ценностите на вековната българска култура и да представят вярно фактите от историята на България. Тези мероприятия са 10 на брой и имат разностранен характер: научни публикации в американски издания, отпечатване на научни трудове за България от американски и български автори, организиране на периодични издания за България, използване каналите на телевизията за предавания за нашата страна, оказване влияние на

отделни американски учени и изследователски центрове, разпространяване на наша литература и пропагандни материали. Към най-важните мероприятия на отдела през 1977 година се отнасят: издаване поредица от монографии и отделни трудове на наши автори от издателството при университетския център в Питсбърг, излизането на нулев брой на Международното списание за български проучвания, специална притурка за България към сп. "Югославска Европа", издаване на пълна библиография на всички публикации в САЩ за България и библиография на намиращите се в американски библиотеки българска литература и литература посветена на нашата страна.

Отдел XIV, ПГУ-ДС, е разработил в детайли операция "ПРЕСПА" – разпространение на книгата на Васил Кичков за македонските земи, доказваща българският характер на населението в тях. Предстои задействването ѝ. Набират се материали за разработването на операция "ДУНАВ" – противопоставяне Австрия на Югославия и осуетяване стремежа на Югославия да придобие своите архиви от периода на Първата световна война, съхранявани в Австрия. На този етап се използва с.с. "ПЛАМЕН", но се търсят и други подходящи български граждани с възможности; има ориентация, изучава се с цел вербовка и обект "ПЕБАЛ" – австрийски гражданин, от когото са получени информации за различни действия на югославската страна – той има възможност да оказва влияние в интересни за нас насоки. Извършват се организационни мероприятия съвместно с резидентурата в Лондон по разработката на операция "ПРОЛОГ" – издаване брой от английско историческо списание, в който да се публикуват материали за ис-

торията и успехите в областта на културата на НРБ и превръщането ѝ в културен център на Балканите.

Има операции, разработката на които затрудняват отдела. Такава е например операция "КЛОКОТНИЦА" – компрометиране на върлите скопски антибългаристи Михайло Апостолски и Александър Матковски. Причината се състои в това, че базата, на която беше заложена тази операция – наличието на компрометиращ Апостолски материал – е променена; има данни, че този материал е загубен и трябва да се направят допълнителни проверки за издирването му.

Всички мероприятия по провежданите операции по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС, се съгласуват и координират с отдел VIII, ПГУ-ДС и с линейния отдел. Освен това отделни мероприятия се обсъждат с работници от резидентурите при пребиваването им в Центъра. Има пълна координация с резидентурата в Ню Йорк, Лондон, Виена и Белград и други, на които е изпратен подробен пасаж. Като пример за добра координираност може да се посочи резидентурата в Ню Йорк. Заплануваните мероприятия за втората половина на 1977 г. и за следващите години са обсъдени с бъдещия резидент и с някои о.р., на които предстои заминаване на работа в САЩ. На резидентурата е оказвана помощ чрез справки и пасаж, с които се определят основните въпроси, по които трябва да работи, а също и за проведени в Центъра мероприятия. Същото се прави и с I отдел, ПГУ-ДС, III отдел и други.

Опитът, който вече е придобит от отдел XIV, ПГУ-ДС, по провеждането на операции, показва, че те имат

голямо сходство с активните мероприятия, но се различават съществено от тях. Това ги прави една гъвкава форма за постигане на осезателни разузнавателни резултати за националната ни историческа и идеологическа /културна/ кауза. Сходството им се състои в това, че както активните мероприятия, така и нашите операции са строго подчинени на целите и задачите поставени от партията в идеологическата област и че те са съобразени с характера и важността на историческите ни и културни въпроси, с които противникът спекулира с цел да дискредитира пред световната научна общественост национални ценности на България за цялото 1300-годишно нейно съществуване. Разликата между тях се долавя в това, че докато в съдържанието на активните мероприятия стремежът е да се изгради правилно съотношение между истината и лъжата, така че противникът да повярва и приеме това съдържание, то същност на операциите на отдела са исторически и културни истини, утвърдени от историческия процес, разгръщан се в рамките на нашата държава от образуването ѝ до днес. Това ги прави много ефикасни, тъй като имат трайно значение, защото въздействуват върху съзнанието на най-авторитетни учени и кръгове и остават като писмен паметник за следващите векове.

Горното налага всички операции, сега и в бъдеще, да се водят от оперативния състав прецизно, съгласно основните правила и принципи залегнали както в Инструкцията за оперативния отчет на ПГУ-ДС, така и на разпоредбите на Ръководството на ПГУ-ДС, свързани с провеждането на специалните мероприятия и координацията в оперативната работа в Центъра и зад граница. И тук вече се откриват

някои слабости – най-главната от които е, че само на две операции "СТРУМА" и "СТРОИТЕЛИТЕ" са открити съответни дела по отчета. Липсата на дела по отчета на операциите довежда до невъзможността провежданите съответни мероприятия да се планират, утвърждават и отчитат по регламентирания ред.

Разработката на операциите в Комплексния план е извършена само на основата на постъпили агентурни материали на наши сътрудници. В останалите отдели на ПГУ-ДС, постъпват данни по наши номенклатурни въпроси, които могат да се използват активно, но те не достигат до нас, или ако достигат, това става с голямо закъснение. В самите резидентури постъпват данни за прояви на чужди учени, техни публикации по въпроси на нашата история, култура и изкуство, но те не резонират и не достигат до нас, или ако това става, то е по околни пътища. Фактите, отнасящи се до такива прояви представляват голям интерес за нас и е редно, те да се използват пълноценно.

В отдел XIV, ПГУ-ДС, има идеи, разработени в съответни предложения, за създаване на регионална основа на картотеки, в които да се систематизират факти и данни по обекти, лица и въпроси, с оглед да се облекчи и анализира работата на оперативния състав, но те не могат да се реализират поради това, че отделът не разполага с технически сътрудник.

Изложеното налага следните изводи:

1. Операциите, провеждани от отдел XIV, ПГУ-ДС, са ефективни разузнавателни мероприятия, имащи траен характер и продължително действие при утвърждаването на

103 44

- 14 -

социалистическата ни култура като кулминация на 1300-годишното развитие на България.

2. Операциите са гъвкава разузнавателна форма на отдела за изнасяне борбата по наши национални и идеологически въпроси на територията на противника.

3. При планирането, разработката и провеждането на операциите на отдела има съгласуваност и координация, но тя не е пълна, за да се затвори кръга: информация – операция – мероприятия – резултат – информация.

За подобряване на работата по операциите, провеждани от отдела е целесъобразно:

а/ на всички операции да се открият дела по оперативния отчет;

б/ провеждането на операциите и координацията, да се вземе на строг контрол от ръководството на отдела;

в/ в отдела да се съсредоточи постъпващата оперативна информация както в Центъра за антибългарски изказвания на учени и историци, пробългарски прояви и публикации, така и от резидентурите;

г/ да се изградят необходимите помощни картотеки.

Отп. в 2 екз.

екз. № 1 -

екз. № 2 - унищожен с проф. №

Изп. - 14-17536

Нап. - НМ-6605

София, 13.6.1977 г.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник: Е. Димитров

6/IV-781.

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

13593, сис. № 1
15 VIII 1977 год.

УТВЪРЖДАВАМ:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор: Михайлов
София, 20 8 1977 г.

*Съгласен за всяка операция
ще разглеждаме адекватно. Тъй като
в някои случаи това ще бъде угодна
и граждански интереси пред
позитивното и т.н. да опре...*

ПРОЕКТО - П Л А Н

13593-21

ОТНОСНО: Провеждане от отдел XIV, ПГУ-ДС, на допълнителни агентурно-оперативни мероприятия и операции през 1977-1980 година

1. Съвместно с отдел III и IV, ПГУ-ДС, ще се разработи операция под кодовото название "Университет" за утвърждаване на българистиката в света, в изпълнение на решението на ЦК на БКП за българистиката.

Срок: 30.X.1979 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ
началник отдел III, ПГУ
началник отдел IV, ПГУ

културно!

2. Ще се разработи операция под кодовото наименование "Пирин" за придобиване на архива на ВМРО - Иван Михайлов.

Срок: 30.XII.1978 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 2 -

113
68

3. Да се разработи операция под кодовото наименование "Екран", за разпространение на документални филми по получени по оперативен път материали в Търн, Белчица и Калугра, където ще се изградят наши пунктове за излъчване на тези филми.

За целта ще се използват възможностите на обект "ХАРИ" - _____ - обект на отдел XI, ПГУ-ДС, - _____ Сифово улиц Давид, обект "ЗОНЕ" - Белгийски кинескоп на телевизионни филми и агент " _____ " - на ръководство в отдел IV, ПГУ-ДС.

Срок: 30.X.1979 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС
началник отдел III, ПГУ-ДС
началник отдел IV, ПГУ-ДС

4. Да се проведе операция "МАДАРА" за реставриране на килията на ПАИСИЙ в Хилендарския манастир. За целта ще се използват възможностите на с.с. "ЛАЗАРОВ" - _____ и обект "СТАВРЕВ" - губерния прокесия _____.

Срок: 30.XII.1980 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС

опиния
5. Да се проведе операция под кодовото наименование "ДОКТОРА" за лансиране и утвърждаване на епископ Варшава за патриарх на гръцката православна църква.

Срок: 1.IX.1978 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС

- 3 -

изпълнено

*АТ
69*

6. Като се използват възможностите на обект "ЧАГАТАЕВ" да се разработи операция по кодовото наименование "ИЗДАТЕЛСТВО" за написване от първия на книга "Това е България", издаването ѝ в Бейрут и разпространяване в арабските страни.

Срок: 30.X.1979 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС,

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник: *[Signature]*

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор: _____

Отп. в 1 екз.

Изп.-14-17525

Нап.-НМ-8892

София, 15.8.1977 г.

М. В. Р.
ПЪРВО ОБЩНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. Смолян

Рес. № 10605, стр. № 1
У.И.И.9 У.И.И.

Строго секретно!

248

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

По решение на ръководството, през месец януари 1975 година, бях изпратен на прикритие в Националния исторически музей, където трябваше да се обособи група за създаване на "Секретен фонд" от придобитите по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС, материали.

Бях настанен в конспиративната квартира на ПГУ-ДС, на ул. "Ангел Кънчев 4", където се помещава "Сдружението на любителите на природата", на което приех и официалната документация.

Към него се водят обектите на ПГУ-ДС, в "Мечката" — Самоков и "Снежанка" в гр. Смолян.

На ул. "Ангел Кънчев 4" сдружението разполага с 4 стаи и кухня и тавански етаж.

В една от стаите през 1975 година беше оборудвана фотолаборатория на Националния музей, която обработваше и материали на отдела, което положение продължава

243

- 2 -

и сега. Останалите помещения от началото на 1976 година се заемат от група на външно министерство.

Всички разходи, които се извършват за наем, чистачка, телефони, електроенергия и отопление се изплащат от ПГУ-ДС.

Към сметката на сдружението се водят и 4 щатни и двама нещатни служители на ПГУ-ДС, в обектите "Мечката" и "Снежанка".

Поради това, че на входа на сградата на улица "Ангел Кънчев 4" има голяма табела на сдружението, непрекъснато най-различни граждани чукат на вратата и искат да сътрудничат на сдружението. В повечето случаи им се казва, че хората от сдружението ги няма или че са се преместили неизвестно къде.

В последно време интерес към сдружението проявяват и кореспонденти от в. "Работническо дело", които искат среща с мен за информация.

От м.януари т.г. аз не посещавам тази сграда, но всички въпроси се отправят към мен.

Считам, че стоенето на тази фирма и разходите, които се правят по това сдружение, не оправдават целта си и предизвикват подозрение у гражданите, поради което предлагам да се направи преоценка и да се дадат разпореждания.

Отп. в 1 екз.
Изп. -14-17527
Нап. -НМ-7336
София, 1.7.1977 г.

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ В ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Полковник: Крумовичев

НАРОДНА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ
КОМИТЕТ
ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА
СОФИЯ, БУЛ. СТАМБОЛИЙСКИ 17, ТЕЛ. 87-95-51

№ . . . .

18.X.1977 г.

196

ДО ДРУГАРЯ ПРОДАН СТОЯНОВ -
ЗАВЕЖДАЩ ОТДЕЛ "НАУКА И
ОБРАЗОВАНИЕ" НА ЦК НА БКП

ДО ДРУГАРЯ МИРЧО СПАСОВ -
ЗАВЕЖДАЩ ОТДЕЛ "КАДРИ,
ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦИИ И
КОМАНДИРОВКИ В ЧУЖБИНА"
НА ЦК НА БКП

Т У К

ДРУГАРИ,

Европейската фондация "Драган" чийто собственик е италианският гражданин от румънски произход Драган, обяви през м. или с официални писма до българските учени проф. Из. Дуриданя, проф. И. Замков, проф. Г. Михайлов, Ж. Велкова и акад. Вл. Георгиев, по реда на поканването, че организира симпозиум върху тракийския език в седалището си в Рим. Същевременно фондацията обяви, че организирания от нея симпозиум е в рамките на подготовката на Третия конгрес по тракология в Атина през 1980 г., който щял да бъде свикан на нейни частни разноси.

Фондацията "Драган" от дълги години развива дейност в областта на тракологията и беше инициатор на Първия световен конгрес по тракология във Венеция през 1972 г., който бе предотвъртен благодарение решението на ЦК на БКП да се създаде Институт по тракология и веднага да се организира конгрес в София. Известно е, че научното равнище на изследванията е под всякаква критика. В основното си същностно

- 2 -

195

"Ние траките", г-н Драган дори обяви, че реалната възможност "за европейско обединение лежи в общата тракийска основа на цялата европейска цивилизация.

Ръководството на Института по тракология реши да не взема участие в симпозиума. Понеже акад. Владимир Георгиев е не само настоятелно поканен, но и е консултиран за начина на провеждането на симпозиума и му е предоставен основния доклад, с него бе проведен разговор, в който бяха изложени съображенията на ръководството на Института по тракология, както и съображенията от по-общ характер, свързани с разгръщаната се антикомунистическа, антисоциалистическа и антисъветска кампания съсредоточена в мероприятията от Биеналето във Венеция /XI-XII т.г./ Бе изтъкнато, че тъй като симпозиумът по тракийски език в Рим съпада по време с подготовката и началото на Биеналето се създават допълнително усложнени условия за политически спекулации с български учени.

Моля за Вашето становище.

С уважение,

Ал.Фол,
ПЪРВИ ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА КОМИТЕТА ЗА КУЛТУРА

150

Строго секретно!

25

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Рег. № 10994, оиз. № 2
5-9 19 78 год.

8771 7/10/9

С П Р А В К А

Из архивите на ДС

529

ОТНОСНО: Използуване на възможностите за работа на Славянския комитет по линия на отдел XIV, ИГУ—ДС

От придобитите досега данни и наличния опит в отдел XIV, ИГУ—ДС, се установява, че българската емиграция /колония/ може да бъде използвана в следните главни насоки по линия на отдел XIV, ИГУ—ДС:

1. В отделни лица—българи могат да се издирят и по съответен път придобият архиви и други предмети представляващи исторически ценности за нашата страна.
2. В средите на българите могат да се открият лица, работещи в обекти зад граница, в които се съхраняват ценни документи, отнасящи се за нашето историческо наследство. Чрез тях или техни връзки тези ценности могат да бъдат иззети или фотоконирани.
3. Издирване на лица от по-младото поколение на емиграцията, които се занимават с проблеми, които от исторически аспект имат отношение към по-далечното и по-близкото минало на България — следващите исторически науки слависти, балканисти, османисти и пр.

167
26

- 2 -

4. Използуване на печатните издания на българската емиграция както за правилното осветляване на нашата история в чужбина, така и за пропагандиране на нашите социалистически успехи в областта на културата.

5. Изучаване на учещите се у нас стипендианти от български произход и вербовка на онези, които ще имат възможности да работят в институти и учреждения, представляващи интерес за културно-историческото разузнаване.

6. Използуването на колонията за получаване на наводки за лица, работещи в обекта, представляващи интерес за отдел XIV; ИГУ-ДС, като библиотеки, държавни и частни архиви, манастири и други хранилища на документи с историческа стойност.

От своя страна отдел XIV, ИГУ-ДС, съчетавайки своите специфични интереси с официалната дейност на Славянския комитет може да командирова свои ОР или СС както зад граница, така и в страната при случаите на размяна на делегации по линия на гостуващите наши сънародници в България и по линия на делегации на задграничните църковни общини.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ИГУ-ДС,
Полковник:
/Г. Авджиев/

Отп. в 2 екз.
Екз. № 1 - XI 1/1
Екз. № 2 - 29
Изп. - 14-17239
Нап. - ЦМ-231
София, 5.6.1978 г.

278
56

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 21732, екз. № _____
7 XI 1998 год.

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ—ДС
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР В. КОЦЕВ

Т У К

*Др. Стоян Министър
Материалите са в
записките по случая
Тук се изготвя доклад
записката за П. И.
1978.5*

ДОКЛАД ЗАПИСКА

1978. 11. 1

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

Придобиването и реализацията на документи и материали, касаещи историята, културата и изкуството на България е една от основните задачи на нашия отдел.

След придобиването им по оперативен път, реализацията на всички материали и документи върви по следния ред:

От името на др. Министър в отдела се приготвя официално писмо до председателката на Междуведомствената комисия по издирване и съхраняване на паметниците на българската история и култура др. Людмила Живкова. С това писмо, написано в 2 екземпляра изпращаме до др. Министър и оперативна справка за начина на придобиването им и предварителна оценка от специалисти, наши с.с., съответно обезличена, за стойността на материалите.

248
57

- 2 -

След като др. Министър подписа двата екземпляра при нас остава екз. № 2 и оперативната справка, а изпращаме до др. Л. Живкова екз. № 1 и обезличената справка плюс приложените материали за по-нататъшна работа по реализацията. Наш оперативен работник от отдела ги занася на др. Ек. Чалъкова – секретарка на др. Л. Живкова в Комитета за култура, която ѝ ги предава за запознаване.

Преди известно време в една от касите на сектор "Културно наследство" на Министерство на външните работи, настанен на ул. "Ангел Кънчев" № 4, бяха извадени 5 броя писма, екз. № 1 плюс обезличените справки и приложенията от началото на 1977 година /м. февруари/, които са оставени там на съхранение от другарите Р. Димитров и Милчо Илиев – бивши служители на МВР, сега на работа в Министерство на външните работи. Ключ от касата има само др. Олга Арсова, която не е служителка на МВР. Пътят, по който материалите са се оказали в сектора, не ни е известен. От материалите не личи те да са били предавани някъде за сериозна научна обработка, а те действително имат голяма научна стойност.

Не по-малко тревожна е другата страна на въпроса. Наши материали, с подписите на др. Министър и др. В. Коцев – началник ПГУ-ДС, попадат на място, неподходящо за съхранение съответствуващо на степента на важност и секретност, а от тях се и разбира, че МВР се интересува от подобни проблеми. Освен това, за придобиването им са харчени оперативни средства.

Считам, че материалите намиращи се на съхранение в помещенията на ул. "Ангел Кънчев" следва незабавно да бъдат предадени в отдела.

289
58

- 3 -

Чрез др. заместник министър САВОВ, в подходяща форма, да се посочи, че в бъдеще такива материали не бива да се предават на места, където не съществуват условия за секретност, както и да се подобри работата по тяхната научна обработка.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ ~~ХИД~~, ПУ-ДС,
Полковник: *Г. Авджиев*
/Г. Авджиев/

533

Отп. в 1 екз.
Изп. - 14-17239
Нап. - 505-Н. Миленова
София, 17.11.1978 г.

8/11.78. *Уф...*

Из архивите на ДС

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Работата на органите на МВР за популяризиране в чужбина успехите на нашата страна в областта на културата, изкуството, историческата наука и за издирването, опазването и използването на паметници на българската история и култура, за противопоставяне на опитите за фалшифициране на нашата история

На 5 и на 19 април 1975 година Секретариатът на ЦК на БКП прие решения за опазване и придобиване на културно-исторически паметници на България в чужбина. През 1976 година бе прието ново решение за по-нататъшно утвърждаване престижа на българската култура, изкуство и наука.

В изпълнение на тези решения Комитетът за култура, Министерство на външните работи и Министерство на вътрешните работи извършиха значителна работа.

По-важните мероприятия, които досега са проведени в тази насока от Министерство на вътрешните работи са следните:

- 2 -

1. В Управление VI-ДС е изградена работна група от опитни оперативни работници, която има за задачи опазването на паметниците на нашата история и култура от ограбване, унищожаване и други посегателства. Тази група изпълнява задачи и за своевременно разкриване и пресичане на вражески действия, свързани с чествуването на 1300-годишнината.

Задачи по линия на 1300-годишнината изпълняват и другите централни поделения на МВР и окръжните управления. В тази връзка е разработено окръжно писмо до всички поделения на МВР.

2. Взети бяха мерки за опазване на онези паметници на българската история и култура в чужбина, които са застрашени от разрушаване, ограбване или други неприятелски действия. Такъв е случаят с паметниците в Зографския и Хилендарския манастири, които се ст особено значение за нашата история.

3. Чрез Разузнавателното управление на ДС, към което е образуван специален отдел, се работи за придобиване на културно-исторически паметници, съхранявани в чужди секретни хранилища. Проведените мероприятия дадоха добри резултати. Придобити са завинаги за историческата ни наука многобройни материали-оригинали, ксерокопия от документи, микрофилми, карти, произведения на изкуството и други, от Гърция, Турция, Австрия, ГФР, САЩ, Ватикана, Англия и други. Досега са заснети около 130 000 кадъра славянски ръкописи от Зографския манастир и 40 000 кадъра славянски и други ръкописи от Хилендарския манастир.

Придобитите от други страни фотокопия на документи възлизат на около 45 000 страници. Те са предимно от Военния архив на Австрия, Държавния архив на Англия, от ГФР и други. Придобити са също около 80 средновековни карти в оригинали и копия за района на Балканите, в които исторически правдиво е показано значението на българската държава.

Успешно са иззети 854 оригинални документи от австрийските архиви, с което е отнета възможността те да бъдат използвани

Задачата е до 1981 година да се придобият почти всички документи в чужбина, отнасящи се до нашата история и култура.

Една част от придобитите материали са предадени за ползуване от нашите специалисти за написване на книги, дисертации и други публикации, доказващи историческата истина за нашата държава и народ. Друга част от материалите се пазят с цел използването им в подходящ момент. Трета част от тези материали се използват по агентурно-оперативен път за правилно информиране световната общественост за нашето историческо минало, за нашата култура и за нешето социалистическо настояще.

По-важни мероприятия, проведени в тази насока зад граница са:

- Публикувана е статия "За историята на ресовския правопис в България" в Белград, която бе посрещната с особен интерес;

- Публикувана е "История на България" от френски историк, в която се утвърждават нашите исторически тези;

- Издадена е книгата "Охридската епархия" от френски автор, в която са включени материали, утвърждаващи

- 4 -

българският етнически състав на населението в тези земи;

- Написан бе научен труд "Бисмарк и източния въпрос", в който са включени наши материали, между които и за Априлското въстание;

Трудът е предизвикал голям интерес сред западно-германски учени. Интерес към труда са проявили и съветски специалисти, тъй като в него се доказва, че Русия не е започнала войната с Турция, водена от агресивни цели;

- По материали от турски източници за българската история, от Националната библиотека в Париж, бе създаден филмът "Левски и времето";

- По придобити материали в чужбина бе направен филма "История", в който се показват нови документи и се утвърждава значимостта на България през Средновековието. Също изработени бяха филмите "Необикновеното", "Хроники", "Митове", "Съкровище", "Архиви" и други, които утвърждават историческата истина за нашата страна.

Подготвена е книга за богомилското движение и неговото влияние върху социалния живот на средновековна Европа. В същата насока е подготвен за съвместна продукция с чужди продуценти филм на същата тема.

Съвместно със западни филмови дейци се подготвя за разпространение филм за Йоан Педиасим, Йоан Кукузел и Евгений Булгарис; с тези филми ще се утвърждава участието на тези видни българи в хуманистичния пробив на средновековната схоластична наука и развитието на астрономията, музиката, философията и юридическите науки през това време.

Провеждат се мероприятия за утвърждаването на Търновската школа XII–XIV век като книжовен и културен център на Балканите. Ще бъдат публикувани от чужди и наши автори публикации на монографии и други в защита на историческата истина.

Предвидени са и редица други мероприятия в тази насока, едни от които са в процес на провеждане, а други в подготовка.

Една значителна част от придобитите от нас материали, отнасящи се за различни периоди от българската история е включена и ще бъде използвана в подготвената от БАН нова многотомна история на България.

Другата част от материалите ще послужат за попълване фонда на Народната библиотека "Кирил и Методий".

В резултат на мероприятията, които са заложи в плановете, предстои да постъпят редица още важни документи, касаещи нашата история. За тази цел са разработени плановете–програми, с перспектива до 1985 година.

Особено място сега се отделя за активно противопоставяне на антибългарската дейност и опитите грубо да се фалшифицира нашата история от страна на СФРЮ. В тази връзка в Първо Главно управление на ДС е разработен специален план, в който са заложи голям брой мероприятия с перспектива до 1985 година.

За същия период е разработен и план за оперативни мероприятия във връзка с 1300-годишнината от основаването на Българската държава, с които ще се цели да се неутрализират антибългарските действия на противника.

Важно място в нашата работа заемат специалните мероприятия и операции. Те са ориентирани към правилното осветляване на световната общественост за нашето минало и настояще, за разобличаване на вражеските действия насочени срещу нашата история и култура, за неутрализирането и компрометирането на онези лица и институти, които се стремят да фалшифицират и изопачат нашата история с користни шовинистични и националистически намерения и да изострят международните отношения на България с нейните съседи.

За решаването на тези задачи само през 1978 година, по външна линия, бяха заложили около 150 мероприятия. Работи се за проникването в около 30 обекта в чужбина, за които разполагаме с данни, че съхраняват материали, в които има сведения за нашето далечно и по-близко минало.

В разработените планове с перспектива до 1985 година са заложили още повече и още по-мощни мероприятия.

За мероприятията, които ще бъдат провеждани зад граница, във връзка с 1300-годишнината, са изпратени подробни указания за работата на резидентурите.

Предвижда се всички основни мероприятия да достигнат своята кулминация при чествването на 1300-годишнината през 1981 година.

Като се изхожда от досегашния опит в бъдеще ще се работи в следните основни насоки:

1. Разкриване на плановете и намеренията на противника за изопачаване и фалшифициране на нашата история и култура във връзка с 1300-годишнината от образуването на нашата държава и стремежите му да използва юбилейната

Из архивите на ДС

539

- 7 -

годишна за засилването на антибългарската дейност и за създаване на напрежение на Балканите.

2. Утвърждаване зад граница на историческата истина за образуването на българската държава и формирането на българската нация и национално съзнание, както и за развитието на българската самобитна култура и изкуство през вековете и в условията на развитото социалистическо общество.

3. Компрометиране и дискредитиране на учени и институти на съседните и други страни, които тенденциозно грубо изопачават нашата история, ролята на Българската комунистическа партия в борбата за победата на социалистическата революция и провеждат остра антибългарска и националистическа пропаганда.

4. Засилване на оперативната работа по издирването, придобиването и съхраняването на паметници на българската културно-историческо наследство в чужбина и предоставянето им на наши учени за пропагандиране и отстояване на правдивостта на нашите тези за българската държава, нация и културно-исторически принос на българите през вековете.

Провеждане на профилактична работа от органите на МВР за опазването от ограбване, разрушаване и друг вид вредителство по отношение на паметниците на историята и културата на наша територия и използването на юбилея за вражеска дейност.

За да се постигне още по-голяма оптималност при решаването на проблемите в тази област е необходимо:

- да се подобри и засили координацията между органите на МВР и официалните институти, занимаващи се с

- 8 -

тези проблеми, за да се избегне дублиране на задачите и разкриване на нашите интереси пред заинтересованите кръгове и служби зад граница;

- Да бъдат проведени мероприятия за подобряване на работата по оценката на придобитите материали и предаването им за своевременно ползване от специалистите, за да се отговори на динамиката на събитията в тази област.

В тази връзка да се подобри контролът по използването на материалите с цел оптимални резултати и за да се избегне евентуална злоупотреба с тях;

- Като се изхожда от активизирането на антибългарската дейност на врага да бъдат засилени позициите на културно-историческото разузнаване в някои от разузнаваните страни, като СФРЮ, Турция и Гърция.

Възможностите, с които разполагат органите на МВР на настоящия етап за утвърждаването на нашето далечно и близко минало, позволяват успешно решаване на задачите. Необходимо е да се подобри работата по захранване с необходимите научни разработки от наши специалисти, които да се използват в защита на истината за България. Във връзка с това би било целесъобразно изграждането на група от най-добрите наши специалисти в областта на историята, културата, изкуството и науката, която да изучава нуждите и своевременно разработва такива материали, които най-добре и най-резултатно биха отговорили на изискванията на определения етап.

При наличната база и целенасоченост, съществува увереност не само за успешно решаване на задачите, но и

за изнасянето на борбата по това направление на територията на противника.

Рер. № 22487/78 г.

МИНИСТЪР:

_____

М. В. Р.
ПРЕДПРИЯТИЕ

23057
0-7. АИ. 1970

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-полковник: _____
София, _____ 1978 год.

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия до 1985 година от отдел XIV, ПГУ-ДС, във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава

През 1981 година предстои чествването от нашия народ на 1300-годишнината от образуването на българската държава.

Бележитата годишнина ще бъде обобщение на историческия принос на българите през вековете и наши дни и категорично противопоставяне патриотизма на нашия народ на национализма, антисъветизма и антикомунизма.

С приближаването на този забележителен юбилей враговете на българския народ засилват подривната и антибългарска дейност. Вражеската дейност е насочена преди

всичко към това да бъде изопачен смисълът на чествването на 1300-годишнината и се използва за раздухване на национализъм и разногласия между държавите на Балканите.

С цел да се постигне максимален ефект от чествването на юбилейната 1300-годишнина и за активно противопоставяне на действията на врага, културно-историческото разузнаване ще проведе агентурно-оперативни мероприятия през 1979-1985 година в следните направления:

1. Разкриване на плановете и намеренията на противника за изопачаване и фалшифициране на нашата история и култура във връзка с 1300-годишнината от образуването на нашата държава и стремежите му за използване на юбилейната годишнина за засилването на антибългарската дейност, националистическите и шовинистични страсти, както и за създаване на напрежение на Балканите.

2. Утвърждаване зад граница на историческата истина за образуването на българската държава и формирането на българска нация и национално съзнание, както и за развитието на българската самобитна култура и изкуство през вековете и в условията на развитото социалистическо общество.

3. Компрометиране и дискредитиране на учени и институти, които тенденциозно и грубо изопачават нашата история, ролята на Българската комунистическа партия в борбата за победа на социалистическата революция и комунизма и провеждат остра антибългарска и националистическа пропаганда.

4. Издирване, придобиване и съхраняване на паметници на българското културно-историческо наследство в чужбина

- 3 -

и предоставянето им на наши агенти, СС и ОВ за пропагандиране и отстояване правдивостта на нашите тези за българската държава, нация и културно-исторически принос на българите през вековете.

За изпълнение на горното отдел XIV, ПГУ-ДС, ще проведе до 1985 година следните агентурно-оперативни

М Е Р О П Р И Я Т И Я :

I. Отдел XIV, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел XVII, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе многостепенна операция "ХЪШОВЕ" с основна задача: противопоставяне на антибългарската дейност на румънските учени и идеологически институти.

М Е Р О П Р И Я Т И Я " Х Ъ Ш О В Е - 1 "

=====

Противопоставяне на грубите фалшификации на румънските учени при утвърждаване на своята теза за държавно-строителните традиции на румънската държава и прякото им посегателство на българското културно-историческо наследство в Добруджа, която "била люлка на средновековната румънска държава".

1. Разобличаване фалшификациите на румънските учени в издадената от тях "История на Добруджа" в три тома.

- 4 -

а/ Да се напишат и публикуват в чужбина и в страната от наши агенти, СС и ОВ научни и научно-популярни материали, както и монографии с подчертаване нашите тези и историческата истина за Добруджа и населението живяло и живеещо в нейните земи;

б/ Да се работи за разобличаването фалшификациите на историческата правда за Добруджа от румънските историци:

- А. Арцеску - доказва, че Добруджа била румънска земя;

- А. Сузевчану - доказва "силната романизация" на Добруджа;

- Е. Кондураки - академик;

- К. Джуреску - академик.

Срок: 30.XII.1981 г.

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-2"

=====

1. Разобличаване на прорумънски настроени чуждестранни учени в областта на историята:

- професор Александър Ренда - австриец, написал книга за траките и тяхното значение в балканския югоизток; поддръжник на тезата на румънските историци и археолози за трако-дакийския континент; активен сътрудник на Института "Аржан" в Париж;

- професор Вилхелм Крънджалов - бивш преподавател в Софийския университет, където е чел

лекции по история на славянските народи; през 1948 година заминал за УССР и се установил постоянно там; член на редколегията на историческото сехословакото списание "БИЗАНТИНОСЛАВИК"; цялата му "научна" дейност носи белега на антибългарската насоченост и отричане тезите на българската историография.

2. Разобличаване фалшифицирането на балканската история от румънското историческо списание "Дека-ромачия", издавано в град Фрайбург - ГФР, с подзаглавие "Годишник на източния латипитет"; списанието прокарва грубо националистически румънски тези.

Срок: 30.XII.1981 година

МЕРОПРИЯТИЯ "ХЪШОВЕ-3"

=====

1. Приобщаване и използване на чужди учени за разработка на наши исторически тези за българо-румънски-те отношения през вековете:

- _____ на
в гр.Кьолн-ГФР; известен учен по проблемите на римските градове; организиран изложба на румънците
"Римляни в Румъния", но не съгласен с техните тези за ентогенезиса им;

- професор _____ - от Унив-
ситета в Мюнхен, _____ и
_____, ръководен учен на археологическата наука в ГФР;
добре настроен към НР България и отрицателно към румън-
ските тези за техния произход;

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 6 -

- професор _____ -
 световно известен учен от _____ произход;
 занимава се с праистория в Хайделбергския университет;
 добре настроен към българската историческа наука;

- _____ - известен специалист, с трудове върху тракийския характер на приписвани на келтите паметници;

- професор _____ - от Ню Йоркския университет; световно известен учен в областта на праисторическата археология; ръководи публикации на библиографски издания за археологически разкопки в целия свят;

- _____ - професор по история от Университета в Бордо, Франция.

2. Приобщаване и използване на румънски историци за целите на българската историческа наука:

- _____ - пробългарски настроен археолог, има непосредствено отношение към изследванията на румънците в Добруджа.

Срок: 30.XII.1981 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-4"
 =====

Противопоставяне на тезата на румънските учени, че Константин Преславски не бил първият старобългарски поет, а просто "Константин нови".

Срок: 30.XII.1982 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-5"

Мероприятието ще цели разобличаване в чужбина изопачаванията и фалшификациите на руманските учени на въстанието на Асеновци, представяно, че е ръководено от власи и че Второто българско царство било "влашко царство" и посочване на историческата истина.

За целта ще бъдат издирени и използвани подходящи агенти и СС.

Срок: 30.XII.1985 година

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС
началник отдел XVII, ПГУ

МЕРОПРИЯТИЕ "ХЪШОВЕ-6"

Като се използват агентурните възможности на отдел XIV, ПГУ-ДС, и тези на отдел XVII, ПГУ-ДС, и Окръжно управление на МВР - гр.Велико Търново, Толбухин, Силистра и Видин - да се придобият всички открити и някои от тайно съхранявани изворови материали в Румъния.

Срок: 30.X.1981 година

II. Отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел I, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе многостепенна операция "БУЛАИР" с основна задача: решително противопоставяне на антибългарската дейност и тези на турските учени и идеологически институти.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-1"

1. Противопоставяне на антибългарската дейност и разлагане на Одрикския институт за исторически изследвания на Тракия.

За тази цел:

а/ Да се излезе в чужбина и в страната от наши агенти, СС и ОВ с критични материали по "изследванията" на института;

б/ Да се постигне неутрализиране и разлагане дейността на Института чрез спечелване и приобщаване на професор _____ на Института.

2. Популяризиране в чужбина и у нас на нашите тези за турското присъствие в България по време на робството и след това.

а/ Да се разработят от наши агенти, СС и ОВ, публикуват и разпространят в чужбина и у нас темите:

- "Ислямизмът в България";
- "Пантюркизмът със или без българите";
- "Помаците в /гръцка/ Тракия;
- "Турко - мюсюлманите в България, Гърция, Албания и Югославия".

МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-2"

1. Приобщаване към българските тези за българо-турските отношения през вековете на чуждестранни историци и такива от Турция.

а/ Да се поканят в страната и проведат оперативни мероприятия за обработка на:

- професор _____ - известен турски
учен по произход от Босна, с добро отношение към нашата
страна;

- историкът _____ - от Отомански
музей в Истанбул;

- професор _____ на
Германския археологически институт; турколог, с много добро
отношение към НРБ.

2. Проникване в документационните центрове на Тур-
ция за придобиване на материали, свързани с нашата истори.
За целта:

а/ Чрез нашите възможности в Археологическия ин-
ститут и музей да се покани, чрез професор
турски специалист за участие в разкопки у нас;

б/ На основата на поканата на българската стра-
на да се поиска участието на български археолог в разкопки
в Турция при възможност това да се конкретизира- за
участие в разкопки на Одрински институт за Тракия,
ръководен от професор Е. Ерзан;

в/ Чрез резидентурата в Истанбул да се
изучат чуждестранните археологически мисии с цел издирване
на подходящи лица за вербовка и проникване.

г/ За работа по обектите за проникване на от-
дела в Турция да бъдат използвани османисти от САЩ
и ГФР, наши агенти и ОВ.

Срок: 30.XII.1985 г.

Отг.: Началник отдел XIV, ПГУ-ДС
Началник отдел I, ПГУ-ДС

МЕРОПРИЯТИЕ "БУЛАИР-3"
=====

1. Отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел I, ПГУ-ДС,
и Окръжно управление на МВР - гр.Шумен, използвайки свои-

- 10 -

те агентурни възможности, да придобие материали, свързани с нашата история, както следва:

- а/ От патриаршията: в Цариград _____:
- Документи за Охридската епархия;
  - Преписа на "Кондика на св.Климент", направен от гръцкия митрополит Антимос Алексудис;
  - Кондика на патриаршеската кореспонденция от 1599 г.;
  - Сбирка от различни църковни документи;
  - Кондика на Критий /АВ/ и номини синтагма / правна уредба/;
  - Протоколи на патриаршеската кореспонденция;
  - Кондика на турското бюро "Такрири-тесиерета-везирски заповеди" и други;
  - Фермани;
  - Берати;
  - Изпълнителни актове от Св.Синод от 1859 г.
  - Съдебни актове на Св.Синод от 1824 година;
  - Съдебни решения на Св.Синод от 1824 година
  - Изпълнителни актове на Смесения съвет от 1865 година;
  - Актове на двете тела от 1874-1923 година;
  - Кондики на различни манастири на Цариградската архиепископия и на епархийте;
  - Кондики на актовете на Централната църковна комисия от 1851 година;
- б/ От Курдешленското _____ училище:
- Книги, свързани с нашата история;
  - Книгите, дарение на "Православната общност в Пловдив",;

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : *[Signature]*

- 11 -

в/ От Гръцкото Фенерско училище в
Истанбул :

- Гръцкото ръкописно евангелие, подарено през 1063 година на манастира Св.Троица в о-в Халки от императрица Екатерина Комнина с монашеско име Ксения.

г/ От Халкинското богословско училище на остров Халки:

- Материалите на втората патриаршеска библиотека, открита през 1844 година, свързани с нашата история.

2. Да се изучат и вземе оперативно отношение с цел проникване в документационните центрове на Турция и придобиване на интересоващи ни материали от обектите за проникване на следните лица:

- _____, от името на ориенталския отдел при НБКМ;

- _____ на библиотеката в Университета в Истанбул - г-жа _____, която е с прогресивни разбирания;

- _____ българската колония в Истанбул и с възможността да съдействува по изпълнение на наши задачи. Работата с него да се води съгласувано с отдел IV, ПГУ-ДС, както и със Славянския комитет.

За допълнителни мероприятия в тази насока да се използват възможностите на спогодбата за културен обмен с Турция.

Срок: 30.XII.1984 година

Да продължи работата от отдел VIII и XIV, ПГУ-ДС, по провеждане на АМ "ХЕМУС", утвърждаваща българската народност на полиците и операция "ШУМЕН" - опровергаване турската теза за произхода на турското население, живеещо в България.

Срок: 30.XII.1985 година

Отг.: началник отдел VIII, ПГУ-ДС
началник отдел XIV, ПГУ-ДС
началник отдел I, ПГУ-ДС

III. Отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел II, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе многостепенна операция "ЛЕРИН" с основна насоченост:

- Възстановяване историческата истина за българския характер на "гръцка" Македония;
- Придобиване на документални материали, свързани с историята на нашата държава.

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-1"

=====

Възстановяване историческата правда за ролята на Източните патриаршии в съдбата на българите и откриване недостъпни за нас документи на българската история.

1. Чрез нашите възможности в Комитета по вероизповеданията към Министерство на външните работи, като се използват агентурния апарат в Българския историко-архивен институт - да се организира Симпозиум в НРБ, с основна тема

"Отношението между Вселенската Цариградска патриаршия и подвластните и митрополски, епископски и манастирски представители и българския народ".

И подтеми:

- "Отношението на Вселенската патриаршия към създаването на автокефална Охридска архиепископия преди и по времето на Самуиловата държава";

- "Отношението на представителите на Цариградската патриаршия чрез нейните митрополити, монаси и свещеници към българския народ в българските земи".

За участие в Симпозиума да се поканят с оглед провеждане на оперативни мероприятия за обработка, приобщаване и вербовка:

- професор _____ - историк на Цариградската патриаршия, от Халкинското богословско училище;

- _____ - от Солунския университет;

- професор _____ специалист по Света Гора и като председател на Гръцките слависти;

- професор _____ на Патриаршеския институт в Солун; в него са заснети на микрофилми повечето от ръкописите на Светогорските манастири;

- _____ - сътрудник на Патриаршеския институт;

- _____ - сътрудник на Солунския институт за Балкански проучвания; същият е обработвал ценния архив на Солунската митрополия;

КРДОПБГДСРБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 14 -

_____ - познавач на визан-
тийските музикални ръкописи и други;

Срок: 30.IX.1979 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-2"

=====

1. Противопоставяне на Гръзките тези за еднопосочност на приносът им за влияние върху славяните и българите.

а/ Като се използват агентурните възможности зад граница, да се разобличава гръцката теза за Кирило-методиевото дело като чисто Гръзки принос в просветата на славяните и се посочи историческата правда;

б/ Противопоставяне на тезата за единствено Гръцко културно влияние върху славяните и българите

2. Дискредитиране на "научните" изследвания на "Дружество за македонски изследвания" и "Институт за балкански проучвания" в град Саук, занимаващи се с фалшификация на нашата история: разработват и пропагандират тезата, че населението в географската област Македония от древността до наши дни било чисто Гръцко.

Срок: 30.XII.1982 година

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-3"

=====

1. Създаване на оперативна база в Атина за публикуване от наши агенти, СС и ОВ на материали свързани с нашата история и българо-Гръзките отношения.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

- 15 -

а/ Да се проведат агентурно-оперативни мероприятия по ангажиране за публикуване на наши материали в списание "ЕРАНИСТИС";

б/ Да се проведат оперативни мероприятия по професор _____ - преподавател в Солунският университет по новогръцка литература с цел оперативното му използване за публикуване в Гръцки списания на материали, утвърждаващи историческата правда за България и Гърция през вековете.

2. Създаване на оперативни отношения с Гръцки пробългарски настроени историци за решаване в наш интерес на жизнено важни въпроси за българската историческа наука.

а/ Да се проведат мероприятия за установяване на оперативни отношения с професор _____ известен архитект и археолог, открил гробя и скелета на цар Самуил с цел придобиване на всички материали за последния и предотвратяване на спекулации с неговия живот и дело;

б/ Да се проведат мероприятия по _____ - богослов, сътрудник на Солунският институт за балкански изследвания, където следи и издирва цялата литература по Македонски въпрос с цел придобиване на тази литература за нашата историческа наука и използването на обекта за решаване на наши задачи;

в/ Да се проведат агентурно-оперативни мероприятия по _____ - доцент по право в Солунският институт за балкански проучвания, съветник на цариградския патриарх с цел придобиване на документация на Цариградската патриаршия и използването му по наши задачи.

Срок: 30.X.1981 година

*Ще е реакция!
М. Кочаров
по извода писмо
м. Кочаров
от 11.04.14
СССР*

МЕРОПРИЯТИЕ "ЛЕРИН-4"
=====

Придобиване на български културно-исторически ценности и материали от документационните центрове на Гърция с оглед лишаване на противника от възможността да фалшифицира и спекулира с нашето историческо минало.

1. Да се проведат агентурно-оперативни мероприятия за придобиване на всички, свързани с нашата история, материали от Гърция и се съсредоточат в НР България за използване от нашите учени:

а/ От обект "ЦИТАДЕЛА":

- Да се микрофилмира цялото документално богатство на обекта и достави в НР България за ползуване.

б/ От Патриаршеския институт за патрологични изследвания в Солун или от САЩ:

- Да се вземат микрофилмите на наши ръкописи в Светогорските манастири.

в/ От библиотека "ГЕНАДИОН":

- Да се придобият за нашата страна географски и етнографски карти на Гърция с обозначения и на българските земи.

г/ От катедрата по история на славянските православни църкви към богословския факултет на Солунския университет:

- Да се придобият за нашата историческа наука всички материали отнасящи се до историята на българската православна църква, нейната роля сред славянството и нейните взаимоотношения с Гръцката църква.

д/ От Атинската национална библиотека:

- Да се доставят за целите на българската историческа наука, съхраняваните в нея "големи кондики", в които има богати данни за историята на България.

Срок: 30.XII.1985 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС
началник отдел II, ПГУ-ДС

IV. Отдел XIV, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел III, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе операция "КАЛОЯН" с основна насоченост: придобиване на документалното богатство на нашата страна съсредоточено в италиански архиви и Ватикана.

а/ Ватикана:

Чрез агентурни възможности на отдел XIV, ПГУ-ДС и такива на другите отдели на ПГУ-ДС, да се придобият за целите на нашата историческа наука материалите:

- Кореспонденцията на цар Калоян и римския папа;
- Материали от "Конгрегацията за разпространение на вярата";
- Материали за времето на османското робство и българското възраждане;
- Политическата и просветна дейност на католическите епископи в българските земи /Петър Солинат/ през XVII век;
- Архивният фонд на папа ПИЙ-ХІ.

б/ От Архива на Министерство на Външните работи на Италия:

- 18 -

- Докладите на Вито Пезитано -
италиански консул в София;

в/ От архива на Венеция :

- Материали за българи от Македония - роби
на остров Крит през XIV век;

- Дневникът на венецианеца Гаври
Кавадза от 1591 година;

- Материали за чужди пътешественици в Бълга-
рия от 1394-1878 година.

г/ Да се изучи оперативната обстановка в доку-
ментационните центрове на градовете Неапол, Генуа
Падуа, Флоренция с цел откриване на интересу-
ващи ни ценни материали за нашата история;

д/ Да се издирят и придобият изключително цен-
ните за нашата история частни колекции като:

- Дневникът за 1883-1885 година на А. Коллоги
Веспучи, съхраняван в дъщеря му Христика
Коллоги Веспучи;

- Материалите на пътешественика А.Бизани
и други.

Срок: 30.XII.1983 година

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС,
началник отдел III, ПГУ-ДС

V. Да се реализират следващите етапи на операция
"СТРОИТЕЛИТЕ", утвърждаваща градивната роля на българите

през вековете, Италия и Западна Европа.

Срок: 30.XII.1984 година

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС

VI. Да се разработи, подготви и проведе акция "ТЪРНОВО" с основна задача: чрез обект "МИРОСЛАВА" да се издирят и публикуват извори за българската история в Англия.

Срок: 30.XI.1982 година

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС

VII. Да се разработи и проведе в САЩ операция "ПАТРИОТ" с основна задача: създаване на американско-българска културна фондация, която чрез набиране средства от дарения на българи, живеещи в САЩ и Канада - да провежда мероприятия във връзка с 1300-годишнината от основаването на България.

Срок: 30.XII.1981 г.

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС

VIII. Отдел XIV, ПГУ-ДС, със съдействието на отделите III и IV, ПГУ-ДС, да разработи, организира и проведе в САЩ многостепенна операция "ФРАНКЛИН".

./..

- 20 -

МЕРОПРИЯТИЕ "ФРАНКЛИН-1"
=====

Използуване на американските средства за масова информация за 1300-годишнината.

За целта:

а/ Да се използва бивш агент "ИДЕОЛОГА" - откупил 4 часа от Радиото и Телевизията в Ню Йорк и излъчи 30-минутен филм за България и нейното историческо минало;

б/ Чрез обект "ПУРКОВ" - собственик на радио в гр. Кливеланд, да се пуснат за излъчване серия от приготвени от нас исторически предавания за България;

Също да се изгради читалище;

в/ Чрез Тончо Тончев, семейство Брик-Филд и Любен Балабанов, да се организира радиочас за 1300-годишнината по радиото в Детроит и излъчат филми чрез калифорнийската телевизия;

г/ За целите на бележитата годишнина да се организира използването на Арменското културно дружество "АРАКС" в Ню Йорк;

д/ Да се организира излъчването на български документални филми с историческа и съвременна тематика по 13-ти канал на Пъблик телевизън в Ню Йорк;

е/ Да се организира изготвянето на 90-минутен филм за България от собственика на фирма за туризъм и култура Франк Лонг от Филадельфия.

./..

Възможност
с Арменски
инв. К. Г.
Л. С.

МЕРОПРИЯТИЕ "ФРАНКЛИН-2"
=====

Придобиване на материали от документалните центрове на САЩ за нуждите на българската историческа наука.

а/ От Византоложкия институт в Айбартин

Оукс :

- Всички материали, свързани с нашите обекти в Турция, Гърция, Софрия и Румония.

Срок: 30.XII.1985 година

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС
началници отдели III и IV

IX. Съвместно с отдел IX, ПГУ-ДС, отдел XIV, ПГУ-ДС да разработи, организира и проведе операция "АНИБАЛ", с основна насоченост: използване на историци от Тунис за целите на българската историческа наука.

Срок: 30.XII.1981 година

Отг.: началник отдел XIV, ПГУ-ДС
началник отдел IX, ПГУ-ДС

X. Отдел XIV, ПГУ-ДС, да разработи, организира и проведе операция "ВАТЕРЛО" с основна насоченост: организиране на база за издаване на подготвени по наша линия материали по специалните мероприятия от Амстердамското издателство, собственост на Хекерт, проявило повишен интерес към продукцията на българските историци и

- 22 -

белгийското издателство, публикувало спомените на Иван Михайлов.

Срок: 30.XII.1983 година

Отг.,: началник отдел XIV, ПГУ-ДС

XI. С оглед противопоставяне на антибългарската дейност провеждана от СФРЮ, ще се работи по специално разработения и утвърден план с перспектива до 1985 година.

За всяка операция, АМ или елемент от тях ще бъдат изготвяни отделни планове за провеждането и реализацията им, съгласно регламента за специалните мероприятия.

Заложените в настоящия план специални мероприятия да бъдат за всяка година финансово обезпечени от бюджета на МВР по отделна финансова справка.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. УЧИНЕ-ДС
Генерал-майор: В. Коцев

София, 16.12 1978 година

СЪГЛАСЕН: Савов

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТР.РАБОТИ,
Генерал-лейтенант: Ст.Савов

София, 19.XII 1978 година

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1- _____

Екз. № 2- _____

Изп.-14-17239

Нап.-530-Н.Миленова

София, 7.12.1978 год.

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег. № 7170
13. V. 1979 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ:

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-лейтенант:

София, _____ /Ст.Савов/
1979 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Работата на отдел 14, ПГУ-ДС, и Окръжно управление на МВР – гр.Велико Търново, за периода 1979–1981 година

Отдел 14, ПГУ-ДС, и Окръжно управление на МВР – гр.Велико Търново, провеждат агентурно-оперативни мероприятия по издирване и придобиване на паметници на Търновската книжовна и живописна школа.

В чест на юбилейната 1300-годишнина от образуването на българската държава и дадените допълнителни указания от др.Министър е необходимо да бъде продължена и активизирана работата в тази насока.

За постигането на поставените цели през периода от 1979–1981 година ще бъдат проведени следните агентур-

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>

6 +

но-оперативни

М Е Р О П Р И Я Т И Я :

1. Да бъде изучен с цел вербовка
 – преподавател по български език и литература
 в университета "Кирил и Методий" – гр. Велико Търново.

Същият от есента на 1979 година до 1981 година
 ще бъде командирован по линия на културния и научен об-
 мен за преподавател в катедрата по българистика в Универ-
 ситета в Букурещ.

Съгласувано с Окръжно управление на МВР – град
 Велико Търново, отделите 14 и 17, ПГУ-ДС, да изработят
 план за работата на _____ по време на прес-
 тоя му в Букурещ и даден на ръководство на рези-
 дентурата в Букурещ.

Срок: 30.10.1979 г.
 Отг.: началник отдел 14, ПГУ-ДС,
 началник Окръжно у-ние –
 гр. Велико Търново

2. Да се маршрутират в Румелия нашите СС: ("ЮЛИАН", "ПЕТРОВ", "ВЕСЕЛИНОВ" и "ЯВОРОВ" за:

- Придобиване на културно-исторически паметни-
ци, свързани с Търновската книжовна и живописна школа и
нашата история;
- Получаване на данни за тяхното местонахож-
дение;
- изучаване на оперативната обстановка в обек-
ти, които ги съхраняват;
- Подаване наводки за лица, представляващи
интерес за работа по линия на отдел 14, ПГУ-ДС, свързана
с Търновските школи;

- Придобиване на новооткрити извори за българската история.

За целта, за работата на всеки секретен сътрудник ще бъде изпратен отделен план.

Срок: 30.12.1979 г. ✓

Отг.: ОР АТАНАСОВ и ОР АТАНАСЧЕВ

3. Чрез отдел 11, ПГУ-ДС, да се изучат възможностите за използване на Славянския комитет за работа по Търновската книжовна и живописна школа в Балканските страни.

Срок: 30.6.1979 г.

Отг.: началник отдел 14, ПГУ-ДС

4. Да се придобият ОВ от Австрия и Белгия за поставяне на задачи "под чужд флаг" за работа в обектите за проникване на отдел 14, ПГУ-ДС, в Румъния и САЩ, свързани с Търновската школа.

Срок: 30.12.1979 г.

Отг.: началник отдел 14, ПГУ-ДС

5. Активно да се използват възможностите на СС "ЮЛИАН" за решаване на следните задачи в страната:

- Укрепване и разрастване научно-издирвателната дейност на студентския кръжок при Велико-търновския университет "1300 години България";

- Подпомагане сътрудника при изпълнение на поставените му задачи за работа в архивохранилищата и библиотеките на манастирите, намиращи се на територията на Велико-търновски окръг.

Срок: постоянен

Отг.: ОР АТАНАСОВ и ОР АТАНАСЧЕВ

6. Чрез оперативния състав и СС при Окръжно управление на МВР - гр. Велико Търново, да бъдат изучавани чуждестранни учени, които ще участвуват в организираните от

Университета "Кирил и Методи" – Велико Търново и Комитета за културно-мемориалния с цел разработка на подходящите от тях и обвързването им със задачи по линия на отдел 14, ПГУ-ДС, свързани с Търновската книжовна и живописна школа.

Срок: постоянен

Отг.: Началник Окп.у-ние-
Велико Търново

7. Да се използват наличните агенти, СС и ОВ на връзка в Окръжно управление на МВР – Велико Търново, които да напишат подходящи материали за Търновската книжовна и живописна школа и се организира тяхното публикуване зад граница с цел популяризирането на тази школа.

Срок: 30.12.1980 г.

Отг.: Началник отдел 14,
Началник окп.у-ние-МВР,
гр.Велико Търново

8. Да се включи активно за работа по Търновската книжовна и живописна школа нововъзстановения СС "Вингов

За целта да се маршрутира до "ВРАНЧА" със задачи:

а/ Да издири и придобие материали за Търновската книжовна и живописна школа, неизвестни досега от Банат
и Тулча;

б/ Да подготви публицистични материали за популяризиране делото на тази школа.

Срок: 30.12.1979 г.

Отг.: началник отдел 14

9. Да се направи анализ на цялостната работа на отдел 14, ПГУ-ДС, и Окръжно управление МВР – град Велико

217

5

Търново, по Търновската книжовна и живописна школа с оглед насочване на оперативната работа за придобиване от чужбина на наличната документация и ефективното ѝ използване.

Срок: 30.7.1980 г.

Отг.: началник отдел 14, ПГУ-ДС

Началник окръжно-у-ние-МВР-
гр. Велико Търново

ПРЕДЛАГА,
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник:
/Г. Авджиев/
София, _____ 1979 година

СЪГЛАСНИ:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор:
/В. Коцев/
София, _____ 1979 година

НАЧАЛНИК ОКРЪЖНО У-НИЕ-МВР,
Генерал-майор:
/Р. Минчев/
В. Търново, _____ 1979 година

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 - _____

Екз. № 2 - _____

Изп. - 14-17513

Нап. - 168-Н. Миленова

София, _____ 1979 г.

Из архивите на ДС

569

М. В. Р.
ПЪРВО ТИШНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
Рег. № 7465, с. № _____
16.04 1979 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

С П Р А В К А

*На ст. Антошев
вн. р.
вн. р.*

ОТНОСИ: Възможности за провеждане на мероприятия във връзка с юбилей "1300 години България" в САЩ

В резултат на нашите ясни, категорични и правдиви позиции по т.н.Македонски въпрос, отразени в речта на др.Т.Живков в Благоевград, Декларацията на Министерство на външните работи на НРБ и широката разяснителна работа в тази насока пред нашата и чужда общественост се наблюдава раздвижване сред българската емиграция в положителна насока. То се изразява в събуждане на националното чувство сред българите, живеещи в чужбина, в извършването на патриотични жестове от тях към Родината и други. Правилните наши позиции по националния въпрос събудиха интереса и на онази част от българската емиграция, която не одобрява политическия строй у нас, но застава на исторически правилни позиции, в защита на българската народност.

От данните постъпили напоследък от задгранични наши звена и представителства се вижда, че в резултат на това се създава благоприятна обстановка за успешното провеждане на мероприятия в по-широк мащаб, свързани с юби-

лея "1300 години България" – в САЩ.

По-главните насоки очертаващи се на този етап са:

1. Създаване на организация с идеална цел във връзка с 1300-годишнината в САЩ. В тази организация могат да участвуват наши сънародници, които са материално по-добре, запазили са своите патриотични чувства и имат по-високо културно ниво. Събраният от тези среди паричен фонд може да бъде използван за стипендии, за културен обмен и други мероприятия, свързани с Родината. Създаването на такава организация с благотворителна цел, съгласно местното законодателство, не се облага с данъци и други такси. В нея биха могли да бъдат привлечени и някои български евреи и арменци, които не само са по-заможни, но са и устроени по-добре общественно, ползват се с по-широки връзки и влияние сред местната общественост. Реализирането на такава идея ще създаде редица други възможности и перспективи.

2. Създаване на обществен американо-български институт от местни граждани в САЩ. Дейността на такъв институт също може да се свърже с 1300-годишния юбилей, като се използва за популяризиране на нашата история и култура, за утвърждаване на нашите позиции по Македонския въпрос. Такава идея е споделил българин, работещ в Националната библиотека във Вашингтон и е изразил готовност да съдействува най-активно за създаването на института.

Участието на наши сънародници и американски граждани в едно такова мероприятие ще бъде от особена полза за нас.

Значимостта на мероприятията от този род провеждани в една страна като САЩ, би била много по-голяма, отколкото в която и да било друга държава.

3. Засилване на позициите на българската църква в САЩ и Канада и обединяване на емиграцията около нея. Този въпрос е от особена важност, тъй като църковните общини в тези страни са не само духовни центрове, а и просветни клубове единствено в които могат да се видят българи от второто и трето поколение. При решаването на този въпрос възниква необходимостта от провеждането на мероприятия за привличането на църковните общини, намиращи се под влиянието на МПО. Преодоляването на различията в тези среди би довело до голям ефект както за обединяването на българския елемент в тези страни, така и за решително противопоставяне на действията на югославяните. То ще окаже положително въздействие и върху българските емигрантски среди и в другите страни на света. Създадената обстановка благоприятствува работата в тази насока.

От тези виждания произтичат редица конкретни мероприятия, които следва да се провеждат по линия на различните служби и учреждения. По някои от аспектите на тази дейност в ПГУ-ДС, вече са заложени мероприятия в плана "1300 години България". Считаме обаче, че е необходимо да бъдат разработени комплексни с по-далечна и трайна перспектива мероприятия, които взаимно, допълвайки се, неминуемо ще доведат до сериозни успехи.

Във връзка с това би било целесъобразно към Националната комисия "1300 години" да бъде създаден единен оперативен център, който да ръководи и насочва цялостната

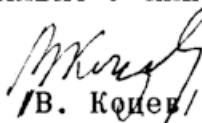

91
4

работа по официална линия, свързана с юбилей. В съвета на този координационен център следва периодически да участвува началника на отдел 14, ПГУ-ДС с оглед по-целенасочено и ефективно използване на реално съществуващите възможности за работа в тази насока.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС,

Генерал-майор:

/В. Конев/София, 23 /4/ - 1979 година

573

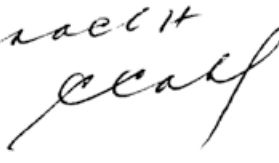
Отпеч. в 1 екз.

Изп.-14-17239

Нап.-181-Н.Миленова

София, 18.4.1979 год.

Съгласен
23/4.79

Общи работни документи
идеология

НРБ

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

СЕКРЕТАРИАТ

№ 1-72 екз. №

29.5 1979 г.

СОФИЯ

ош. ст. 1800/84

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

84

СТРОГО СЕКРЕТНО!

ДО
НАЧАЛНИЦИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИТЕ
ПОДЕЛЕНИЯ, СОФИЙСКОТО ГРАДСКО
И ОКРЪЖНИТЕ УПРАВЛЕНИЯ НА МВР

През 1981 г. нашият народ ще отбележи едно от най-значимите събития в своята история – 1300-годишнината от основаването на българската държава.

Юбилеят настъпва в изключително благоприятна за нашата страна обстановка, определена от епохалните успехи, постигнати под ръководството на БКП в строителството на социализма. В братско единство със Съветския съюз и с другите страни от социалистическата общност НР България е в авангарда на човечеството по пътя на комунизма.

Обединен под девиза "Минало, настояще и бъдеще", 13-вековният юбилей съдържа широки социални, идеологически и политически цели и измерения. Във вътрешен и в международен план те се свеждат до използването на неговия мощен патриотичен заряд за мобилизиране и стимулиране творческите сили на нацията за ефективно изпълнение програмните цели на партията и държавата в строителството на зрялото социалистическо общество; за по-нататъшно задълбочаване на процесите за всестранно сближаване със СССР и укрепване на дружбата и сътрудничеството с другите братски социалистически страни;

за популяризиране успехите на реалния социализъм и социалистическия начин на живот и усилване на нашето политическо и културно влияние върху определени среди и райони в несоциалистическите страни.

Изхождайки от мащабите и характера на юбилейната дейност и от очакването във връзка с юбилея активизиране на идеологическата и друга подривна дейност на противника срещу НР България, усилията на органите на МВР още отсега следва да се насочат главно към:

– разкриване, предотвратяване и пресичане плановете и намеренията на противника да използва 1300-годишнината за осъществяване на антибългарски акции и действия, за провеждане на идеологическа и друга подривна дейност срещу НР България;

– разкриване, предотвратяване и пресичане още в зародиш на всякакви опити да се използва юбилеят за инспириране и провеждане на националистически, контрареволуционни и други враждебни действия, на нелоялни прояви, негативни явления и процеси сред отделни лица и слоеве от населението в страната;

– оказване от позициите и със средствата на ДС на най-активно съдействие и помощ на Националната координационна комисия "1300 години България", на културните и научните ведомства и институти в борбата им срещу политическите и идеологическите спекулации и фалшификации, извършвани от противника с нашето историческо и културно наслед-

ство, и за издирване и опазване паметниците на българската история и култура у нас и в чужбина.

С оглед успешното изпълнение на задачите, които стоят пред органите на МВР във връзка с 1300-годишнината от основаването на българската държава

Н А Р Е Ж Д А М:

1. Централните поделения, Софийското градско и окръжните управления на МВР да активизират работата във връзка с настъпващия юбилей по всички линии и направления на оперативната дейност.

Ръководствата на централните поделения, Софийското градско и окръжните управления на МВР да вземат мерки за придобиване на нова агентура с позиции и възможности да решава задачите, които се поставят пред органите на МВР във връзка с чествуването на 1300-годишнината.

2. ПГУ, ВГУ, III, IV и VI управление – ДС и Разузнавателният отдел при УГВ във взаимодействие с органите на безопасността на братските страни да проведат координирани мероприятия за:

– разкриване и пресичане плановете и действията на задграничните идеологически, националистически, ционистки, религиозни, младежки и пропагандни центрове и организации да използват 1300-годишнината за осъществяване на антибългарски акции и провеждане на идеологическа и друга под-

ривна дейност срещу НР България, СССР и останалите социалистически страни;

– разкриване, оперативно покритие, прихващане или обезвреждане на официалните и нелегалните канали и източници в страната и зад граница, използвани от противника за разузнавателно и идеологическо проникване и за получаване на интересуваша ги информация.

3. ПГУ, ВГУ, III, IV и VI управление – ДС, Разузнавателният отдел при УГВ, Софийското градско и окръжните управления на МВР да използват възможностите, които предоставя чествуването на 1300-годишнината за провеждане на активни мероприятия, насочени към:

– усилване процесите на изолация, разложение и компрометиране на вражеските емигрантски организации и на отделни техни представители и за сриване на плановете и действията им за идейно и организационно обединяване и използване на емиграцията за подривни цели срещу страната;

– осуетяване и пресичане на опитите за установяване на контакти, изграждане на канали и поддържане на връзки от вражеската емиграция с нейни съмишленици и недоволни лица за водене на организирана и друга подривна дейност в страната;

– сплотяване на лоялната емиграция на основата на патриотизма, усилване на нашето влияние върху нея и ук-

репване на националното и българско съзнание с оглед тя да се използва като надежден резерв в борбата против антибългарската и антисоциалистическата пропаганда в чужбина.

4. ПГУ, ВГУ, III, IV и VI управление – ДС, Разузнавателният отдел при УГВ, Софийското градско и окръжните управления на МВР с оперативни средства да съдействат най-активно на партийните и държавните органи за изпълнение на Националната комплексна програма във връзка с 1300-годишнината, като от настъпателни позиции провеждат мероприятия за:

– разкриване, неутрализиране и пресичане на опити за извършване на спекулации и фалшификации с нашето историческо и културно наследство и използването му от противника за провеждане на антибългарска дейност;

– популяризиране на историческото ни и културно наследство, успехите на реалния социализъм и социалистическия начин на живот и усиляване на нашето политическо и културно влияние върху отделни лица, определени среди и райони в несоциалистическите страни;

– издирване и опазване у нас и в чужбина на материали и документи, представляващи паметници на българската история и култура или свързани с историческото ни минало.

5. Четвърто управление – ДС да информира периодично ВГУ, III и VI управление – ДС и ЦИАС – МВР за из-

ползуването на пощенския канал от противника за провеждане във връзка с 1300-годишнината на идеологическа и друга подривна дейност срещу страната с оглед вземането на ефикасни мерки за нейното пресичане.

6. ВГУ. III и VI управление – ДС, Софийското градско и окръжните управления на МВР с активното съдействие и помощ на ПГУ – ДС да усилят контраразузнавателната си дейност за своевременно и бързо разкриване и пресичане на опити да се използва 1300-годишнината за насаждане сред интелигенцията и младежта на идеологическо вредно влияние, на "дисидентски" и други враждебни и нелоялни прояви на основата на ревизионизма, антисъветизма и религията.

7. Шесто и III управление – ДС, Софийското градско и окръжните управления на МВР, с активното съдействие на ПГУ, ВГУ и IV управление – ДС да активизират работата за своевременно, бързо разкриване и пресичане още в самото начало на всякакви опити за изграждане и инспириране във връзка с юбилея на нелегални групи и организации, на враждебни и нелоялни прояви на протурска, промакедонска и друга националистическа основа.

8. ВГУ, III и VI управление – ДС, Софийското градско и окръжните управления на МВР да вземат допълнителни мерки и усилят контраразузнавателната си работа за своевременно и бързо изясняване, предотвратяване и пресичане на замисли и действия за терористични актове, въздушно

и друго пиратство, бягства и невъзвръщеници, демонстративни действия и групови недоволства с политически замисъл, писане, изнасяне зад граница и разпространение на анонимни и други материали с враждебно и друго идейно-вредно съдържание.

9. Шесто управление – ДС, ДНМ, Софийското градско и окръжните управления на МВР, да усъвършенствуват взаимодействието и усилят оперативната си дейност за опазване от престъпни посегателства, повреждане, унищожаване, подмяна с фалшификати или изнасяне в чужбина на документи, исторически и културни паметници, съхранявани в национални и местни архиви, музеи и художествени галерии, в обществени библиотеки, църковни и манастирски хранилища и в частни сбирки.

10. Централните поделения, Софийското градско и окръжните управления на МВР да анализират системно и задълбочено дейността на противника, отрицателните явления, процеси и тенденции сред различните слоеве от населението в страната във връзка с подготовката и провеждането на 1300-годишнината, периодично да информират ръководството на министерството и съответните партийни и държавни органи и вземат ефикасни мерки за тяхното предотвратяване и пресичане.

ПГУ–ДС да координира работата по изпълнението на мероприятията, въвн от страната, а VI управление – ДС на тези в страната, периодично да обобщават и анализират

данните и да вземат или предлагат необходимите допълнителни мерки.

11. През четвъртото тримесечие на 1980 г. ПГУ и VI управление – ДС да внесат за обсъждане от Колегиума оценка за изпълнението на това окръжно и конкретни предложения за подготовката и чествуването на юбилея през 1981 г.

12. Обръщам внимание на ръководния и оперативния състав от ДС, агентурно-оперативната и профилактичната работа във връзка с 1300-годишнината още отсега да се води планово, комплексно и целенасочено.

Текущите и перспективните мероприятия в това направление да се залагат в годишните планове по съответните линии и направления на оперативната дейност.

Контролът за изпълнението на мероприятията за централните подразделения се възлага на съответните заместник-министри, а за Софийското градско и окръжните управления на МВР – на ПГУ, VI управление – ДС и Инспекторат.

Препис от окръжното да се изпрати на централните подразделения по ДС, ДНМ, Софийското градско и окръжните управления на МВР за изпълнение, а на ПК при МВР – за сведение.

С окръжното да се запознае целият оперативен състав по ДС, а по НМ и Гранични войски ръководния състав от началник отделение и нагоре.

МИНИСТЪР:

в 1 екз.
Изп.: Печов
Доп.: Петкова-363
14.05.1979 г. x

Размножена в 80 екз и изпратена по приложен списък.

Подлежи на отчет в дневник 6 ✓

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ЦЕНТРАЛНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София
№ 11128, кв. №
19 вод.
13. 6. 79

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ,
Генерал-полковник:
София, _____ /Д. Стоянов/
1979 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия на ПГУ-ДС, за утвърждаване в чужбина през 1979-1985 година делото на братята Кирил и Методий

С Решение № 127 на Секретариата на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 13.2.1979 година е утвърдена програма за популяризиране у нас и в чужбина великото просветителско дело на братята Кирил и Методий.

До 9 септември 1944 година Кирило-методиевото дело не бе оценено целокупно и обективно.

След победата на социалистическата революция в България, БКП и народното правителство полагат непрекъснати грижи за всеостранното развитие, върху марксистко-ленинска осно-

ва, на българската историческа наука; за обективно, диалектическо осветяване на историческия процес, разгръщан се в българските земи; за исторически верно, правдиво разглеждане на епохалното дело и принос на българите в световната история и култура.

Решението на Секретариата на Централния комитет на БКП за популяризиране и пропагандиране, у нас и в чужбина, делото на братята Кирил и Методий поставя пред разузнаването следните основни задачи:

I. С оперативни средства да популяризира и утвърждава зад граница епохалното дело на братята Кирил и Методий.

II. Да провежда операции против историческите фалшификации на Кирило-Методиевото дело от страна на нашите противници, както и за възстановяване на историческата истина за тяхния принос в световната съкровищница на културата.

III. Да се издирват, придобиват и използват за целите на нашата българистика и езикознание неизвестни и недостъпни за българските учени материали, свързани с живота и делото на Кирил и Методий.

Във връзка с горното Първо Главно управление – ДС да проведе следните агентурно-оперативни мероприятия:

1. Да вербова агенти и секретни сътрудници из средата на научните работници в Кирило-Методиевския център, който ще се образува към Българската академия на науките и катедрите по Кирило-Методиевистика към Софийския университет "Климент Охридски", Университета "Кирил и Методий" – гр. Велико Търново и Пловдивския университет "Паисий Хилендарски".

Срок: 30.12.1980 г.

Отг.: отдел 14, ПГУ-ДС,

2. Посредством изградения апарат от агенти и секретни сътрудници:

а/ да получава наводки, изучава и вербова истории и българисти от капиталистическите и други страни, които се занимават с разработка на проблеми, свързани с живота и делото на Кирил и Методий, създаването на славянската писменост и други;

б/ да провежда АМ и операции, свързани с популяризиране и утвърждаване Кирило-Методиевото дело;

в/ Да придобива материали и документи от чужди архивохранилища, свързани с Кирил и Методий;

г/ да подготвя материали свързани с Кирил и Методий и организира разпространението им зад граница.

Срок: 30.12.1985 г.

Отг.: Отдел 14, ПГУ-ДС,

3. Отдел 14, ПГУ-ДС, съвместно с отдел VIII, ПГУ-ДС, да разработи, подготви и проведе операция на Балканите и в Западна Европа с кодово наименование "ОХРИД", с основна насоченост: популяризиране и утвърждаване делото и творчеството на Климент Охридски /най-близкия ученик и помощник на Кирил и Методий, един от най-големите български книжовници на Средновековието/ и предотвратяване фалшификациите на българската средновековна история и книжовно дело.

При подготовката и провеждането на операция "ОХРИД" да се използват силите и възможностите на Управление 06-ДС и Окръжно управление на МВР – гр.Благоевград.

Срок: 30.12.1985 г.

4. Отдел 14, ПГУ-ДС, с помощта на линейните отдели и резидентурите, да разработи, подготви и проведе операция за влияние с кодово наименование "МАЙ", с основна насоченост:

без да се принизява дълбоко народността на 24 май – празникът на славянската писменост и култура, да се създадат предпоставки постепенно той да се превърне в една от най-значителните прояви в областта на културата в света.

Срок: 30.12.1981 г.

5. В съответствие с утвърдения план по СФРЮ, отдел 14, ПГУ-ДС, съвместно с отделите VIII и XVII, ПГУ-ДС, да проведе мероприятие "АЗБУКА", с което ще цели противопоставяне на тезата, че Кирил и Методий не били свързани с миналото на нашия народ и че македонците били наследници на тяхното дело.

Тезата се прокарва от Института за национална история в Скопие.

Срок: 30.12.1983 г.

Отг.: началниците на отделите

6. Отдел 14, ПГУ-ДС, да разработи и проведе операция "ИЗБОР" за противопоставяне на антибългарската дейност на югославяните, с основна насоченост: противопоставяне на тезата на югославските учени, че старобългарския език и литература били "старославянски език" и "сврѣхнационална литература".

За целта ще се използват наши и чужди специалисти.

Срок: 30.12.1984 г.

Съсредоточен
7. Отдел 14, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел 04, ПГУ-ДС, като използват своите оперативни възможности в Комитета по вероизповеданията и Светия Синод, да разработи, подготви и проведе операция с шифрово наименование "СОЛУН", с насоченост: възстановяване църковната служба за Кирил и

Методий в старобългарският ѝ облик в православните и католически църкви в Европа, Америка и Австралия.

Срок: 30.12.1981 г.

8. Отдел 14, ПГУ-ДС, с помощта на отдел 03, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия по базиликата Сан Клементе в Рим и Ирландския монашески орден, настанен в нея с оглед разкриване на нови възможности за разширяване на българското присъствие там, както и за подпомагане уреждането на постоянен музей или експозиция на името на Кирил.

Срок: 30.12.1982 г.

9. Отдел 14, ПГУ-ДС, със съдействието на отдел 17, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия по Католическия манастир в гр. Алвинц / _____ / - в Румъния, който е бил център на българската католическа провинция от края на XVII век с цел организиране инициативи за популяризиране делото на Кирил и Методий.

Срок: 30.12.1985 г.

10. Отдел 14, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия във връзка с 1100-годишнината от смъртта на Методий с цел:

а/ да се покаже приносът на българския народ в общославянската и европейската култура;

б/ да се изтъкне разцвета на българската книжнина през IX-X век;

в/ да се посочи, че България е създала възможност и е спасила Кирило-Методиевото дело.

Срок: 30.12.1985 г.

11. Отдел 14, ПГУ-ДС, с помощта на резидентурите да проведе мероприятия зад граница във връзка с Международния конгрес в София през 1985 година на тема: "Световно-историческото дело на Кирил и Методий и техният принос за разцветта на старобългаристиката, на европейската култура и световната цивилизация" с цел изучаване, вербовка и приобщаване на дейци на културата зад граница за решаване на задачи на отдела по популяризирането и утвърждаването на Кирило-Методиевото дело.

Срок: 30.12.1985 г.

12. Отдел 14, ПГУ-ДС, съвместно с отделите 1, 2, 3, 4 и 17, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия по недостъпните архивохранилища на Ватикана, Римската католическа църква в Италия, Гърция, Турция, Англия, Австрия и други – за издирване и придобиване на оригинали или ксерокопия на неизвестни и непубликувани досега първоизточници, свързани с Кирил и Методий и техните ученици.

Срок: 30.12.1985 г.

Отг.: началниците на посочените
отдели

13. Отдел 04, ПГУ-ДС, да използва своите възможности сред българската колония и българските църковни общини за популяризиране на делото на Кирил и Методий, за закрепване на българското съзнание зад граница и за противопоставяне на антибългарската политика в тези среди, провеждана от СФРЮ.

Срок: 30.9.1984 г.

14. Отдел 14, ПГУ-ДС, да направи анализ през 1981 година на проведените агентурно-оперативни мероприятия по нас-

тоящия план, тяхната ефективност и набележи мерки за цялостното му изпълнение.

За резултатите отдел 14, ПГУ-ДС, да информира Ръководството на ПГУ-ДС.

Срок: 30.12.1981 г.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ-ДС;

Генерал-майор:

София, 27. 1979 година

М. Коцев
/В. Коцев/

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Генерал-лейтенант:

София, 7.07. 1979 година

С. Савов
/Ст. Савов/

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 - _____

Екз. № 2 - _____

Изп. - 14-17239

Нап. - 266-Н. Миленова

София, 13 юни 1979 г.

Вн. Дн.

11 4

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М В Р
ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ
Реп. № 75 Бро. № 2
18. VI 1979 г.
2700 - Благоевград

4504

1979

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ
ЗАМ.МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ: *(v)*
/Ст.Савов/

.....*5/7*.....1979 г.

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава по линия на разузнаването от Окръжно управление на МВР - Благоевград.

През 1981 година българският народ ще отбележи едно от най-значителните събития в своята многовековна история - 1300 - годишнината от създаването на българската държава.

Юбилеят ще се чествува в изключително благоприятна за нашата страна обстановка, определена от забележителните успехи, постигнати под ръководството на Българската комунистическа партия в строителството на развитото социалистическо общество, в тясно братско сътрудничество със Съветския съюз и другите страни от социалистическата общност.

Изхождайки от мащабите и характера на Юбилея и от очакваното във връзка с него активизиране на подривната дейност на противника срещу нашата страна за периода 1979 – 1985 година по линия на разузнаването от територията на окръга, стоят за решаване следните основни задачи:

1. Разкриване, предотвратяване и пресичане плановете и намеренията на противника да използва 1300 – годишнината за антибългарски акции и идеологически диверсии в областта на нашата история и култура;

2. Провеждане на акции и операции срещу фалшификациите и спекулациите на противника на нашето историческо минало и културно наследство – за правдиво отразяване на историческия процес, разгръщан се в границите на българската държава през многовековното ѝ съществуване;

3. Издирване и опазване паметниците на българската история и култура, заграбени от нашите съседки, както и придобиване на документи, свързани с нашата история и култура.

Във връзка с горното да се проведат следните агентурно-оперативни

М Е Р О П Р И Я Т И Я :

1. Окръжно управление на МВР, съвместно с отдел 14, ПГУ – ДС, да продължи провеждането и подпомогне решаването на задачите по операция "РОЖЕН" – използване на Иван Михайлов и Македонската патристична организация за целите на българската кауза, както и за придобиване на материалите, свързани със задграничната им дейност.

Срок:

Отг: Н-к отдел 14, ПГУ-ДС,
Н-к окръжно у-ние МВР
Благоевград

2. Окръжно управление на МВР – Благоевград,
съгласувано с отдел 14, ПГУ да маршрутира в СФРЮ след-
ните секретни сътрудници и ДЛ,

– б.с.с. "БЕГЪМОВ" – за решаване на задачи по
изучаване на оперативната обстановка в Македонската акаде-
мия на науките в Скопие и МИХАЙЛО АПОСТОЛСКИ;

– б.с.с. "СТРУМСКИ" – по МИХАЙЛО АПОСТОЛСКИ;

– ДЛ: , , – за
разкриване на плановете и намеренията на скопските исто-
рици за антибългарска дейност от Института за национална
история и Националната библиотека;

– ДЛ и с.с. "СЛАВИН" – Централния
музей и архив в Скопие

Горните секретни сътрудници и ДЛ да решат и
следните допълнителни задачи:

– Изучаване на лица, техни близки и връзки, от
посочените институции, с цел приобщаване към българската
кауза за историческото минало на Македония;

– Разкриване плановете и намеренията на посоче-
ните институти за идеологическа диверсия в областта на
нашата история и култура;

– Даване наводки за приятелски настроени към
България лица, с цел да бъдат използвани за решаване на
задачи по линия на разузнаването и за оказване на въздей-
ствие в желана от нас носака;

– Придобиване на важни документи, свързани с
нашата история, до които югославяните не дават достъп на
наши историци.

Краен Срок: 30.12.1985 г.

Отг: Зам.н-к Окръжно у-ние
на МВР – Благоевград

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

3. Окръжно управление на МВР – Благоевград, съгласувано с отдел 14, ПГУ – ДС и отдел 11, ПГУ – ДС, да проведе агентурно–оперативни мероприятия по приобщаването и използването за наши цели на невъзвръщенеца

/САЩ/ от гр.Г.Делчев.

Главно за:

- Противопоставяне на югославските тези за Македония;
- Утвърждаване истината за българския характер на Македония и народа живеещ в тези земи чрез негови публикации в САЩ.
- Използване за дискредитиране на МИХАЙЛО АПОСТОЛСКИ;
- Организиране на прес–център и библиотека за популяризиране на българската история и постижения на социалистическото строителство у нас.

Срок: 30.VII.1981 г.

Отг: Зам.н–к Окръжно у–ние МВР
– Благоевград

Началник отдел 14, ПГУ–ДС

Началник отдел 11, ПГУ – ДС

4. Окръжно управление на МВР – Благоевград, съгласувано с отдел 14, ПГУ – ДС, да маршрутира до СФРЮ – гр.Струга, ДЛ "КРУМ" за решаване на следните задачи:

- Проникване, чрез близката му връзка –
, в Националната библиотека – Скопие и придобиване на материали, свързани с нашата история;
- Разкриване плановете и намеренията на скопските историци за фалшифициране на нашата история и минало във връзка с 1300 – годишнината от създаването на нашата държава;

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- Издирване на материали, свързани с братя МИЛАДИ-
НОВИ с цел предотвратяване на исторически спекулации на
югославяните с тяхното дело.

Срок: 30.12.1980 г.

Отг: Зам.н-к Окръжно У-ние МВР
- Благоевград

5. Окръжно управление на МВР - Благоевград, съгла-
сувано с отдел 14, ПГУ - ДС /и отдел 11, ПГУ-ДС/ да прове-
де операция с кодово наименование "БЕЛАСИЦА" за разпростра-
нение в съседните страни - СФРЮ и Гърция на материалите,
публикувани от ДИ "КРУМ" и "ШАЛЕВ" във връзка с 1300-годиш-
нината - за Паисий Хилендарски, Неофит Рилски, братя Мила-
динови, Григор Пърличев, Кузман Шапкарев и братя Молерови.

Срок: 30.12.1981 г.

Отг: Зам.началник Окръжно
у-ние МВР-Благоевград

6. Окръжно управление на МВР - Благоевград,
съвместно с отдел 14, ПГУ-ДС, да проведе агентурно-опера-
тивни мероприятия по _____ - от Музея в
Скопие, с цел оперативното му използване във връзка с
юбилейната 1300-годишнина.

Срок: 30.12.1980 г.

Отг: Зам.н-к Окръжно у-ние МВР
- Благоевград

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

7. Окръжно управление на МВР - Благоевград,
използвайки възможностите на отдел 14, ПГУ-ДС да проведе
оперативни мероприятия по обвързването с изпълнение на за-
дачи на разузнаването от _____, живущ в
САЩ, свързани както с 1300-годишнината, така и по противо-
поставяне на югославяните.

По-конкретно:

- Подпомагане създаване на център за разпростра-
нение на българска литература;

Съгласувано
с отдел 03
ПГУ-ДС
(и) С.Савте

- Създаване на българска църква - за влияние.

Срок: 30.12.1983 г.

Отг: Зам.н-к Окръжно у-ние МВР
- Благоевград

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

8. Окръжно управление на МВР - Благоевград, със съдействието на отдел 14, ПГУ - ДС, да проведе агентурно-оперативни мероприятия и изведе на продължително оседание в Австралия за решаване задачи на разузнаването по 1300-годишнината от създаването на българската държава.

Срок: 30.12.1981 г.

Отг: Зам.н-к Окръжно у-ние МВР
Благоевград

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

9. Окръжно управление на МВР - Благоевград и отдел XIV при ПГУ - ДС. чрез резидентурата в Лондон да изучат беглеца _____ с цел преценка за оперативното му използване във връзка с 1300 години България.

Срок: 30.12.1980 г.

Отг: Зам.окр.н-к МВР
Благоевград

Началник отдел 14, ПГУ-ДС

10. Окръжно управление на МВР - Благоевград да подпомогне със наличните си оперативни средства отдел 14, ПГУ-ДС за разработката и обвързването с наши задачи на проф. _____ от Женева.

Срок: 30.12.1981 г.

Отг: Зам.н-к Окръжно у-ние МВР
Благоевград

11. Окръжно управление на МВР - Благоевград да установи, изучи и вербова лица от творческата интелигенция на окръга, както и близки и приближени на ИВАН МИХАЙЛОВ и

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>	

12
7

известни български революционни дейци от Македония, с цел решаване задачите на разузнаването, както по 1300-годишнината от създаването на българската държава, така и по противопоставяне на антибългарската дейност на югославяните и гърците.

Срок: 30.12.1981 г.

Отг: Зам.н-к Окръжно у-ние МВР
Благоевград

12. Окръжно управление на МВР – Благоевград да обезпечи стриктното изпълнение на окръжна грама до КПШ на територията на окръга за предотвратяването изнасянето на културни и исторически ценности и материали от територията на окръга в чужбина.

Срок: постоянен

Отг: Зам. н-к Окръжно у-ние МВР
Благоевград

13. Провеждането на агентурно-оперативните мероприятия по настоящия план да става след съгласуване с отдел 14, ПГУ – ДС, за всяко мероприятие да се изготвя отделен план за неговото провеждане и да се обезпечават с необходимите финансови средства.

и при одобряване на същото копие с изключение по линия на СФР Македония и Скопие. Из-вешна е чувствителна на югослав. органи.

Срок: постоянен

Отг: Зам.н-к Окръжно у-ние МВР
Благоевград

*уточняването
с ПГУ
СФР*

СЪГЛАСЕН,
НАЧАЛНИК ПГУ-ДС
Ген.майор |и|
/В.Коцев/

ПРЕДЛАГА,
НАЧАЛНИК
Ген.майор *Мара*
/Б.Арабаджиев/

Отп. в 2 екз.
№ 1-ПГУ-ДС
№ 2-Кутрев, Сарин
Изпълня:19148
Написала:МГ-1970

ОКРЪЖНО СЪПРОВОДИТЕЛСТВО
Ред. № 2224 с. 2
27.7.1979.
КОСТЕЛНИЦА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

20

У Т В Ъ Р Е Д А В А М:

ЗАМ. МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ГЕНЕРАЛ ЛЕЙТЕНАНТ:

/ СТ. САЮБ /

СОФИЯ, _____ 1979 година

П Л А Н

ОТНОСНО: провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава до 1982 година, от ОКРЪЖНО управление на МВР - КОСТЕЛНИЦА по линия на РАЗУЗНАВАНИЕТО.

През 1981 година нашият народ ще чествува знаменателно събитие - 1300 години от образуването на българската държава.

Във връзка с това противникът засилва своята идеологическа антибългарска дейност, като фалшифицира нашата история, ограбва наши културни-исторически ценности и унищожава такива на своя територия.

С антибългарската дейност противникът цели да дескредитира пред световното обществено мнение историческия процес, разгръщан се в границите на нашата държава през хилядолетното ѝ съществуване, както и историческите постижения на нашия народ в областта на икономиката, изкуството и културата, постигнати под ръководството на ЛКСМ с безкористната помощ на СССР.

Във връзка с горното пред органите на ДС, респективно пред РАЗУЗНАВАНИЕТО се поставят за решаванеследните задачи от теорията на КОСТЕЛНИЦА Окръг:

1./ Разкриване с наличните възможности на антибългарските планове, замисли и намерения на противника по отношение на 1300-годишнината;

2./ Активно противопоставяне на антибългарската дейност в

КРДОПБГДРСБНА
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: /

областта на историята и културата.

3./ Издигване и придобиване на културно-исторически ценности за целите на българската историческа наука и отнемане възможността на противника ги фалшифицира и изопачава.

За изпълнението на горните задачи,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да бъдат проведени следните агентурно-оперативни мероприятия:

1./ Съгласувано с отдел 14, ПГУ-ДС да се маршрутират ДБ "МИТЪБ" / от Окръжен исторически музей / и "ЛОПОВЕ" / Окръжен архив / - първия до КРИВА ПАЛАНКА, а втория до СКОПИЕ с цел:

- изучаване оперативната обстановка в обектите представляващи интерес за отдел 14, ПГУ-ДС;
- Разкриване на плановете и намеренията на противника;
- Даване наводки за лица, пробългарски настроени, за използване по линия на отдел 14, ПГУ-ДС, както и за исторически ценности и материали, представляващи интерес за нас.

Срок: 15.07.1980 год.

Отг.: ЗАМ.Н-К ОКР. управление на МЕР - КОСТАНДИЛ.

2./ Окръжно управление на МЕР - КОСТАНДИЛ, съвместно с отдел 14, ПГУ-ДС да маршрутират ДБ "СТЪПАЛОВА" и "КОТЕБ" до СКОПСКИЯ Университет и Института по Македонски език - СКОПИЕ със задачи:

- Разкриване, чрез / от Института по македонски език / и / преподавателя по история в СКОПСКИЯ университет / плановете, намеренията и замислите за антибългарската дейност на скопските историци и идеологически институти.

Срок: 20.08.1980 година

Отг.: Зам. н-ка на ОКР. управление на МЕР - КОСТАНДИЛ.

Началника на отдел 14, ПГУ-ДС

3./ Окръжно управление на МЕР - КОСТАНДИЛ, съгласувано с отдел 14, ПГУ-ДС, периодично да маршрутира ДБ "АНТОНОВ" до проф. / Скопски университет, катедра по история / с оглед изучаване на последния, обработката му и събиране на информация за планирана антибългарска дейност на историците от СКО-

КРДОПБГДРСБНА
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДРСБНА
Дата: 11.04.2014; Секретар: <i>[Signature]</i>

ние, центровете по история и др. етнологически институти.

Срок: 15.08.1980 година
 Отг.: Зам. началник ОКР. управление
 МЕР - КАСТЕНЦИЛ.
 Началник отдел 14, ПУ-ДС

4./ Окръжно управление на МЕР - КАСТЕНЦИЛ, да проведе оперативни мероприятия по братя, сестрата и племенницата на ИЛИЯ МИХАИЛОВ с насоченост:

- Разкриване на възможности за придобиване на архивни материали свързани с дейността на БМРО и литературното наследство на ИЛИЯ МИХАИЛОВ;
- Разкриване плановете и намеренията на ИЛИЯ МИХАИЛОВ и Македонската патриотична организация зад граница.

Срок: 30.11.1980 година
 Отг.: Зам. н-к ОКР. управление
 МЕР - КАСТЕНЦИЛ.

5./ Окръжно управление на МЕР - КАСТЕНЦИЛ да проведе оперативни мероприятия по _____, учител по история в КУМАНОВО с оглед вербовка за изпълнение на задачи по линия на отдел 14, ПУ-ДС.

Срок: 15.11.1980 година
 Отг.: Зам. н-к ОКР. управление
 на МЕР - КАСТЕНЦИЛ

не 6./ Окръжно управление на МЕР - КАСТЕНЦИЛ, съвместно с отдел 14, ПУ-ДС да използват б. агент "Симеон" в неговата връзка _____ / член на контролно-ревизионната комисия при ЦС на СМВ/ за изучаване на оперативната обстановка в СРМ по линия на разузнаването и разкриване на плановете и намеренията на скопските историци и институти занимаващи се с история за антибългарска дейност във връзка с 1300-годишнината от образуването на българската държава.

Срок: 20.07.1980 година
 Отг.: Зам. н-к на ОКР. управление
 на МЕР - КАСТЕНЦИЛ
 Началник отдел 14, ПУ-ДС

свид. на мит.
VI

7./ Окръжно управление на МЕР - КАСТЕНЦИЛ, съвместно с отдел 14, ПУ-ДС да проведат операция с условно наименование "ИЛТАЛИИ" с основна насоченост: разпространение на преведените събори на Българо-югославенката дружба в други подходящи поводи на подходяща наша историческа литература: "единството на бъл-

= 4 =

23

гарския език ", " Гоце Делчев " от Мерсия Магдермот, сборника с документи " ИМАМОНИЯ " и др., статията на ПЕТЪР КУХАС " Политическа действителност и историческа реалност ".

СРОК: 1.08.1981 год.

Отг.: Зам. н-к Окр. управление
на МВР - КОСТЕНДИЛ

Началник отдел 14, ПУ - ДС

8./ Окръжно управление на МВР - КОСТЕНДИЛ, съвместно с отдел 14, ПУ - ДС да проведе агентурно-оперативни мероприятия по изясняване сигнала за наличие на печат на ТАИСЛИ в граждани на СФРЮ, живущ в БОСНИГРАД и организира иземването му.

Срок: 20.11.1980 година

Отг.: Зам. н-к на Окр. управление
на МВР - КОСТЕНДИЛ

Началник отдел 14, ПУ - ДС

9./ Окръжно управление на МВР - КОСТЕНДИЛ, съгласувано с отдел 14, ПУ - ДС да изясни обстановката по съхраняване на българските исторически паметници на територията на СКОПИЕ, ШТИП, БОСНИГРАД, КРАТОВО и др. градове на СФРЮ и по възможност да бъдат документирани.

След документирането им да се проведат допълнителни мероприятия по иземването на писмените и веществени български материали за целите на нашата историческа наука.

Срок: 15.03.1981 година

Отгов: Зам. началник Окр. у-ние
на МВР - КОСТЕНДИЛ

Началник отдел 14, ПУ - ДС

10./ Окръжно управление на МВР - КОСТЕНДИЛ да проведе агентурно оперативни мероприятия по изясняване на ^{за изясняване на} случаите на войводата БИРОВСКИ и Г. ДИЧЕВ изнесени в СФРЮ и организира по възможност иземването им.

Срок: 15.12.1980 година

Отг.: Зам. н-к Окр. управление
на МВР - КОСТЕНДИЛ

Отпеч. 2 екземпл.

1 ПУ - ДС

2 м.л. 79.8

изп. и зап. В.л.

19.07.1979 година

К О С Т Е Н Д И Л

ПРЕДАТА:

н-к Окръжно у-ние на МВР - КОСТЕНДИЛ

ГЕНЕРАЛ Ч МАИОР: А. Минин

СЪВЪРСЕН:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ - ДС

ГЕНЕРАЛ МАИОР: _____

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС

СТРОГО СЕКРЕТНО!

гр. София
Рег. № 19880 № 1
29 ян. 19... год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

Из архивите

600

С П Р А В К А

87778

ОТНОСНО: Разузнавателните възможности на църковните общини
зад граница

Българската православна църква както в миналото, така и сега освен в пределите на страната, има църкви под своя юрисдикция както следва:—В САЩ — 8 църкви; в Канада—2; в Австралия — 3; в Австрия — 1; в Турция — 2; в Унгария—1; в Румъния — 1 и в Москва — 1.

В миналото те са били много повече, които са загубени с откъсването на земи от България, където българската екзархия е развивала активна просветителска и мисионерска дейност.

Църквите, които съществуват понастоящем зад граница, едни от тях са създадени след освобождението на България от турско робство, а други в по-ново време, в райони, където са се установили компактни маси българи.

Налице са предпоставки за създаване на нови църкви в Англия, ГФР, Франция и Латинска Америка.

Според установената практика за обслужването на църквите, свещеници се изпращат от България, а в някои случаи се търсят измежду местните българи.

Зад граница Българската православна църква има обособени две епархии, едната Ню Йоркская за САЩ и Австралия и Акронская – за Северните щати в САЩ, а Канада е с ранг на архирейско наместничество. Ръководител на НюЙоркската епархия е епископ Йосиф, а на Акронская – епископ Дометиян.

Характерно за църквите зад граница е това, че те се обособяват не толкова като религиозни организации с молитвени домове, а и като културно-просветни организации, с клубове.

По-новите църковни сгради са строени с цел задоволяване на културно-просветните нужди. Наред с молитвения салон се изграждат и салони за вечеринки, бюфети и занимални.

Църковни служби се извършват само в неделни дни и на църковни празници, които са съвсем кратки. Останалото време ролята на свещеника е да организира курсове по български език, танцови самодейни групи и увеселения.

Болшинството от българите отиват в църквите не от религиозни подбуди, а за общуване, като водят със себе си и близки от други националности.

По-компактни маси българи има в големи градове на САЩ като Ню Йорк, Детройт, Чикаго, Лос Анжелос, Вашингтон и други, в Канада, Торонто, Монреал и други, болшинството от които са от Егейска Македония. Те са били работници и търговци, а от по-младото поколение са интелектуалци, лекари, научни работници и други.

През последните десетилетия, след засилване на туристическия обмен много българи посещават нашата страна, а така също техни близки отиват при тях. Това дава положително отражение сред българското население в чужбина, поддържа неговия дух и национално съзнание.

През м.август 1979 година Ръководството на Министерството на външните работи утвърди основни положения за работа на служителите в задграничните църковни общини, които дават възможност служителите на БЩ да се подменят периодически и да бъдат ръководени отблизо. Това положение се отнася и за епископите, ръководещи задграничните епархии.

По-особен и специален е случаят с българския Зографски манастир на територията на Света гора – Гърция. Той води началото си от IX век и е свидетел на цялата българска история. В него се съхраняват стотици славянски ръкописи, произведения на изкуството, стенописи и хиляди томове старопечатна литература.

През време на вековете наши и чужди държавници са поддържали активни връзки със Зограф като са правили дарения, скрепени с държавни актове.

Опазването на това национално богатство е задача не само на БЩ, но и на нашите разузнавателни служби.

Известно е, че от появата на християнството църквата като институция е била подкрепа на властта, а в ново време и за прикритие на разузнавателните органи. Най-осезателно това се наблюдава през последното столетие, когато по света тръгнаха хиляди "мисионери", произлизащи от църкви на големите капиталистически страни.

Създадените от американците "Корпус на мира", "Световния съвет на църквите", Европейската конференция на

католиците" и други служат за прикритие на техни разузнавателни служби.

Българската православна църква членува в международни църковни организации; Световния съвет на църквите /ССЦ/; Комитет за европейските църкви /КЕЦ/; Християнската мирна конференция /ХМК/; Конференция за диалог със старокатолиците.

Първи контакти на Българската православна църква със ССЦ са от 1948 година, а редовен член е от 1961 година, когато започва да изпраща свои делегати на конференциите, провеждани от тази организация. В последните няколко години нейното участие се засили в резултат на което на асамблеята в Ямайка през м.януари т.г. професор Т.Събев бе избран за заместник генерален секретар.

В другите международни организации Българската православна църква се включва в последните няколко години, като тенденцията е нейните изяви да бъдат повече в тези организации отколкото дейността в страната.

За тази цел в Синода на БПЦ е създаден отдел за външни връзки и икономизъм /общуване/.

В края на IV век Ватиканът след обособяването си като център на католицизма със своите специални служби е проникнал дълбоко в десетки страни на света, от които извлича огромни богатства, а така също държи в мрак и подчинение милионно население.

Протестантизма, макар да е възникнал в XVI век, той също се използва от най-реакционните кръгове – в големите капиталистически страни за проникване в слаборазвитите страни.

По отношение външните изяви на другите църковни общности в страната не е без значение и възможностите, които се създават по линия на католицизма и протестантизма.

От няколко години Ватикана активно настоява да възстанови връзките си с католическата църква в България като предлага да се сключи споразумение. Наред с това те настояват да се изпращат младежи от страната да учат в Рим за попълване на свещеничеството в България.

Стремежът на новия папа Йоан- Павел II е да съживи и активизира католическата църква в България.

Активизация има и по линия на протестантизма. Международни протестански центрове засилват контактите си с протестанските църкви в България като ги канят на конференции, предлагат им помощи и стипендии за учащи се.

При посещение в УНР, унгарските колеги споделиха, че могат да приемат наши младежи да се учат в техните висши католически и протестански институти.

По линия на католици те имат и унгарски институт в Рим за усъвършенствуване на кадри.

Досега от църковните общности в България само Българската православна църква изпраща свои кадри да учат в чужбина – Гърция, Швейцария и СССР.

В международните богословски центрове се изпращат за подготовка на кадри от много страни в света.

Като се изхожда от изложеното за българските църковни общности зад граница и положението на другите църковни общности в страната, се вижда, че те могат активно да бъдат използвани за решаване на задачи на разузнаването.

Обстоятелството, че църквите зад граница с всеки изминат ден се превръщат повече в културни центрове отколкото религиозни, открива възможности в следните основни насоки:

1. В средите на българската колония, която посещава църквите, могат да бъдат издирени подходящи за вербовка лица от второто и вече от трето поколение българи, много от които работят или се учат в институти, учреждения, предприятия и ведомства, представляващи интерес за научно-техническото, за военното, политическото и културно разузнаване.

2. Контингента от българи от позициите на църквата може активно да бъде използван за работа по линия на "Н".

3. Българският етнически елемент групиран около църковните общини може да бъде източник на информация по интересувачи разузнаването въпроси. От него може да се подбира и вербова подходяща перспективна агентура.

4. По линия на българската православна църква може успешно да бъдат извеждани подходящи агенти, секретни сътрудници и оперативни работници за по-продължително оседание в страни обект на разузнаването.

5. Църковните общини следва активно да се използват за поддържане на българщината зад граница, за утвърждаване на историческата истина за нашето културно и историческо минало, за пропагандиране на социалистическото ни настояще.

6. Целенасочено могат да бъдат използвани контактите на българските църковни общини с другите религиозни организации и институции за изучаване и вербовка на лица от други националности.

7. Във взаимодействие с органите на разузнаването на братските социалистически страни могат чрез църквите да се провеждат активни мероприятия.

20

7

8. За успешното и резултатно използване на тези възможности се изисква координация и съгласуваност с органите на контраразузнаването.

ИЗГОТВИЛ,

Полковник:

/Хр.Маринчев/

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 - _____

Екз. № 2 - _____

Изп. - 14-17527

Нап. - 415-Н. Миленова

София, 29.10.1979 г.

20.11.79

СТРОГО СЕКРЕТНО !

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРЕДЛОЖЕНИЕ
УПРАВЛЕНИЕ—ДС

Реш. № 5814, с. № 1
- 4. 4. 80¹⁹ год.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Създаване на информационно звено по линия на отдел 14, ПГУ-ДС

С решение № 352 от 5 април 1972 година Секретариатът на ЦК на БКП възложи на разузнаването да счита като основна партийна и държавна задача грижата за издирване, придобиване и опазване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни и да събира информация за дейността по тях. Наред с това разузнаването провежда операции за активно противодействие на противника при опитите му да ограби, фалшифицира или изопачи нашата история и ролята, която българската държава и народност са играли в световния исторически процес.

Тази дейност е възложена на отдел 14, ПГУ-ДС.

Съгласно изискванията на Секретариата на ЦК на БКП и Ръководството на Министерство на вътрешните работи, изискванията продиктувани от особеностите на историческото и национално-културното развитие на България и съвременните социални, обществени и международни процеси на Балканите, културно-историческото разузнаване има да осъществява трайна и високоотговорна дейност, която с приближаването на 1300-годишнината от създаването на българската държава ще нараства. Ще се засилва все повече действения характер на културно-историческо разузнаване в следните насоки:

- да подпомага научното и културно влияние на страната ни в международен аспект;
- все по-активно и успешно да се противодействува както на антибългарската дейност на противника в областта на нашата духовна дейност, така и по отношение на претенциите, фалшификациите и ограбването на историята на нашия народ от определени сили и среди в някои съседни и други европейски страни.

- дейност по разузнаване в културно-историческо отношение на всички балкански държави и редица страни в Европа и света.

Отдел 14, ПГУ-ДС получава такава информация. Ще получава и в бъдеще. При това обема на тази информация непрекъснато ще нараства. Досега получаваната информация не се обработваше, поради което тя не достигаше до директивните органи: ЦК на БКП, правителството, Комитета за култура и др. Ето защо е крайно наложително създаването на информационно звено по линия на културно-историческо разузнаване, което да поеме цялостно информационната работа в това направление не само на отдел 14, ПГУ-ДС, но и на другите отдели, оперативни работници на които работят и по задачи на отдел 14.

Вариантите са два:

1) Информационното звено да се създаде към отдел 06, ПГУ-ДС. В този случай обаче са необходими най-малко 2-ма оперативни работници. При това: те ще бъдат на ръководство в отдел 06, ПГУ-ДС; ръководството на отдел 06 не се е занимавало досега с информационните задачи по линия на отдел 14; опер. работници, които ще бъдат назначени няма да имат поглед върху цялостната дейност на отдел 14; няма да имат и възможност да бъдат в контакт с о.р. от отдел 14 и няма да могат по този начин да следят информационните задачи на отдел 14; в оперативната информация, която отдел 14 получава има много въпроси, които ще следва да се отсеиват и да достигат по предназначение, което едва ли ще може да стане ако звеното е към отдел 06; на последно място: изпращането на материалите от отдел 14 в отдел 06 ще удължава съвременното изготвяне на информациите и тяхното навременно изпращане до институциите.

2) Информационното звено да се създаде към отдел 14, ПГУ-ДС (както е в отдел 04, НТР). В този случай на първо време ще бъде необходим само един добре квалифициран оперативен работник (имаме предвид Михаил Захариев, който е работил в отдела). Той ще се запознава направо с всички материали, които постъпват в отдела (грами, пощи, агентурни сведения, официални материали и др.) като от тях ще извлича данните за информациите, ще се запознае и със всички литерни дела. Изготвяните в отдел 14 информации обаче ще се жакетират и залагат в изградената система на отдел 06, ПГУ-ДС, което ще дава възможност и да се отчита информационната работа на всички о.р., които работят по задачи на отдел 14.

5

За обема и характера на информацията, която ще се придобива и изготвя по линия на културно-историческо разузнаване даваме приложение.

Като най-целесъобразно решение намираме вторият вариант.

Нап. в два екз.

Екз.: 1-Ръководството
Екз.: 2-КД - *ушпу. с прот. №*
Изп. 14-17536

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС

Полковник: *[Signature]*
/ Г. Авджиев /

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 06, ПГУ-ДС

Подполковник: -
/ М. Сладкаров /

София, 3.04.1980 год.

Размножено в 2 екз.
Изготвени по списък
към оригинала
София, 2.4.4. 1980 г.

*Презложението бе
обсъдено при ръководството
на ПГУ-ДС на 4.4.1980 г. в
присъствието на н.к. отделе
г-р. М. Сладкаров и г-р. Ив.
Нисирски.*

*Взето бе решение за
отзв. ваземно н.к. на ПГУ-ДС
в отн. с н.к. отделе и н.к. отделе
на КДР и отзв. на
тази отн. по отн. в
направеност на отн. в
отн. с н.к. отделе. Ушпу. с прот. №
секретата и отн. с н.к. отделе
договорете се за отн. с н.к. отделе
отн. с н.к. отделе и с н.к. отделе 17.4.80
5.4.1980.*

[Signature]

Из архивите на ДС

609

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС

гр. София

Рег. № 5815, с.м. № 1

- 4. 4. 8019 ОТНОСНО:

С П Р А В К А

СТРОГО СЕКРЕТНО !

6

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

Основни информационни задачи на
Културно-историческо разузнаване

Културно-историческо разузнаване има основни информационни задачи в Турция, Гърция, СФРЮ, Румъния, Австрия, ГФР, Белгия, Италия, Франция, Испания, Англия, САЩ, Индия, Египет, Сирия, Тунис и др.

Характер на ^{свързаност} информацията:

- 1) Секретни планове и намерения насочени срещу НРБ в областта на историята и културата.
- 2) Подготовка на документи, с които се цели фалшифициране на историческото и културно развитие на българската държава и народност през вековете и в наше време.
- 3) Учени, които се занимават с проблемите на Балканите и България в противоречие с установените исторически истини; "научни" източници "използувани" от тях и точно за кои исторически периоди.
- 4) Активни и други скрити мероприятия, провеждани в областта на историята и културата, насочени срещу нашата страна.
- 5) Планове и намерения за денационализиране на наши видни културни и политически дейци от създаването на българската държава до днес.
- 6) Планове и намерения за мероприятия насочени срещу авторитета и ролята на Българската комунистическа партия за духовното изграждане на българската нация в епохата на социализма.
- 7) Планове и намерения за използване на т.н. "македонски" и "добружански" въпрос за засилване на напрежението на Балканите.
- 8) Контрамероприятия подготвяни от балканските и други страни в света във връзка с чествването на 1300-годишнината от образуването на българската държава.
- 9) Използуване на национализма и националните противоречия на Балканите с цел създаване на антибългарски и антисъветски настроения сред интелигенцията за подриване един-

ството на българската нация.

9) Оценки, планове, решения и мероприятия на правителствените органи на гореспоменатите страни за развитието на културните отношения, на двустранна основа, с България.

10) Дейности на Макединската патриотична организация и Иван Михайлов, които могат да се използват за националната кауза на България.

11) Действия на югославските, румънски, турски и гръцки културни, научни и идеологически центрове против България.

12) Намерения и планове на противника за организиране и провеждане на специални конгреси, симпозиуми и други научни и културни прояви, национални и международни мероприятия, които имат пряко отношение към въпросите на нашата история и култура; доклади и научни съобщения имащи антибългарски и пробългарски характер и насоченост.

ЗАБЕЛЕЖКА: След създаване на информационното звено ще бъдат разработени конкретни информационни задачи за всеки от разузнаваните по линия на културно-историческо разузнаване страни.

Нап. в два екз.

Екз. 1 - Ръководството на ПГУ

Екз. 2 - ~~ИД~~ *с прот. №* /

Изп. 14-17536

София, 4.04.1980 год.

Размножено в 8 екз.

Изпратени по списък
към оригинала

София, 4.4. 1980 г.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС

Полковник: *[Signature]*

[Signature]
Г. Авджиев/

София, _____ 1980 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

63

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Някои основни мероприятия, проведени от Културно-историческо разузнаване през 1980 година

Културно-историческо разузнаване провежда през 1980 година оперативна дейност в редица направления, най-главните от които са:

1) Разкриване, предотвратяване и пресичане плановете и намеренията на противника за осъществяване на антибългарски акции и действия, за провеждане на идеологическа и друга подривна дейност срещу НР България, особено свързани сега с 1300-годишнината от създаването на българската държава;

2) Оказване, от позициите и със средствата на разузнаването, най-активно съдействие на външната политика на ЦК на БКП, както и помощ на научните и културни ведомства и институти в борбата им срещу политическите и идеологически спекулации и фалшификации, извършвани от противника с наметнато историческо и културно наследство.

В тази връзка завърши първия етап на провеждане в продължение на три години наше крупно мероприятие от територията на Швейцария. Излезлите досега 12 книги (около 1600 стр.) съдържат огромен брой оригинални документи, които по безспорен начин потвърждават принадлежността на Македония и народа в нея към България и българите, и машинациите на великите сили след Първата световна война за създаване чрез "македонския въпрос" раздори и интриги на Балканите.

Интересът към това мероприятие от страна на учените-исте-

рици е голям. Такъв е проявен и от дипломати на СФРЮ, Гърция и други страни. По оперативни съображения следващите етапи на мероприятиято ще започнат след изтичане на известен период от време.

В Индия беше проведено оперативно мероприятие за компрометиране на югославската политика и аспирации към Македония. Ефекта беше такъв, че югославски дипломати протестираха пред Министерство на външните работи на Индия, което, от своя страна, отговори в защита на България. От друга страна в СФРЮ се появиха публикации, с които стремежът бе да се неутрализира силата на нашето мероприятие.

От територията на Сирия и други арабски страни се проведе мероприятие за правилното осветяване на световната културна и научна общественост с градивната и реалистична политика на Георги Димитров и Българската комунистическа партия на Балканите. Това оперативно мероприятие допринесе за разобличаване в този регион на двуличната политика на СФРЮ.

В отговор на "Стружките вечери на поезията", културно-историческо разузнаване организира и проведе целенасочена кампания обхващаща Гърция, Индия, Сирия, Португалия, Йордания и други страни за разобличаване опита на СФРЮ да денационализира и присвои името на Никола Вапцаров. Тази кампания показва същевременно на света несъмнената българска принадлежност на Вапцаров и подвиг извършен в името на БКП и България, както и чистия български характер на неговото безсмъртно творчество.

Разработени са и се провеждат широкомащабни оперативни мероприятия за насочване в наша полза на Македонската патристична организация (МПО) със седалище в САЩ и подразделения в други страни на света.

Във връзка с антибългарската насоченост на дейността на румънската траколожка фондация "ДРЪГАН", която има пряко отношение и към юбилея 1300 години България, бяха проведени конкретни оперативни мероприятия за нейното компрометиране и дискредитиране на Траколожкия конгрес във Виена, проведен тази година. Фондацията беше изолирана. Приеха се нашите тези. В резултат на това сега известни световни познавачи на българската история считат дейността на "ДРЪГАН" несериозна и не се отзовават на поканите и да участвуват в провежданите от нея мероприятия. Фондацията продължава

да се следи от разузнаването.

Културно-историческо разузнаване проведе разгърнати агентурно-оперативни мероприятия по XV световен конгрес на историците в Букурещ с основна цел: свеждане до минимум на анти-българската насоченост на същия и верно представяне пред световната научна общественост на историческия процес по нашите земи през вековете.

Столетия наред историята на българския народ е свързана с източната православна църква, ръководена от Цариградската вселенска патриаршия, както и с другите източни патриаршии. Със средствата на разузнаването бе организирана и проведена българо-гръцка среща на богословите историци в София с основна насоченост: въздействие за възстановяване на историческата правда за ролята на източните патриаршии в съдбата на българите.

Разгърнати действия разузнаването проведе за издирване и придобиване на важни, но недостъпни за нашата историческа наука документи, както и за опазването на паметници на българската история и култура в чужбина.

Получените материали обхващат периода XIV-XX век и са от държавни архивни учреждения и частни събирки в Турция, Гърция, Румъния, САЩ, Англия, Египет, Сирия, Тунис и др. Те са разнообразни по характер и тематика и са написани на османотурски, гръцки, латински, румънски, арабски, немски, арабски и др. езици. Общо са придобити: 18422 микрофилмови кадъра, 4485 ксерокопия, 600 фиша анотирани документи и 6 оригинала.

Най-важните от тях са:

-Регистър на Силистренски санджак-XVII век, 320 стр. ксерокопия;

-Славянски ръкопис от Вселенската патриаршия-XIV век, 210 микрофилмови кадъра;

-Политически атлас на Влашко, България и Румели с подробни карти на исторически битки от времето на падането на България под османска власт-оригинал, 1842 год., 40 стр.;

-Кадастрален регистър на Чирменския санджак-XV век, 767 стр. ксерокопия;

-Материали за крепостите Варна, Провадия и Шумен-5 микрофилма;

-Анотирани сигнатури на документи за Балканите и

българската история за целия османски период-600 филма;

-Документи за походите на Осман II в Европа-200 стр. ксерокопия;

-Османски документи за вилаета Румели-32 стр.ксерокопия;

-Доклад на Мисията на лазаристите за дейността и-1839-1939 год.-235 стр. ксерокопия;

-Шест документа за Врачански санджак-фотокопия;

-Славянски ръкопис от Румъния-XIV век,7 микрофилма, 225 стр.;

-Летописна книга на българската католическа епископия в Букурещ-9 микрофилма,324 стр.;

-Дарствена грамота на императрица Мария Терезия за банатските българи-XVIII век,оригинал;

-Албум с 60 цветни и 30 чернобели снимки-документирани български културно-исторически паметници на територията на гр.Винга,СРР;

-Славянски ръкописи и други материали от Зографския манастир-13140 микрофилмови кадъра;

-Чрез използвано от културно-историческо разузнаване прикритие(СИБАЛ) са придобити 223 микрофилма с 172 288 кадъра на документи,свързани с историята на България и отношенията ѝ с Балканските страни.

Те са както следва:

- Франция	- 21 ролки	- 15 111 кадъра;
- САЩ	- 56 ролки	- 42 000 кадъра;
- ГФР	- 141 ролки	-110 000 кадъра;
- Белгия	- 5 ролки	- 6 175 кадъра;

Албанска колекция от:

- Англия	- 11 ролки	- 8 713 кадъра;
- ГФР	- -	- 1 479 кадъра.

Справка на договореността от Лейпциг, към м. 1
и е извр. на гр. Министър с р.с. 19495/20.11.80г

1980 г.

С о ф и я

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : *[Signature]*

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Д. Кулишев
На богаз в рамките
и отзвона в музеевте
мероприятия за НАЧАЛНИКА НА
изготвянето на ОТДЕЛ 14
ръкописите на
15 юни 1980
[Signature]
ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: Провеждане на М-"Г" на "МАЙКЪЛ" на 14.06.1980 година.

От 6 до 14 юни 1980 година в София пребиваваше "МАЙ-
КЪЛ" *[Signature]* ..... От предварител-
ните сведения беше ясно, че преди да пристигне в България той
е посетил Франция, Австрия, Италия и Румъния. Това се потвърди
и от проведените в хотел "БАЛКАН" М-"ПИРИН" и М-"РОДОПИ". Данни-
те от мероприятията показаха, че "МАЙКЪЛ" носи със себе си
микрофилми на славянски ръкописи придобити от страните, в които
е пребивавал и друга документация. Както микрофилмите, така и
документите, които носеше "МАЙКЪЛ" представляват интерес, с
оглед задачите стоящи пред отдела. Поради това беше решено да
се проведе М-"Г" в стаята на "МАЙКЪЛ" в хотел "БАЛКАН".

Съгласно предварително изготвен план съгласувано със
Софийско градско управление, обслужващо хотел "БАЛКАН" и ВГУ
на 13.06.1980 година мероприятиято беше проведено при следния

ред:

1/ Заснимане на документите намиращи се у "МАЙКЪЛ".

За целта беше извършено следното:

- Отсъствието на "МАЙКЪЛ" беше осигурено чрез ОР КАБАДАИЕВ, който имаше договорена среща с "МАЙКЪЛ" от 15.00 часа.

- Обстановката в хотела беше обезпечена от ОР РАШЕВ от Софийско градско у-ние.

- Връзката между КАБАДАИЕВ и проникващата група се осъществяваше от ОР АТАНАСОВ и ОР ИВАНОВ от отдел XIV - ПГУ-ДС.

- Групата в състав ОР ИЗМИРЛИЕВ от отдел XIV и ОР ЯНКОВ от ВГУ проникна след получаване на съответните сигнали в стаята на "МАЙКЪЛ" в 15.05 часа и напусна стаята в 15.55 часа. Бяха преснимани около 150 страници документи.

Мероприятието премина нормално и спокойно.

2/ За преснимането на микрофилмите беше проведено допълнително мероприятие, по време на което беше извършено следното:

- Имахме проверени сведения, че "МАЙКЪЛ" ще отсъства вечерта от хотела, поради това, че е поканен на официална вечеря от Министерство на външните работи в ресторант "КРИСТАЛ".

- В ресторант "КРИСТАЛ" се установи група за наблюдение и връзка в състав ОР АТАНАСОВ и ОР ИВАНОВ от отдел XIV-ПГУ-ДС.

- В базовата стая на хотел "БАЛКАН" беше организира-

но преснимането на микрофилмите, като за целта там беше занесена необходимата апаратура. В преснимането на микрофилмите взе участие група в състав ОР ИЗМИРЛИЕВ, ОР ЙОРДАНОВ и ОР ИВ. АЛЕКСАНДРОВ.

- Обстановката в хотела беше осигурена и контролирана от ОР РАШЕВ от Софийско градско у-ние, който присъствува от началото до края на мероприятияето.

- Провеждането на мероприятияето беше непосредствено ръководено и контролирано на място от началника на отдел XIV при ПГУ-ДС - др. Г.АВДЖИЕВ.

- След получаване на сигнал от групата за наблюдение и връзка в 19.10 часа ОР ИЗМИРЛИЕВ влезе в стаята на "МАЙКЪЛ" и изнесе от там чантата с микрофилмите.

- От 19.15 часа до 22.40 часа в базовата стая бяха преснети около 5000 кадъра микрофилми /по предварителни изчисления/.

- В 22.45 часа ОР ИЗМИРЛИЕВ върна чантата в стаята на "МАЙКЪЛ".

Мероприятието премина нормално и спокойно.

Преснетите документи имат следното съдържание:

1/ Пълно описание и сигнатури на 26 ръкописа, заснети от "МАЙКЪЛ" в Зографския манастир - 3 страници.

2/ Писмо на МИКАЕЛА АЙОВИН, американска специалистка в България, до "МАЙКЪЛ", в което се третират въпроси на контактите с български учени и издаване на български научни

LG

трудове на английски език - 2 страници.

3/ Списък и сигнатури на славянски ръкописи, намиращи се в Университета в гр. Утрехт, Холандия - 4 страници.

4/ Писмо на МИКАЕЛА АЙОВИН до АЙРЕКС, с което тя иска да ѝ се осигури статут на специализант в България, без да ѝ се отпуска стипендия - 2 страници.

5/ Списък на ръкописи, заснети от "МАЙКЪЛ" в съветски библиотеки - 29 страници.

6/ Списък на ръкописи подготвени от югославски специалисти за изложба - 11 страници.

7/ Допълнителни данни бележки по ръкописи заснети в Хилендарския манастир - 5 страници.

8/ Писмо до "МАЙКЪЛ" от д-р ВЕРНЕР ЗАЙБТ от Института за византология и новогръцки при Виенския университет, което той кани "МАЙКЪЛ" да посети института и му съобщава, че библиотеката на Виенския център за византология е на негово разположение. Освен това той му е уредил среща с д-р ХЕРБЕРТ ХУНГЕР, ръководител на института, председател на Асоциацията за международни византоложки проучвания и председател на Австрийската академия на науките - 1 страница.

9/ Списък и описания на старославянските ръкописи във Великата Лавра, по които "МАЙКЪЛ" е работил на 14 и 15.09.1975 година - 3 страници.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 14.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

10/ Списък и описание на старославянски ръкописи в манастира Ивирон, по които "МАЙКЪЛ" е работил на 16 и 17.09. 1975 година - 2 страници.

11/ Списък на сръбски ръкописи в български библиотеки, към които "МАЙКЪЛ" проявява интерес - 1 страница.

12/ Списък и сигнатури на старославянски ръкописи намиращи се в Университета в гр. Колиджвил, щата Минесота. Общо 295 ръкописа - 9 страници.

13/ Списък, сигнатури и описания на 186 ръкописа намиращи се в австрийски, испански, малтийски и етиопски хранилища. Списъкът е изготвен от Библиотеката за микрофилми при Университета Сент Джонс в гр. Колиджвил, щата Минесота. Копия от филмите се намират в същата библиотека и в австрийски хранилища - 13 страници.

14/ Списък и сигнатури на ръкописи от Хилендарския манастир - 2 страници.

15/ Списък на 60 ръкописа от различни части на света, получени от частно лице в Италия - 3 страници.

16/ Списък от имена на специалисти от Холандия, Австрия Италия и Румъния. Списъкът е написан на бланка от хотел "Континентал" в Букурещ - 1 страница.

17/ Доклад от /вероятно сътрудник
на Държавния университет на Охайо/ за работата му в манастирите Ивирон и Хилендар и описание на заснетите там ръкописи. Докладът

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 18704, екз. № 2
9.11.80⁹ год.

СТРОГО СЕКРЕТНО !

23

фк - е обзавието, дадено е на
рџка на сс. Милишевска
26.12.1980г. - чл. 6. ст. (21.12.80г.)
у. е с ирбс. НН

С П Р А В К А

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ОТНОСНО: Диверсии по отношение на нашата история през 1978-1980 год.

1) СФРЮ, 12 ноември 1978 год.: В 5000 тираж е пузната книгата "Великобългарските претенции от Сан Стефано до днес". Това са разговори на Момчил Стефанович и Милошлав Кръстич със скопския академик Михайло Апостолски.

2) СФРЮ, 12 ноември 1978 год.: В различни селища на СР Македония се провеждат чествувания, ударението на които се поставя върху заплахата, която представлявала българската политика в миналото за "осъществяване на националните стремежи на македонския народ".

3) СФРЮ, 13 ноември 1978 год.: "Държавата и съдбата на личността" и с подзаглавие "Един абсурден случай в Южна България" вестник "Нова Македония" отново актуализира разговорите за на-меса на държавните органи на НРБ в личния живот на човека. Кореспонденциите са на Филип Симоновски.

4) Италия, 5 декември 1978 год.: Списанието за международна политика "Релационни интернационали" отпечатва в последния си брой като документи по т.н. "македонски въпрос" речта на Тито в Скопие от 7 септември 1978 год., Декларацията на говорителя на Югославското Министерство на външните работи Мирко Калезич от 29 яни 1978 год. и коментара на Джордже Милошевич, поместен в брой 10 на югославското списание "Актуални проблеми на социализма." Коментара е антибългарски.

5) Англия, 6 декември 1978 год.: Вестник "Гардиън" публикува коментар на специалистката по комунистическите въпроси Хела Пек под заглавие "Британски жест за Македония ще помогне на плановете на Тито за Балканите". Основното в този коментар е, че английското правителство прави жест за Югославия в нейните усилия да докаже, че македонския народ съществува като нация и че неговите права са най-добре защитени в югославската федерация.

6) Англия, 6 декември 1978 год., радио Би Би Си: разпространява антибългарския коментар на Хела Пик във вестник "Гардиън".

7) ГФР, 8 декември 1978 год.; радио "Свободна Европа": Излъчва беседа на и.р. Владимир Костов за документалния сборник на БАН за Македония. Беседата е коментар на статията на проф. Николай Генчев за сборника и се критикува партийната политика по Македония.

8) СФРЮ, 25 декември 1978 год.: Вестник "Нова Македония" публикува антибългарски коментар на своя кореспондент Филип Симоновски за книгата на М. Макдермот за Гоце Делчев под заглавие: "София издаде книга за Гоце Делчев в Лондон". Симоновски нарича Макдермот "наемница".

9) СФРЮ, 26 декември 1978 год.: Вестник "Нова Македония" продължава да публикува очерк за 35-годишнината от първия конгрес на Македонската комунистическа партия. Под заглавие "Доклад за историческата истина" вестникът препечатва обширни пасажки от доклада на Лазар Колишевски пред конгреса, в който се изопачават и фалшифицират многобройни факти и събития от историята на българския народ и на българското работническо и комунистическо движение.

10, СФРЮ, 28 декември 1978 год.: Вестник "Нова Македония" завършва за годишнината от първия конгрес на Македонската комунистическа партия. Публикацията хули Методи Шаторов и Отечествения фронт на България.

11) СФРЮ, 28 декември 1978 год.: В Титов Велес е била тържествено чествувана стогодишнината от рождението на Димитър Чуповски. Доклад по този повод е изнесъл проф. Данчо Зографски. Цялата биография на Чуповски е предадена от докладчика с присъщите на скопската наука фалшификации, изопачавания и присвоявания на българската национална история.

12) СФРЮ, 28 декември 1978 год.: В рамките на поредицата "Документи за историята на македонския народ" Архивът на Македония в Скопие е публикувал първия том от сборника "Австрийски документи за историята на македонския народ 1905-1906 г.", дело на "известния македонски историк д-р Данчо Зографски". Представените документи показвали "големите човешки жертви и материални щети, които нанасяла на македонския народ атаконистично настроените интервентски части на съседните балкански монархии..."

13) СФРЮ, 9 януари 1979 год.: В Скопие се пуска от печат книгата на Института за македонски език, в която са отпечатани откъси от научни трудове, проучвания, писма и изказвания на десет-ки световно известни лингвисти, историци, политически и културни

деятели, които твърдят, че македонският език е отделен славянски език, а македонският народ е отделен славянски народ, който има своя национална история и богата култура. На пресконференцията македонските лингвисти Блаже Конески, Трайко Стаматоски и Тодор Димитровски са запознали журналистите със съдържанието на това най-ново издание на института. Книгата е противопоставяне на статията на БАН "Единството на българския език". На тази пресконференция е заявено, че "югославският печат осъди остро постъпката на този високоставен български научен институт и българската наука вобще, която много често се явява като послушно оръдие на сегашната българска политика".

14) Гърция, 15 януари 1979 год.: В Гърция са пуснати прокламации от македонска организация в ГФР (Мюнхен), бореща се за "независима и свободна Македония". Прокламациите се придружавали от календар, на който е изобразена карта на "Егейска Македония", включваща част от Югославия и България, както и почти цяла Северна Гърция — от град Костур до Западна Тракия. Документът бил адресиран до "македонските братя и сестри", които се призовавали на борба срещу "гръцките и български империалисти" и за вдигане на въстание. В него се казвало: "Понастоящем гръцките и българските империалисти провеждат своята най-черна политика, челяца унищожаването на националното съзнание на нашия народ. Ние трябва да покажем на целия свят, че не сме роби и че желаем да се борим и умрем за свободата на нашата поробена страна".

15) СФРЮ, 24 януари 1979 год.: "Фалшификации и претенции" — с такова заглавие и подзаглавие "Какво показва и "доказва" българският сборник "Македония — документи и материали" вестник "Борба" излиза със статия от Зоран Манџука. Според последния "... в София се създава "нова история" и сборника е... "самолъжа".

16) ГФР, 22 януари 1979 год.: радио "Свободна Европа": По повод на 1300-годишнината от създаването на българската държава и. р. Владимир Костов подлага на критика излязлата във Франция "История на България". Критиката е насочена против политиката на БКП и Съветския съюз и твърди, че има "премълчания" и "изопачаване на историческите факти" за Македония.

17) СФРЮ, 24 януари 1979 год.: По случай 50-годишнината от смъртта на Васил Главинов в Скопие прочел доклад членът на ЦК на СЮК Лазар Мойсов. В доклада си, публикуван в "Нова Македония" Мойсов безцеремонно присвоява живота и делото на българина

Васил Главинов, на дееца на БРСДП и на БКП, за да обосновавас дешна и минала дата политиката на системно фалшифициране, изопачавање и присвојаване на българската историја от страна на скопското и югославското ръководство.

18) СФРЮ, 31 јануари 1979 год.: В Скопскиот драматичен театар е поставена пиесата "Процесът" от журналиста Верољуб Андоновски и режисьора-постановчик Димитър Станковски. За нуждите на фалшифицирањето на нашата историја пиесата "визуализира" процеса срещу убијателот на Тодор Паница-Менча Карлочева-бледна сопруга на Иван Михайлов. Българинът Тодор Паница е представен како "македонец", паднал од куршумите на българите, защото се борил за независимоста на "македонскиот народ".

19) СФРЮ, 1 февруари 1979 год.: Вестник "Нова Македонија" публикува кореспонденција на Филип Симоновски насочена срещу мемоарите на др. Цола Драгойчева.

20) СФРЮ, 5 февруари 1979 год.: Вестниците "Борба" и "Политика експрес" публикуваат грнусни статии, насочени против нашата историја. "Политика експрес" помества коментар и карикатура од Павел Станкович: зад серијата, на која се изложени изложени книги, мустакот и страшен "българин" е објавил "сезонна разпродажба на великобългарска историја". Пред него са-метър, ножици, лепило и молив.

21) СФРЮ, 13 март 1979 год.: Под заглавие "Лингвистика, а не портика. Какво е казала француската славистика за македонскиот език" вестник "Нова Македонија" публикува в седмичното си приложение за култура и изкуство статија на доктор Божидар Настев. Тој се опитва да докаже уж по чисто лингвистичен път, т.е. без да намесва политиката, че француски учени сѐде в 1918 година биле истъкнали съществувањето на македонскиот език како различен од българскиот и србскиот.

22) СФРЮ, 14 март 1979 год.: В Скопје е представена нова книга на Јован Павловски "Огнено семејство". Тя пресъздава спомените на Лика Чолова, представена в книгата како "внучка на Гоце Делчев".

23) СФРЮ, 11 април 1979 год.: Публикувани са две книги за историјата на македонците-"Србски източници за историјата на македонскиот народ 1912-1914 г.", съставена и коментирана од "известниот македонски историограф д-р Глигор Тодоровски". Посочва се, че в този труд са намерили място документи, възникнали между 1912 и 1914 год.-период, "којто в историческата наука се счита за нај-значим в че-

тиринадесетвековната история на македонският народ". Другата книга е "Източници за освободителната война и революция в Македония 1943-1944 год." от д-р Велимир Брезовски, "в които са представени документи за Петия областен комитет на Комунистическата партия на Македония."

24) СФРЮ, 26 юни 1979 год.: Списание "Социализъм", орган на СЮК, публикува в брой 4 рецензия на Ружа Пановска за излязлата в Скопие книга "За македонският език" под редакцията на Тодор Димитровски, Блаже Конески и Трајко Стаматовски. Според рецензента книгата представлявала много полезен материал "за установяване както на истината, така и на неистините. Един отскоро освободен народ, но с вековни национални и културни традиции", бил принуден отново да се занимава "за дой ли вече път с фалсификациите и полуйстините на българската историография и лингвистика".

25) СФРЮ, 25 юни 1979 год.: Популярното сръбско списание "Дуга" публикува в броя си от 23 юни 1979 год. интервюта на един сръбски и един македонски историк, насочени против съвременната българска историческа наука. Публикацията е със следните сензационни заглавия и подзаглавия: "Разказвала ми е баба Елена. Наводнение от брошури, статии и "документи" за отричане на македонската нация. Как и къде македонците се превръщат в българи. За кога говорят академик д-р Радован Самарџич и научния съветник на Сръбската академия на науките и изкуствата Климе Дамбазовски".

Интервюирания историкот Райко Джурџевич пише: "Според статистическите сведения в България всеки трети ден се отпечатват книга, научно съобщение, пропагандна брошура, статия или белешка, които имат за задача да докажат, че Македония е България, а македонците-българи".

26) СФРЮ, 13 юни 1979 год.: Югославското издателство "Превста" и издало XV-ти том на романа на Добрица Чосич "Време на смърт".

Една от главните теми и тези на Чосич е, че България е вечен враг на Сърбия, че нейни врагове са и албанците, и румънците, и австрийците, и унгарците, и италианците. И все пак враг над враговете са България и българите. България-"предателът на славянството" и българите-"тези коварни, лицемерни, свирепи и жадни за мърт съседи".

27) СФРЮ, 4 ноември 1979 год.: Научна конференция в Скопие

за създаването и развитието на Македонската комунистическа партия. Изнесени са 60 доклада и научни съобщения. Основна теза: БКП била принудена да схване характера на борбата на македонския народ за неговото национално и социално освобождаване, че той "претендира за свой собствен живот", че "Македония принадлежи на македонците", да схване характера на българската фашистка окупация на Македония и избиването на македонци от страна на българи, както и това, че становището на съюзниците в Отечествения фронт е било "великобългарско"

28) СФРЮ, 4 ноември 1979 год.: Излязла книга на Слободан Непович "Бледските споразумения". Те се представят като "доказателство" за "решението" на България след войната "да действва за националното обединение на македонците", те фалшивизират се бледските споразумения.

29) СФРЮ, 15 ноември 1979 год.: В Прилеп започва международен симпозиум, посветен на живота и делото на Марко Цепенков. Видният български фолклорист се представя от Блаже Конески като "изтъкнат македонски творец и събирач на народни умотворения"

30) СФРЮ, 28 декември 1979 год.: В скопското списание "Разглед", брой 8-9, д-р Блаже Ристовски помества статия, с която присвоява и денационализира Христо Смирненски и Никола Вапцаров.

31) СФРЮ, 20 февруари 1980 год.: Пусната е в продажба книгата на д-р Милан Скакун "Югославско-българските отношения". Д-р Милан Скакун твърди, че "териториалните аспирации на България към Югославия" били "част от глобалните стратегически концепции и цели на трети фактори". Под такъв "трети фактор" той ясно дава да се разбере, че има предвид Съветския съюз.

32) СФРЮ, 29 февруари 1980 год.: В книжка 11-12 на сараевското списание "Дреглед" известния скопски плагиатор на стари фашистки хипотези Драган Тамковски пише в статията си "Митове и реалности около етногенезиса на българския народ", че България ще чествва 1300-годишнината на българската държава през 1980 год. и че България "неправилно" се нарича България, а българският народ - български.

33) СФРЮ, 17 март 1980 год.: В Нови Сад излиза книгата "Македонската литературна критика и есета" от проф. Георги Сталев. В книгата се присвояват бележитите български литературни дейци: братя Миладинови, Райко Жинзифов, Григор Пърличев, Никола Вапцаров.

34) СФРЮ, 25 юли 1980 год.: По повод годишнината от Илинденското въстание ТАНЮГ излъчва обширен материал от д-р Славко Димевски "Нови значителни открития в националната история на македонците"

35) СФРЮ, 16 май 1980 год.: Вестниците "Борба" и "Политика" излизат с три публикации насочени против Българската народна армия. "Цялата истина за заключителните боеве и за сътрудничеството" - под това заглавие Милан Басга спие клевети и фалсификации за отричане на приноса на БНА за освободението на Югославия.

36) СФРЮ, 17 май 1980 год.: Вестник "Политика" продължава публикацията на книгата на Светозар Вукманович-Темпо "Борбата за Балканите" насочена против БКП.

37) СР Румъния, август 1980 год.: Световния конгрес на историците. В основните доклади на конгреса румънските и югославски историци се обединяват и водят борба против тезите на българската историческа наука.

38) СР Румъния, 4 октомври 1980 год.: Румънското списание "Луца Фарул" е поместило рецензия от директора на Института за обществени науки при ЦК на РКП Михя Георгиу по повод на една статия в списание "Нешевъл Географис". В тази рецензия са оспорвани границите на Врвото българско царство. Асен и Петър се обявяват за румънски царе, българските владетели се обявяват за марионетки на унгарските крале, които водели експанзионистична политика на Балканския полуостров.

Интересите на Румъния и България съвпадали в борбата срещу Унгария.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС,
Полковник: /Г. Авджиев/

Отп. в 1 екз.
Изп. -14-8314
Нап. -8314
София, 6.11.1980 год.

19 XII 80.

103

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 5873, екз. № 1
07.4.81 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО !

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС
Генерал-майор: *[Signature]*
/Вл.Тодоров/
София, 9.12 1981 година

КРДОПБГСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГСРБНА

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с Първия международен конгрес по българистика

От 23 май до 3 юни 1981 година в София ще се проведе Първият международен конгрес по българистика. През тази година той е най-внушителното научно мероприятие, посветено на 1300-годишнината от създаването на българската държава. Поради неговото голямо значение за българската наука, той ще се проведе под патронажа на др. Тодор Живков.

Конгресът ще бъде своеобразен отчет на българската наука за дейността в изследването, утвърждаването и пропагандирането на вековните завоевания и днешния разцвет на НР България.

Първият международен конгрес по българистика ще предложи богати възможности за убедителна защита на научната истинна за историята, езика и културата на нашия народ през вековете, за решителен отпор на фалшификациите и посегателствата върху нашата история, език и култура, както и на антибългарските и антисоциалистическите концепции и възгледи върху националното ни развитие.

Предвид горното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Отдел 14, ПГУ-ДС да проведе следните агентурно-оперативни мероприятия във връзка с подготовката и провеждането на Първия международен конгрес по българистика:

им 1) Към отдел 14, ПГУ-ДС да се сформира оперативна група под ръководството на о.р. Йордан Йорданов в състав: Иван Иванов, Владимир Кънчев, Пламен Атанасов и Петър Щерев за реализиране на всички оперативни мероприятия във връзка с подготовката и провеждането на Конгреса.

Срок: 10.4.1981 год.

Отг.: Зам. началник отдел 14

нзи
2) Да се изготви и изпрати до резидентурите окръжен пасаж с цел оперативното използване на подготовката и провеждането на Конгреса от тях и Центъра за установяване контакти, провеждане на специални мероприятия и предотвратяване на евентуална антибългарска дейност.

Срок: 10.4.1981 година

Отг.: Зам. началник отдел 14

нзи
3) Да се проверят чуждестранните учени поканени за Конгреса по оперативния отчет с цел за онези, за които има компрометиращи данни да се изготви справка и изпрати на управление 06-ДС за вземане на мерки, а за онези с положителни данни - за вземане на оперативно отношение от отдел 14 и другите отдели на ПГУ-ДС.

Срок: 20.4.1981 год.

Отг.: о.р. Йорданов

4) Отдел 14, ПГУ-ДС да вземе конкретно оперативно отношение по следните секции на Конгреса и участващите чуждестранни учени в тях:

Дл. - Българската държава през вековете;

Вл. - Социални и революционни движения в България и мястото им в световния революционен процес;

Киза. - Българската култура и взаимодействието и със световната култура;

нл. - Исторически развой на българския език;

нл. - История, съвременно състояние и перспективи за развитието на българистиката.

Подготовката за заседанията и самите заседания на горните секции да бъдат обезпечени с оперативни средства (агентура, секр. сътрудници, техника по отделни обекти) за долавяне на евентуални антибългарски действия (и информирание на контраразузнавателните органи), както и за влияние върху пробългарските настроени учени в изгодна за нас насока.

Срок: 10.4.1981 година

Отг.: о.р. Йорданов

о.р. Шерев

5) С цел провеждане на целенасочени оперативни действия от културно-историческо разузнаване по представляващите интерес лица

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>	

3

1063

да се вземат легендирано:

-Докладите на чуждите учени за първите пленарни заседания на секциите;

-Списък на чуждите учени участващи в работните заседания на секциите.

Срок: 23.5.1981 година

Отг.: о.р. Йорданов

о.р. Щерев

На оперативна работа
6) Отдел 14, ПГУ-ДС да информира отделите 1, 2, 3, 4, 9, 11 и 17, ПГУ-ДС за предстоящия конгрес с цел оперативното му използване от тях.

Срок: 10.4.1981 година

Отг. Зам. началник отдел 14

7) За придобиване на нова агентура, укрепване и проверка на наличната такава, провеждане на специални мероприятия - отдел 14, ПГУ-ДС да проведе целенасочени мероприятия по отделни оперативни планове, по следните лица, обекти и агенти:

а) - японски учени, професори в Токайския университет - изучаване с оглед използването им по линия на културно-историческо разузнаване;

б) - алжирски писател и журналист - изучаване и изясняване на възможностите му за работа по линия на отдела;

в) - в Истанбул - изучаване и обвързване с наши задачи;

г) "ОСМАНИСТ" - обект на ДОР - задълбочаване на оперативните отношения;

д) агент "БАХАР" - за проверка и идейно укрепване;

е) "ЗЕКИ" - обект на ДОП - изучаване и възлагане на наши задачи.

з) - *Ску* Срок: 10.6.1981 година.

Отг.: о.р. Йорданов

о.р. Иванов

о.р. Кънчев

8) След приключване на работата на Конгреса да се направи анализ на проведените агентурно-оперативни мероприятия и постигнатите резултати. Същите да се отразят в справка за Ръководството на МВР и ПГУ-ДС.

Срок: 30.6.1981 година

Отг.: о.р. Йорданов

8) По лицата провеждали по време на Конгреса антибългарска дейност да се изготви справка и изпрати на Управление 06-ДС за вземане на отношение.

Срок: 30.6.1981 година
Отг.: о.р. Пл. Атанасов

9) По ~~х~~уждите учени заели реалистична позиция по време на Конгреса по въпросите на българската история, език и култура да се изготвят отделни справки с оглед конкретното им оперативно използване в бъдеще.

Срок: 15.7.1981 година
Отг.: Зам. началник отдел 14

ПРЕДЛАГА:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ДР-ДС
Полковник:
/Г. Авджиев/

Нап. в един екз.
Изп. 14-8314
Нап. 8314
София, 6.4.1981 година

632

104

М В Р

ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ

гр. В. ТЪРНОВО

рег. № - А - 37 екз. № 2

18.05.1981 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М В Р -- ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ

Приложение № 2

3962/81

КРДОПБГДСРСБНА

ДЕКЛАСИФИЦИРАН

§ 17

от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ

НАЧАЛНИК

Полковник:

(Ст. Начиков)

18.05.1981 година

Гр. ВЕЛИКО ТЪРНОВО

П Л А Н

ОТНОСНО: Работата на ОУ на МВР - В.Търново по линия на културно-историческото разузнаване за периода 1981 - 1982 год.

Във връзка с чествуването на 1300 години от създаването на българската държава противникът активизира своята дейност срещу НРБ в областта на историята и културата. Като се стреми да изопачи значението на юбилея, той насочва своите усилия към засилване на противоречията със съседните на нашата страна държави. Правят се опити за грубо фалшифициране историята на нашия народ и за присвояване на цели периоди от неговото историческо развитие.

Активна дейност в това отношение се провежда в Югославия, където антибългаризма се издига на нивото на държавна политика. Голям брой румънски историци, подкрепяни от държавното и партийно ръководство, упорито се стремят да изопачават исторически факти, да скриват или унищожават паметници на българската история и култура. По определени поводи претенции към нашата история и териториална цялост предявяват Гърция и Турция.

Във връзка с Решението на Секретариата на ЦК на БКП и Ръководството на МВР за издирване и придобиване на ценни за нашата историческа наука документи и опазване на паметници на българската култура зад граница, на територията на окръга и в чужбина ще се решават следните разузнавателни

З А Д А Ч И:

1. Като се използва наличната агентура и доверителни лица ще бъдат проведени мероприятия за документиране на български недвижими исторически и културни паметници на територията на Румъния, за придобиването на неизвестни на нашата историческа наука документи, свързани със съществуването и развитието на българската държава.

2. Като се използват международни прояви у нас и чужбина да бъдат изучавани подходящи лица – чужди граждани – цел вербовка за провеждане мероприятия за влияние по линия на разузнаване история и култура.

3. Придобиване информация за намеренията на противника, насочени срещу НРБ, в областта на историята и културата.

За решаването на тези задачи Разузнавателната служба при Окръжно управление на МВР – В.Търново ще проведе следните агентурно-оперативни

М Е Р О П Р И Я Т И Я:

1. С подходяща легенда да бъдат командировани СС "БОГДАН" и СС "ЯВОРОВ" в Румъния, които да извършат архитектурно фотодокументиране на недвижими български исторически паметници.

Срок: 30.10.1981 год.

Отг.: ОР Атанасчев

2. Да бъде установен и изучен контингента български граждани, който поддържа роднински, приятелски и др. връзки с граждани от Румъния, с цел издирване на документи, свързани с нашето историческо минало, съхранявани в лични библиотеки.

Срок: 31.12.1981 год.

Отг.: ОР Атанасчев

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

3

3. Съгласувано с отдел 14, ПГУ-ДС да бъдат проведени агентурно-оперативни мероприятия за установяване намеренията на румънски специалисти за фалшифициране и изопачаване на историческата истина, свързана със съществуването и развитието на българската държава. За целта да бъдат използвани СС: "ПЕТРОВ", "ДИМОВ", "ЮЛИАН" и ДЛ: ТОДОРОВ.

Срок: 30.06.1982 год.

Отг.: ОР Атанасчев

4. За решаване мероприятията за влияние да бъдат използвани семинара по българистика през м.август 1981 год. и симпозиума по балканска керамика през 1982 година. За целта да бъдат разработени конкретни задачи на СС: "ДИМОВ", "ЧИНАР", "ПЕТРОВ" и "БЛАГОВЕСТ". Използването на тези прояви да стане с активното участие на отдел 14, ПГУ - ДС.

Срок: 30.09.1982 год.

Отг.: н-к отдел 14, ПГУ-ДС

зам.н-к ОУ-МВР-ДС

5. Като бъдат използвани възможностите на СС "ЮЛИАН" и ДЛ: и ще се проведат мероприятия за установяване местонахождението на исторически документи, свързани с делото на Патриарх ЕВТИМИЙ и Търновската книжовна и живописна школа. След установяване местонахождението на материалите съвместно с Центъра ще бъде разработен план за тяхното придобиване.

Срок: 30.07.1982 год.

Отг.: н-к отдел 14, ПГУ-ДС

зам.н-к ОУ-МВР-ДС

6. С оглед популяризирането на Търновската книжовна и живописна школа зад граница да бъде възложено на група специалисти от ВТУ "Кирил и Методий" да подготвят подходящи научни текстове и снимков материал, публикуването на които да се осъществи чрез отдел 14, ПГУ - ДС.

Срок: 30.10.1982 год.

Отг.: н-к отдел 14, ПГУ-ДС

ОР Атанасчев

7. За изпълнение на задачите на културно-историческото разузнаване на територията на окръга и зад граница да бъдат изучени с цел вербовка двама кандидати от историческия факултет или факултета по български език при ВТУ.

Срок: 30.10.1982 год.

Отг.: ОР Атанасчев

Отп. в 2 екз.

№ 1 - ОР Атанасчев

№ 2 - отдел 14, ПГУ-ДС

Нап.: ИД

11.05.1981 година

гр. В. Търново

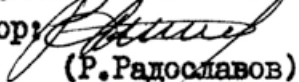
ИЗГОТВИЛ

Майор:

(А. Атанасчев)

С Ъ Г Л А С Н И:

ЗАМ. НАЧАЛНИК ОУ-МВР ДС

Майор:
(Р. Радославов)

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС

Полковник:
(Г. Аврамов)

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПГУ-ДС

Ген.-майор:
(Вл. Тодоров)

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 13780 Секс. №
26.1.81 19 ____ год.

УТВЪРЖДАВАМ:
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИТЕТА ЗА КУЛТУРА

/Л. Живкова/
София, _____ 1981 година

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Създаване на Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение към Комитета за култура

В изпълнение на Решението на Секретариата на ЦК на БКП за издирване, придобиване и опазване на българските исторически и културни паметници, които се намират на територията на други страни, през последните години нарастна значително количеството на получените по агентурно-оперативен път ценни материали за българската история.

Досегашният начин на отчитане и реализация на получената документация не отговаря на изискванията на секретност и конспирация в работата на разузнаването. Съществуват възможности за разкриване на наши секретни източници и за злоупотреби с получените материали, за които са разходвани

оперативни средства. Наред с това, голяма е вероятността да се разкрият зад граница наши интереси от страна на официални български институции, които имат сходни с нашите задачи.

За да се избегнат тези опасности е необходимо да се създаде Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение.

От предварителните консултации направени с Председателя на Междуведомствената комисия и Министър на просветата др.Александър Фол; др.Мария Захариева – зам.министър на външните работи; др.Милчо Германов – първи зам.председател на Комитета за култура, се стигна до единното мнение, че такъв център на разузнаването трябва да се изгради към Комитета за култура.

Във връзка с това,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да бъде създаден Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение към Комитета за култура, със следните основни задачи:

1. Да регистрира документацията за нашата история придобита от чужбина по секретни канали.
2. Да осигурява компетентна оценка от специалисти на тези придобити писмени и веществени културно-исторически паметници и да подготвя информации по тях за директивните органи;
3. Да изготвя предложения за тяхното най-ефективно използване от нашата историческа наука;

4. Да подготвя предложения за издирването на интересни за българската историческа наука документи, въз основа на нуждите на историческите институции и на културната политика на БКП зад граница.

Центърът да бъде на пряко подчинение на първия зам. председател на Комитета за култура и на Ръководството на ПГУ-ДС.

На този етап Центърът да бъде изграден от 5 служители – 3 от които да бъдат назначени по линия на ПГУ-ДС, по незаетите патни бройки по прикритие, а останалите след съгласуване с ПГУ-ДС.

Директорът /началника/ на Центъра за информация с ограничено разпространение да разработи правилник и инструкция за работата му, които да бъдат утвърдени от Ръководството на Комитета за култура, съгласувано с Ръководството на МВР.

МИНИСТЪР:

м.м. 31/81г.

1981 г.
София

Размножено в 4 екз.
Изпратени по списък
към оригинали
София, 01.07.81г.

57

104

М. В. Р. СТРОГО СЕКРЕТНО!
 ПЪРВО СЪЛЪВНО
 УПРАВЛЕНИЕ ДС
 гр. София
 Рег. № 15472
 17. 09. 1981 год.
 Декласифициран
 § 17
 от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М Е Р О П Р И Я Т И Я

ОТНОСНО: Използуването на Македонската патриотична организация /МПО/ за решаване на задачи на Културно-историческото разузнаване

Македонската патриотична организация /МПО/ е била създадена на 1 октомври 1922 година в гр. Форт Райн – САЩ, когато се е състоял нейния учредителен конгрес. Като основно ядро за изграждането на организацията е послужило дружеството "Костур" създадено от българомакедонците в същия град.

Ръководен орган на МПО е Централен комитет със седалище в гр. Индианаполис, щата Индиана – САЩ, който се избира всяко година на конгрес на МПО. Комитетът се състои от председател, двама зам. председатели, главен секретар, касиер, двама съветници и двама допълнителни членове. Печатен орган на МПО е седмичникът "Македонска трибуна" /излизаш на български и английски език/ и месечното списание "Балканите", издавано на английски език.

Като висш орган на МПО се счита провежданият всяка година конгрес, който се свиква в големите градове на САЩ и Канада.

Понастоящем МПО контролира организационно по-голямата част от българските църковни общини на територията на САЩ и Канада и някои в Австралия и Европа.

В своята програма МПО застъпва позициите за създаването на "Независима македонска държава", подобна на Швейцария, под егидата на ООН, което според нея ще представлява окончателно разрешаване на "македонския въпрос".

Македонската патриотична организация се счита за една от най-масовите и финансово най-силна сред българската емиграция зад граница. Средствата се набират изключително от членски внос на организацията и безвъзмездна помощ от заможни емигранти от Македония.

За идеен ръководител на Македонската патриотична организация се счита Иван Ванче Михайлов – живеещ в Италия.

МПО отрича категорично изкуствено създадените от СФРЮ "македонска нация" и "македонски език" и стои изцяло на наши позиции по този въпрос.

Политическата и публицистична дейност на МПО е с определено антиюгославска и антигръцка насоченост.

Бидейки антикомунистическа организация МПО има отрицателно отношение към НРБ. Поради еднаквостта обаче на позициите по македонския въпрос и особено след като нашата страна определи ясно и категорично своите позиции по този въпрос, ръководството на МПО почти прекрати своите открити прояви срещу НРБ и БКП.

МПО извършва значителна пропагандна дейност, която започва от местната организация и се развива методично

във всяко направление.

Всеки годишен конгрес на организацията гласува и изпраща обръщения до ООН, чуждестранни правителства и главно до великите сили, до известни политически дейци и журналисти, научни и други институти в целия свят. Във всяко обръщение се посочва, че МПО е българска организация и нейните членове са българи от Македония, които говорят език, еднакъв с българския.

Не е известен точния брой на членовете на МПО, както и на нейните привърженици. Предполага се, че активните нейни членове са около 3000 души, а този на съмишлениците значително по-голям.

През последните години МПО изживява сериозна криза, която намалява значително нейната пропагандна дейност и влияние.

Основни причини затова са: породилите се разногласия вътре в ръководството на организацията, спадане на интереса сред привържениците ѝ, поради безперспективността на позициите на организацията по "македонския въпрос" и поради засилилата се дейност на СФРЮ за привличане на младото поколение от тези среди.

През последните години и особено във връзка с чествването на 1300-годишнината от основаването на българската държава и ясните наши позиции по македонския въпрос в средите на МПО се наблюдава засилване на интереса за сътрудничество с нашата страна на неофициална основа.

Дейността на МПО, нейните позиции по т.н. "македонски въпрос" и проявената склонност за сътрудничество с нас, създава добри предпоставки за нейното използване по линия на културно-историческото разузнаване.

Във връзка с това предлагат за провеждане следните

М Е Р О П Р И Я Т И Я :

Д I. ПРОУЧВАТЕЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ

✓ 1. Като се използват наличните агентурни и други възможности да бъдат изучени по-пълно и задълбочено съществуващите противоречия в МПО и по-конкретно разногласията в ръководството на организацията с оглед определяне по-конкретно нашето отношение към организацията и работата по нея.

Изучаването ще има за основна цел установяване на причините за разногласията, на каква основа са създадени те, какви са тенденциите и югославското съпричастие.

Срок: м. декември 1982 година

Отг.: отдели 14, 04 и 17, ПГУ-ДС

✓ 2. Да бъдат изяснени отношенията на ръководството на МПО и идейния ръководител на организацията – Иван Михайлов, като се обърне внимание на създаващото се отрицателно настроение срещу него в някои среди на организацията.

В тази връзка да се работи за придобиването на информация за настроенятията и намеренията, които се оформят за ръководство на МПО след смъртта на Иван Михайлов и какви ще бъдат политическите и други позиции на това ръководство.

Срок: м. юни 1983 година

Отг.: отдели 14, 04 и 17, ПГУ-ДС

✓ 3. На базата на придобитата информация за състоянието, възможностите, позициите и бъдещите перспективи на развитие на МПО, съгласувано с ЦК на БКП и съответни други наши учреждения и институти да бъде разработена наша цялост-

на и дълготрайна линия на отношение към МПО и възможностите за нейното използване в желаната от нас насока.

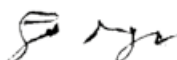
Срок: м. октомври 1983 година

Отг.: отдели 14, 04, 17 и 08, ПГУ-ДС

4. С оглед правилното насочване на нашата работа свързана с използването на МПО по линия на културно-историческото разузнаване, да се следи и изучава дейността провеждана от СФРЮ в САЩ и Канада сред емиграцията от Македония.

Срок: постоянен

Отг.: Отдел 04, 14. и 17, ПГУ-ДС

II. АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ

=====

1. Да продължи работата по използването на МПО за утвърждаване на исторически правилните постановки за "македонска нация" и "македонски език".

Във връзка с това да бъде доведено до край мероприятиято "РОЖЕН-1" свързано с издаването на тритомна история на Македония и нейното население в сътрудничество с влиятелния и икономически заможен д-р Иван Гаджев, който разполага с огромен фонд архивни и други материали свързани с този въпрос.

Пак в тази връзка да бъдат изяснени нашите позиции по издаването на сп. "Родина" в САЩ от д-р Гаджев и провеждане на мероприятия за осигуряването му с подходящи материали.

Срок: 30 март 1982 г.

Отг.: Отдел 14 и 08, ПГУ-ДС

2. Като се използват възможностите на резидентурите в САЩ и Канада, на ПГУ-ДС в Центъра и тези на Управление 06-ДС

да бъде разработен отделен план за вербовка, подготовка и извеждане на подходяща агентура за работа по линия на МПО с цел изграждането на трайни наши позиции в нейното ръководство и насочване на нейната дейност в изгодна за нашата страна насока.

Срок: 30.12.1982 г.

Отг.: отдели 14, 04 и 17, ПГУ-ДС

3. С цел укрепване на нашите агентурни позиции сред българите от Македония, живеещи в САЩ и Канада, да бъде изградено в Центъра звено, което да води на отчет МПО и координира цялостната дейност в тази насока.

В резидентурата в САЩ да бъде натоварен оперативен работник да изучава и провежда агентурно-оперативни мероприятия свързани с цялостната наша работа по емиграцията с конкретна насоченост към МПО.

Срок: 30.3.1982 година

Отг.: отдели 14, 04, ПГУ-ДС

4. Да бъдат проведени агентурно-оперативни мероприятия за придобиване на представляващи интерес за нашата историческа наука документи и архиви свързани с македонския въпрос.

Да се насочат усилията по отношение на архива на МПО, на Иван Михайлов, д-р Иван Гаджев и други дейци на македонското движение зад граница.

Срок: м.декември 1983 год.

Отг.: отдел 14, ПГУ-ДС

5. Особено място в работата по линия на МПО да заемат мероприятията по укрепването на българските позиции в църковните общини в САЩ и Канада, които се явяват духовни, национални и културни центрове на българската емиграция зад граница.

КРДОПБГДСРСБНА 1 чл. 31, ал. 6 от ЗДРДОПБГДСРСБНА Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>
--

10-1

7

Като се използват позициите на ПГУ-ДС, в Комитета за религиозните култове при Министерство на външните работи, да се организира изпращането в тези страни на подходящи църковни служители измежду които да се вербоват и изведат наши секретни сътрудници, подготвени за работа по тази линия.

Срок: края на 1983 г.

Отг.: отдел 04 и 14, ПГУ-ДС

6. За оглед комплексния подход към въпроса за използване на МПО за решаване на задачите на Културно-историческото разузнаване, както и с цел по-дългосрочно решаване на задачите по линия на българската емиграция в САЩ и Канада, да се предложи откриването на консулство на ИРБ в гр. Детройт - САЩ.

Срок: 30.12.1982 година

Отг.: Отдели 14 и 04, ПГУ-ДС

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
 Полковник: *[Signature]*
 /Г.Авджиев

Отп. в 1 екз.
 Изп. -14-8313
 Нап. -385-Н. Миленова
 София, 17.9.1981 год.

*Мероприятията са
 съгласувани с гр.
 В. Мадаров.*

107

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 8473, екз. № 1
16. 05. 1983 год.

³⁸
СТРОГО СЕКРЕТНО !

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

46

УТВЪРЖДА ВАМ:

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. УПРАВЛЕНИЕ - ДС
Генерал майор: ~~_____~~

/Вл. Тодоров/

София, 15. 05 1983 година

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на агентурно-оперативни мероприятия във връзка с Четвъртия конгрес на българската култура 25-27 май 1983 година

Четвъртият конгрес на българската култура ще се проведе от 25 до 27 май 1983 година. В неговата работа ще участвуват Партийното и Държавното ръководство на НР България, 2.500 делегати, много делегации от социалистическите страни, някои капиталистически и развиващи се страни, както и повече от 50 видни дейци на културата от целия свят.

Пред Културно-историческо разузнаване стоят за решаване три основни задачи:

1) Да подпомогне отдел 1, Управление VI-ДС в оперативното обезпечаване на Конгреса, с наличните възможности; с които разполага;

2) Да събере информация за участващите в работата на Конгреса известни културни дейци от целия свят, по които да вземе оперативно отношение с цел изучаването им в бъдеще и използването им за изпълнение на задачи на Културно-историческо разузнаване;

3) Да проведе по възможност оперативни мероприятия за

55
48

въздействие.

Във връзка с горното,

П Р Е Д Л А Г А М Е:

Да се проведат следните агентурно-оперативни мероприятия:

1) Отдел 14, ПГУ-ДС срочно да определи кои секретни сътрудници ще се използват за събиране на контраразузнавателна информация от обектите на Управление 06-ДС и кои ще се използват за изучаване на видните културни дейци от света, които ще вземат участие в работата на Конгреса. На същите да се възложат задачи.

Срок: 16.05.1983 година

Отг.: Станимиров

2) Съвместно с отдел 11, ПГУ-ДС да се прецени постъпилата информация за чужденците гости на Конгреса за вземане на оперативно отношение по подходящите за работа по задачи на Културно-историческо разузнаване лица.

Срок: 17.05.1983 година

Отг.: Станимиров

3) Съвместно с отдел 01, Управление 06-ДС да се прегледа наличната оперативна информация за чужденците, участващи в работата на Конгреса и се договориткой по кои обекти ще работи, с оглед продължаване на оперативното им изучаване и провеждане на мероприятия за влияние.

Срок: 18.05.1983 година

Отг.: Станимиров

4) Да се изучат делегатите от Благоевградски, Михайловградски, Видински, Великотърновски, Толбухински, Силистренски и Варненски окръзи (главно тези от културно-историческо наследство) с оглед установяване на контакти, изучаването им с цел вербовка.

Срок: 27.05.1983 година

Отг.: Г. Илиев

5) За оперативно интересните лица от чужбина, съвместно с отдел 01, Управление 06-ДС и отдел 11, ПГУ-ДС, да се прецени необходимостта от поставянето им в условията на технически мероприятия, за получаване на оперативна информация.

За техническите мероприятия да се подготви необходимата документация.

Срок: 25.05.1983 година

Отг.: Кисъв

6) След приключването на Конгреса да се направи анализ на получените оперативни резултати от дейността на Културно-историческо разузнаване. С получените данни да се запознаят съответните резидентури по страни.

Срок: 15.06.1983 година

Отг.: Станимиров

7) В Опер.щаб по Конгреса да се включи о.р. Станимиров

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14 ПГУ-ДС,

Полковник: *Г. Авджиев*

/Г. Авджиев/

София, 13.05 1983 година

Нап. в един екз.

Изп. 14-8314

София, 13.05.1983 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Reg. № 23240, екз. № →
20. 12. 1983 год.

До
МИНИСТЪРА НА
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
Генерал-полковник Д. СТОЯНОВ

10
Зи узи изследване
с мотиви

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: Състоянието на Центъра за балкански изследвания
към Църковно-исторически и архивен институт – ЦИАИ

ДРУГАРЮ МИНИСТЪР,

По Ваше предложение и по предложение на Министър
П. Младенов, с Решение № 85 от 25. I. 1983 година Секретариата
на ЦК на БКП утвърди учредяването на звено към ЦИАИ /Църков-
но-исторически и архивен институт/. Научно-тематичния план
на звеното е съгласуван и на контрол в отдел "Наука и об-
разование" на ЦК на БКП. Той представлява подробно разра-
ботени направления в рамките на една обща тема: "Духовните
и културни връзки между православните църкви на балканите
XV-XIX век".

Мотивите за създаване на звеното са разширяване
възможностите на Културно-историческо разузнаване чрез

използуването му като прикритие за проникване във важни за отдела обекти, където се съхраняват ценни за нашата история и Балканите материали.

По решение на ЦИАИ и съгласието на Св Синод на звеното бе даден статут на Център за балкански изследвания към същия.

С цел ефективното използване на Центъра за негов директор и организационен секретар бяха назначени по прикритие ОР от отдел 14, ПГУ-ДС, а наши сътрудници за ръководители на основните секции и направления. Създадени са добри условия за започване на целенасочена работа по проникване в интересуващите ни обекти и придобиване на архивни материали. В подкрепа на тази цел са планирани и финансово осигурени от Св Синод значителни вътрешни и международни мероприятия, които ще допринесат за утвърждаване на Центъра в международен мащаб и използването му за решаване задачи на Културно-историческо разузнаване.

Работата се затруднява от липсата на помещения за настаняване на Центъра. В момента е настанен в една стая на ул. "Г. Кирков" в сградата на Ефория "Зограф", която не отговаря на елементарните изисквания за дейността на Центъра.

Във връзка с това моля да бъдат взети конкретни мерки за настаняването на Центъра в подходящи помещения и той да започне да решава поставените задачи.

Евентуални възможности за решаване на този проблем са:

1. Настаняване на Центъра за балкански изследвания на мястото на Института по балканистика, който се помещава

в сградата на Софийската митрополия на ул. "Калоян".

2. Неусвоените от СИБАЛ шест помещения в бившия Консулски отдел на пл. "Славейков".

3. Заетите от ГС на БПС стаи на Св.Синод на улица "Позитано" № 8.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,

Генерал-лейтенант:

В. Коцев
/В. Коцев/

Отп. в 1 екз.

Изп. - 14-8317

Нап. - 336-Н. Миленова

София, 19.12.1983 г.

2/11
*
СТРОГО СЕКРЕТНО!

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 18089, екз. № 1
15. 10. 1984 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Изграждането на звено към Комитета за култура по линия на РИК

Преди повече от две години по линия на Културно-историческо разузнаване бе изпратена записка до др. Георги Йорданов във връзка с изграждането на звено към Комитета за култура, което да работи по регистрацията, оценката и реализацията на придобитите от разузнаването документи и ценности свързани с нашата история. По различни съображения решаването на този въпрос бе отлагано и досега няма окончателно становище по него.

Във връзка с това считам за целесъобразно ръководството на ПГУ—ДС да проведе среща с Председателя на Комитета за култура — др. Георги Йорданов, на която да изрази отново своите съображения за изграждане на звеното към Комитета.

217

2

Ако това предложение не се възприема от ръководството на Комитета да бъде обсъден въпроса за изграждане на звеното в системата на Главно управление на архивите при Министерския съвет. В ГУА е прехвърлена дейността на Групата за културно наследство, което в известна степен би позволило координиране на усилията за по-целенасочено издирване на интересоващи нашата страна документи.

По предварителни данни ръководството на ГУА, в лицето на др. Дойно Дойнов, ще се отнесе положително към такова решение на въпроса.

Горното на разпореждане.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ-ДС,

Генерал-лейтенант:

/В. Коцев/

Отп. в 1 екз.

Изп. -14-8313

Нап. -107-Н. Миленова

София, 15.10.1984 г.

Особено внимание сред тях заслужава международният симпозиум /под патронажа на Агостино Казароли, държавен секретар на Ватикана/, който ще се проведе в Рим през м. октомври т.г. в чест на обявяването през 1981 г. на Кирил и Методий за съпокровители на Европа и годишнината от смъртта на Методий. Организатори са Комитетът "Св. Кирил и св. Методий" и Понтификанския ориенталски ватикански институт.

За докладчици са поканени представители на университетите в Харвард, Виена, Солун, Салерно, Загреб и др. Очаква се в докладите да се подчертава "гръцкия" и "македонски" произход на братята и значението на тези две страни за развитието на славянската култура. В симпозиума не се предвижда участие на български учени с основни доклади, а само с научни съобщения.

Във връзка с предстоящото чествуване прокатолическият римски ежедневник "Авенире" е поместил материал, в който се задава въпросът, какво е останало от Кирило-методиевата култура в "колонизираната насила от марксизма част от Европа" и се изтъквали че реалният социализъм "господствувал" над народи, изпълнени с носталгия и привързаност към "древни, епично-религиозни стойности"

От м. август т.г. е сменено и ръководството на базиликата "Сан-Клементе" в Рим, в която се намира гробът на Константин-Кирил философ, на който ежегодно българска светско-църковна делегация оказва почит. Новоназначените ръководители на базиликата, ирландските свещеници Раймонд Колинс и Вингенцо Кенеди застъпват общоприетото от Ватикана мнение, че Кирил и Методий са "гърци".

В СР Македония чествуването ще бъде тематично обособено като "Кирило-методиев период и традиция в Македония" и в тази

3
93

връзка са предвидени: тържествено събрание в ректората на Скопския университет, симпозиум с участие на учени от други страни, откриване на постоянна изложба и музей в гр. Охрид и изложба, която ще се експонира из СФРЮ, СР Македония, Австралия, САЩ и по време на тържествата в Рим.

СР Македония и Ватиканът са създали смесена културна комисия, председателствувана от проф. Цветан Станоевски. Една от инициативите ѝ, е оказването съдействие на доминиканеца Весели в археологическата му дейност по следите на учениците на Кирил и Методий в Охрид и Скопие.

В Гърция, където от няколко години делото на двамата братя се използва за националистически цели, като се акцентира, че те били "гърци-македонци", също се предвиждат различни мероприятия: изграждане на духовен център в Солун на името на Кирил и Методий; провеждане на международен симпозиум; издаване на юбилеен медал и юбилейна пощенска марка и други.

Международен симпозиум с участието на учени от социалистически и капиталистически страни ще организира и проведе Институтът по славистика при Регенсбургския университет – ФРГ, на който доклади и научни съобщения ще бъдат изнесени и от голяма група български учени.

За агентурно-оперативното обезпечаване на честванията у нас и в чужбина във връзка с 1100-годишнината от смъртта на Методий Об управление ДС провежда комплексни мероприятия.

НАЧАЛНИК ОБ У-НИЕ ДС

Ген.-майор:

/А. Мусанов/

§5
СТРОГО СЕКРЕТНО!

159

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Per. № 22603, екз. № 1
29. 12. 1987 год.

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Изпълнение на плана на отдел 14, ПГУ-ДС, за 1300-годишнината от създаването на българската държава

През 1979 година ръководството на МВР утвърди план на отдел 14, ПГУ-ДС, за провеждането на агентурно-оперативни мероприятия до 1985 година във връзка с чествването на 1300-годишнината от създаването на българската държава.

Целта на мероприятията бе постигането на максимален ефект от чествването на юбилейната 1300-годишнина, защита на българските национални интереси и противопоставяне на антибългарската дейност.

Във връзка с това усилията бяха насочени за:

1. Утвърждаване зад граница на историческата истина за образуването и границите на българската държава, формирането на българската нация и национално съзнание, както и за развитието на българската самобитна култура и изкуство през вековете и в условията на развитото социалистическо общество.
2. Издирване, придобиване и реализация на паметници на българското културно-историческо наследство в чужбина и тяхното използване в подкрепа на нашите национални интереси.

3. Подбор и вербовка на лица и възможности за решаване на задачите в т.т. 1 и 2.

За решаването на тези основни задачи в отдела бе извършена значителна и разнообразна дейност.

Придобити са стотици хиляди ценни документи свързани с нашата история и култура, голяма част от които са предоставени за ползуване от наши специалисти и научни институти.

В резултат на извършената работа досега са реализирани над 20 вербовки на чужди граждани с възможности за изпълнение на набелязаните мероприятия. Проведени бяха значителен брой специални мероприятия, които са принос в осъществяването на политиката на БКП и правителството в областта на нашето национално развитие.

По-конкретните постигнати резултати по изпълнението на плана са следните:

1. За противопоставяне на антибългарската дейност на Румъния бе проведена многостепенна операция "ХЪШОВЕ". Операцията обхваща: - книгата "България - 1300 години", издадена в Индия и отразява ролята на българската материална и духовна култура в румънските земи и ролята на българската емиграция в Румъния през XIX век.

В книгата "България - древна и млада", издадена също в Индия е показано, че държавата на Аспарух е българска, а не "ромъно-славянска", както се твърди от румънски учени.

Придобита беше от територията на Румъния уникална грамота на Мария Тереза, в която са посочени мястото и правата на банатските българи в държавната организация на румънците.

Чрез целенасочени активни действия до голяма степен бе компрометирана и ограничена дейността на румънската траколожка фондация "ДРЪГАН".

Съвместно с отдел 08, ПГУ-ДС, бе проведено активно мероприятие на територията на ГФР и САЩ, чрез разпространение

на статията "Митът за две хиляди годишнината независима единна държава – от Бурбиста до Чаушеско".

Даден бе организиран и ефикасен отпор на румънските историци на XV световен конгрес на историците.

По линия на Румъния бе извършена сполучлива вербовка която досега ни позволява да получаваме ценни документи от закритите румънски архиви.

2. Чрез многопосочното мероприятие "БУЛАИР" по линия на Турция са проведени редица и разнообразни агентурно-оперативни мероприятия.

Извършени са 2 вербовки на турски граждани /"ОСМАНИСТ" и "ТУХЛАРОВ"/, и са заведени 2 разработки, чрез които са придобити голямо количество ценни документи от секретните турски архиви. Голяма част от тези османотурски документи са свързани с възродителния процес и чрез ЦК на БКП те са предадени за използване от историческата ни наука в защита на нашите национални интереси.

С възможностите на агент "ТУХЛАРОВ" бе издадена книгата "Българо-турските отношения", която изигра много положителна роля за нашата страна на гогавашния етап на отношенията ни с Турция.

С агентурно-оперативните възможности на отдела бяха реализирани редица публикации в Гърция, ФРГ, Австрия, САЩ, Канада, Индия и Арабските страни, в които се отстояват нашите тези за турското присъствие на Балканите и борбите на нашия народ за национално освобождение. В Индия бе издадена на английски език книгата "Борбата срещу турците на Балканите" и разпространена в много страни на Европа и Америка.

Особена роля в нашата пропагандна дейност в защита на българщината изигра организираното и финансирано от нас сп. "Македонски изследвания", издавано от агент "БАРОН".

162

3. По линия на Гърция значителна работа бе извършена чрез мероприятие "ЛЕРИН" насочено към възстановяване на историческата истина за българския характер на "Гръцка Македония".

За решаване на тази задача бе организирано придобиването на голямо количество ценни документи от Зографския и Хилендарския манастири, част от които влязоха в научно обръщение.

През есента на 1979 година бе организиран и проведен с наши оперативни възможности в Комитета за БЩ българо-гръцка среща-симпозиум на богослови историци, чиято основна насоченост беше възстановяване историческата правда за ролята на източните патриаршии в съдбата на българите.

За противопоставяне на гръцките тези по агентурен път бе издадена и разпространена зад граница публикацията "Солунските братя" свързана с Кирилометодиевото дело.

В същата насока чрез аг. "АНТО" бяха проведени мероприятия чрез испанската преса и радио във връзка с чествването у нас на 24 май.

По наше предложение и организация с решение на Секретариата на ЦК на БКП през 1985 година бе проведен международен симпозиум на тема: "Роля и значение на делото на Кирил и Методи за духовното и културно сътрудничество на балканските народи".

През този период бяха създадени значителни връзки с гръцки историци някои от които по-късно бяха взети на оперативен отчет.

Под наше ръководство бе организирано получаването за отливка на черепа на цар Самуил от Гърция.

През отчетния период бе извършена реализация на операция "МАРАТОН", като чрез подмяна бе придобит оригинала на Паисиевата история от Зографския манастир.

4. Под условното название "КАЛОЯН" са проведени редица мероприятия по линия на Италия.

165

През 1981 година по агентурен път бе реализирана публикация с която се популяризира и утвърждава богомилството, като крупно антифеодално движение.

От закрития архив на Ватикана по оперативен път са придобити голям брой документи осветляващи нашата история. Една значителна част от тези документти са реализирани у нас от наши специалисти. Между придобитите документи са 100 гръцки ръкописа с данни за Македония, Воден и Охрид; документи за Охридската архиепископия; за Никополската епископия; уникален славянски ръкопис палимсест от X век, който е най-ранният български писмен паметник засега /за неговото значение бяха направени съобщения от Българската телевизия и в-к "Работническо дело", както и още около 15 документа неизвестни за нашата историческа наука.

В резултат на извършената работа по тази линия бяха открити 3 оперативни дела на чужди граждани едното от които прераствна в агентурно /"

5. По реализацията на мероприятие "ФРАНКЛИН" по лини на САЩ бяха придобити над 28 хиляди кадъра микрофилми на дипломатически документи на Външно министерство на Фашистка Германия с данни за балканските страни; 5000 кадъра с материали от "Хилендарската стая" на проф.Матейч.

Придобити бяха и 5 ценни неизвестни у нас филмови прегледи, посветени на Георги Димитров и Лайпцигския процес - предадени на Музея на съпротивата у нас.

6. За противопоставяне на югославските фалшификации през този период започна реализирането на специалното мероприятие "МАЯК" - публикуване на документи на ООН свързани с македонския въпрос. Работата продължава и досега като през тази година бе издадена 13-та книга от поредицата "Жалбите на Македания".

За решаване на задачите в същата насока бе реализирано от територията на Индия мероприятие "Преспа" чрез издаването на английски език книгата на Васил Кънчов "Македония. Етнография и статистика с 11 карти", доказващи българския характер на населението от тези райони.

Започната бе работа по архива на Иван Михайлов.

По утвърдения план-програма са проведени редица още мероприятия от агентурно-оперативен характер, които имат и съвременно звучене.

Продължава работата по мероприятие "ЛАВИНА" – списанието "Македонски изследвания" от територията вече на Австрия и с разширена тематика, която обхваща и проблемите на възродителния процес.

Изнасяйки издателската база на агент "БАРОН" от Индия на територията на Австрия се създадоха по-благоприятни възможности за обслужването на възродителния процес. Издадена бе на немски език книгата "Борбата с турците на Балканите", а пред издаване на английски език е книгата на патриарх Кирил "Принос към българския църковен въпрос. Австрийски консулски документи".

Подготвен е сборник "Документи за ислямизацията на България и Балканите", който ще бъде издаден у нас и зад граница.

Продължава действието на мероприятие "МАЯК" на базата на документи на ООН от територията на Швейцария.

Работата с наличната агентура е пренасочена по решаването на задачите на възродителния процес, а при вербовката на нова се изхожда преди всичко от тези позиции.

Дейността по придобиването на нови документи за нашата история е насочена приоритетно към обслужването на възродителния процес.

В заключение може да се посочи, че план-програмата свързана с 1300-годишния юбилей успоредно с решаване на задачите на тогавашния етап се явява солидна основа за работата на отдела на сегашния етап, насочена за обслужването на възродителния процес у нас.

След осъществяването напоследък по-тясно взаимодействие в работата с отдела за активните мероприятия се създават значително по-добри възможности за разгръщането дейността на културно-историческото разузнаване в съответствие със съвременните изисквания.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ИГУДС,

Полковник:

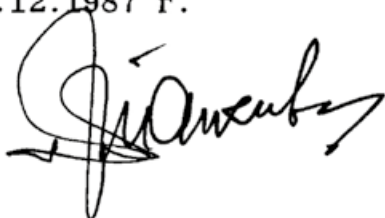
Абджиев

Отп. в 1 екз.

Изп. - 1466-8313

Нап. - 0556-НМ

София, 29.12.1987 г.

*Др. Миланов
като "8888"*

Ж

ПАМЕТНА БЕЛЕЖКА

Поверително!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

На 20 януари 1988 година бях извикан на съвещание при др.Милан Миланов в Съвета за духовно развитие при министерския съвет. На срещата присъствуваха: др.Аксиния Джурова, др.др.Дойно Дойнов, Началник ГУА, ~~др.~~ Красимир Станчев, Божидар Димитров и Хр.Тепавичаров.

На срещата бе поставен въпроса за съдбата на т.н. сбирка "Косиница". др.Миланов съобщи, че е поръчано от др.Г.Йорданов да се обсъди нейното състояние и се предложи как тя да бъде използвана.

По въпроса за опазването на сбирката др.Джурова докладва, че след около три месеца ще бъде окончателно готово хранилището за настаняване на сбирката в комплекса на проф Иван Дуйчев в Бояна. Там ще отпочне работата по реставрацията и консервацията на материалите за което имало съгласието и на др.Д.Стоянов.

Втория и по-важен въпрос бе възможността за разкриване на сбирката и предоставянето и за ползуване от наши и чуждиспециалисти

Решено бе след извършване на дъполнителни правни и политически проучвания и преценки да се изготви предложение до ПБ на ЦК на БКП за съдбата на колекцията.

Взложено бе правната страна на въпроса да се изучи от др.Христо Тепавичаров от МВНР като бъде консултиран и началника на Българския отдел при същото.

Становището на др.Джурова да бъде разкрита част от колекцията като се представи като налични ръкописи от сбирката на покойния проф.Дуйчев бе да се споменава за наличието на поредица.

Уточнено бе след проучване на тези въпроси в срок от около месец да се изготви документа и комисията отново да се събере за окончателно обсъждане.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14

Г.Авджиев

20.1.1988 г.

Строго секретно!

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

31

До
НАЧАЛНИКА
на ОТДЕЛ XIV-ПГУ-ДС
Т У К

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Ръкописите от манастира
"КОЗИНИЦА" до гр. Кавала,
в план^{14,5} Кушница, днешна Гър-
ция.

В разговор с проф. ИВ. ДУЙЧЕВ, преди няколко дни, се
узна, че ръкописите от "КОЗИНИЦА", както и други древни докумен-
ти са взети от гръцки манастири през Първата световна война.
Днес те се пазят в архива на БАН София.

ДУЙЧЕВ категорично подчерта, че тези ръкописи са не-
използуваеми от български учени и не могат да бъдат официално
публикувани. Те се смятат за "крадени" и попадат под ударите
на специалното допълнение към Ньойския договор. Според ДУЙЧЕВ,
ако се установи, че те са в България, страната ни ще бъде съ-
дена от Хагския международен съд.

ДУЙЧЕВ, който проявява голяма лична слабост към ме-
не, ме предупреди да не говоря никому за това и особено да се
пазя от чужденци. Той каза, че тези ръкописи "много се търсят"

32

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 2 -

от западни учени, но освен научния интерес към високата им стойност, тук се крие и стремеж да "бъдем поставени в шах" или да ни се "сервира международен скандал". ДУЙЧЕВ направо се опасява, че ако някой се добере до тях, снима ги и докаже, че се намират в България, то може да се стигне и до "политически скандал" и изостряне на гръцко-българските отношения.

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ:

Майор:

Отп.в 1 екз.

Изп. - XIV-7/17245.

Написала-Миленова

3 февруари 1972 г.

С о ф и я

*- За каква въпросна за документите от
машината "Козиница", и това се изяснява.
- Да се провери чрез Ч.С.И.С. дали са
в БВЧ и да се изготви обезпичено свидетелство
до В.С.С. за интереса към СР и
срещу за западни учени.*

3.11.72г. Крумов

Из архивите на ДС

667

1а

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До

ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
на отдел XIV-ти - ПГУ-ДС
Т У К

Р А П О Р Т

от майор ИВАН АЛЕКСАНДРОВ ИВАНОВ -
зам.началник отдел XIV - ПГУ - ДС

ОТНОСНО: проведена среща с аг. "БОРИС-
ЛАВ".

На 8.III.1972 г. от 16 ч.проведох среща с аг. "БОРИС-
ЛАВ", който се яви точно на време на уреченото място. Срещата
проведохме в Я/К и продължи около 2 часа.

Във връзка с поставените му задачи и подготовката за
посещение на Зограф, "БОРИСЛАВ" съобщи, че е прочел трудът на
ДИМИТЪР БОЖТОВ - "Български паметници на Атон", 1961 г., а та-
ка също е беседвал и с проф.ИВ.ДУЙЧЕВ. Според него един от най-
важните въпроси, които представляват интерес е : - Ролята на бъл-
гарския елемент в Атон. Освен това той смята да изясни въпроса
за Харитон, който е живял в Зограф, но не е изяснено дали е съ-
щият поп Харитон, ръководител на Дреновската чета. Други въпроси
ще бъдат свързани с легенда, спомени и пр.за Пайсии. Ще се инте-
ресува също така и за игумена на "Св.Пантелеймон", който е бил
българин. Друг кръг от въпроси ще бъдат около историята на манас-
тира. По данни от проф.ДУЙЧЕВ в архивите на манастира се пазели
непубликувани кореспонденции на РАКОВСКИ, които също ще бъдат
обект на тяхното внимание при преглеждането на архивите.

ПРЕПИС!

Строго секретно!

екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До другаря
ВЕНЕЛИН КОЦЕВ
Секретариат на ЦК на ВКП
Т у к

Уважаеми другарю Коцев,

Във връзка с едно Ваше поръчение относно издаване на чужди източници за историята на българския народ позволявам си да Ви изложа следното:

Ожесточената идеологическа борба, която се води днес - чрез всички средства на модерната техника: радио, преса, телевизия - е намерила едно твърде опасно оръжие, именно използването на историческите знания. С оглед на това нашето национално минало, от по-близките и по-далечните исторически епохи, е станало предмет на всевъзможни извращения, фалшификации и посегателства. В съчиненията на заинтересувани чужди писачи днес все по-често и по-настойчиво се отрича всичко онова, което ние смятаме като наш национален принос в полето на историята и на общата човешка култура и с което българският народ с право се гордее. Множество най-ценни исторически паметници, които от поколения се знае, че принадлежат на нашия народ, днес се оспорват, като се правят настойчиви опити да се припишат на една или друга от съседните нам народности и, особено често, на една македонска народност, различна от българската - народност, която историята не познава. Злонамерени писачи твърдят, че основоположните на славянското писмо - Константин Философ - Кирил и братът му - Методий нито най-малко не били свързани с миналото на нашия народ: заявяват

- 2 -

че големия наш книжовник Климент Охридски, чиџто съчинения сега ние издаваме, не бива да се упомената в страниците на българската литературна история, защото той не бил български книжовник, а книжовник на несъществуващата "македонска" нация: твърдят също, че богомилското учение се било зародило някъде в крајните македонски покрајнини и съответно, писателят Козма, с когото ние можем да се гордеем като книжовник и полемист, не принадлежи на старобългарската литература; неговият Константин Преславски, първия старобългарски и изобщо старославянски поет, просто "Константин Нови" - чрез което обозначение го откъсват от нашето минало; говорят, че защитника на старославянската и старобългарската писменост, Черноривец Храбр, у когото най-рано е формулирана рядката за средновековната епоха идея за еволюция, бил западен славянин, а не българин; за старобългарски език и за старобългарска литература вече не се говори преднамерено, а се употребяват вместо това неопределените обозначения "старославянски език", като някакъв общославянски език, несвързан с никоя народностна група и за "старославянска литература" - като някаква не българска, а свърхнационална литература. Един пример и из областта на политическата история. Когато се говори за антивизантиџското въстание у нас през 1185 г., ръководено от братята Асеновци, това не било според такива писачи - въстание организирано от българи и за възстановяване на българската държава, а въстание ръководено от власи, следователно Второто българско царство било влашко царство. А когато в титулатурата на цар Калоян четем, че той бил "цар на българите и власите" това не означава ли, че тогава под владичеството на българите са се намирали и отвъд дунавските земи с тяхното на-

- 3 -

селение, гдето все още не е съществувала никаква влашка държава?

Наш дълг е, прочее, да се противопоставяме най-енергично на всякакви такива посегателства и извращения на нашето национално минало, защото зад словестните нападки и излияния се крият по-далечни и лукави поплановения от чисто политическо естество. В тази наша борба за отстояване правата на българския народ ние нямаме нужда от никакви фалшификации: достатъчно е да изнесем автентичните исторически свидетелства, и това ще бъде най-добрата и най-ефикасна наша защита. В това отношение ние трябва да използваме, на първо място, домашните исторически свидетелства и на второ място - свидетелствата от чужд произход, писани от добросъвестни и честни чужди автори, като се започне от най-старата епоха до най-нови времена. В известен смисъл чуждите свидетелства могат да изиграят, специално пред чуждия свят, много по-голяма роля и по-силно въздействие. Един чужденец, който свидетелствува в полза на българския народ, по-трудно би могъл да бъде обвинен в пристрастие и необективност. За щастие, ние притежаваме огромен брой чужди писания, като се започне особено от XV-XVI векове насам, в които се говори в духа на пълна справедливост и обективност за нашия народ, за земите, които той е населявал, за неговите нрави и обичаи, за неговата култура. Тези свидетелства трябва да бъдат издирени, събрани и обнародвани: това ще бъде може би най-добрата защита на нашия трудолюбив и миролюбив народ.

Уважаеми другарю Коцев,

Досега е направено доста много за издирването, събирането и издаването на свидетелствата от чужд произход върху нашето

- 4 -

национално минало, върху населяваните от българи земи, върху нравите и живота на нашия народ. Направено е наистина доста много, но не всичко, което може и сме длъжни да сторим в това отношение. Ще си позволя да Ви припомня, преди всичко, приносите на големия български учен и основоположник на българската библиография, покойния академик Никола В. Михов. Така в периода между 1915 и 1935 г. д-р Н. В. Михов обнародва четири тома с извадки от чуждата литература, отнасящи се до България и българския народ през XVIII-XIX в. Книгата е надсловена: "Населението на Турция и България през XVIII и XIX век. Библиографски издирвания" Тук са дадени извадки от съчинения на френски, немски английски и други автори с упоменания на българите, тяхната земя, тяхната численост и т.н. Тъкмо през периода на първата Световна война покойният наш учен издаде на френски език в Лозана, /Швейцария/ първата от своите книги, съдържаща свидетелства на чужденци върху България. Книгата носи /на френски език/ надслов: "България и нейния народ според чужди свидетелства", том I :/Извадки от френски публикации/*La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers. I. Extraits des publications françaises, Lausanne 1918* /.

Книгата съдържа извадки от разни съчинения на френски език, обнародвани от 1790 г. до 1917 г. За всеки автор е дадена, в началото, една кратка биографична бележка, заедно с някои библиографски данни, после точно посочване за публикацията, от която са зети извадките, и накрая самия текст в оригинал - без никакъв превод, тъй като книгата е предназначена за чужди езици четци, както и без всякакви обяснителни бележки към текста. Тази публикация излезе от печат

- 5 -

именно в края на Първата световна война и бе предназначена да защити нашия народ от чужди нападки, чрез устата на чужди учени. Всред дадените откъси има някои анонимни, други принадлежат на добре познати автори: Кузинери, Ламартин, Ами Буе, Бланки, Сиприен Робер, Убичини, Льожан и др. Десетина години по-късно в 1929 г. в София излезе втори том от същата поредица, съдържащ свидетелства за българския народ и за България от автори, които са написали на немски език Bulgarien und die Bulgaren im Urteil der Ausländer II. Werke in deutscher Sprache ^{1929/} ^{София} Така в два тома, с всичко около 600 страници, бяха издадени в оригинал - на френски и немски език - един от най-важните свидетелства от сравнително по-ново време в полза на българския народ. Изданието съдържа наистина някои слабости: то дава част от наличните свидетелства, липсват всякакви показалци, уводните бележки са твърде кратки и непълни. Въпреки това, обаче, на покойния наш библиограф трябва да се признае голямата заслуга, че е имал тази похвална идея да събере и обнародва толкова ценни материали върху миналото на нашия народ.

Твърде дълго време тази извънредно полезна инициатива бе напълно изоставена и забравена. Едва преди около три години начинът бе подет отново, от страна вече на Българската академия на науките, чрез Института за история и Института за балканистика. Издаден бе и един обемист том /440 сс./, с много добро полиграфическо оформление, под надслов: L'histoire bulgare dans les ouvrages des savants européens (Sofia 1969), или с надслов на български: "Изследвания за историята на българския народ. I. Българската история в трудовете на европейски учени".

- 6 -

Публикацията съдържа: извадки от Фр.Врадашка, Дж.Б.Въори, Н.С. Державин, Ш.Дил, Х.Гелцер, Е.Е.Голубинский, К.Грегуар, К.Хопф, К.Иречек, В.Караджич, Л.Ламуш, Е.дьо Лавеле, Е.Лавис и А.Рамбо, Л.Леже, Л.Нидерле, Фр.Рачки, Г.Шлемберже, А.М.Селисчев, В.Сис, Ст.Веркович, Ст.Враз, Г.Вайганд - дедени в оригинал заедно с много кратки и оскъдни допълнения към текста. Трябва да признаем, че тази публикация е извънредно полезна и навременна, тя бе издадена по повод на XIII международен Конгрес на историците в Москва и раздадена даром на участници в Конгреса. Не бива обаче да се премълчават и недостатъците на това важно издание. Като оставим настрана непълнотата, несъмнено, това издание е изградено на някои недостатъчно обмислени принципи: липсва всякаква систематичност както по отношение на хронологическия род на събраните в книгата откъси, така и по отношение на езика на тези откъси. Освен това някои от добавените към текста обяснителни бележки не само са напълно недостатъчни, но и съдържат неточности в посочванията. Иначе съставителите и редакторите са наистина компетентни научни работници.

Уважаеми другарю Коцев,

Ако смея да тълкувам - надявам се, правилно - дадените от Вас внушения, тази много полезна инициатива за издаване на чужди свидетелства за България и за нашия народ трябва да бъде подета отново и разширена. Намирам обаче, че в изпълнението на това много важно дело трябва да се прокара много по-голяма системност и пълнота. Преди всичко, поредицата трябва да бъде схваната именно в духа на публикациите на покойния наш заслужил библиограф, акад.Н.В.Михов: точно, като "Чужди свиде-

- 7 -

телства за България и за българите" или просто "Чужденци за България и българите". Когато ние поставяме като надслов "българската история в трудовете на европейски учени", ние ограничаваме материалите тематично и териториално. В писанията на чужденци за България и за българския народ ние трябва да търсим не само посочванията за българското историческо минало, но изобщо всичко, което засяга нашия народ. Така, трябва да извлечем оттам всичко, което те пишат - обективно и в наша полза - за териториите, населявани от българи, за земи сиреч, които принадлежат етнически на българския народ, без днес да бъдат включени в пределите на българската държава. Оттам трябва да извлечем всички статистически данни, които се отнасят до численото разпределение на народностите в териториите на Балканския полуостров - сиреч за съотношението, в известни области, между население от български, евентуално турски, сръбски, гръцки или някакъв друг проиаход. Трябва да издирих там всичко, което тези автори съобщават за бита, нравите, обичаите, културата на българския народ, както това е отразено в съчиненията на един или друг чужд автор. Уводните бележки към всеки текст би следвало да бъдат по-пълни - за да се подчертае ценността на дадено свидетелство. Не бива, освен това, да се ограничаваме върху съчиненията на "европейски учени": правдиви посочвания за нашия народ, за неговите територии и т.н. ние можем да открием и в съчиненията на множество не-европейски писатели и учени. Ще спомена като пример, поне това, че през XIX век земите на Балканския полуостров са били посещавани многократно от американски мисионери, някои от които са оставали особено ценни свидетелства за

българския характер на населението на Македония, за бита на това българско население и т.н., и тези свидетелства заслужават внимание. Най-сетне, допълнителните обяснителни бележки би следвало да бъдат много по-пълни и напълно точни. В самия подбор на свидетелствата трябва да се прекара строга систематичност - по отношение първо на езика, второ по отношение на хронологическото подреждане на отделните свидетелства.

Позволявам си прочее да направя следните внушения относно практическото изпълнение на тази важна национална задача. На първо място, необходимо е да се продължи издирването, събирането и обнародването на всички свидетелства на чужденци относно България и българския народ, населяваните от него територии, неговата численост и съотношението към другите народности, които населяват Балканския полуостров. Да се предвидят две поредици: една серия от публикации, съдържащи оригинални текстове на чужди езици, като към всеки откъс се добавят: кратки уводни бележки за автора /биографически данни, библиографски посочвания/, текст - без превод, допълнителни обяснителни бележки към текста. Свидетелствата да бъдат подредени в строг хронологически ред. При обнародването на текстове на английски уводните и обяснителните бележки да бъдат давани на английски; съответно - за френски, немски, руски или други свидетелства. Заедно с това да се учреди една поредица, която да съдържа чуждите свидетелства в оригинал, заедно с уводни и обяснителни бележки на български език и успореден текст в точен и пълен български превод. Систематизирането на свидетелствата да стане според езика на отделните свидетелства. Съобразно с то-

- 9 -

ва да се предвидят томове, които да обгърнат свидетелства на следните езици:

- I. Чужди свидетелства за България и българите. I. Свидетелства на английски език.
- II. Чужди свидетелства за България и българите. II. Свидетелства на романски езици /френски, италиански и други романски езици/.
- III. Чужди свидетелства за България и българите. III. Свидетелства на немски език.
- IV. Чужди свидетелства за България и българите. IV. Свидетелства на руски език.
- V. Чужди свидетелства за България и българите. V. Чужденци за България и българите /на други езици, славянски и неславянски/.

Отделните свидетелства да бъдат давани в пълен текст, като бъдат заемани от съчинения с научно, художествено, научно-популярно съдържание, описания на пътувания и пр. Към така подобрите текстове да се добавят и всички, свързани с тях илюстративни материали: географски карти /особено важно за териториалното разпространение на българската народност, други илюстрации - на български селища, на българи и пр./ От всяка поредица да се предвидят толкова тома, колкото позволяват наличните материали. При полиграфическото оформление да се следва образца на издадения вече от ВАН том с такива свидетелства,

- 10 -

което издание е изработено много добре технически - като се направят допълнителни подобрения.

За извършването на тази трудна работа да се учреди при Вашата служба - Секретариата на ЦК на БКП - една специална главна комисия за издаването на тези чужди свидетелства за България и българския народ. Като ръководител на тази комисия да бъде определен евентуално др.Димитър Райков - първи зам. председател на Комитета за изкуство и култура, който може да осъществи практическото изпълнение на задачата, във връзка с отпускането на необходимите парични средства и обнародването на подготвените издания, със съдействие на ДО "Българска книга" и съответните издателства на БАН, после издателство "Наука и изкуство" и др. Като първа задача по подготвителната работа да са извърши библиографското издирване на съчинения на чужденци със свидетелства за България и българския народ, които съчинения се намират в нашите книгохранилища. За целта да се прибегне до съдействието на много добри библиографи - на първо място, чрез консултации с проф.Тодор Боров, после някои други наши добри библиографи. За целта могат да се използвават сведения от отделите "Булгарика" в нашата Национална библиотека "Кирил и Методи" и другите наши големи книгохранилища. Така, да се състави библиографска картотека на всички съчинения - на всякакви езици - на съчинения, които съдържат свидетелства за България и за българския народ. Да се издирят библиографски и да се доставят от чужбина - евентуални с нарочни командировки за работа в някои чужди книгохранилища - съчинения, съдържащи такива свидетелства, но недостъпни у нас. Може да се възложи да бъдат дос-

ставени микрофилми ксероксни копия или други възпроизводни на такива публикации. Да се съставят комисии от много добри специалисти, които познават езиците и литературите: английски, романски езици, немски, руски и други славянски и неславянски езици - като бъдат натоварени да проучват съчиненията, за които става дума и да определят какви извадки от тях трябва да се направят. От поредицата, която ще обхване чужди текстове и български преводи, да се намерят съответно добри преводачи. Да се организира също една допълнителна група от специалисти, които да бъдат използвани при всеки случай, когато е необходимо да бъде коментиран или анализиран, разбира се съвършено накратко, някой текст. Тези добавъчни обяснителни бележки трябва да бъдат колкото се може по-точни и конкретни, състоящи се главно от библиографски посочвания. В различните национални литератури различен е броят на съчиненията, в които могат да се намерят там като свидетелства за българския народ и за България. Поради това може да се подготвят за печат и издадат един или повече томове с такива свидетелства за една или друга чужда литература. След като се изработи един общ план за издирвателската работа, за изваждането за печат и за коментирането, би било възможно да се започне едновременно с подготовката на един или повече томове с оглед на наличния и достъпен материал. Всичко това трябва да бъде поставено като една по-дългосрочна задача, като в края на краищата биха могли да се обнародват около пет-десет тома с такива свидетелства на чужди автори върху българския народ и България. Някои съчинения, които ще бъдат използвани са предедени и на български, в по-стари и по-нови

- 12 -

преводи и това несъмнено ще улесни работата. Ако горната програма бъде възприета по принцип, бих могъл да Ви изложа по-конкретни внушения за състава на отделните групи, които ще подготвят материалите за всеки том.

Моля Ви, уважаеми другарю Коцев, да приемете израза на моето особено уважение към Вас.

/проф.Ив.Дуйчев/

10 юни 1971 г.

София

ВЯРНО С ОРИГИНАЛА,

Отп.в 3 екс.

екз.№ 1 - _____

екз.№ 2 - _____

екз.№ 3 - _____

Изм.-1423-17022

Нап.-Миленова

13 март 1972 год.

С о ф и я

ПРЕПИС!

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Б Е Л Е Ж К И

Върху фотокопията на гръцки ръкописи от Мадридската библиотека "Санто Лоренцо" към Реал Ескориал /96 фотокопия/.

Тази Мадридска библиотека е една от световно известните. Тя разполага със сравнително богата сбирка от гръцки /византийски/ ръкописи, която по количество и значимост далеч отстъпва на сбирките в Ленинградската публична библиотека, Московската синодална библиотека, във Ватиканската и Виенската библиотека, в Националната библиотека /Париж/, на сбирките в светогорските манастири и манастира "Метеор" /Гърция/, на сбирката в "Бритиш музеум" /Лондон/, пък дори и на сбирката в Мюнхенската библиотека /ГФР/.

От българските учени досега в библиотеката към Ел Ескориал /по-специално в сбирката ѝ от гръцки ръкописи/ досега са работили Йордан Иванов /през 1930 г.; той за пръв път оповестява и използва у нас миниатюрите на Мадридския препис на Йоан Скилица, проф.Ив.Дуйчев, той е работил кратко време, но има тесни колегиални връзки с испанските византинисти/ и проф.Ат.Божков /той е работил самое с мадридския препис на Йоан Скилица, чийто миниатюри за българската средновековна история ще излязат в най-скоро време от печат/.

Настоящите фотокопия между другото съдържат заглавните страници и няколко други страници на два каталога на гръцките кодекси /всеки кодекс представлява отделен свитък, книга от едно или няколко съчинения/ - единият от 1848/№ 4/, а другият от 1965/№ I/. Жалко е просто, че не са засегнати целите каталози,

- 2 -

което би дало възможност на специалистите да се ориентират по-лесно върху съдържанието на отделните кодекси и да насочат предварително вниманието си върху някои от тях. Тези каталози липсват в нашите обществени библиотеки/ възможно е само проф.Ив. Дуйчев да притежава по-новия, който има и други токове/.

Фотокопията изглежда са заснети от изданието им от каталога от 1848 г., а някои и от оригиналните летописи /по всяка вероятност/. При това е заснемано от различни кодекси, на места безразборно, което не дава възможност за добра ориентация относно цялостното съдържание на отделния кодекс.

Голяма част от фотокопията /от № 13 нататък/ са от ръкопис № 575, който съдържа един трактат върху астрономията и цикличната теория /компилативен по своя характер/ от "мъдрейшия и знаещия Йоан Педиазимос, дякон и хартофилак на Първа Юстиниана и на цяла "България"/ първата половина на XIII в./.

Ще направя няколко пояснения относно неговата титла, в която се среща името "България". След завладяването на България от Византия през 1018 г. независима българска патриаршия е била сведена до архиепископия, подчинена на Цариградската патриаршия, с център Охрид. Титлата на този охридски архиепископ е била "архиепископ на Първа Юстиниана и на цяла България". Дори и след възобновяването на Българската патриаршия през 1235 г., макар и териториално да влияела в пределите на българската държава, Охридската архиепископия не била подчинена на Търновската патриаршия, а запазила своята относителна самостоятелност. Трактатът на византийския духовник, астроном и геометър Йоан Педиазимос няма съществено значение за историята на средновековната българска наука. Той принадлежи на византийската книжовност всецяло. Това важи и за стихотворната творба на същия автор /18,19 и др./.

Наличието на първите две страници на един кодекс /№ 49-50/, в който е изложено точно неговото съдържание дава възможност за добра ориентация. В този кодекс се съдържат творби предимно на антични гръцки философи /Демостен, Олимпиодор, Зосим, Архелой и др./, лексикон, творби на Раннохристиянски и др. автори.

- 3 -

В кодекса няма нищо, което да засяга нашето минало.

Други фотокопия № 64/ са отбелязани съчинения на Прокл диадох /IV в./ и на византийския писател Йоан Цецес /XI-XII в./ - на този автор има и една парафраза на Омировата Илиада, в която е сложен знак на равенство между българите и мирмидонците в духа на архаизацията на някои етноними, характерен за византийските автори № 79 сл./. Това съчинение на Йоан Цецес е широко известно и нееднократно публикувано въз основа на различни преписи.

Във фотокопия № 85-89 се съдържат синодални постановления на Цариградската патриаршия и едно слово за съботата от "Леонтий /Лъв/, архиепископ на България и протосингел" /той беше смятан за български архиепископ в края на IX и началото на X в., но френският византинист В. Лоран въз основа на един негов оловен печат и други писмени сведения доказва, че Леонтий е бил византийски архиепископ на Охридската българска архиепископия по време на византийското владичество - през XI в./. Това слово с очевидна антиримска насоченост е известно и по славянски преводи.

Фотокопия № 91-92 съдържат част от съчинение от "светейшия и светлейшия Димитър Хоматиан, архиепископ на цяла България". Димитър Хоматиан е бил охридски архиепископ в периода 1216-1235 г. Той е написал едно кратко житие на Климент, широко известно в литературата.

Фотокопия № 93-96 съдържат откъси от съчинения на раннохристиянския автор Василий Велики и нямат каквато и да е връзка с нашето минало.

Гръцкият текст на фотокопие № 90 в превод /с известни съкращения гласи следното: I. "От Лъв, автократор на ромеите, за тактиките във войните..."; II. От Димитър Хоматиан, архиепископ на цяла България, различни трудове ...".

Както се вижда от направения кратък преглед, предлаганите фотокопия нямат почти никакво значение за средновековната българска история. Само някои от тях са свързани с историята на Охридската архиепископия.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!

Екз. № _____

СЪОБЩАВА: с.с. "БОРИСЛАВ"

на 19 април 1972 г.

ПРИЕЛ: майор ИВАН АЛЕКСАНДРОВ-зам.
началник отдел XIV-ти при
ПГУ-ДС в явка "РОЗА".

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Неизвестни досета ръкописи.

На XIV-я конгрес на византолозите, състоял се от 6 до 14.IX.1971 г. в Букурещ, гръцкият учен ЛЕАНДЪР ВРАНУСИС направи съобщения за неизвестни досега материали от архива на манастира "Метеор" ^{в Гърция}. Особен интерес за българската наука представлява житието на Св. СПИРИДОН НОВИ /XII-XIII/в., епископ на Търново по време на Асеновци! Житието е съставено от МАНУИЛ КОРНИТНОС /1480-1530/ ритор в патриаршеската школа в Константинопол. Написано е по поръка на влашкия княз ТОДУ ВЕЛИКИ /1495-1508 г./. Неговите мощи са били съхранявани в гр. Търговище /Tirgoviste/ - Румъния.

Л. ВРАНУСИС подготвя издание на архива на манастира в Метеор /Les archives de Metéores/.

Проф. ИВ. ДУЙЧЕВ е направил преписи на едно гръцко житие на Св. ТОПИЛ ВИДИНСКИ, съхранявано в манастира Св. Дионисий /Атон/ и на една служба и житие на НАУМ ОХРИДСКИ, съхранявани в Атинската народна библиотека. Досега и трите текста не са обнародвани изцяло.

"БОРИСЛАВ"

М. О.

- 2 -

за
Генерал

ЗАДАЧИ: Да установи кои научни работници от чужбина ще присъствуват на Конгреса на историците на 20 и 21 май т.г. в София и за тези които познава да изготви справки-характеристики.

Майор: *Ив. Александров*
/Ив. Александров/

Генерал
20. IV 1972

Отп. в 2 екз.
екз. № 1 - _____
екз. № 2 - _____
Иап.-1444-17245
Нап.-Н.Миленова
20 април 1972 г.
С о ф и я

Строго секретно!

Екз.Е

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

СЪОБЩАВА: аг. "ВЪЛЧАНОВ"

на 21.VIII.1972 г.

ПРИЕЛ:

Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ -

началник отделение при

отдел XIV-ти, ПГУ-ДС.

С В Е Д Е Н И Е

10ценка

ОТНОСНО: Мадридският препис на ЙОАН СКИЛИЦА и неговото значение като паметник за византийската и средновековната българска история.

Мадридският препис на византийския хронист ЙОАН СКИЛИЦА /XI-XII в./ е най-значителният и най-ценен ръкопис, който се съхранява в отдела "Ръкописи" на Националната библиотека в Мадрид. Неговата сигнатура е

Причината за неговата ценност и широка известност в целия свят се крие преди всичко в това, че той притежава голям брой миниатюри. С право се смята, че това е най-богатото илюстрираният византийски ръкопис.

Този кодекс представлява том 355 x 270 мм и е съставен от 234 листа /пергаментови/, номерирани в горния десен ъгъл. Собствено текстът на самия ЙОАН СКИЛИЦА обхваща 226 листа, които съответствуват на л.9 - 234/л.9 е началото на текста на Скилица, а л.1-8 са по-късно добавени/.

Ръкописът е прекрасно запазен и е написан на вертикален гръцки минускул, който се чете толкова добре, че спокойно може да се използва за упражнения по гръцка палеография. Проучването на ръкописа показва, че той е бил преписван от двама

души, писан е от "две ръце", както обикновено се казва в кодикологията и палеографията.

Текстът на ЙОАН СКИЛИЦА е илюстриран от 574 миниатюри, които са рисувани вероятно от 7 различни художници през различно време. От тези миниатюри 71 отразяват пряко или косвено свързани събития от средновековната българска история от 812 до 1041 г. За този период те представляват истинска картинна галерия на нашето минало, която няма равна на себе си. Интересни и важни са и останалите миниатюри, особено тези, които отразяват повседневния живот на обикновеното византийско население, различни селскостопански и строителни работи, дворцовия и църковния живот и т.п. Тези миниатюри предлагат една незаменяема визуална информация, която може да служи както на историките, така и на археолозите, изкуствоведите, художниците и др.

Относно датировката на Мадридския препис са изказвани различни гледища в научната литература. В последно време се наложи схващането, че ръкописът е бил съставен през XII-XIII в. в Цариград. Оттам неизвестно кога той е бил пренесен в манастира "Св. Спас" в Месина. През 1466-1501 г. е бил притежание на пребиваващия тук монах от гръцки произход КОНСТАНТИН ЛАСКАРИС. През 1679 г. испанският граф ФРАНСИСКО ДЕ ВЕНАВИДЕС от името на своя крал ФИЛИП IV /тогава Испания е владеела тази част на Италия/ пренесъл по-голямата част от ръкописите на споменатия манастир, между които и Мадридския препис на ЙОАН СКИЛИЦА, от Месина в Палермо. Следващ притежател на ръкописа през 1688 г. станал испанският дук ФРАНСИСКО МЕНДОСА ПАЧЕХО, който по съвета на своя секретар ЕСПИНОСА го взел и го пренесъл в Испания, включвайки го в личната си библиотека. През 1712 г. испанският крал ФИЛИП V конфискувал имуществото на наследника на споменатия дук. Преписът на ЙОАН СКИЛИЦА така станал притежание на Кралската библиотека, преименувана впоследствие в Национална.

Мадридският препис е бил досега обект на изследване от страна на най-големите византинисти и изкуствоведи в света, между които: Г.МИЙЕ, А.ГРАВАР, Ф.ДЪОЛГЕР, Н.П.КОНДАКОВ, Г.МОРАВЧИК и др. През 1965 г. испанският византинист С.Естопонъан пуб-

- 3 -

ликува крайно лошо всички миниатюри на ръкописа и възнамеряваше да му направи цялостно издание, но смъртта му му попречи да стори това.

От българските изследвачи първи обърнаха внимание на този ценен паметник ЙОРДАН ИВАНОВ и БОГДАН ФИЛОВ. ЙОРДАН ИВАНОВ без да е работил самостоятелно с ръкописа, ползвайки фотокопията на Г.Мийе в Париж, написа изследване върху българските царски одежди, публикувано през 1927 г. С оглед на археологията и историята на изкуството някои от миниатюрите за българската история бяха използвани в редица изследвания на Н.Мавродинов. През 1959 г. проф. АТАНАС БОЖКОВ публикува в сп. "Наша родина" и "Изкуство" някои от миниатюрите със сензационно заглавие "За първи път у нас миниатюрите на Скилица". Понастоящем всеки момент се очаква да излезе от печат неговата монография, посветена на онези миниатюри, които се отнасят до българската история. Проф.Ив.Дуйчев е работил с ръкописа в Мадридската национална библиотека на два пъти и притежава черно-бяло фотокопие. Той имаше намерение цялостно да го издаде, но не от изкуствоведческа, а от историческа гледна точка.

През юни 1972 г. аз работих в продължение на две седмици в Националната библиотека в Мадрид и имах възможност да проуча ръкописа. С твърде големи усилия и настоявания се сдобих с цветно фотокопие на целия ръкопис. Това е много рядко явление в практиката на администрацията на библиотеката, която отбягва да дава цветно фотокопие на най-ценния си ръкопис, боейки се, че той може да бъде публикуван от някой чужденец.

Засега ние сме една от малкото страни в света / боя се да кажа единствената/, които притежават цялостно цветно фотокопие на този изключително ценен и важен паметник. Това ни дава възможност да направим опит за издаването му. Интересът на българите /специалисти и неспециалисти/ към Мадридския препис на ЙОАН СКИЛИЦА при посещенията им в Мадрид е толкова голям, че сътрудниците на библиотеката вече са започнали да го наричат "българският ръкопис".

- 4 -

Издаването на Мадридския препис на ЙОАН СКИЛИЦА от наша страна ще бъде съпроводена с редица затруднения от най-различен характер, но то е напълно възможно. Единственият специалист у нас, който би могъл с успех да се справи с тази задача е проф. Ив. ДУЙЧЕВ.

21 август 1972 г.

С о ф и я

"ВЪЛЧАНОВ"

691

Отп. в 2 ека.

екз. № 1 - яв. - Милаш
екз. № 2 - яв. - Милаш

Иап. - 1441-17472

Нап. - Н. Миленова

Съдържа четири листа

София, 11.9.1972 г.

Подполковник:

Ц. Цолов
/Ц. Цолов/

Строго секретно!

97

Екз. № 1/

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: аг. "ВЪЛЧАНОВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ-
зам. началник отделение
при отдел XIV, ПГУ-ДС на
19.IX.1972 г.

С В Е Д Е Н И Е

/Оценка/

ОТНОСНО: Историческата стойност на
хрониките на ФЛОРИО ВЮСТРОН и ФРАН-
ЧЕСКО АМАДИ, като извор на българската
история.

I.

ФЛОРИО ВЮСТРОН, киприот от френски произход, е написал през средата на XVI в. "Хроника на о-в Кипър", в която е използвал множество документи, хроники и др. Той е умрял през 1570 г. Ксерокопията са от италианската версия на тази хроника, публикувана през 1882 г. от видния френски историк РЕНЕ ДЪО МАС ЛАТРИЕ. Сведенията за българите в тази хроника се отнасят до участието им в борбата срещу агресията на генуезците през 1373-1374 г., която е целяла завоюването на о-в Кипър. ФЛОРИО ВЮСТРОН е почерпил сведенията си за тези събития от гръцкия историк на Кипър ЛЕОНТИЙ МАХИРА, за който ще стане дума по-долу. В известно отношение сведенията на ФЛОРИО ВЮСТРОН се отличават от своя първоизточник, макар и несъществено. Макар библиографски да е била известна на някои български историци /Доц. П. Тивчев/, хрониката на ВЮСТРОН не е използвана досега в научното дирене.

- 2 -

II.

Хрониката на венецианеца ФРАНЧЕСКО АМАДИ /той е починал през 1560 г./, издадена през 1891 г. от същия РЕНЕ ДЪО МАСЛАТРИ, се смята като допълнение в известно отношение на тази на ФЛОРИО ВЮСТРОН. В своето изложение за участието на българите-роби в защитата на остров Кипър срещу нахлуването на генуезците през 1373-1374 г. ФРАНЧЕСКО АМАДИ /той пише на венециански диалект/ е използвал също сведенията на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА, съкращавайки някои от техните подробности. Библиографски тази хроника също е била известна на П.Тивчев, но той не я е ползвал в своите изследвания.

III.

За участието на българите-роби в борбата за защитата на остров Кипър през указаните години хрониките на ФЛОРИО ВЮСТРОН и ФРАНЧЕСКО АМАДИ имат значението на второстепенен извор, тъй като не внасят нищо ново в значително по-пространния разказ на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА.

Тъй като изданията на двете хроники липсват в нашите библиотеки, поради което не са били достъпни на изследвачите, то наличието на ксерокопия на онези страници от тях, които представляват безспорен интерес за нас, може да се смята за придобивка.

С оглед на подпомагане на научното дирене и за да се изясни по-добре въпросът кои от сведенията на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА са били използвани от ФЛОРИО ВЮСТРОН и ФРАНЧЕСКО АМАДИ и в каква степен, ксерокопията могат да бъдат предоставени на занимаващия се с тези въпроси доц.от СУ "Кл.Охридски" /Исторически факултет/ ПЕТЪР ВЛ.ТИВЧЕВ.

IV.

Хрониката на кипърския историк ЛЕОНТИЙ МАХЕРА, живял от 1380 г. до тридесетте години на XV в. /починал е подир 1432 г./ е издадена за пръв път от гръцкия историк К.САТАС

- 3 -

през 1873 г., а след това през 1882 г. от Е.МИЛЕР и К.САТАС на гръцки език с паралелен френски превод. Най-доброто издание досега е на английския изследвач Р.М.ДОУКИНС от 1932 г., придружено с английски превод.

Подробните сведения на тази хроника за участието на българите-роби в борбата за вашита на остров Кипър в нашата историография бяха за пръв път въведени в обръщение от доц. П.ТИВЧЕВ. Въз основа на тях, досега той е написал четири изследвания, последното от които е най-цялостно - "ЛЕОНТИЙ МАХЕРА като историк на Кипър" /Годишник на Софийския университет, Исторически факултет, т.65 - под печат/. В това изследване е направен цялостен превод на онези пасажи от хрониката, които известяват за българите-роби.

Може да се смята, че макар и късно въведена в обръще в нашата историография, хрониката на ЛЕОНТИЙ МАХЕРА е един доста и почти пълно експлоатиран исторически извор.

Доц.П.ТИВЧЕВ има като лично притежание микрофилм на изданието на тази хроника на Р.М.ДОУКИНС, което липсва у нас. В Университетската библиотека ние разполагаме с първото издание на хрониката от К.САТАС. Ксерокопията са от изданието на Е.МИЛЕР - К.САТАС. Това издание липсва у нас, поради което сдобиването с него може да се смята за полезно.

18 септември 1972 г.

С о ф и я

"ВЪЛЧАНОВ"

СПРАВКА: Извадките от хрониките на БЮСТРОН и АМАДИ са придобити чрез нашия агент "ЗДРАВКО" и съдържат пасажи, касаещи историята на България. В случай на необходимост и при липса на други възможности, чрез същия агент може да се вземе копие на целите книги.

МЕРОПРИЯТИЯ: Материалите чрез отдел VI, ПГУ-ДС да се изпратят на Междуведомствената комисия за използуване ~~на~~ принадлежност, с молба да ни уведомят за оценката на същите и за целесъобразността от придобиването на целите книги.

Отп. в 2 ека.

ека. № 1 - _____

ека. № 2 - _____

Иап. -1447-17472

Нап. -Н.Миленова

Съдържа четири листа

София, 5.10.1972 г.

Подполковник: Вилевова

III. ПРИДОВИТИ МАТЕРИАЛИ И ИНФОРМАЦИИ ЗА БЪЛГАРСКИ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУ- РАТА В ЧУЖБИНА

1. От Националната библиотека в Мадрид беше придобито цветно фотокопие на т.н. Мадридски препис на византийския хронист **ЙОАН СКИЛИЦА** - XI-XII век. То се счита за най-богато илюстрирания византийски ръкопис. Съдържа 574 миниатюри, от които 71 отразяват събития, свързани пряко или косвено с българската история от 812 до 1041 г.

Според оценката на специалисти, засега ние сме една от малкото страни в света, която притежава цялостно цветно фотокопие от този ценен паметник. Миниатюрите предлагат една незаменяема визуална информация за историци, археолози, изкуствоведи, художници и други.

Хрониката е предоставена на Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата в чужбина при Комитета за изкуство и култура, за научна реализация.

2. От архиви на Барселона бяха придобити ксерокопия от 150 нотариални актове, завещания и други оригинални документи за продажба на българи в робство през периода 1397-1441 година.

Досега ни е бил известен само незначителен брой такива документи, открити преди 40 години от историка **ИВАН САКЪЗОВ** във Венеция - Италия.

Новооткритите материали, според оценката на специалисти, представляват ценен извор за изясняване на редица въпроси от нашата средновековна етническа и политическа история.

Документите са предоставени на Междуведомствената комисия за опазване на българските паметници на културата, за научна реализация.

Ka #1

- 2 -

3. Придобита е оригинална и добре запазена карта от XVII век на прилежащите на река Дунав земи, която включва и българските земи. Картата е изработена от известния немски картограф ЙОХАН БАПТИСТ ХОМАН. Тя е богата в езиково отношение, а селищата са изобразени по интересен начин. По-пълно са отразени българските селища от нашето Черноморско крайбрежие, в сравнение с тези от вътрешността на страната.

Досега у нас нямаше оригинални карти на Югоизточна Европа и Балканския полуостров от това време.

Придобитата карта получи висока оценка от наши специалисти, които я характеризират като интересен за историческата и езиковедска наука документ. Тя е предадена за съхранение в Народната библиотека "Кирил и Методий". Ще направим необходимото за отразяване в научни публикации на някои от съдържащите се в картата данни за нашите земи.

15. XII. 1972 г.

О Ц Е Н К А

ОТНОСНО: Получени материали от
културно-исторически характер.

I. ДОКУМЕНТИ ОТ ТУРСКИ АРХИВИ
=====

1. Получени са преписи на 93 оригинални документа от архива на Топкапъ сарай в Цариград. Тези документи са единствени досега у нас и представляват ценен изворен материал за написване на многотомната история на България. Част от тяхната стойност се губи, поради това, че не са фотокопия на оригиналите, но от друга страна с тях се работи по-лесно, тъй като са транскрибирани на латиница. Съдържанието на гореспоменатите документи хвърля светлина върху някои моменти от историята ни непосредствено преди Априлското въстание, неизвестни досега на нашата историческа наука. Други представляват оплеквания срещу кадиите, за призоволи над българското население, сочи се че то в много моменти се е разбягвало, следствие ^{насилствата} произвели на турските местни власти.

- 2 -

Останалата част от документите засягат въпроси от горния характер за Берковско, Кюстендилско, Ямболско, Балчишко и други райони за XVIII век.

Цялостното значение на материалите ще се изяви след подробно разработване и публикуване от наши учени - историци.

II. ПОЛУЧЕНИ КНИГИ ОТ ТУРЦИЯ

=====

1. Книгата "Одрин и паша Лива" от XV и XVI век е произведение на турския историк-проф. ГЪОКВИЛГИН. На базата на голям брой османотурски документи авторът дава пълна представа за социално-икономическото положение на Одринския вилает. Като приложение на книгата са дадени голям брой фотокопия на османотурски документи, отнасящи се до балканските земи, което увеличава значението на този научен труд.

2. "История" от турския историк - хронист ИБРАХИМ ПЕЧЕВИ представлява голям интерес за нашата историческа наука. В нея са дадени материали за историята на нашите земи за периода от XVI век, за който историческата ни наука разполага със сравнително малко на брой документи. В тази книга се съдържа богат фактически материал за някои български и балкански градове. Намиращият се в Народната библиотека единствен екземпляр от тази книга е непълен и е на османотурски език,

- 3 -

което го прави труден за ползване.

3. "Каталог на архива Топкаш сарай" - два тома, в които са дадени заглавията на документите, сигнатурата и годината ^{на} издаване, в т.ч. и на такива касаещи България намиращи се в султанската канцелария. Като приложение на каталога са дадени факсимилета на осmano-турски документи, които могат да се ползват от наши научни работници.

Придобити са още 17 книги, които специалистите считат за интересни за нашата история.

III. ОРИГИНАЛНИ ДОКУМЕНТИ

=====

Придобита е входната депутатска карта за Меджлиса на българския възрожденски просветител ДИМИТЪР ПАВЛОВ. Същият е бил представител в ^{Тур.} Парламентът на Скопска област.

ИЗГОТВИЛ:

С. Радашиц

7.1.1973 г.

С о ф и я

Строго секретно.

26

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

III. ПРИДОВИТИ МАТЕРИАЛИ

И ИНФОРМАЦИИ ЗА БЪЛГАРСКИ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА В ЧУЖВИНА

- Придобити са следните османотурски документи от египетски книгохранилища, касаещи историята на България:

1. Две писма - молби за български търговци до валиите на гр. Мерсин и Цариград от 1871 г. В тях търговците молят да търгуват не с турски, а с френски параходи. Молбите са подписани от български търговци. Между тях е и подписа на В.К.АРСЛАНОГЛУ, което преведено на български е - В.К.ЛЕВСКИ. Работи се за установяване достоверността на документа и изясняване чрез него дейността на ЛЕВСКИ В Турция през този период.

2. Законник на султан АХМЕД I /1603-1617 г./ , в който подробно е даден статута на различните категории земи в европейските провинции на Османската империя.

За пръв път се установява, че турската администрация е раздавала земи и на т.н. привилегированото българско население, което било взето с опасване на проходите, изпълнение на интендантски функции в армията и други. Чрез документите е разкрита и политиката на турската власт за потурчване на казаната категория българско население, което обяснява и наличието всред сегашното турско население на голям брой лице от български произход.

3. Сборник от Султански фермени. Най-важен документ от сбирката е "Султанска заповед" от 1537 г. относно събиране на български деца от Охридската каза за еничерския корпус. В противовес на утвърденото досега схващане, че децата се събират

съвсем малки, в документа ясно е указано да се събират деца и юноши от 10-18 годишна възраст.

4. Документ относно Старозагорското въстание, който дава представа за въстанието, селата взели участие в него, имена на участници и други неизвестни досега данни.

5. Документи за Априлското въстание, съдържащи нови данни за Баташките кланета и потушаването на въстанието в различни селища.

6. Мензили - азбучно подредени пощенските станции в българските земи, вероятно от XVI век, с подробно описание на селищата, етнографският им облик, разстоянието до Цариград и пр.

7. Канун-наме, Законник относно десятъка и паричните данъци в османските земи от 1564-1565 г. В тези документи има нови данни за българските градове покрай Дунав и Черноморието.

Горните документи ще бъдат издадени в отделни книги и сборници на български, а някои на чужди езици, за да станат достояние и в чужбина.

13.7.1973 г.

С о ф и я

48

= 2 =

оригинал или цялостно фотокопиране ще улесни българските историци в разработката на проблемите, свързани с историята на България през XII и XIV в.

Като изказваме нашата благодарност за изпратените ни материали, молиме Ви да направите възможното за да набавите и ни предоставите цялостни фотокопия на посочените хроники на Флорио Бюстрон и Франциско Амади. Също така Ви молим да ни отговорите може ли да бъде придобита "Кипърската хроника" на Леонтий Махера, явяваща се един от най-ценните писмени паметници от средновековната история.

да се набавят и да се предоставят на историците

Др. Вл. Стоянов
За изпъкналостта на отгвора
25.11

ПЪРВИ ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КИК
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА

КОМИСИЯ:

Л. Живкова
/Л. Живкова/

/ВЗ

Из архивите на ДС

705

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

Екз. /

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

И Н Ф О Р М А Ц И Я

№ 62 +

ОТНОСНО: Репродукции на английски
графици, рисувани при посещението им
в Османската империя по време на
Кримската война

Литографските репродукции са произведения на английски ху-
дожници - графици, посетили Османската империя през средата на XIX век.
Четири от картините дават представа за нашите градове от онова време,
а на две от тях е изобразена църквата "Света София" в Истанбул.

2.-

14

Картините не са известни у нас и вероятно могат да послужат за попълване колекцията албуми от серията "Булгарика".

Приложение: 6 репродукции съгласно текста.

19. 4. 73
1973 г.
С о ф и я

САМ. МИНИСТЪР:

ДС И КУЛТУРНО-
ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ

125

15
227

Из архивите на

708

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

Екз. / +

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Изпращаме Ви 23 исторически книги с кратка характеристика за тях в приложения списък, свързани с културното минало на българския народ.

Приложение: съгласно текста.

1.91.1464/25.V.1973 г.

27 V 1973 г.
София

[Handwritten signature]

16

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П И С Ъ К

от придобитите по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС
материали

1. СЪКРАТЕНА ВСЕОБЩА ИСТОРИЯ, д.Иловайский, издава книжарницата на Д.В.Манчев и Хр.Г.Данов и Сие, 1870 г. Преведе - Д.В.Манчев.

Третира проблеми на старата, средновековната и нова история от 586 г. пр. н. е., т. е. от персийското владичество над народите на стария изток до 1825 г. - Френската революция и Виенския събор. Изданието е снабдено с въведение, което разглежда предмета на историята като наука, както и с "Летоброение на най-новите събития от 1820 - 1870 г."

2. КИРИЛ И МЕТОДИ, български просветители. Издание на "Българското дружество за разпространение на полезни знания", Букурещ, 1875 г., печатница "Знание".

В исторически аспект - проследявайки развитието на нашите земи и някои моменти от развитието на съседните народи - е разгледан проблема за появата на славянската писменост и нейното разпространение сред славянските народи. Отстоява се правотата на делото на Кирил и Методи и са изложени някои моменти от техния живот.

3. БОДАЧ ПО ПЪТЯ НА ЖИВОТА. Преведе и издаде Алеко Кръстевич, Висна, кли 1870 г.

Това е сборник от "размишления" за "нравствеността в класическите поучения", "разпределени и свързани" в отделни глави от немския издател Райх. Разглежда въпросите на човека

Из архивите на ДС

709

и неговия свят - любовта, брака, бъдещето, вярата, бога, безсмъртието и т.н. Превода е направен от свишовеца Алеко Кръстевич "за в полза на всяка една възраст в двата пола." Той е бил готов за печат още в 1867 г., но поради някои спънки свързани с издателя, книгата е отпечатана през юни 1870 г.?

4. ЖАЛЕН СПОМЕН ЗА ЛЮТИТЕ РАНИ НА БЪЛГАРИЯ през година 1876. Редактор Илия Р.Блъсков. Издава Илия Р.Блъсков заедно с котленеца Гено Цончев.Букурещ, печатница на Дор.П.Куку.1878 г.

Книгата съдържа материали от различни автори и с различен характер - стихове, статии, позив от нова България, прокламацията на генерал Черняев и извадки от чуждата преса за турските зверства след потушаване на Априлското въстание. Тя зове българския народ да се вдигне на борба срещу Османското иго и към европейското обществено мнение и преди всичко към Русия да подкрепи тази борба.

5. РАКОВСКИ. Популярен очерк за живота и дейността. П.К.Чинков. Второ допълнено издание, София, юни 1917 г.

В популярен стил са засегнати различни периоди от живота на Раковски - младини, в Цариград, в Браила, отново в Цариград, последни дни в Букурещ и неговата революционна дейност в трите направления в българската национално-освободителна борба - черковната, политическата и книжовна. Отделено е място и за значението на Раковски като "предтеча и учител на своите потомци"

6. Превод на царския хатишериф. Букурещ, 1841 г.

Хатишерифа, с който се регулират взаимоотношенията с християните в Османската империя е преведен от гръцки в Габрово от Лука Сопотненеца, а е прегледан и поправен от неговия учител. Преводът е отпечатан в топографията на Захари Каркалеки и син в Букурещ през 1841 г.

7. МАЛКА СВЕЩЕНА ИСТОРИЯ за в основните български училища. Ив.Н.Момчилов, 1874 г., 4 издание.

Във вид на въпроси и отговори разглежда въпроса на сътворението на света по вехтия завет и рождеството Христово по новия завет.

Книгата е отпечатана в печатницата на Л.Сомер и Сие във Виена.

8. СЪЧИНЕНИЯ НА Л.Каравелов, т.І, стихотворения, 1876 г.

Тук са поместени стихотворения на Каравелов от 1869-1874 г. В тази сбирка са били отпечатани Каравелови стихотворения до 1876 г. вкл., както и народните песни събрани и записани от него, но около 100 стр. на книгата са загубени - от 96 до 222 стр., така че сега освен посоченото съдържание, тя съдържа и четири записани от него и една от Ботев народни песни.

Книгата има предлог за живота и творчеството на Каравелов написан от Захари Стоянов в Русе през декември 1886 г., а самата тя е издадена същата година от съпругата на писателя Н.Л.Каравелова в Русе - печатница Н.Л.Каравелова и Сие, под редакцията на Захари Стоянов.

9. КЪРВАВА КОШУЛЯ - поема от Райко Жинзифов с портрет и кратка биография на автора. София, 1899 г. Поемата е издание на В."Автономия". Отпечатана е в печатницата на Иван Г.Говедаров и Сие. Тя е снабдена с предговор от 25 март 1899 г., в който е посочено, че "Кървава кошуля" е най-доброто литературно произведение на Жинзифов - станало библиографска рядкост.

Поемата разказва за турските зверства в българския град Прилеп. Написана е през юни 1865 г.

10. СЕЛО ЗЛАТАРИЦА. Полезна и истинска приказка за добрите селски училища и разумните селяни. Ърдан Ненов, 1870 г.

Чрез един герой -Боян, поставен в различни характерни моменти на селския живот и бив е направено повествуване за "свестяване на нашите селяни към наука и управа в селските им работи, за трудолюбие, пестене, честност и набожност".

Книгата е посветена на негово превъзходителство г-н Г.Ст.Чялоолу, член на Държавния съвет и е отпечатана в печатницата на Л.Сомер и Сие във Виена. Тя е разпространявана от книжарниците на Хр.Г.Данов и Сие в Пловдив, Русе и Велес през 1871 г.

- 4 -

11. ВЕНЕЦ НА БЪЛГАРСКАТА МУЗА - А.ФРАНГЯ, Виена, 1875 г.

Книгата е с предговор от автора в защита "на българската муза, на творческия дух в поезията". Стихотворенията в нея са подредени в три раздела - предмет, философски и религиозни забавления и разни.

12. КРАТКА РИТОРИКА ЗА БЪЛГАРСКИТЕ УЧИЛИЩА. Ф.Велев, 1873 г.

Отпечатана е във Виена - печатницата на Л.Сомер и Сие. Снабдена е с предисловие на автора от 20 октомври 1872 г., в което защитата необходимостта от изучаване на риториката. След като се спира на произхода на думата и предмета на науката, авторът разглежда накратко същността на някои философско-етически понятия - силогизъм, ентиема, индукция, дилема, хипербола, перефразис, ирония и други. Обяснява ги въз основа на тогавашния научен опит и според възможностите си.

13. Православен глас против протестанския прозелитизъм в България. Издава Рилски манастир, 1869 г.

На основата на разглеждането на българското възраждане "започнало преди 35 години" и отчитайки задачите през първия му период - "изграждане на училища, печатане на български книги и борба срещу гръцкото духовенство, във втория етап на Възраждането - етапа след Кримската война - задачата е да се запази единството на народа - на вярата, затова трябва да се води борба против нахълталите в България езоити и представители на протестантската пропаганда". За нуждите на тази борба в посочената книга е изложено "христовото учение за бога и за човешките длъжности". В нея са изложени споровете на различните църковни събори, въпросите на богослужението, както и други въпроси на "христовото учение". Книгата е отпечатана в Русе - книгопечатницата на Дунавската област.

14. НОВИЙ ЗАВЕТ ГОСПОДА НАШЕГО ИСУСА ХРИСТА. Издание 3-то. Букуреш, 1853 г.

Преводът е направен от Неофит Иеромонах П.П.Рылца и прегледан и одобрен от Г.Г.Иларион, митрополит Търновски. Отпечатан е в Букуреш - типографията на светата Митрополия.

15. ХРАНЕНЕ НА СВИЛЕНИ БУБИ. Виена, 1873 г.

Разглежда въпроси на бубоотглеждане. Болести по бубите и как да се предпазват от тях. Как да се хранят бубите и как да се вади здраво семе за развъждането им. Книгата е отпечатана в книгопечатницата на Л.Сомер и Сие - Виена.

16. ТРУДЪТ Е ЧЕЛОВЕКУ ДЛЪЖНОСТ И БЛАГОДАТ. Виена, 1873 г.

С примери и разсъждения автора на тази книга доказва, че основното задължение на човека е да се труди, че трудът "повдига и понека и отечеството му".

Тя е преведена от хърватски език. Преводът е направен през 1872 г. от Йоаким Груев. Отпечатана е в книгопечатницата на Л.Сомер и Сие, Виена.

17. ЗЕМЯ И НЕБО. Й.Груев, 1872 г.

Разглежда въпросите на Вселената. - Що е планета? Планетите Земя, Слънце и Луна. Засяга и въпроси свързани със звездите, фазите на Слънцето и земетресенията.

Отпечатана е в печатницата на Л.Сомер и Сие във Виена.

18. УЧИТЕЛ ДОБРЕ. Й.Груев, 1873 г.

Книгата е преведена от хърватски език. Показвайки дейността на учител ДОБРЕ във с.Диваково, автора, а след това и издателя се стреми да "покаже на нашенци доста поучителни примери, за да се поправят в общинските си работи, а особено селските ни попове и учители има да видят, колко много може да свърши един свестен поп и един свестен учител, когато имат сърце и залягат за общото добро".

Превод и предговор - Й.Груев. Отпечатана е в книгопечатницата на Л.Сомер и Сие - Виена. Разпространявана е от книжарниците на Хр.Г.Данов и Сие в Пловдив, Русе и Велес.

19. ЖИВОТЪТ НА ФРАНКЛИН. М.Мине. Цариград, 1884 г.

Това е книга за живота на Вениамин Франклин. Въз основа на мемоарите, писмата и писанията на Франклин, издадени от внука му Билхелм Франклин, авторът на книгата се стреми да запознае читателя с неговия живот, засягайки следните въпроси: поучителното в

- 6 -

живота на Франклин; Неговото потекло, детство и работата му като печатар. Грешките на Франклин. Философията и нравствеността му. Средствата с които става богат и неговото преминаване от търговията в науката. Обществения живот на Франклин и "разните длъжности възлагани му от доверието на правителството и на колониите".

Книгата е превод от френски. Тя е издание на българското печатарско дружество "Промишление". Преводач С.С!Бобчев. Отпечатана е в Цариград - печатница Карапетров и Дружина.

20. ТРИ ПРИКАЗКИ ЗА ДЕЦАТА. Цариград, 1870 г.

Книгата съдържа приказките. - Сирачето, Добрите деца, Кокошката. Авторът им не е посочен. Издадена е в печатницата на в-к "Македония" - Цариград, 1870 г.

21. Откритието на Америка. И.Е.Кампе, Виена, 1875 г.

В една забавна форма - 17 разговора с въпроси и отговори е разказана историята на откриването на Америка от Христофор Колумб.

Превод П.Кисимов. Издава СТЕФАН П.Газиев. Отпечатана в българската печатница на Янко С.Ковачев - Виена, 1875 г. В същия том е подвързана и книгата "Селският лекар" от д-р И.А.Богоров. Отпечатана в печатницата на Янко С.Ковачев - Виена, 1875 г.

Тя дава сведения за здравето на човека и неговото опазване. За болестите и цяровете. За храненето и хранителните продукти, както и за добитъка - неговото отглеждане и лекуване.

22. БЪЛГАРСКИ НАРОДЕН КАЛЕНДАР за простата 1875 гед. Виена, декември 1874 г.

Книгата има познавателно значение. В нея се дават сведения за летоброенето по латинската и еврейска система; за земетресенията, годишните времена и планетите, "за по-знаменитите европейски владетели", за пощенските и железопътни тарифи, за световното изложение във Виена през 1873 г. за важни събития в отделни страни на света и за българската индустрия по Балкана. В предговора на издателите се казва, целта е: "да се даде в ръцете на народа една книга със съдържание полезно и поучително, както в обществено, чер-

ковно и училищно, тъй и в търговско, художествено, домакинско и селскостопанско отношение! "Български народен календар е продължение на досегашния летоструй".

23. ИСТОРИЯ БЪЛГАРСКА. Гаврил Кръстевич, Цариград, 1869 г.

Въз основа на доказателствен материал събран от французите Ами Буаие и Киприян Роберт през 1840 и 1844 г., както и въз основа на редице гръцко-латински и други извори, авторът пише история на българския народ "разсеян в почти всичката европейска Турция, а именно в ония страни, които гръцките и латински писатели са именували Мизия /Долна и част от Горна/, Тракия, Македония и част от Епир и Илирия! "Това тяхно разпространение - продължава той - е тъй гъсто и многочислено, щото те съставляват в тях най-великата част от народонаселението. Доказателства за това не са потребни, защото те са живи там и всеки може да ги посети и види".

Историята е напечатана в Цариград - печатницата на в-к "Македония". В изложението автора цитира в оригинал гръцки и латински извори.

ИЗГОТВИЛ:

Ст.лейтенант Ръвч

Отп. в 2 ека.
екз.№ 1 - _____
екз.№ 2 - _____
Изп.-1423-17344
Нап.-Н.Миленова
София, 29.3.1973 г.

Из архивите на ДС

715

125-9126-Архиворч 95

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: аг. "ЗДРАВКО"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ -
началник отделение при от-
дел XIV, ШУ-ДС, на 14.6.1973г

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Работата по историко-доку-
ментални филми с участието на проф.
ИВАН ДУЙЧЕВ.

Приятел на източника съобщава, че е успял да уста-
нови тесни контакти с проф. д-р ИВАН СИМЕОНОВ ДУЙЧЕВ за съвместна
работа и сътрудничество по изработването на няколко документал-
ни филми с историческа тематика. Проф. ДУЙЧЕВ се е съгласил
да подпише и съответни договори като научен консултант за
тези филми. Той се е съгласил да дава научно мнение и необхо-
димите материали за изработването на тези филми, както и да изпра-
ще препоръчителни писма до отделни лица и институти за подпо-
магането и улеснението при работата на филмовите дейци.

Сключените договори за научна консултация и сътрудни-
чество се отнасят до следните филми:

1. със "София-прес" - документален филм с временно
заглавие: "Главният библиотекар разговаря с професора" - който
има за сюжет старините от първата българска държава - Плиска,
Преслав, Мадара, Варненско - съчетани с текстове от старинните
хроники на ПАВЕЛ ДЯКОН, ДЮКАНЖ, АСЕМЯН и др.

- 2 -

2. Със Студия за хроникални и документални филми към Комитета за телевизия и радио - документален филм с временно заглавие: "Необикновеното" - който има за сюжет последните години от втората българска държава - нейните морски пътища, договорите с Генуа и Венеция, участието на българите в събитията на Средиземноморския басейн - по хрониките на МАХЕРАС, АМАДИ, ВУСТРОН.

3. Със Студия за хроникални и документални филми при Комитета за телевизия и радио - документален филм с временно заглавие "Архиви", който има за сюжет материали за живота и дейността на българските книжовни школи през Средновековието - интересни текстове, любопитни истории около ръкописи /като този за Геймското евангелие/, сведения за живота и творчеството на просветните дейци, които са работили в тези школи и тяхното влияние в тогавашния свят. За изработването на тези филми "Архиви" и "Необикновеното" се налага вземането на някои материали да стане в чужбина - Кипър, Венеция, Париж, Барселона - хрониките на МАХЕРАС АМАДИ, ВУСТРОН, справки, договори, допълнителни страници от АСЕМАН и КАНТУС.

Проф.ДУЙЧЕВ сговорчиво е започнал своето сътрудничество и съобщава за своите научни връзки в чужбина с конкретни лица и организации - за световната организация на византолозите, където в ръководния орган, състоящ се от 5-ма души - проф.ДУЙЧЕВ е единствения представител от славянските страни, за връзките му с ДЪМБЪРТЪН ОАКС в САЩ и ШЕВЧЕНКО, за Париж и някои френски византолози и г-жа СЮЗЕН ДЮФРЕН, която очаква да пристигне в България в края на месец юни.

- 3 -

Обаче проф.ДУЙМЕВ се е изказал напълно отрицателно, когато е съобщавал, че ПЕТЪР КОЛЕДАРОВ е разпрелял по разни места, че във Ватикана се е пазила някаква карта на Търново. Според проф.ДУЙЧЕВ такава карта нямало. Проф.ДУЙЧЕВ е съобщил, че лицето отец ГОРАЗД щял да ходи в Италия, може би да търси тази карта, като с това щяло само да се влошат отношенията между българските научни среди и Ватикана - изрече на професор ДУЙЧЕВ е следния: "Ще си прережем пътищата...".

14.VI.1973 г.

"ЗДРАВКО"

Отп. в 2 ека.екв.№ 1 - кз-9126 - Архивътекв.№ 2 - кз-8675 - Здравко

Изп.-1436-17472

Нап.-Н.Миленова

София, 27.6.1973 г.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Б Е Л Е Ж К И

Ст. 704: а, "Български" и 119
26 VI 1974 г.
Имен: Българ. §. 3006-01 от БН КИПСС

относно възможностите и начина на издаването на Мадридския препис на Йоан Скилица в България или чужбина в близките години

I. ОБЩА ЧАСТ

Мадридският препис на Йоан Скилица, съхраняван в Националната библиотека в Мадрид/Кодекс Матритенсис витрине 26-2/, е не само едно от най-големите съкровища на тази библиотека, но и изобщо в света. Това е най-ценният илюстриран византийски ръкопис, достигнал до нас. Голямата му стойност идва от обстоятелството, че той съдържа множество/574 на брой/ миниатюри, от които над 90 пряко или косвено засягат българската история. Интересът, който българите проявяват към този ръкопис, е довел дотам, че сътрудниците в Ръкописния отдел на Националната библиотека в Мадрид не на шега го наричат вече "българския ръкопис". Към този ръкопис проявяват голям интерес византинисти и изкуствоведи от целия свят, ала малцина от тях са имали и имат възможност да работят непосредствено със самия ръкопис.

II. ОПИТИ ЗА ИЗДАВАНЕТО МУ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ ТОВА

Заслужава пък внимание на Мадридския препис на Йоан Скилица с оглед на неговите миниатюри обръщат руски, френски и немски византинисти още в края на XIX в. Оттогава насам редица от неговите миниатюри и отделни листове са публикувани в най-различни по характер и предназначение издания. От досегашните издания на миниатюрите на този препис от страна на чужди изследвачи по-цялостен характер имат тези на покойния професор от Барселона С.С.Естопонян/1965 г./ и на мадридската историчка А.Юфмайер/1965/. Покойният С.С.Естопонян е възнамерявал да издаде и цялостния текст, но не е срещнал съдействието на испанското правителство от материална гледна точка. Поради това той се е ограничил на първо време само с издаването на миниатюрите/повечето от тях черно-бели и само няколко цвет-

ни/.

Уже още през 1924 г. покойният професор Йоан Иванов е възнамерявал да издаде целия ръкопис, но всичко е останало само на степента на намерението. Отделни миниатюри, които засягат българската история, са били нееднократно публикувани и то доста невежествено. Напоследък професор Анастас Божков издаде 170 цветни и черно-бели миниатюри от разглеждания ръкопис с обстоен предговор и коментар/на не твърде високо научно равнище/ в книгата си "Миниатюри от Мадридския ръкопис на Йоан Скилица/Изследване върху миниатюрите от ръкописа на Йоан Скилица от XII-XIII в. в Мадридската национална библиотека/", София, 1972/книгата се появи на бял свят през юни 1973 г. и бе пусната тогава в продажба/, издателство на БАН. Това издание може да задоволи частично интереса на специалистите към ръкописа и може би изцяло на любителите на средновековната българска и византийска история/то изглежда е предназначено изключително за тях/.

Притежаването на пълно диапозитивно ^{Цветно} фотокопие на Мадридския препис на Йоан Скилица от страна на нашата наука прави възможно цялостното фототипно издание на този ръкопис. Това издание ще предизвика голям, дори изключителен интерес, не само у нас, но и в чужбина.

III. ПРОЕКТ ЗА КОМПОЗИЦИЯ НА ЕВЕНТУАЛНОТО ИЗДАНИЕ НА ЦЯЛОСТНИЯ РЪКОПИС. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ИЗДАТЕЛИ.

В структурно отношение изданието трябва да се състои от две основни части: I. ВЪВЕДЕНИЕ/научно изследване/; II. Фототипно издание на целия ръкопис, което да възпроизведе оригинала. Освен това изданието трябва да бъде придружено от библиография, показалци и справочен апарат. То може да бъде реализирано както на български, така и на чужди езици/испански, френски, английски, немски и руски/.

Въведението трябва да се състои от две основни части: I. Византийският хронист Йоан Скилица и неговото съчинение/биография, описание на хрониката му, ~~ръкописно~~ разпространение и съвременно научно изследване на отделните ръкописи/; II. Мадридският препис от хрониката на Йоан Скилица/история и датировка на ръкописа; състав на ръкописа и материала, на който е написан; палеографски особености; маргинални бележки; орнаментация на ръкописа; миниатюри и техните особености; историографски и критичен обзор на изследванията върху ръкописа и т.н./.

От научна гледна точка освен това въведение и фототипното възпроизвеждане на ръкописа би било целесъобразно да се издаде нормализирания текст на самата хроника по този ръкопис с отбелязване на разночетенията. Това би могло да съставлява II том на изданието и ще изисква огромна допълнителна работа в различните ръкописни сбирки в Европа, гдето се съхраняват преписи от хрониката на Йоан Скилица. Квалификацията на изследвачите за тази работа трябва да бъде огромна главно по отношение на гръцката палеография. Справянето с тази задача е възможно и чрез набавянето на микрофилми на отделните ръкописи, което ще срещне твърде големи затруднения от различно естество. Това издание с II том ще изиграе важна роля за повдигане на престижа на нашата наука. За сътрудничество в него могат да бъдат привлечени византинисти от Франция, Австрия и Италия/напр. Ж. Дарузес и Ж. Гуйар - Франция, Х. Хунгер и Й. Кодер - Австрия, Е. Фолиери и Пертуси - Италия/. Това, обаче, е един втори, допълнителен етап от изданието, който може да бъде реализиран покъсно.

С фототипното издание у нас би трябвало да се заеме професор ИВАН ДУЙЧЕВ при сътрудничеството на Васил Гюзелев. Проф. Ив. Дуйчев е в състояние да се справи с тази задача, тъй като познава много добре самия ръкопис, работил е дълго време с него и има огромна информираност относно изследванията.

IV. ОТНОСНО НЯКОИ ЗАТРУДНЕНИЯ ПРИ ИЗДАВАНЕТО НА РЪКОПИСА

1. У нас няма добра печатна база, която да може да реализира това издание. Практиката показва, че цветните миниатюри и други ръкописи у нас се издават лошо. Това изисква изданието да бъде реализирано в чужбина/Унгария, ГДР/.

2. Цялостното или частичното издаване на един ръкопис по силата на международните споразумения може да става само с разрешението на неговия притежател/в случая Националната библиотека в Мадрид/. За да се избегнат евентуални усложнения, които могат да бъдат свързани с валутни плащания, трябва да се изчака и да се види каква ще бъде испанската реакция във връзка с изданието на професор Атанас **Вейев**.

3. Трябва да се обмисли възможността за евентуално сътрудничество с някое чуждо издателство/напр. Вариорум Р.принтс - Лондон/, което да поеме отговорността върху себе си, а не нашата страна.

4. Трябва да се има пред вид, че проектираното издание ще бъде доста скъпо и едва ли ще може да се рентира дори при продаването му у нас и в чужбина.

Възможно е освен гореизброените затруднения в хода на изданието да възникнат и редица други, но ми се струва, че тяхното преодоляване ще бъде сравнително по-лесно.

Независимо от всичко това, издаването на Мадридския препис на Иоан Скилица ще бъде едно голямо дело, което ще получи достойна и висока оценка както у нас, така и в чужбина. То ще стане достояние на хиляди специалисти и обикновени любители, ~~както~~ по-голямата част от които едва ли някога в своя живот ще имат възможност да се наслаждават на един уникален по своя характер ръкопис. Това издание ще "демократизира" ръкописа.

Може да се помисли евентуално за българо-испанско сътрудничество при издаването на ръкописа; то ще спести някои от затрудненията, особено ако ние поемем по-големия дял от задълженията, а от испанска страна само се регистрира съгласието.

"Възгласов"

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Придобитите от професор
БОРИС ХРИСТОВ НЕДКОВ османотурски
документи, касаещи историята на
България.

На 18.11.1972 г. проф.БОРИС ХРИСТОВ НЕДКОВ замина
в научна командировка в гр.Кайро, Египет, целта на която беше
издирване на документи, касаещи историята на България, съхранявани
в Египетските книгохранилища и ръкописни сбирки.

Посрещнат лошо, настанен в хотел, с малка студентска
стипендия, професор НЕДКОВ искаше да се върне обратно още пър-
вата седмица. Благодарение на нашата намеса, можа да остане
и продължи работата си в Ориенталския отдел на Националната
библиотека в Кайро и Архивохранилището на Цитаделата.

Нашата помощ се изрази в материално подпомагане, наста-
няване в удобно жилище и издействие на всички необходими за
работата му документи и разрешителни, до свързването му с отго-
ворни лица, които оказаха положително влияние в работата му. При
тази обстановка, професор НЕДКОВ можа да се отдаде изцяло на
работата си, която даде добри резултати.

В ръкописната сбирка на Националната библиотека проф. НЕДКОВ откри приблизително 80,000 документа, по-голяма част от които на османски /старотурски/ език, една част на персийски и друга по-малка на арабски език. Според него, след турската, Каирската ръкописна сбирка е най-богатата на османски документи.

"Както Добровник е извор на документи за историята на Европа, заявява професор НЕДКОВ, така и Кайро е извор на документи за историята на Изтока".

В своята работа професор НЕДКОВ откри и с наше съдействие бяха преснети и донесени в страната следните по-важни документи:

1. Две писма-молби от български търговци адресирани до валиите на гр. Мерсин и гр. Истанбул, с които търговците молят, да им бъде разрешено в търговията си да ползват, не както досега - турски, а френски параходи. Под писмата стоят подписите на търговците - Х.ЛАЛЮ, Х.ХРИСТО, Х.ГЕОРГИ и между тях подписа В.К.АРСЛАНОГЛУ, което преведено на български означава В.К.ЛЕВСКИ. От датата на писмата става ясно, че са писани през 1872 г., което съвпада с оня период от живота на ЛЕВСКИ, за който се знае най-малко. Трудно е да се твърди, дали това е истинския подпис на ЛЕВСКИ, затова на тези писма няма да се дава гласност, докато не бъдат извършени необходимите проучвания.

Според проф. НЕДКОВ, трябва да се изясни въпроса за произхода на търговците и тяхното отношение към национално-освободителното движение у нас.

2. Сбирка /меджмуа/ от фермани и други султански декрети по различни въпроси: войнугани, акънджии, мкселеми и други, между които заповеди за събиране на български деца от Охридската каза за попълване на еничерския корпус от 1537 г. Заповедта третира въпроса за възрастта на събираните деца, за транспортирането им, настаняването и възпитаването им във верски фанатизъм. Противно на досегашните схващания, в документа изрично се подчертава децата да бъдат събирани на възраст от 10 до 18 години.

3. Законник на султан АХМЕД I /1603-1617 г./ относно статута на земите на особената категория рая - войнугани, дървенджии и други.

4. ^иощенските станции в Румели.

В този документ се описват подредени по възбучен ред всички градове на територията на България. Документът дава данни за характера на населението, стопански и административен облик на градовете, разстоянието от града до Истанбул, разположението му и други.

5. Законник относно десятъка и паричните данъци в османските земи. Документът съдържа закони за българските градове край река Дунав и Черноморието. Тия закони засягат цени на продукти, пазари, пазарни такси, мита и други. Дава подробни описания на някои градове. Отбелязано е наличието дори на полезни изкопаеми.

6. Документ относно Старозагорското въстание, който описва въстанието, дава представа за размера и селата взели участие в него. Изброяват се и редица имена.

- 4 -

Освен изброените до тук документи, професор НЕДКОВ преписа на ръка и на машина много документи отнасящи се до Априлското въстание. В някои от тях се третира въпроса за масовите кланета и потушаване на въстанието, а други представляват репорти на журналисти и служители от Посолствата, в които отразяват впечатленията си от въстанието. В скоро време очакваме да получим фотокопия на други отбелязани от проф.НЕДКОВ документи.

Тъй като документите са много на брой, трудно разбираеми и според нашата предварителна уговорка за съвместна работа, същите бяха предадени на проф.НЕДКОВ след завръщането му за обработка. По наша молба той пое обемателството да не разгласява за тях и да не бърза с издаването им до осъществяване на запланиваните от нас мероприятия по придобиване на други материали. Това се налага от факта, че разгласяването им ще попречи за осъществяване на замислените мероприятия. Още повече, че по наша препоръка проф.НЕДКОВ донесе със себе си сигнатури на интересни документи, които не можа да проучи.

Между тях са:

1. Сбирка от писма, фермани, държавни договори и други, събрани от Кятиб Челеби - прочут хронист от XVII век. В тази сбирка се намират писма разменени между Баядзид /1848 г.- 1512 г./ и Тимурленг.
2. Докладна записка на Акиф паша /Министър на външните работи/ до Високата порта.
3. Доклад на Нюман паша - валия на Восна - 1719 г.

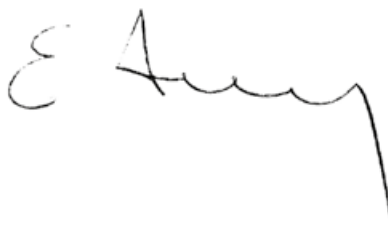
4. Рапорт на Турското посолство в Русия до Султана.
5. Протоколи и записки от преговори между турски и руски делегации.

От направеното изложение става ясно, че съвместната ни работа с проф. НЕДКОВ дава добри резултати. Документите, които проф. НЕДКОВ откри са интересни и ще намерят своето място в историята на България. Те ще бъдат обработени и издадени в отделни книги и сборници, между които сборник от документи за Априлското въстание, който проф. НЕДКОВ ще посети на 100-годишнината от въстанието. За да бъде по-пълен сборника проф. НЕДКОВ трябва да посети Турция, където ще работи в Архивния отдел на библиотеката в град Бурса. В същия се съхраняват документи, касаещи нашето национално-освободително движение и Априлското въстание.

В зависимост от обстановката и тематиката на предстоящите конгреси по алтаистика и тюркология, проф. НЕДКОВ ще направи научни съобщения въз основа на придобитите документи, които несъмнено ще предизвикат голям интерес сред научните среди.

27 юни 1973 г.

С о ф и я

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!

Екз. № _____

СЪОБШАВА: "БОРИСЛАВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ИВАН АЛЕКСАН-
ДРОВ - зам.началник отдел
XIV, ПГУ-ДС, на 11.10.1973г.

Из архивите на

Д О Н Е С Е Н И Е

Манастирът Драгомирна, разположен на 12 км от Сугава /Молдова/, съграден в първото десетилетие на XVII век. В библиотеката и музея на манастира се съхраняват 167 славянски ръкописа и кирилица. Описът на тези ръкописи, подготвен от Й.ЮФУ и В. ВРЪТУЛЕЖУ не е отпечатан , поради внезапната смърт на Й.ЮФУ /1.1.1964 г./

Ръкописите са от втората половина на XIV век, по първата половина на XVII век. Около 75% от тях са среднобългарска редакция, търновски извод, 13% имаме българо-руска и руско-българска редакция и само около 12% - руска и сръбска редакция.

Особено място всред ръкописите на ДРАГОМИРНА заемат шест сборника с жития, слова, разкази и други под име № № 684, 700, 706, 724, 739 и 791, които бяха наречени от Й.ЮФУ "КОЛЕКЦИЯ СТУДИОН. В колекцията има творби на КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ, ЙОАН ЕКЗАРХ, ЕВТИМИЙ ТЪРНОВСКИ и ГРИГОРИЙ ЦАНБЛАК.

- 2 -

Според румънския изследвач Й.ЮФУ, колекцията "Студион" е дело на патр.Евтимий, неговата най-значителна работа, с която той завършва многогодишната си дейност на голям книжовник. Патриарх ЕВТИМИЙ е главният организатор и ръководител на работата по съставянето на колекцията. Оригиналът на колекцията е започнат в Търново, но поради неспокойните години е бил пренесен в "Студион" и в Света гора, а през XV век са съставени самите сборници.

Според сведения от края на 1971 г. и началото на 1972 г. ръкописите и конкретно Колекцията "Студион" са в лошо състояние.

Чудесно би било, ако Колекцията "Студион" може да се микрофилмира.

Басароби /Мурфатлар/ - един от най-значителните и интересните археологически комплекси в Северна Добруджа. Бивша кариера за креда. В скалите са издълбани няколко църкви, чийто стени са изпъстрени с рисунки и най-различни надписи = глаголически и кирилски графити, четири големи старобългарски надписи, в единия от които се говори за Жупон Георги, много прабългарски руни = единственото място, където биха могли да се намерят по-осезателни следи от прабългарски надписи с рунна писменост.

"БОРИСЛАВ"

МЕРОПРИЯТИЕ: Да се уведоми Междуведомствената комисия, тъй като сега се готви делегация, която ще води преговори в Румъния.

Отп. в 2 ека.

Подполковник _____

ека.№ 1 - Межд.комисия
ека.№ 2 - към дело
Изп.-=1467-17245
Нап.-Н.Миленова,12.10.73г.

ДИРЕКЦИЯ ЗА ЗАЩИТА НА
АВТОРСКОТО ПРАВО
КОМИТЕТ ЗА ПЕЧАТА
ПРИ МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
пл. „Славейков“ № 11
№ V19-2730
22 XI 1973 г.
София,.....

До
КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ ПО
ОПАЗВАНЕ ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА

Т У К

Относно: обмен на материали с историческа стойност
между Комитета за печата - Дирекция за
защита на авторското право и проф. Матей
Матейч от Университета в Охайо, САЩ

На основание постигнатото споразумение
между Комитета за печата и проф. Матей Матейч от Университета
в Охайо, САЩ, последният ни изпрати микрофилми от ръкописите
на Хилендарската колекция /виж приложения опис/. Микрофилми-
те бяха прегледани от наши специалисти от Народната библиотеџ
ка "Кирил и Методий" и бе им дадена висока оценка.

В замяна на това, проф. Матей Матейч жџлае
да получи микрофилми от славянски ръкописи съхранявани в
Народната библиотека "Кирил и Методий" и в библиотеката на
Българската академия на науките /виж прилож ния опис/. Освен
посочените в списъка ръкописи жџлае да получи и фотокопия от
хрисовули на влашки и молдавски князе до наши манастири.

В името на доброто ни сътрудничество с проф.
Матей Матейч, като се има в предвид, че той вече предаде
микрофилмите с над 8000 фотокопия и ще продължи да ни снабдява
с микрофилми и от други ръкописи и старинни документи отнасящи
се до българската история и история на българската литература
молим ѝа Вашите разпореждания в народната библиотека "Кирил
и Методий" и библиотеката на Бан да се заснемат и ни се
предадат микрофилми от посочените ръкописи и документи за

./.

предоставяне на проф. Матей Матеич. Разходите по заснемането ще бъдат изплатени от Дирекцията за защита на авторското право при Комитета за печата.

Приложение:
два описа

Иванов
Директор на Дирекция за защита
на авторското право

ДС И КУЛТУРНО-
ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ

ІЗІ

Из архивите

732

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

Екз. *2*

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Приложени, изпращаме Ви албум от снимки на средновековната крепост на р. Дунав Пакуй Луи Соаре /Златока Лада/ и справка за произхода на крепостта.

ПРИЛОЖЕНИЕ: съгласно текста.

20.12 1973 г.

София

Написано в 2 екз.

№ 1 - Л. Живкова

№ 2 - КД

МК/069609-17220

ЗАММИНИСТЪР:

Свал

205

81a

С П Р А В К А

заксероксовите копия от карти и обяснителни текстове в атласи, направени в архивохранилище в Испания

1. **Walachia, Servia, Bulgaria, Romania** изработена от фламандския картограф Гуйлелмус Блой /известен и с латинизираното си име Блавиус//1571-1638/. Тя е буквално копие на същата карта, съставена от Герхард Кремер /по-известен с латинизираното си име Меркатор/ и поместена за пръв път заедно с **Macedonia, Epirus et Achaia** в атласа му, излязъл в Диусбург през 1589 г., озаглавен **Italiae, Sclavoniae et Graeciae tabulae geographicae** . Копия - откъснати листи от някой екземпляр от атласа, се намират в сбирката в библиотеката на специалността "География" на Софийския държавен университет.

Г.Блой я е прерисувал за атласа **an Theatrum Orbis Terrarum sive Atlas novus, Pars Tertia,** издаден заедно с брата му Йоханес в Амстердам през 1647 г. Оригинален лист с тази карта от атласа на братя Блой се пази в сбирката на Народната библиотека "Кирил и Методий" в София, Отдел "Карти и графика". Датиран е обаче погрешно - 1633.г.

2. Оригинален отпечатък от картата **Cours du Danube depuis Belgrade etc.** от 1665 г. на Николас Сансон д'Абвил се пази в сбирката на специалността "География" в Софийския държавен университет "Климент Охридски..

3. Така нареченият "Каталански атлас", съставен в 1375 или 1378 г. от Абрахам Крескес /придворен картограф на арагонския крал Петър III/ е един важен паметник на картографията и специално на мореплавателните карти. Оригиналет се пази в Парижката национална библиотека. Постъпил е от библиотеката на френските крале. Подарен е бил от крал Петър III на френския владетел Карл V /1338-1380/. Изследван е многократно в литературата както през миналото, така и през настоящето столетие.

Из архивите на ДС

733

Нашата страна е представена на картата на Средиземноморския басейн с много означения:

1/ Името "България" е дадено в две транскрипции, защото Крескес е ползувал два различни източника при съставянето на картата:

Bulgaria - южно от Дунавската делта /северно от **Grecia**, поставена в Тракия като се е имало предвид Византийските владения в тази област и Цариград/, между гр. **Vosna** /всъщност Врхбосна, дн. Сараево/ и **Nicozdo** /нашият гр. Никопол/

Burgaria - северно от Дунава /вероятно, за да отрази владенията на Второто българско царство във Влашко, Молдавия^{Бесарабия} и Банат, т.е. Отвъдунавска България/, североизточно от гр. Чанад /средновековно архиепископско седалище, дн. село в Арадски окръг - СР Румъния/.

2/ Столицата Търновград е означен с условен белег за крепост при речен остров / **Insula Drinago** / - деформация от името Търново, която съм разгледал в картите, послужили за източник на неизвестните съставители на карти, по всяка вероятност Джовани Кариняно от началото на XIV в., в статията си **The Bulgarians and their State in Medieval Cartography (9th-15th Centuries, Etudes historiques, t. VI, 1973 г., с. 37-54, посветен** на 4-згодишния славистичен конгрес във Варшава.

3/ Знаме при пристанището Варна, подобно на това, което е бил поставено пак там в картата на Гуйлелмус Солери /оригиналът пак в Парижката национална библиотека, датиран около 1380 г./ и носи вензела на цар Иван Шишман.

4/ Имената на пристанищата по Черноморския ни бряг, които съм разгледал, сравнявайки данните в този атлас, други карти и пътеписи от XIV до XIX в., в статията си **West Black Sea Coast Ports in the Late Middle Ages (14th-16th Centuries) Listed on Nautical Charts Etudes historiques, t. V, 1970, pp. 241-272.**

За съжаление у нас няма добър фотос от тази ценна карта - нито цветен, нито дори черно-бял. През време на 10-дневната си командировка в Париж по линия на Комитета за развитие на В.Търново през

1972 г., не разполагах с необходимите средства, за да я заснема. Това бе не само с нея, но и с други подобни – ценен източник за родната история.

4. **Theatrum Orbis Terrarum** е сборник от карти, съставени от различни майстори – първият атлас в съвременния смисъл на думата. Той е дело на амстердамския картограф и издател Абрахам Ортелий /1527-1598/ и е излязъл за първи път в 1570 г. с 53 карти. Преиздаван с различни прибавки и допълнения TOT е бил обнародван 42 пъти до 1612 г. във фолио, а от 1572 до 1697 г. е претърпял 31 други издания в по-малък формат /*Epitome Theatri Orbis Terrarum*/. Ортелиевият атлас е излизал 26 пъти на латински, 6 – на френски, 5 – на немски, 4 – на испански, 2 – на фламандски, 2 – на италиански и 1 път на английски език.

Ортелий е използвал най-добрите на времето си картни изображения на повече от стотина автори. Трудно е да се определи от кое издание са ксерографирани заглавната страница /титула/, трите карти /на Романия, Европа и Турската империя/ и обяснителните текстове към картата на Романия. Предполагам, че това са ^{от 2 издания} първите десетилетия на XVII в. За жалост този, който ги е заснял не ^{ги} е отбелязал

Картата **Romaniae (quae olim Thracia dicta) etc.** е съставена от Джакомо Гасталди /1500-1566/, родом от Пиемонт, в 1584 г. и е използвана за пръв път от Ортелий в атласа му десетина години след първото издание. Картите на Европа и на Османската империя са компилативни / по Меркатор, Целариус и др. картографи/.

5. Заснетият обяснителен текст – статия **Bulgaria** в испанския **Atlas Mayor** е извънредно интересен и ценен, независимо от своя компилативен характер. Всъщност това е естеството на всички подобни текстове в атласите от XVI-XIX в. Някои от тях съдържат сведения и отгласи от събития в нашата история, чиито източници са още неизвестни за нашата наука или пък изчезнали по различни причини

В някои случаи /както напр. Себастиан Мюнстер в своя атлас от 1540 г., излязъл в Базел/ се посочват изворите и авторите, от които са почерпени сведения. Така ние сме насочвани към неизползувани източници за нашата история. Авторът на ксерографираната испанска статия за България в редки случаи посочва някои стари автори, но използваните пътеписи, които са влезнали в основата на текста не са указани.

През време на задграничните си командировки съм заснеел някои от тези обяснителни текстове към атласите на С.Мюнстер, Франческо Берлингиери от 1482 г., Герхард де Йоде от 1578 г., Джон Спийд от 1626 г. и др. с оглед издаването им с коментар в поредицата "Латински извори за българската история" заедно с репродукции от картите за нашите земи. Наред с други подобни издания разгледах в Парижката национална библиотека и Испанският "Атлас Майор", но няхах необходимите средства, за да го заснема - текстове и карти. Този атлас и още някои други съм набелязал да заснема при предстоящата си командировка в Италия и Испания по линия на Общонародния комитет за развитие на В.Търново през тази година.

За жалост ксерографирана е само статията "България". Под това име западните картографи са разбирали само несъществуващата "провинция България", която обхващала само Мизия. Те са се ръководели от античните традиции и на първо място са означавали Македония и Тракия, представляващи по-голям интерес за куманистите, а по традиция от Средновековието, когато с мощта си Българската държава се е наложила в картографията - са заменяли Двете Мизии - Горна и Долна с "България" и я обявявали за провинция, каквато единица въобще не е съществувала нито в османското, нито преди във византийското административно устройство. За нас представляват огромен интерес и статиите **Thracia o Romania** и **Macedonia** в "Атлас Майор", защото в статията за провинция България се казва изрично, че българите живеели "в наши времена" в цяла **Moesia Inferior** а останалите - зае

818

дно с гърците и в Тракия и Македония. Необходимо би било, за сравнение да бъдат налице и текстовете за Влахия, Гърция, Сърбия и др. съседни земи.

Добре би било текстът на ксерографираната статия да се преведе от специалисти, познаващи старо и средно-испански език, като ^{напр.} другарите Т. Нейков /работещ в Софияпрес/ или Стефан Сазов, преводач на Сервантесовия "Дон Кихот", защото в нея се съдържат много интересни материали за нашата страна и народ. Така например в нея се третира: етимологията на името "България", границите, столицата София, множество селища /Никопол, Видин, Силистра, Разград, Варна, Калиакра, Кюстенджа, Несебър, Ихтиман/, проходи като Траяновы врата, областта Добруджа, планини, реки и равнини, т.е. орография, хидрография и ландшафта на страната ни, климатичните условия, хлебоприготвянето, ^{и храната} облеклото, физическия тип, езика и диалекти, малцинства, вероизповедания и т.н. Съдържат се правдиви и съчувствени преценки както на българите, така и за тежкото им положение /данъци, кръвнина, ангарии и военни повинности/, също и за характера им в сравнение със съседните народности.

Съдържат се и бележки за историята на българите. Казва се, че те имали свои царе и господари, които били мощни и разбивали византийските императори и не малко пъти царете на Унгария, докато най-после попаднали под властта на турците - "нещастно робство, което не позволява да има никаква радост от живота", "В тази нещастна земя по-често се плаче за живите, отколкото за мъртвите и раната заздравява само със забравата" и т.н. Говори се за законодателството на вожда на българите Тервел /сведенията следва да се сравнят с тези у Свидас и всъщност се отнасят за хан Крум, но би могло да се очаква, че нещо е почерпено и от друг източник/, за покръстването по времето на имп. Михаил и майка му Теодосия /всъщност Теодора/ и т.н.

В заключение, дълга да отбележа, че ксероксовите копия могат да служат само за ориентировка при картните паметници, защото не са четливи и не позволяват увеличаване по фото път. ~~Картните~~ Картите следва да се заснемат на по-големи негативи /не по-малки от 9 x 12 или 13 x 18 см/. Текстовете обаче на обяснителните статии и бележки могат да се ксерографират добре за работни нужди, но не и за репродуциране. Във всеки един случай инициативата на този, който е заснел е похвална и сочи както научните му интереси, така и гражданското му съзнание.

ПРИЛОЖЕНИЕ: ксероксовите копия.- 25 броя.

София, 21 юни 1973 г.

/н.с.П.Колеदारов,

Институт за история - БАН/

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

135
34

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Препис на старобългарска
книга.

Материалът представлява ръкописен препис на старобългарската книга "Книга нарицаема Митарства". Преписът е направен през 1857 г. в Букурещ от учителя НАЙДЕН ЙОАНОВИЧ - книготърговец, занимаващ се с разпространяване на славянски жития. Самата книга е известна на българските учени изучаващи българския фолклор, народни обичаи и приказки.

Въпреки, че отделни преписи на тази книга са известни на науката, настоящият препис представлява ценен експонат, тъй като хвърля допълнителна светлина по издаването и разпространяването на книги в България през миналия век и има стойност като исторически експонат.

Преписът може да се използва както от Националната библиотека "Кирил и Методи", така и от всяка друга по-голяма библиотека или музей в страната, поради което е целесъобразно да бъде предаден на Междуведомствената комисия за изучаване и спазване на културните и исторически паметници.

Отп. в 2 екз.

екз. № 1 - _____

екз. № 2 - _____

Изп. - 141-17188

Нап. - Н. Миленова

София, 7.1.1974 г.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Майор Евдешев

Строго секретно!

Екз. 1

137

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

О Ц Е Н К А

"Книга нарицаемая « МИТАРСТВА »" препи-
сана от НАЙДЕН ЙОАНОВИЧ-учител, книготърговец
на славянски жития през 1857 год. в БУКУРЕЩ
- е известна сред нашите научни работници,
занимаващи се с изследване на българския
фолклор, народни обичаи и приказки.

Екземпляри от "Книга нарицаемая "МИТАР-
СТВА" се съхраняват в Народната библиотека
"Кирил и Методий".

Разглеждания екземпляр може да допъл-
ни колекцията, съхранявана в Народната библио-
тека.

Отп. в два екз.ИЗГОТВИЛ: *Увсн*

1 - _____

2 - КД

Изп. 14 _____ - 17536

Нап. ЦС/ 13. XI. 1973 год.

С о ф и я

114

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

кв.

Лично строго секретно!

Екз. № 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДЪРЖАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИТЕ НА
БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ
И КУЛТУРА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

154
8. 1. 84.

Из архивите на ДС

741

Приложени изпращаме Ви 20 броя книги и списания, съдържащи данни за историята на България през периоди за които нашата историческа наука разполага със сравнително малко на брой материали.

1. Книгата "Одрин и паша Лива" е изготвена от турския професор Гьокбилгин на базата на голям брой османотурски материали. Авторът дава подробни данни за социално-икономическото положение на Одринския вилает през XV и XVI век. Книгата съдържа и фотокопия на османотурски документи, отнасящи се към отделни събития в балканските земи.

2. В книгата "История" турският историк Ибрахим Печеви

е изнесъл редица материали за историята на българските земи през XVI век. Книгата съдържа богат фактически материал за някои български и балкански страни. Българската народна библиотека притежава един екземпляр от тази книга, но той е непълен и издаден на османо-турски език.

3. Два тома на "Каталог на архива Топкапъ сарай" в Истанбул. Съдържат заглавията на документите, сигнатурата и годината на издаването им. Като приложение на каталога са дадени факсимилета на османо-турски документи.

4. Книгата "Първото преброяване на населението на Османската империя - 1831 г." е от турския историк проф. Енвер Зия Карал и съдържа данни за етническия състав на населението в българските земи по това време.

5. Пет броя на илюстрирано историческо списание /март и август 1962 г. и март, август и октомври 1953 г./. Списанието помещава статии за хайдутството в България, за последните български царе от Средновековна България, битката при Варна 1442 г. и др.

6. Четири броя военно списание, в които са описани боевете при Булаир и Чаталджа по време на Балканската война.

7. "Илюстрирана България - 1908 г." Изготвена е от Рагъб Ръфкъ. Приложени са карти.

8. Военно списание брой 3 от 1926 г. Издадено е на османо-турски език. Приложени са карти.

MB
16

3.-

9. "Уроци по военна история и география от 1911 г." Издадена през 1911 г. в Истанбул.

10. "Балканската война 1912 - 1913 г." от Мехмед Нихад. Издадена през 1924 г.

11. "Балканската война" от Мехмед Нихад издадена през 1925 г. в Истанбул. Съдържа сведения за битката при Чаталджа.

12. "Генералния щаб по време на Балканската война". Книгата е издадена в Истанбул през 1927 г.

13. "Историята на Ашкпашаоглу". Предговора на книгата е написан от Сюлейман Демирел. Поместена е редакционна бележка от проф. д-р Орхан Огуз.

14. "Уроци по военна история". Издадена на османо-турски език в Истанбул през 1910 г.

15. "Тюрките срещу Византия". Издадена през 1927 г. в Истанбул на османо-турски език.

16. "Македония" съдържа материали за българското хайдутство и е издадена през 1907 г. в Истанбул.

17. "Държавите на хазарите - тюрки в Европа /V - XII век/". Книгата е издадена в Истанбул през 1934 г.

18. "Тарихи Кадин" е написана от Али Решад. Издадена е около 1908 г. на османо-турски език.

112
17

4.-

19. Списание "Читалище" от м. октомври 1871 г. до м. февруари 1873 г.

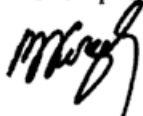
20. Военно списание брой 9 от 1928 г., издавано в Истанбул. Приложени са 9 карти.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Съгласно текста.

_____ 1974 г.

ЗАМ. МИНИСТЪР:

София

ПН/ 262448 _____

написано в 2 екз.

№ 1 - адресанта

№ 2 - КД

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

Екз. 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Приложено, изпращаме Ви фотокопия и микрофилми на документи, свързани с историята на България. Материалите са придобити от националния архив на САЩ и представляват доклади, обзори и оценки на американски дипломати, мисионери, журналисти и др. за България, Югославия, Гърция и Турция от средата на миналия век до 1950 г. Те дават представа за отношението на американското правителство към България и другите балкански страни, разкриват някои факти, свързани с нашата история и се отнасят до следните по-важни събития:

- Руско-турската освободителна война 1877 - 1878 г.

Придобит е доклад на американски военен наблюдател, специално изпратен в България;

- Доклади на американски наблюдатели и дипломати за Балканската и Междусъюзническата война, включително оригинални документи за т.н. Карнегиева анкета за зверствата на гръцките войски при нахлуването в Петричко.

139
32

2. -

- Документи, доказващи българския характер на Илинденското въстание;

- Карта на Източна Тракия с описание на българския състав на населението и становище на американската дипломация, че тази област трябва да бъде предоставена на България;

- Документи, отразяващи положението в България около Деветоюнския преврат, откриването на Американско консулство в България, българо-югославските отношения и гранични спорове, случая с отвлечането на американската мисионерка Елен Стон от македонските четници, след което тя се включва в тяхната борба, кореспонденцията на американските протестантски пастори за периода 1877 - 1937 г. и много други.

Смятаме, че ще бъде целесъобразно чрез Междуведомствената комисия документите да се представят на Института по история при БАН.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Съгласно текста.

19.03 .1974 г.
София

ЗАММИНИСТЪР:

5840

21. III. 1974г.

Председателя на КК и ЕПБКЧ на Вър-
на първия етаж на ядрото, поради което втория
вече утвърдени

26.4.74

СГ

МАТЕРИАЛИ ЗА КАТОЛИЧЕСКАТА ПРОПАГАНДА В БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ
ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX И НАЧАЛОТО НА XX ВЕК

Известни са неколkokратните опити на римокатолическата църква да привлече към себе си българския народ, докато по време на първата и втора българска държава това не и се отдава, по време на двойното политическо и духовно робство на българите през XIX век, тя успява да постигне временен успех, но скоро и това дело остава без сериозни последици: провъзгласената уния /присъединяване/ на българския народ към ватикана остава изолiran случай в новата ни история. Въпреки това католическите мисионери използват политическото и културно влияние на католическа Франция, основават училища, подпомагат някои български младежи да се учат в чужбина и така се стремят да заместат традиционните връзки на българите към великата славянска Русия.

Разглежданите архивни материали хвърлят светлина върху подготовката и подписването на унията /1860/, дават подробности около живота и делото на нейните осъществители – Драган Цанков, Йосиф Соколки, Нил, католически владци от български произход Рафаил Попов и други. Особено важни са документите и материалите от първия период – от 60те и 70те години, които дават ценни сведения за българския характер на такива области като Македония, Одринско, учебни заведения и просвета в тези земи с българско население, отношението на османската власт и на фенерското духовенство и т.н. В дневника на католическия владика Рафаил Попов се съдържат такива сведения от средата на XIX век до 1876 г. от Солун, Одрин, М.Търново, Цариград и т.н.

Значителна част от материалите представляват отчети или писма на католически свещеници от българските земи, в които се дава исторически преглед на възникването и осъществяването на Унията /известния католически свещеник – лазарист Боре, архимандрит Софроний Попов и други/

Друга част от материалите е посветена на състоянието на католическата пропаганда в останалите под робство български земи след Освободителната руско-турска война от 1878-1878 г.: отчет за дейността на католическото българско училище в Одрин от 1886 г., няколко документа от папската канцелария от 1883, шак за българско-католици и накрая значителна част документи се отнасят за отношенията между българско-католици и Ватикана в началото на нашия век - предимно през двадесетте години: доклад за дейността на мисиите в България от Одрин от 1922, материал, писма и др. от Хр. Кондов и други лица.

Всички материали за католическата пропаганда из българските земи потвърждават българския характер на редица спорни области, допълват нашата представа за противоречивите сили, които са съдействували или спъвали нашето развитие към духовна и политическа свобода.

Добре би било материалите да бъдат предоставени за ползване в Български исторически архив или в ЦДИА, в зависимост от това къде има оформен специален фонд за католическата пропаганда и за Унията.

София, 15.4.1974 г.

Трендафил Кръстанов

Специалист в Института за балканистика

АРХИВНИ МАТЕРИАЛИ ЗА КАТОЛИЧЕСКАТА ПРОПАГАНДА

В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX В.

от Архива на асунцианистите в Рим

1. 1870 г. 21 авг. Рафаил Попов пише от Ласалет – Франция 2 стр. на бълг. за призоването си на Ватиканския събор, след което заминал за Франция. Обвинява фанаритите, че са покрили българския народ с мрак, но сега те били намерили истинската вяра – католическата.
2. 1873 Journal du P.Galabert, T.II, p.204–210.
фр. ез, машинопис, част от дневника на П.Галаберт за посещението му в българското село Покраван, където имало и католици. От 21/3 май до 26/8 май 1873 г.
3. 1876 Lettres du P.Galabert, T.X, N 1829–1830, p.130–132.
Първото писмо от 7 март 1876 г. е от Търново – за смъртта на Рафаил Попов. Сведения и за Иван Ваклидов. Второто писмо от 8 май с.г. от Одрин също до апостолическия делегат в Цариград. Сведения за български дейци за унията с католическата черква, а също и за турски въоръжени банди в Пловдив и околността и терор срещу българите.
4. Rapport sur la mission de Bulgarie lu aux du Chapitre des Augustins de l'Assomption, Septembre 1868, p.148–154.
/Доклад за мисията в България/, машинопис на френски ез, без край.
За дейността на католически мисионери в България от 1862 до 1868 г. – споменават се Рафаил Попов. Р.Галаберт и др.
5. 1860 г. "Списък на деятелите при национално-религиозната борба на брой в оригинала в Рим над 500 души". Тук първа страница на списъка. Този списък, ако не е известен в нашата наука, представлява значителен интерес, защото дава подробни сведения за българите-униати: родена дата, име и прякор, отечество, занаят, седалище, женен ли е или не, и забележки. От първите пет имена личи, че това са предимно български интелектуалци – редактор, доктор и трима търговци.

Материалите заслужава да бъдат предадени в БИА – НБЮМ.

МАТЕРИАЛИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ ПРЕЗ ВРЕМЕ НА
ОСМАНСТОТО РОБСТВО

Материалите са разнообразни по форма – отпечатъци от списания, стари книги /от църковна история от 1728 г/, или от специални издания на католическата пропаганда по българските земи, в които се дават сведения за положението на българския народ, за обичаи на населението /впечатления на августинския мисионер Йоанес за пътуването му от Одрин до Покрован/, снимка и сведения за българите в месечния бюлетин на мисионерите § Асунционистите от 1914 г. , описание на един турски затвор от миналия век и т.н.

Особен интерес представляват двете ноти за възникването и развитието на движението в България за Уния с католическата църква от 1861 и 1862 г., които се намират в архива на Асунционистите в Рим.

Добре би било всички материали относно католическата пропаганда в българските земи да се съхраняват § в отделен архивен фонд, за да бъдат използвани резултатно от бъдещите изследователи.

ПЕЧАТНИ МАТЕРИАЛИ ЗА ИОАН КУКУЗЕЛ

Животът и делото на великия реформатор на византийската музика Иоан Кукузел привличат вниманието на изследователи от различни страни. Българските учени се гордеят с неговия български произход, но пред тях стои важната задача да проучат основно цялостното му дело. Сериозна пречка в това отношение до сега беше отсъствието на повечето от творбите на самия Кукузел, така и трудният достъп до някои чуждестранни изследванията от миналото в наше време.

Разглежданите четири материала за живота и делото на И. Кукузел, въпреки че са известни в нашата наука, представляват библиографска рядкост, затова е добре да бъдат предадени в народната библиотека "Кирил и Методий", където да бъдат на разположение на всички изследователи.

"Житието на Иоан Кукузел като извор за българската история" от руския византинист И. Сырку представлява важна крачка в научното доказване на българския произход на великия музикант – за първи път в чуждестранната литература още в 1894 г.

Вторият материал е копие от гръцката "Религиозна и морална енциклопедия", т. 7, 1965, с образ на И. Кукузел. Там е приложен и друг образ от изследването на Софроний Евстратиадис "Иоан Кукузел, майсторът и времето на неговия разцвет" от годишника на Дружеството за византийски изследвания в Атина, 1933 г., като са заснет само няколко страници от това обширно и ценно изследване, което се намира в библиотеката на нашия археологически институт.

"Византийската музика и литургичната песен при съвременните гърци" е също известно изследване, отпечатано в "Ехо д'Ориент", 1898, а четвъртият материал представлява статия на американския учен от югославски произход "Кукузеловата част в погребалната служба в Средновековна Сърбия и Византия", отпечатана в солунския сборник "Кирилметодиадум" I, 1971 г.

Трендафил Кръстанов
София, 15.4.1974 г.   Специалист в Института за балканистика

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

142
40

МИНИСТЕРСТВО
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
СЕКРЕТАРИАТ
№ 1 МЗЧ
16. IV 1944
СОФИЯ

Лично строго секретно!

Екз. 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ ПО
ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Приложени, изпращаме Ви нова пратка от 28 ролки /около 18,000стр. фотокопия на документи за историята на България, придобити от Националния архив на САЩ. Същите представляват архивни материали на немското Министерство на външните работи, които американците са изнесли от Германия в края на Втората световна война и са ги пренесли в САЩ. Документите се отнасят за различни периоди от новата история на България и Балканите, начиная от 1878 г. до 1943 г. По-важните от тях са следните:

- Документи за изпълнение на Берлинския договор и управлението на Източна Румелия;
- Доклади на държавници, дипломати и други по македонския въпрос, през периода 1903-1909 г.;
- Различни документи относно Балканските войни и по-специално тяхната дипломатическа подготовка, провеждане, военни действия, подготовка

2.-

на мирните договори, мисията на Буриан за границите на България и други;

- Доклади на немски държавници и други документи за присъединяването на България към Тройния съюз и участието ѝ в Първата световна война;
- Документи за Брест-Литовския мирен договор;
- Документи за България в навечерието и по време на Втората световна война;

Посочените документи на немски държавници, дипломати и други са ценен източник за изясняване на редица събития от историята на България за периода от Освобождението от отоманско иго до към края на Втората световна война. По-голямата част от тях могат да се използват при написването на многотомната история на България и на други публикации, поради което предлагаме да бъдат предоставени на Института по история при БАН.

Приложение: 28 ролки.

_____ 1974 г.

З А М. М И Н И С Т Ъ Р:

С о ф и я

Написано в 2 екз.

№ 1 -Л. Живкова

№ 2 - КД

МК/063662-_____

I37

Из архивите на

754

УТВЪРЖДАВАМ:
НАЧАЛНИК ПЪРВО ПЛ. УЧЕНИЕ - ДС,
Полковник [Signature]
София, 29 IV, 1974 г. (12 стр.)

Строго секретно!
Екз. единствен

31
34

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Продължаване на командировката на аг. "КАРДАМ" - Бохендар Димитров в Париж и командироването му оттам в Рим.

Агент "КАРДАМ" - Бохендар Димитров е млад историк с възможности за работа по задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС. Той е подходящ и за внедряване във Ватиканската библиотека и архив, но след предварителна палеографска подготовка в Париж и школата на Ватикана в Рим.

Във връзка с изложбата "Тракийско изкуство", "КАРДАМ" е командирован по линия на Комитета за изкуство и култура в Париж за 8 дни, считано от 6 май 1974 г. По време на изложбата той ще изпълнява и наши задачи, което налага да се продължи за сметка на службата командировката му в Париж с 15 дни.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 2 -

32
55

Задачите, които ще изпълни по линия на отдел XIV, ПГУ-ДС, са следните:

1. Създаване на оперативни връзки с интересувачи отдела лица, с цел придобиване на исторически документи и провеждане чрез чужди учени на мероприятия за пропагандиране на нашата култура в Западна Европа.

2. Установяване на контакт и заздравяване на връзката с обект "ИЗДАТЕЛЯ" - _____, редактор на католическото списание "Мисси", с цел уреждане на палеографската му подготовка в Париж и школата на Ватикана в Рим.

На връщане от Париж, заедно с ръководещия го о.р. "ВЕНЕЛИН" - _____, аг. "КАРДАМ" има възможност да пребивава 7 дни в Рим за изпълнение на следните наши задачи:

1. Да установи контакт с префекта на Ватикана и да проучи условията за приемането му на палеографска подготовка в школата на Ватикана, с цел внедряването му във Ватиканската библиотека и архив.

На префекта "КАРДАМ" ще бъде представен от о.р. "ВЕНЕЛИН" по време на срещата му с него уредена от "ИЗДАТЕЛЯ" за изпълнението на тази и други задачи, съгласно утвърдения план.

2. Да установи контакт с млади италиански историци на ранното средновековие, чрез проф. Алсантио Сузини, с цел придобиване на исторически документи от областта в която работи и договаряне да направят публикации в защита на

- 3 -

33
36

българските исторически тези в същата област.

На проф. Аксанкаро Сузини, аг. "КАРДАМ" ще бъде представен от о.р. "ВЕНЕЛИН".

3. Да проучи кои италиански археолози ще участвуват в смесената българо-италианска експедиция край с. Арчар, Видинско и да събере оперативна информация за тях, с оглед разработването на мероприятия, с цел установяване възможностите за легендирано използване на някои от тях по задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС.

Въз основа на изложеното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да се продължи с 12 дни пребиваването на аг. "КАРДАМ" в Париж на разходи на службата и да се маршрутира за 7 дни оттам в Рим, като ние му заплатим дневните, квартирните за този срок и пътните в размер около 50 долара, от Париж до Рим с влак.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор Е. Александър

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ - ДС,
Полковник В. Митов

Отп. в 1 екз.

Изп. - 148-17344
Нап. - Н. Миленова
София, 25.4.1974 г.

Д-р. Павел Дамичев
В. Д. Архивариус
к.з. VIII

СЛУЖЕБНА БЕЛЕЖКА

При двете мои пътувания по Света Гора/1938 и 1943 г./, гдето прекарах - единия път сам, втори път заедно с колеги - повече от два месеца и половина, главното ми внимание беше насочено към издирване, проучване, описване и евентуално заснемане на книжовни и образни материали, свързани с историята на нашето средновековие. В споразумение с ръководството на Нашия Зографски манастир/покойните игумена Владимир и секретаря Кесарий/ аз се наех да приготвя едно критично издание на средновековните официални документи на гръцки и български/славянски/, съхраняване в манастирската архива. Работата по описване^с/размери, писмовна материя, бележки върху обратната страна на отделните документи и т.н./ започнах още при първото посещение; при второто посещение/август-септ. 1943 г./можах да заснема документите, с оглед на подготвянето от мене критично издание, което трябва да замести напълно съществуващото и не напълно задоволително издание на В. Регел, Е. Курц и Б. Кораблев от 1907 г. Заснех и проучих 67 документи на гръцки език и 13 документа на славянски, всичко от края на X век докъм средата на XVIII в. При една бомбардировка над София оригиналните снимки и част от моите описания/технически/ ояха унищожени, част обаче се запази. Именно запазената част предоставих за повторно заснемане. Подготвям понастоящем документите за печат и се надявам да завърша работата през лятото 1975 г.

15 юли 1974

Ив. Дуичев
/проф. Ив. Дуичев/

БЕЛЕЖКИ

за пътуването в ~~Джиджур~~ Северна Добруджа от 16 до 22 юли 1974 г.

I. МАРШРУТ НА ПЪТУВАНЕТО И НЯКОИ ПРЕДВАРИТЕЛНИ ДУМИ

I.1. София-Силистра-Адамклиси-Басараби/Мурфатлар/-Констанца-Мангалия-Констанца-~~Истрия~~-Бабадаг-Ени~~сала~~-Тулча-Никулицел-Диногечия-Тулча-Михай Когълничану/Еникьой/-Слобозия-Кълъраш-Кичу-Пъкйул луй Соаре-Кълъраш-Букурещ-Русе-София.

I.2. Северна Добруджа е включена в пределите на Румъния по силата на Санстефанския и Берлинския мирни договори през 1878 г. За близо столетие тя е претърпяла значителни изменения, но независимо от това като област значително се отличава от другите области на румънската държава. Както след 1878 г., така и след 1913, 1918 и 1940 г. тук са били заселени от румънското правителство значителни влашки етнически маси от Олтения, Мунтения и Марамуреш, както и от Молдавия. Този процес на влахо-молдавска колонизация продължава и днес. В резултат на това българският етнически елемент е бил изтласкан и в голямата си част вече е асимилиран. Ако българите от по-старото поколение знаят/но отбягват да говорят!/ български език, то младата генерация не знае почти дума български език и само знае това, че родителите им са били българи. В съвсем скоро време - само след едно-две поколения - дори и помен тук няма да остане от живо българско етническо присъствие. Онези, които подчертава своя български етнически произход, са малцина. Онова, което най-силно подчертава българското историко-културно присъствие са редица археологически, художествени, архитектурни, строителни и други паметници, за които обаче в редки случаи се полагат твърде старателни грижи. Ако в Констанца и Бабадаг са направени експозиции на ислямското ориенталско изкуство в джамии/това е сторено, защото турският етнически елемент е бил изселен от Северна Добруджа през 1922-1923 г. по силата на едно

споразумение между двете правителства/, то в никакъв случай не се дори позволява да се говори за историческо присъствие на други етнически групи, макар и те да са оставили някакъв материализиран спомен. Средновековната българска култура е елиминирана - както в научните изследвания, така и в масовата пропаганда се пише и говори за проторумънска култура в Северна Добруджа/дори вече е изоставен неутралният термин "балканско-дунавска средновековна цивилизация"/. Ако в предшните години някои румънски археолози отбелязваха славянски и прабългарски селища и некрополи в областта, сега те за тях не съществуват или пък етническата им принадлежност не може да бъде определена. Румънската историческа и архелогическа наука е толкова последователно тенденциозна и активна - както вътре в страната, така и в чужбина, че в близките години вече ще може да създаде мнението за липсата на българско етническо, културно и историческо присъствие в тази територия. Тя си е изработила стратегическа линия, която последователно осъществява чрез различни средства. При нашата относителна пасивност, не твърде добра организация и липса на централизираност в действията и изследванията тази линия ще бъде проведена не само безпрепятствено, но и твърде бързо, защото паметта на народите е твърде къса. Да се разчита на усилията на единици, на техния ентузиазъм и патриотизъм не може при съвременните условия на дейност и развитие.

I.3. Обективността изисква да се подчертае, че от 50-те години насам румънските археолози и историци проявяват голяма активност при проучването на Северна Добруджа. Археологически разкопки се провеждат на редица места и то под ръководството на най-добрите румънски специалисти. Успоредно с това е предприета реставрацията и консервация на редица антични и средновековни паметници, създадени са музейни експозиции на добро равнище (Констанция, Кълъраш/, подготвят се добри музейни експозиции по археология/Тулча/, извършва се търпелива и настойчива пропаганда. Може без каквото и

съмнение да се отбележи, че в историко-археологическо отношение Северна Добруджа е много по-добре проучена и представена, отколкото Южна Добруджа, където има редица обекти/някои от тях дори по-интересни и от севернодобруджанските и по-важни с оглед на резултатите, които могат да бъдат пручени от тях/, но от наша страна е проявена твърде малка активност.

I,4. Историко-археологическите проучвания на Северна Добруджа се извършват преди всичко от музея в Констанца, превърнат в крупен научен център, а също така и от изследвачи от различни научни институти в Букурещ. Участието на археолозите от местните по-малки музеи засега е съвсем незначително. За отбелязване е, че системността и централизираността на работата е довела до създаването на местни кадри: някои от тях имат изумителен организаторски талант и деловитост/напр. директора на музея в Констанца А.Ръдулеску/ други вече добре са се квалифицирали и по опит и знания превъзходат нашите кадри от Южна Добруджа. По мое лично мнение налага се в най-скоро време да се помисли за създаването на крупно научно и пропагандно историко-археологическо средище с ~~в Пловдив~~ ^{Център Варна, което} да се занимава с исторически и археологически проучвания на Добруджа и Черноморската област. Създаването на филиалите на Археологическия институт и музей във Велико Търново и Шумен не бе твърде добре обмислена с оглед на нашите предстоящи задачи и една стратегическа линия. По-голямата част от румънските археолози и историци владеят/слабо или добре/ поне един западен език. Нашите кадри в археологическите музеи/с малки изключения -напр. Ал. Кузев от Варна, Л. Ботушарова от Пловдив и др./не говорят или не владеят в достатъчна степен чужди езици.

I,5. По мое лично мнение налага се в най-скоро време у нас да се прояви значително по-голяма активност при проучването на Добруджа/Северна и Южна/ в историческо и археологическо отношение от наша страна. За тази цел трябва да се разработи една система от мероприятия, която да преследва определена стратегическа цел.

II. БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ ИСТОРИЧЕСКИ И АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ, КОИТО СА БЪЛГАРСКИ ИЛИ ИМАТ НЯКАКВА ВРЪЗКА С ИСТОРИЯТА НА ДНЕСНИТЕ БЪЛГАРСКИ ЗЕМИ/от античността до Възраждането/

I,1. В тези бележки ще изложа преди всичко своите сумарни наблюдения, мнения и препоръки относно проучването, запазването и експонирането на тези паметници. Предварително ще подчертая, че нашата активност по отношение на тези паметници е нож с две остриета, но ми се струва, че от нея бихме извлекли повече полза, отколкото вреда.

I,2. С оглед на проучването на единството на праисторическата култура на юг от Дунава, особено неолитната особено значение имат обектите Хаманджия и наскоро разкопания некропол от Тулчанския музей край Енисала. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО Е НАШИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ ДА СЕ ЗАПОЗНАЯТ С ТЕЗИ ОБЕКТИ КАКТО НА МЯСТО, ТАКА И ОТ ПУБЛИКАЦИИТЕ И ДА НАПИШАТ ИЗСЛЕДВАНИЯ, С КОИТО ДА ДОКАЖАТ ВРЪЗКАТА НА СЕВЕРНОДОБРУДЖАНСКАТА НЕОЛИТНА И БРОНЗОВА КУЛТУРА С ТАЗИ В НАШИТЕ ЗЕМИ? ТАЗИ ЗАДАЧА ДА БЪДЕ ПОСТАВЕНА НА ИНСТИТУТА ПО ТРАК ЛОГИЯ И НА АРХЕОЛОГИЧЕСКИЯ ИНСТИТУТ/евентуални изпълнители Х.Тодорова и Р.Катинчаров/.

II, 3. Редица археологически обекти/крепостта Адамклиси и Тропейм Траяни, Истрия, Капидава, Диногечия и др./ представляват определен интерес с оглед на проучване на културата на гетите/по-точно трако-гетите, които от румънските учени неправилно, но доста упорито се назовават с нищо не значещото изкуствено име дако-гети!/ и на римската култура. Румънските археолози напоследък при проучване на някои обекти/напр.Истрия/ ползват услугите на френски специалисти и това не е ника случайно - то има определена цел. Нещо повече - дори немските специалисти, които работят на Ятрус изглежда повече предпочитат общението си с румънски археолози /Йон Барня, Б.Митря, А.Сучевяну и др./, отколкото с българските си колеги. Не мога да си обясня точно на какво се дължи това явление?!

I, 4. Прабългарското и славянското етническо присъствие в Северна Добруджа се констатира както от материалите на редица селища и некрополи, повечето от които са тенденциозно публикувани; тези материали, обявявани преди като наличие на "балкано-дунавска култура", сега вече без свян се назовават "проторумънски"/ТАЗИ ТЕЗА ТРЯБВА НАСТОЙЧИВО ДА БЪДЕ АТАКУВАНА, ЗАЩОТО НЕЙНОТО НАЛАГАНЕ КРИЕ В СЕБЕ СИ ОПАСНИ ПОСЛЕДИЦИ/. Монетният материал от редица римски и ранновизантийски крепости/Адамклиси, Мангалия, Диногечия и др./ достига до среда на VII в., до фактическото византийско присъствие в Северна Добруджа. Наличието на славянска и прабългарска/преимуществено/ керамика в тези крепости или в селищата край тях ясно показва пътя на славяно-прабългарското настаняване в областта. Някои от тези крепости/Мангалия, Диногечия, Истрия и др./ функционално са били използвани от българската държава през ранното средновековие ^(VII-XV) ТРЯБВА ДА СЕ ИЗИСКА ОТ РУМЪНЦИТЕ ДА ПРОМЕНЯТ ТЕКСТА НА ОБЯСНИТЕЛНИТЕ НАДПИСИ КЪМ НЯКОИ ОТ ТЕЗИ ПАМЕТНИЦИ, КАКТО И ДА ВНЕСАТ КОРЕКЦИИ В ПУБЛИКУВАНИТЕ ПЪТЕВОДИТЕЛИ С МАСОВО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ. ОСВЕН ТОВА МОЖЕ ДА СЕ НАПРАВЯТ УСИЛИЯ ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА СЪВМЕСТНИ РАЗКОПКИ С УЧАСТИЕТО НА БЪЛГАРСКИ СПЕЦИАЛИСТИ НА ЕКВИВАЛЕНТНИ НАЧАЛА - НИЕ В СЕВЕРНА ДОБРУДЖА, А ТЕ В ЮЖНА/за нас това не крие никаква опасност - предложение от Археологическия институт/

I, 5. Някои крепости/на острова Пъкълул луй Соаре, Мирча Вода, Никулицел и др./ показват ясно първоначално българско крепостно строителство и се отнасят към IX в. Напр. в Пъкълул луй Соаре преобладаващият монетен, керамичен и строителен материал ясно показва български произход. Румънските археолози твърде тенденциозно публикуват археологическите материали, а някои от тях, които са склонни към една обективна интерпретация/Петре Дякону/ са подложени на натиск или се лишават от обекти. В по-голямата част крепостите са разкопавани от Йон Барня, наричан с насмешка "императорът на археологическите обекти в Северна Добруджа", известен със

своя неприкрит румънски национализъм в крайна форма. НЕОБХОДИМО Е НА ВСЯКА ЦЕНА ДА СЕ ВЗЕМЕ АКТИВНО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ТЕЗИ ОБЕКТИ КАКТО ОТ ИСТОРИЧЕСКА, ТАКА И ОТ АРХЕОЛОГИЧЕСКА ГЛЕДНА ТОЧКА/усиленията на Ив.Божилев в това отношение, които са изключително полезни и навременни, са явно недостатъчни/. Крепостта край Енисала, обявявана от някои румънски археолози за генуезка, а от други за византийска, е очевидно българска. ТРЯБВА ДА СЕ ПОСТАВИ ЗАДАЧА НА НАШИТЕ ИСТОРИЦИ НА АРХИТЕКТУРАТА ОТ СТИГА КЪМ БАН ДА СЕ ЗАНИМАЯТ С ХАРАКТЕРА НА ТОВА КРЕПОСТНО СТРОИТЕЛСТВО И ДА НАПИШАТ СОЛИДНИ ПРОУЧВАНИЯ, СРАВНЯВАЙКИ ТЕЗИ КРЕПОСТИ С РАЗКРИТИТЕ ВЪВ ВЪТРЕШНОСТТА НА НАШАТА СТРАНА.

I, 6. Едни от най-значителните паметници, които доказват българското държавно присъствие в Северна Добруджа през ранното средновековие/VII-X в./ са землените валове - 3 между Варна и Кюстенджа, 3 край Никулицел/единият новоразкрит от Енисала до Диногечия/. П.Дякону смята твърдо, че тези валове са от български произход като съди по сондажни археологически разкопки. Румънските археолози възнамеряват да започнат проучвания на валовете. НАЛАГА СЕ ЗА ТЕЗИ ПРОУЧВАНИЯ ДА БЪДЕМ ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ДОБРЕ ИНФОРМИРАНИ И ПРИ ВЪЗМОЖНОСТ ДА ВЗЕМЕМ УЧАСТИЕ В ТЯХ. НЕОБХОДИМО Е НА МЛАДЯ БЪЛГАРСКИ СПЕЦИАЛИСТ ОТ СИЛИСТРЕНСКИЯ МУЗЕЙ РАШО РАШЕВ ДА СЕ СЪЗДАДАТ УСЛОВИЯ ЗА ПРОУЧВАНЕТО ИМ, КАТО СЕ СЪДЕЙСТВУВА И ЗА ПОВИШАВАНЕ НА НЕГОВАТА ТВЪРДЕ СЛАБА ЕЗИКОВА ПОДГОТОВКА. ДА СЕ ПОИСКА ОТ РУМЪНЦИТЕ ДА ОБОЗНАЧАТ ВАЛОВЕТЕ КАТО СРЕДНОВЕКОВНИ БЪЛГАРСКИ ПАМЕТНИЦИ - програма максимум!

I,7. Изключително ценен и важен ранносредновековен български паметник от IX-XI в. са скалните църкви край Мурфатлар/Басараби/. Към техните СКАЛНИ НАДПИСИ, ^{-графити} ИЗОБРАЖЕНИЯ И ДР./надписите са старобългарски и ще бъдат в скоро време публикувани изцяло - засега част от тях бяха публикувани от Д.П.Богдан, но не твърде точно/. ПО ВЪЗМОЖНОСТ ДА ВЗЕМЕМ УЧАСТИЕ В ЕЗИКОВОТО ПРОУЧВАНЕ НА НАДПИСИ-

СИТЕ/евентуално проф.Йордан Заимов, който е посетил обекта/ И ИЗОБРАЖЕНИЯТА/евентуално Д.Овчаров, който проучва изображенията във Велики Преслав/. Румънците полгата големи грижи за консервирането и реставрирането на скалните църки и надписите. Засега този обект не е позволен за посещения, но очевидно е, че той ще стане в скоро време туристически и научен обект. ТОЗИ ПАМЕТНИК Е ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ВАЖЕН ЗА НАШАТА ИСТОРИЯ – ДОРИ И ДА НЕ БЪДЕМ ДОПУСНАТИ ПРИ НЕГОВОТО ЦЯЛОСТНО ПРОУЧВАНЕ ОТ АРХЕОЛОГИЧЕСКА, ИСТОРИЧЕСКА И АРХЕОЛОГИЧЕСКА ГЛЕДНА ТОЧКА, НЕОБХОДИМО Е ПРИ ИЗЛИЗАНЕТО НА НЯКОЯ ПУБЛИКАЦИЯ ДА СЕ ВЗЕМА АКТИВНО ОТНОШЕНИЕ ОТ СТРАНА НА НАШИ СПЕЦИАЛИСТИ/Ив.Божилков, В.Гюзелев, Ив.Дуйчев, Йорд.Заимов/, а данните от НАДПИСИТЕ ДА СЕ СВЪРЖАТ С ОСТАНАЛИТЕ ПАМЕТНИЦИ И ДАННИ ЗА РАНОСРЕДНОВЕКОВНАТА БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ И ТЕ ТРЯБВА ДА СЕ ПРЕВЪРНАТ ВЪВ ФУНКЦИОНАЛНА ЧАСТ ОТ ИЗВОРНАТА БАЗА ЗА ТАЗИ ОБЛАСТ И ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ.

II, 8. Вългарското присъствие/разбира се – историческо/ през XII–XIV в. се доказва от крепостното строителство /Енисала, Пъкълул луй Соаре, Мангалия и др./, от голямата масовост на българския нумизматичен и керамичен материал, както и от редица писмени сведения, които за съжаление не са пълноценно използвани от нашата историография. Напр. в Пъкълул луй Соаре е намерен толкова обилен български нумизматичен материал, както в никоя крепост или селище в днешните български земи. НЕОБХОДИМО Е НАШИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ ДА ОБЪРНАТ СЕРИОЗНО ВНИМАНИЕ НА ПРОУЧВАНЕТО НА ДОБРУДЖА ПРЕЗ УКАЗНИЯ ПЕРИОД И ДА НАПИШАТ СЕРИОЗНИ МОНОГРАФИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ, КОИТО ДА БЪДАТ ПОПУЛЯРИЗИРАНИ В ЧУЖБИНА.

II, 9. ПРАВИ силно впечатление, че в музейните експозиции/напр. в Констанца и Мангалия/ липсват раздели, посветени на средновековието – те достигат до VI в. ОЧЕВИДНО Е, ЧЕ ДОБРУДЖАНСКОТО БЪЛГАРСКО СРЕДНОВЕКОВИЕ Е АХИЛЕСОВАТА ПЕТА НА РУМЪНСКАТА АРХЕОЛОГИЯ. ПОРАДИ ТОВА ИМЕННО ДЕЛИКАТНО МОЖЕ ДА СЕ НАМЕКНЕ ЗА НЕОБХОДИМОСТ ОТ ТАКИВА РАЗДЕЛИ

I,10. В Северна Добруджа все още са запазени някои паметници на българската архитектура, строени през XIX в.: църкви/ в Констанца и Тулча/, училищни сгради/в същите два града в непосредствена близост до самите църкви/. Нито една от тези сгради не е обявена за паметник на културата. Църквата в Тулча сега функционира като румънска православна църква, но в нея е запазен надпис с името на строителя ѝ; църквата в Констанца от 1963 г. е дадена като сграда за богослужение на немската лютеранска църква в Румъния. В училището в Констанца живее немският пастор Готхилф Вайгертнер, който е изключително благоразположен към българите; училищната сграда в Тулча е превърната в склад. ТРЯБВА ДА СЕ ИЗИСКА ГОРЕОПИСАНИТЕ СГРАДИ ДА БЪДАТ ОБЯВЕНИ ЗА ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА И ДА БЪДАТ ВКЛЮЧЕНИ В ПОДГОТВЕНИЯ ОТ РУМЪНЦИТЕ СПИСЪК.

I,11. В църквата в Бабадаг по-голямата част от иконите са български и принадлежат на майстори от Тревненската школа/най-ранната е от 1842 г. и е творба на Витан Степанович/ и са подарени от български еснафски сдружения; в църквата в Тулча има множество български икони също от Тревненската школа; в църквата в с. Михай Когълничану всички олтарни икони са български; в църквата в Констанца е запазена част от живописиста/в горната част на купола/; вероятно и в редица други селища, непосетени от нас, се намират български икони. Цялостното описване на тези икони се оказва невъзможно поради наситеността на програмата и малкото време, което ни бе предоставено от домакините. ТОВА ОПИСВАНЕ ПО СЪВСЕМ ОФИЦИАЛЕН ПЪТ Е ПОЧТИ НЕВЪЗМОЖНО. ТО МОЖЕ ДА БЪДЕ ИЗВЪРШЕНО ПО ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТ ЗНАЧИТЕЛНО ПО-ЛЕСНО. ПРЕДЛАГАМ ДА СЕ ПОИСКА ОТ РУМЪНЦИТЕ ДА НАПРАВЯТ ЕДНА ЕКСПОЗИЦИЯ НА БЪЛГАРСКИ ВЪЗРОЖДЕНСКИ ИКОНИ В ТУЛЧА В СГРАДАТА НА УЧИЛИЩЕТО. ТОВА Е НАЙ-ПОДХОДЯЩОТО МЯСТО, ЗАЩОТО ТУЛЧА Е ГРАДЪТ, В КОЙТО ВСЕ ОЩЕ БЪЛГАРСКИЯТ ДУХ ПОД ЕДНА ИЛИ ДРУГА ФОРМА ПРОДЪЛЖАВА ВСЕ ОЩЕ ДА ЖИВЕЕ И ИМА ЗНАЧИТЕЛНА ВИТАЛНОСТ? Що се отнася до стенописиста в Констанца, ТО БИ МОЕЛО ДА СЕ ВЗЕМАТ МЕРКИ ЗА НЕЙНОТО ЧАСТИЧНО РЕСТАВИРАНЕ ЗА НАША СМЕТКА, АКО ЦЪРКВАТА БЪДЕ ОБЯВЕНА ЗА ПАМЕТНИК НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА?

II, 12. До фондовете на музеите не бяхме допуснати под различен претекст. Крумовият надпис продължава да се намира в музея на Констанца, в чиято експозиция има редица паметници, които са взети от Южна Добруджа/тяхното количество във фонда изглежда е значително по-голямо/; в музея в Калараш/по устни данни на директора Ница Ангелеску/ има ^{Силестра} три паметника, които са взети от Силестра/изглежда, че броят им също е по-голям. В градината на църквата в с. Михай Когълничану е запазен български надпис на един от ктиторите на църквата Ангел Греков, починал през 1873 г./изглежда той има връзка с известната българска фамилия от Възраждането Грекови!/.

III. Няколко бележки върху посещането ни и отношението на различни лица към нас и към нашата мисия.

III, 1. Още от самото начало на пребиваването ни в Северна Добруджа бяхме изключително добре и радушно посрещнати. В Адамкиси ни посрещна и разведе сам из обекта известният румънски археолог Йон Барня. В Мурфатлар ни очакваше директорът на музея в Констанца А. Ръдулеску, един от неговите сътрудници и водачката ни Лиана Туджару. Те проявиха още в първата среща внимание и отзивчивост към нашите искания. Организацията на пребиваването ни бе на изключителна висота. В Констанца контактувахме със сътрудниците от музея З. Ковачев, А. Аригеску и др. Тук особено приятна бе срещата и разговорът ни с немския пастор Готхилф Вайнгартнер, който извести, че олтарът на българската църква е бил взет през 1963 г. и ПРЕДАДЕН НА ЕДНА ОТ ЦЪРКВИТЕ В КОНСТАНЦА, ЧИЕТО ИМЕ НЕ ПОЖЕЛА ДА СПОМЕНЕМ/ той е една изключително интелигентна личност, изпитва известна неприязън към власите и голяма любов към българите; прояви голям интерес към нашата история и към страната ни/. ~~Ожкх~~ В Истрия се радвахме на изключително топлото отношение от колегиална гледна точка на А. Сучевяну – един от най-образованите и интелигентни румънци, които досега съм срещал/говори великолепно френски и немски и има изключителна подготовка/ и неговият колега

от арменски произход Нудар Амбарцумян/той се занимава с ранно-средновековна археология и понастоящем проучва византийски постройки от VI-VII в. в крепостта/. В Бабадаг, Тулча, Никулицел, Диногечия, Михай Когълничану/изобщо в Тулчанската област/ бяхме приветливо и с изключително внимание приети и съпроводжани от директора на музея в Тулча Симион Гавриль, българин по произход. Той не само ни даде възможност да разгледаме редица паметници, но и твърде сполучливо и находчиво на места разкриваше техния български характер. В Слобозия, Кълъраш и Пъкълул луй Соаре ни съпроводжаше директора на музея в Кълъраш Ница Ангелеску, също българин по произход, художник по образование. Незабравима ще остане срещата ни на Пъкълул луй Соаре с българина Петре Дякону – един от онези самотници на българската кауза, които малко срещат нашата подкрепа и упование. Вместо да му подадем ръка, ние понякога пишем такива работи за неговите трудове, които го поставят в твърде неизгодно положение. В него не са мо е вселен българският дух и съзнание, той сякаш се чувствава потомък на прабългарите, чиято култура е призван да запази. Потискан и преследван от румънските си колеги, пренебрегван от тях почти всякога, той е един от онези хора, на които ние трябва да се опираме, с които трябва да сътрудничим, но всякога на добро равнище. При разглеждането на крепостта в Пъкълул луй Соаре и при разговорите той показва такива доказателства за нейния български произход, които ние трябва да имаме пред вид, но да не злоупотребяваме с тях, тъй като ще му влошим доста много и без това не твърде доброто положение. Той се чувствава като част от българския народ и неговата история; него го радва изключително факта, че неговите трудове се намират в нашите библиотеки и ~~се радват~~^{орбент} на внимание от страна на специалистите.

III,2. Програмата на нашето посещение в Добруджа, изработена твърде грижливо, се спазваше изключително точно. На редица

11. 71

места тя надминаваше обикновените рамки на официалността и ~~як~~ ~~се превръщаше~~ в сърдечна среща между колеги и станали вече приятели. И тези сърдечни срещи показваха, че българският дух и българската атмосфера в Северна Добруджа са все още живи. НАШАТА ЗАДАЧА Е ЧРЕЗ РАЗЛИЧНИ ФОРМИ И СРЕДСТВА ДА ГИ ПОДДЪРЖАМЕ, ЗА ДА НЕ ИЗЧЕЗНАТ ЗАВИНАГИ.

IV. ЗА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИЗЪМ В СЕВЕРНА ДОБРУДЖА - СЪСТОЯНИЕ И ЗАДАЧИ

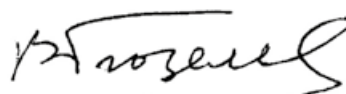
IV,1. Досегашните контакти с населението и паметниците на Северна Добруджа носят личен, епизодичен и случаен характер. ЗА ДА МОЖЕМ ДА ИМАМЕ ИЗВЕСТНО ВЛИЯНИЕ В ТАЗИ ОБЛАСТ, НЕОБХОДИМО Е ДА ЗАСИЛИМ ГРУПОВИЯ И ЕДИНИЧЕН ТУРИЗЪМ, НО НЕ САМО С ЦЕЛ "ГЪЗ ПЪТ ДА ВИДИ", НО И С КУЛТУРНА. БЪЛГАРСКИТЕ ТУРИСТИ ТРЯБВА ДА ПОСЕЩАВАТ ПАМЕТНИЦИТЕ НА НАШАТА КУЛТУРА И ДА ИМАТ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ТЯХ ВЪЗ ОСНОВА НА ПЪТЕВОДИТЕЛИ, НАПИСАНИ ОТ БЪЛГАРСКИ И РУМЪНСКИ СПЕЦИАЛИСТИ.

IV,2. Моето дълбоко лично впечатление е, че Северна Добруджа е нещо чуждо за влашкото население от вътрешността на страната. Макар тя да е интегрална територия от Румъния повече от столетие, те нямат ИСТОРИЧЕСКА ВРЪЗКА С НЕЯ, в миналото тя не е била тяхно етно-културно пространство. НАШАТА ЗАДАЧА Е КОЛКОТО СЕ МОЖЕ ДА ВЪЗПРЕПЯТСТВУВАМЕ СТРЕМЕЖА НА РУМЪНСКИТЕ ИСТОРИЦИ И АРХЕОЛОЗИ ЧРЕЗ ФАЛШИФИКАЦИИ И МИСТИФИКАЦИИ ДА СЪЗДАДАТ ЛИПСВАЩАТА ИСТОРИЧЕСКА ВРЪЗКА, А ТОВА МОЖЕ ДА СТАНЕ КАТО СЕ ПОДЧЕРТАВА ДОКОЛКОТО ТОВА Е ВЪЗМОЖНО И В СЪВСЕМ ЛЕГАЛНИ ФОРМИ БЪЛГАРСКОТО ИСТОРИКО-КУЛТУРНО ПРИСЪСТВИЕ В ТАЗИ ОБЛАСТ, КОЕТО ТВЪРДЕ МНОГО ПЛАШИ РУМЪНЦИТЕ.

IV,3. Може би моите впечатления и препоръки имат в известна степен субективен характер, защото на места те са по-скоро изградени на емоционално отношение, но все пак те разкриват известни реалности.

24-25. юли 1974 г.

София

Доц. Васил Гюзелев

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

Екз. 2

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИТЕ НА
БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

73072
18. X
Хр. Маринчев

Из архивите на ДС

769

Приложен изпрашаме Ви каталог на ръкописите в Хилендарския манастир - "Спискови рукописа, повела, стари книги, стара и других реткости у манастиру Хилендару". Каталогът съдържа данни за това, какво се пази в манастира, в каква редакция е написано; посочени са и номерата на описаните ръкописи и книги, времето на тяхното съставяне, съдържанието им, а така също и какви са материалите - български, сръбски, влашки и пр.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Според текста.

1974 г.

МИНИСТЪР:

София

0611857 -

написано в 2 екз.

№ 1 - адресата

№ 2 - КЦ

456
52

Известно е, че Атонските манастири са мястото където до известна степен се е зародила българската култура /имам предвид религиозно-философските и литературни схващания на исихастите/ и положително в продължение на няколко столетия през време на османското владичество запазила и доразвивала от родолюбиви монаси. Такива имало не само в манастирите Зограф и Хилендар, но и в някои други. Безспорно тези два манастира са били мястото, където имало най-много българи, които в една или друга степен се опитвали да продължат литературната и културна традиция на патриарх Евтимиевата книжовна школа от края на XIV в. Това предполага, че в тях ще има и най-много литературни паметници, които да говорят за тази култура и по които тя може да се изучава. В този смисъл каталога "Спискови рукописа, повела, старих книга, стара и других реткости у манастиру Хилендару", представлява интерес тъй като сръбските книги и ръкописи на славянски език не са нищо друго освен книги и ръкописи български а някои от ръкописите може да се дело и на българи монаси. Това може да се види само като се надникне в Каталога. Неговата полезност за учения българист, работещ в областта на старата и възрожденска литература е и в това, че той може да научи какво именно се пази в този манастир, в каква редакция е то писано и т.н. Ако Каталога е пълен по отношение на ръкописните и печатни книги, той дава открита картина на това, което се съдържа в манастира и евентуално може да се ползува по-бързо тъй като са посочени и номерата на описаните ръкописи и книги, времето когато са били съставени, какво представлява и на какво е написана - в оригинал и в препис. Освен това, посочени са какви са материалите: български, сръбски, влашки и пр. както и какво е тяхното съдържание - църковни песнопения напр. тропари, кондаци и пр. или цяла църковна служба, грамота и пр. Моказано е също с какъв печат е скрепен документа. Това означава, че някои от документите /имам предвид грамотите/ имат не само литературно-културен характер, но и исторически, и дори социално-исторически.

О Т Ч Е Т

за служебна командировка в Италия през
периода 16-29 октомври 1974 г.

на

АКСИНИЯ ДОБРЕВА ДЕУРОВА - нс. в Институ-
та за изкуствознание при Б А Н

и

РУМЯНА АНГЕЛОВА МИХНЕВА - специалист-ме-
тодист в Комитета за изкуство и кул-
тура

По сведения на проф. ИВАН ДУЙЧЕВ в Университетска-
та библиотека на гр. Болоня се съхранява архивът на граф
ЛУИДЖИ ФЕРДИНАНДО МАРСИЛИ, виден италиански политик и военен
деец от край на XVII и началото на XVIII век, както и един
от най-ценните ръкописи от българското средновековие, т.н.
Болонски псалтир от 1230-1241 г. Сведенията за архива бяха,
че в него се съдържат интересни материали за история на Бъл-
гария и балканските народи и събитията от посочения период,
в контекста на европейската политика на Балканите. С оглед
на това бе командирована група - проф. ДУЙЧЕВ, ДЕУРОВА и МИХ-
НЕВА, която трябваше да проучи и микрофилмира ценните матери-
али отнасящи се за нашата страна, като проф. ДУЙЧЕВ трябваше да
престои само няколко дни.

- 2 -

За целта бяха отпуснати 12 /дванадесет/ дни /от които две недели и две съботи/, крайно недостатъчни, за да могат да поберат в рамките си огромната по обем работа по преглеждане на архива, който се състои от 150 тома групирани по следните раздели:

- природо-научни наблюдения;
- политическа дейност;
- военна дейност;
- мостове, карти и други военни наблюдения;
- икономическа дейност;
- исторически връзки;
- материали по античността;
- пътувания и връзки;
- за султана, турците, техните костюми, религия, полиция, военно изкуство и архитектура;
- за католическата църква в Константинопол;
- за гръцката и арменска църкви;
- за евреите;
- различни немски писма;
- подготовка на Карловацкия мир;
- връзки с дунавските земи и Трансилвания;

Този огромен по обем архив ЛУИДЖИ МАРФИЛИ е натрупал в хода на дипломатическата и военна дейност, която е развивал в средно-европейските, дунавските и балканските страни в периода на подготовката и хода на войните на Австро-Унгария и другите европейски държави срещу Турция в края на XVII и началото на XVIII век.

Правилникът на библиотеката позволяваше да поръчваме на ден /от 9 - 14 ч./, общо до 9 тома, някои от които достигаха до 1500-2000 стр. Поради огромния размер на материала, който трябваше да се прегледа и ограничените възможности по време, ние се задоволихме да отделяме по-голямо внимание и поръчваме съответно за справка онези от томове, описани в каталога, които предварително даваха увереност, че ще съдържат материали, засягащи пряко и косвено историята на нашите земи. След предварителна справка с онези от ограниченото, но максимално количество томове, които прегледахме, поръчахме за микрофилмиране цветни и черно-бели, както и ксерокопия, онези от документите, в които се натъкнахме, по наше мнение, на данни представляващи интерес за България.

В първите ден и половина - петък и събота до бобяд, бе прегледан в присъствието на проф.ДУЙЧЕВ каталогът на архива и отделено това, което трябваше да се прегледа, около 60 тома. В останалите шест дни бяха прегледани набелязаните томове и изготвени поръчките за микрофилмирането и снимането. Поръчаните материали ще бъдат готови до края на м.ноември и с помощта на проф.ФАЗОЛИНИ и проф.БОККИ, материалите ще бъдат изпратени до Българското посолство и съответно до нас. Без да разполагаме с тях, по предварителни сведения и най-общо, ще бъдат придобити следните документи:

- географска карта на Дунав;
- географска карта на антични римски военни обекти /крепости/;

- 4 -

- карта на Македония;
- карта на Тракия, Мизия, Дакия;
- карта на долното и средно течение на Дунав;
- Римски надписи от ... Филипополи и София;
- карта на България;
- карта на Влахия;
- карта на Молдавия;
- седем страници описания на генеологичното дърво на България, таблица, герб /лъв с корона/;
- географски сведения на подготвяне на войната на Леополдо I с Турция;
- обяснителен текст за целта на подготвяне на картите;
- карта на Дунав;
- две карти на Дунав /завоя на Дунав при В дин с изображения на Видинската крепост/;
- карта на Дунав /течението на реката при Оряхово и Свищов/;
- карта на Дунав /течението на реката при Никопол/;
- карта на Дунав /течението на реката при Русчук/;
- географска карта с пътищата от Белград към Боона, Албания и България;
- географска карта изготвена въз основа на пътуването на автора из България;
- карта на Сърбия, Босна, България и Влахия, "от мен изготвена през 1680 г."

- 5 -

- географска карта на османската империя изготвена при пътуване на Абубекир ефенди 1678 г.

- географска карта;

- географска карта на пътищата, които водят до България през Влашко и са удобни за предвижването на кримски татари в случай на започване на военни действия.

- копия на "основните положения", които илри, босненци и българи изпратили на императора чрез ДЖОРДЖО БРАНКОВИЧ.

- две писма и документи на МАРСИЛИ, излагащи исканията на пратеници на Трансилвания и Влахия /март 1689 г., в тях се говори и за българи в Трансилвания, вероятно католици-преселници от Чипровци след въстанието/;

- миниатюрен план на Видинската крепост;

- бележки и спомени относно военни действия свързани с Видинската крепост;

- десет страници каталог на влашките крале;

- писмо до висш руски сановник за включването на Русия в Лигата, изгодите и териториалните придобивки, които тя би могла да извлече от Балканите с това си участие.

- герб на Македония;

- герб на България;

- герб на македонските земи;

- герб на българските земи;

- герб на Македония;

- герб на Македония;

-

- 6 -

- Военно, гражданско и природно описание на Мизия, Дакия и Илирия / около сто страници за микрофилмирани, в които се съдържа описанието на българските земи/;

- фотоси на отделни страници с интересен орнамент и преписки от Болонския псалтир;

- ксерокопия на ръкописите на каталога на ФЕРДИНАНДО МАРСИЛИ, направено от Лудовико Фрати, 1928 г. /162 стр./;

По-голяма част от фотосите са в цвят, особено тези на географските карти и гербовете,

съдвременно за всички от тях ще имаме и микрофилми.

От средата на 60-те години интересът на българските историци към архива на ЛУИДЖИ МАРСИЛИ е нараснал неимоверно. По данни на съдържащите се в библиотеката списъци на читатели на архива, стана ясно, че в Болоня вече са работили историци от Румъния, Македония и Гърция. В момента на работа бе сръбската историчка ДУШАНКА ЛУКАЧ-БОЯНИЧ, която преглеждаше турските ръкописи, съхранявани в архива на Марсили и с която ние постигнахме уговорка при предстоящото идване през м. декември у нас да ни даде онези от турските документи, които са интересни за нас. От България досега никой учен не беше преглеждал архива.

По наша предварителна преценка разнородността на съхраняваните в архива материали и техния обем предполага по-продължителна и системна работа от екип от двама историка, специалисти по история на балканските народи и военна история

- 7 -

XVII-XVIII век, с много добра езикова подготовка /италиански, френски, немски и латински, и гръцки/ за минимален срок от един месец.

В архива на МАРСИЛИ се съхраняват голямо количество документи, които изясняват историческата обстановка на Балканските страни, дават сведения за подробностите около организирането на опитите на средноевропейските държави за ликвидиране на турското надмощие в средно и долно-дунавските земи и хода на военните действия.

Освен това, в процеса на своите експедиции на Балканите ЛУИДЖИ МАРСИЛИ и неговите сътрудници са събирали данни за флората и фауната на страните през които минават, за бита на местното население.

Достъпът до Архива на библиотеката ни бе улеснен от познанството на проф. ДУЙЧЕВ с проф. ФАЗОЛИ и БОНИ, и отношението на сътрудниците на ръкописния отдел към нас. Вниманието ни към Архива на техния велик сънародник ги караше да улеснят максимално процедурните въпроси около изписването на томове и изготвяне на микрофилмите. Те споделиха безпокойството си, че архивът се съхранява при крайно лоши условия и много от документите вече трудно се четат — разядени и избледнели.

За италианските историци архивът е напълно неизвестен и не е проучван от тях и досега.

В тесния смисъл на думата с работата ни в Болонската библиотека се изчерпваха задачите, които ни бяха поставени. Въпреки че в предварителния план на командировката се предвиждаха три, от отпуснатите ни 12 дни, за работа в Рим,

- 8 -

ние няхаме такава възможност, тъй като цялото ни време отне работата в Болоня. Поради това, ние удължихме престоя си в Италия с 5 дни, които посветихме на работа в библиотеката на специализирания Западно-германски институт по история на изкуството /Институт Макс Планк - библиотека Херциана/ и Ватиканската библиотека. Достъпът до този институт, в който не е работил засега нито един учен от социалистическите страни, бе възможен благодарение на познанството ни с д-р РАЙНЕР СТИХЕЛ с когото установихме връзка на конгреса в Букурещ /м. септември тази година/. Институтът представляваше интерес за нас с изключително богатата си библиотека и с възможностите за установяване на контакти с хората изпратени на специализация в този институт, като например ХАНС БЕЛТИНГ - професор от Хайделбергския университет, един от най-добрите специалисти по византистика в момента.

Институтът Макс Планк /респективно библиотеката Херциана/ е специализиран институт по история на изкуството на Италия, но в него се намира много богат раздел от литература и фотоархив посветен на проблемите на изкуството на славянските страни, който по наша преценка се ръководи от Райнер Стихел /който работи години и половина там и ще работи още толкова/. Получихме неговото съгласие да уреди в бъдеще достъпа ни до германския исторически институт /филиал на същата асоциация/ и до Папския източен институт. Също той ни уреди достъп до библиотеката на Ватикана, не до архива, тъй като времето, с което разполагахме беше твърде малко. Имаме неговото

уверение, че и в бъдеще ще ни съдействува изцяло за проникване в трудно достъпните библиотеки и институти в Рим, както и в Западна Германия. Получихме неговото съгласие за участие в симпозиума по славянските култури през 1975 г. в България, на който ще изнесе съобщение посветено на значението на един от нашите най-ценни илюстрирани ръкописи от средновековието, Томичовият псалтир. Постарахме се да поставим началото на едно по-широко научно сътрудничество с младия германски учен, което в бъдеще бихме желали да използваме за целите и задачите за издирване и пропагандиране на българското културно-историческо наследство в чужбина. Бяха обсъдени и бъдещите възможности за подготвяне на съвместна научна публикация върху някои интересни и непубликувани у нас и в чужбина илюстрирани славянски и гръцки ръкописи. При по-нататъшното сътрудничество с този учен, трябва да се има предвид факта, че той спокойно и продължително време е проучвал славянските ръкописи в Света гора и е в много добри отношения с монасите от българския Зографски манастир и Хилендарския сръбски манастир, където е работил над 2 месеца. Той е благосклонно настроен при евентуалното повторно свое отиване да услужи лично на др. Джурова с материали, които представляват интерес за нея като изкуствовед. Неговата докторска теза е посветена на сравнителния анализ между два славянски ръкописа - Сръбския мюнхенски псалтир и Томичовият български псалтир, като специално за нашия паметник той доказва значението и превеса на нашето илюстраторско изкуство в XIV в. Като има много интересни наблюдения върху използването на песните на Йоан Кукузел в XIV в. в богослу-

- 10 -

жебната литература.

Бихме препоръчали той да бъде официално поканен от организационния комитет на симпозиума за славянските култури. Като се има предвид, че сведенията на неговите научни ръководители са, че той в следващите няколко години той ще оглави катедрата по византистика в Хайделбергския университет в Западна Германия.

По време на командировката в Болоня се срещнахме с _____, който е

и за нуждите на това дружество бе изготвен каталог за предстоящата изложба на българската графика в Рим.

По молба на комунистите от общината от гр. Модена, с които др. ДЖУРОВА се познаваше от предишните си пътувания в Италия, бе съдействувано да се изготви и последната експозиционна зала в единствения музей на всички концентрационни лагери в света, открит миналата година в гр. Карпи от български графици. Музеят е създаден от едни от най-добрите прогресивни художници в света, между които РЕНАТО ГУТУЗО и ПИКАСО, безплатно и последната зала, която ще го завърши и ще разкрие идейно и пластически продължението на борбата, бе поръчана да се изготви от др. Христо Нейков.

21.XI.1974 г.

С о ф и я

I42

УТВЪРЖДАВАМ:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-МЕ-Д.
Генерал майор *[Signature]*
София, 14 *[Signature]* 1975 год.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

Строго секретно! 81
Екз. единствен!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Маршрутиране на агент
"Бълчанов" в Италия с цел про-
никване във Ватикана и архивите
на библиотеките във Венеция и
Генуа.

Ватиканът с неговите институти, конгрегации, библиотеки и архиви, с неговата политика за световно духовно господство и със стремежът му към дипломатически отношения с НРБ е безспорен интерес за отдел XIV, ПГУ-ДС.

Там се съхраняват множество документи и материали за българската история и култура - от пратеничествата до Людовиг Немски и Папа Йоан 8, до чуждестранните пътешественици от XVII-XIX век, а негови мисионери ръководят "българската католическа общност зад граница", поддържат връзки с католиците в България, обръщат поглед към дейци на българската православна църква, провеждайки политика противоречаща на интересите на НРБ.

В този комплекс на дейност, връзки и взаимоотношения с оглед постигане на главната си цел Ватикана прибегва и до под-ривни действия проявени в най-съвременната им форма - идеологическа диверсия.

Такава е целта на опита на италианското КРО - по данни на IV отдел ПГУ-ДС, чрез *[Signature]* и българската вражеска и католическа емиграция в Италия да върне в НРБ емигрантка от български произход.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>	

Ценни за нашата история и култура документи се съхраняват и в архивите на библиотеките във Венеция и Генуа. Придобиването на някои от тях и по-цялостното им проучване, както и придобиването на интересувачи ни материали от Ватикана ще даде възможност за противодействие на исторически необосновани претенции към нашата страна и ще подпомогне нейната политика зад граница.

Въз основа на изложеното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да се маршрутира за срок от 2 месеца в Италия агент "Вълчанов" с цел проникване във Ватикана и архивите на библиотеки-те във Венеция и Генуа.

"Вълчанов" - доч. Васил Пъзелев е един от най-изявените млади специалисти в областта на средновековната българска история. Общителен и контактен е.

Маршрутирането му ще се осъществи по линия и на разности на ГУКВЧ при КИК с цел проучване на материали по разработвана от него проблематика.

Внедряването на "Вълчанов" във Ватикана, ще се осъществи чрез _____, връзка на ОР "Бенелин" - _____, съгласно постигната за това договорка и чрез връзките на обект "Архиваря" - проф. Иван Дуйчев, обещали пълно съдействие.

По силата на официалната практика да се представи в Посолството ни в Рим, пристигането на "Вълчанов" ще бъде съобщено от ОР П. Ганев на _____ с оглед задоволяване желанието му за консултации от София по формата на работените от негови сътрудници фишове на материали за българската история, съхранявани във Ватикана, както и по самите материали. "Вълчанов" е много добър специалист и ще задържи развитието на контакта в свои ръце. Това ще наложи директна среща по въпроса и със сътрудниците на _____ в това число и със

Влязъл в средите на "интелектуалния елит" на българската емиграция, "Вълчанов" ще получи възможност за информация по опита

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 3 - 83

за изпращане на емигрантка от български произход у нас, а личните му връзки с приближени на Ватикана нейни представители и на първо място архимандрит проф. д-р _____, легендирант ще активизират не само фиширането на интересувашите ни от неговата група материали, но ще повлияят и за по-пълното му съдействие за проникване във Ватикана и базиликата "Сан Клементе" с гроба на Кирил Философ.

Внедряването на "Бълчанов" в архивите на Венеция и Генуа ще се осъществи чрез връзката на "Архиваря" там - проф. _____, на когото е изпратено писмо.

Проведеното мероприятие ще даде възможност на "Бълчанов да изпълни следните задачи:

1. Разширяване на информацията за структурата на Ватикана като идеологически център и целите на неговата политика спрямо НРБ и социалистическия лагер.

2. Придобиване на информация за взаимоотношенията между Ватикана и "българската католическа общност зад граница", каналите и методите за осъществяване на нейното ръководство и връзките й с католиците в България.

3. Разширяване на информацията за опита на италианското КРО да върне в НРБ емигрантка от български произход.

4. Придобиване копия от ценни за нашата история и култура документи съхранявани в архивите на Ватикана, Венеция и Генуа - за пратеничеството на Борис I до Папа Николай I и Людвиг Немски, за "особената мисия" на папските епископи Павел и Формоза в България и опитите на Борис I да получи духовен сан от папата, на договора между Иван Александър и Венецианската република от XIV в. и на документи за взаимоотношенията между тях и Генуа по това време.

5. Създаване връзки в италиански ^{НАУЧНИ} среди за наводки, (с цел вербовка на агенти за влияние.)

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

Майор *[Signature]*

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПГУ - ДС

Подполковник *[Signature]*

Из архивите на ДС

783

Да
Док. издяснен през
седмич. да се види обекта
за да се изясни - какви ли са
14. III. 75
 Съгласен:
 Зам. Началник ПГУ - ДС
 Подполковник *[Signature]*

Строго секретно!

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ET

ДО

ДР. НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от ст. лейт. ПАВЛИН ДИМИТРОВ, инспектор
в отдел XIV, ПГУ-ДС

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

На 4 май 1975 год. от 12.00 до 13.00 часа проведох среща с аг. "ВЪЛЧАНОВ". Срещата се състоя в Клуба на дружбата при Студентския дом на културата в София. Агента бе точен и подготвен за срещата. Основният обсъждан въпрос бе неговото заминаване за Австрия и произтичащите от това задача на съвместната ни работа. "ВЪЛЧАНОВ" е маршрутиран по задачи на отдел XIV, ПГУ-ДС под легендата и възможностите на прикритието на отдела - ГУКВЧ при КИК. Неговата официална задача е да участва в откриването на изложба от български ръкописи съхранявани в Австрия. Командировката му е десет дни. Използвайки възможностите, които му предоставя това мероприятие, той ще изпълни следните поставени от нас задачи:

1. Проучване възможностите за по-трайни контакти с Византоложкия институт във Виена за работа от негови позиции по

изясняване и утвърждаване ролята на средновековна България във византийския свят.

С тази задача се цели да се създадат условия за наводки и издателска база с оглед А.М. в очертаната насока.

2. Привличане на проф. ХЕРБЕРТ ХУНГЕР от Виенския университет за работа по финансирана от нас и издадена и разпространявана от него публикация по проблеми на средновековната българска история.

"ВЪЛЧАНОВ" ще предложи на ХУНГЕР и конкретен проект за съвместна или самостоятелна работа в тази насока. - "Взаимоотношенията на българската държава със съседните страни през епохата на Борис I".

Целта е да се утвърди ролята на България като самостоятелна политическа сила в тогавашния свят.

За изпълнение на посочените задачи "ВЪЛЧАНОВ" ще използва своите възможности на специалист и бивш специализант в института на проф. ХУНГЕР.

Обсъдени бяха и някои особености на оперативната обстановка в Австрия. С това срещата приключи. Поставени му бяха следните задачи:

1. Да изготви списък на манастирите зад граница за българската история и култура и какви материали се съхраняват в тях.

СЪХРАНЯВАЩИ МАТЕРИАЛИ

2. Списък на чужди учени, с цел финансирани от нас и издавани от тях публикации зад граница по проблеми на българската история и култура.

Уточнено бе, че списъците ще се направят след завръщането му в страната, но проучванията свързани с тяхното изготвяне

- В -

и допълване са неразделна част от пътуванията му зад граница.
На разпореждане.

Нап.1 екз.

№ 14~~16~~-17344

Нап.ЙВ/11.V.75 г.

София

ИЗГОТВИЛ,

Ст.лейт. Димитров

1225
18

Строго секретно!
Екз. № 1

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

О Ц Е Н К А

за сборката от 17-те старинни карти на
Унгария и Балканския полуостров с мала
Азия от края на XVI до края на XVIII в.
от различни западно-европейски състави-
тели

Сборката е тематично подбрана с оглед на изобразяването на българските земи. Значителна част от картите се намират в български хранилища или сборки, поради което те представляват интерес за попълването на рубриката "Етно-география" в Народната библиотека или друг национален институт, а също и като източник за изясняване на непроучения проблем по изобразяването на българските земи с развитието на картографията.

Петнадесет от картите са географски, а две – исторически. Едната от последните е дело на Дьо Лил и представлява интерес, защото е едно от първите изобразявания на тогавашно известната ни държава върху историко-географска карта.

- 2 -

в началото на XVIII в. Големият френски картограф е работил по данните на КОНСТАНТИН ПОРФИРОГЕТИТ /Багрянородни/ доставени му от проучванията на дубровничанина - монах бенедиктинец АНСЕЛМ БАНДУРИИ. Другата карта с историческо съдържание е едно банално превъзсъздаване на източния дял от Римската империя от Н. САНСОН на нивото на науката през втората половина на XVII в.

Географските карти ще разгледаме по автори, а именно:

От автора ГИЙОМ дьо ЛИЛ /френски картограф, живял от 1675 г. до 1726 г./, издания на амстердамското ателие на Ковенс и Мортиер: № 1, 17 и 26. И трите карти не се намират в хранилищата и сбирките в нашата страна.

От автора НИКОЛА САНСОН /също френски картограф, работил в Париж и живял от 1600 г. до 1667 г./

От картите без номера и тази означена с молив под № 4 - се намират копия у нас - от първата в Софийския университет - библиотеката на специалността "География" и от втората - в НБ "Кирил и Методий" в София. Не разполагаме в нашите хранилища и сбирки от другите две Сансонови карти, а именно: № 10 и № 24.

От автора ИСААК ТИРИОН - съставител и издател на карти в Амстердам, починал в 1769 г.; в сбирката има две карти: № 7 и № 15. И двете карти на Османската империя не се намират в нашите сбирки.

227
21

От авторите и издатели от Амстердам ЙОХАНЕС РЕА-
НИЕР и ЖОШОА УТЕНС (първият е инженер-унгарец от края на
XVII в., а вторият е живял от 1726 до 1766 г.) има само една
карта под № 6. Картата не се намира в наши сборки и представля-
ва интерес за историята на българските земи.

От автора ЙОХАНЕС УОЛШ - картограф и издател в
Аугсбург, живял от 1757 г. до 1816 г., е картата под № 9.

Двете карти - МЕРКАТОРОВИ, под № 13 и № 14 /Вла-
хия, Сърбия, България и Рومания/, едната от които-издание
на Гилелмус Блой, се намират в нашите сборки. Първата - в СУ -
Библиотеката на специалността "География", а втората - в
НБ "Кирил и Методий" в София.

Същото се отнася и до картите под № 18 и № 19 на
НИКОЛАС ФИШЕР (на турската империя) и на ЙОХАНЕС ЯНСОН (съ-
що на турската империя); и от двете има копия в Софийския
държавен университет - Библиотеката на специалността "Геог-
рафия".

Също от картата под № 21 на Турската империя от
ЙОХАН БАПТИСТА ХОМАН, имаме копия в НБ "Кирил и Методий" -
София.

228
22

- 4 -

Не разполагаме в България с копие от картата на ЕЛЗЕ и ЛАНГЕВЕЛД на Северното Причерноморие, издадена в Амстердам през 1787 г. /№ 23 с моливно означение/.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: С оглед попълването на рубриката "Булгарика" на Народната ни библиотека е целесъобразно да се набавят липсващите у нас копия от картите на разглежданата сбирка. На тези карти са изобразени изцяло или отчасти някои земи и представляват интерес с оглед разработването на проблема за представянето на нашата Родина върху географската карта. Независимо от географските карти, историческата карта под № 26 с молив на дъо ЛИД представлява определен интерес като историографски източник.

Ст.н.с.   /п/
                  /П.Коледаров/

Отп. в 2 екз.

екз. № 1 - _____

екз. № 2 - _____

Изп.-1452-17536

Нап.-НМ/25.X.1975 г.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Копие от "Азбуката /Буквар/" на Ив.Феодоров

Копието от "Азбуката /Буквар/" е придобито от Кралската библиотека в Копенхаген - Дания, където се съхранява само един екземпляр от първото издание /1574 г./.

"Азбуката /Буквар/" на основоположника на украинското и руско книгопечатане Иван Феодоров е извънредно рядко произведение.

Екземплярът, съхраняван в Копенхаген е в отлично състояние. В Националната библиотека "Кирил и Методий" липсва копие.

"Азбуката" е сборник, в който се съдържат: азбуката като буквар, различни молитви по разнообразни поводи и най-важното - първото печатно издание на творбата на Черноризец Храбър - "О писменъхъ - "Сказание како состави святы Кирил Философ азбуку по языку словенъску и книги преведе от греческих на словенский язык". Това го прави особено интересен за българската история.

31.III.1976 г.
С о ф и я

С П Р А В К А

за ксерксовото копие от "Азбуката /Буквар/" на Ив.Феодоров

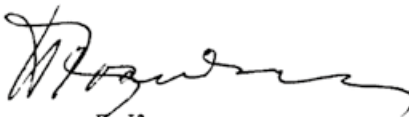
27

Това произведение на основоположника на украинското и руското книгопечатане Иван Феодоров е извънредно рядко. Само един екземпляр от първото издание /1574 г./, озаглавено "Буквар" се пази в Копенхаген, а напоследък в Гота /ГДР/ бе открита бройка и от второто издание /от 1578 г./, озаглавено "Азбука". В случая се отнася вероятно до трето издание. Екземплярът е в отлично състояние и очевидно не е известен в науката. За съжаление обаче не е отбелязано и в кой книжан фонд се съхранява — библиотека и сигнатура. В книгата няма данни, по които да проличава, че е отпечатана в 1594 г. — не е ясно от где са взети. При заснемане всичко това трябва да се указва, илък не е възможно използването на копието за научни цели.

Книгата е сборник, в който се съдържат: азбуката като буквар, различни молитви по разнообразни поводи и най-важното — първото печатно издание на творбата на Черноризец Храбър "О писменьхъ — "Сказание како состави святый Кирил философ азбуку по языку словеньску и книги преведе от греческих на словенский язык". Това го прави особено интересен и за нас — българите.

По-нова литература: Е.П.Немировский — Начало книгопечатания на Украине, Москва 1974 г., с. 102- 113.

София, 20 февруари 1976 г.

ст.н.с. П.Коледаров

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

Без. 3 /

✓
N 189

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

До

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПРИ КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА
ДР. МАРИЯ ЖИЖКОВА
Т У К

793

Приложено изпращаме Ви 21 ксерокопия на османотурски документи от XV-XVI век за Видинския санджак; книгата ✓ "История на българите" на османотурски език, отпечатана през 1908 г. в гр. Трабзун, както и книгата ✓ "Абдул Хамид II и султанската власт", отпечатана през 1920 г., също на османотурски език.

От направените консултации със специалисти по горните материали, се оказва, че липсват екземпляри от тях в нашите архивохранилища и библиотеки. За отбелязване е, че на базата на ксерокопията, които изпращаме е издадена книгата "Видин и Видинския санджак през XV-XVI век" на югославската историчка Д. ЛУКАЧ, но поради това, че документите са останали у авторката, добре би било, настоящите копия да бъдат предадени в ИБ "Кирил и Методий" за ползване, сравнение, графологически изследвания и други.

- 2 -

Книгата "История на българите" е първата от замислената поредица "Сборник за българите" излязла през 1908 г. в гр. Трабзун - Турция. Тя е написана в твърде популярна форма и от гледна точка на сведения не е интересна, но от друга страна е ценна с уважението и нескриптите симпатии, които храни към българите по това време анонимният ѝ автор.

Книгата "Абдул Хамид II и султанската власт" представлява интерес от гледна точка на многото подробности за Руско-турската освободителна война и особено с илюстративния елемент у нея.

Горните материали биха могли да бъдат предадени в НБ "Кирил и Методий" - Ориенталски отдел.

- ПРИЛОЖЕНИЕ: 1. Ксерокопия на осmano-турски документи - 21 бр.;
2. Книгата "История на българите";
3. Книгата "Абдул Хамид II и султанската власт".

Отп. в 2 екз.

екз. № 1 - адресанта
екз. № 2 - към дело
Изп. - 1425-17524
Нап. - Н. Миленова
София, 27. II. 1976 г.

М И Н И С Т Ъ Р,

Ген. лейтенант: М. Сидяков

5.4 1976 г.
С о ф и я

Изирателно арх (от 18.01.1990г.) о мисис А:
от 18.01.1990г. чрез М. Вито в К-та за документи
и народен контрол.

Мили

→ КВ 8771/11-5/91-1/

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

✓
N 192

Лично строго секретно!

Екз. № 2

КРДОПБГДСРСБНА ДЕКЛАСИФИЦИРАН § 17 от ЗДРДОПБГДСРСБНА
--

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА
ПАМЕТНИЦИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА В ЧУЖБИНА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Приложено, изпращаме Ви 8 касети филм, на които са заснети 22 цели ръкописа, един свитък и фрагменти от други ръкописи от сбирката на българския манастир "Св.Г. Зограф" и 19 ръкописи от "Хилендарския манастир" в Света гора, 60 броя цветни фотокопия на по-характерни кадри от ръкописите и чертежи на водните знаци на заснетите ръкописи.

По преценка на специалистите, работещи в тази област, получените материали имат изключително важно значение. Преди всичко това е една стъпка към изучаването и подготвянето за издаване на Зографската ръкописна сбирка. Самостоятелното издаване на тази сбирка от наши учени и наше издателство -

преди това да са направили други страни – продължава да бъде една от най-важните задачи на нашата наука. Към всички други аргументи в това отношение трябва да се прибави и обстоятелството, че в нея има редица ръкописи с руска и сръбска редакция, което увеличава интереса на славистите от целия свят.

От научна гледна точка заснетите ръкописи имат много висока стойност. Те отразяват един период, предхождащ Търновската книжовна школа и след това – след падането на България под турско робство – пренасянето на българската книжовна традиция в Света гора, както и връзките между двата книжовни центъра. Получените филми за първи път дават възможност на нашата наука да борави с целия текст на тези важни ръкописи. Повечето от ръкописите са писани на пергамент. Поинтересни от тях са:

– Драгановият миней. Изключително важен и ценен паметник. За първи път имаме филм на целия текст /с изключение на откъснатите от него страници, чието местонахождение е известно/. Представява интерес като езиков, палеографски, исторически, музикален и литературен паметник. Неговият автор ДРАГАН е бил един от най-добрите калиграфи.

Драгановият миней има до известна степен антивизантийски характер или по-точно стремеж за откъсване от византийската зависимост в книжнината. Музикалната нотация, която все още не е дешифрирана напълно, отразява българската певческа традиция.

От особено значение за нашата наука е незабавното подготвяне на издание на този ценен паметник.

– Зографският сборник. Досега не сме имали филм от него. Известен е само от бележките на Йордан Иванов. Също много ценен паметник от палеографска, историко-литературна и

езикова гледна точка. Интерес представлява и начинът на описване на подобни сборници от Търновската книжовна школа.

- Миней за месец януари. Ръкописът е на пергамент.

Получените филми имат добро качество, което позволява да се използват както за критично издание, така и за фототипно. Същевременно филмите и особено цветните фотокопия, получени заедно с филмите ще бъдат използвани за подготвяната изложба на българската ръкописна и старопечатна книжнина.

Всички получени филми на паметници от манастира "Св.Г.Зограф" ще се използват при предстоящото издаване произведенията на Търновската книжовна школа. Тези филми са от особена важност за работата на комисията натоварена с тази задача. Голяма част от ръкописите са още по-ценни и поради факта, че са свързани непосредствено с делото на Патриарх Ефтимий.

С оглед най-пълното оползотворяване на придобитите филми, целесъобразно е филмите от Зограф, както и филмите от Хилендар да бъдат предоставени на проф. ПЕТЪР ДИНЕКОВ, ръководител на комисията за издаване произведенията на Търновската книжовна школа, като преди това се направят копия в Националната библиотека "Кирил и Методий", които да се съхраняват в Отдел "Ръкописи". Цветните копия, правени в САЩ, да се предадат на комисията за изготвяне на изложбата на българската ръкописна и старопечатна книжнина.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 1. 8 ролки филм с 6595 кадъра и 60 цветни фотокопия.

2. Списък на заснетите ръкописи.

Б.У. 1976 г.
София

вн. в. 2 ш. 11

С. Д. Д.

МИНИСТЪР,

ген. лейтенант: М. С. Д.

Безимни книги + пакеџа с филми
С П Р А В К А

74 ?

ЗА БЪЛГАРСКИТЕ РЪКОПИСИ В ЮГОСЛАВЕНСКА АКАДЕМИЯ ЗНАНОСТИ И УМЪЕТ-
НОСТИ - ЗАГРЕБ

По описа, съставен от акад. Владимир Мошин

Vladimir Mošin, *Cirilski rukopisi Jugoslavenske Akademije*, JAZU
1952. Дял II - Репродукции.

Авторът, изтъкнат славист- белогвардеец, работил дълги години в Сър-
бия и после в Югославия, отделя от българското книжно наследство
тези паметници, които са приготвени в западнобългарските земи като
"македонски", а други не означава /въпреки българския им произход/
а трети - причислява към сръбските /въпреки, че произлизат от запад-
нобългарски земи, т.е. македония/.

Към означените от автора-съставител като български следва да посочим:

1. Псалтир от средата на XIII в. - опис № 117, сигн. III a 49
2. Търновско евангелие от 1273 г. - опис № 63, сигн. III a 30
3. Фрагменти от апостол от 1277 г. - опис № 89, сигн. IV d 106
4. Октоих от XIII в. - опис № 136, сигн. III b 9
5. Апостол на дяка Николица от последната четвъртина на XIV в., -
опис № 94, сигн. III a 44
6. Четириевангелие от края на XIV в. - опис № 75, сигн. III b 7
7. Апостол с българо-руска ред. от първата половина на XVI в. -
опис № 96 сигн. III c 18

Неозначени:

1. Сборник на Владислав Граматик от 1469 г. - опис № 31, сигн. III a
47
2. Бележки на Кирил Пейчинович от 1807 г. върху Иловишки кърмчия-
книга - опис № 24, сигн. III c 9

Означени като македонски:

1. Изборно евангелие от края на XII в. - опис № 62, сигн. III c 1
2. Постен и цветен триод от първата половина или четвъртина на XIII
век - опис № 147, сигн. IV d 107
3. Изборен октоих от втората половина на XIII в. , опис № 137,
сигн. III a 45-46
4. Пракс-апостол от XIII в. - опис № 90, сигн. II a 48
5. Радомирово изборно евангелие от XIII в. - опис № 64, сигн. III b
24

Означени като ресавска редакция:

1. Драйковият видински апостол от 1428 г. - опис № 95, сигн. III b 16

Означени като сръбски, но произхождащи от места от Македония:

1. Четириевангелие от ман. Сленче от XIV в. - оп. № 73, сигн. IV d 3
2. Четириевангелие от Скопие от първата полов на на XIV в., оп. 77, сигн.
III c 26.

3. Лесновски пролог от 1572 г. - оп. № 116, сигн. III с 14
4. Четириевангелие от Лесново от втората половина на XVI в. - оп. № 81, сигн. III б 8
5. Матеево евангелие от Лесново от втората половина на XVI в., - опис № 82, сигн. III с 11.

Неозначени по език и др.:

1. Лесновска библия от средата на XVI в. - опис № 61, сигн. III с 17
2. Грамота на "угро-влашкия" войвода Иван Михне от 1586 г. /"румънска редакция" - изправа/ - оп. № 216, сигн. Кирилски актове IX, 1.

МИКРОФИЛМИРАНИ:

- Октоих от XIII в. /оп. № 136 - сигн. III б 9/
 Драйковият видински апостол от 1428 г. /оп. № 95, сигн. III б 16/.
~~Српският~~ Откъс от апостол от 1277 г. /оп. № 89, сигн. III д 106
 Сборник на Вл. Граматик от 1469 г. /оп. № 31, сигн. III а 47/

Слова святаго Козма Презвитера на еретики и богомили от XI век
 /опис № 533, сигн. IV а 36

Погрешно е фотокопиран отчасти, заедно с сборника на Вл. Граматик /сигн. III а 47/ и един сръбски паметник, сигн. IV д 114. Той представлява един сборник от манастира Студеница - Сърбия от първата ~~половина~~ **третина** на XV в. и съдържа Патерик и Законника на Стефан Душан. Редакцията е сръбска. Общо паметникът съдържа 273 стр. и е проучван много пъти и от различни автори.

София, 8 август 1976 г.

 /ст. н. с. Петър Коледаров/

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Старобългарски кни-
жовни паметници от Британ-
ската библиотека

В микрофилмите са заснети:

1. Четириевангелие от втората половина на
XIV век, принадлежащ на Търновската книжовна школа;
В същото е отразено, че ИВАН СРАЦИМИР е съзар на
ИВАН АЛЕКСАНДЪР и е владеел само Видинска област;

2. Сборник от беседи и поучения по разказани
евангелски текстове; Документите са много ценни от ли-
тературна гледна точка и в езиково отношение.

Материалите са придобити от резидентурата в
Лондон през 1975 г.

ИЗГОТВИЛ,

Капитан: _____

Отп. в 1 екз.
Изп. - 1474-17536
Нап. - Н. Миленова
София, 5.8.1976 г.

УТВЪРЖДАВАМ:

ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС
Полковник: Митов
София, 25. X. 1976 г.

Строго секретно!
Екз. единствен

12.10.1976
1001
КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

(29)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Преснимане архива на
проф. Иван Дуйчев

В плана за агентурно-оперативната работа на отдел XIV, ПГУ-ДС, е запланувано през 1976 г. да се извърши преснимане на целия архив на проф. Иван Дуйчев. Този архив е събиран в продължение на десетки години и представлява ценно национално богатство, което трябва да се използва по най-сигурен и рационален начин.

За изпълнението на тази задача посредством с.с. "ИРИНА" са създадени необходимите оперативни условия. Във връзка с това

ПРЕДЛАГАМ:

1. Преснемането да се извърши с техника и материали на ПГУ-ДС.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 2 -

(39)

94

105

2. В дома на проф. Иван Дуйчев
да работят с.с. "ИРИНА" и о.р. Величка Георгиев
от отдел XII, ПГУ-ДС.

3. Преснемането да започне на 19 октомври 1976 г. от 9.00 ч. и да продължи до 29 октомври 1976 г.

4. Връзката със с.с. "ИРИНА" да се осъществява чрез о.р. ХРИСТО ИЗМИРЛИЕВ от отдел XIV, ПГУ-ДС.

С Ъ Г Л А С И И,

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,   НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XII, ПГУ-ДС,
Подполковник: *[Signature]*   Полковник: *[Signature]*

Отп. в 1 екз.

Изп. - 1422-17188

Нап. - Н. Миленова

София, 15.Х.1976 г.

(39) 106

ЗАСНЕТИ МАТЕРИАЛИ ПРИ ПРОФ. ИВАН ДУЙЧЕВ

1. Архивната книга на семейство Булгари от остров Корфу, печатана около 1772г. във Венеция. /Книгата представлява интерес за проследяване на рода Булгари преселвали се след 1453г. на остров Корфу. От този род са произлезли редица видни книжовници и духовници, писали на гръцки и латински език. В нея се намират и сведения за пренасяне мощите на кипърския светец св. Спиридон, почитан и в България, чиито мощи са били пренесени от този род на острова и превърнати във фамилна реликва. Книгата не е публикувана изцяло. Сведения за нея е ~~направил~~ ^{дал} проф. Иван Дуйчев през 1946г. в Годишника на българския библиотечен институт, т. I. В момента у нас с изследване историята на този род и мощите на св. Спиридон се занимава историкът

~~Иван Божилков~~ Иван Божилков / *Per la famiglia Bulgari
inspatriotarca della Chiesa e glorioso corpo
di S. Spiridon in Corfu*

2. Тескерето на семейство Чалъкови на турски език. /Тетрадки с позволение за търговия пред турските власти. Непубликуван материал/

3. Български ръкопис с житието на св. Георги. /Непубликуван/

4. Псалтикия /Непубликуван ръкопис с нотно писмо/

5. Книгата на Франческо Брачолини от 1637г. /Книгата представлява рядко библиофилско издание, в което е включена и поемата "Покръстена на България" разкриваща историята за покръстването на българите през 862г. при папа Николай I. /

La Bulgaria convertita, Poema Heroico, di Francesco Bracciolini, 1637

6. Две папки със неиздадени негативи на документи от Ватиканския архив. /проф. Дуйчев има намерение да ги издава/

7. Две папки с документи от Зографския манастир на Атон. /проф. Дуйчев има намерение да ги публикува/

8. Два плика с писма на видни наши възрожденци на български език от XIXв. /материалите не са публикувани и проф. Дуйчев смята да ги обнародва/

9. Няколко гръцки ръкописа с религиозно съдържание /Непубликувани материали/

10. Папка с откъси от гръцки ръкописи. /Непубликувани материали/

11. Апокрифен свитък с миниатюри дълг 5,20м / Свитъкът не е публикуван изцяло, отделни сведения за него проф. Дуйчев ~~направи~~^{даде} преди няколко години в Югославия. Представлява голям интерес и би могъл да се издаде изцяло, тъй като подобно нещо досега не у публикувано у нас /.

12. Копия от писмата на цар Симеон и Лъв Магистър, съхраняващи се във Византийския институт в Атина /Ръкописите не са публикувани и проф. Дуйчев смята да обнародва материалите /.

13. Ръкопис от XIXв. /Ръкописът не е публикуван и съдържа текстове отнасящи се до сръбското минало, например до сръбския княз Стефан /.

14. Служба на Иоан Владимир, зет на цар Симеон. /Изданиято е на гръцки език и е рядко библиофилска находка, печатано е във Венеция през 1858г. по едно издание от 1774г. /

15. Ръкопис от книжницата на католиците в Пловдивско /Непубликуван материал/

16. Противобългарско съчинение на ~~български~~^{френски} език от 1877г. /Рядко библиографско издание/ *Carte ethnographique de la Turquie d'Europe et de la Grèce et mémoire sur la repartition actuelle des races dans la péninsule balkanique avec tableaux statistiques publiés à Londres par Edward Stanford, 1878*

17. Противобългарско съчинение на гръцки език представено на Берлинския конгрес. /Рядко библиографско издание/ *Едуард Станфорд: Етнографска карта на Европейска Турция и Гърция с ведомостта на белишки зе, разположението на племената (народностите) в илюстрираният и-ов и статистически таблици на населението, Атина*
18. Славянски ръкопис от XVIII-XIXв. /Непубликуван/ 1874

19. Книгата на Барбиери за експедицията на Амадей У IV в България /Рядко библиографско издание/

20. Около 100 снимки на документи от Унията от 1860г /Документите не са публикувани, но са транскрибирани от проф. Дуйчев и могат да се дадат на историци интересувани се от този период/.

21. Географски материали за линията на Дунава в Сърбия и България /по мнение на проф. Дуйчев материалите да се предадат на Военния музей, за който представляват интерес/.

22. Микрофилм на български ръкопис от Британския музей от XIV в. /Микрофилмът е предаден на Народната библиотека "Кирил и Методи"//

Две кучий с филми са изработени на
Виктор Гурова - (общо 8+6=14 др. филм. метр)
и романи.

19.02.90г. М + Г. Вж.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Ролки микрофилми-дубъл от английски дипломатически документи от серия War Records на Foreign Office

807

Върху 16 ролки с микрофилм-дубъл са заснети английски дипломатически документи от серия "War Records, фонд 36-371 на Foreign Office в Public Record Office". Микрофилмите са сгодност да се четат на апарат.

12 ролки са от подсерията "Bulgaria" и обхващат 21 архивни единици с общо 6456 листа /кадъра/;

Една ролка е от подсерията "Greece" и обхваща 2 архивни единици с 541 листа /кадъра/;

Три ролки от подсерията "Jugoslavia", които обхващат 4 архивни единици с 1237 листа /кадъра/.

Общо 16-те ролки микрофилми-дубъл съдържат 8230 листа /кадъра/.

От подсерията "Bulgaria" са заснети архивните единици: 23722-23, 23725, 23729-33, 23735-46, 23738-40 и 23752-59 включително.

Не са заснети цялостно и липсват доста архивни единици от серията 1939 г. за България. За Гърция и

Югославия архивните единици са случайно подбрани. Във връзка с написването на многотомната "История на България", сътрудници от Института за история при БАН са заснели архивните единици от подсерията "Bulgaria" и се пазят в Научния архив на Института, но не са подредени и обработени. Архивните единици от подсерията "Greece" и "Jugoslavia" се придобиват за първи път. Нито една от архивните единици от посочените придобити материали на тези подсерии не е набавена на микрофилм в Централния държавен исторически архив.

Заснетите документи принадлежат на британското Министерство на външните работи /Foreign Office/ и представляват досиета на България, Гърция и Югославия в така наречения департамент за Южна Европа /Southern Department/ във връзка с развитието на кризата в навечерието на Втората световна война и международните отношения на споменатите държави към Англия, помежду си и към очерталите се два враждуващи лагера.

Архивните единици съдържат оригиналите от докладите и отчетите на пълномощния министър ДЖОРДЖ РЕНДЪЛ или управляващи легацията на Великобритания в София като ЕДМЪНД ХООТ и военните аташета – подполковниците АЛЕКСАНДЪР РОС и ЧАРЛС КЛАРК. Съдържат също приложения и документални материали от различно естество, изрезки от вестници и списания, стенографски дневници на Камарата на общините и Военния кабинет, протоколи на срещи, преписи от доклади на шефовете на английските дипломатически мисии в други страни, предимно в Турция /sir Hugh Knatchbull - Huggessen и sir Percy Loxaine /, в Гърция /sir Sidney Waterlow и

сър М. Palaret /, в Югославия / сър Ronald H. Campbell /, в Румъния / сър Reginald Hoare / и други. Архивните единици съдържат още инструкции на Foreign Office, респективно неговите ръководители - лорд виконт ХАЛИФАКС /държавен секретар на външните работи/, сър РОБЕРТ ВАНСИТАРТ и сър АЛЕКСАНДЪР КАДОГАН /негови помощници/.

На водещия лист от преписките има оценки, коментарии и мнения във формата на бележки на работниците-началници и референти - от Южния департамент като сър ОРМ САРДЖЪНТ, МОРИС ИНГРЪМ, ФИЛИП НИКЪЛС, Ф.Д.БРАУН, И.КЪРКПАТРИК, Р.БОУКЪР и други.

В посочените архивни единици има и преписки с други английски ведомства: Министерство на войната, Министерство на външната търговия, БАНКЪВ ИНГЛЪНД, решения и мнения на специални военни и други експертни комисии при срещи, съвещания и други с чужди мисии, а също така писма и меморандуми на частни лица от различен ранг и положение и пр.

Документалните материали в доставените микрофилми разкриват не само външната политика на Великобритания и на нейните съюзници към България, но и някои важни факти и тенденции в политиката на Двореца, българските буржоазни правителства през 1939 г., личната дейност на български политически лица /д-р ГЕОРГИ КЪОСЕ-ИВАНОВ, СТОЙЧО МОШАНОВ, ГЕОРГИ ГОВЕДАРОВ, ДИМИТЪР ГИЧЕВ, ГРИГОР ВАСИЛЕВ, КОСТА ТОДОРОВ и други/, техните връзки със западните държави от Съглашението и др.

От документалните материали се очертава ясно стремежът на цар БОРИС III и на правителството на д-р Г.КЪОСЕИВАНОВ да закрепят вътрешно-политическите си позиции чрез осъществяването на териториална ревизия на Букурещкия от 1913 г. и на Ньойския договор от 1919 г. като използват стратегическото положение на България в създадената международна обстановка.

От друга страна ясно се очертава неотстъпчивостта на буржоазните правителства в Югославия, Румъния и Гърция към България, ролята на Турция като техен посредник и застъпник на интересите на "задоволените" съюзнници от Балканския пакт, общото им споразумение да окупират и при първа възможност – да унищожат самостоятелността и съществуването на българската държава – при положението, че тя не се присъедини безусловно и доброволно към тях и не пропусне през територията си войски, които биха отишли да помогнат на Румъния или друга нападната съюзна страна. Изяснява се също и играта на буржоазията в Румъния и Югославия с двата враждуващи лагери с цел да запазят придобивките си или евентуално дори да ги увеличат – например с излаз на Бяло море за Югославия и т.н.

Представена е добре политиката на Великобритания за създаването на един неутрален блок срещу хитлеристката агресия и влиянието на Съветския съюз на Балканите и в Средна Европа. За тази цел тя се стреми да привлече Италия, Унгария и България като ги примири с държавите от Балканския пакт. С тази цел Foreign Office търси форми и начини да посъветва чрез Тур-

ция, Румъния и Гърция към известни отстъпки към България. Всичко това обаче става без Англия да излиза на преден план и без да загуби влиянието и позициите в страните от Балканския пакт. Ръководителите на Южния департамент или на цялото английско външно министерство нееднократно подчертават, че отдават по-голямо значение на съюзниците си от Балканския пакт, отколкото на България, независимо от важното и стратегическо значение и ключови позиции или от качествата на боеспособната ѝ армия.

Посочените микрофилмирани материали могат да се използват не само като документация и сведения от наши дипломатически и други ведомства, но и като важни извори за осветляването и разработката на проблеми от най-новата история на България. За целта обаче е нужна съпоставка с дипломатически документи от други страни и от домашни извори, спомени и пр. В случая от първостепенна важност са мемоарите на английския пълномощен министър в София през разглеждания период ДЖОРДЖ РЕНДЪЛ, които са набавени от Библиотеката на Софийския университет "Кл.Охридски" /сигнатура 256630/.

25 XI 1976 г.
С ъ ф и я

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Архивът на АЛЕКСАНДЪР ЕКЗАРХ

АЛЕКСАНДЪР ЕКЗАРХ /АЛЕКСАНДЪР СТОИЛОВ БЕЙОГЛУ/ е роден в началото на XIX век в Стара Загора. Учи в родния си град, след това в Букурещ, Мюнхен и Париж. Той е един от най-образованите българи от онова време. Посветил на обществена и дипломатическа дейност повече от 15 години от живота си АЛЕКСАНДЪР ЕКЗАРХ е оставил твърде голяма документация и архивни материали. Тези тук са свързани предимно с личния живот на този виден наш възрожденски деец:

- документи свързани с неговото образование в Париж, зрелостното му свидетелство, квитанции за такси от университета, изпитни протоколи и др.;
- удостоверения за самоличност и паспорт;
- писма от него и до него от видни български възрожденски дейци: Гаврил Кръстевич, М. Балабанов и др.;
- запазена почти цялата лична кореспонденция със семейството му и др.;
- копия на документи с административен характер и други.

81

Придобитите материали са важни не само сами за себе си, а още и като една липсваща част от фонда "Ал.Екзарх" в НБКМ. С тяхното набавяне е на лице един рядък факт на образуване на фонд от почти всички налични документи на наш възрожденски деец.

26 XI . 1976 г.
С ђ Ф и я

Из архивите на ДС

813

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До

ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от майор ТОДОР КОСТОВ ТОДОРОВ – зам.
началник отдел XIV, ПГУ-ДС,

ОТНОСНО: Проведена среща
със с.с. "ВЪЛЧАНОВ"

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

На 22 т.м. в 11.30 ч., съгласно предварителна
договорка по телефона, проведох среща със с.с. "НАЙДЕНОВ"^{ВЪЛЧАНОВ?}
в кафе ЦДНА, която продължи около 2 часа.

Главният въпрос на срещата бе използване възмож-
ностите на с.с. и тези, създадени след последното посеще-
ние у нас на външния министър на ВАТИКАНА, КА-
ЗАРДИ за проникване и придобиване на материали
от "ОСТРОВА". Развивайки задачата, която му поставих,
с.с. "ВЪЛЧАНОВ" сподели:

За ефективното и пълно преглеждане на архива
той предлага да се създаде група, в която да бъдат вклю-
чени историци-специалисти по различните периоди, които
да работят съвместно и да се допълват и подпомагат. За
ръководител на групата предлага професор ИВАН ДУЙЧЕВ,

който единствен от нашите учени се ползва с пълното доверие на ВАТИКАНА. За целта предлага да се извика професор ДУЙЧЕВ на среща на високо ниво и да му се предложи да оглави тази група. Да му се даде възможност да предлага хора, но в същото време му се подсказат и някои лица, като с.с. "ВЪЛЧАНОВ", "ТЕРВЕЛ" и др. "ВЪЛЧАНОВ" счита, че професор ДУЙЧЕВ ще бъде поласкан и ще възприеме с готовност предложението.

След оформянето на групата ще следва да се изработи подробна програма с конкретни задачи за всеки участник, която следва стриктно да се спазва. Едновременната работа в архива на всички през целия период няма да бъде необходима.

С.с. "ВЪЛЧАНОВ" сподели някои свои впечатления от конгреса по византистика в Гърция. Съобщи, че поради смъртта на баща му, на конгреса не е присъствал ПЕТЕР ШРАЙНЕР.

Поисках от с.с. "ВЪЛЧАНОВ" да ми предаде сведенията за ПЕТЕР ШРАЙНЕР, Герхард Биркфелнер и други свои връзки, но не бе готов.

Договорено бе следното:

1. На следващата среща да ми предаде горните данни, както и копие от доклада си за резултатите от конгреса.

2. Да поставя за решение въпроса за изграждане на научна група за работа в "ОСТРОВА" и съобразно резултатите, да обсъдим по-нататъшните стъпки.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 3 -

Във връзка с резултатите от срещата

П Р Е Д Л А Г А М:

1. Да се възприеме идеята на с.с. "ВЪЛЧАНОВ" за формирането на научна група за работа в "ОСТРОВА".
2. Чрез резидентурата в КЛК да се организира на високо ниво среща с професор ИВАН ДУЙЧЕВ, на която да се вземе неговото съгласие.
3. Практическата работа по формирането и програмата на групата да се възложи на с.с. "ВЪЛЧАНОВ".
4. По всички поставени въпроси да се проведе консултация с ОР "КРУМ".

Отп. в 1 екз.
Изп. - 1479-17634
Нап. - Н. Миленова
София, 3. XII. 1976 г.

*Представителите в София
са организирани с проф. С. Ален
и ще се срещат
10.12.76*

I55

Строго секретно!

66
23

М. В. Р.
ПЪРЕО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
г. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

Рег. № 1612, екз. № 1
4. 11 1988 год.

СЪОБЩАВА: С.с. "БОГДАН"

ПРИЕЛ: ОР "КРУМ"

АГЕНТУРНО СВЕДЕНИЕ

К О З И Н И Ц А

При един от първите уроци при ПАРАМЕЛ върху масата ми бе оставен разтворен том на "BYZANTINOSLAVICA" със статията на Оливие за открития от него ръкопис в Прага, произхождащ от България и принадлежащ към архива на КОЗИНИЦА. Казах, че за първи път чувам за този архив и затова, че съдбата му е свързана с България и помолих ПАРАМЕЛ за разяснения. ПАРАМЕЛ разказа, че архива е изнесен от българската армия през Първата световна война, част от него е била върната на Гърция след войната, но през Втората световна война отново е бил прибран от българите. Съществуват каталози на архива. Междувременно, част от архива е бил разпилян – за пример, ръкописа от Прага.

По сведения на чужд учен /не можах да науча нито националността му, нито името/, който посетил в първите години след войната България, ръкописите били депо-

67
24

зирани в мазето на Националната библиотека "Кирил и Методий". Прочее информатора може да бъде според мен и български гражданин.

ПАРАМЕЛ каза, че повече сведения по въпроса мога да получа от ОЛИВИЕ – специалиста по "изгубени ръкописи" в секцията. Уверих ПАРАМЕЛ, че ще направя справки след като се завърна в България за съдбата на ръкописите на архива и ако се окаже у нас, всичко което е възможно да се направи, за да бъде вкаран в научно обръщение.

Разговорите с ОЛИВИЕ не дадоха нищо повече от информацията на ПАРАМЕЛ. Интересно, според мен, е заявлението му, че ние, според него можем спокойно да публикуваме архива, без да се опасяваме, че можем да бъдем обявени за крадци – новата българска генерация и власти не могли да бъдат държани отговорни за действията на фашистките генерали.

Въпросът беше разискван в разговор между ПАРАМЕЛ, професор АЛ.ФОЛ, на който присъствах. Беше решено ОЛИВИЕ да ми предаде сведение за съдбата на ръкописите и движението им. Мотивирайки се със заетост, до края на работата ми в Париж, ОЛИВИЕ не ми предаде сведението.

Моето мнение по въпроса:

Очевидно е, че не печелим нищо от това да държим архива на КОЗИНИЦА в тайна. Последният едва ли има някаква особена стойност за българската история, кул-

68
25

- 3 -

тура и изкуство. Не можем да го публикуваме, защото за самостоятелна работа върху такова издание ни липсват кадри; второ – светът все пак ще каже, че българите са били грабители през войната, а сегашните власти укривайки ръкописа са укривали в същност фашистки престъпления.

Затова предлагам да предложим на гръцката секция /ПАРАМЕЛ и ОЛИВИЕ/ да направим съвместно издание на архива. Това ще пресече нелоялните атаки. Мисля, че е излишно да предлагам как точно да стане това, така, че да бъдем предпазени от всички евентуални неприятности. Срещу това предложение, можем да поискаме от секцията или от наши кореспонденти и други неща, които ни интересуват.

След като изданието бъде готово, да върнем ръкописа на гръците, като го изтъргуваме за наши паметници на културата, намиращи се в гръцки ръце.

25.3.1976 г.

"БОГДАН"

Отп. в 1 екз.

Изп.-14-17536

Нап.-НМ-1489

София, 3. II. 1977 г.

194
→

8771 - 71

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Реализацията на някои от придобитите произведения на изкуството и документи с културна и историческа стойност.

В резултат на проведените мероприятия през 1976 година бяха придобити ценни културни и исторически документи и произведения на изкуството. Това спомогна за допълнително изясняване на важни моменти от историята на българската държава и народ и за обогатяване нашия културен и исторически фонд.

От придобитите през годината материали са реализирани или е подготвено използването на следните:

1. По пропагандиране на българската култура:

1. Закупените от нас петдесет екземпляра от книгата "Българска фонология", издадена с наше съдействие в САЩ от американския гражданин Ърнест Скетън, са изпратени до наши книгообменни партньори в чужбина като Московския и Ленинградския университет, Институт по славистика в Париж, Филологически институт в Брюксел, Институт по славистика в Упсала, Университетската библиотека в Кембридж и Оксфорд и др

2. Въз основа на откритите в Куба, Испания, Франция и ГДР и обработени от Ангел Будев летописи за Руско-турската война (1877 - 1878) и хроники, писма и гравюри, сътворени от Еирике де Лом и Пелис~~е~~, в които е изразена

2.

195
285

тяхната обич към България и Русия, към съдбата на балканските народи, към освободителната мисия на Русия, е направено следното:

а/ Публикувани са серия от статии във вестник "Литературен фронт" с хроники и преводи; в сп. "Отечество" – кратка бележка и гравюри и във в-к "Червено знаме" – Видин, статия с гравюри за национално-освободителните борби във Видинския край.

Предстоящо е публикуването на статия във вестник "Отечествен фронт", като се предвижда в няколко от поредните му броеве да бъдат поместени хроники и гравюри.

Предвидено е място за статия, хроники и гравюри в сп. "Обзор".

Подготвят се статии и коментари за поместване в сп. "Наша Родина".

б/ През 1975 година бе заснет и излъчен по телевизията филм на тема "Неизвестни испански гравюри".

в/ Предадени са за печат в издателствата на:
– "Септември" монография за 350 страници под наименованието "Испански гравюри за Руско-турската война – 1877–78 год."
– "Наука и изкуство" луксозно издание около 450 стр. под наименование "Испански хроники, писма и гравюри за Руско-турската война 1877–1878 година".

г/ Подготвя се голяма изложба на 3 март в Националната художествена галерия. Такива изложби ще се организират и в окръжните градове на страната.

3. Изготвената и преведена на френски език историческа справка по някои моменти от нашата история е предадена на проф. Роже Портал от Франция. С него имаме договореност

3.

~~196~~
~~14~~
6

да напише книга за България, с оглед същата да излезе през тази година.

II. По материалите свързани с историята и културата на българския народ и държава.

1. Доставените стари издания книги на "Българската секция" към Социалистическата работническа партия, издавани в Гранит сити, щата Илинойс – САЩ са предадени на БАН и оценени високо. Същите ще послужат при разработката на раздела за българските емигрантски организации от многотомната история на България.

2. Намерените в ГФР архивни материали за Фердинанд, съдържащи снимки, писма, печати-вензели и др. отразяващи дворцовия живот в България и живота на Фердинанд след абдикацията му, имащи историческа и етнографска стойност, ще бъдат предадени в Централния държавен исторически архив за попълване на съответния фонд.

3. Намереното в САЩ оригинално писмо и снимка на Райна поп Георгиева, писано в Москва през 1879 година ще бъде предадено също на Централния държавен исторически архив.

4. Придобитата в страната част от архива на Петър Даскалов – журналист и обществен деятел, с негови пътеписи от началото на века, в които е отразен живота на българите в Битоля, българските калугери в Хилендарския манастир, Света гора и Зограф е предаден в Централния държавен исторически архив. За попълване на съответните фондове към архива са предадени и намерените в същия архив материали-снимки от Балканската война, декларация от XII Конгрес на Македонската Политическа организация в САЩ и др.

4. 197
15
~~7~~
7

5. Издирените в библиотеката на мъхитарянската конгрегация във Виена материали на арменския периодичен печат, отразяващ събитията в България от 1846 до 1910 година и по-специално Априлското въстание, Руско-турската война 1878-78г, политиката на великите сили към Балканите и по-конкретно към България е предложено на Единния център за подготовка на кадри по история във връзка с 1 300 годишнината от създаването на България да подготви и издаде сборник под наименование "Арменски извори на българската история".

III. По придобитите предмети на изкуството:

1. Чувствително се обогати чуждестранния фонд на Националната художествена галерия с изкупените на износни цени около 22 художествени творби от известни и неизвестни чуждестранни майстори, с около 10 скулптори, графични творби, икони и стари исторически карти.

С подчертано висока художествена и музейна стойност могат да се посочат следните творби:

- Портрет на "Кралица Елизабет" с неизвестни за сега автор, датиран от 1573 година. По Предварителна оценка на наши експерти, касае се за шедьовър, струващ стотици хиляди долари;

- "Натюрморт с риби" от Бойден -17 век със стойност около 20-30 хиляди долари;

- "Пейзаж" от Лотен 17 век с около 15-20 хиляди долари;

- Няколко творби от Жул Паскян, между които "Приятелки" - литография, "Детето чудо при момичетата" - офорт и други.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[signature]</i>	

5.

198
48/8

От скулпторните творби особено ценни са "Глава на Буда" от XIII-XIV век, две индуски фигури (бронз), женска глава (бронз) от Марсел Жимонд.

От графиките особено ценни са рисунките на Штайлен, Руо и др.

Придобитите икони, оценени като оригинали са предадени на Националната художествена галерия.

Освен горепосочените художествени творби от чуждестранни майстори, на Националната художествена галерия бяха предадени и някои от творбите на наши художници, творили по различни време в чужбина. Така например придобити са 8 картини на българския художник Борис Георгиев, живял в Индия, Латинска Америка, Италия и др. страни, две скулпторни произведения на българския скулптор Асен Нейков, живял в Италия. Особено ценни са трите глави (портрети) на Асен Нейков и скулптурата "Марица".

С набавянето на тези произведения в Националната художествена галерия ще бъдат организирани самостоятелни колекции (сектори) на тези автори.

IV. Мероприятия с по-особена важност.

1. Обработеният архив на митрополит Андрей Велички по предварителни оценки представлява изключителен интерес, както от политическа, така и от историческа гледна точка. Предаден е за запознаване на наши отговорни ръководители, след което ще се пристъпи към по-нататъшното му използване.

2. Въз основа на придобитите документи, книги, картини, скулптори и др. материали бяха изготвени два документални филма, които се явяват принос за чествуването на 1 300 годишнината на българската държава.

4.02.1977 год.

Материалът е изготвен от с. Увачков - ММД. 1. IV 77 г

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА
Т У К

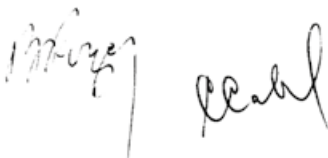
Приложено изпращаме Ви 144 страници преводни
материали от фонд РН 19-VII на Западно-германския военен
архив, съдържащи сведения за участието на Българската
народна армия в I и II фаза на Отечествената война 1944-
1945 година.

Отп. в 2 екз.
екз. 1-адресанта
екз. 2-към дело
Изп. -14-17634-ЦЖ
Нап. -НМ-3487
София, 19.3.1977 г.

МИНИСТЪР:

1977 г.
София

С П Р А В К А

Преводните материали съдържат извлечения от архивни дела на немско-фашистката група армии "Е" срещу които е воювала БНА през Отечествената война 1944-1945 г. Те разкриват замислите и плановете на хитлеристкото командване за водене на войната срещу България. Дават автентични сведения за силата, състава и групировката на немските войски, действащи срещу БНА, както и за хода на самите бойни действия срещу българските войски от гледна точка на вермахта. Особен интерес представляват оценките и признанията на немско-фашисткото командване за значителната боеспособност и високия боен дух на частите и съединенията на Българската народна армия.

Настоящите архивни материали могат да бъдат използвани като документален източник при разработване на военноисторически въпроси свързани с Отечествената война на България 1944-1945 година.

1977 г.
С о ф и я

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА
Т У К

Приложено изпращаме Ви около 200 страници
от придобити документи от тайния хитлеристки фонд
РН 31-II, намиращ се във Федералния военен архив на
гр. Фрайбург - ГФР.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 205 страници.

МИНИСТЪР:

В. Ч. Чирков

Рег. № 222/185

СВЗ 2 1977 г.

София

Отп. в 2 екз.

екз. 1 - адресанта

екз. 2 - към дело

Изп. - 14-17634-ЦЖ

Нап. - ИМ-2429

София, 22. IV. 1977 г. 8169/77

М. Кочу скач

97

С П Р А В К А

Във фонда РН 31-II са съхранени архивните дела на Германската военна мисия в България за периода от м.май 1941 г. до м.септември 1944 г. Извлечените и преведени материали от архивните дела на Германската военна мисия дават възможност да се изяснят, уточнят и допълнят редица важни въпроси в различни аспекти на Немско-българските отношения /предимно във военната област/ през разглеждания период. Особен интерес представляват;

- месечните доклади и отчети на ръководителя на Германската военна мисия в България с оценки за общата стратегическа обстановка на всички фронтове, за политическата обстановка в България, развитието на партизанското движение в България, боеспособността на българската армия и други въпроси от по-общ характер;

- данните за числеността, състава и дислокацията на немските войски в България към определени дати;

- водените по дни военни дневници на мисията за периода 1.III. - 9.IX.1944 г.;

- 2 -

- протоколите и записките за проведени разговори и събеседвания по оперативни и организационни въпроси между ръководителя на Германската военна мисия в България и българските висши офицери;

- проектите и опитите на немскофашисткото командване за организиране и извършване на прохитлеристки преврат в България в навечерието на 9.IX.1944 г.;

- съставените от РО на мисията характеристики на офицери от висшия команден състав на българската армия и на българските политически дейци;

- организацията на абвера в България към началото на м.май 1944 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 205 страници.

_____ 1977 г.
С о ф и я

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Лично строго секретно!

Екз. № 2

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ
ПО ИЗДИРВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ
НА ПАМЕТНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА
ИСТОРИЯ И КУЛТУРА
ДР. ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА

Т У К

Приложено, изпращаме Ви 34 ~~листа~~ ксерокопия и превода им от немски език, придобити от Политическия архив в Бон

Ксерокопирани са шифрограми и телеграми разменени между германското посолство в Токио и германското министерство на външните работи, агентурни сведения на германски секретни сътрудници в Япония, докладни записки на хитлеристки дипломати. Материалите отразяват настъпилата паника сред висшите хитлеристки кръгове в Берлин и Токио след разкриване дейността на д-р РИХАРД ЗОРГЕ като съветски разузнавач.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 34 листа ксерокопия и 44 листа превода им.

_____ 1977
С о ф и я

МИНИСТЪР :

Отп. в 2 екз.
1- _____
2- _____
Изп.: 14-17634
На: _____ СМ-2354

Документа записа
относно

документите за българската история през 19 век
съхранявани във Ватиканските архиви.

Документите за българската история през 19 век, частен
но недостъпни до скоро, се намират във следните архи-
ви на Ватикана.

I Archive de la S. Congregation de la Propagande

Във фондоте: 1 Scritture riferite nei Congressi; Bulgaria-Walachie
2 Lettere e decreti della S. Congregazione e
Biglietti di Mons. Segretario
3 Udienze di Nostro Signore

II Archives Secretes du Vatican

фондоте: 1 Segreteria di Stato
2 Archivio particolare di papa Pio IX

III Archives de la S. Congregation Orientale

фондоте: 1 Scritture riferite nei Congressi-Bulgari
2 Scritture originali delle Congregazioni per gli
affari orientali; Bulgari; Extra sommario:

Sui provvedimenti per buon andamento delle
missioni dei Bulgari di rito orientale

3 Lettere e Decreti della S. Congregazione per
gli affari orientali e biglietti di Mons. Segretario

4 Acta Congregationem Generalem

IV Archives Generales des Peres Augustin de la
Assomption

фондове: 1 Correspondance generales

2 Correspondance bulgares

3 Documents

4 Journal du P. Galabert.

5 Copies des lettres et rapports

Fonds

Mission d'Orient

Всички фондове след разпоруките на Казарони в
България са отборени за българските историци.

Имах възможност да работя в архива на асумпцио-
нистите - най-заборения архив досега на Ватикана - не са-
мо за историци от социалистическите, но и от капитали-
стическите страни. Това е обяснено, като се джме
предвид, че мисионерите на този орден и в частност
ръководителя на мисията му в Ориента пер Галаберт са
били напосарени от папата с наблюдението и контрола
над юниатското движение. Въз основа на техните анализи
и оценки и предположения Ватикана е планирала и прове-
дена своята политика спрямо България.

От четирите архива единствено в Архива на Асумпцио-
нистите не могат да се правят снимки на документите.
Но не поради официална забрана, а поради редността на
градния архивист Р. Berwaiz те друг ще публикува документите

Докладна записка

относно

ясните материали във Ватиканските
библиотеки и архиви, които представляват
интерес за изследванията върху българската
политическа и културна история

- 1 Кратка история на Тракия ^{и Македония} в хронологията на Hartmann Schedel, Buch der Croniken und Geschichten mit Figuren und Bildnissen von Anbeginn der Welt bis auf diese unsere Zeit. Nurnberg, 1493. Предод на немски от първото (1492г) латинско издание на хронологията от Георг Алт рисувани Michael Wohlgemuth и Wilhelm Pleidenwurf

Това е първото доколко ми е известно състояние върху антиката история на нашите земи в модерната европейска историография

- 2 Две непубликувани писма на Петър Богдан Бакински -

архиепископ на България [Cod. Bogd. Lat. 747 (417,
и Cod. Bogd. Lat 749 (375)]

3 Непубликувано писмо на Андреа Бойдан архиепископ
на Скопие [Cod. Bogd. Lat. 730 (4 123v)]

4 Книга и как маркоманите прегорнаха христодата
въра - историческо съчинение от неизвестен автор, пренесен
от XVII век разказващо за покръстването на Великомора-
вия, съдържа интересни сведения и за България -
[Cod. Bogd. Lat (212)]

5 Рецензия с обширни извадки от загубените ^{ръкопис} ~~1777~~ ~~1778~~
на архиепископ Петър Бойдан "История на Сърбия
и България" от ректора на теологическата школа
Cod. Ватикана Дисодани Пастрицио (XVII век). Рецензията
дава възможност да установим структурата на книгата,
броя и съдържанието на отделните глави, изборите ползувани
от Бойдан, патристичните титлуци на съчинението,
[Cod. Bogd. Lat. 485 (4 207 - 211)]

Тези материали са предадени на г-н Паоло
Копел - Сектор "Куптурно Наследство при КИК

6 Книгата "La Bulgaria conservata" (Покръстена
България) от видния италиански хуманист Франческо
Браччони, издадена в 1637г. В една томка от
503 стр автора възхвалява в благоприятна за нас
светлина историята на българския народ и дарисова
вдъх ~~вдъх~~ втората половина на 18 дка. Томката няма
стойност като източник на информация за българското

3
история, но с изключително ценна като проява на интереса на едрийския хуманизъм към историята и съдбата на нашата страна

7 Същешеството на Варлаам Копабрайски ^{XIV век} "За богомилите" (Vab. бт. 1100). Непубликувано у нас.

8 Препис на писмата на Пеон до Михаил, архонт на България - у нас ~~писмата~~ са погнати по друг препис (Vab. бт. 1100)

Тези три материала са предадени на д-р Стоянов от посолството на НР България в Рим.

9 Българогръцки ретиме ^{от XVI век} и родолюбиве и две народни песни от Македония (Archiv. San Pietro бт. С. 152)

Изключително ценен избор за етническата и културната история на българското население в Македония. Публикуван крайно неблагоприятно за нас от А. Vailland като Гръцкомакедонски ретиме. Засищането му а напосагане е оглед на нова будилкация от българските емигранти

Материалът предаден на проф. И. Замков

10 Тридесет и една средновековни карти на България - изключително ценен избор за политическата, географическата, етническата и културна история на нашата страна. Тези карти досега бяха неиздадени и недостъпни за нашите историци

12 Непубликувана поема на Франческо Брачолони "Поема за Тервел"

13 Гръцки ръкопис от манастира "Св. Ивон" близо до Созопол със старобългарски приписки, пергамент, XII век, 243 ф. (Cod. Reg. Svecor. бт. N 34)

Последните три материала още не са получени, тъй като поръчката ще бъде изпълнена на 20 май 1977г!

15 V 1977

Тервел.

Строго секретно!

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

ПРЕДАВА - СС"ВЪЛЧАНОВ"
ПРИЕЛ - Т. РИБАРОВ
На 28. IX. 1977 година

Рег. № 16412, е. № _____
10. IX. 1977 г. бл.

АГЕНТУРНО СВЕДЕНИЕ

ОТНОСНО: Работата на български специалисти във Ватиканската Апостолическа библиотека, Ватиканския таен архив на Конгрегацията. Архива за пропаганда на вярата и другите архиви на отделните католически ордени в Рим.

Необходимо е работата във връзка с издирването на документи и ръкописи от тези библиотеки и архиви да бъде разграничена и диференцирана, макар и тя да бъде осъществявана от една работна група, поставена под единното ръководство на крупен наш специалист. Процесите издирване, разчитане и публикуване на документите е необходимо да се осъществяват в непрекъсната последователност и в сравнително кратки срокове. В работната група трябва да бъдат включени представители на няколко генерации, за да има приемственост в извършването на работата и в усвояването на опита.

I. РАБОТНА ГРУПА

Ръководител: проф. Иван Дуйчев
Зам. ръководител: доц. Васил Гюзелев и Божидар
? Димитров, проф. Николай Генчев.
Други специалисти: Ани Данчева - Институт за история,
Елисавете Тодорова-Институт по балканистика

= 2 =¹⁷⁸

Драгомир Петров - преводач
Трендафил Кръстанов - Институт по балканистика.

II. РАБОТНА ПРОГРАМА

1. Извори (предимно документи) за периода IX-XIV век-изпълнители проф. Ив. Дуйчев, доц. В. Гюзелев и Ел. Тодорова.

II. Извори за XV-XVII в.) (документи предимно от Архива на Конгрегация за пропаганда на вярата); изпълнители- проф. Ив. Дуйчев, Б. Димитров, Др. Петров и А. Данчева.

III. Ръкописи, географски карти и атласи, портолани и др.; изпълнители - Б. Димитров, Тр. Кръстанов и Ел. Тодорова.

IV. Извори от архиви на отделните ордени; изпълнители - Б. Димитров, проф. Ив. Дуйчев, проф. Н. Генчев.

ВЪЛЧАНОВ

28.09.1977 г.

Отп. в 1 екз.

Изп. - х/с

Отп. - ЦР/10439
София, 10.10.77

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Т У К

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

839

ОТНОСНО: Проведена оперативна среща със с.с. "ВЪЛЧАНОВ"

ДРУГАРИЮ НАЧАЛНИК,

На основание утвърдения от Вас план за работа и дадените ми допълнителни указания, на 21 т.м. проведох оперативна среща със с.с. "ВЪЛЧАНОВ". Срещата бе проведена в ресторант "София" от 12.30 ч. до 14.20 ч.

В процеса на състоялата се беседа с.с. "ВЪЛЧАНОВ" ме информира за предстоящото му заминаване в Италия за срок от един месец. Поканата е отправена от италианска страна за участие в двуседмичен семинар в гр. Генуа по проблемите на италианските пристанища през Средновековието. Останалите две седмици престой в Италия се уреждат от сектор "Културно наследство" към КК.

В съответствие с утвърдения от Вас работен план поставих на с.с. "ВЪЛЧАНОВ" следните задачи:

- 2 -

1. Да използва пребиваването си в Италия за издирване и придобиване на интересувачи ни документи и материали, свързани с културно-историческото ни наследство както в гр. Генуа, така и в обект "ОСТРОВА".

2. Да направи необходимото за придобиване на допълнителна информация относно дейността на фондацията "Зръган", насочена срещу нашата страна и усилията ни за налагане нашите исторически тези зад граница.

3. Да укрепи старите и създаде нови връзки и контакти сред италиански и чужди учени с цел наводки и евентуално бъдещо използване на някои от тях по изпълнение задачи на отдела.

4. Да се опита да подготви почвата чрез свои колеги - изтъкнати историци, да бъде поканен да работи в архивите и фондохранилищата на ФРГ и Австрия през 1978 година.

5. Да придобие автентична информация относно присъствието на хърватски, сръбски, румънски и турски учени на постоянно или временно пребиваване в Италия и техните действия, насочени пряко или косвено срещу нашата политика в областта на историята и културата.

Поставените задачи с.с.прие без възражения и допълнителен коментар. Предлагам на с.с."ВЪЛЧАНОВ" да бъде предадена сумата 250 /двеста и петдесет/ щ.долара за изпълнение на поставените му оперативни задачи.

да!
+ [неясно]

Освен горното, в духа на предварителната ми съгласуваност с Вас, поисках от с.с. да подбере 3-4 подходящи младежи, които да предадем на професор Иван Дунев за краткосрочна подготовка по палеография, след което да бъдат изпратени за срок до 6 месеца в обект "ОСТРОВА" по изпълнение задачата за изчерпване на всички интересувачи ни документи и материали, намиращи се в този обект.

С.с. прие и тази задача и обеща да докладва по нея на 28 т.м.

В заключение с.с. ме информира подробно за предстоящите мероприятия на НИМ във връзка с 1300-годишнината на българската държава, които ще Ви докладвам по установения ред.

Горното за сведение и на разпореждане.

ИЗГОТВИЛ:

Капитан:

Т. Рибаров
/Т. Рибаров/

Отп. в 1 екз.

Изп. - 14-17137

Нап. - НМ-10130

София, 29.9.1977 г.

Т. Рибаров,

с.р. П. Димитров за исекуграфика
задачите по Италия и ги постави
в л.у. Италия.

7/X. 1977 г.

И. Силин

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Ксерокопия от документи на македонската политическа организация в САЩ

Материалите отразяват дейността на ЦК на македонската политическа организация с център гр.Индианополис – САЩ и са от периода 1942–1944 година. Това са резолюции, меморандуми, телеграми и други работни документи на организацията, в които се третира няколко проблема:

- а/ Македонският въпрос;
- б/ Англо–американската политика в европейския югоизток;
- в/ Американската политика в България.

Документите представляват интерес за историците, занимаващи се с историята на II световна война, отношенията между съюзниците, историята на балканските народи по време на войната, както и с македонския въпрос.

20 юли 1978 г.
С о ф и я

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Картотекирането на недвижими паметници на българското културно наследство в областта Банат и Трансилвания – СР Румъния

Придобитите 54 цветни и 25 черно-бели фотоснимки са заснети в Трансилвания и областта Банат на СР Румъния. Те ще илюстрират подготвяното научно изследване на българските недвижими паметници на културното ни наследство в споменатите области.

По-важните от тях са:

– На храма и сградата на някогашния български Францискански манастир в село Винцул де жос /Трансилвания/ изграден в началото на XVIII век от тамошната българска колония. В този храм е служил като енорийски свещеник от 1700 и 1724 година видният български възрожденски деец и книжовник ХРИСТОФОР ПЕЙКИЧ, а също така в манастирската сграда Блазиус Клайнер е написал своята "История на България" от 1761 година;

- На храма и сградата на някогашния български францискански манастир в град Дева /Трансилвания/, изградени също от българи в началото на XVIII век. Манастирската сграда е служила и като богословско училище на Българската францисканска провинция;

- На храма в село Винга /Банат/ и на други обществени и религиозно-култови постройки.

Село Винга е заселено с българи от 1738 година. През миналия век е било средище на богата българска книжовна дейност;

- На храма в село Бешенов /Банат/-издигнат през 1804 година и на други обществено-религиозни и култови постройки. Село Бешенов е най-голямото българско селище в Банат -наброява над 6000 българи. Населението му е съхранило безброй черти от стария български бит и култура;

- Сградата на лицей в Тимишоара, изградена със средства от фондацията на българите Яков и Маргарита Бибичеви, учредена през 1752 година.

Фотосите не са известни на Комитета за култура. След цялостната им обработка ще бъдат предоставени на ДО "Пластични изкуства, културно наследство и библиотечно дело" при Комитета за култура. Те ще послужат за попълване досиетата на недвижимите паметници на българското културно наследство в СР Румъния.

I66

УПРАВЛЕНИЕ
№ 16847
19

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

12/11

Из архивите на ДС

845

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Грамота на императрица Мария Терезия за банатските българи

Грамотата /Указа/ на Мария Тереза е интересен оригинален документ, с който се определят привилегиите, които могат да ползват банатските българи в рамките на австроунгарската империя.

След разгрома на Чипровското въстание 1688 година, компактни маси българи-католици от този край, около 10 000 души и 2 общини павликяни /еретици, наследници на богомилите/, се спасяват във Влашко, а след това отиват в Семиградско и Банат.

В Банатската област, в двете селища Винга и Бешенов, заселилите се българи се обръщат с прошение към кралския двор във Виена за получаването на известни привилегии, с които първоначално да облекчат своето заселване и устройване.

Придобитата грамота подробно третира именно тези привилегии. На 20.X.1740 година Мария Терезия идва на престола и административната власт на Банат използвайки смяната на владетеля се опитва да ограничи по разни поводи привилегиите, които обещал нейния баща Карл VI на българите, но които не били оформени в официална грамота. Заселването се забавило почти година. След редица уточнявания и забавяне още 3 години, указът бил връчен на специална депутация от видни банатски българи. Според него привилегиите се дават само на българите във Винга, както и на павликяните /около 300 семейства/ настанени във Винга.

Привилегиите напълно удовлетворяват и най-не-скромните /според професор Любомир Йилетич/ искания на българите. Те им осигуряват широка автономия всред оная робска зависимост от държавната администрация, в която живеели повечето банатски жители около тях. Българите имали право: да избират помежду си съдии и съдебни заседатели-католици; да строят католически църкви и училища и да ги надзирават, да получават отстъпки в правото за свободно точене на вино и пиво /право, което нямат другите общини в държавата/; получават свободата да търгуват и продават стоките си по всички панаири и тържища на държавата; да устройват 3 панаира годишно във Винга; обикновените граждански и углавни спорове да се разрешават от местния съдия и други.

Срещу тези права българите били задължени да плащат на държавата такса по 5 флорина на семейство, да устройват и поддържат на свои разноски рота от 100 войника, изучени и въоръжени, както трябва.

Грамотата е оригиналната, а не някой от многото преписи, както е практиката от тогава. Изработена е много добре, на пергамент /кожа/, с богато украсена орнаментация и винетки, с личния подпис на императрицата на края и е придружена с восъчен печат, поместен в специална кутия, също художествено изработена.

Придобитият материал е интересен за българската наука, защото осветлява един период от нашата история, и макар и с локално значение, може да намери своето място в една музейна експозиция, ако не бъде направена уговорка за известен период за съхранение.

ИЗГОТВИЛ,

/Цв. Живкова/

Отп. в 1 екз.

Изп. - 14-83ЦЖ

Нап. - 354-Н. Миленова

София, 9.10.1980 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 1380, сек. № 2
26. 1. 81, 19... год.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Разузнавателната работа по турските архиви

Едно от направленията на разузнаването е проникване и придобиване на документи за българската и балканска история от турските архивохранилища, както и опазването на нашите културно-исторически паметници на територията на тази страна.

Изпълнението на тази задача бе продиктувано от обстоятелството, че турските архивохранилища съхраняват изключително ценни документи за един продължителен период от историята на България.

Първоначалните стъпки на разузнаването по тази линия бяха насочени към изясняване на основните обекти, в които се съхраняват документите, отнасящи се за България и Балканите, тъй като хранилищата на Турция винаги са били недостъпни за българските историци и специалисти.

В резултат на извършената работа досега се установи, че основните ръкописни фондове, които притежават огромни

количества документи за България, класифицирани и необработени, се съхраняват в Турския държавен архив, Архивът към Министерския съвет на Турция, Вселенската патриаршия и архивохранилищата на окръжните градове.

За решаването на задачите по тези обекти бяха използвани възможностите на турски специалисти, османисти от трети страни и наши сътрудници.

Поради естеството на работата и изключително трудната обстановка, наред с изясняването на фондовете бе придобита информация и каталози на голяма част от архивите.

Проведените агентурно-оперативни мероприятия дадоха резултат през последните три години. Създадени бяха и реализирани възможности за придобиване на ценни ръкописи за историята на България от падането ѝ под турско робство до Освобождението, като:

– Анотиран каталог на ръкописите, които се отнасят за България и балканските страни за периода от XV до XIX век. Ценността на този каталог се състои в това, че той обхваща документи, касаещи най-вече България и някои области на Македония и Добруджа. Още повече, че подобен каталог досега не е издаван никъде в света, включително и в Турция;

– Списък на сигнатури и анотации на 263 документа, съхранявани в Държавния архив. Документите се отнасят за периода от XVII до XIX век и третират въпроси от икономически характер;

– "Пътепоказалец на Държавния архив на Турция" – Представлява интерес с това, че дава една цялостна картина на документите съхранявани в архива, без да посочва точните

сигнатури на отделните документи, а само на отделни тематични групи, отнасящи се до отделни райони на Османската империя;

– Кадастрални регистри на Силистренския санджак – 1150 страници ксерокопия, транскрибирани на новотурски език.

В рамките на Силистренския санджак са влизали териториите на днешната българска и "румънска" Добруджа, Браила, Килия, Хърсово и Текиргьол;

– Кадастрален регистър на Софийски санджак от 1444 година. Според административното деление на Османската империя Софийският санджак обхващал селищата на запад – до Них и Пирот; на изток – до Златица; на юг и югозапад – до Кюстендил и Скопие; на север – до Враца.

Кадастралният регистър отразява броя и наименованията на всички селища, броя и националността на населението във всяко селище, категорията собственост на земята, годишните доходи от различните видове стопанска дейност. Регистърът съдържа 542 страници;

– Кадастрален регистър на Чирменски санджак от 200 страници. Град Чирмен – център на санджака до началото на XVII век, е изчезнал. Той е обхващал днешните територии на южното Черноморие, Хасковско и Кърджалийско;

– Описание на походите на султан Осман II /1618–1622 г./ – съдържа обилни данни за нашите земи, крайдунавските градове и Северна Добруджа. Оригиналът е единствен;

– Четири каталога /1000 страници/ на съхраняваните във Вселенската патриаршия документи, които обхващат периода от създаването на Патриаршията до XX век. Каталогизи-

те са цялостни и всеки документ има кратка анотация. Набавянето им е ценно помагало за нашите специалисти;

- Славянски ръкопис с 420 страници от XIV век. Ръкописът има религиозно съдържание и представлява определен интерес за нашата славянска палеография;

- Атлас на политически, исторически и географски карти на Османската империя от 1844 година. Атласът съдържа също така и карти на разположенията на войските при известни битки от падането на България под турско робство. Придобит е оригиналът;

- Три филма с 583 кадра документи за крепостите Варна, Провадия и Шумен от XVII - XIX век;

- "История на Османската империя" с 344 страници, от XIX век - написана от неизвестен автор. Съдържа данни за нашите земи от падането на България под османско владичество до XIX век;

- "Копие на в-к "Завра", който Митхад паша е издавал в Багдад преди назначаването му за губернатор на вилаета Румели. Сбирката е ценна с младотурските идеи, които Митхад паша защитава;

- Шест броя оригинални документи от хранилището на турския държавен архив, които касаят въстание във Врачанско от средата на XVIII век. Документите и събитието са неизвестни на нашата историческа наука;

- 160 страници документи от хранилището на Държавния архив, третиращи въпроси от икономически характер за редица български градове през XVIII век.

Посочените по-горе материали се съхраняват в разузнаването и предстои реализирането им.

В резултат на проведени агентурно-оперативни мероприятия бяха придобити и обнародвани материали за Видин и Видинския санджак.

През периода 197—1975 година в резултат на съвместните усилия на разузнаването и Министерството на външните работи, бяха придобити редица ценни материали от Българската екзархия в Истанбул, включващи ръкописи, редки издания и икони съхранявани в Екзархията. Придобитите материали бяха предоставени на нашите специалисти и получиха висока оценка като придобивка за нашата историческа наука.

Като се има предвид изключително трудната агентурно-оперативна обстановка в Турция, почти невъзможния достъп на българските историци до документалното богатство на тази страна, свързано за огромен период с нашата история, смятаме за целесъобразно: работата по проникването в турските архиви да се води от разузнаването, а мероприятията, които ще се провеждат по официална линия да се съгласуват с него. Това ще допринесе за запазване на секретния характер на придобиването, запазване на турските учени, които ни помагат и ще гарантира по-продължителен период от време на ползуване на създадените възможности.

Целесъобразно е също така за най-пълноценно реализиране на придобитите и предстоящите да бъдат придобити ценни ръкописи и материали — да се създаде надежден екип от български специалисти.

Наред с това да се създадат условия Софийския университет, Ориенталският отдел на Народната библиотека "Кирил и

Методи" и Института по балканистика при БАН да започнат, по възможност в най-съкратени срокове подготовката на млади специалисти – османисти. Това е много наложително, тъй като са крайно недостатъчни у нас специалистите – османисти за обработване и използване на големите количества османски ръкописи, които се очаква разузнаването да придобие.

Целесъобразно е също така в Турция да бъде осигурена допълнителна бройка по линия на разузнаването.

м.п. 33/81г.

_____ 1981 година
С о ф и я

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

50

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ - ДС
гр. София
Рег. № 1381, екз. № 2
26.1.81 19... год.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Работата на разузнаването по придобиване ценни ръкописи за българската история от архивохранилищата на арабските страни

В изпълнение на Решение № 352 на Секретариата на ЦК на БКП от 5 април 1972 година, разузнаването организира работата по изучаване ръкописните фондове към архивохранилищата на арабските страни.

Извършеното в това направление показва, че дейността по придобиване на ценни ръкописи за българската история следва да се насочи преди всичко към хранилищата на Сирийската арабска република и АР Египет.

По отношение на Сирийска арабска република се имаше предвид, че в рамките на Отоманската империя, Сирия и по-точно Дамаск /Шам/, се обособява в отделна провинция и играе значителна роля в нейния политически и културен живот. Наред с това Антиохийската Патриаршия, която е обхващала християнското население в целия Близък изток, Армения и Грузия със

седалище Дамаск, е поддържала активни връзки с Вселенската патриаршия и Българската църква.

В резултат на организираните мероприятия от хранилищата на страната бяха придобити документи, които осветляват различни моменти от нашата история:

– Придобити са 50 броя оригинални ръкописи относно руско-турските войни от края на XVIII век, неизвестни за нашата историческа наука, които подробно отразяват отношението на поробеното българско население към завоевателя. Описани са водените военни действия между руските и турски войски при Видин, Силистра и Шумен. Документите бяха високо оценени от нашите историци;

– 4 броя оригинални османо-турски ръкописи относно Руско-турската война от 1878–1879 година. Ръкописите са неизвестни за нашата история. Те дават сведения за действията на турската администрация по провеждане на мобилизация в арабските страни за изпращането на войници от арабските страни по фронтовете в България, за спиране на руското настъпление;

– "История на османската династия" – Османо-турски ръкописи от края на XIX век. Авторът последователно се спира на живота и дейността на всеки султан. Данните, които дава потвърждават асимилаторската политика на османската империя спрямо немюсюлманското население, включително и българското;

– Копие на първата писана история на Османската империя. Книгата представлява арабски ръкопис от XVIII век, в който авторът отделя значително място на падането на България под турско робство. Ръкописът е озаглавен "Достоверна история от Ахмед бен Осман от град Манина";

– Колекция от портрети на турските султани, униформи и костюми на висши чиновници, военачалници, придворни, областни управители, кадии и офицери от всички родове войски, рисувани от италианските художници братя Бенини по спомени и описания, в края на миналия век. Наличието на колекцията запълни една голяма празнина в снимковата сбирка на ръкописно-документалния сектор на НБ "Кирил и Методи";

– Каталог на ръкописната сбирка при Сирийската национална библиотека "Ал Захария". Той представлява ценно помагало за бъдеща работа на нашите официални учреждения;

–Каталози на микрофилмова ръкописна сбирка от началото на създаването ѝ до 1979 година към Министерството на културата. Създадени са предпоставки за ползуването на микрофилмовия фонд от официални позиции.

Горните материали бяха придобити в резултат на организирани от разузнаването оперативни мероприятия по маршрутиране на наши СС, командироване на ОР и придобиване на ДВ, които работят в хранилищата на страната.

Работата стана още по-целенасочена и ефективно организирана след командироването на оперативен работник от разузнаването за работа в резидентурата в Дамаск.

Всички получени материали бяха оценени от видни наши историци и предадени за ползуване в отдел "Ориенталски" при НБ "Кирил и Методи", Български национален архив и БАН.

АР Египет със своето стратегическо географско положение и особения статут на привилегирована провинция в рамките на Османската империя, става център на духовната култура на поробените арабски народи. По своето място Кайро започва да съперничи на Истанбул по отношение на стопанската

и културна активност, в областта на науката и образованието.

След Насъристката революция основните архиви са съсредоточени в две основни хранилища: национална библиотека и

Следствие на проведените мероприятия бе установено, че в тези хранилища се съхраняват повече от 600 000 ръкописни документа, от които 160 000 на османотурски и около 16 000 на персийски език.

Наред с ръкописите в хранилищата се съхраняват голям брой географски и исторически карти.

Документите обхващат исторически събития от XIV до 30-те години на XX век.

Провеждането на агентурно-оперативни мероприятия по придобиването на интересувачи ни документи започна през 1972 година и продължава досега, независимо от развитието на отношенията между нашата страна и Египет, като след скъсването на дипломатическите отношения работата продължава чрез използването на агентура от трети страни и специални мероприятия. Активно се използват възможностите на СИБАЛ.

На територията на Египет бе извършена работа и по архивохранилището на Александрийската гръцка патриаршия, а така също и хранилищата на манастира "Св.Екатерина" в Синай и сурянските манастири в долината Натрун.

Досега от тези архивохранилища са придобити: около 67 300 страници оригинални османотурски, арабски и гръцки ръкописи, като:

- "Законник" - султански заповеди от XVI век, между които и заповеди за събиране на християнски деца от нашите земи на възраст между 10 и 18 години за попълване на

еничерския корпус.

– "Законник" – сборник закони третиращи стопанската дейност по нашите земи през XVIII век;

– "Крайдунавските градове във вилаета Румели" – ръкопис от XVII век, който дава географско-административно описание на българските крайдунавски градове;

– "Сборник от кореспонденция" – представлява кореспонденцията между управителя на остров Тасос и управителя на Египет, по въпросите на Априлското въстание;

– Телеграми между султана и командувания османските войски в България изпратен за потушаване на Априлското въстание;

– Съдебни документи – протоколи от разпити на българи взели участие във въстанието;

– Телеграми между султана и управителя на Румели за навлизането на Ботевата чета на българска територия и нейните действия до разбиването ѝ.

– Кореспонденции на журналисти от в-к "Сабах" изпратени в Пловдив да отразят Априлското въстание;

– Преписка на български търговци в Измир, между които и две писма-молби за пренасяне на стока от Египет до България с френски параход. Наред с подписите стои и подписа на В. Левски;

✓   ✓ – "Сказание за Баядзид" – оригинал от XV век. Придобит е самия оригинал;

✓   – "Превземането на Каментрад" – Ръкописът описва превземането на града и крепостта по време на войната с Черна гора; оригинал;

55

6

- "Сборник на кореспонденции" - съдържа кореспонденции на управници от българските земи до султана и обратно; оригинал;

- Доклади на турското посолство в Москва от трийсетте години на XIX век; оригинали;

- Доклади на турските посолства във Виена и Лондон от средата на XIX век;

- "Законник" - представлява сборник от закони третиращи различни стопански и административни въпроси на вилаета Румели /вкл. България/ от XVIII век;

- "Сборник кореспонденции" - кореспонденции на султана и правителството до управители на различни области;

- "Хроника за превземането на Белград";

- Доклад на валията на Босна - Докладът е подробно изложение на валията до султана за избухването на въстанието в областта от средата на XVIII век;

- Медицински трактат - представлява препис и превод на медицинския трактат на Авицена; оригинал;

- "История на Шейх - ил Ислям" - съдържа хронология на религиозните водачи на империята и дейността им по асимилацията на немюсюлманското население; оригинал;

- Каталог на ръкописната сбирка на Ибрахим Хилми - последният е известен пътешественик, историк и естество-ученик от началото на XIX век. Каталогът е ценно помагало за ползуване на неговите трудове; оригинал;

- "Историята на събитията" - Историята е написана от най-известния османски хронист и историк Кятиб Челеби. Съдържа неизвестни данни за България. Придобит е самия оригинал;

- "Сборник султански распоредби";
- Сборник распоредби относно новата данъчна система" - съдържа заповеди и указания за въвеждане на нова данъчна система по нашите земи в средата на XIX век;
- ✓ - Доклад (за пътуване) на турския посланик в Русия за пътуването му през България, Румъния, Сърбия и Австрия от 1802 година;
- Доклад на турския главнокомандуващ за похода му през България и превземането на крепостта Печ;
- Разпоредби на султана за административното устройство на България в рамките на вилаета Румили;
- Сборник кореспонденции - рапорти на турски военачалници за превземането на Ихтиман, Самоков, Пазарджик и Кюстендил;
- Административно деление на вилаета Румили;
- Султански распоредби до представителите му в Москва и други европейски столици;
- Пътепис за пътуването на престолонаследника на Египет по нашето Черноморие и р. Дунав от началото на XIX век;
- Приписка между управителя на Египет и султана относно Априлското въстание; распореджения на султана до управителя, с които му распореджда да има готовност да участва в потушаването на въстанието;
- Сборник от приписка между султан Баязид и Тимурленг;
- Пълен каталог на секретния ръкописен фонд на египетската национална библиотека.

От хранилището на Александрийската патриаршия разузнаването достави в България:

- Житие на Теодор Студит – ръкопис от XII век;
- Ръкописен препис на съчиненията на Теофилакт Охридски – ръкопис от XII–XIII век;
- Съчинение на Теолепт Филаделийски – ръкопис от XIII–XIV век;
- Ръкописен препис от посланието на патриарх Фотий до княз Борис I;
- Трактат против богомилите;
- Съчинение на Димитрий Халеатмон;
- Поучения на Доротий – /считан за изчезнал гръцки ръкопис/, преведен на старобългарски;
- Приписка на антиохиският епископ Атанасий, която свидетелствува за връзките му с Димитрий Кантакузин от XV век;
- Ръкопис, който третира отношенията между Русия и Великобритания – XVIII век;
- Неизвестен новобългарски превод на "Новия завет". Текстът е в две колони – гръцки и новобългарски, което дава възможност за сравнение. Касае се за югозападен български диалект;
- Ръкописен църковно-певчески сборник. Ценен е поради това, че е написан на румънски език, но с кирилица;
- Старопечатна гръцка книга с географско описание на балканските държави;
- Старопечатна книга, съдържаща сведения за историята на Русия – гражданска, културна и църковна;

- Трактат на Евгений Вулгарис до царица Екатерина II;
- Документи, които засягат международното положение на българската православна църква;
- Отделни грамоти и писма на Петър I до Вселенската и Александрийски патриаршии;
- Част от каталога на ръкописите в хранилището на Александрийската патриаршия;
- На територията на Египет бе създадена и реализирана възможност за придобиване патент на италиански учен за изработване на древноегипетски папируси;
- Анотиран каталог на част от ръкописите, съхраняващи се в египетския национален архив. Каталогът е придобит чрез агентура от трета страна и съдържа изключително ценна информация за ръкописи, касаещи историята на България и балканските страни.

Всички придобити от разузнаването документи за българската история и такива за историята на други народи, получиха висока оценка от нашите специалисти и са предоставени за ползуване от българските историци и за реализиране.

Анализът на работата на разузнаването по блискоизточното направление показва, че в този регион има добри възможности за работа по придобиване на документални изворови материали за нашата история и по официална линия, което следва да се използва.

Наред с това е целесъобразно задграничната бройка, с която разузнаването разполага в Дамаск да се трансформира

59

10

в Бейрут, откъдето има по-големи възможности за провеждане на наши специални мероприятия и издирване на документи за нашата история за целия район на Близкия Изток.

Маш. ЗЛ 811.

_____ 1981 г.
С о ф и я

Из архивите на ДС

863

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1

13

А Н О Т А Ц И Я

на някои османо-турски и други документи, придобити в отдел 14, ПГУ-ДС, които могат да бъдат използвани за доказване асимилаторската политика на османските завоеватели

1. Регистър на Силистренския санджак, от 16 век, 320 страници, чрез които може да се надникне в етническата и социална структура на санджака (областта) – особено втората част на регистъра за Силистра, Текфургьол и Хърсово.
2. Документи за похода на Осман II от 17 век в Европа и част от българските земи, общо около 190 страници. Описват се редица български селища – население и др.
3. Кадастрален регистър на Софийски санджак от 15 век, обхваща описа на населението на София, Кюстендил, Скопие, Ниш, Пирот и др.
4. Законник (Кануннаме) – законоположения от поземлен характер от периода 1545–1574 година. Дава сведение за приложението на закона на владение на земята, привилегии на мюсюлманите и лишения на християни, дават се конкретни примери.
5. Шест документа за Врачанския санджак от 18 век, които третираат дейността на кърджалийските нападения на мирни български жители и изстребването им – 1796 г.

6. Кадийски регистри за Ниш, Скопие, Враца, Видин и Лясковец от 17 век, които третират демографски проблеми, осъдени българи и пр.
7. Законник за раята – за лишаването на християните от право на земя и имот от 1607 година. Всички цитирани и тълкувани закони са насочени към заробване на раята с непосилни данъци и тегоби (оригинален).
8. Летописна книга на българската католическа епископия – Никополско, Свищовско и Букурещ, общо около 324 страници, съдържащи данни за населението, изповядващо християнска вяра
9. АТЛАС – политически, исторически и физически на Османската империя – автор Хеллерт – 1844 година – карта на Влашко и България, има данни за демографския характер на населението и посочени земи.
10. Султански ферман от 1528 година за събиране на християнски деца за йеничери.
11. Нови документи за руско-турската освободителна война, в частност в тила на Добруджанския корпус, даващи данни за нежеланието на местното мюсюлманско население да участва във войната срещу руските войски. Същото население не иска да изпълни заповедта на османското правителство да се евакуира във вътрешността на страната.

.....1985 г.

М. В. Р.
ПЪР. О ПЛАТНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

Фер. № 411, сер. №
09. 01. 1986 г.

Handwritten signatures and date:
6.1.86

С П Р А В К А

Относно: Извършено предаване на НИМ на придобитата от ФРГ колекция на Калоянов с висока филателна стойност

На 7.01.1986г. в НИМ беше извършено предаването на филателната колекция на Калоянов, придобита от ФРГ след неговата смърт. Колекцията се оценява приблизително на 1,5 милиона ДМ. На предаването присъствуваха: др. П. Бербенлиев-зам. председател на Комитета за култура; др. Р. Катинчаров-директор на НИМ и неговите заместници, главния фондовик на музея-др. Вакарелска; др. Д. Пеев и Георги Тоцев от Консулския отдел на МВР; Полковник Г. Авджиев нач. отдел 14, ПГУ-ДС, подполковник Ц. Станимиров-зам. началник на отдел 14, ПГУ-ДС и ОР от отдела-Пл. Атанасов.

След кратко запознаване с характера на колекцията, извършено от Д. Пеев, др. Бербенлиев, след предварително уточняване с ръководството на отдела начерта работата по приемането, съхраняването и бъдещата обработка и оценка на колекцията, което ще се извършва основна от НИМ. Решено беше колекцията да се съхранява в трезора на НИМ, където беше поставена с протокол, копие от който се намира в отдел 14 ПГУ, ДС. Работата по по-нататъшната обработка на всичките 26 класъра на колекцията ще се извършва от специална комисия, назначена от директора на НИМ, в която на началния етап ще взема участие и ОР от отдела.

Из архивите на

2.

По време на приемането на колекцията беше постигната договорка, на този етап да се пази в тайна нейното местонахождение и след обработката ѝ да не бъде излагана пред публика в НИМ, до второ нареждане.

Горното за сведение.

*На служителите, които широмислят как
в борбата да кажат, че ще разполагат с копие
от тях, ще бъдат извадени. С откъс да се
предотврати присвояване. Точната копия при
нас няма.*

AS

изготвил: *Stoval*
Ст. л-т/Пл. Атанасов

867

Нап. в 1 екз.
Екз. 19 отдел 14 ПГУ, ДС
Изг. - ОР 85361-14
София 8.01.1986г.

Възложено е А-003.
Мод. 1000/1000
на 01.01.86
София 9.01.86.

135 (225)
288

М Н Е Н И Е

за КСЕРОКОПИЯТА от документите от Британския държавен архив, Лондон, отнасящи се до Балканските страни, вкл. и България, 149 машинописни страници двоен формат.

От сигнатурите проличава, че документалните материали са взети от Британския държавен архив /"Пъблик рекърд офис"/ и изхождат от Министерството на войната /"Уор офис"/, а от един поставен щемпел-още по-точно - от Генералния щаб. Отдела за военни операции.

Документите имат строго поверителен характер и върху тях е отбелязано, че могат да се използват само от офицери. /"Секретно.Само офицери"/

Други печати показват още:

1. че са били определени за постоянно съхранение и са използвани за исторически проучвания - "Да се запази за постоянно. Цитирано в историята".

2. че са били евакуирани по време на хитлеристките въздушни нападения над Британските острови. - "Евакуационна исгнатура В, клон 5105 а, кутия 1090/3"

Без съмнение документалните материал ^{имат} действително ^и важно историческо значение за осветляване на политическата история на Балканите през периода "май- 1939 - януари 1941 г., т.е. преди обявяването на войната и откриването на действията / 1 септември 1939 г./ и непосредствено преди хитлеристката военна кампания срещу Югославиянското и Гръцко кралство / 6 април 1941 г./. Те разкриват дипломатическата дейност на правителствата на западноевропейските велики сили /Великобритания и Франция/ на Балканите чрез Генералните щабове в Турция и Гърция и ориентировката на последните към Съюзниците. Това се вижда от отчетните доклади за водените преговори с представителите на турския генерален щаб и ~~критиките~~ външно м-во и с пълномощника на гръцкия генщаб генерал Папагос и тези на ~~3~~ /полк. Канелопулос/ и на ~~3~~ бюро /полк Периволитис/. Съдържат се и ценни признания на британски и ~~турски~~ офицери за необвързаността по това време на българското правителство със силите на остта и най-важното отношение на народа към Русия и стремежът на ^{почти} всички среди страната да остане неутрална.

Важно значение имат някои данни за съобщителните, оперативни и главно отбранителни възможности на гръцката и турската армия на тяхна територия, независимо, че ^{предвижданата} бойната техника е отживяла времето си.

С оглед на това препоръчвам да се прегледат и от специалист при нашия Генерален щаб и военни историци, защото наред с последните и историците ~~но~~ най-нова българска история ще могат богато да ги използват.

10 март 1986 г.

1 ст. н. и 1 ст. д-р П. Коледаров

Из архивите на

Сигнатура W0 106/ 3110 76310.

Опис на документи относно разговорите, състояли се между представителите на генералните щабове на Великобритания, Турция и Франция през май-септември 1939 г. за сключването на договор за оказването на помощ на Турция в Тракия при хитлеристка агресия.

№ 18 се отнася до българските искания / 21/6 /

№ 56 - от София / 118/6 / относно опасенията на България от турско нападение.

Останалите документи са за подготовката на преговорите за договора за оказване военна помощ на Турция с оглед отбраната ѝ от хитлеристко нападение; анализ на отношенията на Турция с другите страни / Румъния, Гърция, Съветския съюз, Полша, Египет /; бунтовете в Либия срещу италианската фашистка власт;

Доклад от 12 септември 1939 г. на А.Т.Корнуолд-Джоунс, секретар на Общия подкомитет по планирането при Военния кабинет на Великобритания за бързото разглеждане на материалите относно договора с Турция. Съдържа две приложения за разговорите на британския посланик в Анкара сър Хю Княчбул-Хъгесън по считаната от Турция "зона на сигурност" /в която се включват Тракия и Проливите/, като Турция не поемада почин за каквито и да било предохранителни мерки да се окупира чужда територия без предварителната спогодба между трите правителства. Подрабърира се при евентуална агресия на Хитлеристка Германия спрямо Гърция и Турция, а също и срещу Югославия - "ако европейска сила достигне границите на България и Гърция" / Второто приложение е проектът за тристранния договор между Великобритания, Франция и Турция.

Сигнатура W0 106/ 3111 76310.

Опис на документи относно конференцията в Анкара между ^{представителите} ~~Генералите~~ Главните командири на Великобритания /генерал Вавел/, Франция /ген.Вейганд/ и Турция /маршал Февзи Чакмак/; изпращането на англо-френски сили в Тракия /77 А, 14./ .1939 г./; предвидени действия в Либия; отбраната на Солун; военни доставки и обучение на военни специалисти на Турция; сведения, добити от ген. Орбс за Турция; англо-френско-турски финансови спосодби; германски предложения на Турция; помощ на Турция срещу Германия и Съветския съюз /154 А от 21.II.39 г. и 157 А от 4.I.1940 г./ като британските сили не бъдат поставени под турско или гръцко командване /158 А от 5.I.40 г./; придвижване на български войски на турската граница /от София № 160 А от 4.I.40 г. и 179 А от 19 с.м./; подготовката на летищата в Тракия за съсредоточаването на войски и авиация / 186 А от 21.I.40 г./; самолетите "Бленъм" нямали обсег на действие в Кавказ от базите в Ирак и Източна Мала Азия /№ 190 А от 25.I до 197А от 30.I.1940 г./

Сигнатура WO 106/ 3112 _____ 76310.

Доклад за англо-френско-турската конференция в Алепо от 15 до 21 март 1940 г., съставен от брит. ген.-майор Артур Смит, за подкрепата на Турция в Тракия. От турска страна участвуват ген. Асим Гундуз и заместник-министъра на външните работи Джевад Ачикалан, от британска – вице адмирал Уилис и от френска – генерал Арбуно.

Обсъжда се капацитета на турските бази /Цариград, Текирдаг или Родосто и Смирна/ и транспортни средства, евентуална координация с гръцката армия. Според британското гледище се очакват действията на 16 противникови дивизии / 8 от София и 8 от Румъния/, а според турското схващане – много по-голяма численост на агресора, като ген. Гундуз предполага, че българите ще заангажират 15-16 турски дивизии на границата.

Британската делегация приема като най-неблагоприятен вариант общо хитлеристко и съветско нападение, съчетано с допълнителни действия на германски подводници, но изключва такива на големи съветски съдове в южните брегове на Черно море. Британската страна се стреми да се сведат преговорите само до отбраната на Тракия, но турците настояват да се обсъждат повече варианти: България враждебна, неутрална или приятелска; Италия – неутрална или враждебна при евентуално общо нападение над Турция и Гърция и необходимите помощни сили в различните случаи и оперативните посоки на нападателите – през България, по Черно море, Кавказ и Додеканезите. Френската и британската делегация заявяват, че не са в състояние да участвуват в разглеждането на всички варианти и поставят на разискване само тези при неутралитет на Италия. При варианта, че Съветския съюз ще нападне Бесарабия, тя не би могла да снабдява сили над 15-18 дивизии. Тогава България би била неутрална, ще подкрепи СССР или Румъния. Ген. Гундуз приема, че ще действуват срещу Турция 10 германски, 25 съветски и 10 български дивизии.

Оперативните планове ^{за оказване на помощ} на Турция са да се съсредоточи една прикриваща англо-френска армия южно от линията Виза-Лклебулгаз-Узункьпрю, като по този начин се укрепи линията по Марица. Френските сили ще действуват при Узункьпрю и се поставя въпроса за връзката с гръцката армия и дали ще се действува на гръцка територия. Линията Узункьпрю – Шаркьой се запазва за съюзниците с транспортен подстъп Галиполи-Кешан-Узункьпрю. Френските войски ще бъдат прехварлени от Сирия. Поставя се също и въпроса за подобряване на пристанищата, летищата и пътищата, които трябвало да бъдат асфалтови, климатото и здравословните условия. На турците се обещава помощ в размер на 3 френски и 2 английски дивизии, но турците искат 20 дивизии.

Обсъжда се предложението на генерал Вайганд да бъде използван Дедеагач за френски десант. Това щели да бъдат първоначалните сили, които могли да бъдат впоследствие подсилени. При напредване на българска територия турците ще действуват източно от р.Тунджа, а съюзниците – на запад от същата, с направление Сакар планина по посока на София.

Ген.Гундуз заявил, че съгласно условията на Балканския пакт Гърция ще се съгласи да се премине през нейна територия, тъй като четирите участващи държави са свързани с военни конвенции и изложил подробностите. Тогава оперативното направление ще бъде по западния бряг на Марица. Генерал Бурже възразил, че линията по Марица е благоприятна за отбрана, а не за нападение. Отчита се необходимостта от допълнително разузнаване.

При италиански враждебни действия въпросът за помощта се свежда до жп. транспорт, който откъм Сирия се подобрявал и усилвал: щели да могат да се движат 24 влака в денонощието до Измир и към Кавказ.

Турците застъпват тезата, че най-добрата защита на Проливите била Дунава, тъй като турската територия от Тракия има малка дълбочина. Обсъждат се линии на отбрана: а/ северно от Демиркьой/Малък Самоков/ – Капакли – Лалапаша и б/ Виза – Лълебургаз – Бабаевски – Узункепре.

При нападение от Кавказ Турция щяла да отдели за отбрана 1/3 или 1/4 от силите си и се поставят на обсъждане различни варианти при евентуалната заплаха за Солун и Суецкия канал от Италия.

Сигнатура W0 106/ 3113 76369.

Доклад от 3 април 1940 г. за конференцията в Алепо.

Целите: Да се разкрият турските планове, каква е максималната нужда от англо-френска помощ за осигуряването на Тракия и да се постави началото на подобряването на летищата и пътищата.

Атмосфера: Турската страна се опитала да разшири обхвата на преговорите, които обаче били ограничени само до отбраната на Тракия. Турското правителство изпратило зам.министъра на външните работи, за да не бъдат компрометирани от военните лица турските политически интереси във връзка с конвенцията от Монтьо относно Проливите. Турците пресмятали, че са застрашени от нападение на 45 германски, съветски и български дивизии, като по план щели да мобилизират 50 свои дивизии. Реалната цифра на последните обаче била само 40 дивизии. От тях за Тракия могли да бъдат отделени 27 дивизии, а се нуждаели от помощта на 20 съюзни дивизии. Това било невъзможно и те щели да имат в помощ не по-малко от 5, с вероятност за повече,

но без съвзниците на поемат ангажимент за това.

Съвзническите войски щели да бъдат дислоцирани около Узункюпрю зад гръцката граница с отбранителни задачи и вторични – за ~~нападение~~ към Хаскожо или между Марица и Тунджа /според схема, която липсва/.

Условията за действие щяло да бъде достигането ~~от~~ неприятели на българската и гръцката граница. Ясно било, че турците ^{вече} са се били консултирали с гърците, но било съмнително, а е бил изработен конкретен план за действие.

Турция се страхувала от италианско нападение откъм Додеканезите. Това проличало от броя на дивизиите, които се съсредоточавали на Егейския бряг. Въпросът за Италия, обаче щял да се обсъжда на една следваща конференция.

Същото се съдържа и в Предварителен доклад от 25 март 1940 г. на генерал Артур Смит до Главната квартира за Близкия изток в Кайро.

Интересни добавки е отчитането на настояването да се предостави главното командване на маршал Февзи Чакмак, но това се отхвърлило от съвзниците, като се въвеждали три оперативни зони под началството на ^{висши} ~~главни~~ офицери на съответната страна.

При задаване на въпроса от страна на ген. Артур Смит, дали има турски план за офанзива в Кавказ заместник-министъра на външните работи на Турция ритнал под масата ген. Гундуз и предотвратил готвения от него утвърдителен отговор. Обяснението е, че Анкара може да е обсъждала такъв план, дори и ако Съветска Русия не извърши нападение или че Анкара сега променя становището си и флиртува с мисълта да постигне разбирателство с Москва.

Ген. Гундуз бил много впечатлен от германската военна мощ и я смятал за непобудима. Той не се влияел от вяра в британската военна машина, както и той, и маршал Февзи Чакмак били невежи относно морското и въздушно военно дело, както и за противовъздушната отбрана. Това налагало от британска страна да бъде поканен в Кайро, за да види английската военна сила.

Приложения "А" до "I" към
Сигнатура W/O 106/ 3117 76369.

Приложение "А" от 15 януари 1941 г. Условията на преговорите при срещата на Британската военна мисия и Гръцкия генерален щаб, предложени от генерал Папагос.

При две ~~възможности~~ възможности:

а/ Българите да се присъединят към хитлеристите при нападение на ег.

б/ Българите да дадат свободен пропуск през своята територия на германците, без обаче да се сдружават с тях при нападението.

Възможното единодействие на гръцките и британските сили при наличните средства и как да се състави британският експедиционен корпус.

Проучване на общото разположение на силите, пристанищата за дебаркиране, придвижването на стоварените сили и необходимото време за достигане на позициите.

Взимане на мерки за възможна най-голяма изненада, бързина и сигурност; за противовъздушната и противотанкова защита; за разпределението на военните доставки, вида и количеството транспорт.

Проучване в коя част на Изток да се съсредоточи експедиционният корпус и възможностите за превоз и придвижването му.

Приложение "В" от 2 февруари 1941 г. По възгледите на Гръцкия Генерален щаб за възможното придвижване на хитлеристите от южната граница на Румъния до южната граница на България.

Необходими сили - 1 армия или 4 армейски корпуса /12 дивизии/.

Начален рубеж - Дунав

Събиране/Съсредоточение/ - на север от гръцката граница 1 корпус по Струма, 2 - в Неврокоп-Доспат-Девин и 1 - в долината на Арда

Състав на армията, начин на придвижване, състояние на българската жп. /по-лоша от гръцката/ и шосейна мрежа /с нейната подеменост и известните разстояния/.

Възможности за съсредоточаване на силите
от 11 февр. 1941 г.

Приложение "Д" ~~Бележки~~ - Бележки за срещата между Британската военна мисия в Атина и полковник Периволиотис от гръцкото 2-ро бюро за възможната линия на германското напредване.

От сегашното разположение на германските войскове части на юг от Дунава и сегашната заплаха през българската/българо-гръцката/ граница идва от Добруджа.

Придвижване: Шумен-Търново-Ст.Загора-Хасково-Момчилград-Гемърджина и от Ст.Загора - Харманли-Крумовград-Гемърджина; София-Самоков-Разлог-Неврокоп/Г.Делчев/- Сяр - Кавала;

Пловдивската ще бъде главната област за съсредоточаване.

Долината на Струма и Рупелският пролом ще бъдат избегнати поради близостта им към югославско-българската граница.

Приложение "О" /без дата/ - Бележки за първата среща между британската военна мисия и полковник Канелопулос от гръцкото 3-то бюро с консултация за подготовката за отбраната на Солун.

Състав на армията /IV корпус с гл.квартира в Кавала/ и отделен корпус в Стомонион, на 12 км западно от Сяр/.

Сътрудничество с Турция: споразумението се били да се подготви с част от 12 дивизия /в Гьмюрджина/ да се придвижи североизточно от Одрин, за да се осигури предмостовото укрепление, което ще позволи на Турция да извърши нападателни действия на северозапад.

Подробности за защитните линии: крепостите "Нимфея" и "Ехинос", землени укрепителни работи и главната линия по р.Места; осигуряването на проходите - срещу Девин и Рупел; Втора линия - по Пангеон /бълг.Кушинаца пл./, Менимион /бълг.Сминица пл./ и Шарлия пл.; Трета линия - около Дойранското езеро и по Струма и Вардар;

Построени нови шосета от Рупел до Килки /Кушум/ и от Кавала до Солун, както и нови жп. линии от устието на Струма, свързваща се със старата линия.

Приложение "Е". /без дата/. Бележки за втората и третата среща между същите - по същите въпроси.

Силите на Гърция са недостатъчни, за да задържат Солунската област, ако не бъдат подсилени позициите "А" с минимум 3 дивизии, позициите "В" - с 8 дивизии и т.н.

Източният сектор трябва да планира действия за забавянето на противника.

Британската страна заявила, че няма време за себаркирането на английски войски.

Замисляли се нови линии за отбрана в зависимост от положението на албанския фронт. В случай, че гръцката армия не заеме Валона /дн Вльора/, тя не ще може да се задържи на линията на север от Олимп пл. - р. Арта. Ако Валона бъде завзета, би могло да се отбранява линията Вардар - Едеса /бълг.Воден/ и на запад ъ по албанската граница.

Приложения: А/ За дислокацията и гръцкия боен ред

В/ Какви сили са необходими за задържането на позицията "А".

С/ Подробности относно р.Струма.

Д/ Какви сили са необходими за задържането на позициите "В" и "С".

Приложение "F" от 8 февруари 1941 г. Резюме от разискванията между британската военна мисия и полковник Канелопулос. Британската мисия водена от полк. А. Солсбъри-Джоунс. Две приложения.

Приложение "G" от 31 януари 1941 г. - Бележки за четвъртата среща между същите.

Полк.Канелопулос съобщил, че ако Солунската позиция паднала, веднага имало друга линия между Струма и Халиакмон /бълг.Бистрица/, по Вардар, за която цел били необходими 6 дивизии по Вардара и 3 в долината на Мъгленица.

Южно от тях още две линии: а/ Бистрица и б/ Олимп пл. – Янина
На въпроса, дали на тези дивизии може да се разчита на Югосла-
вия и Турция, се оказало, че не са правени никакви приготовления с
Югославия.

Разкриват се мерките, които са взети за взривяване на обекти
и съоръжения.

Приложение "Н" от 8.III.1941 г. – Бележки за петата среща между съ-
щите.

Решено да се държи фронта на линията по р.Бистрица и се дават
нейните съставни елементи.

В случай на пробив на изток, път за отстъпление имало само към
Янина.

Обсъжда се място, където би могло да се извърши десант от Бри-
танския окупационен корпус, който се предвижда да бъде ешалониран.
Също и въпросът за взривяването на обекти.

Приложение "I" от 11.II.1941 г. – Бележки за шестата среща между
същите.

Обсъдени двете алтернативни позиции зад системата по р.Бистри-
ца.

Сигнатура W0 106/ 3118 76553.

Меморандум относно британската помощ за Турция /Неподписан/

Генерал Асим Гундуз изцяло разкрил турската организация и воен-
ни планове пред британската военна мисия /адмирал Кели, вице-адми-
рал от въздушните сили Елмхърст и автора на меморандума – вероятно
генерал Маршал-Корнуел/, за да ги съобщи лично, а не в писмена фор-
ма на главнокомандувачия в Средния изток.

Турците смятат, че в течение на няколко месеца хитлеристка Гер-
мания е решила да се насочи през Тракия, за да заеме Проливите и
по този начин да сграбчат и Русия. Турският генерален щаб иска да
му бъдат предоставени бронирани и специализирани формации/авиация,
зенитна и противотанкова артилерия/ и са на мнение, че идеалната
възможност е образуването и поддържането на един общ фронт, който
да се простира от Черно до Адриатическо море.

Британската военна мисия се опитала да обясни на представителите
на турския Генерален щаб, че германците първо ще завземат Солун
и по този начин ще откъснат гърците от турците, като поставят юго-
славяните в невъзможност да се съпротивляват. Тогава съюзниците ще-
ли да бъдат в невъзможност да подпомогнат Турция през Егейско море.
Ключът бил да се задържи Солун.

Турците смятали, че съобщенията между Дунава, респ. Румъния и гръцката граница през Западна България са трудни и щяло да бъде опасно за хитлеристите да изложат една своя армия на удари от страна на Югославия и Турция, а 6-7-те гръцки дивизии, усилены с подкрепления от съюзниците щели да бъдат достатъчни, за да се задържи Солун.

Английското гледище било, че хитлеристите ще се опитат да достигнат Южна България чрез "романизация", а не с военни действия и без да предизвикват югославската и турска враждебност. Мисията по-искала да се внуши на турското правителство, че то трябва да счита всяка по-нататъшна инфилтрация на германските сили в България като акт на война. Докладчикът обаче изразява съмненията си, че е убедил турската страна и че от Анкара искали Великобритания да поеме всичката отговорност, която дотогава носела Франция в района. Той се задоволил с декларацията, че Лондон съзнавал добре това си задължение, но не може да поеме обещание, че ще отпусне определен брой формации, нито да посочи мястото и времето за това. Турция могла да разчита на резерва на средноизточните сили в момента - една бронирана и две пехотински дивизии с известен брой артилерийски части, които за сега не били обещани на Гърция. Британският делегат уверил турците, че главнокомандуващият в Средния изток ще им предостави този резерв, но съществували множество технически трудности. Въпреки това подчертал, че Средният изток, Египет и Турция се считали за един общ фронт.

По отношение на Кавказ главният британски интерес бил да се ~~опазят~~ опазят летищата в Северен Ирак и Иран, но щели да се опитат да комбинират тази защита като подкрепят турския десен фланг в случай на нужда да се действува срещу Съветска Русия. Могло да се очаква, че в Ирак ще бъдат преведени две индийски дивизии, които сега действували в Западна Африка, за да изпълнят тази защитна задача.

Протокол за англо-тюрската среща, състояла се на 17 януари 1941 г.

Генерал Маршал-Корнуел подчертал пред турските делегати, Великобритания считала целият фронт за неделим и въпросите за подпомагането на Гърция в левия фланг и на Турция в десния били тясно свързани. Британски сили щели да бъдат изтеглени от Средния изток заедно с целия стратегически резерв и изхратени там, за да засилят фланговете или центъра на този единен фронт. "България е предния наклон на сегашното укрепление Турция. Британският главнокомандуващ на силите в Средния изток смята, че германският метод на нападение ще ~~е~~

бъде инфилтрацията от Румъния през България, и то в западната ѝ част в посока през София и долините на Струма и Места, с цел да се заблуди Турция, че не се замислял пряк удар срещу нея. Те нямали намерение да атакуват фронтално Турция и щели да използват тактиката да ударят слабото място по линията, както това е станало във Франция. Сега ке искат да достигнат Западна Тракия без да срещнат турските сили и едва след като вземат Солун, биха обърнали внимание на Турция. Затова той настоява турското правителство да уведоми германското, че всяка инфилтрация или "романизация" на България ще се смята за акт на война. Ако Германия достигне Егейско море, турският план за отбрана щял да бъде поставен на сериозно изпитание

Генерал Гундуз развил теорията, че хитлеристите щели да се стремят да въвлекат активно България, в противен случай щели да се нуждаят от 10 дивизии. Отбранителните позиции на Гърция били силни, но 6-7-те дивизии се нуждаят от подкрепления от Средния изток. С тях Солун могъл да се задържи. Що се отнасяло до Турция, тя всякога щяла да предотврати българското участие в тази акция. Турските сили в Тракия бил главният фактор България да не се подхлъзнала към Остта. Смятал, че докато България останела неутрална и пасивна придвижването на хитлеристите през нейната територия щяло да бъде твърде опасно. С оглед да вземат Проливите хитлеристите било по-вероятно да атакуват Турска Тракия. Тогава хитлеристите ще разполагат както с румънския, така и с кавказския петрол. Исканата декларация на турското правителство пред Райха щяла да тласне България към силите на Остта според турския генерал и това бил чисто политически въпрос, който Анкара трябвало да реши.

Адмирал Кели поискал да се покаже картата пред турското правителство, за да се уверело, че едно сближаване на всички балкански страни, включително и България, би било непреодолимо препятствие срещу германското проникване. Тогава румъните щели веднага да изгонят хитлеристите.

Генерал Гундуз изразил съмнение в това и че Румъния би променила сегашната си политика.

Генерал Джелал Якал смятал, че мощна Турция и дипломатически натиск щели да осъществуват това и то щяло да бъде гаранция за блок от този вид, който би предотвратил влизането на Русия в Остта.

Генерал Маршал-Корнуел представил военно-стратегическите си доводи в полза на тезата си и показал как Югославия щяла да бъде откъсната от съюзническа помощ и няма да има възможност да се съпротивлява. Настоял отново за дипломатически стъпки на Анкара в Берлин. Това щяло да привлече България или поне щяло да затвърди съ-

противата срещу хитлеристката агресия /с.68/. Същият ефект щели да имат постъпките и в Югославия.

Генерал Гундуз настоял върху правотата на своята теза за "романизацията" на Източна, а не на Западна България. Една реч на българския министър-председател /б.н. Богдан Филев/ навеждала към мисълта, че България не е склонна да пусне германците, както това сторили румъните/с. 68/. Не смятал, че "хитлеристите ще се чувствуват сигурни, ако се опитат да се настанят в България, както сториха това в Румъния, още повече при отношението на България и на българския народ. Германия трябва да има предвид, че ако се опита ще тласне България към съюзниците. Придвижването е било по-лесно в Румъния, защото бе подготвено от самите румъни. Същото не може да се каже за България. Трябва да се изтъкне, че голямата част от българите разчитат по-скоро на Русия, отколкото на Германия. Разбира се имачаст, която се опира на Оста, но една голяма част иска България да бъде съвсем неутрална. Затова мисля, че всеки опит на Германия да "романизира" България би станал причина българите да се присъединят към нас. Това ще ни улесни. Не мисля за възможно германците да могат да направят същото, което свършиха в Румъния"/с. 69-70/.

Генерал Маршал-Корнуел признава, че виждал малко почва за оптимизъм.

Генерал Гундуз възразява, че не е изцяло оптимист, но не вижда опасността да възникне веднага.

Генерал Маршал-Корнуел: "Не сега, но в близко бъдеще. Вече северните провинции на България са заети от мрежата на германски наблюдателен корпус в цивилни дрехи и ~~вж~~ техници ръководят летищата, като са обхванали цялата военна организация в страната. Последната реч на г.Филев бе много задоволителна, но както каза Мусолини когато влезе във войната, не думите, а делата се броят. Напълно съм съгласен, че България желае преди всичко да остане неутрална, но ако се упражни достатъчно натиск от Германия, не мисля, че тя с готовност би се съпротивлявала, ако не бъде окуражена и не й бъде дадена надежда от страна на Турция и Югославия. Всички сме съгласни, че евентуалното германско нападение ще бъде срещу Тракия с крайна цел - Проливите"/ с. 70-71/. Ще бъде много трудно то да бъде отблъснато, ако македонският фланг бъде повален. От гледна точка на британската помощ по суша и по въздуха през Егея и с помощта на флота и Турция, ако Турция позволи на надигащата се вълна да залее българските полета и се спусне по долината на Марица преди да бъде взета дипломатическата акция, ще бъде късно за всяка военна помощ./с.71/. "По-добре е да се извика лекаря преди пациентът

да е вдигнал 40° температура".

Генерал Гундуз запитал за възможностите числеността на британските сили, които могат да се изпратят в Тръкия в случай на нападение на Балканите и в Кавказ и какво е сегашното отношение на Югославия.

Генерал Маршал-Корнуел: "То е подобно на това в България и тези две страни могат да се сравнят с Холандия и Белгия преди да бъдат нападнати през май м.г. Смята че и двете искат да запазят своя неутралитет и цялостта си от германска агресия. Същевременно и двете страни знаят, че са пред предните окопи и всяка опгрешна стъпка би превърнала страните им в бойно поле. По отношение на Югославия в частност смята, че положението на Солун е решителният фактор. Ако той е в ръцете на германците или застрашен от близо от Германия не би съществувала никаква надежда за Югославия да получи каквато и да било помощ отвън. Ако и когато германците достигнат Рупел, те ще са на 80 км от Солун. Ето защо отношението на Югославия е жизнено зависимо от това, което става в България. Двете страни приличат на птици, които се ~~измръжняват~~ ^{пред} ~~в~~ ^и ~~изправя~~ ^в змия. Югославяните биха се сражавали, ако биха били сигурни, че Солун е в ръцете на Англия и съюзниците. ~~Изключително важно е да се осигури, че Солун е в ръцете на Англия и съюзниците.~~ Докато това не се осигури, отношението на Югославия остава под съмнение. Във всеки един случай под германски натиск Югославия ще се наложи да изостави голяма част от северните си провинции. Ще трябва да се оттегли от долината на Долна Морава и се задържи в Стара Сърбия, но това може да стори само ако е сигурна че съюзните сили могат да държат долината на Вардар със Солун и покриват десния ѝ фланг откъм България.

Разисква се възможностите и състава на помощта, като се отчита, че положението в Средния изток и Средиземно море се е изменило значително след последната конференция през юни м.г.: Франция е отпаднала и Великобритания ще трябва да поеме нейните отговорности. Тя обаче не може да обещае нищо размера, времето и мястото на помощта. Сега се цели да се прогони Италия от Африка. Има няколко дивизии в резерв в Египет и Източна Африка, които в момента могат да се изпратят на турския фронт, но това би забавило операциите в Африка. Благоприятното е, че оперативните сезони там и на Балканите не съвпадат, но смята, че ~~на~~ полуострова ще трябва да се очаква една германска "блицкриг" след две-три месеца. До тогава британската кампания в Африка ще бъде повече или по-малко завършена. Тогава резервът от една моторизирана и две пехотни британски дивизии биха могли да се прехвърлят там. Това обаче не трябвало да се смя-

та за обещание, че ще бъдат стоварени в Тракия. Имало редица пречки от транспортен характер. При завършването на африканската кампания мощта би могла да бъде увеличена. Фронтът на гръцката и турската граница се считал за неделим, но по-нататъшни уговорки трябвало да бъдат направени след консултация с гръцкото главно командване. Що се отнасяло до Кавказския фронт – въпросите следвало да се обсъждат напълно отделно, защото подкрепленията там щели да дойдат от Индия или пряко от Англия. Това били възможностите за оказването на помощ на Турция.

ст. н. с. Н. Колеदारов

ОТНОСНО Книгата "Румънски документи и приписки от XVI в."

(301)

190

Присъствието на старата българска култура в земите на север от Дунава от IX до XVIII в. поставя пред нашата наука твърде широк кръг от проблеми, които предстои да бъдат разработени. За успешното им реализиране е необходимо да разполагаме и с изданията, осъществени от румънските учени, които са посветени на ръкописното наследство на румънски език от XVI в.- период, през който тези паметници /документи и ръкописни книги/ са пълни със старобългарска лексика. Именно затова изданието на румънските документи и приписки трябва да стане достояние на българските специалисти и заслужава да бъде набавено.

Книгата е рядкост и в Румъния и оправдава усилията по нейното издирване.

Книгата е рядкост и е придобита за използване от наши с.с. и консултанти при изготвянето на оценки по придобити материали. Да остане на съхранение и използване в отдела.

4.V.1986 г.

Капитан:

Г.Илиев

4921

240

СПРАВКА

ЗА ПРИДОБИТИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ СОЛУНСКИЯ МАКЕДОНСКИ АРХИВ

Представените документи са извадки от сиджили №№ 91 - 105, които общо съдържат 1987 стр.

Копията са в подкрепа на Възродителния процес. Те съдържат сведения за помохамеданчване на 40-50 души християни от Солун и района. Текстовете не са обемисти, но са ценни, защото съдържат конкретни данни: дата на преминаване в лоното на Ислама, месторождение на лицето, име и ново име-мюсюлманско. Срещат се и изрични упоменавания на българския произход на помохамеданчените.

В копията също така се съдържат сведения за статута на светогорските манастири, за население със специален статут/ рудари, крупни общевъди/.

Сред колекцията бе намерен и копиран и един много ценен документ за заточаването на Охридския духовен християнски глава на Света гора.

Подпис:

За ЦК на БКП - 2.7.87
№ 1414
=====

Има 4-ма (№: 8

КОЛЕКЦИЯ "Д Ж Е В Д Е Т"

Анотиран каталог на османски документи, намиращи се в хранилищата на Турция /касаещи историята на България от падането ѝ под турско робство до Освобождението/.

Каталогът обхваща всички въпроси от стопански, правен и верски аспект. Обхванати са всички селища по нашите земи и Балканите; третират се въпросите от положението на българския народ под робство. Болшинството от анотациите се отнасят за особено ценните за нас документи, т.нар. "Кадарстрални регистри".

Автор - колектив;

Език - съвременен турски;

Форма - печатна;

Вид - фотокопие - /2 екземпляра/

Придобито е от Архива на Министерския съвет, чрез "ОСМАНИСТ" от ОР Йордан Йорданов и ОР Иван Иванов, през м.август 1980 година.

ЗАБЕЛЕЖКА: Материалът има анотация от 29 стр. на български език.

- " -

27.04.1987 г.

14

17 Изв. № 8

Анотиран каталог на османските документи намираще се в хранилищата на Турция, касаещи историята на България от падането под турско робство до освобождението. Каталогът обхваща всички въпроси от стопански, правен и верски аспект. Обхванати са всички селища по нашите земи и Балканите, третира въпросите за положението на българския народ под турско робство. Болшинството от аотациите се отнасят за особено ценните за нас документи, т. наречените кадастрални регистри. В тези регистри са обхванати броя на населението, икономическото положение и пр. за всяко по-значително селище по нашите земи и Балканите през споменатия по-горе период.

За УК на БКП - 2.7.87г.

№ 1429

Има 1 МФ

Л: 10

~~20~~

ДОКУМЕНТИ ЗА КЪРДЖАЛИЙСКИ
НАПАДЕНИЯ

Шест османотурски документа от XVIII век, третиращи въпросите за кърджалийски нападения над села във Врачанско.

Автор - османски войвода в с.Фотино;

Език - османотурски;

Форма - ръкопис;

Вид - фотокопие.

Придобити са чрез "ПОМАКОВ" от Топкапъ сарай.
Давани са за оценка. Представяват интерес.

- " -

27.04.1987 г.

=====

№ 29 (29) УЛ № 10

1796 година , с. Фотино , Врачанско. "Кърджалиите , след като преминаха Балкана се установиха на бивак на един час път от подведомственото ми село Фотино, след което извършиха няколко нападения. В резултат на това селото беше опожарено , реколтата унищожена , а населението напълно разорено. След това разбойниците направиха опит да влязат в Берковица , но бяха отблъснати. Разярените се върнаха във Фотино , по пътя си опожариха и унищожиха селата. Заловиха много пленници от раята от които избиха мъжете , а на момчетата изрязаха ушите. Раята беше принудена да избяга в съседните села и в гората"

Докладна записка на войводата на Враца Али Бостани до Високата порта. Към докладната са приложени документи от Кадията на Враца , оплаквания на местното население от нападенията на кърджалиите. Войводата малко се е интересувал от съдбата на българите. Това личи от заключителната част на докладната , в която се обръща към Високата порта ~~да~~ с молба да опрости данъка на ~~раята~~ от зърнени храни и фураж , тъй като той не е в състояние да го събере.

Документите са първите открити на тази тема. До сега у нас не са издавани подобни документи, поради което представлява безспорен интерес.

CENTRE INTERNATIONAL D'INFORMATION
SUR LES SOURCES DE L'HISTOIRE BALKANIQUE
ET MÉDITERRANÉENNE (CIBAL)

Sofia, le 16.VII. 1987

45, rue Moskovska — Sofia

Nr.....

ОЦЕНКА

за микрофилмите на славянски ръкописи от Полша, постъпили в СИБАЛ

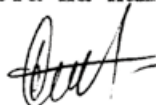
Микрофилмите са от славянски кирилски ръкописи от няколко Краковски сбирки както следва:

- 1/ Музей "Чарторийски", Краков, сбирка "Чарторийски", ркн. № 2401
Сборник от 1718 г., съдържащ описание на пътя от Херсон до Ерусалим /през Цариград и Кипър/ и апокрифи в руски преписи, но появили се на балканска почва. Има стойност като историко-литературен извор.
- 2/ Музей "Чарторийски", сбирка МНК /Народен музей в Краков/, № 309
- 3/ - " - № 310
- 4/ - " - № 312
- 5/ - " - № 313
- 6/ - " - № 318
- 7/ Ягелонска библиотека, Берлинска сбирка - "Берлински дамаски", XVIII в.

Ръкописи 2-6 са служебни минеи от XVI в., писани в Южноруско-молдавски среди под силно влияние на среднобългарската традиция и отразяват съставите на Евтимиевите служебни минеи. В тях се намират неизвестни досега преписи на български средновековни произведения: служба и житие на св. Петка Търновска с разказ за пренасяне на мощите ѝ в Търново при Иван Асен II - три преписа /в МНК 309, 310 и 318/, неизвестен препис на Слово за Преображение от Йоан Екзарх /МНК 313/, както и важни творби на старата сръбска литература, напр. службата на Симеон Сръбски /МНК 312/. И петте минеи са важни паметници на средновековната литература и източник за изследване влиянието на среднобългарската традиция върху откъднунавските територии.

Берлинският дамаски /Ягелонска библиотека/ е най-ценният за българската наука ръкопис от тази част на бившата Берлинска държавна библиотека, която преди две години бе открита за научна работа в Ягелонската библиотека в Краков. Дамаският е известен само по съобщение на проф. Б. Цонев, но после се считаше за изчезнал.

И седемте ръкописа са практически непознати на българската наука и микрофилми от тях в България няма. Копирането, проучването им и използването им в научната работа на нашите историци на литературата и езика е крайно необходимо.

 /доц. к.ф.н. Кр. Станчев/

Из архивите

ДОКУМЕНТИ

по Българския национален въпрос, съхранявани във виенските архиви

Като велика сила пряко заинтересована от международните отношения на Балканите, Австро-Унгария е играла значима роля в тяхното развитие, а нейните дипломатически представители са сред най-вещите им познавачи. Макар и да не са напълно безпристрастни, докладите на австро-унгарските пълномощни министри от София, запазени във фонда Haus-, Hof- und AStaatsarchiv - Wien, Politisches archiv, XV Bulgarien 76-82, Berichte 1914 - 1918 дават приблизително вярна оценка на стремежа на българския народ към пълно национално освобождение и обединение. Това важи особено за бурния период на Първата световна война, когато България и Австроунгария са в Четворния съюз.

Издирените документи могат да се разделят тематично в четири групи:

1. По Македонския въпрос;
2. По Добруджанския въпрос;
3. Мюсюлманите в България в отношенията с Османската империя и ръководените от Високата порта изстъпления срещу арменците;
4. Политически характеристики на български държавници и дипломати, родом от Македония.

Намирайки се във война със Сърбия, Хабсбургската монархия намери естествен съюзник в редиците на македонските българи, страдащи под чужда власт. Твърде съдържателни са мемоарите, които дейците на ВМОРО и емигрантските организации връчват на великите сили в София, в знак на протест срещу гоненията на българщината в Македония. В съвсем друг дух са документите за отношението към освободителните български войски, в чиито полкове и дивизии се биеха и десетки хиляди българи от Македония. Това хвърля нова светлина върху характера на намесата на България в голямата война, защото тя възваше преди всичко за собствените национални идеали.

Въпреки че често пъти Добруджанският въпрос бе изтласкван от събитията на по-заден план, през военните години той навлезе дълбоко в отношенията на България със съюзници и противници. И тук най-интересни са мемоарите на Добруджанската организация до великите сили, в които се привеждат данни за народностния състав на областта и редица примери за престъпленията на румънските окупатори. Добруджанският въпрос се издига и в сферите на "голямата политика" по време на конференциите за мир в Брест-Литовск и Букурещ, а решението за кондоминиум върху Северна Добруджа предизвиква вътрешнополитически сътресения в България.

Положението на мюсюлманите в България е трънливият въпрос в отношенията между Османската империя и България. Самото Радославово правителство е внимавало да не се изострят тези отношения, защото разчиташе много на депутатите-мюсюлмани, поради незначителното правителствено мнозинство в Народното събрание. За нас е важно, че не става дума за турци, а за мюсюлмани изобщо, като по-обхватно понятие на българомохамедани и турци. В случая трябва да наблегнем на самото наименование мюсюлмани, единствено като религиозна принадлежност. Доброто отношение към мюсюлманското население в България е в пълна противоположност с геноцида срещу арменците в Османската империя, отразен и в протестите на българските арменци.

Съставените от сътрудници на австро-унгарската легация характеристики на видни български политици и дипломати, на партийни ръководители и дейци на ВМОРО, показват, че немалка част от тях са родом от Македония. Енергични, интелигентни и с пьргав ум, македонските българи заемат видно място в българското общество, проявявайки силно изявено българско национално съзнание. Те играят и голяма роля при нареждането на България на страната на Централните сили, както и при изграждането на плановете за бъдещето на Балканите. За добро или лошо влиятелните фактори от тези среди бяха крайни български националисти, понякога и максималисти, но никога - македонисти.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

892

ОТНОСНО: Ценни документи и вещи получени по линия на отдел 14, ИГУ-ДС и предадени на различни организации и ведомства

Документите и вещите свързани с нашето историческо развитие до определен период са предавани на Председателя на Междуведомствената комисия при Комитета за култура – Людмила Живкова. Материалите са предавани с протоколи или писма, подписвани лично от Министъра на вътрешните работи, придружени с обяснителни справки.

1. Материали изпратени на Междуведомствената комисия:

1. Книга "История на българите", на османо-турски език;
2. Книга "Абдул Хамид II и султанската власт" – на османо-турски език;
3. Три броя стари карти на българските земи, придобити от ГФР;
4. Две книги и четири албума, придобити от Загребската национална библиотека;
5. Десет писма от архива на бившия царски дипломат НИКОЛ АНТОНОВ;
6. Коран на арабски език – препис от XVIII век;
7. Персийска цветна миниатюра, изработена върху слонова кост;

8. Персийски теологически текст, оформен в рамка;

II. Материали предадени на служба "Културно наследство"
при Министерство на външните работи

=====

1. Пет картини на царското семейство:

а/ Цар Борис III - маслени бои - 123/72 см;

б/ Царица Йоана - - " - - 120/133 см;

в/ Сватбата на Борис III - маслени бои - 120/187 см;

г/ Гробът на Борис III в Рилския манастир - акварел
48/68 см;

д/ Погребението на Борис III - акварел - 48,5/68 см.

2. Картина "Българи от Охрид" - акварел - 55/46 см.

Горните картини са произведение на художника НИКОЛА
КОЖУХАРОВ.

Картините са предадени с протокол от 30 юли 1981 година

III. МАТЕРИАЛИ предадени на Национално-
историческия музей

=====

1. 26 /двадесет и шест/ албума /класьори/ с марки и
други филателни материали от колекцията на д-р АНТОН КАЛОЯНОВ
от ГФР. Предадени са с протокол от 07.01.1986 година.

IV. Материали изпратени на МЕЖДУНАРОДНА
ФОНДАЦИЯ "ЛЮДМИЛА ЖИВКОВА"

=====

1. Две гравюри пофворби на ПИЕР МИНЬАР и БАРТОЛОМЕУС
ван дер ХЕЛСТ:

а/ Портрет на холандския адмирал Коргенайер; Гравюра
върху мед - 56/42 см;

б/ Портрет на граф Д.Харкурт; Гравюра върху мед -
54/40 см;

V. МАТЕРИАЛИ ПРЕДАДЕНИ НА "ФОНД 13 ВЕКА
БЪЛГАРИЯ"

=====

894

1. Пет броя книги предадени с Акт № 66 от 14.10.1987 г.
2. Свитък, съдържащ 192 илюстрации на морски флагове,
от 1711 година. Предадени са с Акт № 25 от 27 април 1988 година.
3. Три броя книги на немски език, предадени с Акт № 3,
от 20 януари 1989 година.

Отп-в 1 екз.

Изп.-1466-141574

Нап.-0555-ИМ

София, 29.11.1989 г.

Доразмн.в 1 екз.-КД

"Придобити материали"

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Строго секретно!
Екз. № _____

СЪОБЩАВА: с.с. "ЗДРАВКО"
на 28.2.1972 г.

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ
началник отделение при
отдел XIV - ПГУ-ДС

Кл. Шаню

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Данни за българската исто-
рия, в петтомната история
на ЙОСИФ СИМОН АСЕМАН
/18 век/ при Ватиканската
библиотека.

895

Вс.

Източникът съобщава, че за издирване на материали по бъл-
гарска история основен източник представлява библиотеката на Вати-
кана.

Фактът, че Главния библиотекар на тази библиотека ЙОСИФ
СИМОН АСЕМАН през 1740 год. написва прочутата си петтомна световна
история, от която почти 4 тома са посветени на българската история
и то с най-ласкави сведения за блестящото минало на българския на-
род, навежда на мисълта, че изворите от които ЙОСИФ АСЕМАН е черпил
за своята история са се намирали именно в неговата библиотека.
Намират се и понастоящем във Ватикана.

Ватиканската библиотека заедно с библиотеките в Генуа
и Венеция /градовете-държави, които в средновековието са пряко
участвували в търговския, политически и военен живот на българския
народ/ се споменават в почти всички по-сериозни изследвания за бъл-
гарската история.

"ЗДРАВКО"

Отп. в 2 екз.
екз. № 1 - _____
екз. № 2 - _____
Изп. - XIV-42/17472
Нап. - Н. Миленова
София, 1 март 1972 г.

*Др. Утолов
Екз. "Борислав" и "Здравко" на есифими,
има и в к-та на Б-тата история на Асеман,
или от къде и как да могат да се погледят
с т. г. Цолов*

Син...

[и.о.]

Из архивите на ДС

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СЪОБЩАВА: осв. "СИМЕОНОВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ -
началник отделение при
отдел XIV, ПГУ-ДС на 19 ок-
томври 1972 г.

С В Е Д Е Н И Е

ОТНОСНО: Проникването на осв. "СИМЕО-
НОВ" до секретния архив на Ватикана
и придобиването на ценни материали
за средновековната българска история.

За достъпа до материали № 1, 2 и 3 бяха преминали няколко етапа на разрешение от страна на администрацията във Ватикана. Първо трябваше да се получи разрешение за влизане в държавата. Придружаваше ме вуйчо ми, който до този момент не беше влизал във Ватикана. На входа казахме, че отиваме в библиотеката/ това е първото формално пропускане от страна на швейцарците-италианци, които охраняват входа/. На 20 м. от входа се намира пропуск за моторни средства и за пешеходци. Пропускът представлява канцелария, в която се издава разрешението за влизане в държавата. Обяснихме, че искаме да посетим библиотеката, след което попъл-

нихме формуляри с паспортните данни, професия, цел на влизането. Във формуляра дадох италиански вариант на името си и адрес на местожителство в Рим. Професия - студент. Въз основа на попълнените формуляри след справка с паспортите ни бяха издадени пропуски за държавата, валидни само за същия ден като беше отбелязан часа на влизането.

Чиновниците на пропуска са облечени в тъмно сини цивилни униформи, за разлика от традиционните униформи на охраната на външния вход. На около 100 м. от пропуска по централната алея се намира трети вход, водещ на един площад заграден от административни сгради. На входа се намира служащ в същата тъмно синя униформа, който направлява движението. При влизането в дясната страна на площада се намират сградите на библиотеката и секретния архив на Ватикана. На входа на библиотеката се намира чиновник в цивилни дрехи, на който обяснихме, че искаме да видим някои публикации. Оказа се, че трябва преди това да получим разрешение за достъп до библиотеката от началника на канцеларията. Канцеларията се намира на същия етаж /партера/ и представлява голям кабинет. На началника на канцеларията показахме заглавията на томове, които ни интересуват като вуйчо ми каза, че е Д-р на античните изкуства и аз съм негов племеник студент, който си подготвя дипломната работа. Освен това питахме за възможността за фотографиране на материалите, т.к. аз съм за кратко време в Рим и няма да имам възможност да ги прочета. Началникът на канцеларията /цивилен служител/ се обади по телефона в читалнята на библиотеката, за да уведоми

- 3 -

за нас. От него разбрах, че в библиотеката се намират само материали № 2 и 3, а материал № 1 се съхранява в секретния архив на Ватикана. Освен това за достъпа до материал № 1 трябва да се получи допълнително разрешение въз основа на писмо от службата на вуйчо ми.

За да отидем в читалнята трябваше да преминаем отново през чиновника на входа на библиотеката, където получихме ключове за гардероба и попълнихме графи в книгата за влизане и излизане с имената си и часа на влизане.

В читалнята показах заглавията на материали № 2 и 3 като пожелах да направя заявка за фотографиране. Дадох ми формуляр, в който се попълва заглавието, желаните страници за фотографиране, а в долния ляв ъгъл се подчертава вида на желаното фотокопие /микрофилм или копие върху хартия с няколко вида размери/. Т.К. в ръкописите са номерирани само листата, то трябва в заявката да се отбележи при желание и обратната страна на листа, напр. лист 80 съдържа страници 80 /права страна/ и 80 /обратна страна/. Заявката за фотокопие трябваше да се разпише от началника на читалнята /свещеник с висок сан/, който се намира в самата читалня и предполагам дава справки и информация по конкретни въпроси, интересувачи читателите. Той каза, че фотокопията могат да бъдат направени за най-малко 20 дена. Вуйчо ми го помоли ако може да се направи някакво изключение, т.к. заминавам след една седмица и материалите са ми необходими много за дипломната работа. След това той прегледа страници-

те от двата тома, за които беше направена заявката и се съгласи да парафира фотокопията да бъдат готови за следващия ден.

На излизането се предават ключовете и се вписва в книгата на входа часа на напускане на библиотеката.

Процедурата за достъп до секретния архив беше почти аналогична. Входа на архива се намира на същата страна на площада в сградата съединена с тази на библиотеката. Казахме, че се интересуваме от даден материал и портиера /цивилен чиновник/ се свързва по телефона с началника на канцеларията на архива. Канцеларията се намира на един и същ етаж с читалната зала на архива. Началникът на канцеларията беше свещеник, на който вуйчо ми обясни какво работи и че аз съм негов племенник студент по история, при него съм на гости и за дипломната ми работа ми е много необходим този материал. Той ни поиска пропуските за държавата Ватикана и паспортите и даде да се попълнят формуляри с паспортните данни. Настоя да попълня местожителството си в България. Въз основа на това издаде пропуски за секретния архив, валидни само за същия ден. За фотографиране на материала ни каза, че би могло да се извърши, но за срок от 45 дена. И тука изтъкнахме, че заминавам скоро и помолихме да направи изключение по отношение на срока. След това аз му казах, че не държа да бъде отпечатван върху хартия, което удължава времето за изработване, а може да ми го дадат на микрофилм, което за тях ще бъде улеснение. При това положение той се съгласи,

- 5 -

като съответно съгласува решението си с фотолабораторията. Известна трудност се среща в читалнята на архива понеже се оказва, че ръкописът се намира на някаква вътрешна изложба, но след съответни любезни настоявания и изтъкване, че началникът на канцеларията е разрешил в кратък срок / за което забелязах, че чиновника беше изненадан / материалът да бъде фотографиран се съгласи да бъде направена заявката. Трябва да отбележа, че не стана необходимо да се получи материала във основа на писмо от италианско учреждение.

При излизането ~~ми~~ от архива и от държавата не върнах временните пропуски, които ми послужиха за следващите посещения, при които показвах пропуската за секретния архив на последователните два хода на Ватикана, без да се вижда, че е валиден само за деня на първото ми влизане.

Фотокопията от материалите № 2 и 3 трябваше да получа в счетоводството / *ECONOMATO* / на библиотеката. В уречения ден чиновника на входа на библиотеката, който за мое учудване беше осведомен за какво отивам ми съобщи да отида в счетоводството, защото нещо не било в ред. В залата на счетоводството върнаха заявката, т.к. заявените страници на материал № 2 не съществували в оригинала. В читалнята помолих да ми дадат материала като се извиних, че в бързината съм направил явно грешка. Оригиналът на материал № 2 представлява ръкопис /предполагам на старогръцки/, съдържащ около 600 страници. Имайки предвид какво засяга съдържанието

- 6 -

на исканите глави, от оригинала се постарях по началните букви на исканите имена да направя селекция до колкото ми беше възможно на страниците.

След това направих нова заявка, при което не срещнах трудности от административен характер.

Следващите ми посещения във Ватикана бяха свързани с получаването на фотографирани материали - № 1 директно от началника на канцеларията на секретния архив и № 2, 3 от счетоводството на библиотеката.

Направеното описание до голяма степен е изпълнено с много подробности с цел да се добие по-ясна представа за механизма при получаване на даден материал, както от библиотеката, така и от секретния архив на Ватикана.

Според мене голяма роля изигра вуйчо ми, т.к. в негово лице виждаха държавен чиновник, което в Италия има своето значение. Освен това има редица дреболии на вид подробности, които дават отражение и са необходими за постигане на съответен успех, като: знаенето на езика, начин на поведение в съответната обстановка, предразполагащ събеседника /отношението на служителите във Ватикана се различава до голяма степен от това в другите италиански учреждения/, стил на облеклото, което да не шокира и т.н.

и т.н. Вуйчо ми не прие радушно молбата ми да ме придружи във Ватикана, като се съгласи след моето упорито настояване и твърдения, че моят близък познат не може да си направи дисерта-

- ✎ -

цията без тези материали, за което разчита на мене. Самият той уморен от работата си, която е свързана изглежда с големи неприятности, поради което смята да сепенсионира. На моя въпрос, дали не смята да продължи и след това с някои разкопки, било то в Италия, или чужбина, той ми отговори отрицателно.

19 октомври 1972 г.

"СИМЕОНОВ"

902

СПРАВКА: Осведомител "СИМЕОНОВ" беше изпратен от нас и за наша сметка в Рим, от 1 до 15 октомври 1972 г. със задача да изучи възможностите на вуйчо си - археолога ДАМИКО за използване по пътя на научния обмен. Във връзка с това поставихме и задачата да се придобият три материала от Ватиканската библиотека и установи режима за проникване там.

По наши предварителни оценки "СИМЕОНОВ" е изпълнил задачата много добре.

Материал № 1 е писма на папа ЙОАН VIII до княз БОРИС I; № 2 - сведения за Перник, Девол и Канина; № 3 - стихотворение посветено на ИРИНА АСАНИНА.

Създадени са условия за едно посещение на "приятеля" на източника при което може да разчита на съдействие на вуйчото.

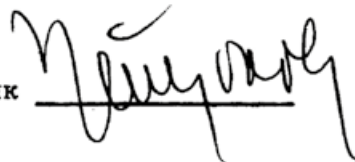

Възможностите за по нататъшното използване на "СИМЕОНОВ" по линия на културно-историческо разузнаване са минимални.

МЕРОПРИЯТИЯ: 1. Да се извърши консултация относно стойността на придобитите материали със съответен специалист, след което по установения ред същите да се изпратят на Междуведомствената комисия за използване и научна реализация.

2. Ще се извърши проверка на някои от данните относно режима за проникване до архивите на Ватикана, с цел проверка на източника и потвърждаване на данните.

Подполковник

Отп. в 2 ека.

екв. № 1 - Л.Д. - Кланя

екв. № 2 - мл. Симеонов

Иап. - 1454-17472

Нап. - Н. Миленова

Съдържа седем листа

София, 25.10.1972 г.

Съдържката до сф. 6-та вилноубежище (без
последния обдух от сф. 6та) е оцифурата
и копирата се поставя в order V-7174-сф. 6та
по № 7210

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА ДЕКЛАСИФИЦИРАН § 17 от ЗДРДОПБГДСРСБНА
--

СЪОБЩАВА: аг. "ВЪЛЧАНОВ"

ПРИЕЛ: Подполковник ЦЕНКО ЦОЛОВ-
началник отделение при от-
дел XIV, ПГУ-ДС на 27.X.72г.

С В Е Д Е Н И Е

/ ОЦЕНКА /

ОТНОСНО: Придобитите писма на папа
ЙОАН VIII до българския княз БОРИС I
и други.

Кореспонденцията на римския папа Йоан VIII е важен извор не само за историята на папството, но и на редица европейски страни през втората половина на IX в. Това е особена сила ^{важни} за българската държава. Тя е публикувана отдавна в няколко издания, между които най-голяма стойност има това в Монумента Германияе историка, т.VII. По него текстът на писмата с паралелен превод е възпроизведен в Извори за българската история, т.VII. Още преди години работилият продължително време във Ватиканския архив проф. ИВАН ДУЙЧЕВ внесениякои корекции при четенето на редица писма от кореспонденцията на папа Йоан VIII /най-вече тези, които пряко или косвено се отнасят за българската история/.

Опитът, който бе направен преди години по официален път да се сдобием с писмата на папа Йоан VIII до българския

- 2 -

княз БОРИС I не даде никакъв резултат. Поради това именно донесените ксерокопия представляват изключително ценна придобивка за нашите учени-медиевисти. Те биха могли да бъдат използвани за научно изследване, за илюстриране на многотомната история на България, за издаване на сборник от документи за българската история чрез представяне на редица от паметниците в оригинал, за упражнения със студентите по латинска палеография и т.н. Това са само част от писмата на папа Йоан VIII до княз БОРИС I. Другата част се съхранява в Лондонската национална библиотека.

Освен трите писма до БОРИС, настоящите ксерокопия съдържат още писма на папа Йоан VIII до цариградския патриарх Игнатий, до византийския император Василий I Македонец, до ереусалимския патриарх, до славянския първопросветител Методий - архиепископ на Панония /б.о.р. - брата на КИРИЛ-философ/ и др. Те, макар и косвено, също се отнасят към българската история през втората половина на IX в.

Още веднъж ще подчертая, че сдобиването с копия от указаните писма е от голямо значение за нашата историческа наука.

"ВЪЛЧАНОВ"

СПРАВКА: Третираните тук писма на папа Йоан VIII се съхраняват в секретния архив на Ватиканската библиотека. Оценката на агент "Вълчанов", макар и кратка, може да се счита напълно за компетентна и обективна.

МЕРОПРИЯТИЯ: Да се проучат условията и организира придобиването на останалата част от писмата на папа Йоан VIII, на-

- 3 -

мираци се в Лондонската национална библиотека.

Подполковник: Митров

Отп. в 2 ека.

екз. № 1 - _____

екз. № 2 - _____

Изп.-1459-17472

Нап.-Н.Миленова

Съдържа два листа

София, 28.10.1972 г.

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

относно: По-нататъшния ход и утвърждаването на ~~или~~ плана на операция "Кръст", *Осгрова*

1. През декември 1973 г. бе разработен проекто-план на операция "Кръст". Независимо от това, че планът още не е утвърден, бяха изпълнени двете предварителни точки:

- бе написано благодарствено писмо на "Издателя" за изпълнението на поставените му задачи и му бе съобщено, че още в началото на 1974 г. ще започне изпълнението по първата, т.е. установяването на контакта с префектурата на Ватикана заедно с поднасянето на подаръци-книги за фонда на библиотеката

- бе поставена задача на Дирекция авторско право да комплектува пратката от книги по списък представен от нас; това ще бъде доведено докрай през януари 1974 г.

2. Сега е необходимо да започне подготовката на "Кардам", който се оказва подходящ агент за работа по "Кръст". За тази цел трябва да му бъде уредено изучаването на френски, немски, старогръцки и латински езици. Първите два езика следва да бъдат изучавани по възможно най-интензивната метода, в школи или със специални учители, а вторите два - само с учители по три пъти седмично най-малко; тези мъртви езици въобще се изучават заедно.

"Кардам" завършва образованието си като един от най-добрите студенти на курса и на много випуски; той е и завършен автор. Неговите интереси са насочени към древно тракийската и към ранно българската научна проблематика. Това позволява той да бъде за в бъдеще - през 1974 г. във втората ѝ половина - привлечен като аспирант към Института по тракология или настанен на подходяща синекурна работа, което ще му позволи дългосрочна специализация във Франция, Белгия и най-последно - в Италия. Специализацията ще бъде в една от най-интересните, перспективни и неразработвани области, която ще свърже и двете проблематики на "Кардам" и ще му позволи да работи в ~~или~~ ръкописните фондове на библиотеките - тази област е сведенията за древна Тракия и за Първата българска държава в средновековните хроники.

Предлагам: до края на януари т.г. да се уредят всички технически въпроси по изучаването на четирите езика и "Кардам" да започне обучението си. В началото на февруари той да бъде прехвърлен

към мене и да започне специализираната му подготовка по "Кръст".

/Забележка: изучаването на старогръцки и латински "Кардам" може да си уреди сам с учители стига да му се осигури заплащането!/"

3. В проекто-плана на "Кръст" бе предложено да се маршрутира В. още през януари 1974 г. В Италия като се използва възможността от официална командировка във Франция, за да поднесе книгите и установи първите контакти с префектурата на Ватикана. С оглед провеждането на ~~жжж~~ операция "Каталог", която ще започне през април и ще продължи до август т.г. в Париж, по-целесъобразно във всяко отношение е "Кръст" да се подхване през този период. При това периодът ще съвпадне с работата на "Издателя" по броя за България.

Предлагам: работата по "Кръст" в Италия да започне през април-май т.г.

София.12-1-74 г.

ВВЕЛИН

проект-план

ОПЕРАЦИЯ "КРЪСТ"

1. Цялата операция да се проведе под легендата на "Дирекция за авторско право" и лично от името на Траян Иванов. ЕЦНПК по история да бъде представен като общ консултативен орган ^{на Дирекцията} в лицето на Венелин като се използва отчасти името на новосъздаващия се Исторически музей /директор Страшимир Димитров/, който тепърва създава своя фонд.

2. Цел на "Кръст":

- внедряване на агенти и ор във Ватикана и Брюксел по основните задачи на РИК _____

✓ - постигане на резултати, странични на операцията, но не по-малко важни: задачи по "Цитадела", по създаването на асоциацията в Париж, по уреждането на нашето културно наследство в Рим-Париж и използването му за активни мероприятия.

3. През декември 73 г.:

? - Дирекцията да закупи пълен комплект на основна литература по история, география, политика и изкуство, исторически извори, списък на ръкописите в Народната библиотека, а така също и справочници и енциклопедични издания по списък на Библиографския отдел на Нар.библиотека. Да се подготви пратка ~~за Рим-Ватикана~~ за Рим-Ватикана.

- Венелин да отговори на "Издателя" с благодарности и

с уверение, че Дирекцията и ЕЦНПК по история му оказват ~~важност~~ важно значение при работата.

- да се постигне чрез Бербенлиев и Св. Русев съгласие да се организира изложба на българите-художници от Италия у нас, за да се възобновят връзките с и да се премине към окончателната му вербовка /Рим/

Улавява
 - да се установи контакт с проф. Кирил Влахов от катедрата по класическа филология към СУ и да се поиска от него да препоръча двама-трима класически филолози, завършващи тази година или вече завършили, които да се проучат за евентуална вербовка и пращане във Ватикана;

- да се реши окончателно по-нататъшната ни работа с от изюитския орден /Рим/ като се има предвид, че той даде наводката за "Издателя", им *Т*а в възможност да отива в Зограф и в самата Ватиканска библиотека. Ако отидем на контакт с него под флага на ЕЦНПК и на дирекцията за защита на авторско право той ще се окаже най-сполучливият човек за работа във Ватикана и в Брюксел.

- да се постигне чрез Мария ~~Или~~ Захариева изясняване на задачите на Националната комисия в ЮНЕСКО-Париж по Картаген и да се осигури командировката на Венелин в Париж и Рим ~~живее~~ по тази линия със задачи в Секретариата и по културната политика /църквата на Климент в Рим и пр.ж по точките на разговора с Божков/; освен това пак по линия на Вншно да се постигне окончателното изясняване на задачите по Зограф, за да се заловят те в Париж-Рим

- да се реши окончателно бъдещата работа и оглед на семейните и други проблеми на "Борислав", за да се използва той веднага в Париж по линия на "Издателя" за начална квалификация при "неговия приятел" в Париж с цел прехвърлянето му във Ватикана към края на 74 година

- да се установи контакт с В. Грозев, за да се видят неговите планове в Италия, тъй като той е другият възможен човек за заловяване веднага на работа във Ватикана.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>	

- 3 -

184

- на всяка цена да се определят двама цятни ор в резидентурите на Париж и Рим със задачи по операция "Кръст" и *по РИК*

4. След изясняването на тези въпроси да се планира командировка на Венелин чрез Вишино като ~~се~~ се маршрутира той Париж-Рим в периода януари-март 74 г. със задача да започне операция "Кръст":

1 - да получи в Италия книгите от Дирекция на авторско право и да ги поднесе официално на Префекта на Ватикана в дар на библиотеката

2 - да проведе с него разговор за начина на представянето на съвременна България в книжния фонд на Ватикана и по-нататъшния книго-обмен

- да уговори подробностите по приемането на наши млади специалисти в Училището по Палеография и Дипломатика съгласно немото

- да постави въпроса за църквата на Климент в Рим и да се постигнат целите ни по нея

- в Рим да установи контакти с *[Blank]* по линия на КИК за уговаряне подробностите на изложбата в София

- в Рим да потърси и установи контакт с *[Blank]* с оглед на използването му под флага на ЕЦНКИ и *ИТЧЕСКО?*

- в Париж да разгърне работа в ЮНЕСКО по повод Картаген и за укрепване на връзките ни в Секретариата / *[Blank]* и пр. /

- в Париж да постави организирането на асоциацията пред определени лица и чрез онези, които имат достъп до *[Blank]* да постигне неговото завещание да бъде адресирано до асоциацията.

И - да даде задача на "Борислав" по подготовката му чрез "приятеля" на "Издателя" в Париж с цел прехвърляне във Ватикана.

5. Да се започне подготовка на посочените от проф. Влахов лица от класическа филология, за да имат готовност към края на 74 година.

6. Да се изпълнят в Париж-Рим задачи по "Цитадела" / *[Blank]* и

прочее/.

7. Следващите етапи на "Кръст" - след март 74 г. - да бъдат предмет на други планове.

8. Предлагам да се започне подготовката и на други лица - историци / да се направи подбор - Божидар за Брюксел ?.

предложения за "ОСТРОВА"

Цел: трайно внедряване за перспективна разузнавателна дейност в "Острова" и за осъществяване на поредица от мероприятия по линия на РИК

Задачи:

- = внедряване на о.р. и с.с. за продължителна работа и специализации в "Острова"
- = създаване на ДВ сред висшите ръководни кръгове на "Острова" и вербовка на работници от "Острова" на различни нива и центрове /средствата за масова информация, библиотеката и ръкописния фонд, Източната конгрегация и иезуитския орден, палеографската школа, Папския ориенталски институт, Папския институт по археология/ за създаване на агентурна мрежа
- = заснемане и частично изземване на материали и документи за България от библиотеката и от другите архивни фондове на "Острова", включително и от секретния фонд с 150 годишна давност, който обхваща периода от 1820-1830 г. насам
- = заснемане, изземване или размяна на материали и документи за Турция и Гърция от "Острова" както и на такива, които по решение на Центъра могат да се преценят за необходими, макар и да засягат други страни
- = разгръщане на активна идеологическа настъпателна работа сред емигрантските среди в "Острова" със задача да се постигне тяхното окончателно разцепление
- = използване на агентурната мрежа в "Острова" за работа в трети страни по линия на РИК и специално в ГФР /Мюнхен/, Гърция /Солун и Атон/, Турция /Цариград и Анкара/, САЩ /Вашингтон/
- = използване на агентурната мрежа за публикуване, периодично издаване и насочване на съществуващи печатни органи в "Острова" или поддържани от него на материали и изследвания в полза на външната и на културната политика на НРБ и към такава линия
- = използване на ДВ и на агентурната мрежа за влияние в трети страни /специално посочените по-горе/ за изпълнение на задачи по линия на РИК, понеже работниците от "Острова" имат голям авторитет
- ✓ = използване на ДВ и на агентурната мрежа за създаване на български предмостия за идеологическо настъпление /подръчен фонд в библиотеките на институтите, организиране на изложби на старопечатни книги и ръкописи, придобиване на експозиционна площ в "Сан Клементе" и пр./
- ✓ = събиране на политическа информация и сведения за подривната дейност на централите на "Острова" /Източната конгрегация и иезуитския орден/

Етапност:

✓ Поради сложността на целите и задачите на операцията и поради острата оперативна обстановка в "Острова", правилно е да се планират отделни етапи. Едва след тяхното реализиране и след отчитането на постигнатите резултати, да се планират следващите.

Ето защо в момента следва да се планират най-близките, които са три -

1. Първи етап април-юни 1974 г.
2. Втори етап септември 1974 г. с продължителност 6 месеца
3. Трети етап с начало първото тримесечие на 1975 г.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

2. 187

Състав /за първите три етапа/:

- = 2 о.р. от Центъра
- = 2 о.р. от резидентурите /1 от Париж и 1 от Рим/
- = 2 о.р. маршрутирани в първия етап /1 за Лион, 1 за Париж и Рим с евентуално посещение на Лион/
- = 2 с.с. - "Вълчанов" и "Кардам" съответно за втория и за третия етап като "Кардам" се маршрутира още през първия за опознаване на обстановката
- = "Издателя" и "Свилен"

Подготовка /март-април 1974 г./:

- = да изпрати официално писмо до "Издателя", че в исканото от него време в Лион ще пристигне журналистът...
..... за помощ при самото отпечатване на броя за Б-я
- = да се изпрати писмо до "Издателя", че посещението в "Острова" ще се състои през втората половина и края на май като тогава ще бъдат поднесени на префекта даровете-книги за подръчния фонд на библиотеката; да се помоли "Издателя" да уговори по принцип периода на срещата ~~жж~~ с представителя на ЕПНПКИ; да се предизвести "Издателя", че се открива в Париж изложбата "Тракийско изкуство", на която той ще бъде специално поканен
- = да се изпатят в Рим за съхранение от определения о.р. комплектуваните поредици от книги, извършено от "Кардам" под контрола на о.р. Пратката да се оформи от името на Дирекция за авторско право
- = да се получи разрешение за работа със "Свилен" под флага на ЕПНПКИ като се използва като претекст необходимостта, която всички звена на центъра по история сега изпитват да се сдобият с документи по написването на многотомната история
- = да се направи посещение на майката, брата и сестрата на "Свилен" в Плевен /адресът е известен и е на разположение/ с оглед да се получат нови сведения за него и се установи чрез тях косвен предварителен контакт
- = да се доуточни с КИК и Външно окончателното решение за характера на изложбата на българското изобразително изкуство в залите на ЮНЕСКО през есента на т.г., за да се получи добър повод за контактите с и с наследниците на Асен Пейков
- = да се доуточни с КИК и Външно окончателното ни становище по "Сан Клементе" и въобще по предложенията на посолството

Първи етап:

- = маршрутиране на о.р. /журналистът/ Париж-Лион в уговореното време за окончателно доработване на броя на списанието за България, подготвено от "Издателя", със задачи - а/укрепване на приятелските и на професионалните връзки; б/събиране на пълни данни за средствата на масова информация на "Острова"; в/извличане на интересувашите ни данни от картотеката на кореспондентската мрежа на списанието и специално за кореспондентите в Северна Африка, Близкия Изток, Латинска Америка, Балканите. Тази последна задача е особено важна, тъй като картотеката съдържа всички постановъчни данни за кореспондентите-иезуити. Извънредно нужно е "Издателя" да се съгласи кореспондентите му да бъдат използвани за пропагандаторска и популяризаторска работа в полза на България със или без препоръка от негова страна.

Забележка: престоят на о.р. /журналистът/ не бива да съвпадне със срещите на "Издателя" с о.р. /научен работник/, кои-

КРДОПБГДРСЪБНА
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДРСЪБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

- то ще станат между 7 и 15 май т.г.
- ✓ = маршрутиране на о.р. /научен работник/ заедно с "Кардам" в Париж в рамките на "Каталог" и осъществяване на среща с "Издателя" със задачи - а/да се потвърди готовността на ЕЦНПКИ да действа съгласно уговорката и съгласно отговорите на "Издателя" в положителен смисъл, получени в негово писмо, а именно - приемане на дарения от книги от префекта в "Острова" за подръчния фонд на библиотеката, приемане на квалифициран работник за работа в книгохранилището на "Острова", подготовка на млад научен работник най-напред в Париж и после в палеографската школа на "Острова"; б/да се постигне точна уговорка за срещата в "Острова" с префекта; в/да се представи "Кардам" и свърже той с "Издателя" за бъдещата му работа и квалификация по палеография; г/да се уговори ново гостуване на "Издателя" в България през лятото на 1974 г.
  - Забележка Най-целесъобразно е срещата да стане в Париж по време на изложбата "Тракийско изкуство" и дори на самото откриване. За тази цел да се предизвести посланика да покани нарочно лицето. Отиване в Лион - в краен случай.
  - = маршрутиране на същия о.р. заедно с "Кардам" в Рим около 15 май за 3-5 дни специално за уговорената среща с префекта или с подпрефекта на "Острова" със задачи: а/да се връчат даренията от книги от името на ЕЦНПКИ; б/да се уговори начина на приемане и срока на работа на български специалист-медиаivist в книгохранилището като се съобщи евентуално и името му с оглед той да бъде на място през ранната есен на т.г.; в/да се уговори формата на приемане, начини на подготовка, срок и издръжка на млад български научен работник, изпратен на квалификация в школата на "Острова" през първото тримесечие на 1975 г.
  - = същият о.р. да влезе в Рим във връзка с на новия му адрес и да уговори подробностите по уреждането на участие му в изложбата в ЮНЕСКО-Париж през есента на т.г. или - евентуално - за самостоятелна изложба, финансирана от нас в друг голям град на Европа; чрез да се съберат пълни данни за наследството на Асен Пейков и се постави началото на изпълнението на задачата по това
  - = да се възстанови връзката със "Свилен" в Рим под флага на ЕЦНПКИ и да се проучат сегашните му възможности за работа по "Острова". На този етап не е целесъобразно да му се поставят конкретни задачи.
  - = от Рим да се влезе в писмена връзка с проф.Джанкарло Сузини, декан на Историческия факултет в Болонския университет, като в приятелско писмо му се даде сведение, че уреждането на италиано-българските разкопки в Арчар край Видин все повече напредва и вероятно, ще започне съвместна работа през 1975 г.

Втори етап:

Вторият етап, сега за сега, може да се определи като внедряване на "Вълчанов" в "Острова" за минимум 6 месеца начинаещ от септември 1974 г. Неговото разработване обаче, може да стане след изпълнението на задачите по първия етап и специално в резултат на срещата с префекта.

Трети етап:

Третиет етап е началото на работата на "Кардам" по специализацията му в "Острова" от първото тримесечие на 1975 г. натаък с предварителна подготовка в Париж, съгласно уговорките на "Издателя". Окончателната разработка ще стане след изпълнението на задачите по първия етап и след началото на втория и ще бъде във връзка със степента на подготовка, която "Кардам" ще получи у нас.

УТВЪРЖДАВАМ:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГРУПИРАНЕ - ДС,
Полковник [подпис]
София, 29 IV 1974 г.

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГСРСБНА

Из архивите на

916

ПЛАН - ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Работата по "Островът" -
Ватиканската библиотека и архив.

В библиотеките и архивите на Ватикана се съхраняват важни паметници за българската история и култура.

С цел трайното ни внедряване за придобиване на документи и за перспективна разузнавателна работа в "Острова",

ПРЕДЛАГАМ:

Работата да се осъществява на етапи. Първият етап ще обхване времето от м.април до м.юни 1974 г. Основната цел е да се създадат условия за проникване на агент "БЪЛЧАНОВ" - виден наш историк, в архивохранилището на

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар :	<i>[Signature]</i>

246

- 2 -

Ватикана . През вторият етап, да се създадат условия за използване на "СВИЛЕН" и за постигане целите ни по църквата "Сан Клементе", където е гроба на Кирил, по придобиване на част от творческото наследство на скулптора Асен Мейков , както и за настаняването на агент "КАРЛАМ" - млад историк, в палеографската школа на "Острова" през третия етап.

За постигане целите на първия етап ще се проведат следните мероприятия:

1. С оглед възстановяване на връзката със "СВИЛЕН" - на работа във Ва-
тикана под официална легенда да се направи посещение от "ВЕНЕЛИН" на негови близки в Плевен, за да се установи косвен предварителен контакт с него. Връзката да се възстанови от "ВЕНЕЛИН" в Рим. Да се проучи готовността му за сътрудничество с Центъра за история при събиране на документи за многотомната история на България.

2. Да се уточни с Комитета за изкуство и култура и Външно министерство окончателното решение по изложбата в КНЕСКО - Париж, за възстановяване на контакта с наследниците на Асен Мейков , с цел придобиване на част от творческото му наследство. Контактът ще се осъществи в Рим от "ВЕНЕЛИН".

3. Да се уточни с Комитета за изкуство и култура и Външно министерство окончателното становище по уреждане на експозиция в църквата "Сан Клементе", за да се проучат чрез

- 3 -

префекта на Ватикана условията за решаване на стоящите пред нас задачи.

4. Да се маршрутира в Париж - Лион, о.р. Стефан Солаиов - на прикритие в редакцията на в. "Поглед", в уговореното с обект "ИЗДАТЕЛЯ" - редактор на католическото списание "Мисси", време за доработване на броя от списанието за България. Целта е, да се проучат възможностите за вклиняване в кореспондентската мрежа на "Острова", чрез кореспондентите на "ИЗДАТЕЛЯ" и за тяхното използване за популяризаторска работа в полза на България в развиващите се страни и на Балканите.

5. Да се маршрутират "ВЕНЕЛИН" и "КАРДАМ" в Париж за среща с "ИЗДАТЕЛЯ". Целта е, да се свърже "КАРДАМ" с "ИЗДАТЕЛЯ" за бъдещата му квалификация по палеография.

6. Да се маршрутират "ВЕНЕЛИН" и "КАРДАМ" от Париж в Рим за 5-7 дни, за уговорената среща с префекта на Ватикана. Целта е, да се договори начина за приемане на двама български научни работници съответно в книгохранилището и палеографската школа на Ватикана и да се уточнят условията за издаване книгата на Патриарх КИРИЛ "Българската екзархия в Македония".

7. От Рим "ВЕНЕЛИН" да влезе в писмена връзка с проф. ДЖАНКАРЛО СУЗИНИ. Целта е, да се използват неговите възможности за проникване в "Острова" и за публикуване на научни трудове защитаващи български исторически тези в Италия.

248

- 4 -

Окончателната разработка на втория и третия етап ще се осъществи след изпълнение на задачите по първия етап.

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,

Майор Е.Александров

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,

Полковник Б.Б.Б.Б.Б.

Отп. в 1 екз.

Изп.-146-17344

Нап.-Н.Миленова

София, 22.4.1974 г.

Из архивите на ДС

919

*Дружба с Ватикан
5.VI.74г. СС*

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

относно: изпълнението на задачите по I етап на "ОСТРОВА"

Съгласно плана на "ОСТРОВА" през м.май 1974 г. трябваше да се осъществи I етап на операцията като нейното начало бъде поставено в Париж в рамките на задачите от "КАТАЛОГ". Задачите бяха изпълнени според плана.

При срещата с "ИЗДАТЕЛЯ" в Париж по повод на откриването на изложбата "Тракийско изкуство" още на 10⁵ 1974 г. бе потвърдено, че книгите-подарък за Ватиканската библиотека се намират в Рим и бе поискано от него да уговори предвиденото посещение в библиотеката с префекта или с вице-префекта. "ИЗДАТЕЛЯ" пое този ангажимент и на 15.5.74 г. му бе позвънено по телефона от автомат за резултата. На телефона бе

която отговори, че тя лично е била в Рим и е уредила среща във Ватиканската библиотека за 24.5.74 г. от 10.00 ч нататък с вице-префекта на библиотеката монсеньор Жозе Рюискарт, който ще представи гостите и на префекта на библиотеката монсеньор Щиклер.

На същата първа среща в Париж по повод на откриването на изложбата на "ИЗДАТЕЛЯ" бе представен "КАРДАМ", в качеството си на млад специалист-дипломант, който работи и ще работи в областта на тракологията, но специално върху писмените извори върху древна Тракия от средновековната епоха, т.е. върху средновековните гръцки и латински автори, гръцки и латински текстове и ръкописи, хроники и пр. "ИЗДАТЕЛЯ" прие много добре "КАРДАМ" и потвърди плана си младият специалист да се квалифицира най-напред в Париж при "неговите приятели" и после да постъпи в палеографското училище на Ватикана. Още веднага и на място той даде адреса на своя приятел, който щял да подготвя в Париж нашия млад изследовател, и заяви, че лицето е предупредено за евентуалното ни обаждане.

Лицето се оказа Жозеф Парамел, иезуит, жив. 88, рю дю Шерш-

Миди - Севр-Бабилон, тел. 5483572 /иезуитска резиденция/. Ж.П. работи в Института за изследвания и история на текстове, 40, авеню Иена, Париж 16, тел. 7236104 като шеф на гръцката секция за текстове, макар и официалната му титла да е "инженер при Националния център за научни изследвания". Както казва сам "ИЗДАТЕЛЯ" - ✱ "колкото и странно да е това!"

Ж.П. минава за гениален палеограф в средите на специалистите. Той е известен на научния свят като един от стълбовете на прочутия Институт за текстове-Париж. В България е идвал веднаж през 1971 или 72 г. където се е свързвал с проф. Иван Дуйчев. Познава също и н.с. ██████████ Ст.Маслев от Института за история; прекарал е у нас около 15 дни.

Ж.П. е изразил пред "ИЗДАТЕЛЯ" голямата си радост, че ще му се отдаде възможност да подготвя млад български изследовател. Съгласно уговорката с "ИЗДАТЕЛЯ", той беше потърсен на 13.5.74 г. по телефона у дома му и после в Института, където бе намерен. Уговорена бе среща-вечеря на 15.5.74 г., за която Ж.П. дойде в хотела и оттам отведе гостите си в ресторанта "Мусташ" на авеню Дюкен, който бил близко до дома му и в който често се хранел.

На вечерята Ж.П. бе запознат подробно с намерението да се квалифицира българският млад специалист, който вече е депозирал тезата си по антична история на някои черноморски колонии и е започнал работата си върху втората, посветена на историята на Първата българска държава от IX в. /първа половина на столетието/ с главен консултант проф. Ив.Дуйчев и ръководител доц.В.Гюзелев. Ж.П. прие като много навременна и полезна идеята да се изследват писмените средновековни извори за античността в Тракия. Той вървя по линията, уговорена с "ИЗДАТЕЛЯ", и смята, че е в състояние да подготви технически "КАРДАМ" в не-продължителен срок от време през 1975 г., след което да го препоръча за палеографското училище на Ватикана. Ж.П. обаче изрично настоя да се въведе в работата директора на Института за текстове проф.Жан Гнелисон, за да бъде въпросът и "административно уреден" и - евентуално - да се

използува Гнелисон за подготовката на българина по латинска палеография, тъй като той е самият специалист по тази материя, а Ж.П. не е.

Същите въпроси бяха отново разгледани и същите мнения бяха окончателно потвърдени на срещата-вечера от 20.5.74 г. пак в ресторанта "Мустаф", на която присъства и "ИЗДАТЕЛЯ". На 22.5.74 г. бе осъществена и срещата с проф.Гнелисон, който заяви, че Институтът за текстове би бил щастлив да приеме изпратен от БАН млад български учен за квалификация по палеография при такъв виден специалист като Ж.П. Институтът за текстове освен това ще помогне на българина при уреждането на посещението на лекции, за достъп то филмотеката и накрая ще го препоръча на палеографската школа на Ватикана.

Заминаването за Рим бе осъществено на 23.5.74 г. вечерта с Рома-експрес от 19.50, който пристигна в Рим на другия ден в 12.35 на Рома-Термини. Закъснението се наложи поради изчакване на предварително уговорена среща с лице, идващо от Мюнхен, която се осуети в последния момент, когато всички места за по-удобните влакове бяха заети заради големия църковен празник Възнесение, позволяващ уик-енд от 4 дни за французите.

След пристигането в 15.00 ч. бе направено посещение на Ватикана, но монсенъор Жозе Рюискарт не се яви на работното си място. Същият следобед бе установена връзката с посолството, където книгите бяха складирани /12 пакета с около 200 тома по приложения списък/ и бе заявено, че на другия ден 25.5.74 сутринта към 9.00 ч. те ще бъдат взети с такси. Тъй като от портиера-пазач на библиотеката бе взет домашния телефонен номер на Ж.Рюискарт, същият ден в 19.00 ч. с него бе установена връзка. Той прие с извънредна любезност извиненията за къснението, причинено от празника, и на свой ред се извини за отсъствието си след обяд, предизвикано от задълженията му да наглежда библиотечните фондове. Срещата бе определена за 25.5.74 г. между 9.30 и 10.00 ч.

На другия ден книгите бяха натоварени на таксиметрова кола и

свалени пред входа на библиотеката във втория вътрешен двор на Ватикана откъм входа Света Ана. Ж.Р. прие гостите с много голяма любезност и веднага ги представи на монсенъор Шиклер, префект на библиотеката, австриец, виенчанин по произход. Книгите бяха изкачени веднага в кабинета на префекта и разопаковани, разгледани и коментирани. Префектът изрази благодарността си към директора на Единния център за наука и подготовка на кадри по история проф. д-р Николай Тодоров за ценния подарък, който ще обогати главно подръчния фонд в залата за четене на библиотеката. След положителен отговор бе уредено да се напише благодарствено писмо до проф. Тодоров, което да му бъде връчено на ръка от изпълнителите на заръката на Центъра. Писмото бе изпратено в хотела на 27.5.74 г. сутринта и се прилага.

След краткото посещение при префекта Ж.Р. разведе гостите из цялата библиотека като им показва фондохранилищата на ръкописи и на печатни издания, частните колекции, периодичните издания; запозна ги и с техническото обзавеждане. По време на разходката из библиотеката бе поканен д-р Зеленца, словак, живущ във Рим от преди 30 години, говорещ руски, завеждащ славянския отдел на библиотеката.

След посещението Ж.Р. отведе гостите у дома си. Той живее във Ватикана близо до печатницата, недалеч от входа Св.Ана., в самостоятелен апартамент на кооперативно жилище за служители, тел. 698 /номератора на Ватикана/-3578. Апартаментът е просторен и богато уреден. По изричното настояване на Ж.Р. на другия ден, неделя, 26.5.74 г., гостите бяха поканени в 9.00 ч. за разглеждане на Ватиканските музеи, в които той лично ги въведе, и след това - на обяд в съседен ресторант.

На двете срещи бяха разисквани и уговорени следните въпроси:

1. По повод подаръка от книги Ж.Р. даде каталога на библиотеката като заяви, че е готов на всякаква размяна и дори е в състояние да издействува подаръци за нашия Център по история **жж** или за други български ведомства в случай, че липсва валута или подходяща книжнина за обмен. Каталогът е предаден в сектора "Наметници в чужбина" към КИК за

консултации със специалисти.

2. Ж.Р. напълно одобрява нашата идея за квалифициране на младия български учен по палеография най-напред в Париж в Института за текстове с Парамел и после - в палеографското училище във Ватикана. Той смята, че проф. Дуйчев е добър консултант на темата върху Първа българска държава. Убеден е, че писмените средновековни извори ще бъдат много полезни за историята на древна Тракия. Напомня, че библиотеката е затворена от средата на юли до средата на септември.

3. Ж.Р. е съгласен да съдействува за приемането на други български специалисти, вече оформени учени, за работа в библиотеката и е готов да им предостави нужната им литература и ръкописи.

4. Ж.Р. е отговорник и главен редактор на научното периодично издание на Папската академия по археология. Той предлага да помести статии от български учени, които в известна степен да засягат "християнската епоха". Той е съгласен да съдействува и някои български учен да стане член на тази Академия, в която членуват представители на различни страни, на някои социалистически в това число /Полша/.

5. Ж.Р. завежда ателието за фотодокументация на библиотеката и е голям специалист в тази област. Ще организира колоквиум по тази материя през идната година, защото смята, че фотодокументацията трябва да се развива, за да се запазят ръкописите и старопечатните книги. Той е съгласен да фотодокументира по искане на български специалисти документи и ръкописи. Заявява /това е вярно/, че все още каталозите на ръкописния фонд не са завършени, но мисли, че е възможно да се правят издирвания и по инвентарните книги с негова помощ.

6. Ж.Р. бе поканен да гостува в България от името на КИК и БАН, което той прие по принцип с голямо удоволствие.

На Ж.Р. бяха поднесени подаръци от книги и български напитки.

Ж.Р. е белгиец, произхожда от семейство на дребни селяни, което понастоящем живее във Франция, "източно от Париж". Той е несменяемият фактически ръководител на библиотеката и досега е видял трима

префекти за свои началници. Много контактен, обича да пие, пуши пури, гастроним, остроумен, обича библиотеката като свое предприятие, живее във Ватикана от 1947 г. В момента подготвя студии и цялостно изследване върху историята на библиотеката, която за него е все още единствената "ренесансова" библиотека в света.

1.VI.74.

ВЕЧЕЛИФ

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
ОТ ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТН.СНО: Изпълнение на оперативни мероприятия от унгарските другари, съгласувани с тях

От 24 до 26 октомври 1974 г. в Будапеща бяха проведени разговори с унгарските другари за съгласуване на някои въпроси на оперативната работа, представляващи интерес за отдел XIV, ПГУ-ДС, главно по линия на обект Ватикана и капиталистическите идеологически центрове.

В разговорите водени с др. ВИКТОР БЕНКЪС – зам. началник на отдел IV, който работи основно по Ватикана е договорено унгарските другари да дадат нужната ни информация за отношенията и намеренията на Ватикана към България, за да можем да се противопоставим срещу опити да използват за свои цели нашият интерес към намиращите се там важни наши културно-исторически паметници.

18 2

- 2 -

Съдействие е договорено да се окаже и по друг основен въпрос: за системата на картотекиране на ръкописите във Ватикана и по-специално тези от секретния фонд и евентуално получаване на списък от ръкописите за България, а също и за провеждане на операции (включително активни мероприятия) за налагане на наши идеологически и исторически тези.

По въпросите на идеологическите центрове е била изразена готовност да бъдат разработени съвместно операции както за пресичане на дейността им, така и за подпомагане с разузнавателни средства на идеологическото ни настъпление на територията на капиталистическите държави.

Също така др. КОЦЕВ е договорил с унгарските другари, техни историци, които имат достъп до турски научни институти, архиви и библиотеки да започнат работата по наши исторически документи.

В отговор на нашите искания унгарските другари са представили обща справка за Ватикана.

Другарят ТОДОР ЖИВКОВ, през време на последното си посещение в Италия и визитата си при папа ПАВЕЛ VI е договорил и последният се е съгласил да даде достъп наши научни работници да работят в архивохранилищата на Ватикана.

- 3 -

Предвид на това, че от наша страна се подлага на съмнение, че папа ПАВЕЛ VI ще изпълни поетите ангажменти пред др.ЖИВКОВ, целесъобразно е в предстоящите разговори с унгарските другари отново да се поиска те да ни съдействуват по договорените въпроси.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Подполковник: Илия

Отп. в 2 екз.

екз. № 1 - _____

екз. № 2 - _____

Изп.-1451-17536

Нап.-Н.Миленова

София, 22.X.1975 г.

I87

Строго секретно!

60

ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ
гр. София

№ 4001, ел. № 1
18/11 79 год.

П Л А Н

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: [signature]

ОТНОСНО: Работата по проникването
в обект "Острова".

1. Да се подбере, подготви и изпрати с подходяща легенда група от специалисти, някои от които СС на отдел XIV, Първо главно управление – ДС за работа в "Острова" с цел придобиване на документи за историята и културата на България през периода IX – XIX век.

Работната програма на групата, легендата и заглавията на интересувашите ни документи ще се подготвят в процеса на нейното формиране.

Срок: 30.VII.1977 г.

Отг.: П.ДИМИТРОВ

2. Чрез СС "Тервел" – внедрен в "Острова" да решат следните задачи:

– Пълно изучаване с оглед стоящите пред отдел XIV, Първо главно управление – ДС задачи на _____ на Ватикана, на _____ палесграф от Париж с връзки и влияние в "Острова" на _____, _____, _____ и създаване на връзки, изучаването им и работа по някои от тях за вербовка.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

61

2.-

- придобиване документи за българската история през периода на ранното средновековие.

Срок: 15.XII.1977 г.

Отг.: П. ДИМИТРОВ

3. Да продължи чрез резидентурата в Рим работата по обект "Католикът" с цел придобиване от "Острова" документи за политическите процеси в българските земи през периода XVII - XIX в., като в зависимост от резултатите се вземе оперативно отношение към него.

За работа по "Католикът" ще се разработи план-задание на ОР Тасков.

Срок: 30.IX.1977 г.

Отг.: П.ДИМИТРОВ и Резидентурата в Рим.

4. Да се изучат възможностите и чрез ръководството на полските органи за сигурност, да се използва полския историч. за придобиване на документите за България от фонда на папа Пий IX, намиращ се на специално съхранение в "Острова".

Срок: 15.XII.1977 г.

Отг.: Т.КОСТОВ и П.ДИМИТРОВ

5. Чрез резидентурата в Рим да се

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата :11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

62

3.-

използват възможностите на агент "Мариана" за изучаване на обекта - режим на работа, лица и пр., както и за придобиване на материали за УНИАТСКАТА политика на ВАТИКАНА на Балканите.

За целта на "МАРИАНА" ще се разработят конкретни задачи.

Срок: 30.XI.1977 г.

Отг.: П.ДИМИТРОВ и Резидентурата
в Рим.

Отпеч. в 1 екз.

№ 144/17344

написала:МС-3361

17.III.1977 г.

София

ИЗГОТВИЛ: [Signature]

/капитан П.ДИМИТРОВ/

*г-р. Димитров
недокументално
са целта да се
максимално се
се вносат с.е.
6.IV 77*
*Влава
Клод Жодино
реализирани по
"Валганов" Вериге "ЗР.*

Из архивите на ДС

931

За служебно ползване!

175
Приложение №3

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО ДР. МАРИЯ ЗАХАРИЕВА
ЗАМ. МИНИСТЪР НА
ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА
от
ПАНТО КОЛЕВ, "Културно наследство"

ОТНОСНО: въпросите за изграждане на Български институт за научни изследвания във Ватикана и дейността по издирване, придобиване и научна реализация на материали за българската история, съхранявани във Ватиканските хранилища

Др. Захариева,

Идеята за изграждане на Институт "Ватикана" се роди като конкретизация на задачите за издирване, придобиване и научна реализация на материали за българската история, съхранявани в чуждите хранилища.

I. Движение на въпроса за изграждане на Институт "Ватикана":

1. По време на пребиваването на проф. Александър Фол в Рим /21 - 25.V.1979 г./, като ръководител на поклонническата делегация за тържествата на 24 май, е обсъден, заедно с ръководителите на съответните учреждения, въпросът за изграждане на български институт за работа във Ватиканските фондохранилища.

2. С докладна записка от 27.V.1979 г. от проф. Фол до др. Петър Младенов и др. Людмила Живкова, бе направено предложение за създаване на Институт, съгласувано с ръководството на Ватиканската Апостолическа библиотека и Секретния архив на Ватикана и наблюдаващия ги кардинал монс. Мотола.

- В състава на Института, който трябваше да бъде със седалище в Рим, се предвиждаше да влязат 3-5 души.

- Специалистите, които трябваше да правят научни изследвания, щяха да бъдат изпращани под формата на командировки.

- Бе определено и името на Института: "Български научно-изследователски институт към Апостолическата библиотека и Секретния архив на Ватикана".

3. На 21.VI.1979 г. излезе решение на Секретариата на ЦК на БКП за създаване на Института.

4. На 18.XI.1979 г. излезе Решение на Секретариата на ЦК на БКП за програма Италия и Институт Ватикана.

5. Бе изготвен Временен правилник за работата на Института, одобрен от МВНР, Комитета за култура и БАН.

6. В доклад на Павлин Димитров от 12.XII.1979 г. се съобщаваше за:

- някои пречки във връзка с обявяването на Института и
- възможност Институтът да се създаде към Асоциацията Италия - България.¹

---

¹ В доклад на Г. Нешев, ст.н.с. в ИИ при БАН, относно специализацията му в Италия от 7 до 23.III.1980 г., се споменава и за друг вариант - изграждане на Академия със същите цели: В разговор с проф. Е. Морели, директор на Института за история на Ризорджименто, същата е споменала, че официални наши постъпки пред италианските власти за откриване на Българска Академия в Рим, ще срещнат разбиране и ще можем да разчитаме на съдействие от тяхна страна, за осъществяване на това начинание.

7. На 11.II.1980 г. бе изпратено писмо на проф. Фол до кардинал Казароли, с което се декларира готовността на българската страна да се изгради Институт, което писмо обаче остана без отговор.

8. На 16.VI.1980 г. се състоя среща с монс. Поджи - специален пратеник на Ватикана.

- Отново бяха изтъкнати трудностите за създаване на Института, които всъщност идвали от страна на Италианските власти.

- Той предложи Институтът да бъде изграден с база в София, с един постоянен представител във Ватикана.

- Изказа мнение, че е уместно в разширения състав на Института да влиза и един католик.

- Предложи да се отправи искане към държавния секретар на Ватикана.

9. През м. юли, 1980 г. бе изпратено писмо на др. Захаријева до др. Коцев, в което го информира за новия вариант за изграждане на Института със седалище в София, с перспектива за бъдещото му откриване в Рим. Приложено бе изпратено и писмо на проф. Фол до Казароли, останало също без отговор.

10. На 18.XI.1980 г. излезе решение на Секретариата на ЦК на БКП за изграждане на Института със седалище в София към научната Асоциация на МНП и отпускане на две щатни бройки, а също и за осигуряване на сграда за Института.

11. В началото на м. декември, 1980 г., в София се състояха две срещи с проф. Хубер, ректор на папския ориенталски институт. По време на срещите, за пръв път пред представител на Ватикана:

- беше обявено съществуването на Института

- беше запознат с официалната страна, основните задачи и въпроси около Института

- беше му представен също и проектът - състава на Института.

12. В писмо на др. В. Коцев до др. Захариѐва, от февруари, 1981 г., се съобщава за:

- Проведен разговор с Алфонс Шиклер, префект на Апостолическата библиотека. Същият е дал писмо с потвърждение, че приемат А. Джурова, Кр. Станчев и Тр. Кръстанов за работа в техните хранилища.

- Проявен интерес от страна на италианските власти към нашия Институт.

- Искане на Ватикана Институтът да не е "към Ватикана", като същевременно тяхната страна изказва и готовност за съвместна работа.

13. През м. март, 1981 г. бяха направени постъпки пред Италианското посолство у нас за виза за Трендафил Кръстанов. Отговор се получи едва в началото на м. октомври, 1981 г., когато Кръстанов получи виза за срок от 5 месеца.

От гореизложеното стават ясни различните етапи, през които премина идеята за изграждане на Института, а също и вариантите за неговото създаване.

II. Отчет за извършената дейност: Въпреки създадените трудности и пречки във връзка с официалното обявяване на Института, ние не сме престанали да работим по изпълнение на задачите за издирване, придобиване, а съответно и реализиране на материали, отнасящи се за културно-историческото ни минало.

1. Бяха издирени, поръчани и принесени в България от наши специалисти много материали.

2. Беше придобито значително количество справочна литература.

По този начин се оформи една внушителна по обем колекция от копия на документация от Ватиканските хранилища, чиято научна

стойност е изключителна, както и значителен блок от информация, предопределяща бъдещите ни действия.

3. Напоследък усилията ни бяха насочени към подготвяне на справочник за наличните вече у нас копия от документи, ръкописи, карти и др. от Апостолическата библиотека, Секретния архив и Архива на "Конгрегацията за разпространение на вярата". Справочникът вече е готов. Предстои неговото отпечатване. Това беше необходимо, тъй като разполагаме с не малко материали от Ватикана и тяхното описване и систематизиране ще бъде от голяма полза за нашите учени - изследователи в бъдещата им работа. Освен това евентуалната бъдеща разработка на този справочник може да доведе до едно сериозно официално издание: "Документи за българската история във Ватиканските храменища".

4. Като резултат от задълбоченото проучване на материалите в Апостолическата библиотека и Секретния архив на Ватикана имаме налице и "Каталог на славянските ръкописи, документи и карти за българската история във Ватиканската Апостолическа библиотека и Секретния архив на Ватикана /IX-XVII век/". Каталогът е изготвен от А. Джурова и Б. Димитров и е съвместно издание с Ватикана. Издаден е в два варианта - български и италиански.

5. Излезе от печат и фототипното издание на Асеманиевото евангелие - най-ранният старобългарски глаголически ръкопис, съхраняван в Апостолическата библиотека. Изготвено е от Вера Иванова - Мавродинова и А. Джурова. Изданието е съвместно с Ватиканската Апостолическа библиотека. Предстои неговият превод и отпечатването му на италиански език.

6. От голям интерес и изключителна важност за нас е и Архивът на "Св. Конгрегация за разпространение на вярата". Той е може би най-богатият на документация за културно-историческото минало на некатолическите страни за периода 16-19 век. Там е работено доста активно, заснети са много материали, които са включени в нашия Справочник. Предстои довършване на изследователската работа в този

архив и реализиране на придобитите материали.

7. В областта на пропагандно реализаторската сфера бе проведена през първата половина на 1980 г. Научна конференция, в залата на Апостолическата библиотека, върху документацията за българската история във Ватиканските хранилища. На конференцията бе изнесен доклад върху новооткрити документи за Чипровското въстание, от Йоана Списаревска. Бяха раздадени и най-новите книги, достижение на българската историческа мисъл.

III. Варианти за бъдеща дейност. При така създадите се обстоятелства се очертават следните възможности за бъдеща работа:

ПЪРВИ ВАРИАНТ - Чрез заминаването на

да се насочим към - Издирване и доставяне на материали от Ватиканските хранилища.

- Проучване обстановката във Ватикана.

- Установяване на контакт с чужди институти и Академии в Рим, запознаване с техни методи на работа, издания и пр.

- Събиране на информация за лица и Институции, с отношение към българистичната проблематика.

- Реализиране, на изложби, размяна на книги и т.н. Следователно: става дума за едно широко научно сътрудничество с Ватикана, без да се говори за Институт.

ВТОРИ ВАРИАНТ - Работа по изпълнение на гореизложените задачи, като се започне внимателно сондиране мнението на представители на Ватикана, относно обявяването на Института, в продължение на до сега водените разговори. Имаме основания да се надяваме на добри резултати от една съвместна дейност, на базата на добре започналото сътрудничество. Официализирането на Института, макар и с база София, би ни дало значително повече възможности, най-вече в областта на издателската дейност.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

ТРЕТИ ВАРИАНТ - На базата на до сега проведените разговори и получените решения да обявим едностранно съществуването на Института със седалище в София, след което, при свършен факт да търсим съответните контакти.

ЧЕТВЪРТИ ВАРИАНТ - Постепенно придвижване от вариант I към вариант III, т.е. изпълнение задачите на Института с основна цел максимално извличане на интересоващи ни материали и информация, след което, след период от 2 - 3 години, ако все още нямаме съгласието на Ватикана, бихме могли да пристъпим към едностранното обявяване на Института и да продължим работата по реализиране на натрупаното през тези години.

По наше мнение най-удачен е именно IV вариант, като от него произтичат следните конкретни задачи:

- да замине за Рим в началото на м. ноември с назначение, без това да е официално пред италианските власти.

- След пристигането си трябва да направи всичко възможно да бъде включен в Школата по палеография във Ватикана, с оглед продължаване престоя му, през което време ще може да работи по изпълнение на нашите задачи.

- Преди заминаването на _____, на същия трябва да бъдат дадени подробни указания, във връзка с избрания от нас вариант на действие и конкретните задачи, по които ще трябва да работи.

- Трябва да бъдат изпратени указания и до Посолството ни в Рим.

- На място в София ще продължи обработката на материали, а също и търсенето на различни форми за тяхната реализация

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

IV. Конкретни задачи в ход и в перспектива. Във връзка с изпълнение задачите на Институт "Ватикана" се работи по следните въпроси:

1. Както вече споменахме, Архивът на Св. Конгрегация за разпространение на вярата, е изключително богат на документация за културно-историческото минало на България. Много материали вече са заснети, но с оглед довършване на работата там и максималното придобиване на интересоващи ни материали, сме командировали за срок от 19 дни, считано от 9 ноември 1981 г., н.с. Йоана Списаревска. Същата работи от дълго време в Архива, много добре познава устройството му, а също и ръководството на Архива. При настоящото си пребиваване във Ватикана др. Списаревска има за задача да проведе и конкретни разговори с Ватиканските партньори, във връзка с осъществяване на съвместно научно издание "Инвентарен опис на придобитите материали от Архива на Св. Конгрегация за разпространение на вярата".

2. В резултат на продължителната работа на А. Джурова и Кр. Станчев във Ватикана имаме заснети и налични у нас копия на всички славянски ръкописи, съхранявани във Ватиканската Апостолическа библиотека. Дватама подготвят, заедно с Марко Джапунджич, "Каталог на славянските ръкописи във Ватиканската Апостолическа библиотека". С оглед довършване на материала и последни проверки, които ще извършат съвместно с Джапунджич, Джурова и Станчев ще останат в Рим, след завършване на Конференцията в Сполето, за срок от 12 дни. Те ще договорят също и издаването на Манасиевата хроника, съвместно с Ватикана. Обмисля се и бъдещото издаване на славянските приписки в гръцките ръкописи.

3. Заминаването на _____ би спомогнало за организиране на някои конкретни мероприятия, с цел заздравяване на вече създадените контакти и установяване на нови такива. Бихме могли например, да помислим за представяне в Италия на изложбата, органи-

КРДОПБГДСРБНА
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРБНА
Дата: 11.04.2014 г. Секретар: _____

зирана от Духовната Академия в София и представяща в хронологичен ред възникването и дейността на Българската православна църква от княз Борис - Михаил до наши дни, след обогатяването ѝ с данни и за дейността на българите - католици.

4. Заминаването на _____ можем да използваме и за изпращане, след внимателен подбор, на книги като дар на Папския ориенталски институт.

5. Запланувано е в началото на 1982 г. да заминат по Спогодбата Ел.Тодорова и Ил. Парашкевова. В момента им е предоставена обработката на наличната у нас справочна литература, с цел тяхното пълноценно използване по време на престоя им в Италия.

6. Полезно за по-нататъшната ѝ работа би било и едно посещение на Павлина Мичковска, сътрудник на "Културно наследство", занимаваща се с въпросите на Институт "Ватикана".

Другарко Захариева, при така изложените въпроси, моля за Вашето мнение и съответните разпореждания във връзка с бъдещите ни действия и заминаването на _____, определен за постоянен представител на Института във Ватикана.

2.XI.1981 г.

Панто Колев

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата :11.04.2014г. Секретар : 	

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Рег. № 5529, сер. № 1
- 3. 04. 1982 год.

УТВЪРЖДАВАМ:

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ-ДС,

Генерал-лейтенант:

[Signature]
/В. Коцев/

София, 14 /4/ 1982 година

941

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

ОТНОСНО: Отпускането на средства за заплащане на копието на неизвестен славянски ръкопис от Ватиканската библиотека

С оглед стоящите пред отдел 14, ПГУ-ДС, задачи за проникване в обект "ОСТРОВА", със средства на Министерство на външните работи СС "СЕРГИУС" е изведен за една година във Ватикана. В "ОСТРОВА" "СЕРГИУС" открива неизвестен за нашата наука славянски ръкопис от XII-XIII век. Това е палимпсет, т.е. славянски ръкопис, който е изстърган и след това отново е написан на гръцки език. Този факт е от изключително значение за изясняване отношението на гръцката църква към създадената от Кирил и Методи писменост, дори когато тя била вече утвърдена, а малката запа-

зена част от славянският текст, разкрива духовния свят на средновековния българин. Откритият ръкопис представлява ценност за нашата история и култура.

Въз основа на изложеното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да се отпусне сумата от 1 200 000 /един милион и двеста хиляди/ ит-лири за заплащане на копието на ръкописа. Копието е направено с рентгенови лъчи, поради особеностите на ръкописа. Сумата да бъде предадена от резидентурата на СС "СЕРГИУС".

ПРЕДЛАГА:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник:

[Signature]
/Г. Авджиев/

СЪГЛАСЕН:

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ-ДС,

Генерал-майор:

[Signature]
/Вл. Тодоров/

Отп. в 1 екз.

Изп. -14-8464

Нап. -98-Н. Миленова

София, 8.4.1982 год.

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 10420, екз. № 1
29. 06. 1982 год.

85

4

Строго секретно

Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До Началника на ПГУ—ДС
Ген. лейтенант Васил Коцев

Докладна записка
от подполк. Петър Щерев Шопов, нач. отделение
отдел XIV, ПГУ—ДС

Относно: Откриване на Български научен институт във Ватикана

Другарю Началник,

Както е известно, от няколко години насам нашата страна полага усилия да получи всички документи за българската история, намиращи се в Апостолическата библиотека във Ватикана. За тази цел чрез Министерството на външните работи със съдействието на ПГУ—ДС бяха предприети инициативи за създаването на Български научноизследователски институт със седалище във Ватикана, от типа на институтите на Унгария и Румъния съществуващи там отпреди Втората световна война.

Дълго време позицията на Ръководството на Апостолическата библиотека беше, че е неудобно създаването на български институт, тъй като това щяло да подтикне и други страни да изявят същото желание. Същевременно български учени и без такъв институт получавали възможност да работят във Ватикана, което общо взето е вярно.

Както е известно, ПГУ—ДС е в течение на тези развития и се полагат усилия да получим централно място при уреждането на този въпрос. Понастоящем на постоянна работа във Ватикана е с. с. "Сергиус", който е на ръководство в отдел XIV—ПГУ—ДС.

В последно време въпросът за откриването на институт получи ново

и неочаквано развитие. При неотдавнашното си пребиваване в Италия за работа във Ватикана ст.н.с. Аксиния Джурова е научила в разговор с официалните лица от Ватикана, че е възможно откриването на български институт. Мотивацията е, че на ръководителите на Библиотеката Мотола и Руискар в следващите години предстояло пенсиониране и не се знаело след това дали ще вървят добре отношенията с България.

Съвпадаща по време с това посещение на Аксиния Джурова е среща на доц. Васил Гюзелев-доцент в СУ "Климент Охридски" с културния аташе на посолството на Италия в София, в която от италианска страна е посочено, че би било добре в София да се създаде Италиански културен център.

Логично е да се предположи, че между двата факта може да има взаимовръзка-ще дадем съгласието си за откриване на Български институт във Ватикана, но България да се съгласи да се открие Италиански културен център в София.

Тези сведения ми бяха съобщени от др. Мария Захариева-зам. министър на външните работи. Тя изявява съмнение, че по официална линия посолството на НРБ в Рим е в състояние да изясни компетентно този проблем и молбата да бъде поставена по наша линия.

Како имам предвид интересите на ИГУ-ДС и по-специално на отдел XIV-ти при същото, предлагам да приемам молбата за изясняване на положението.

Горното за мнение и разпореждане.

Изготвил:

зам.началник отделение при отдел XIV
подполковник

/П.Щерев/

Отп. в 1 екз.

Изп. и нап.-XIV, 8239
София, 28. VI. 1982

78
СТРОГО СЕКРЕТНО!

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 17166, екс. № 2
24 де 1983 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До
НАЧАЛНИКА НА
ОКРЪЖНО УПРАВЛЕНИЕ – МВР
гр. ПЛОВДИВ

По поставена от ръководството на Министерството задача за извеждане на подходящи лица за изпълнение задачи на ДС във Ватикана под прикритието на обучение или на дългосрочна специализация във Ватиканския католически институт, моля Вашето съдействие за изясняване в най-кратък срок на следните въпроси:

1. Има ли сред католическия контингент на територията на окръга момчета между 18 и 25 години, които са вярваци или произхождат от семейства на вярваци и кои са те?
2. Какво е социалното им положение – произход, место работа, местожителство, образование, участие в живота на обществено-политическите организации, отношение към НРБ и Народната власт?
3. Какви са техните интереси – лични и научни, проявяват ли интерес към проблемите на българската история и култура, биха ли прмели да заминат на обучение или на специализация в католическия институт във Ватикана?
4. Кои от тях са пътували в чужбина или са участвували в поклонения на свети за католиците места?

5. Има ли сред тях духовни лица и къде работят те?
За духовните лица възрастовата граница може да се повдигне докъм 35 години, тъй като те могат да бъдат изпратени само на специализация.

6. Кои от наличния контингент по Ваше мнение отговарят на условията за получаване на духовно образование или за такава специализация във Ватикана, като същевременно са годни и биха приели да изпълняват интересоващи ДС задачи?

7. Има ли подходящ сътрудник на Окръжното управление в контингента, който може да бъде изпратен на обучение или на специализация във Ватикана?

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-ВМЕ-ДС,
Генерал-майор: _____
/Вл. Тодоров/

Отп. в 2 екз.

Екз. № 1 - адресата
Екз. № 2 - към дело
Изп. - 14-8464
Нап. - 252-Миленова
София, 24.9.1983 г.

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 4062, екз. №
19. 03. 1985 год.

33
СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

167
2000 01.11.1988.

СПРАВКА

ОГНОСНО: ОАП " ОСТРОВЪТ "

Дело за ОАП "Островът" е заведено под рег. № 3021 в отдел 14 от ОР Михаил Захариев. Водено е от ОР Павлин Димитров.

✓ Обект на делото е Секретният архив на Ватиканската апостолическа библиотека. BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA, ARCHIVIO SEGRETO

✓ Адресът на ОАП "Островът" е Рим, Ватиканска апостолическа библиотека, Секретен архив, Пл. Сан Пиетро, Ватикана. ROMA, BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA, ARCHIVIO SEGRETO, CITTÀ DEL VATICANO.

✓ ОАП "Островът" има самостоятелно подразделение, което се намира в Библиотеката на Папския институт за източни изследвания в Рим, пл. Санта Мария Маджоре 7. ROMA, ISTITUTO ORIENTALE, P-20 Santa Maria Maggiore 7.

↓ В ОАП "Островът" се съхраняват документи с исторически, филологически, теологически, правен и изкуствоведчески характер, представляващи интерес за отдела. Особено важни са фондовете от славянски, гръцки и латински ръкописи, както и материалите на пътешественици, учени, мисионери, библиотекари и др. длъжностни лица, засягащи българските земи от древността и по-ново време. В огромната си част посочените материали са необработени. Някои от обработените се публикуват в "Студии и тесте" STUDI E TESTI, издание на Ватиканската апостолическа библиотека.

✓ Пропусквателният режим на "Островът" и на неговия филиал е

следният: Разрешение за работа по принцип се дава само на научни работници, на преподаватели във висши учебни заведения и на изявени в издателската дейност лица, независимо от тяхното гражданство, ако представят две снимки, установъчните си данни, точното название на темата и необходимите за нейната разработка материали.

Кандидатите, които притижават посочените качества обикновено получават "ВХОДНА КАРТА", но при всеки случай се постъпва конкретно. В зависимост от това дали в ПРЕФЕКТУРАТА на библиотеката разполагат или не разполагат с данни за тях понякога се изисква препоръчително писмо или лична протекция от известен ватикански или чужд, но познат във Ватикана специалист. В други случаи се изисква кандидата да посочи писмено какъв кръг от материали съхранявани в библиотеката е в състояние да ползува, какви са предварителните му библиографски познания и с кои точно материали желае да работи. Освен това префектурата си запазва правото да отнеме Входната карта, ако в процеса на работа се разбере, че специалистът не може сам да се справи с намирането на нужните му материали и често прибегва до помощта на други изследователи, работещи в библиотеката. Насочването към материали от Секретния архив на библиотеката се затруднява и от общия характер на справочния апарат, който изисква много специални познания. При тези условия, ако специалистът все пак установи, че материала който го интересува се съхранява в Секретния архив, той ще има възможност да работи с него едва след ново разрешение, получено от завеждащия този архив.

✓ ОАП "Островът" е подчинен на директора на Ватиканската апостолическа библиотека, а неговия филиал - на директора на Папския институт за източни изследвания. Финансира се от Ватикана, а чрез него вероятно и от САЩ и от някои западноевропейски капиталистически страни. Представлява интерес главно за разузнавателните служби на Ватикана, САЩ и Италия, като прикритие за работа по НРБ и другите социалистически страни.

✓ ОАП "Островът" е структурно звено на Ватиканската апостолическа библиотека и чрез нея поддържа връзки с библиотечните ведомства и католиче-

ските институти от цял свят. Някои от неговите служители поддържат тесни връзки с Източната конгрегация за разпространение на вярата към Ватикана.

Звеза - не

По ОАП "Островът" е работено чрез СС СС "Вълчанов", "Здравко", "Кардам", "Борислав", работата с които е вече преустановена, чрез ДВ "Само" понастоящем бронирано от НТР лице, чрез ДВ _____, на ръководство в ОУ на МВР-Пловдив, работата с който е също преустановена, чрез СС "Само" на ръководство в ОУ на МВР-В.Търново, чрез СС "Ромов", на ръководство в отдел 4, ПГУ-ДС, чрез СС "Сергиус" и СС "Драгомир", на ръководство в отдел 14, ПГУ-ДС. Използвани са също "Издателят", френски гражданин, обект на отдел 14, ПГУ-ДС, и агент "Мариана", италианска гражданка, на ръководство в същия отдел. ОАП "Островът" е посещаван по линия на прикритието от ОР "Венелин", който вече е освободен от органите, поради отговорната длъжност която заема и от ОР Венелин ^{и др.} Кумбиев, като служител на Българското посолство в Рим.

От ОАП "Островът" са придобити следните материали:

- Писма на папа Йоан VIII до княз Борис I. Рег. Ват. 1, Полс. 32-34, 77, 82, 117.
- Манасиевата хроника. Код. Ват. Слав. 2.
- Генеалогия на българските царе. Рег. Ват. 305-325.
- Гръцки ръкописи с данни за българската история. Код. Ват. Грек. 2808; Код. Ват. Грек. 483; Код. Ват. Грек. 771; Код. Ват. Грек. 2219, л. 41-42; Код. Ват. Грек. 2403, л. 1-11, 16, 24-47, 105, 117-118, 123; Код. Ват. Грек. 2404, л. 5, 10-11, 14, 16-19, 42, 50, 70, 75, 79, 291-293; Код. Ват. Грек. 2405; Код. Ват. Грек. 2406; Код. Ват. Грек. 2504; Код. Ват. Грек. 2506; Код. Ват. Грек. 2515; Код. Ват. Грек. 2524; Код. Ват. Грек. 2538; Код. Ват. Грек. 2577; Код. Ват. Грек. 2580; Код. Ват. Грек. 2584; Код. Ват. Грек. 2606; Код. Ват. Грек. 2624; Код. Ват. Грек. 2630.
- Документи на български манастир в Букурещ. Код. Ват. Слав. 25.
- Славянски ръкопис с данни за българската история. Код. Ват.

Слав.12.

- Каталог на ученици българи в Папския гръцки колеж през втората половина на XIXв. Кол.Грек.Рък.Код.72.

- Материали с данни за българската история. Код.Ват.България-Валахия, т.6-16.

- Документ за Охридската архиепископия.Код.Ват.Грек.2491.

- Документ за "Многопобедното царство на българите".Код.Ват.Грек.1409.

- Документи за Търновското въстание против турското робство . Нун.Пол.Т.20;Нун.Герм.т.95;Нун. Дивер.239;Ф.Бург.Сер.І,17913;Ф.Бург.Сер.ІІІ,17а,107г,120а,63 вс,66б.

Други интересни данни за ОАП"Островът" се намират в дело рег. № 3021, том III, стр.160 и дело рег.№ 15294, том I, стр.83.

Отп. в 1 екз.

Изп. и нап.14-8464

София, 14.03.1985 г.

ИЗПЪЛНИТЕЛ: *П.Димитров*

/П.Димитров/

Строго секретно !

263

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ДО ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК НА ПГУ-ДС

24/iii

ДО К Л А Д Н А   З А П И С К А

от майор Емил Александров, началник
отдел XIV ПГУ-ДС

Другарю Началник,

Моля, да бъдат утвърдени от Вас следните въпроси, по които да разговарям с унгарските другари при предстоящото ми посещение в Будапеща по линия на съгласуваността:

1. Да ги уведомя, че ние имаме интереси по опазването и придобиването на наши недвижими и движими паметници на културата във Ватикана, за което работим с официални средства, а там където се налага – и със средствата на разузнаването. Във връзка с това ги молим да ни информират системно за политиката на Ватикана спрямо нашата страна и отношението им към нашите паметници там, за да се предпазим от техни действия – неблагоприятни за страната ни, които могат да предприемат като използват заинтересоваността ни от тези паметници.

2. Да ни дадат информация, ако имат такава, за системата на картотекиране на ръкописите във Ватикана, включително тези които не се предоставят за ползване и евентуално за подготвяната нова закрыта картотека, за която ние имаме данни, че сега се работи. По възможност да ни предоставят списък на съдържащите се във Ватикана ръкописи за България, включително в закрытия фонд, както и сведения за давността за предоставяне на ръкописите /по наши данни предоставят се само ръкописи по-стари от 150 години/

3. Да ни дадат информация за капиталистически центрове за идеологическа диверсия в ГФР /п-специално центъра на езуитския орден в Мюнхен/, Австрия и евентуално други западноевропейски страни, по които работим както с цел предпазването ни от тях-

ната дейност /чрез отдел IV/, така и за използване връзките на лица в тях за провеждане на наши мероприятия за подпомагане работата по идеологическото ни настъпление на територията на капиталистическите държави.

24.X.1974 г.

Н-К ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

Майор: Ераменко

49
99
10

Строго секретно!
21/10/74

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

1) Е унгар. другари
договорна група
неотряза. група
заеман до
научити
и субматери
по излизане
интересно
визити
период
17/11
не
не

ДРУГАРИ НАЧАЛНИК
НА ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ - П
ТУК

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от майор МИЛ АЛЕКСАНДРОВ - началник
на отдел XIV, ПГУ-ДС,

ОТНОСНО: Разговорите с унгарски
другари по време на командиров-
ката ми за съгласуване на някои
въпроси на оперативната работа.

Другари Началник,

От 24 до 26 октомври 1974 г. бях командирован до
Будапеща за съгласуване на някои въпроси на оперативната рабо-
та с унгарските другари, главно по линия на работата по Вати-
кана и по капиталистическите идеологически центрове. Пътувах
зедно с др.АНГЕЛ ДИМИТРОВ - началник на отдел VII, ПГУ-ДС,
и др.ТОДОР БОЯДЖИЕВ - зам.началник на същия отдел. По време
на пребиваването ни в Будапеща ни беше оказано съответно
внимание от унгарските другари и предоставена пълна възмож-
ност за работа и делови разговори. Бяхме приети от др.генерал-

- 2 -

майор РАЙНАЙ – началник на разузнавателно управление в Унгария, който се интересува за разговорите ни, предаде поздрав на нашето ръководство и разказа за задачите, които техните органи сега решават.

Във връзка със задачата ми да изясня възможностите за съвместна работа с унгарските другари по Ватикана, проведох среща с др.ВИКТОР БЕНКЪО – зам.началник на отдел IV, който работи основно по Ватикана и Италия, а също по ционизма, протестантите и Южното крило на НАТО. Началникът на отдела – др.ЖИГМОНД ФЕРЕНЦ по това време отсъствуваше. По поставения от мене въпрос за нуждата ни от информация за отношението и намеренията на Ватикана към България, за да можем да се противопоставим срещу опити да използват за свои цели нашия интерес към намиращите се там важни наши културно-исторически паметници ■ др. БЕНКЪО ме информира за следното:

Ватикана се стреми към дипломатически контакти със страните от социалистическата общност, където католицизма има традиции – Унгария, Чехословакия, Полша, също и към дипломатически контакти със СССР. Много характерен е такъв стремеж напоследък и към Китай. След смъртта на папа Пий XII, се провежда нова линия на политиката на Ватикана към социалистическите страни, така наречената "нова източна политика" провеждана от папите Йоан XXIII и Павел VI. Унгарските другари са давали и дават доста информации на съветските другари, на чехите и поляците за политиката на Ватикана. Помогнали са много на полските другари по време на разрешаването на проблемите им с кардинал Вишински – шеф на полската католическа

12

църква. На българските другари не са давали досега информация по тези въпроси, тъй като са останали с впечатление, че тя не ни интересува. Сега, когато поставяме тези въпроси, са готови да ни предоставят исканата информация и да ни я дават и в бъдеще като поискаме това с официално писмо, така че с него да се запознае и ръководството им на министерството и Управлението.

На другия ми основен въпрос за системата на картотекиране на ръкописите във Ватикана и по-специално тези от секретния фонд и евентуално получаването на списък от ръкописите за България, ми бе обяснено, че могат да ни окажат съдействие, имат някои данни, трябва да ги съберат и допълнят.

На въпроса, кои звена от Ватикана се занимават с външната политика, ми бе обяснено, че това е Секретариата по външните работи, възглавяван от кардинал Казароли. В него има две течения - прогресивисти и консерватори. Казароли е прогресивист, т.е. за провеждане на нова по-гъвкава външнополитическа линия. Негов сътрудник е кардинал Луиджи Лоджи, който преди е бил нунции в Южна Америка, а от една година е във Ватикана, като е заместил кардинал Кели. Друг сътрудник на Казарели е монсиньор Монталво. Казарели има и други сътрудници, които се занимават с практическа дейност.

Получих и някои данни за езуитския орден, за неговия генерал /върховен шеф/ Арупе. За него и клоновете му

- 4 -

в чужбина могат да ни предоставят по-подробна справка.

Впечатлението ми е, че унгарските другари имат най-големи възможности за работа по Ватикана от всички братски органи, поради традициите им на връзки с нея и активната им работа в последните няколко десетилетия, включително и от нелегални позиции. Те са готови да ни информират за политиката на Ватикана спрямо нашата страна, за нашите ръкописи там, а също и за провеждане на операции, /включително активни мероприятия/ за налагане на наши идеологически и исторически тези.

По втората ми главна задача - проучване на възможностите за съвместна работа по идеологическите центрове на капиталистическите страни и по-специално в ГФР и Австрия, се срещнах с др. БЕНЬО КИСТАМАШ - шеф на сектора за работа по идеологическите центрове на противника към техния VII отдел. Това е отдел за активни мероприятия. Освен споменатия сектор в отдела има още два сектора: сектор "А" - за общополитически мероприятия; сектор "Б" - за мероприятия по емиграцията, а сектора за идеологическите центрове е "С". Последният сектор "С" е създаден от две години. Той работи срещу най-активните идеологически центрове, срещу всичките не могат тъй като са много - около 60-70. По-интересните са:

а/ Институтът за Югоизточна Европа в Мюнхен; Унгарският институт в Мюнхен; Интернационас в ГФР; Немската академия за обмен на мнения; Европейският дом в Австрия; Институтът за Югоизточна Европа във Виена /американски ин-

103
14

- 5 -

ститут/, Американският семинар за обществени науки в Залцбург, Айрекс в САЩ и Института за Хумболтови премии в ГФР.

б/ Центровете за радиопропаганда - Радио Свободна Европа, Дойче Веле, Дойчланд Функ, Би Би Си, Гласът на Америка;

Тези центрове разработват унгарски учени, когато се намират зад граница. Те са свързани с разузнаването. Занимават се активно с проблемите на националностите свързани с Унгария, например унгарското население в Трансилвания и други области извън унгарските граници. Предоставят книги безплатно. Свободна Европа сега е официален американски институт. Помага им това, че сегашния президент Форд е бил член на Комисията за Радио Свободна Европа. Унгарските другари са провели успешно мероприятие по Свободна Европа по време на Олимпиадата в Мюнхен. По съответни канали са довели до знанието на ръководството на Свободна Европа, че в унгарската група спортисти имало много агенти на унгарската Държавна сигурност, които с провокационна цел ще се обърнат към радиото, за да се уреди измяната им. Във връзка с това е последвала инструкцията на ръководството на Свободна Европа, да не се приемат искания на унгарски спортисти за уреждане на измяна. Резултатът е бил завръщане на цялата група, нещо което за пръв път се случвало, даже се върнал и един спортист в повече - той бил избягал преди това. Немската академия за обмен на мнения поддържа най-много връзки с унгарски учени, изучава мненията им, обработва ги като им

урежда консултации, програми за изследвания и други. Предоставя им преводачи, които са длъжни най-подробно да долагат след това за движението и разговорите на съответните учени. Чрез нея немското разузнаване върши доста работа.

По въпросите на идеологическите центрове унгарските другари са готови да разработим съвместни операции както за пресичане на дейността им, така и за подпомагане с разузнавателни средства на идеологическото ни настъпление на територията на капиталистическите държави. Когато бяхме при другаря РАЙНАЙ, той се интересува за работата на нашия отдел XIV, за подпомагане на идеологическото настъпление в капиталистическите страни. След като го запознах в основни линии със същата, той каза че има от известно време идеята да създадат и при тях самостоятелен отдел по тези въпроси.

В заключение смятам, че има добри възможности за сътрудничество с унгарските другари както по Ватикана, така и по идеологическите центрове на противника. За целта е необходимо най-напред да получим подробните им информации, които изявиха желание да ни предоставят, като поискаме с писмо такива по следните въпроси:

1. За политиката на Ватикана по отношение на България, както и за лицата, които работят във външнополитическия секретариат.

2. За системата на картотекиране на ръкописите във Ватикана, за подготвяната им пререгистрация, по-специално на

15
16

секретните фондове, както по възможност и списък на ръкописите за България.

3. За езуитския орден и клоновете му в чужбина.

4. За възможностите за съвместни мероприятия по налагане на наши идеологически и културно-исторически тези.

5. За Института за Югоизточна Европа в Мюнхен и възможностите за съвместни операции за подпомагане с разузнавателни средства на идеологическото ни настъпление на територията на капиталистическите страни.

Целесъобразно е да отговорим на тяхното искане за изпращане на информацията относно протестантите в Швейцария и за южното крило на НАТО – специално за Италия, ако с това^е съгласно ръководството на VI управление – ДС и отдел III, ПГУ-ДС.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор ЕАММ

Отп. в 3 екз.
екз. № 1 - _____
екз. № 2 - _____
екз. № 3 - _____
Изп. - 1424-17589
Нап. - Н. Миленова
София, 31.X.1974 г.

*г-н Александров,
писани с мн и
необходимо за и по-късно
Д.И.Т. 30.10.74*

Из архивите на ДС

959

ДС И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУМНАВАНЕ

195

Из архивите на

960

УТВЪРЖДАВАМ:

Зам. Началник Управление (отдел) I-во — ДС
Кем. Майор Иван Иванов
аванси подпис
10.1. 1972 год.

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

Регистрирано под № 8593
Подпис: [Signature]
12.1. 1972 год.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

за откриване на Активна разработка "Цицарна" - към отдел XIV (лична, групова разработка, литерно дело, отчетно дело) ПС-ДС

Подписаният Майор, зам. на отделение Иван Александров Иванов (звание, длъжност, име, презиме и фамилия)

при отделение XIV, отдел XIV, управление I-во — ДС, след като разгледах намиращите се материали за: Манастира "Зотраф" - Св. Гора, на Атонския полуостров - Гърция.

установих следното: Манастирът "Зотраф" е крупен български паметник на културата в Света Гора - Гърция. "Зотраф" е важно просветно и книжовно българско средище, като 10 века е вземало непосредствено участие в преживята и борбата на нашия народ. В библиотеката му се съхраняват около 16,000 ръкописи и книги, в това число 26 ценни ръкописи на преганата. В манастира се пази оригинала на Писневата история, Драгановият мисей и други ръкописи, а така също старинни икони и стенописи.

От 1912 г. гърците правят една последователно и настойчиво водят политика за обезбългаряване на "Зотраф" и в крайна сметка за негово отнемаване.

За запазване на българския характер на "Зотраф" и за предотвратяване на опитите за загробването му от гърци и румъни за получаване чрез тази средата за ценни оригинални документи и фотографии от там.

Предвид горезложеното: постановявам да се открие Активна р/на "Цицарна" (вид на разработката или делото (севдоним или наименование))

София, 7.1. 1972 год.

Оперативен работник: [Signature]

Съгласен, Началник отдел XIV-ПГУДС: [Signature]
10.1.1972 год.

УТВЪРЖДАВАМ:

ЗДМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО У-НИЕ-ДС:

Генерал лейтенант: *М. Иванов*

10.1 1972 г.

С о ф и я

Строго секретно!

Екз. № 1

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

П Л А Н

за агентурно-оперативни мероприятия
по разработка "ЦИТАДЕЛА"

"ЦИТАДЕЛА" Манастирът "Зора" е крупен български културен паметник. От 1912 г. до днес Гръцките правителства системно водят политика за обезбългаряване и в крайна сметка заграбване на този уникален български книжовен и просветен център, взел дейно участие в нашето Възраждане.

С цел предотвратяване заграбването му и съхраняване ^{и документи} на уникални български паметници на културата ще бъдат проведени следните мероприятия:

И. АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ МЕРОПРИЯТИЯ

1. Посредством Министерство на външните работи и Св. Синод ще бъдат отправени напомнителни писма до Гръцкото правителство и Вселенската патриаршия в Цариград за изпращане на нови монаси в "ЦИТАДЕЛА", общо около 18-20 души /включително и сегашните 9 кандидати/, като чрез у-ние VI-то - ДС по агентурен път ще се ² окаже въдействие за подбора им.

Срок: 30.III.1972 г.

Отг.: полк. Тр. Григоров

2. Всички кандидати за изпращане на работа в "ЦИТАДЕЛА" ще бъдат цялостно проучени, като се използват и възможностите на у-ние VI-то - ДС, а към най-подходящите ще се подходи оперативно. Особено внимание в плана за подготовката им ще се обърне и на

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>	

- 2 -

езиковата, библиографска и обща културна подготовка.

Срок: 30.VI.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

3. Ще бъде издирена налична атлантида от ПГУ и други поделения на МВР р чужди граждани, занимаващи се с научна работа в областта на историята, филологията, културата и пр., които бихме могли да командироваме до "ЦИТАДЕЛА" с подработени от нас задачи. "Христо", "Ив.рилов"

Срок: 28.II.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

4. Ще бъде уредено командироването на "ХРИСТОВ" от отдел X - ПГУ-ДС до "ЦИТАДЕЛА", който използвайки своите връзки с чужденци и естествени възможности за по-задълбочени интереси в "ЦИТАДЕЛА" да изясни и по възможност да фотодокументира най-важните исторически и културни документи и паметници в този обект, отнасящи се до историята и културата на нашия народ.

Срок: 30.XI.1972 г.

Отг.: полк.Тр.Григоров и
полк.Дяко Дяков

5. Ще се проучи иеромонах ИРИНЕЙ -
, роден 1932 г., завършил семинария, бил една година на специализация в СССР, сега в Троянския манастир и ако е подходящо ще излезем с предложение за ВЕРБОВКАТА МУ, след което ще го включим в списъка на новите кандидати за изпращане в "ЦИТАДЕЛА". Цитата си

Срок: 15.II.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

6. Съвместно с VI-то у-ние - ДС ще бъде проучен
- 36 годишен, завършил семинария, брат на изпратения в "ЦИТАДЕЛА"
имал намерение да се покалугери и отиде на работа при брат си. Ако се окаже подходящ ще излезем с предложение за Вербовка
и включването му в списъка на новите кандидати.

Срок: 15.II.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

- 3 -

7. Ще бъде възстановена връзката с "Тимоти" бивш с.с. на ДС по линия на Духовенството, който е включен в списъка на 9-те кандидати за "ЦИТАДЕЛА" - с цел подготовката и използването му като наша оперативна връзка в "ЦИТАДЕЛА". *не изключува*

Мон.

в мин. мандат

Срок: 30.VI.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

8. Съвместно с отдел III-ПГУ ще бъдат издирени подходящи лица от български произход, патриотично настроени, сред емиграцията в Канада, САЩ и З. Европа, с оглед възможността да бъдат изпратени на работа в "ЦИТАДЕЛА".

не може ли да се търсят и издирват в някои от тях?

Срок: 30.X.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

включено

9. Ще бъде подготвена и изпратена културна делегация, включваща трима наши ор с цел изучаване и изясняване на цялостната оперативна обстановка, гранични, митнически, полицейски и други ограничения, с които е обградена "ЦИТАДЕЛА" и пр. Ще бъдат проучени възможностите за подмяна оригинала на Памисевата история, с изработено от нас копие. Ще се проучат възможностите за пренасяне у нас и на други ценни паметници на културата, както и фотографиране на всички най-важни документи и предмети, намиращи се в "ЦИТАДЕЛА".

Срок: 15.III.1972 г.

Отг.: полк.Тр.Григоров

10. Посредством резидентурата в Париж и нашия о.р. работещ в ЮНЕСКО ще бъдат проучени:

включено

а/ възможностите за издаване от ЮНЕСКО най-ценните ръкописи, икони и стенописи, които се съхраняват в "ЦИТАДЕЛА", като за целта, заедно с официалните, се потърсят и оперативни средства за осъществяване на това мероприятие.

б/ ще бъдат проучени международните договори и споразумения, закриващи паметници на културата от категорията на

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>

- 4 -

Юнеско не може да се използва

"ЦИТАДЕЛА", въз основа на които бихме могли да предприемем действия, при необходимост, пред ЮНЕСКО и други международни организации за запазване народностния характер и независимото положение на този български паметник на културата.

Срок: 30.VI.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

11. Чрез резидентурите в Австрия, Италия, ГФР и Франция ще бъдат проучени възможностите за издаване самостоятелно от чуждестранна издателска къща или съвместно с наши издателства и учени най-ценните културни паметници, които се съхраняват в "ЦИТАДЕЛА", съобразно нашите интереси.

Срок: 31.XII.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

12. Посредством о.р. Феликс ще бъдат изяснени възможностите за евентуално използване "на тъмно" иезуитските ордени и организации в Италия и Франция с цел изпращане чрез същите на наши с.с. до "ЦИТАДЕЛА" за изясняване-цялостно, какви ценни документи се намират в нея и какви са възможностите за придобиването им. *и*

Срок: 30.X.1973 г.

Отг.: майор Ив.Александров

13. Посредством о.р. Феликс ще бъдат изяснени възможностите за ползуване "на тъмно" на бивш с.с., понастоящем на работа във Ватиканската библиотека, поддържащ добри връзки с о.р. Феликс . # ?

Срок: 30.X.1972 г.

Отг.: полк.Тр.Тригоров

14. Ще бъде проучен редактор на сп. с цел използването при нужда чрез списанието му за пропагандиране на нашето историческо право над "ЦИТАДЕЛА" и осведомяване какви уникални паметници на славянската култура се пазят в нея. ?

Срок: 30.XI.1972 г.

Отг.: полк.Тр.Тригоров

Важно в безспорителен с оглед на отработките тези моменти.

сх

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

- 5 -

Синод № 80 в. с. 14.

15. Посредством резидентурата в Франция ще бъдат проучени възможностите на "Института за история и издаване на текстове" в Париж и на Лел Лемер - работещ в същия институт, за публикуване на ръкописи, намиращи се в "ЦИТАДЕЛА". За целта ще се проучи възможността за ползване и на _____ от Археологическия музей - София, която е била на специализация във Франция - Париж. ?

Срок: 30.IX.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

16. Чрез резидентурата в Париж ще се издири отпечатаната през 1956 г. от изд. "АРТИН ФАИЯР" книга под заглавие "Една република на монаси" от Жан Декарт, който е посетил Атон. След проучване на автора и на издателството ще се обсъдят начини за ползуването им при възможност в изгодно за нас направление. ?

Срок: 31.XII.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

17. С цел установяване има ли пълен каталог на ръкописите в "ЦИТАДЕЛА", какво е известно на науката и какво още трябва да се направи за запазване на всичко ценно в нея, ще бъдат проведени беседи с:

а/ др.Калайджиева - директор на Народната библиотека; *го*

б/ др.Вера Иванова - научен работник, дъщеря на починалия акад.Йордан Иванов;

в/ др.Михайл Ковачев - *го се търси в архива* от Синода. По него ще се използва агент "АНАТОЛИЙ" на връзка в VI-то у-ние - ДС и о.в. "ДЯДОТО", ако последните нямат възможност изчерпателно да изяснят какви ръкописи и фотокопия се намират в библиотеката на Ковачев, тогава ще потърсим възможности за лична среща.

г/ др.Маньо Стоянов - от Народната библиотека, ако това е необходимо след беседата с др.Калайджиева.

Из архивите на ДС

965

- 6 -

д/ Др. Атанас Божков - зап. председател на КИК, който по време на посещението си в "ЦИТАДЕЛА" преснел някои ръкописи.

Срок: 30.VI.1972 г.

Отг.: майор Ив. Александров

18. Ще бъде договорено посредством VI-то у-ние - ДС Синода да изпраща безплатно на "ЦИТАДЕЛА" - "Наша Родина", "Църковен вестник" и сп. "Духовна култура".

Срок: 30.III.1972 г.

Отг.: майор Ив. Александров

19. Срочно да бъдат закупени и изпратени по наш о.р. или друг член от културната делегация Огюста на отец Наташан, тъй като по наличните данни, арендието му се влошава непрекъснато.

Срок: 30.III.1972 г.

Отг.: майор Ив. Александров

20. Посредством съветските другари ще се обмисли целесъобразността от координиране действията на двата Синода и другите заинтересовани организации в нашите две страни, в защита правата, статута и националната обособеност на руския манастир "Св. Панталеймон" и "ЦИТАДЕЛА" в Гърция.

Срок: 30.VI.1972 г.

Отг.: майор Александров

21. Ще бъдат записани на магнетофонни ленти или чрез стенография спомени на стари монаси-българи, руси, сърби и други за живота в Света гора и по-специално за славянските манастири и монаси.

Срок: 30.III.1972 г.

Отг.: майор Ив. Александров

22. Да се завербова, подготви и изведе във Фран-
цузия агент с цел да се въведат в "Книжарницата за изследване на ченговите" ?

II. МЕРОПРИЯТИЯ,

КОИТО ЩЕ БЪДАТ ПРОВЕДЕНИ ОТ НАШИ ДЪР-
ЖАВНИ И ОБЩЕСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ИНСТИ-
ТУТИ, И КОИТО НИЕ ЩЕ ПОДПОМАГАМЕ
=====

1. Ще бъдат проучени възможностите за изпращане
за по-дълъг период от време на групи от историографи, фило-
лози, документалисти, реставратори, библиографи, кинематогра-
фисти и други, с цел проучване, пропагандиране и съхранява-
не паметниците на културата в "ЦИТАДЕЛА".

2. Ще бъдат проучени възможностите за системно ор-
ганизиране по линия на Съюза на българските писатели, Съюза
на българските художници, Научни и творчески съюзи, ^и екскурзии
до "ЦИТАДЕЛА", с цел проучване на паметниците на културата
и поддържане на българския дух сред монасите.

Да се изпращат във Ров. губерси

3. Ще се настоява за изпращане на финансова и мате-
риална помощ за "ЦИТАДЕЛА" чрез Министерство на външните рабо-
ти и Синода. *К*

4. Чрез Института за охрана и реставрация на памет-
ниците на културата /или Комитета за изкуство и култура/ -
ще се иска разрешение за ремонт и реставрация на културните
паметници, сградите и инвентара, а така също и построяване
на нова сграда за библиотека. *У нас се държат големи*

5. Чрез Министерство на външните работи и Св.Синода
ще се действува за извождане на един по-определен статут за
"ЦИТАДЕЛА" /по подобие на "Хилендар"/, който да гарантира постоя-
нен приблизителен брой на монашеското общежитие от 30-40 души,

- 8 -

който при нужда редовно да се попълва.

6. Чрез нашето Посолство в Атина ще бъдат проучени възможностите за ремонт на хотела в Солун - собственост на "ЦИТАДЕЛА" и евентуалното му пренаемане от друга по-подходяща организация или частно лице.

Същото ще проучи въпроса и за евентуалното наемане на крайбрежието на Лонгос в Атон, собственост на "ЦИТАДЕЛА" от подходяща организация и при по-изгодни условия.

7. Чрез Института за охрана на паметниците на културата ще бъдат прибрани в "ЦИТАДЕЛА" по възможност икони и други паметници на културата от изоставените български скифове и параклиси: - параклис "Св.Георги", църквата "Св.Никола", Кулата, църквите при пристанището и тази при гробището.

8. Чрез Синода ще се настоява за размяна за по една-две години на монаси между "ЦИТАДЕЛА" и подведомствения ѝ Германски манастир "Софийско. *Клиа манастир в Берлин*

9. Посредством Комитета за изкуство и култура ще бъде поискано от наши научни културни институти, като СДУ, ВИИ - "Н.Павлович", Археологическия, Филологическия, Изкуствоведческият и други институти на БАН и някои наши музеи да установят връзки с "ЦИТАДЕЛА" и разработват теми из нейната история. *Ще се правят*

Срок: 30.VI.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

10. Поради това, че килията на Паисий в "Хилендар" е в окаяно положение посредством наша агентура и ОВ, да се определи, чрез Института за охраняване и реставрация на паметниците на културата, килията на Паисий в "ЦИТАДЕЛА" и впоследствие съответно ^{и в} ОВ обзаведе. Целта е да се

./..

102

- 9 -

съхранят за поколенията веществени доказателства за живота на този голям наш родолюбец.

Срок: 30.XII.1972 г.

Отг.: майор Ив.Александров

Отп.в 2 ека.

ека.№ 1 - КД

ека.№ 2 - ~~към дело~~ - Уникурсен №

Иап. - XIV-2 /17245

Нап. -Миленова

10.1 1972 год.

С о ф и я

ИЗГОТВИЛ: Ив. Милена

969

Съгласен:
Началник отдел КВ-ПЧ-ДС
полк.: Црноторов

Из архивите на ДС

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : *[Signature]*

- 2 -

206

Той ми заръча да се подготвя за експедицията ^{в Гърция} и то
специално в моята област. Според него в библиотеката на Зограф
има ръкописи на древни гръцки и латински автори и затова тряб-
вало да прегледам съществуващите у нас описи на атонските кни-
гохранилища. Освен туй ДУЙЧЕВ мисли, че на Атон ще се намерят
и следи от траки, в което той е прав.

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ:

Отп. в 1 ека.

Изп. - XIV-8/17245

Написала - Миленова

3 февруари 1972 г.

С о ф и я

*Във края на м. февруари ще отбъва
чрез др. П. Цобдоргов обикола да
задължително този въпрос - загърмата
по Атон.*
З. Цобдоргов

УТВЪРЖДАВАМ:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС:
Полковник [Signature]
София, 8. XI 1972 г.

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Провеждане на мероприятия за изпращане монаси в Зографския манастир.

От двадесет дни в страната ни се намира свещ. ДИМИТЪР ЖЕКОВ от Бургас, който е изпратен за свещеник на българската колония в Австралия. Същият е в отпуск за 1 месец и му предстои завръщане в Австралия.

Предстоящо е завръщането и на еп. ИОСИФ, който оглавява българската епархия в САЩ. Същият ще участва в сесия на Св. Синод на БПЦ.

За запазване българският елемент в Зографския манастир необходимо е да се увеличи броя на монасите българи.

Наред с изпращаните от България монаси, целесъобразно е да се потърсят кандидати за монаси за Зографския манастир и от средите на българската икономическа емиграция в САЩ и Австралия, във връзка с което

ПРЕДЛАГАМ:

Управление VI-ДС с наличната си агентура да направи внушение на висшите духовни среди да възложат на духовните лица, изпратени от Синода на свещенослужене зад граница, в работата си с българското население да издирват кандидати за монаси в Зографския манастир. и организират изпращането им.

56 *62*

- 2 -

Това мероприятие да бъде проведено по внушение на агентурата на управление VI-то - ДС с устната благословия на патриарха, без да се оформя като решение на Синода.

На заминаващите зад граница в разговор патриарх ~~х~~ или някой от владичите да лансира идея за издирване на подходящи, честни и патриотично настроени българи за монаси в Зографския манастир.

Издирването на такива хора да става внимателно без да се дава широка гласност.

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ИГУ-ДС,
Полковник.: *Стефан*

Отп. в 1 ека.
Изп.-1418-17527
Нап.-Н.Миленова
София, 3.11.1972 г.

973

Поверително!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

И Н Ф О Р М А Ц И Я

ОТНОСНО: Състоянието на Зографския манастир.

974

Светогорската православна монашеска република води началото си от IV век, когато на полуостров Атон се заселват първите монаси отшелници. През втората половина на VII век византийския император КОНСТАНТИН ПОГОНАТ е бил принуден да отстъпи на арабите обширни територии в Сирия, Египет и Палестина и на полуострова се заселват големи тълпи отшелници, изгонени от тези страни. Към края на VII век на полуостров Атон нахлуват компактни маси от славянски племена. Монасите покръстват една част от тях и ги привличат за послушници и работници в манастирите.

Влизат два века отшелниците на Атон живеят неорганизиран живот. През X век полуостровът се утвърждава напълно като център на средновековното православно монашество, на православната църковна традиция и християнска култура. Той се превръща в средище на смирение и светост, поради което

полуостровът бил наречен Света гора. През 1095 година император АЛЕКСИ КОМНИН връчва на Атон грамота, според която "полуостровът принадлежи само на населените се на него манасти - отшелници, а гражданските служители нямат никаква власт над Света гора".

Политическата съдба на полуострова е твърде променлива. От IV до XII век той е в границите на Византия. Още през втората половина на X век в Йерисо /първата столица на Атон/ се заселват българи, които са имали свой свещеник, владеещ глаголическото писмо. Българският елемент и българското влияние постепенно се разширявали. За това свидетелствуват много примери и документи.

При Иван Асен II, Атон бива включен в рамките на българската държава. Като ктитор на много тукашни манастири, българският цър засилва българското влияние на полуострова и даже издига Атоно-Йерисовския епископ и митрополитски сан и го подчинява на търновския патриарх. Същото участие в живота на Атон са взели и някои други по-сетнешни български царе и патриарси, като са издавали грамоти или пък са ходатайствували за издаване на такива в полза на Зографския и други светогорски манастири. Българският елемент се увеличава толкова много, че българите започнали да строят свои славяно-български манастири и манастириони, обитават не само Зограф и Хилендар, но и други манастири, като Св.Павел, Дохиар, Ксеноф, Симонопетор, Каракал, Филатей, Григориат и други обители, скитове и келии.

- 3 -

В продължение на около три века /XVI-XVIII/ целият Атон е бил почти изцяло побългарен.

Още през XIII век във великата Лавра се подвизава големият българин музиколог - ЙОАН КУКУЗЕЛ, създател на ирмولوجичното църковно пеене. Друг българин от Костурско - ДИОНИСИЙ, слага основите на големия манастир Дионисиат, а през XIV век българският монах ГРИГОРИЙ създава днешния манастир ГРИГОРИАТ. Съществуват данни, че българските монаси ФИЛАТЕЙ и СИМОНИТОР са създатели на манастирите носещи същите имена. Българският архимандрит ГЕРАСИМ от с.Горно Броди въздига руския манастир "Св.Панталеймон", където бива игумен в продължение на 40 години. През 1743 г. по желание на патриарх КИРИЛ I се основава известната Атонска духовна академия, наречена Атоняс. Тя се ръководела от знаменития тогавашен учен ЕВГЕНИЙ ВУЛГАРИС- българин от Корфу.

Естествено е, че процъфтяването или западането на отделните манастири или изобщо на цялата монашеска република е зависело от политическите събития на Балканите, от наличието на богати покровители и дарители и от възможния достъп на богомилци и посетители в манастирите. Огромните материали и културни богатства на Атон векове наред са разпадали апетитите на различни завоеватели: пирати, кръстоносци, нашественици и други, при което голяма част от тези богатства са разграбени или унищожени.

През първите векове от съществуването на Атон из неговите монадриси и скитове служат монаси, които не

- 4 -

определят ярко своята национална принадлежност - за тях религиозния екстаз и вярата са били всичко. Пореди това и националният принцип не се е спазвал при образуването на братствата в Атон. Подобна картина се наблюдава и през време на петвековното турско господство по тези места - поробените християни са се смятали подложени на еднаква съдба. Но българите са били в по-неблагоприятни условия от гърците, които са покровителствувани и защитавани от своята патриаршия. Благодарение на своето будно национално съзнание и жизненост нашите сънародници не само са успявали да съхранят своите обители, но и да овладеят или доминират в редице чужди манастири.

В продължение на векове, по време на робството, в Атон са намирили убежище най-будните и образовани българи, където са пренасяли и създавали ценни ръкописи и богата книжнина. Тук са работели големи български майстори - зографи, иконописци, дърворезбари, хронисти и други политически и културни дейци, които са оставили своя талант в манастирските библиотеки, по входовете, кепителите и сводовете на църквите и сградите, върху иконите и дърворезбите на олтарите и в различните култови предмети.

Зографският манастир е един от най-старите на полуостров Атон. Основан е, според преданията, по времето на цар СИМЕОН /919 г./ от тримата братя АРОН, МОЙСЕЙ и ЙОАН - потомци на стар български род от Охрид. Зографският манастир фигурирал в манастирския устав, утвърден от император ЙОАН

- 5 -

ЦИМИСКИЙ през 972 г., когато източното българско царство пада под византийска власт. Запазен е също документ с подписа на игумена му от 980 година, написан на кирилица. Ценни свидетелства за миналото на Зограф са двете грамоти, с едната от които цар Иван Асен II богато дарява Зограф /унищожена през 1351 г. от сръбския деспот - СТЕФАН ДУШАН/, а другата е известната "Ватопедска грамота", съхранявана и до днес. Ценни данни за миналото на Зограф се съдържат и в т.н. "Калиманова грамота". Когато на 16.I.1767 г. под натиска на цариградската гръцка патриаршия султан МУСТАФА III закрива независимата българска архиепископия в Охрид, нейната роля продължава да изпълнява Зографския манастир с помощта на българските монаси от другите манастири на Атон. По това време тук на небосклона на българското Възраждане се появява и вдъхновения апостол и защитник на българщината - ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ. Тук той завършва своето епохално произведение "История славяноболгарская".

Светлините на Зограф векове наред са греели с по-силен или с по-слаб блясък, но никога не са загасвали. През последните няколко десетилетия, обаче, вследствие на продължителните недобросъседски отношения с Гърция и създаваните пречки от страна на гръцкото правителство, попълнението на манастира с монаси е незначително. Докато през Средновековието броят на монасите е бил над 500, през 1940г.-350; през 1943 г. - 120, то понестоящем в манастира са останали 10 монаси /6 българи, 1 руснак и 3 румънци/. Игуменът

на манастира е румънец. Пет от българите са попълнение от последните няколко години. По възраст монасите се разделят: над 70 г. - 3; между 50-70 г. - 4 и под 50 г. - 3. Само двама имат незавършено средно образование, а останалите са малограмотни.

Зографският манастир е една от най-величествените сгради в Атон. Разполага с 250 килии за монаси, големи помещения за гости, стопански постройки, болница, църквата "Свети Георги", параклиса и други помещения. Към него се числят българският конак в Карея, пристанището Арсаната, 14 параклиса и скитове, три от които са зографисани, в които има много книжнина, икони и произведения на изкуството, не проучени и не съхранявани от никой.

Манастирът разполага с библиотека, намираща се в кулата на манастира, където се съхраняват над 160 ръкописа на гръцки, около 400 ръкописи на славянски /26 от които на пергамент/ и над 16,000 старопечатни книги на славянски и други езици. Между тях се намира оригинала на Паисиевата история, много ценни хроники, ръкописи и книги, представляващи неизчерпаем извор за българската история. Но това огромно богатство, вследствие на атмосферни влияния и липса на грижи е осъдено на постепенно изчезване. Не по-добро е състоянието и на другите паметници на културата - икони, фрески, стенописи, църковна утвар и пр. Самите манастирски и стопански сгради са занемарени и ако не се вземат спрочни мерки за техния ремонт и реставрация, в близките години съществува опасност да бъдат окончателно загубени.

22

Съвсем естествено е, че поддържането на това неоценимо богатство в Атон не е по силите на шепата престарели монаси. Счевидна е перспективата манастирът да се обезалди и заличи като светиня. Игуменът на манастира, румънец по националност, също не е заинтересован и не проявява никакви грижи за монасите, културните ценности и имота на манастира.

По отношение на Зографския манастир се упражнява явна дискриминация. Това най-ясно проличава ако се сравни положението му с Хилендарския манастир, който през 1896г., по вина на българското правителство и игумена, бива продаден на сърбите срещу разписка. Тогева манастира е имал 105 монаси, от които 94 българи и само един сърбин. Сега този манастир има повече от 70 монаси, за които се издействувани прева да си ходят в отпуск, да се завръщат в страната, а някои да бъдат подменени с други. Освен това студенти и семинаристи от гръцките духовни учебни заведения биват изпращани на стаж и послушание в Хилендар. За обработката на манастирските имоти са доставени селско-стопанска техника и механизирен транспорт.

Главният въпрос от който зависи разрешаване на всички проблеми по опазването и стопанисването на целия комплекс от паметници на културата в Света гора е свързан преди всичко с попълнението на монашеството братство. Но разрешаването на този въпрос е свързано с много трудности, които гръцките власти създават по разни поводи. На второ място е и мелкият брой на монаси в нашата страна, голяма

част от които са на преклонна възраст. По-младите от тях не желаят да отидат в Зограф, поради материалната неусигуреност на близките им у нас за времето на тяхното отсъствие и трудните условия на живот, които им се предоставят там.

Преди 9.9.1944 г. Зографският манастир е посещаван много често от поклоннически групи и наши учени. Ценни научни изследвания за историята, книжовното богатство и културни ценности на манастира са оставили проф. ЙОРДАН ИВАНОВ, ВАСИЛ КЪНЧОВ, проф. МИХАИЛ АРНАУДОВ, проф. СТ. РОМАНСКИ, МАНЮ СТОЯНОВ, ДУМИТЪР ЗОГРАФСКИ, МИХАИЛ КОВАЧЕВ и други. Но тези изследвания са правени по отделни въпроси и не дават цялостен научен анализ и оценка на книжното богатство и другите паметници на културата в Зограф.

След 9.9.1944 г. Зографският манастир е посетен за първи път едва през 1963 г. от група духовни лица начело с покойния патриарх КИРИЛ. След това той е посетен от няколко поклоннически групи и отделни наши учени, като: проф. СТОЙКОВ от БАН, проф. АТАНАС БОЖКОВ, в.с. ЛЮБЕН ПРАШКОВ, арх. ГЕОРГИ ЛАВОВ и някои други. Сигнали за плачевното състояние на манастира е имало, правени са и някои ценни препоръки. Но досега не са постигнати съществени резултати. Липсвала е координация и централизираност в работата, недостатъчна е била заинтересоваността и настойчивостта на различните ведомства и институти.

За състоянието на Зографския манастир и запазването му като наш ценен паметник на културата през последните няколко години нашето Министерство на външните работи е поставяло няколко пъти въпроса пред Министерството на външните работи на Гърция.

- 9 -

В последно време редица наши учени, като: проф. НИКОЛАЙ ТОДОРОВ, акад. ВЛАДИМИР ГЕОРГИЕВ, проф. АТАНАС БОЖКОВ, ВЕСЕЛИН ТРАЙКОВ и други са работили в гръцките национални архиви /някои от тях са посещавали и Зографския манастир/, но нито един български учен не е направил цялостно изследване на Зограф. Би трябвало да се направят усилия да се изпращат наши учени и специалисти за едно по-пълно проучване и разрешаване на всички проблеми по изследването и опазването на писмените и веществените български паметници на културата на полуостров Атон.

През 1973 г. положението на Зографския манастир се влоши по повод опита на монасите да отстранят румънския игумен ДОМЕТИЙ. По искане на игумена гръцката администрация и полиция грубо се намесили във вътрешните работи на манастира и не са позволили смяната на румънския игумен. Някои от българските монаси бяха малтретирани от полицията. Създаде се напрегната и ненормална атмосфера в манастира, което продължава и понастоящем. Междувременно мон. АГАТАНГЕЛ почина, а мон. ДАНАИЛ се завърна окончателно в България.

*Копия изготвено изпратено на
гр. Людмила Милкова*

23.1.1974 г.

С о ф и я

263

УТВЪРЖДАВАМ:

ЗАМ.НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
ПОЛКОВНИК Ванчо
София, 1.8. 1974 г.

Строго секретно!

Екз.единствен

КРДОПБГДСРБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРБНА

*По изпитание на
задатите за
ти съвместно с
Т. Ж. М. Д.
20/11*

*г. Александър
г. Карамисел*

*Танкити е много сериозен и некаса
на техническият метод и консултант
на технически мероприятия в р-та на
ПГУ с цел повишаване му.*

М

ОТНОСНО: Работата по разработка
"Ц И Т А Д Е Л А".

В последните три десетилетия монашеското братство в Зографския манастир значително е намаляло и манастира е почти обезлюден. Докато в началото на века Зографският манастир е един от най-оживените и със значителен брой монаси, развиващ активна богослужевна и събирателска дейност, то в настоящия момент там се намират 5 български монаси с игумен-румънец.

Наличните монаси не са в състояние да стопанисват тази огромна по размери и неопенима по стойност българска светиня. Освен това, манастирът е собственик на много лозя, маслинови и цитрусови градини на площ около 12 хил.дка в района на манастира и 20 хил.дка гори на другия полуостров

267

/Лонгоза/. Манастирът има и собствено пристанище, маслобойна и много други стопански сгради, за които също не се полагат грижи.

Една част от земите на манастира се обработват компанийно с временно наети работници от вътрешността на Гърция, други са дадени на предприемачи.

Манастирски имоти има и в монашеския център - Карей, а в град Солун хотелна сграда отдадена срещу минимална сума на наемател.

Най-голямото богатство, с което разполага Зографския манастир е многобройните паметници на културата, в т.ч. над 16 хил. тома старопечатни книги в манастирската библиотека, други около 8 хил. тома в скита "Св. Богородица", многобройните дърворезби, икони и други произведения на изкуството.

Всичко това неопенимо богатство е събирано в продължение на 10-вековното съществуване на манастира, което е отразено в "Народен поменик на манастира", съдържащ над 70.000 имена на дарители на манастира, вписани в периода XV-XVIII век.

В различни времена от манастира са ограбени много ценни документи и старопечатни книги, някои от които се намират в различни чуждестранни музеи, каквато е Манасиевата хроника в Бритиш музеум и в много частни колекции в различни страни.

Досега грижи за опазване на тази българска светиня е имала само Българската православна църква със съдействие до известна степен на Комитета по религиозните въпроси. А по

265

отношение на наличните архиви, документи и произведения на изкуството, не са предприемани организирани мероприятия от нашите научни учреждения. Както в миналото, така и понастоящем в библиотеката на манастира са ходили различни наши учени-историци и изкуствоведи, които са проучвали отделни, незначително по брой, книги и документи, по които въпроси са правени отделни публикации. Цялостно изучаване на наличния архивен и книжен фонд не е правено досега.

Мероприятията, които провежда Българската православна църква са насочени само за попълване на монашеското братство, с която задача тя също не е в състояние да се справи. То се дължи главно на това, че наличните монаси в нашите манастири са на преклонна възраст, а от по-младите, които ги има, не са съгласни да заминат. Несъгласието на нашите монаси да отидат в Зограф се дължи на това, че отивайки в Света гора трябва да приемат гръцко гражданство и че живота в този манастир е труден както по отношение на снабдяването, липсата на електрически ток, без транспорт, а така също и отдалечеността от населени места. От друга страна, отивайки в Зограф, те губят тукашните си монашески доволствия. Някои от съгласните да заминат предявяват искане да им се запазят жилищата и заплатите каквито имат тук в нашите манастири.

Досегашните мероприятия провеждани от Българската православна църква срещат отрицателното отношение на гръцките официални власти, които провеждат линия на обезлюдяване на манастира и неговото ограбване.

985

- 4 -

А с наложения игумен на манастира /румънецът ДОМЕТИЙ/, те се стремят да противопоставят една на друга нашата и румънската църкви, а оттам и създаване на условия за "търкания" между нашите две държави.

При тази обстановка наложително е да се вземат енергични мерки както по църковна, така и по държавна линия.

По линия на Министерство на външните работи са набелязани мероприятия с провеждането на които ще се решат някои от въпросите.

За изпълнение на основните задачи по разработка "Цитадела" - Зографски манастир за опазване и съхранение на българските паметници на културата на полуостров Атон,

ПРЕДЛАГАМ:

да се проведат следните мероприятия:

1. Ще се продължи работата с аг. "АНГЕЛОВ" по изясняване положението в Зог. манастир и за изучаване на духовници от гръцкия Св. синод, с цел откриване разработка на лица за ангажиране в решаването на наши оперативни задачи.

Срок: 30.V.1974 г. **Р**
Отг.: Хр.Маринчев

2. Ще се продължи работата с ДВ "ХАДЖИЕВ", с цел усъвършенствуване на подготовката му във фото и консервационно дело. *Изготвен на 2 XI 1974 год. в Зог. Манастир.*

Отг.: Хр.Маринчев

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>

- 5 -

283

3. Ще се продължи работата с монах
с цел изпращането му в Зог. манастир.

Отг.: Хр.Маринчев

Срок: _____

4. Ще се проведе разговор с аг. "ВИТАЛИЙ", с цел
склоняване да замине за Зог. манастир, след което
ще се излезе с предложение за обучението му в консервационно
дело.

Срок: 15.XI.1974 год.

Отг.: Хр.Маринчев

5. Ще се проведе зашифрован разговор с монах
от Преображенския манастир, с цел установяване
пригодността и желанието му да замине за Зог. манастир
_____, след което ще се направи предложение за обучението
му - консервационно дело. Същият е самоук дърворезбар.

Срок: 15.XII.1974 год.

Отг.: Хр.Маринчев

6. Ще се проведе трети разговор с монах
_____ от Девическия манастир в гр. Казанлък,
с цел склоняване да замине за Зог. манастир.

Срок: 30.XII.1974 год.

Отг.: Хр.Маринчев

7. Ще бъде проучен монах _____ от Мътнишкия
манастир край Враца, с цел подхождане оперативно към същия
и изпращането му в Зог. манастир.

Срок: 15.II.1975 год.

Отг.: Хр.Маринчев

- 6 -

8. Ще се направи предложение до Министерството на финансите за извършване на финансова ревизия на Ефорията на Зог. манастир, с цел установяване наличните доходи на манастира и подмяна на ръководството ѝ. Впоследствие в същата ще бъде внедрен с.с. или о.р. от запаса чрез когото да се осъществява връзка с монасите в манастира и решаване на други оперативни задачи.

Срок: 30.XII.1974 г.Отг.: Хр.Маринчев и
Ем.Александров

9. Ще се проучат няколко от новопостъпващите студенти в Духовната академия, с цел намиране на двама подходящи за изпращане в Богословския факултет в гр.Солун, с цел проникване в книгохранилището в манастира ВЛАДАТОН.

Срок: 15.X.1974 год.Отг.: Хр.Маринчев

10. С цел осигуряване оперативни работници за работа по гръцко направление и по въпросите на издирване и проучване на българските паметници на културата в Северна Гърция и Света гора да се издирят двама подходящи о.р., които да се изпратят в Солунския университет, където да завършат история и археология. Изпращането им може да се осъществи на базата на културната спогодба.

Същите ще се изградят като добри специалисти по гръцките въпроси, каквито ще са необходими за в бъдеще.

Срок: 30.X.1974 г.

Отг.: Хр.Маринчев

269

11. С цел пропагандиране присъствието на българите в Света гора от далечното минало и ролята на Зографския манастир да уреди преиздаването на книги от чужди автори публикувани в края на миналия век и в първите десетилетия на настоящия век.

Срок: 10.IV.1975 г.
Отг.: Ем.Александров

12. Да се ~~продаде~~ чрез Междуведомствената комисия задача на един историк и сценарист от българската телевизия да изготвят документален филм за Зографския манастир, който да се продаде на някои европейски страни, с цел ангажиране на общественото мнение към опазване паметниците на културата намиращи се в Света гора.

Срок: 30.I.1975 г.
Отг.: Ем.Александров и
Хр.Измирлиев

13.Ще се възложи на австрийския гражданин ДВ "АРТИСТА", на ръководство при у-ние VI-ДС, да напише статия за Света гора и Зографския манастир, която да се публикува в австрийски вестник, с цел предизвикване загриженост в световната общественост за опазване паметниците на културата.

Срок: 30.XI.1974 г.
Отг.: Хр.Маринчев

*Възлагат се
и статии с м-во
на вън. работи - (поиска)
ДМ*

14. Ще се възложи на двама юристи да изготвят историческа справка за Зографския манастир, с цел разпространение в международни организации в които да се търси подкрепа за опазване паметниците на културата в полуостров Атон.

Срок: 30.XI.1974 г.
Отг.: Хр.Маринчев

989

- 8 -

2266

15. Ще се издирят двама монаси, които да бъдат склонени да заминат за Зог. манастир като за целта подадат и документи.

Срок: 30.XII.1974 г.

Отг.: Хр.Маринчев

16. Чрез агенти на у-ние VI -ДС, ще се предложи на Синода на БПЦ да изпращат малки групи от 8-10 души семинаристи и студенти от Духовната академия на посещение в Богословския факултет в Солун, при което да се посещава и Зографския манастир.

Срок: 30.XII.1974 г.

Отг.: Хр.Маринчев

17. В процеса изпълнение на набелязаните мероприятия периодически да се прави преценка на получените резултати и да се набелязват нови мероприятия.

Срок: _____

Отг.: Хр.Маринчев

ИЗГОТВИЛ:

Полковник Хр.Маринчев

СЪГЛАСЕН:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Майор Е.АленичОтп. в 1 екз.

Изп.-1446-17527

Нап.-Н.Миленова

София, 18.9.1974 г.

МВР - И ГИ. УПРАВЛЕНИЕ ДС
Вр. № 8820
28/10 19 5.

736
149

Стр. секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРЪБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРОПБГДСРЪБНА

ДО
НАЧАЛНИКА НА ПГУ - ДС - ТУК

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ДР. НАЧАЛНИК,

На 16 клм от София, в полите на Лозенска планина се намира Германския манастир. Същият е филиал на Зографския манастир и чрез него се изпращат помощи на българските монаси в Св. гора.

Манастирът се състои от двуетажна сграда с повече от 25 стаи, две големи зали, складови помещения и стопански сгради. В притежание на същия са повече от 400 дк. ливади, пасища и ниви, 60 овце, две крави, кон и две телета.

Сградата е електрифицирана, водоснабдена и с парна отоплителна инсталация.

От няколко години същата е била наета от Наркооп за ресторант-хотел срещу минимален наем.

Предвид на това, че новото ръководство на Комитета по религиозните въпроси предприема мероприятия за възстановяване на живота в манастира, с цел подпомагане българските монаси в Св. гора, прекратява договора с Наркооп. Предвижда се да бъдат настанени в някои от стаите 4-5 монаси за подържане на църквата и подготовка за изпращане на монаси за Зографския манастир.

137
149

= 2 =

Друга част ще наеме Националният исторически музей за работни и складови помещения. Останалите за сега остават свободни.

Като имам в предвид наличните добри условия за живеене, възможностите на животновъдното стопанство за подържане на столувачи с мляко и продукти, считам, че могат да се наемат от управлението останалите помещения, за мероприятия на отдел "Кадри и подготовка".

До манастира се отива по наслан път, който сега се ремонтира..

За управител на стопанството ще бъде назначен бивш служител на МВР, сега пенсионер. Ще бъде организирана и охрана.

ПОЛУЧЕНИК: Кр. Младенов

Д-р Коцел,
Възможността е изпитана
но не успяхме.
Предлагам да се отвори
интерес за ПГЧ за изпитване
инициатива (тестен период изпитване)
Д-р Младенов
12.11.76

199

Строго секретно!
Екз. единствен

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Д-р. Канд

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Проведени мероприятия
по "ЦИТАДЕЛА" - Зографски
МАНАСТИР

свдл
19/5

На основата на утвърден план, през месец март т.г., наша оперативна група от двама специалисти-фотографи посетиха "Цитадела"- Зографски
МАНАСТИР, където в продължение на две седмици направиха заснемане на част от наличните архиви и стари български ръкописи.

При лоши битови условия и пълна негласност са заснети общо 60 000 стр., които представляват стари документи относно историята на манастира- евангелия от XIII и XV век, ръкописи от църковно-богослужебен характер, ноти и текстове на старо църковно пение и др. Същите съдържат данни от историко-лингвистичен характер и представляват ценен материал за нашата наука.

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

- 2 -

44

Преди заминаването на групата, по установения от нас канал, от с.с. "ХАДЖИЕВ" - ,
получихме на два пъти 450 бр. филми, на които са заснети 16 200 страници от архивни материали и стари ръкописи.

От обект "МАЙКЪЛ" - ,
бяха получени около 6000 страници, фотокопия на 22 ръкописа от XIV-XVII век, придобити също от "ЦИТАДЕЛА".

От прегледаните книгохранилища се установи, че в "ЦИТАДЕЛА" има повече от 100 папки, с по 2000 листа всяка, съдържащи документи от създаването на манастира досега. Старите славянски ръкописи са над 400, светската литература е над 15 хиляди тома, като 3/4 от книгите са издавани до началото на XX век.

Общо досега от с.с. "ХАДЖИЕВ", от оперативната група и от обект "МАЙКЪЛ", са придобити 82 000 стр., които се обработват.

При снимането се прави предварителен подбор на най-ценните архиви и документи. Всички стари ръкописи и документи на кожа се снимат без изключение.

За реализация на придобитите от "ЦИТАДЕЛА" материали към Междуведомствената комисия при КИК е създадена група, в която са включени и наши с.с.

В началото на този месец в "ЦИТАДЕЛА" бяха изпратени двама реставратори на икони, за оказване помощ на нашия с.с. "РУБЕВ", който обработва най-ценните от повредените икони. Двамата реставратори

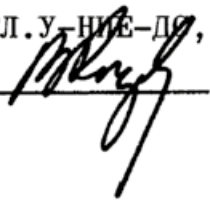

2415

- 3 -

се придружават от служител на Комитета по църковните въпроси – бивш служител на ДС.

Предстоящо е изпращането на други наши оперативни групи от специалисти – о.р. и с.с., които ще заснимат както останалата част от ръкописите, така и наличните икони и стенописи.

НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У. НИЕ-ДС,
Генерал-майор;

19. I. 1976 г.

С о ф и я

Строго секретно!

Екз. № _____

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

До

ДРУГАРЯ НАЧАЛНИК
НА ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Т У К

996

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от полковник ХРИСТО МАРИНЧЕВ – зам.
началник отдел при отдел XIV, ПГУ-ДС,

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

На 3 юни 1976 г. в Комитета по църковните въпроси проведох разговор със завърналия се от Зографския манастир с.с. "РУСЕВ", който разказа за извършената работа през трите месеца прекарани в манастира.

С отиването в манастира "РУСЕВ" е организиран ателие и хранилище за икони, след което е обходил всички параклиси и църкви извън сградата. Оттам е прибрал 230 икони, повечето от които са от XVII век. На повредените е направил първична обработка и укрепване, а на всички е направил пълен опис, с кратки данни за всяка икона.

С помощта на другите монаси е събрал голяма част от занаятчийските инструменти и е подготвил едно голямо помещение за експозиция на иконите.

118 128

- 2 -

Завършване на останалите работи по помещенията и укрепването на иконите ще извърши през есента, когато същия ще отиде за срок от 5 месеца.

Уговорихме в близко време да се срещнем отново и да набележим план за работа за отиването му през м.ноември т.г.

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ ПРИ ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС,
Полковник: _____

Отп. в 2!екз.
екз. № 1 - _____
екз. № 2 - _____
Изп. - 14 - 17527
Нап. - Н. Миленова
София, 12.VI.1976 г.

Из архивите на ДС

997

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ
БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

121

София, 27 януари 1977 г.

*Др. Митко
Др. Салва
за предложение
Д. Кочев
XIV-та за
мерките за
защита*

*85 211
Др. Тодор
Др. П. Кочев
Др. Димитров
9/2*

др. *Стефан Стойков* - и. д. р.

ПРЕНЕС ОТ РЕШЕНИЕ № 35

ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП ОТ 11.1.1977

*Е. Александров
Т. Кочев
в срок до 15 дни изготвяне
мерките за
национално задължение
10.11.77
Димит.*

За да се създадат подходящи условия за опазване на историко-културните богатства на манастира "Зограф" на Света Гора, Политбюро на ЦК на БКП смята за необходимо да се вземат спешно следните мерки:

1. Да се извърши възстановяване, реставриране, обезопасяване и модернизиране на жилищните, стопанските, култовите помещения и фондохранилищата на манастира "Зограф". ?
2. Окончателно да се приведе в известност книжовното богатство на манастира, иконния фонд, историко-културните ценности и документи и др. ?
3. Да се състави изчерпателна научно издържана документация на цялото приведено в известност богатство на манастира и на неговите имоти на и извън полуостров Атон. ?
4. Да се състави план за научна и идейно-пропагандна реализация на получената документация с цел по-нататъшното утвърждаване в чужбина ролята на

ц 3

- 2 -

средновековната българска цивилизация за европейското и световното развитие.?

5. Строителните и реставрационните работи в сградите и изграждане на доходоносни търговски и туристически обекти, собственост на манастира, да се осигури чрез продажба на част от поземлената му собственост, която възлиза на около 35-40 000 декара.?

6. Да се използват създадите се обективни възможности за засилване на проучвателната работа по българските движими и недвижими исторически паметници в Северна Гърция и за широка научна и идейно-пропагандна реализация на получените резултати зад граница. *Кой?*

7. За изпълнение на настоящото решение под председателството на министъра на външните работи да се изгради временно действащ оперативен орган от представители на Министерството на външните работи, Комитета за изкуство и култура, Комитета за наука, технически прогрес и висше образование, Българската академия на науките, Министерството на вътрешните работи и Министерството на Финансите.

8. Необходимите средства по организационното и техническото изпълнение на настоящото решение да се осигурят от сумата, отпусната с решение № 367 от 19.IV.1975 година на Секретариата на ЦК на БКП.

Предложенията за разходите да се подготвят от временния оперативен орган и да се утвърждават от неговия председател.

Вярно с оригинала: *Г. Г. Г.*

Из архивите на

1000

68 67

Строго секретно!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

Н.В.Р.
ПЪРВО ПЛАТ
УПРАВЛЕНИЕ
София

ДО

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ XIV, ПГУ-ДС

№ 8936, сж. № 1
3.11.77 г.

Т У К

Д-р Христо Маринчев
Травилко се счита за
чуждестранен вълнуоса
българин и-во чуждоса
бухти чернича
бама на феодална
9.11.77

НА П И С К А

от полк ХРИСТО МАРИНЧОВ, зам. н-к отдел
при отдел XIV. ПГУ-ДС

Jan
10.11.77

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

През последните две години чрез нашата преса, радиото и българската телевизия станаха достояние на нашата общественост големите културни богатства, които се съхраняват в манастирите в Св. гора.

В резултат на това се увеличиха интересите към тези съкровищници от произведения на изкуствата от страна на историци, изкуствоведи, езиковеди и други научни работници. Много от тях чрез институти и чрез лични връзки настояваха да заминат за проучвания.

Отделни хора от някои учреждения, водими от стремеж за бърза и евтина слава, успеха да си уредят отиване в Гърция и се явиха пред гръцките власти с искане да посещават и работят в Св. гора.

69⁶⁸

- 2 -

Много от техните искания не бяха съобразени с реда и законността на тази страна и предизвикаха отрицателна реакция от страна на гръцките власти.

Отиването на официална делегация от Комитета за култура за преговори в тази насока, също не добиха положителни резултати, а се полухича само устни обещания.

Командировани бяха и отделни хора със задачи по въпроси, които са изяснени отпреди 3-4 години или за придобиване на материали, които ние притежаваме.

Този безпорядък и некомпетентни действия породиха противодействия на гръцката администрация и наложиха ограничения на нашите посещения в Зографския манастир.

Демп
Никога не е било досега за Великден и за празника на манастира - 6 май, да не пускат поклоннически групи на духовни лица от България.

Това показва, че с прибързани действия и несъгласуване на мероприятията, разрушаваме това, което успяхме да постигнем за 5-6 години.

Ако не се сложи ред в тази насока, то не са изключени още по-лоши последици, които ще увредят на нашите държавни интереси.

Това налага да се установи строг ред, който да бъде спазван от всички поделения и ведомства.

Отп. в 1 екз.

Изв: 014/17527

Нап. ПР.-6397

Зюци 1977 г.

С о щ и я

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ

полковник *Куморичев*

Цвешин

6/6.1977г.

1001

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 14433, екз. № 1
28. 8. 8019 год.

П Л А Н

ОТНОСНО: Работата по разработка "ЦИТАДЕЛА"

Обектова разработка "ЦИТАДЕЛА" е открита през 1972 година с цел проникване в книгохранилищата на Зографския манастир и провеждане на агентурно-оперативни мероприятия за опазване на наличните писмени и други паметници на българската култура.

Създаден преди повече от десет века, в продължение на хилядолетното си съществуване Зографския манастир е бил средище на българска писменост и култура. Намирайки се на гръцка територия той е със специален статут на двойно подчинение, на гръцките закони и на органическия закон на монашеската република, а така също и на вековната духовна традиция. Въпреки това от 1974 година със сили и средства на отдела и резидентурата в Солун непрекъснато се провеждат активни мероприятия. С помощта на наши СС и ОР успешно са проведени редица операции. Установени са всички налични ценности – писмени и други паметници на българската култура.

Наши специалисти направиха пълен опис на наличните славянски ръкописи, които се подготвят за публикация.

Заснети са архивни материали и исторически документи /царски хрисовули и други/ на 4000 микрофилма с повече от 145 000 кадъра черно-бели и около 1000 цветни диапозитиви. Освен това с проведените мероприятия бяха укрепени нашите позиции с помощта на изпратените от България нови монаси.

Наред с това редовно се изпращат поклоннически групи, с което още повече се утвърждава българското присъствие на Света гора.

Независимо от постигнатите резултати наложително е да се провеждат активно агентурно-оперативни и организационни мероприятия, с които да се опазва наличното национално богатство.

I. АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНИ

=====

1. Да се продължи работата със СС "ХАДЖИЕВ", с когото да ^{се}извършва фотодокументация на наличните архивни и други документи.

Срок: постоянен

Отг.: ОР Маринчев

2. Да се извърши първична подготовка на СС "БЛАГОЕВ" с цел изпълнение на оперативни задачи по "ЦИТАДЕЛА".

Срок: 30.11.1980 г.

Отг.: ОР Маринчев

3. С помощта на отдел 05, ПГУ-ДС, да се издири подходящ СС или ОР за изпращане на работа в обект "ЦИТАДЕЛА",

за срок от няколко години, на когото да се възложат задачи за организиране канал за изнасяне на ценности от обекта.

Срок: 30.12.1980 година

Отг.: Г.Авджиев-н-к отдел 14, и
Харалампиев - н-к отдел 05

4. Да се маршрутират еднократно нашите СС "ГЪЛЪБОВ" "СЕРГИУС" и "РУСЕВ" с цел издирване и регистриране на славянски и други ръкописи в "ЦИТАДЕЛА".

Срок: 30.12.1980 година

Отг.: ОР Ив.Иванов и
ОР Маринчев

5. Да се издири и вербова подходящ монах за СС и изпрати в обект "ЦИТАДЕЛА" за продължително време с цел укрепване на духа на монасите и опазване на всички налични ценности.

Срок: 30.3.1981 година

Отг.: ОР Маринчев

6. Да се подготви и изпрати ОР на работа в Консултството на Солун, който непосредствено да ръководи изпълнение на задачите по обект "ЦИТАДЕЛА".

Срок: 30.3.1981 година

Отг.: Г.Авджиев - н-к отдел 14

II. ОРГАНИЗАЦИОННИ И ДРУГИ МЕРОПРИЯТИЯ

=====

1. Да се съдействува на Комитета по църковните въпроси, с наши сили и средства да окаже материална помощ

на Зографския манастир;

Срок: 30.11.1980 г.

Отг.: Г.Авджиев - н-к отдел 14 и
ОР Хр.Маринчев

2. Да се съдействува на Комитета по църковните въпроси да направи подбор на подходящи нови монаси за изпращане в Зографския манастир.

Срок: 30.10.1980 г.

Отг.: ОР Хр.Маринчев

3. Да се направи първична обработка на всички материали, получени досега от обект "ЦИТАДЕЛА" с цел в началото на 1981 година да бъдат годни за научна обработка.

Срок: 30.12.1980 г.

Отг.: ОР Хр.Маринчев

4. Да се използват поклонническите групи, които се изпращат чрез Синода на БПЦ в Зографския манастир за изпращане на наши ОР и СС с цел набиране на повече информация за обектите в Света гора.

Срок: постоянен

Отг.: ОР Хр.Маринчев

5. В края на 1980 година да се направи анализ на резултатите от проведените мероприятия и да се набележат нови за следващата година.

Срок: 30.1.1981 година

Отг.: ОР Хр.Маринчев

Отп. в 1 екз.
Изп.-14-315/8320
Нап.-315-Н.Миленова
София, 28.8.1980 г.

ПРЕДЛАГА:
ЗАМ.НАЧАЛНИК ПРИ ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник: *Маринчев / Г.Авджиев*

СЪГЛАСЕН:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник: *Г.Авджиев*
/Г.Авджиев/

Указ / 12.04.81

56

ПА М Е Т Н А   Б Е Л Е Ж К А
ЗА СРЕЩАТА НА Л. ПОПОВ – ЗАМ.МИНИСТЪР,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИТЕТА ПО ВЪПРОСИТЕ НА
Б П Ц И НА РЕЛИГИОЗНИТЕ КУЛТОВЕ С
ПОСЛАНИКА НА ГЪРЦИЯ А. НОМИКОС

Срещата се състоя на 19 декември 1980 година по указание на др. Петър Младенов като първа стъпка за противопоставяне на новото посегателство върху Зографския манастир – искането да се измени неговия правилник. На срещата присъства съветника Христо Маринчев и за превод – Петър Евтимов.

Л. Попов заяви, че срещата става във връзка с писмото на губернатора на Св. Гора от 8 ноември т.г. до Светия съвет в Карей с копие до игумена на Зографския манастир. С това писмо губернатора иска да се заличи от правилника на манастира наименованието му "славянобългарски" също текстът, че игумена се подписва на "славянски", че книгата и протоколите се водят на български и предпочитанието игумена да се избира "от същата народност". Също така искането в писмото да се смени печатът на манастира, който сега е на български език и има надпис "славянобългарска обител". Губернаторът се позовава на чл. 184 от Устава на Св. Гора, където се забранява в Св. Гора да се води прозелитска и национална пропаганда.

Л. Попов посочи, че Уставът е от 1924 година (одобрен от гръцкия парламент през 1926 година), а правилникът е от 1928 година. Когато Уставът е бил приет той е сварил в Св. Гора освен 17-те гръцки и 3 негръцки, славянски манастири между които и българският Зограф.

58

Уставът не е предвидил нищо против тези манастири. Обстоятелството, че в Правилника на Зограф е отразена вековната традиция и съществуващото положение не може да се тълкува и от най-силното въображение, че противоречи на текста на чл. 184. Л. Попов посочи, че повече от половин век манастира функционира и в рамките и в съответствие с правилника си и от това не е настъпило нищо, което да налага да се променя положението и е непонятно защо се прави сега от официален представител на властта в Гърция това посегателство върху българския характер на манастира.

По-нататък Л. Попов посочи, че Турция през цялото време на османското владичество е зачитала българския характер на манастира и всичките привилегии. Това става вековна традиция, обичайна норма. Турция не е посягала на манастира дори във време на войни като Кримската или Освободителната руско-турска война, както и по време на възстанията.

След Балканската война от 1912 година Св. Гора премина в границите на Гърция. Гръцката държава пое и международно-правни ангажменти да се запази обликът и привилегиите на негръцките манастири. Имало е случаи на опити в обратна насока, но това е било във време когато отношенията между двете страни са били лоши. Непонятно е защо се предприема сега тази стъпка, когато отношенията между България и Гърция са много добри, непрекъснато се развива многообразно сътрудничество и отношенията стават все по-добри.

Л. Попов по-нататък изтъкна, че обстоятелството, че се е запазил българския характер на манастира с нищо

Из архивите на ДС

1007

не уврежда интересите на Гърция – материални, политически и всякакви. Напротив Гърция има интерес от това, че съществуват в Св. Гора и три негръцки манастири с вековна традиция, тя става по-богата от това. Зографският манастир е звено, което сближава. Попов посочи като положителен пример симпозиума между български и гръцки богослови и историци върху средновековната история на двата народа, състоял се през тази година в София, където видни техни духовници и учени изразиха задоволство, че се провежда тази среща и че трябва винаги да се изтъква и съхранява това което ни сближава.

Писмото на губернатора е насочено към това да се заличава българския характер на Зографския манастир. В такава посока е и линията, която е възприета от гръцка страна да не се дават визи нови български монаси да се заселят в Св. Гора. Посочено беше, че преди повече от 2 години са направени пъстъпки пред Вселенската патриаршия в Истанбул за визи за трима монаси, но въпросът не беше решен. През юли т.г. Л. Попов връчи паметна бележка на Временно управляващия посолството на Гърция, с която се направи искане за визи на монасите Панарет – от Рилския манастир, Амвросий – от Бачковския и Севастиян-Преображенския манастир да се заселят в Зографския. Отговор до сега не е получен. Отбелязано беше, че Гърция е дала разрешение за заселване на десетки монаси от Румънската, Сръбската и Руската църкви. Л. Попов изтъкна, че не бива да се смята, че ние сме против това, че са дадени тези разрешения. Обратното – смятаме това за много правилно и го приветствуваме. Не можем да разберем само защо се дискриминира по отношение на монасите от България. Л. Попов припомни, че този въпрос е бил повдигнат и по време на

- 4 -

разговора в Атина през април т.г. гръцки представител тогава обясни, че в никакъв случай не трябва да се мисли, че срещу България има дискриминация. Другите страни просто са били "по-активни".

Посланикът Номикос запитва кой се е изразил така... Андронопулос ли? Л. Попов отговори - Мазаракис, политически директор.

Завършвайки Л. Попов заяви, че Зографският манастир е крупен културно-исторически паметник на българския народ. Това, че той има български характер с нищо не застрашава материални, национални или други интереси на Гръцката държава или на гръцката църква. Сега се ⁹посу⁹га на нещо много скъпо, което нашата църква, гражданската власт и целият народ в никакъв случай не могат да приемат. Това не е в съответствие с отношенията между двете страни, то е и против духа на сегашното време - време на усилия да се запазват културно-историческите ценности, в което са ангажирани и международните организации като ЮНЕСКО, време на икуменизъм - общуване по религиозна линия. Посочени бяха и съвременни примери в това отношение.

Л. Попов завърши като заяви, че има указания да направи настоятелни постъпки за две неща:

1. Да се осуети начинанието изразено в писмото на губернатора;
2. Да се реши по-скоро въпросът за визите на тримата монаси, тъй като в манастира сега има само 11 монаси.

Беше пояснено, че патриарх Максим е известил, че Синодът възприема линия на постепеност по отношение на

заселване на нови монаси в Зографският манастир. Има още десетина монаси, които са пожелали да отидат там, но визите ще се искат постепенно.

Л. Попов припомни един разговор когато посланикът е казал, че ако се поискат 30 визи те няма да ги разрешат и изтъкна, че се касае за далеч по-малък брой. Посланикът се засмя при тази забележка.

В заключение Л. Попов помоли посланика да предаде на Атина съдържанието на направения ремарш.

Посланикът Номикос заяви, че ще уведоми Атина за нашите постъпки за разговора. Той пожела да направи някои "лични забележки" по разглеждания въпрос. В своето изказване Номикос изложи известните до сега гръцки тези.

Той започна с визите. Въпросът за трите визи не е приключен. Той е в движение и посланикът се надява, че ще се реши. По отношение на българите монаси не се провежда дискриминация. Той е получил информация за разговорите през април. Според тази информация дадено ни е обяснение, че другите манастири са по-големи и част от монасите са стари и болни или починали. Например, за да се бие камбаната на Пантелеймон са необходими трима души - тя е толкова голяма. Посланикът припомни, че в Зограф и монасите са създали някои затруднения, което също се отразява.

Номикос каза, че не е правилно Зографският манастир да се нарича български. Манастирите са автономни, те се самоуправляват на основа на Устава на Св. Гора и въпросите, които възникват не могат да бъдат предмет на държавно отношение. В този смисъл не е правилно например за визите да се правят постъпки пред Вселенския патриарх от българския генерален консул. Всички монаси са гръцки

граждани. Вярно е, че съществуват духовни връзки между манастира и България, но е погрешно да се смята, че той е български. Светият съвет не нарича трите манастира български, руски и сръбски. Странно е според него, че при това положение манастира има такъв печат и че книгата му се водят на български език, а също и това, че монасите не научават гръцки.

Гръцката държава взема мерки за запазване на всички манастири. Но не е допустима държавна намеса на трета страна – дори и за приятелска страна като България.

Калугерите в Зографския манастир са 11, но в скитовеца (клоновете) той знае, че има още 8 или общо броят на българските монаси е 19, но въпреки това се проучва въпроса да се увеличи броя им с ^{три} ~~там~~ визи.

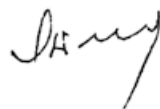
Посланикът ²⁷ предполага, че губернаторът е изпратил това писмо, за да сигнализира за противоречия между правилника на манастира и Устава на Св. Гора, още повече че Уставът е основния документ. Не му е известно такъв проблем да съществува със Хилендарския манастир и Св. Пантелеймон.

Номикос завърши, че не е направено нищо с това писмо срещу България. Намесата на губернатора е насочена към това да се създаде по-добър климат. Гръцката страна няма намерение да се посяга на характера на манастира.

Л. Попов даде отговор в рамките на предишното изложение. Що се отнася до това дали манастира се нарича "български" той изтъкна, че така го наричат всички в Гърция – и населението и духовниците и официалните лица. Посланикът се съгласи, че е така, но в обикновения разговорен език. Попов отговори, че така е наричан

манастира във всички гръцки публикации, а и не само гръцки – навсякъде където е писано за него. Той отново изтъкна, че като говорим за запазване на българския характер на манастира това съвсем не означава никакви териториални претенции. Този основен въпрос е ясен. Българският характер на манастира е вековна традиция, обичайна норма и за запазването му Гърция е поела и задължения.

Срещата завърши с това, че посланикът ще пише за разговора и направените постъпки в Атина и като отиде също така ще разговаря по тези въпроси. На края бяха разменени въпроси кой къде ще бъде за празниците и любезни пожелания за приятно прекарване.

21 декември 1980 г.
гр. С о ф и я

Провеждането на тези мероприятия е целесъобразно да става на етапи.

В първия етап трябва да се изпратят специалисти СС, които да прегледат оригиналите и вземат частици за изработване химическия състав на хартията с цел изготвяне на копия. Наред с това да се утвърди канала за пренасяне на образците и копията.

През втория етап да се проведе операцията за подмяната на оригиналите с изработените копия.

На първо време обект на операцията следва да бъде оригинала на "История Славяно-българска", славянски ръкописи и някои други ценни документи /хрисовули и други/.

За успешното провеждане на операцията ще се използват намиращите се в Земляничия м-р СС "ХАДЖИЕВ", "РУСЕВ" и "БЛАГОВ"; и специалистите СС "ЕГОРОВ" и "ПЕТРОВ". Освен тях ще бъдат използвани някои от сътрудниците на Генералното консулство в град Солун.

На основание на изложеното,

П Р Е Д Л А Г А М:

Да се проведе операция под кодово название "МАРАТОН" за изземване на документи и ценни исторически образи /хрисовули, славянски ръкописи и други/.

М.О.

243²⁶⁴

3

За целта да се утвърди подробен план с отговорници и срокове.

Срок за представяне на плана 25.12.1981 година.

ПРЕДЛАГА: *[Signature]*
ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник: /Хр.Маринчев/

СЪГЛАСЕН:
НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник: *[Signature]*
/Г.Авджиев/

Отп.в 1 екз.

Изп.-14-8320
Нап.-458-Н.Миленова
София, 30-10-1981 г.

Из архивите на ДС

1015

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 0042, екз. № 1
-4. 01. 1983 год.

Из архивите на

1016

ДО
НАЧАЛНИКА НА
ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС
Полковник Г. Авджиев

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТНОСНО: Командировката ми в Гърция

ДРУГАРЮ НАЧАЛНИК,

От 13 до 26 ноември т.г. бях в командировка в Гърция, където освен задачите по линия на прикритието, изпълних и оперативни по разработка "ЦИТАДЕЛА" и операция "МАРАТОН".

С пристигането си в Солун, чрез генералния консул на НРБ, уредих изваждането на документи за мен и придружаващия ме художник-дърворезбар Владимир Златков за Св.гора.

По същото време в града пристигнаха от Атина и еп. Геласий, игумен на Рилския манастир и арх. Натанаил. За тях също бяха уредени документи за Св.гора и решихме да пътуваме заедно.

Преди това решихме да посетим солунския митрополит Пантелеймон, за да му поднесем писма от патриарх Максим. То беше

отговор на писмо на митрополита в което той уведомяваше Синода на БПЦ за това, че се открива нов богословски институт и предлага да бъдат изпратени български богослови за обучение.

Още в София бяха подбрани 4 души, подходящи кандидати, и бяха предложени на патриарх Максим.

Когато отидохме, още при посрещането ни, той започна да разговаря въодушевено. Явно показвайки благоразположение към БПЦ, той каза, че винаги с радост посреща гости от България.

Разказа, че е претрупан с работа и главно около строежа на църквата "Св. Кирил и Методий", която се строи по негова инициатива.

Той заяви, че трябва да увековечим делото на солунските братя в техния роден град. В този дух той ^{бил} разговарял и с президента Константинос Караманлис през м. септември т. г., като каза, че делото на Кирил и Методий трябва да се почита не само от българите, но и от всички културни народи. Това ще допринесе и за укрепване добросъседските ни отношения.

След това стана дума, че БПЦ иска да подари една камбана за новата църква. Той каза, че тя трябва да бъде най-голямата, с основния тон.

Епископ Геласий каза, че патриарх Максим отново кани митрополита да гостува в България. Той каза, че има голямо желание и ще направи усилия през пролетта на 1983 година да го осъществи.

Накрая му беше поднесено писмото на патриарх Максим. Той го прочете внимателно и каза, че приема кандидатите, които му се предлагат.

След почерпката, митрополит Пантелеймон поднесе златен медал за патриарх Максим с грамота, на двамата духовници - позлатени наградни кръстове, а на мен - нова публикация за Кирил и Методий.

На другия ден заминахме четиримата за Св.гора.Времето беше много лошо,с дъжди вятър.С големи усилия парахода успя да стигне до Дафни.От там,с автобус отидохме в Карея за заверка на документите.

В Карея получихме разрешение за пребиваване за 7 дни. Нашия представител не беше там и се наложи да влезем в конака през счупен прозорец на втория етаж.Дъждът и бурята продължаваха и затова не можахме да посетим наши келии,които са в близост до Карея.

Решихме да посетим иконографското ателие на гръцкия монах Йосаф.Знаехме,че той през лятото е бил в България и че е контактен.

Той остана много изненадан като ни видя и каза,че в такова време никой не пътува.Покани ни в своята приемна и разказа какви хора са го посещавали,в това число наши министри,държавни глави на ФРГ,Франция,Вселенския патриарх,българските патриарси Кирил и Максим,а през тази есен - К.Караманлис заедно с Франсоа Митеран.

Той каза,че пред всички винаги е говорил,че Света гора трябва да се запази и да се полагат грижи за нея.

Сподели,че Ф.Митеран предложил една част от това богатство на икони и др. да се покаже по света.Той възразил,като казал,че хората трябва да го гледат на място,иначе то ще бъде ограбено.Казал му,че бил дал една много хубава и ценна икона за изложба в Атина,но след като я закрили,не му върнали иконата,а му дали пари за нея,а стези пари нищо не можело да се купи.

След това говори с голям възторг за посещението си в България.Силно впечатление му направили реда и чистотата,уважението към духовните лица,грижите за паметниците на културата,за

евтината храна по ресторантите.

След това сподели отношението на Кинотиса по въпроса за контактите с католици. През това лято пристигнали папски пратеници, но Кинотиса взел категорично решение да не бъдат приемани. Въпреки това те проявили нахалство и отишли в Лаврата. Там били приети до портата и върнати обратно.

Каза, че отскоро е назначен нов губернатор на име Стоянос от Керкера, богослов, с добро разположение към монашеството.

Досегашният, доцент Псевдогас, щели да го запомнят с това, че успял да уреди радиотелефони на всички манастири, които щели да функционират от Нова година.

Йосаф си е купил газгенератор за произвеждане на ел. ток, като си механизирал всичко в цялата сграда.

На другия ден, въпреки лошото време, поради това, че бездействувахме, решихме да тръгнем пеш по билото на Св. гора за Зографския манастир, което разстояние се взема, при хубаво време, за 5 часа. Усилията ни бяха двойни, за да преодолеем пресечената местност без път и в лошо време. За наше щастие, успяхме да се доберем за шест часа и половина.

Там заварихме повечето от монасите, които ни посрещнаха с радост. В следващите 4 дни времето остана без промяна, но това не ни пречеше да работим вътре до късна вечер, на лампа. Заснехме много ценни детайли във всичките шест параклиси на манастира.

Аз работих отделно в библиотеката по операция "МАРАТОН"

Освен това успях да разговарям с всички монаси, от които получих интересна информация.

Библиотекарят разказа как професори от Македония са отишли и молили да им разрешат да работят в архива и библиотеката, като казали, че манастира е основан от македонци и че през всичкото си съществуване е бил македонски. За доказване на това са хо-

дили и в Кишинев да търсят архива на зографското подворие - Киприяновския манастир. Според тях не са успели да се сдобият с материали. Други посетители, от различни страни на Европа са ходили със същите искания.

По мое настояване от миналата година, двама монаси са донесли около 20 чувала литература от келията Келюргу, която е сложена в един параклис на манастира за съхранение. Освен това, в манастира са открити още няколко долапа с литература, между която има и ръкописи. Те са в много лошо състояние (с червоядина и мухлясали), поради което крайно наложително е обработката им с химикали. Това налага да се изпратят специалисти по хартия.

При срещи със с.с. "Благоев" обсъждахме какво трябва да се направи по този въпрос. Той беше разговарял с някои от членовете на Кинотиса и с неговия председател архим. Калиник. Те всички са единомислени, че трябва да се действа по всички линии, но особено активност трябва да прояви събора на манастира и неговия игумен. Във връзка с това, в разговор с игумена на манастира архимандритът Евтимий настоях да се свика събора, да вземат решение, което да отразят в писмо до българския патриарх Максим и вселенокид - Димитрий. Обясних му, че тези писма той лично трябва да занесе и да настоява за решаването на този въпрос и искане за нови монаси.

В последния ден от пребиваването ми в Зограф, игумена свика събор на който обсъдиха поставените му въпроси. На края взеха решение да се напише писмо до патриарх Максим, което ми дадоха при тръгване.

Казах на игумена, че той трябва да дойде в България, за да се срещне с патриарх Максим, а след това да отиде в Истанбул при патриарх Димитрий.

В Солун проведох среща с адвоката Дим. Тракидис, с ко-

6.

гето изясних въпроси около наемателите на новопостроената сграда на манастира на улица "Агия София" №48.

Един ден заедно с консула Добрев посетихме патриаршеския институт в манастира Владатон, за да се срещна с неговия директор и проф. Т. Зиси, които познавам от 1980 година. Оказа се, че те не са на работа, а са в командировка. Това наложи да посетя библиотекаря _____, с когото се запознахме и разговаряхме.

Запитах го дали е възможно да направим справка по интересуващи ни въпроси от миналия век. Той каза, че е на наше разположение. Обясних му, че искам да прегледам вестниците на Вселенската патриаршия от 1873 година, в които е отразен съдебния процес на сподвижниците на В. Левски от гр. Хасково Атанас Узунов и др.

От направената справка се оказа, че от тази година вестниците ги няма. След това направихме опит да направим справка, по телефона, в общинската библиотека. От там ни казаха, че не разполагат с тях.

Накрая поискахме от библиотекаря да ни обясни статута на института и с какви фондове разполага. Той разказа накратко, след което извади на ксерокс няколко страници от една публикация, в която се третират тези въпроси. Освен това каза, че разполагат с фондовете на повечето от манастирите в Света гора, в които са включени славянски и гръцки ръкописи. Всичко е на микрофилми, които могат да се ползват. Каза, че нямат нищо от три манастира, в това число и Зографския.

Библиотекарят каза, че не е посещавал България и има голямо желание да се запознае с наши научни работници. Самият той проявява интерес към славянските ръкописи и работи в тази област.

По време на престоя ми в Гърция не установих ВН.

В общуването с хората се чувствава все по-добро разположение към България. Девалвацията и поскъпването се отразява на

123
7.

живота им и е предмет на коментари. Все още не са получили никакви особени придобивки от ЦАСОК, което ги кара да се отнасят с резерви.

От това, което научих за ^{на Кинотиса} отношениято към проблемите на Света гора, в това число и решението им да се настоява пред правителството за укрепване на славянските манастири, като им се утвърди статут с численост на монасите: за руския - 50, за Хилендар - 30 и за Зограф - 30, и съществуващата обстановка считам за целесъобразно да се засилят нашите действия за изпращане на нови монаси и за провеждане на операция "МАРАТОН".

Отп. в 1 екз.
Изп. 14 - ОР 8320
Нап. _____ - ЦЖ
София, 09.12.1982 год.

ИЗГОТВИЛ,
Зам. началник отдел 14, ПГУ-ДС
Полковник *[Signature]*
Хр. Маринчев /

[Signature]
5.1.1983

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

2. 92

III. И двата вида групи да бъдат подчинени на едно ръководство (МВНР – Комитет по религиозните въпроси) и работата им да бъде обвързана и допълваща се. За ръководене на мероприятията да се изгради научна комисия, която да планира и степенува задачите по актуалност и пред която групите да се отчитат. За членове на комисията да бъдат привлечени: доц. Любен Прашков, зав. катедра "Консервация и реставрация" в художествената академия; т.н.с. Петър Митанов, ръководител на химическа лаборатория в Музея на София; арх. Христо Ганчев от Института за паметниците на културата и н.с. Съркова от Н.Б. "Кирил и Методи".

От настоящата година за следващите 5 години да се извършат практически следните видове работи:

1. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора с оглед: заснемане на ценности в параклиса над олтаря на главната църква на Зографския манастир (грамоти, църковна утвар, икони и пр.).

2. Група от 2-ма специалисти да посети Света гора (Зографския манастир) със задача: укрепване и почистване повредените екземпляри от иконната сбирка в Зографския манастир и изготвяне план за цялостни грижи за иконите в Зограф извън култова употреба и тези, които са в култовите помещения по иконостасите.

3. Група от 2-ма специалисти да посети Света гора – килията "Достойно ест" със задача: да проучи иконите,

93

3.

стенописите и ръкописите; там да ги заснеме и направи предложение за тяхното съхраняване.

4. Група от 2-ма специалисти да посети Света гора – килията "Света Богородица" – Ксилоргу със задача да проучи и заснеме стенописите, иконите, църковната утвар, намиращи се там и направи предложение за тяхното съхраняване.

5. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – (Зографския манастир) и заснеме църковната утвар, инструментите от работилницата на Зограф и направи предложение за тяхното по-нататъшно съхраняване и експониране.

6. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – (Зографския манастир) и работи по почистване и укрепване на повредените стенописи в параклиса "Свети Димитър" от XVIII век.

7. В един цикъл с няколко следващи групи да продължи работата по почистването на стенописите в горния параклид "Свети Димитър" до окончателното завършване на обекта.

8. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – (Зографския манастир) и работи по почистване и укрепване на повредените стенописи в параклиса "Йоан кръстител" от 1768 година.

9. В един цикъл с няколко следващи групи да се продължи работата по почистването и консервирането на стенописите в горепосочения параклис "Йоан кръстител" до окончателното завършване на задачата.

974.

10. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – (Зографския манастир) и работи по почистването и укрепването на стенописите в старата църква "Успение на Света Богородица" от 1764 г.

11. В един цикъл с няколко следващи групи да се продължи работата по почистването и консервацията на стенописите в църквата "Успение на Света Богородица" до окончателното завършване на обекта.

12. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – (Зографския манастир) и направи пълно архитектурно заснемане на манастира.

13. В един цикъл с няколко следващи групи да продължи работата по заснемането на манастира. Включените специалисти да изготвят проект за възстановяване на южното изгоряло крило и проектиране помещения за музейната сбирка на манастира и хранилище за ценности.

14. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – (Зографския манастир) и да работи по практическата консервация и реставрация на иконите от иконната сбирка.

15. Според необходимостта на етапи да продължи консервацията и реставрацията и придаването на експозиционен вид на всички икони от иконната сбирка (250 бр.) извън култова употреба.

16. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – манастирите "Дионисий", "Великата лавра" и "Св. Атанасий"

със задача да проучи и документира българските ръкописи и документи в тях.

17. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – манастирите "Хилендар" и "Ватопед" със задача да проучи и заснеме българските ръкописи и документи в тях.

18. Група от 3-ма специалисти да посети Света гора – (Зографския манастир) и работи по дезинфекция и укрепване на иконостасите в параклисите "Йоан предтеча", "Свети Димитър" и "Йоан Богослов".

19. В същия цикъл от групи с приемственост да продължи работата по иконостасите в тези параклиси и в старата църква "Успение Богородично", главната църква "Свети Георги" и другите параклиси до пълното им обезопасяване.

✓ 20. Група от 2-ма специалисти да посети манастирите "Симоно Петра и Павел" със задача да проучи и документира славянски ръкописи и други исторически паметници, имащи отношение към българската история.

21. Група от 2-ма специалисти да посети манастира Зограф и започне разкриването и консервацията на стенописите в параклиса "Йоан богослов" – XVIII век.

22. В същия цикъл от групи с приемственост да продължи работата до окончателното завършване консервацията на стенописите в параклиса "Йоан богослов".

23. Група специалисти от 5 човека да посети манастира Зограф и започне работа по почистване и укрепване на стенописите в главната манастирска църква, да уточни методиката и направи пълни предложения за тази работа.

24. В същия цикъл групи най-малко от по 3-ма души да

6. 96

посещават периодично (с приемственост) Зограф за извършване на консервацията на стенописите в главната манастирска църква.

25. Да се проведе операция за пренасяне на оригинали в страната и заменянето им с копия. За целта да се изготви отделен план.

26. Екип от 4–6 оператори на етапи да направи дългометражен филм "По пътя на миналото", в който да се заснемат всички недвижими паметници. За целта да се подготви сценарий от комисията.

За успешното изпълнение на мероприятията в програмата е необходимо пълно съдействие от Генералното консулство в Солун. За разяснение на програмата да бъде повикан генералния консул Илия Петров и един от неговите заместници.

Материално осигуряване

За изпълнение на всички видове работа по опазване на българските паметници на културата да се осигурят средства от служба "Културно наследство".

За осигуряване на специалистите с необходимата техника и материали е необходима валута по второ направление. Целесъобразно е да бъдат закупени най-съвременни технически средства.

Закупуването на технически пособия и материали да става с мотивирано предложение от научната комисия.

Настоящата програма е предвидена за реализиране в срок от 5 години, като в хода на изпълнение на задачите (според възможностите и обема работа) изпълнението на някои от тях

7. ^{а7}

ще се удължи или съкрати.

Всяка група след завръщането си ще дава подробен писмен отчет и фотодокументация за извършената работа пред ръководното звено и ще указва на следващата група границите на свършената работа. Периодично резултатите от изпълнението на програмата ще се обсъждат на разширени заседания на ангажираните специалисти по секции и на общи заседания за набелязване оперативни мерки по новоизникнали задачи и корекции в програмата.

Получената информация, фотодокументация и оригинали да бъдат картотекирани в срок от 2 месеца, считано от деня на получаването.

След изпълнението на тази програма да се направи обсъждане на получените резултати и да се изготви нова дългосрочна програма.

О Т Ч Е Т

за командировката до Св.Гора -Атон-Гърция от проф. к.и.н. ЛЮБЕН ПЕТРОВ ПРАШКОВ - рък.катедра "Консервация и реставрация" при ВМИИ "Н.Павлович", ст.м.с. II ст. к.т.н. инж. ПЕТЪР ДИМИТРОВ МИТАНОВ, - Дирекция "Културно-историческо наследство"-София и хонор.преподавател във ВМИИ "Н.Павлович" и МИХАИЛ СТЕФАНОВ ЕНЕВ -^{ст.} преподавател във ВМИИ "Н.Павлович"

От 17 до 26 април 1988 г. бяхме командиревани в Гърция, със задача да посетим и документираме български паметници на Св.Гора - Атон. След пристигането ни в Солун чрез българското консулство по официален ред бе поискано разрешение от гръцките власти за посещението ни на Св.Гора. Първоначално гръцките власти отказаха разрешението. След протеста на Генералния консул и неговото заявление, че българи от началото на годината не са посещавали Св.Гора - Атон и след като се явихме лично в Министерството на Сев. Гърция и обясненията ни за нашите научни интереси - ни беше разрешено пребиваване на Св.Гора - Атон за 4 дни.

Междувременно констатирахме, че отрицателно влияние в тази насока оказват честите посещения на Атон на лицето Асен Чинлигиров, живеещ в ГДР и който знаеше по неизвестен път, че ще посетим Атон. Също така излъчването по Българска телевизия на онлайн в Атон филм от екип под ръководството на журналиста Иван Гарелов /а снимането на подобни филми е забранено на Св.Гора/ също се оказва неблагоприятно преди нашето посещение. Обръщаме внимание на горните факти, които пречат и могат и в бъдеще да попречат на научното проучване, документиране и съхраняване на българските паметници на Св.Гора - Атон.

На 19 април пристигнахме в Карая с голяма група чужденци-италианци, французи, германци и гърци. След като на всички паспортите бяха раздадени в полицейския участък, нашите паспорти бяха задържани, като ни заявиха, че губернаторът на Атон ни чака в резиденцията си и иска да се срещне с нас. Придружени от полицейския служител отидохме в резиденцията, където зам.губернаторът прояви спрямо нас голяма любезност, почерпи ни с кафе и коняк. Проведохме на кафе разговор за интересите ни по паметниците в Атон и даже той предложи услугите си да ни съдейства. В придружение на 2-ма полицаи и монаха от българския манастир "Зограф" архимандрит Севастиян посетихме манастира "Котломун". Явно искаха като ни придружават да разберат нашите интереси и какво искаме да посетим. Същия ден зам.губернаторът ни предложи на следващия ден да ни закара с джипа си до манастира "Ватопед", който беше по маршрута ни за българския манастир "Зограф".

Същият ден, на 19, късно след обяд след като се разделихме с полицаите посетихме българската киния "Достойно еста" /обект 1/, където направихме външни снимки и опис на ценните икони в църквата. За съжаление монахът Коан е много страхлив и не разрешава снимането на иконите. Бина за това имат и братята от Зограф, които не го подпомагат достатъчно.

На 20 сутринта тръгнахме със зам.губернатора и секретаря му с джип за "Ватопед". По пътя, обаче, уж разглеждайки подробната карта на Атон се "сетихме", че можем да посетим и скита "Св.Богородица Коилургу".

При това положение те ни оставиха на пътя и впоследствие по следите на колата разбрахме, че са се върнали обратно в Карая, макар че ни бяха обяснили, че имат работа във "Ватопед".

Оттук нататък работата ни протече в следния ред:

2. Скит "Св.Богородица - Коилургу". В скита има 3 църкви: "Св.Иван Рилски", "Св.Богородица" и "Св.Кирил и Методий"

Монахът Евтимий, който е на преклонна възраст и който сам поддържа скита е много добре разположен към българите. Той ни предостави пълна възможност за заснемане на всички ценности в църквите, както и на книги и документи. Тук бяха заснети, описани над 30 бр. икони, на някои от които се откриха надписи от шренненски дарители. Най-ценните обекти бяха отделени и посочени на монаха Севастиян, който беше с нас и който за наша радост впоследствие ги е укрепил и пренесъл в манастира "Зограф".

3. Манастир "Ватопед". Тук направихме пълни снимки на архитектурния комплекс, интериорни снимки на трапезарията със стенописи и на стенописи от Главната църква. Определени интересни от този манастир нямаше, но трябваше да покажем такива, защото при обясненията ни пред зам.губернаторът ни казахме, че не интересуваме от този манастир.

След 12-часово пътуване леш по труден терен с багаж и апаратура и след престоя ни през това време в "Св.-огородица - Ксипургу" и "Ватопед" пристигнахме в нашия манастир "Зограф" /4/

Тук извършихме следното:

- 4.в.** - Заснети бяха най-интересните миниатюри от илюминираните ръкописи в библиотеката. Съдействие ни оказа монахът Пахение
- 4.б.** - Описани и заснети бяха стенописи и икони от Главната църква - тези, които не бяхме заснели при предишното си посещение и тези, на които негативите не бяха станали добри.
- 4.г.** - Документирани бяха събраните на склад предмети на приложното изкуство и бита от Зографския манастир - часовници, занаятчийски инструменти /резбарски, зографски, ковачки, обуларски, дърводелски и др/ и бяха дадени указания за тяхното поддържане. Трябваше да отбележим, че тяхното състояние е много тежко и аварийно и че няма кой да ги поддържа, а консервацията им е особено наложителна.

- 4.д.** - Документирани бяха и описани и останалите икони в Гробищната църква
- 4.е.** - Обследвано беше състоянието на дървесината на иконостасите във всички парьлеси и църкви като се започна от нас укрепването и дезинфекцирането /срещу инсекти и гъби/ на иконостаса в гробищната църква /от XVIII в./, който е неполикроман и силно нападнат от инсекти и гъби. Месец след нашата **допълнителна** работата по иконостаса е била довършена от монаха Севастиян
- 4.ж.** - Бяха укрепени дървените основи на два ктиторски портрета от Библиотеката /К.Бъччо и ситът му/, също на няколко икони и царски двери в тежко състояние.
- 4.з.** - По наши методически указания и с приготвените на място от нас разтвори впоследствие монах Севастиян е обработил всички класифицирани от нас в аварийно състояние икони от сбирката в Зограф.

Общо бяха заснети около 600 чернобели негативи, цветни негативи и цветни диапозитиви - с професионален формат и много кадри "лайка" формат. Списани са допълнително около 130 икони от фондовете на манастира "Зограф" и принадлежащите към него скит "Св.Богородица - Ксигургу" и килията "достоинно есть"

В заключение искаме да подчертаем известната незаинтересованост на братството към подобни обществено-полезни и полезни за нашата история дейности. Единствено монасите Евтимий /от скита "Св.Богородица Ксигургу"/, Махонии /библиотекар на Зограф/, Поликарп и Паисий проявяват интерес и оказват съдействие. Изключително полезна е дейността на монаха Севастиян, който през последните няколко години извърши огромна работа по поддържане сградите на Зограф, при събиране инвентаризации и консервиране на иконното и дърворезбено богатство на манастира. Всичко това той върши с изклю-

чително усърдие и себеотрицание.

Останалите монаси, начело с игумена са абсолютно индеферентни и страдливи и се интересуват предимно от проблемите на култа. В братството липсва единство. Интерес съществува само към храната и помощите, които не се разпределят правилно. Например недостатъчна е помощта за монаха Автимий, който живее сам и поддържа така отдалечения от манастира скит "Св. Богородица - Ксилургу" и който предаде доброволно всички ценности от скита за музейната колекция в "Ботраф"

Безценни материали за консервация и дезинфекция, получени от катедрата "Консервация и реставрация" при ВМАН "И. Мавлович" и занесени преди аналогичното ни посещение и сега са изчерпани и се стои въпросът за и бавно и транспортиране на достатъчни количества разтвори, смолы, дезинфектори и други, необходими за поддържане на огромното наследство на Ботраф.

Посещенията на специалисти, запознати с проблемите на опазването на манастирските ценности, запознати с обстановката на Атон и манастира трябва да зачестят. Тези специалисти трябва да получат и подкрепата на някои от монасите, които монаси могат да станат и изпълнители, довършващи работата по ценностите, започната и обяснена на тях от специалистите. Обратно, трябва да се сведат до минимум посещенията на неспециалисти, журналисти и любители, които често отнемат възможността за посещение на изпълнени специалисти. Също така да се прекратят посещенията на частни лица, изпращачи от различни ведомства у нас и в чужбина, чието посещение не е координирано и съгласувано с министерство на външните работи.

София, 10 май 1983 г.

1. *[Signature]* .....
 М. Прашков /

2. *[Signature]* .....
 П. Митанов /

3. *[Signature]* .....
 / Ръков /

94
СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС

гр. София

№ 20786, екз. № 1
14 11 1983 год.

УТВЪРЖДАВАМ:

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ-ДС,

Генерал-майор:

~~Вд. Тодоров~~
София, 14.11.1983 година

1035

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на операция "МАРАТОН"

В плана по разработка "ЦИТАДЕЛА" е предвидено и утвърдено да бъдат изготвени копия от оригинали на ценни исторически материали, които да бъдат занесени в Библиотеката на Зографския манастир....., а оригиналите донесени в България.

Един от тях е и "История славяно-българска"....

Копието е изработено с помощта на специалисти.

Пренасянето на копието до Зографския манастир..... и подмяната с оригинала ще бъде извършено от ОР Христо Маринчев..., който ще отиде в Гърция..... като турист с дипломатическия си паспорт.

Наред с подмяната на "История славяно-българска".....", целесъобразно е да се изземат "Послание..

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар :	<i>[Signature]</i>

на Патриарх Евгимий и Драгановичей..., от които да се изработят копия тук в лабораторни условия. След тяхното изработване да се занесат копията в библиотеката на Зографския манастир.....

Подмяната на *История славянобългарска* и др. и пренасянето на оригинала заедно с другите два ценни оригинала е най-подходящо да стане в зимен сезон. Тогава движението на туристите е най-малко и библиотеката почти не се отваря за туристи.

През това време ще бъдат изготвени копия от двата оригинала и върнати в библиотеката.

Операцията за подмяната на *История славянобългарска*..... с копие и изземването на оригинала заедно с другите два документа да се извърши при следния план:

1. Пренасяне на копието да стане от ОР Христо Маринчев – пътуване до граничния пункт със служебна кола. Оттам с колата на генералния консул *Илия Петров*..... до консулството в гр. *Солун*..... Копието ще остане на съхранение в консулството до извеждане на разрешително за *Света гора*..... Пътуването от *Солун*..... до *Тракополце*..... ще стане заедно с генералния консул. Ще бъде определен ден за завръщане и наредено на шофьора да дойде да ни вземе обратно.

В *Зографския манастир*..... влизането в *Библиотеката*..... ще стане с помощта на
с когото сме в близки и доверителни отношения.

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6 от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>

125

Двата документа ще вземем със съгласието на _____, а купето на *История славяно-Българска*... ще се опитаме да подменим без негово знание.

При необходимост може да му се доверим и за него.

При пътуването обратно от _____ до... *Уранополие*.... ще ни придружи и

От *Уранополие*..... до *Солун*..... ще пътуваме с колата на генералния консул. Иззетите материали ще бъдат съхранени в генералното консулство и на другия ден с колата на генералния консул *Илия Петров*..... ще бъдат пренесени до граничния пункт.

Времето за провеждане на операцията ще бъде определено заедно с генералния консул, който ще бъде в нашата страна от 14 до 18 т.м.

Преди започване на операцията ще бъде уведомен ОР, работещ в резидентурата в *Солун*....., като при(нужда ще бъде използван и самия той.

ПРЕДЛАГА:

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ ПРИ ОТДЕЛ 14,

Полковник: *[Signature]*
/Хр.Маринчев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 02, ПГУ-ДС,
Майор: _____
/С.Георгиев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,
Полковник: *[Signature]*
/Г.Авджиев/

Отп. в 1 екз.
Изп.-14-8320
Нап.-302-Миленова
София, 14.11.1983 г.

Из архивите на ДС

1037

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София
Рег. № 1880, екз. № 1
1. 02. 1984 год.

СТРОГО СЕКРЕТНО!

и да му се предостави
свободен достъп до архива
и да се вземе предвид
свободен достъп до архива
и да му се предостави
свободен достъп до архива

УТВЪРЖДАВАМ,
ЗАМ. НА Ч. 9-НИК "ПЪРВО ГЛАВНО"—ДС
генерал-майор
(Вл. Тодоров)
СОФИЯ, _____ 1984 год.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ОТНОСНО: Маршрутиране на СС "БЛАГОЕВ" в Зографския манастир в Света гора.

СС "БЛАГОЕВ"- арх. Найман Шванов Караджиев е роден на 16.11.1952 година в с.Копривлен - Благоевградски окръг. Първоначалното си образование е завършил в родното си село, след известно време е завършил Духовната семинария, а през 1983 г. Богословския факултет на Атинския университет.

Архимандрит Найман има добра езикова подготовка, много контакти с гръцки богослови и духовни лица, притежава добри възможности за решаване на задачи на отдела, поради което през 1980 г. е вербуван за СС с цел използването му за работа в Зографския манастир. Във връзка с това е обучаван за работа с фотоапаратура за документиране на архивни и други материали.

Досега СС "БЛАГОЕВ" успешно е изпълнявал задачи на отдела: заснел е част от Драгановия миней, необходим за многотомната история, давал е ценни сведения за Зографския манастир.

В резултат на водени преговори е получено съгласие от гръцкото Министерство на външните работи за издаване на две входни визи за заселване на монаси в Зографския манастир. По решение на Светия Синод на БПЦ единият от монасите ще бъде СС "БЛАГОЕВ" - архимандрит Натакаил.

С изпращането на СС "БЛАГОЕВ" в Зографския манастир Синода има за цел да бъде укрепено монашеското братство и в недалечно време той да бъде избран за игумен на манастира.

Сегашната обстановка и близката перспектива за СС "БЛАГОЕВ" са налице възможности за решаване на задачи на отдела, поради което

П Р Е Д Л А Г А М:

Да бъде изведен зад граница в Зографския манастир СС "БЛАГОЕВ" за неопределено време, с оглед решаване задачи по линия на РИК, сега и в перспектива. В началото ще му бъдат поставени по-обща задачи, за да укрепи своите позиции и да не се разконспирира:

- укрепване братството и позициите на манастира;
- опазване паметници и ценности в манастира и в негови имоти, келии и т.н.;
- да изучи всички възможни начини за приемане на послушници в манастира, с оглед тяхното използване за наши цели;
- да създава близки връзки с библиотекарите на гръцките манастири, с цел проникване в тях.

2. В продължение на няколко дни да се направи оперативна подготовка на СС "БЛАГОЕВ", при която да се запознае накратко с оперативната обстановка в Гърция и действията на КРО, работещи срещу България. Накрая да му бъде даден парол за връзка в случаите, когато отиде при него друг работник от нашата служба.

3. Да му бъде казано, че докато консула ИВАН ГЕНЕВ е на служба в консулството в Солун, той ще бъде под негово ръководство.

Чрез отдел II, ПГУ-ДС консула ИВАН ГЕНЕВ ще получи указания за бъдещата работа със СС "БЛАГОЕВ".

4. С цел подпомагане финансово на СС "БЛАГОЕВ" да бъде дадена еднократна помощ от 300 лева и 500 ЩД (или 50,000 драхми).

ПРЕДЛАГА,

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ

ПОЛКОВНИК *Маринчев*
(Маринчев)

Нап. в 1-екз.

1 - _____

Изп.: 14/ 8320

Нап.: БГ- _____

София, 01.02 1984 г.

СЪГЛАСЕН,

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС

ПОЛКОВНИК *Г. Авджиев*
(Г. Авджиев)

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДО
гр. София

Рег. № 14074, екз. №
- 8. 08.1984 год.

ДО
Н-К У-НИЕ "ПЪРВО ГЛАВНО"—ДС

Р А П О Р Т

от полковник ХРИСТО МАРИНЧЕВ — зам.началник
отдел 14, ПГУ-ДС.

ДР.НАЧАЛНИК,

За изпълнение на задачите по утвърдената дългосрочна програма за опазване на Зографския манастир, предстоящо е изпращане на група реставратори: — СТЕФАН НОЧЕВ, ЯНАКИ ВЕРАНИ и ВАЛЕРИ ВАСИЛЕВЪ

Същата ще бъде водена от НОР "В.Зографски" и има за задача да направи реставрация на икони, паметника на 26-те зографски монаси и фотодокументация на паметниците на културата, предвидени в програмата.

"В.Зографски" е водил група-реставратори през 1983 г. и е запознат с обстановката в Гърция.

Групата ще пътува с индивидуални туристически паспорти и ще замине на 12 т.м. за срок от 10 дни, за сметка на Министерство на външните работи — служба "Културно-историческо наследство."

Из архивите на ЦС

1042

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

127

2

Излагайки горното моля, да разрешите НОР "В. Зографски" да замине в Гърция за изпълнение на служебни задачи.

Нап. в 1-екз.

1 - _____

Изп. : 14/8320

Нап. : БГ- _____

София, _____ 1984 г.

ЗАМ. НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС

ПОЛКОВНИК *[Signature]*
(Хр. Маринчев)

[Signature]

София, 29 август 1984 година

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

Вн. работи

ДО ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от Петър Младенов – министър на външните работи

От няколко години гръцката страна прави опити за изменение на печата и Устава на Зографския манастир, за да се премахне наименованието "Славянобългарски" с цел да го елинизира. Това се съпровожда със създаване и на редица сериозни пречки за нормалния живот на манастира – отказ на визи за нови монаси, въпреки че се дават обещания при официални срещи, затруднения да се посещава манастира от поклонници от България, да се изпращат помощи от Ефория "Зограф" и т.н.

През 1980 година между др. Петър Младенов и тогавашния министър на външните работи Мицотакис беше постигнато съгласие, че ако от българска страна се докаже, че сегашният печат е от преди 1930 г., традицията ще бъде зачетена и печатът ще се запази. Ние представихме на гръцката страна копие от документ от 1856 година, подпечатан със същия печат. Така беше уреден въпросът тогава.

90
2.

След като не успя преди няколко години по правителствен път, гръцката страна сега отново предприема действия, насочени към елинизирането на манастира, като този път се използва църковен канал. Следва при това да се отбележи, че отново обект на гръцките стремежи е българският манастир, а не се поставя въпрос за печатите на манастирите "Св.Пантелеймон" и "Хилендар", в които има също обозначението съответно "руски" и "сръбски".

На 3 юли т.г. по указание на Вселенския патриарх Димитрий, под чиято юрисдикция са манастирите в Атон, комисия от Кинотиса /Духовния съвет/ на Света гора е извършила проверка на славянобългарския манастир "Зограф". На съвместно заседание със Събора /Общо събрание на монасите/ на манастира е било разгледано писмо на Вселенската патриаршия от 27 март т.г. В него се изразявало безпокойство, че не се спазва Уставът на Света гора, като според тях:

- Наименованието на манастира - "Славянобългарски" - представлява провеждане на националистическа пропаганда;
- След името на Вселенския патриарх при богослужение се произнася името на българския патриарх.

На тези обвинения манастирът е дал писмен отговор, който Кинотисът, след разглеждане, не е уважил и на свое заседание от 20 август т.г. е решил:

1. Неправилно се употребява печат с посочения надпис. Следва да се употребява печатът от 1681 година с надпис "Свети манастир Зограф".

/Поясняваме, че сегашният печат на манастира с обозначение "Славянобългарски", написан на църковнославянски език, е от 1848 г./.

Р.О.Д
3.

2. Да се измени член 13 от Устава на манастира, като се заличи думата "Славянобългарски".

3. Произнасянето на името на Българския патриарх при богослужение е в противоречие с Устава на Света гора.

Комисията е констатирала, че в манастира не се водят редовно счетоводните книги, нямало документация за получените доходи, за строежа на двете сгради в Солун и др.

Комисията е настоявала Съборът на Зографския манастир веднага да приеме горното решение, тъй като в противен случай манастирът можело да бъде закрит, а монасите изгонени от него. Следва да се отбележи, че при такова положение гръцката страна би могла след изгонването на българските монаси, изцяло или частично, да засели манастира с гръцки и други монаси.

По искане на игумена на "Зограф", комисията се е съгласила отговорът да бъде даден в срок от 15 дни - т.е. до 4 септември т.г.

От консултацията с адвоката на манастира се изясни, че решението на Кинотиса е окончателно и задължително.

Оказаният натиск е довел до сериозни смущения сред монасите на манастира, на брой сега 10 души, един от които е в България. За провеждането на тази линия гръцката страна използва монаха Порфирий, който се е поставил в нейна услуга и има амбицията да заеме игуменския пост. Неговото издигане също се внушава на монасите. Има сведения, че се подготвя обиколка на Порфирий в САЩ, Канада, Австрия и Западна Европа. Вероятно това е свързано с включване и на елементи от вражеската емиграция в борбата за завземането на манастир.

Въобщо около Зографския манастир се създаде много сложно положение. Развитието напоследък показва, че гръцката страна усложнява положението, за да реализира своя предварително подготвена програма. Дори да успеем да отбием сегашната атака остава голямата

опасност манастирът да бъде оглавен от Порфирий, чрез когото може да бъдат осъществявани целите на гръцката страна за откъсване на манастира от България. Следва да се отбележи и това, че гръцки представители са обещавали и "отстъпки" на монасите, като например допускането на нови монаси от България, ако бъде прието искането за изменение на печата и на Устава.

Във връзка с изложеното предлагам Политбюро да даде съгласие да бъдат предприети следните стъпки:

1. Българският патриарх да изпрати писмо до Вселенския патриарх, в което да изрази безпокойство от предприетия натиск върху славянобългарския манастир "Зограф" и да настоя да се отмени решението на Кинотиса.
2. Да се проведе незабавно консултация със Съвета по религиозните въпроси и със Синода на Руската православна църква в Москва по създаденото положение и мерките, които следва да се предприемат.
3. Монасите от манастира да дадат отговор в дадения срок до 4 септември, в който мотивирано да се отстои българският характер на манастира и да се изрази несъгласие с решението на Кинотиса.
/Такова е мнението на патриарх Максим и на намаления състав на Синода./
4. След консултацията в Москва да се направи евентуално и консултация и в Белград по държавна и църковна линия.
5. Да се направят постъпки чрез българския посланик в Атина пред Министерството на външните работи като се връчи и "Паметна бележка", в която да се развие нашата теза по въпроса.

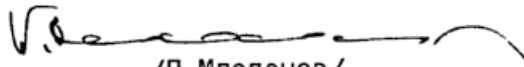
5.

102

6. Във връзка с твърденията на гръцката страна за нередовнит счетоводни книги, доходите и новите сгради да се поддържа досегашната теза, че средства от България са изпратени от Ефория "Зограф", набирани от стопанисване на имотите на манастира.

Целесъобразно е за председател на Ефорията да бъде назначен човек от църковните среди и да се подготви съответна документация, която при необходимост да се използва пред гръцката страна.

С другарски поздрав:

/П.Младенов/

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № 21150, екз. № Δ
- 5. 12. 1984 год. О Т Ч Е Т

6 133
Св. св.
КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

за работата по опазване на български-
те културни паметници в Света Гора -
Атон през 1984 г.

С цел опазване на българските паметници на културата, намиращи се на територията на Света Гора, Гърция в началото на 1983 г. бе приета дългосрочна програма, която е продължение на многогодишната дейност, провеждана от Комитета по въпросите на БЩ и на РК, Ефория "Зограф, Светия Синод на БЩ и служба "Историческо наследство" при Министерство на външните работи.

В изпълнение на тази програма през 1984 г. бяха проведени широк кръг мероприятия. Тези мероприятия условно могат да бъдат разделени на две групи:

1. Мероприятия по укрепване на монашеското братство и материално осигуряване на монасите.
2. Мероприятия по организация за опазването и реставрирането на паметниците на културата.

По първата група мероприятия беше извършено следното:

В началото на годината се сключи договор с арх. Йоаннис за окончателно завършване на втората манастирска сграда на ул. "Иподромио" 7 в Солун. По последни сведения, строежът върви нормално и в уговорените срокове. След завършването му, приходите за издръжка на монасите ще се увеличат чувствително.

- 2 -

За укрепване на монашеското братство, което е гаранция за провеждане на всички останали мероприятия, беше взето решение да се даде еднократна помощ на всички монаси от по 500 долара.

Направени са постъпки пред Св.Синод, половината от заплатата, която монасите получават да им се изплаща в гръцки драхми.

И тази година продължаваха действията за попълване на монашеското братство с нови монаси. В тази насока е постигнат частичен успех. Гръцките власти разрешиха на двама монаси да се поселят в манастира. В момента се чака положителен отговор от Цариградския патриарх.

По въпроса за останалите четири искания от нас визи гръцката страна не дава никакъв отговор.

Постъпки в тази насока ще продължаваме да правим и в бъдеще.

Връзките между монасите и Ефория "Зограф", обаче са силно затруднени от действията на гръцката администрация. Обстановката около манастира е напрегната и тревожна.

През месец август т.г., гръцката страна отново постави въпроса за характера на манастира и за смяната на неговия печат и устав. Този път за своите цели гръцката администрация използва свещения събор на Света гора (Йера Кинотис).

В манастира е пристигнала комисия от представители на Кинотиса, която ултимативно е заявила на монасите, че трябва да се заличи думата "Славянобългарски" от печата и устава на манастира. Монасите са били много объркани, защо-

- 3 -

то по Органическият закон на Света гора, решенията на Йера Кинотис са задължителни за светогорските манастири.

От наша страна веднага бяха предприети необходимите действия за изясняването и решаването на този проблем.

Бяха направени писмени възражения срещу неправилните действия на Кинотиса, от Патриарх Максим до Цариградския патриарх и от Министерството на външните работи до Гръцкото правителство.

Този въпрос обаче все още стои открит и не е получил окончателно и точно разрешение.

2. По организацията за опазването и реставрирането на паметниците на културата е направено следното:

От началото на годината, въпреки допълнителните затруднения, които ни създава гръцката администрация, в Зографския манастир в изпълнения на план-програмата, бяха изпратени четири работни групи от специалисти. Беше извършена голяма по обем и качество работа. Малкият срок на престой (4 дни), обаче забавя и затруднява много нормалната дейност на командированите специалисти.

а/ Направен беше пълен преглед на състоянието на стенописите във всички манастирски църкви и параклиси. Взети са проби от мазилките за изследване и набелязване на съответни мерки за укрепване на повредените стенописи.

б/ Прегледани и подредени в северното крило на манастира са предмети от битов характер (занаятчийски инструменти, часовници, съдове и др.), които представляват музейна ценност. Тъй като значителен брой от тях са корозирали, те са обработени с антикорозионен препарат. Необходимо е обаче тази дейност да продължава и за напред.

в/ Заснето е архитектурно, разположението на стенописите в двата най-стари параклиса в манастира.

г/ Изпробвани са нови материали и технологии за укрепване, почистване и консервация.

д/ Три пъти беше обработен с дървомор иконостаса и тронове в гробищната църква. Постепенно ще бъдат третирани по този начин всички дървени части в параклисите и църквите на манастира.

е/ Поради лошото конструктивно и естетическо състояние на паметника на "26 зograфски мъченици" беше необходима спешна намеса. Такава беше извършена. Паметникът беше стабилизиран със смоли и изписан отново със златен бронз.

ж/ Допълнена беше фотодокументацията на стенописи, икони, резби и архитектурни елементи от манастирския комплекс.

з/ Заснет беше 20 минутен кинофилм на 16 мм лента.

и/ Констатирано е лошото състояние на ръкописите в манастирската библиотека. Необходимо е да се вземат спешни мерки за запазването и укрепването им.

к/ Открита беше стара фотолаборатория с много добре запазени фотографски апарати и материали. Негативите са в добро състояние и е възможно тяхното използване. За тази цел е необходимо да се помисли за създаване на нова фотолаборатория на място в манастира. Старите фотографски принадлежности могат да бъдат експонирани, като музейни предмети.

л/ Организирано е ателие за реставрационни работи, което се намира в северното крило на манастира. За неговото добро функциониране е необходимо периодично снабдяване с материали и инструменти.

м/ Направени са снимки в килията на Паисий Хилендарски в Хилендарския манастир, който е един от най-цветущите в момента манастири в Света гора.

Интересно е да се отбележи, че при двустранни преговори между сръбската и гръцката страна е постигнато споразумение и е утвърден специален статут за Хилендарския манастир.

Този статут се изразява в това, че сръбски специалисти ще могат безпрепятствено да посещават манастира и в продължение на 120 дни ежегодно, да провеждат необходимите проучвателни и консервационно-реставраторски работи на художествените исторически паметници.

В Хилендар е устроен най-мореден музей за църковна история. Той е снабден с фондохранилище, витрини и др.

Необходимо е да се помисли за създаването на такъв музей и в Зографския манастир.

н/ Архитектурно са заснети източните фасади на църквите "Св.Георги" и "Св.Богородица", намиращи се в двора на манастира.

о/ Направени са фотограметрични снимки на фасадите на църквите "Св.Георги" и "Св.Богородица".

п/ Извършено е цялостно графично заснемане и изчертаване на южното и източното манастирски крила. Предстои е направата на архитектурни планове за започване на възстановителни работи.

На основата на извършената работа и придобития опит следва, въпреки трудностите да се продължи работата по утвърдената програма, като възникналите нови задачи се решават в срок и качествено.

30.10.1984 г.

Оши. В. Меш.

Уш. и чаш. - 14-8320

217

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар : *[Signature]*

М. В. Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ—ДС
гр. София

Рег. № **21105**, ел. № **4**
- 4. 12. 1984 год.

*Всички документи
за маратон за
изготвяне на
копията са
отнесени в
19.11.1984г.*

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

УТВЪРЖДАВАМ:

Н. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ—ДС,
Генерал-майор: *[Signature]*
Вл. Тодоров

София, ...1984 година

Из архивите на ДС

1053

П Л А Н

ОТНОСНО: Провеждане на операция "МАРАТОН"

В дългосрочната програма по разработка "ЦИТАДЕЛА" са предвидени и утвърдени мероприятия за изготвяне на копия от оригинали на ценни исторически документи, намиращи се в библиотеката на Зографския манастир..., които да бъдат занесени там, а оригиналите пренесени в България. Един от тях е оригинала на История славяно-българска... с инвентарен № 43.....

Копието е подготвено съвместно със СС "ЕГОРОВ". Същото ще бъде поставено в кутия от прозрачен, дебел плексиглас и изложено на витрината на библиотеката.

Пренасянето на копието до Зографския манастир..... и подмяната с оригинала ще бъде извършено от

ОР Христо Маринчев, който ще пътува с туристическа виза, с дипломатически паспорт.

Пътуването ще се осъществи от 12 до 24.XII.т.г. със служебна кола на Ефория "Зограф".

За обезпечаване на сигурността при преминаване от границата до *Солун*..... ще бъде повикан ОР *Иван Гечев*..... от звеното в Солун, който да придружи колата до ..... *Солун*.....

В *Солун*...копието ще бъде оставено в консулството до уреждане документите за пътуване в *Св. гора*.....

За гарантиране успешното провеждане на операцията пътуването до *Зографския манастир* ще се извърши с нашия посланик в *Кития Петър Славчев*.....

При благоприятна обстановка и съгласие от страна на *и.и.и.*..... на *манастира*..... ще бъдат взети и 1 *служебника на Патриарх Евтимий*, 2 *Драганович и.и.и.*....., 3 *Евангелие от Х.и.в.*..... под предлог за реставрация в България, на място на които по-късно ще бъдат изпратени копия.

Пренасянето на оригинала в *Солун*..... на експонат № 43 ще стане от ОР Христо Маринчев, а останалите документи от посланика *Петър Славчев*..... /с негово съгласие/.

След пренасяване в *Солун*..... изнасянето на всички документи ще стане от ОР Христо Маринчев с оперативната кола на ОР *Иван Гечев*....., който ще дойде на КПШ - *Ню Йорк*..... Оттам до София завръщането ще стане със служебната кола на Ефория "Зограф".

Служебната кола на Ефорията ще бъде карана от *Тентар*..... - шофьор от Министерство на външните работи.

За успешното провеждане на операцията е необходимо материално обезпечаване, осигуряване на средства за закупуване на подаръци или даване на подкупи / при необходимост/. Сумата за закупуване на подаръци да бъде в размер на 250 лв., а за подкупи 500 щ. долара.

Подаръците и подкупите /при необходимост/ ще се дават на лицата уреждащи престоя в *Света гора*..... и митническите служители, които правят проверки при влизане и излизане от *Св. гора*.....

Вековната традиция е посетителите на *Св. манастирите* в *Св. гора*..... да носят подаръци и да правят дарения на *Кикотиса*..... и *Монасите*.....

При евентуална проверка на местните власти и откриване на взетите ценности ще бъде дадено обяснение, че са взети със съгласието на игумена за реставрация.

ПРЕДЛАГА:

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник: *Христомир*
/Хр. Маринчев/

С Ъ Г Л А С Н И:

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 02,

Майор: *С. Георгиев*
/С. Георгиев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14,

Полковник: *Г. Авджиев*
/Г. Авджиев/

Отп. в 1 екз.

Изп.-14-8820

Нап.-144-Н. Миленова

София, 04.12.1984 г.

Да се има предвид
Менеджерът
Д-р. Георгиев

Из архивите на ДС

1055

Проект 10

До Негово Светейшество ДИМИТРИОС I,
Архиепископ на Константинопол - Новия Рим
и Вселенски Патриарх

Гр. Истанбул / Турция

Ваше Светейшество,
Дълбокочтимий и многообични в Христа
Светейший Владико!

Моля да приемете поклон от духовните чеда, клира и архиерейския сонм на св. Българска православна църква - старшата дъщеря на св. Вселенска Патриаршия.

Възрадваха се твърде много сърцата ни от разпореждането Ви да бъдат изпратени колкото се може по-скоро необходимите данни за нашите монаси, копнеещи да се присъединят към братството на св. обител Зограф и да се отдадат на душеспасителен иночески подвиг в дивната градина на Божията Майка - Св. Гора. Св. Синод незабавно взе съответно решение по въпроса и отново изразява дълбока благодарност към Ваше Светейшество за отеческата Ви обич и първосветителска грижовност по поддържане духовното огнище на религиозно-нравствен живот в светогорските обители чрез обновление и укрепване редиците на монашеските братства от всички поместни сестри църкви и православни народности.

В този контекст и при такава спонтанна изява на чувства, твърде голяма бе изненадата ни и не малко бе смутена радостта ни когато узнахме, че специална комисия на Йера Кинописа е посетила Зографската обител и поставила пред светия Събор няколко въпроса досежно "нарушаване реда на каноните на св. Църква, традициите и основните добродетели на светогорските монаси". В тази връзка била направена дори

алюзия за прояви на "расови различия и национален фанатизъм".

Комисията е поискала да се направят промени във вътрешния Правилник на св. Зографска обител, да се замени досегашният печат на манастира и др.

Известно е, че вънрешният Правилник /респ. чл. 1 и 13/ в нищо не противоречи на Статута на Св. Гора, затова именно е бил одобрен от Йера Кинотиса през 1932 г. Исканата промяна би била и в разрез с чл. 9 на този Статут. Тя би създавала не само един прецедент за нецелесъобразни и нежелани промени в тази изключително важна епоха за мисията на светогорските обители и за изгълнение на отговорните задачи, стоящи днес пред св. ни Поместни православни църкви, но може да доведе и до отрицателни последици в живота на св. Църкви, братското единство и ефикасното свидетелство на светото Православие.

Същото се отнася и до исканата промяна на печата на св. Зографска обител, който от средата на XIX столетие до последните дни е бил в непрекъсната употреба и е всецърковно известен, засвидетелствуван в хиляди документи и неоспорим в неговата историческа валидност и правна сила. Такова разбиране по този въпрос бе проявено от съответните инстанции и през 1980 г.

Голяма изненада и болка в сърцата ни причини също напомнянето за дължимата почит на монашеското братство към Ваше Светейшество; а в този контекст за отношението, което проявявало към Предстоятеля и на св. Българска църква. Каноните на св. Православна църква, свещените традиции и монашеският устав на цялото светогорско братство всякога са били свещено задължение и за Зографските иноци от български произход. В тези канони и традиции възпитава монашеството и нашата поместна св. Православна църква. А що се касае до всегашната висока почит към Ваше Светейшество, всеизвестно е, че

тя е засвидетелствувана не само в богослужението, но във всички ежедневни прояви на манастирското братство.

С тревога в душите ни, по решение на Св. Синод, споделяме всичко това с Ваше Светейшество и братски Ви молим, като Първопредстоятел и върховен духовен попечител на монашеското братство на свещената планина Атон, с отеческа мъдрост и любов да съдействувате за превъзможване на трудностите и недоразуменията и за тържеството на тъй желаното от всички ни с толкова грижи укрепвано всеправославно единство.

Ще бъдем признателни също и на Вас и на Свещения Ви Синод да получим братското Ви известие за същността на нещата, произлезли неотдавна в Св. Гора, за причините и резултатите, с които е била свързана мисията на изпращането в св. Зографска обител Комисия на Йера Кинотиса.

Като Ви прегръщаме с дълбока обич в Христа, отправяме горещи молитви към престола на Всевишния и изпросваме здраве и всякакви добри блага от Всеподателя - за Вас и за свещения Ви архиерейски събор, препоръчваме се на Вашите първосветителски молитви и оставаме Ваш предан в Господа,

+ М А К С И М
ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

13
СТРОГО СЕКРЕТНО!

187

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

М. В. Р.
ПЪРВО СЪОБЩЕНИЕ
УТВЪРДЕНА ОТ ДС
гр. София

Рег. № 14462, екз. № _____
4. 09. 1985 год.

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Проведено обсъждане с ОР Бижев на проблемите по опе-
рация "МАРАТОН"

1059

На 29.08.1985 г. от 15.30 ч. в отдел 14, ПГУ-ДС бе-
ше проведено обсъждане на проблемите по операция "МАРАТОН" с
ОР Бижев от Резидентурата в Солун.

ОР Бижев съобщи, че по време на командировката на ОР
Маринчев за провеждане на операцията на последния категорично е
била отказана виза за посещение в Света гора от гръцката страна,
което е осуетило провеждането на мероприятиято. По същото време
за операцията е научил и Генералният консул Илия Петров, които
изявил желание да участва в нейното провеждане.

След заминаването на ОР Маринчев за България, във връ-
зка с кампанията, подета от гръцката страна, за смяна на печата
на манастира Св. Георги - Зограф и неговия устав, обстановката
се е усложнила и провеждането на операция "МАРАТОН" е станало
нецелесъобразно. Въпреки всичко Илия Петров продължил да настоя-
ва за включването му в операцията. Това може би е свързано с
предстоящото му завръщане в страната, след което се предпола-
га, че ще постъпи на работа в КК.

2. 182

ОР Бижев заяви, че материалите за операцията се съхраняват в неговата каса и твърденията на Илия Петров са неверни, за което би следвало да му се потърси отговорност.

Относно провеждането на операция "МАРАТОН" ОР Бижев счита, че определените за това ОР от Резидентурите в Атина и Солун имат готовност и би трябвало да се използва времето до края на м. септември, като операцията се извърши по определения план. Според Бижев след октомври атмосферните условия ще бъдат значителна пречка за осъществяване на мероприятиято.

Беше решено след изтичане годишния отпуск на ОР Мари_нчев да се обсъдят възможностите за действие в посочения от Бижев срок.

Отп. в 1 екз.

Изп. и нап. 14-8756

София, 30.08.1985 г.

НАЧАЛНИКЪТ НА ОТДЕЛ 34, ПЛУУДС

ПОЛКОВНИК

/ Г. Авджиев /

204

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ — ДС
гр. София

Per. № 15271, екз. №
17.09.1985 год.

УТВЪРЖДАВАМ:

за НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ.У-НИЕ-ДС,
Генерал-лейтенантс *В. Коцев*

/В. Коцев/
София, ... 1985 година

ДОПЪЛНЕНИЕ

към плана за провеждане на операция
"МАРАТОН"

На основата на утвърден план през м. декември 1984 година бе престъпено към провеждане на операция "МАРАТОН".

Копието на "История славянобългарска".....
беше занесено в Генералното консулство в *Солун*.....,
но поради настъпили промени в оперативната обстановка операцията бе прекратена и материалите бяха оставени в касата на ОР *Иван Гене в.*..... Понастоящем съществуват реални възможности за довършване на операция "МАРАТОН", като бъдат използвани двама ОР *Венцислав Владим.*... и ОР *Иван Гене в.*..., които имат разрешение за посещение в *Св. гора*.....

Същите познават добре обстановката и следва да спазват дадените им указания.

Из архивите

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

20
2

В предишния план беше предвидено операцията да се извърши, когато пътува нашия посланик от Атина....., но Министъра на външните работи др.Петър Младенов не е съгласен посланика и Генералния консул от Солун..... да пътуват в: Св.Гора....., когато се извършват наши мероприятия.

За сегашния вариант за довършване на операция "МАРАТОН" с двамата оперативни работници е доложено на зам.министъра на МВР - генерал-лейтенант Ст.Савов.

Пътуването на двамата ОР за Св.Гора..... ще се извърши в края на т.м., като по линия на Министерството на външните работи ще бъде наредено на същите да бъде разрешена командировката.

При необходимост преди заминаване на същите ще бъдат дадени допълнителни указания.

ПРЕДЛАГА:

ЗАМ.НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник: *[Signature]*
/Хр.Маринчев/

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 02, ПГУ-ДС,

Майор: *[Signature]*
/С.Георгиев

НАЧАЛНИК ОТДЕЛ 14, ПГУ-ДС,

Полковник: *[Signature]*
/Г.Авджиев/

Отп. в 1 екз.

Изп.-1467-8320

Нап.-16114-Н.Миленова

София, 17.09.1985 год.

*Заб. В. Алаин ще посети
посланика и като
не е необходимо за
наблюдение от МВР за да не
възникне инициатива от страна
на посланика*
[Signature]

ДС И КУЛТУРНО-
ИСТОРИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ

221

Из архивите на

1064

Място за пришиване към дело

Образец № 6

Снемането на копия забранено!

210
Строго секретно!

СПРАВКА № 18986

Съобщават ни от **КОСТОВ-ДАНОВ**
СОЛУН

Д-р. Костаков

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

XIV
че

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата : 11.04.2014г. Секретар: *[Signature]*

БЪРЗА!

Операция "МАРАТОН" извършена успешно.

Считаме, че е най-целесъобразно материалът да бъде изпратен по пощата.

Днес в 10.00 часа ИВОВ и **ТРЪГНАХА** за Атина.

БИШЕВ

№ 324 / 20.XII. 85
10 00 20.XII.

Началник отделение: *[Signature]*

Контролен А № 303409 ※

ЗА КОСТОВ-ДАНОВ

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2

Към пасаж № 3

Оп.п-мо № 12 / 1985 г.

От БИЖЕВ

КРДОПБГДСРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
§ 17
от ЗДРДОПБГДСРСБНА

С П Р А В К А

ОТНОСНО: Изпълнение на операция "МАРАТОН"

Съгласно утвърдения от ръководството план за провеждане на операция "МАРАТОН" бяха получени разрешителни за посещение на 8. Света гора /за ИВОВ и 7 от 364 Агичка, а за мен от 137 Солук /

На 15 т.м. ИВОВ и 7 пристигнаха от 364 Агичка в 137 Солук, като с ИВОВ още веднъж обсъдихме всички подробности около бъдещата операция и проиграхме основните моменти за нейното практическо реализиране.

На 16 т.м. в 06 часа потеглихме с моята кола за 9 Тракополис от където взехме корабчето за 10 Сяфка. Предварително бях разговарял с 11 Игумена на нашия манастир, който се намираше в 137 Солук, за да усигури посрещач за подаръците и човек който да ни отвори конака в 12 Карса. Действително на пристанището на нашия манастир ни чакаше 13 оц Пакарет, който се качи на корабчето, но поради това че то тръгна веднага не успяхме да свалим подаръците /независимо, че предварително разговарях с капитана, че имаме багаж за това пристанище/ По тази причина ги карахме до 10 Сяфка.

- 2 -

Съгласно установения ред от 12 Карса взехме новите разрешителни за 4 дневно пребиваване в 8 Света гора, но поради обстоятелството, че зимния период има само един кораб дневно, преспяхме в нашия конак в 12 Карса и на следващия ден от 10 Фарфи тръгнахме с кораба за пристанището на нашия манастир. На 10 Фарфи ни беше извършена митническа проверка, както и на всички останали пътници, включително и духовните лица. Проверката се състоеше в сравнително щателна проверка на багажа, но не и на самите хора.

На 17 т.м. на пристанището на нашия манастир бяхме посрещнати от 11 Чумета, 14 отец Йоан и новия послушник 15 Андрей Борисов Стоишев, който кара джипа на манастира, но няма диплома за правоуправление /за него Ви изпращам отделна справка/.

В манастира бяхме настанени на първия етаж в една стая с три легла /по наше искане/ и бяхме посрещнати радушно от всички. Същият следобяд присъствувахме на вечерната служба, след което с 11 Чумета разгледахме двете църкви и след това бяхме на вечеря със всички монаси. Тогава договорих с 16 отец Пахомий за следващият ден в 09 часа да ни покаже библиотеката.

Съгласно договорката с 16 отец Пахомий на 18 т.м. в 09 часа отидохме в библиотеката на манастира, където той ни запозна и показа всички забележителности, включително и целта на операция "МАРАТОН". След като разбрах, че 16 отец Пахомий ще ни заведе на горния етаж на библиотеката, само след като пребере и заключи всичко от долу, му казах че с цел запазване на "свещенната книга" трябва да я затворим в

КРДОПБГДСРСБНА 1
чл. 31, ал. 6
от ЗДРДОПБГДСРСБНА
Дата: 11.04.2014г. Секретар: <i>[Signature]</i>

- 3 -

216

прозрачна кутия и отидох да я взема от стаята. Самата подмяна на двете "книги" стана трудно, но незабелязано от 16 отец Пахомий благодарение проявената съобразителност и бързина от ИВОВ и БИЛЕВ, а също и с помоща на ?, който също отклони вниманието на 16 отец Пахомий. След запечатването на "книгата" в пексигласовата кутия, тя бе поставена в стъклената витрина, която се заключва. След това се качихме да ~~разгледаме~~ разгледаме ценните книги на втория етаж на библиотеката, където 16 отец Пахомий на няколко пъти изрази радостта си, че "книгата" в бъдеще вече няма да се пипа от никого, а ще бъде съхранена по този хубав начин. Съобщих, че две седмици преди нас, манастира бил посетен от трима наши граждани от 17 Пловдив, които много го нервирали, като му казали, че тази "книга" не е оригиналната, а е копие. След разглеждане на библиотеката с всички 16 отец Пахомий посетихме още два обекта, след което се разделихме с него.

В останалото време посетихме и други забележителности на манастира, проведохме разговори с почти всички монаси и уважихме 11 игумена и останалите монаси с нашето присъствие както на службите, така и на общата им трапеза, от която те бяха особено доволни и горди.

На 19 тм съобщих на 11 игумена, че трябва да се прибирате, тъй като времето се разваля и има опасност да не пътуват корабчетата.

Предварително с ИВОВ обсъдихме положението и решихме да променим плана, като "книгата" да не прекарваме в цантата, а под ризата и полувера на ИВОВ. Причините бяха следните:

1. На митницата проверяваха само багажа и особено чанти
2. Не се прави обиск на хората
3. Поради това, че оригинала се оказа по дебел от копие то, контейнера не се залепваше добре и личеше, че вътре има предмет.

4. Поради това, че ИВОВ е слаб и поради зимния период се носи непрекъснато връхна дреха /в случая яке/, по нищо не личеше, че той има нещо под дрехите си.

5. Отчетяхме и обстоятелството, че при евентуален обиск /ако имат сигнал за това/ цялата вина и отговорност ще паднат лично върху ИВОВ с всички последици, но че това е единствения начин и то най-разумен и относително сигурен.

Последвалата митническа проверка на пристанището в 10 Дарфа потвърди правилността на взетото от нас решение. — чантата на ИВОВ бе проверена, като митничара отвори включително и контейнера, но без да му направи впечатление, след като вътре нямаше нищо.

По време на целият ни престой, както и по време на пътуването ни в двете посоки с корабчетата, бяхме обградени с "особено внимание". Още 15 мин. след първото ни качване на кораба при нас дойде местен гражданин, който владееше много добре сръбски език и разпитва подробно какви сме и за кой път посещавате 8 Света гора. Същият беше с нас и в 12 Карфа както и се върна с нас на 19 т.м. въпреки, че беше казал че ще стесни 7 дни. На връщане на три пъти говори с митничаря, който се качи от 10 Дарфа и слезе на ~~някъде~~ пристанището на нашия манастир, като междувременно дойде при нас искайки цигара и разсеяно съобщи, че на кораба пътувал митничар. За същия митн

КРДОПБГДСРСБНА	1
чл. 31, ал. 6	
от ЗДРДОПБГДСРСБНА	
Дата : 11.04.2014г. Секретар : <i>[Signature]</i>	

чар нашите монаси казаха, че бил в отпуск /той отговарял за пристанището на нашия манастир/. Особено внимание ни отдели и новия готвач на манастира 18 Георгиев Влакос от с. 19 Крушово (Хлявокорн), знаещ чист български език. Той влизаше често в стаята ни - да ни поднесе чай, да ни сложи дъва в печката, да поприказва с нас. Не е изключено 18 Георгиев Влакос да го правеше и от чисти чувства, но държанието му правеше впечатление.

Във връзка с цялостното изпълнение на операция "МАРАТОН" могат да се направят следните изводи и заключения:

1. Плана за операцията в общи линии беше добре разработен, но със следните пропуски
  - а/ контейнера нямаше необходимата надежност и крише опасност от разкриване
2. При практическото реализиране на плана се срещнаха допълнителни трудности от обстоятелството, че ИВОВ, ВИЖЕВ и 7 посепаваха първи път 8 Света црква и обстановката им беше непозната, а знаеха само от разказу.
3. Обстоятелството от предишната точка има и плюс - по малко вероятно е да се постави задача на хора посещаващи за първи път даден обект.
4. Операцията криеше определени рискове от разкриване, с лоши политически последици.
5. Благодарение на проявените високо чувство за отговорност, дисциплинираност, съобразителност и самообладание от изпълнителите, операция "МАРАТОН" беше реализирана успешно и без пропуски.

Из архивите на ДС

1069

6. Бе изпълнена една високопатриотична, с огромно национално значение задача.

7 Запазването на пълната тайна на операцията има голямо значение в бъдеще. Трябва да се отчита и факта, че копието има различия от оригинала и е допустимо да бъде забелязано от 16 отец Пахомий или други познавачи Копието включително е не се отваря добре на страницата и сега предния край стърчи в кутията/

20.12.1985 год.

Бишев

СПИСЪК НА ОСНОВНИТЕ ОПЕРАЦИИ И МЕРОПРИЯТИЯ, РАЗРАБОТЕНИ ОТ ОТДЕЛ XIV „КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ“

I. Операции

Многостепенна операция „ХЪШОВЕ“ с основна задача: противопоставяне на антибългарската дейност на румънските учени и идеологически институти.

„ХЪШОВЕ-1“ – противопоставяне на фалшификациите на румънските учени при утвърждаване на тезата за държавно-строителните традиции на румънската държава и прякото им посегателство на българското културно-историческо наследство в Добруджа.

„ХЪШОВЕ-2“ – разобличаване на прорумънски настроени чуждестранни учени в областта на историята.

„ХЪШОВЕ-3“ – приобщаване и използване на чужди учени, добре настроени към българската историческа наука, за разработка на тезите за българо-румънските отношения през вековете.

„ХЪШОВЕ-4“ – противопоставяне на тезата на румънските учени, че Константин Преславски не е първият старобългарски поет, а просто „Константин Нови“.

„ХЪШОВЕ-5“ – разобличаване в чужбина изопачаванията и фалшификациите на румънските учени на въстанието на Асеновци, представяно, че е ръководено от власи и че Второто българско царство е „влашко“.

„ХЪШОВЕ-6“ – като се използват агентурните възможности на отдел XIV, ПГУ-ДС, и тези на отдел XVII, ПГУ-ДС, и окръжно управление на МВР – Велико Търново, Толбухин, Силистра и Видин – да се придобият всички открити и някои от тайно съхраняваните изворови материали в Румъния.

Многостепенна операция „ЛЕРИН“ с основна насоченост: възстановяване на историческата истина за българския характер на „гръцка“ Македония и придобиване на документални материали, свързани с историята на нашата държава.

„ЛЕРИН-1“ – възстановяване на историческата правда за ролята на Източните патриаршии в съдбата на българите и откриване недостъпни документи за българската история.

„ЛЕРИН-2“ – Противопоставяне на гръцките тези за еднопосочност на приноса им за влияние върху славяните и българите. Дискредитиране на „научните“ изследвания на „Дружеството за македонски изследвания“, които пропагандират тезата, че населението в географската област Македония от древността до наши дни е гръцко.

„ЛЕРИН-3“ – създаване на оперативна база в Атина за публикуване от български агенти, секретни сътрудници и оперативни връзки на материали, свързани с националната ни история и българо-гръцките отношения.

„ЛЕРИН-4“ – придобиване на български културно-исторически ценности и материали от документационните центрове на Гърция с оглед лишаване на противника от възможността да фалшифицира и спекулира с българското историческо минало.

Операция „ИЗБОР“ – противопоставяне на антибългарската дейност на югославяните, с основна насоченост: противопоставяне на тезата на югославските учени, че старобългарският език и литература са „старославянски език“ и „свърхнационална литература“.

Операция „АНКЕТА“ – за разпространение в капиталистическите страни на издадената в Англия, чрез специално мероприятие книга за анкетата на Карнеги, доказваща предимно българския характер и състав на населението в тракийските и македонските земи.

Операция „СОЛУН“ – възстановяване на службата за Кирил и Методий в старобългарския ѝ облик в православните църкви в Европа, Америка и Австралия.

Операция „ОХРИД“ – популяризиране и утвърждаване делото и творчеството на Климент Охридски и предотвратяване фалшификациите на българската средновековна история и книжовно дело.

Операция „МАЙ“ – да се създадат предпоставки 24 май, празникът на славянската писменост и култура, да се превърне в една от най-значителните прояви в областта на културата в света.

Операция „ПРЕСПА“ – издаване и разпространение зад граница на книгата „Македония, етнография и статистика с 11 карти“ от Васил Кънчов и „Български старини из Македония“ от Йордан Иванов, доказваща българския характер на населението в Македония.

Операция „ПРОЛОГ“ – издаване на брой от английско историческо списание, в което да се публикуват материали за историята и успехите в областта на културата на НРБ и превръщането ѝ в културен център на Балканите.

Операция „СЛИВНИЦА“ – дискредитиране на Кръсте Битески от Института за национална история в Скопие, автор на антибългарския исторически пасквил „Македония и Княжество България 1893-1903 г.“

Операция „ПИЛОН“ – издаване поредица книги от чужди автори, доказващи българския характер на македонската култура - Роже Портал „История на България“, кардинал Юйлие „Охридската епархия“.

Операция „УНИВЕРСИТЕТ“ – утвърждаване на българистиката в света.

Операция „СТРУМА“ – разпространение на публикувана от Фондация „Карнеги“ книга за защита на тезата за българския характер на населението в някои райони на Гърция, Югославия и Турция.

Многостепенна операция „БУЛАИР“ с основна задача: решително противопоставяне на антибългарската дейност и тези на турските учени и идеологическите институти.

„БУЛАИР-1“ – от специалния план за 1300 години България противопоставяне на антибългарската дейност на Одринския институт за исторически изследвания;

„БУЛАИР-2“ – популяризиране в чужбина на нашите исторически тези за турското присъствие в България.

„БУЛАИР-3“ – отдел XIV, ПГУ-ДС, съвместно с отдел I, ПГУ-ДС, и окръжно управление на МВР – Шумен, използвайки своите агентурни възможности, да придобие материали, свързани с българската история.

Операция „ПАТРИОТ“ – от специалния план за 1300 години България – създаване на българо-американска културна фондация, която чрез набиране на средства и дарения от живеещи българи в САЩ и Канада да провежда мероприятия във връзка с честването на юбилея.

Многостепенна операция „ФРАНКЛИН“ - от специалния план за 1300 години България.

„ФРАНКЛИН-1“ – използване на американските СМИ за целите на юбилейната 1300 години.

а. Използване на бившия агент „ИДЕОЛОГА“ за излъчване на филми за България по телевизията на Ню Йорк;

б. Чрез обект „ПУРКОВ“, собственик на радио в гр. Кливланд да се пуснат за излъчване серия от исторически предавания за България;

с. Организиране оперативното използване за целите на 1300-годишнината на Арменското културно дружество „АРАКС“ в Ню Йорк;

„ФРАНКЛИН-2“ – придобиване на материали от документалните центрове на САЩ за нуждите на българската историческа наука.

Операция „АНИБАЛ“ – използване на историци от Тунис за целите на българската историческа наука.

Операция „ВАТЕРЛО“ – организиране на база за издаване на подготвени по наша линия материали по специалните мероприятия от Амстердамското издателство, проявило повишен интерес към продукцията на българските историци и белгийското издателство, публикувало спомените на Иван Михайлов.

Операция „ГЛАЗНЕ“ – на територията на Сирия и Йордания – публикуване на материал за Никола Вапцаров като български поет-революционер.

Операция „СТРОИТЕЛИТЕ“ – публикуване и разпространение в Италия и западна Европа, подготвяната от ПГУ книга за влиянието на богомилското движение в Европа. Етапи от операцията са: „ЕРЕТЦИТЕ“ - публикуване в Италия на книга, утвърждаваща българския произход на богомилството и неговата роля „като мотор на социалните бунтове в Западна Европа“ през Средновековието и „РЕВОЛЮЦИОНЕРИТЕ“ – написване и разпространение в Италия, Франция и Австрия книга за участието на българи в освободителното движение на Гарибалди в Италия през втората половина на XIX век.

Операция „МОНОГРАФИЯ“ – утвърждаване на българската теза за траките и тракологията като наука. Разпространение на определението „тракология“ през 1976 г. В резултат на тази операция в световната историческа наука се възприема българското определение.

Операция „ДУНАВ“ – противопоставяне Австрия на Югославия и осуетяване стремежа на Югославия да придобие своите архиви от периода на Първата световна война, съхранявани в австрийските архивохранилища.

Операция „СТРАЦИН“ – насочена е срещу усилията на СФРЮ да се дискредитира

Българската народна армия. Утвърждаване на действителните заслуги на БНА в освобождаването на Югославия, чрез автентични немски документи.

Операция „КАЛОЯН“ – придобиване на документи за българската история, съхранявани в италианските архиви. Целта е придобиване на извори, утвърждаващи етническите граници на българския народ през вековете, както и документи, утвърждаващи историческата истина по възникването на т.нар. „македонски въпрос“.

Операция „КОРОНА“ – придобиване на царския архив.

Операция „ЛАВИНА“ – разпространяване на материали и книги, противопоставящи се на антибългаризма и водените антибългарски кампании.

- „Четиво за Македония“
- „Борбите на Балканите срещу турците“
- „България – тринадесет века съществуване“
- „Зограф – славянобългарски манастир“
- „Кратка история на България“
- „Солунските братя“

Операция „МАРАТОН“ – за първи път се споменава в плана на отдел XIV за агентурно-оперативни мероприятия през 1972 г. Целта на операцията е изземване на оригинала на „История славянобългарская“ от Зографския манастир и подмяната ѝ с копие, както и изземване на „Драганов миней“ и „Послание на Патриарх Евтимий“.

II. Мероприятия

Мероприятие „ИЗТОК“ – за правилното осветяване на световната културна и научна общественост за градивната и реалистична политика на Георги Димитров и БКП на Балканите.

Мероприятие „АЗБУКА“ – противопоставяне на тезата, че Кирил и Методий не са свързани с миналото на нашия народ и че македонците били наследници на тяхното дело.

Мероприятие „МАЯК“ – утвърждаване на истината по „македонския въпрос“, публикуване на документи по „македонския въпрос“.

Активно мероприятие „ШУМЕН“ – утвърждаване на разнородния етнически състав на турското население в нашата страна и опровергаване на турската теза за произхода му.

Мероприятие „СТРАЦИН“ – утвърждаване на действителните заслуги на БНА в освобождаването на Югославия, чрез автентични немски документи, давали оценка на бойните действия и за противопоставяне на югославските фалшификации в тази насока – военните операции на Българската народна армия през Отечествената война 1944-1945 г., отразени в сводките и дневника на главното командване на Вермахта и оперативната документация на група армии „Е“ и „Ф“.

Мероприятие „ВАТЕРЛО“ – издаване на материали, застъпващи българските тези по Македония и „македонския въпрос“, като например публикуването зад граница на „Името „Македония“ в историческата география“. Материалът е разработен от ст.н.с П. Коледаров;

Мероприятие „БУМЕРАНГ“ – намаляване на влиянието на авторитета, както и

компрометиране на най-отявлените антибългари от СФРЮ, както и институти, публикували материали против България;

Мероприятие „СЛИВНИЦА“ – компрометиране чрез наши публикации на скопски литературни дейци, фалшифицирали в произведенията си нашето историческо минало – Историческата правда в романа на скопския писател Драган Ташковски „Македонското царство на цар Самуил“.

Активно мероприятие „ИЗДАТЕЛСТВО“ – издаване на брой на сп. „Мисси“ за България. Списанието е орган на католически орден, което се разпространява в много страни.

Активно мероприятие „СТРУМА“ – разпространение на автентични списъци, които доказват българската народност на живущите в Северна Гърция.

Активно мероприятие „ЛЪЧ“ – заедно с отдел 8 на ПГУ-ДС да се проведат мероприятия за засилване на недоволството на вътрешните национални групировки в СФРЮ като се покаже, че политическото и икономическото облагодетелстване на СР Македония става за сметка на останалите републики от федерацията.

СПИСЪК НА ПО-ВАЖНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АМ	- Активно мероприятие
АОМ	- Агентурно-оперативно мероприятие
БПЦ	- Българска православна църква
ВГУ	- Второ главно управление на ДС
ГДОР	- Групово дело за оперативна разработка
ГУА	- Главно управление на архивите при МС
ГУКВЧ	- Главно управление „културни връзки с чужбина“ при КИК
ДВ	- Доверителна връзка
ДЗ	- Доверен заявител
ДЛ	- Доверено лице
ДОН	- Дело за оперативно наблюдение
ДОП	- Дело за оперативна проверка
ДОР	- Дело за оперативна разработка
ЕЦНПКИ	- Единен център за наука и подготовка на кадри по история
ИИИ	- Институт за исторически изследвания към БАН
ИКОМС	- Международен съвет за паметници и исторически места към ЮНЕСКО
ИР	- Изменник на родината
КЕЦ	- Комитет за европейските църкви
КИК	- Комитет за изкуство и култура
КИР	- Културно-историческо разузнаване
КПКВЧ	- Комитет за приятелство и културни връзки с чужбина
ЛД	- Лично дело
М „Пирин“	- подслушване на домашен и служебен телефон
М „Родопи“	- микрофонно подслушване
МНП	- Министерство на народната просвета
МПО	- Македонска патриотична организация
НИМ	- Национален исторически музей
НОР	- Нещатен оперативен работник
ОР	- Оперативен работник
ОАП	- Обект за агентурно проникване
ОР	- Оперативен работник
ОРОН	- Оперативен работник на обществени начала
ПАСОК	- Общогръцко социалистическо движение
ПГУ	- Първо главно управление на Държавна сигурност
ПМС	- Постановление на Министерски съвет
РД	- Работно дело
СИБАЛ	- Международен информационен център за балкански изследвания
СМ	- Специално мероприятие
СС	- Секретен сътрудник
ССЦ	- Световен съвет на църквите
СЮК	- Съюз на югославските комунисти
ЦИАИ	- Църковно-исторически и архивен институт към БАН
ЯК	- Явочна квартира

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФОНДОВЕ И АРХИВНИ ЕДИНИЦИ

ЦДА, ф. 1Б, оп. 36, а.е. 2054.

АКРДОПБГДСРСБНА*

„М“, ф. 1, оп. 11, а.е. 326; ф. 38, оп. 1, а.е. 230.

„Р“, ф. 1, а.е. 3071 - ЛД, 3071 - РД, 4223 - РД, 5553 - РД.

„Р“, ф. 2, а.е. 14112.

„Р“, ф. 4, оп. 8, а. е. 33.

„Р“, ф. 7, а.е. 578 - ЛД, т. 1, т. 2.

„Р“, ф. 9, оп. 2, а.е. 557, 558, 561, 562, 563, 564, 566, 567, 569, 570, 571, 573.

„Р“, ф. 9, оп. 3, а.е. 216, 217, 220, 221, 222, 223.

„Р“, ф. 9, оп. 4, а.е. 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1115, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1126.

„Р“, неархивирано литерно дело №3021 „Островът“.

„Р“, неархивирано литерно дело №8593, „Цитадела“.